

ΕΝΙΑΙΟ
ΛΥΚΕΙΟ

ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Σύμφωνα με το νέο σύστημα
διδασκαλίας και αξιολόγησης

ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Σύμφωνα με το νέο σύστημα
διδασκαλίας και αξιολόγησης

- Κείμενο με συντακτική σειρά.
- ΣΧΟΛΙΑ: Γραμματικά - Σημασιολογικά - Ετυμολογικά - Πραγματολογικά - Ιδεολογικά - Πολιτισμικά.
- Λεπτομερής συντακτική ανάλυση και αιτιολόγηση συντακτικών φαινομένων.
- Πίνακες αντικαταστάσεων.
- ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στα γραμματικά - σημασιολογικά - συντακτικά.
- ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στις ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ του Σχολικού ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει τη σφραγίδα των εκδόσεων ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ

© Copyright

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΟΛΟΝΑΚΗ

Μαυρομichάλη 41 και Βαλτετσίου

ΤΗΛ. 3608065 - 3608197 - 4116165

FAX. 3608197

ΑΘΗΝΑ

ISBN: 960-381-240-4

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελίδες
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ.....	5
Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΤΟΥ	7
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 37]	11
 ΒΙΒΛΙΟΝ Β':	
ΕΝΟΤΗΤΑ 1, Κεφ. 1, 16-21	16
ΕΝΟΤΗΤΑ 2, Κεφ. 1, 22-24	34
ΕΝΟΤΗΤΑ 3, Κεφ. 1, 25-27	48
ΕΝΟΤΗΤΑ 4, Κεφ. 1, 28-29	64
ΕΝΟΤΗΤΑ 5, Κεφ. 1, 30-32	78
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 58]	96
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 61]	103
ΕΝΟΤΗΤΑ 6, Κεφ. 2, 1-2	104
ΕΝΟΤΗΤΑ 7, Κεφ. 2, 3-4	118
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 67]	128
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 69]	132
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ 5 έως 15 ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΤΟΥ Β' ΒΙΒΛΙΟΥ	133
ΕΝΟΤΗΤΑ 8, Κεφ. 2, 16-17	134
ΕΝΟΤΗΤΑ 9, Κεφ. 2, 18-19	148
ΕΝΟΤΗΤΑ 10, Κεφ. 2, 20-21	158
ΕΝΟΤΗΤΑ 11, Κεφ. 2, 22-23	170
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 76]	179
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 78]	185
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ 1 έως 10 ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	187
ΕΝΟΤΗΤΑ 12, Κεφ. 3, 11-12	188
ΕΝΟΤΗΤΑ 13, Κεφ. 3, 13-14	192
ΕΝΟΤΗΤΑ 14, Κεφ. 3, 15-16	196
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 84]	199
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ 17 έως 49 ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΤΟΥ Β' ΒΙΒΛΙΟΥ	201

ΕΝΟΤΗΤΑ 15,	Κεφ. 3, 50-51	202
ΕΝΟΤΗΤΑ 16,	Κεφ. 3, 52-54	218
ΕΝΟΤΗΤΑ 17,	Κεφ. 3, 55-56	232
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 92]		247
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 94]		
ΕΝΟΤΗΤΑ 18,	Κεφ. 4, 1	254
ΕΝΟΤΗΤΑ 19,	Κεφ. 4, 2-4	257
ΕΝΟΤΗΤΑ 20,	Κεφ. 4, 5-7	260
ΕΝΟΤΗΤΑ 21,	Κεφ. 4, 8	264
ΕΝΟΤΗΤΑ 22,	Κεφ. 4, 9-10	268
ΕΝΟΤΗΤΑ 23,	Κεφ. 4, 10-11	271
ΕΝΟΤΗΤΑ 24,	Κεφ. 4, 12-13	274
ΕΝΟΤΗΤΑ 25,	Κεφ. 4, 14-15	278
ΕΝΟΤΗΤΑ 26,	Κεφ. 4, 16-17	281
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 104]		284
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 104]		
ΕΝΟΤΗΤΑ 27,	Κεφ. 4, 18-19	288
ΕΝΟΤΗΤΑ 28,	Κεφ. 4, 20	304
ΕΝΟΤΗΤΑ 29,	Κεφ. 4, 21-22	314
ΕΝΟΤΗΤΑ 30,	Κεφ. 4, 23	326
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 113]		337
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 116]		
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΩΝ 24 έως 36 ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ		
ΤΟΥ Β' ΒΙΒΛΙΟΥ		345
ΕΝΟΤΗΤΑ 31,	Κεφ. 4, 37-38	346
ΕΝΟΤΗΤΑ 32,	Κεφ. 4, 39-40	360
ΕΝΟΤΗΤΑ 33,	Κεφ. 4, 41-42	372
ΕΝΟΤΗΤΑ 34,	Κεφ. 4, 42-43	384
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 124]		392
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 126]		
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 131]		397
• ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ		
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 132]		399

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε από μια ομάδα έμπειρων φιλολόγων στη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών.

Η διάταξη της ύλης του βιβλίου αυτού έγινε με ιδιαίτερη προσοχή.

Η μετάφραση είναι απόλυτα προσαρμοσμένη στα σχόλια του σχολικού βιβλίου, ώστε ο μαθητής να μην ελέγχεται για τυχόν απαιτήσεις που δεν είναι σύμφωνες με τα σχόλια αυτά.

Τα σχόλια **γραμματικά, πραγματολογικά, πολιτισμικά, ιδεολογικά, αισθητικά** κ.λπ. καλύπτουν πλήρως το μαθητή της Α' Λυκείου.

Στην **λεπτομερή συντακτική** ανάλυση αιτιολογούνται όλα τα δύσκολα συντακτικά φαινόμενα του κειμένου, για να μην μένουν στο μαθητή αμφιβολίες συντακτικής αναγνώρισης των λέξεων, όπως την παραθέτουμε.

Ακόμα παραθέτουμε **συντακτικές παρατηρήσεις**· σ' αυτές γίνεται λεπτομερής περιγραφή συντακτικών φαινομένων του κειμένου που διευκολύνουν το μαθητή στην ανάλυση και κατανόηση του κειμένου.

Σε κάθε κείμενο υπάρχουν **ερωτήσεις** με τις **απαντήσεις** τους, σχετικές με όλα τα σχόλια που προαναφέραμε.

Πιστεύουμε ότι το βιβλίο μας αυτό είναι ένα σωστό βοήθημα για το μαθητή της Α' Λυκείου· αυτό το γνωρίζουμε από την πείρα μας.

Ακόμα πιστεύουμε ότι είναι ένα πολύ χρήσιμο βιβλίο για κάθε πνευματικό άνθρωπο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΛΟΝΑΚΗ

Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΑΙ Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Ο Ξενοφών γεννήθηκε στην Αθήνα [430-355 π.Χ.], γιος του Γρύλλου και της Διοδώρας, καταγόταν από πλούσια και αριστοκρατική οικογένεια της τάξης των Ιππέων, γεγονός που του έδωσε τη δυνατότητα να αποκτήσει αξιόλογη μόρφωση: ανάμεσα στους δασκάλους του συγκαταλέγονταν ο Σωκράτης, ο Ισοκράτης και ο Πρόδικος. Το 401 π.Χ. τον κάλεσε ο φίλος του Πρόξενος ο Βοιωτίος στις Σάρδεις για να πάρει μέρος στην εκστρατεία του Κύρου του νεότερου εναντίον του αδελφού του Αρταξέρξη, όπως και έγινε. Ύστερα όμως από το θάνατο του Κύρου η εκστρατεία δεν είχε πια σκοπό και η διακοπή της είχε άσχημες συνέπειες για το ελληνικό στρατιωτικό σώμα, αφού οι στρατιηγοί σκοτώθηκαν όλοι με δόλο από τους Πέρσες. Από τη δύσκολη αυτή θέση έβγαλε τους Έλληνες ο Ξενοφών ο οποίος μαζί με τέσσερις νεοεκλεγμένους στρατηγούς ανέλαβε να τους οδηγήσει στην πατρίδα. Πέρασαν πολλούς κινδύνους και γνώρισαν μεγάλες περιπέτειες, διασχίζοντας εχθρικό έδαφος καταδιωκόμενοι μάλιστα από τους Πέρσες. Όμως ο Ξενοφών, χάρη στη στρατηγικότητά του και στο θάρρος του, κατόρθωσε να ξεπεράσει όλες τις δυσκολίες και να οδηγήσει τους Έλληνες στα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Η επιστροφή αυτή είναι γνωστή στην ιστορία με το όνομα "Κάθοδος των Μυρίων", γιατί μύριοι [10.000] περίπου ήταν οι μισθοφόροι Έλληνες. Την εξιστορεί, όπως κι όλη την εκστρατεία του Κύρου, στο έργο του "Κύρου Ανάβασις".

Ο Ξενοφών συμπαθούσε πάντοτε το πολίτευμα της Σπάρτης. Το 396 π.Χ. ο βασιλιάς της Αγιοσίλαος έγινε αρχηγός της εκστρατείας για την απελευθέρωση των Ελλήνων της Μ. Ασίας από τον περσικό ζυγό. Ο Ξενοφών στενός φίλος του Αγιοσίλαου, πήρε μέρος στην εκστρατεία αυτή.

Ακολούθησε επίσης τον Αγιοσίλαο και στην εκστρατεία του στη Βοιωτία [394 π.Χ.] εναντίον των Θηβαίων, οι οποίοι ήταν σύμμαχοι των Αθηναίων. Έτσι μαζί με τους Σπαρτιάτες πολέμησε τους Θηβαίους και έμμεσα την ίδια την πατρίδα του στη μάχη της Κορώνειας. Για το λόγο αυτό οι Αθηναίοι τον κατηγορήσαν για "λακωνισμό" και τον καταδίκασαν σε εξορία δημεύοντας παράλληλα και την περιουσία του. Κατέφυγε τότε στη Σπάρτη, όπου τον δέχτηκαν πρόθυμα και του πρόσφεραν μεγάλο κτήμα κοντά στην Ολυμπία για να ζει από τα εισοδήματά του. Έζησε εκεί 20 χρόνια ασχολούμενος με αγροτικές καλλιέργειες και γράφοντας τα βιβλία του. Ύστερα από τη μάχη στα Λεύκτρα [370 π.Χ.] οι Ηλείοι πήραν το κτήμα και ανάγκασαν τον Ξενοφώντα να φύγει στην Κόρινθο, όπου και πέθανε. Στο διάστημα αυτό είχε αποκαταστήσει αγαθές σχέσεις με τους Αθηναίους οι οποίοι ανακάλεσαν το ψήφισμα της εξορίας του.

ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ

Τα έργα του Ξενοφώντα τα οποία διακρίνονται για τη σαφήνεια, την καθάρια σκέψη, τη χάρη και τη λεπτότητα, μπορούν να χωρισθούν σε τέσσερις ιδεολογικές ομάδες.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ

α) **Κύρου Ἀνάβασις** [7 βιβλία] όπου εξιστορεί την εκστρατεία του Κύρου του νεώτερου εναντίον του αδελφού του Αρταξέρξη καθώς επίσης και την επιστροφή των μυρίων [10.000] μισθοφόρων από την Βαβυλώνα στο Βυζάντιο.

β) **Ἑλληνικά** [7 βιβλία], όπου ο Ξενοφών συνεχίζει την ιστορία του Θουκυδίδη μέχρι τη μάχη της Μαντίνειας [411-362].

γ) **Ἀγισίλαος**, εμφαιτική βιογραφία του ομώνυμου Σπαρτιάτη βασιλιά που τόσο πολύ θαύμαζε ο συγγραφέας.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΑ

α) **Κύρου Παιδεία** [8 βιβλία], είναι και το μεγαλύτερο έργο του Ξενοφώντα. Περιγράφεται η ζωή και η αγωγή του Κύρου του πρεσβύτερου, ιδρυτή της Περσικής αυτοκρατορίας, παρουσιάζοντάς τον σαν ιδανικό τύπο μονάρχη.

β) **Λακεδαιμονίων Πολιτεία**, όπου προβάλλεται, χωρίς εξιδανίκευση, το ολιγαρχικό πολίτευμα της Σπάρτης και συγκεκριμένα οι θεσμοί του Λυκούργου.

3. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ

α) **Ἀπομνημονεύματα** [4 βιβλία], όπου επιχειρείται αναλυτική παρουσίαση της διδασκαλίας του Σωκράτη και την ανατροπή των κατηγοριών που απαγγέλλθηκαν εις βάρος του αγαπημένου δασκάλου του.

β) **Οἰκονομικός**, όπου γίνεται λόγος για την οικονομική διαχείριση των οικειών και τη γεωργία.

γ) **Συμπόσιον**, με θέμα την ομορφιά και τον έρωτα.

δ) **Απολογία Σωκράτους**, αναφερόμενη στη στάση του μεγάλου φιλοσόφου πριν από τη δίκη του και μετά απ αυτήν.

4. ΤΕΧΝΙΚΑ

α) **Περί ἵππικῆς**, όπου δίνονται συμβουλές και οδηγίες προς τους ἵππεις.

β) **Κυνηγετικός**, όπου προσφέρονται διάφορες πληροφορίες για την τέχνη του κυνηγιού.

γ) **Ἱέρων**, διάλογος μεταξύ του τυράννου των Συρακουσών Ιέρωνα και του ποιητή Σιμωνίδη με θέμα πως ένας μονάρχης θα μπορούσε να κάνει ευτυχισμένους τους υπηκόους του.

δ) **Πόροι ή Περί προσόδων**, όπου ο Ξενοφών υποδεικνύει διάφορους τρόπους για την αύξηση των εσόδων της Αθήνας με στόχο την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Ανάμεσα στα έργα του Ξενοφώντα εκδίδεται και η **Αθηναίων Πολιτεία**: οι κριτικοί όμως ομόφωνα δέχονται ότι το έργο αυτό δε γράφτηκε από τον Ξενοφώντα αλλά από

κάποιον Αθηναίο ολιγαρχικό πολιτικό φυγάδα, ανάμεσα στα 430 και 425 π.Χ. Κάτω από ένα φαινομενικό θαυμασμό προς την αθηναϊκή πολιτεία ασκείται μια πικρή πολεμική εναντίον της δημοκρατίας και όλων των επιτευγμάτων της, ακόμη και εναντίον της αθηναϊκής ηγεμονίας. Το έργο έχει μεγάλη ιστορική αξία, γιατί εκφράζει μια σύγχρονη προς τα γεγονότα γνώμη.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Τα "Ελληνικά", χωρισμένα σε 7 βιβλία μπορούν να χωρισθούν σε τρεις μεγάλες ενότητες:

α] Η πρώτη ενότητα [Α', Ι, 1 - Β', ΙΙΙ, 10] περιλαμβάνει τα γεγονότα της τελευταίας περιόδου του πελοποννησιακού πολέμου από το 411 π.Χ., όπου διακόπτεται η αφήγηση του Θουκυδίδη, ως τον τερματισμό του πολέμου, 404 π.Χ., με την ήττα και την παράδοση της Αθήνας.

β] Η δεύτερη ενότητα [Β', ΙΙΙ, 11 - Ε', Ι, 36] εξιστορεί την κατάληψη της εξουσίας στην Αθήνα από τους Τριάκοντα τυράννους, την αποκατάσταση της δημοκρατίας, τις σχέσεις της Σπάρτης με τους Πέρσες, τις συνεχείς μετακινήσεις των Ελληνικών πόλεων σε διάφορες συμμαχίες και συγκρούσεις ως την αποδοχή της "ειρήνης του βασιλέως" [ή της "Ανταλκιδείου ειρήνης"] 386 π.Χ., με την οποία οι Ελληνικές πόλεις αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την επικυριαρχία του βασιλιά της Περσίας στις μικρασιατικές πόλεις και στα νησιά και στην Σπάρτη το δικαίωμα να επιβλέπει την τήρηση των όρων της συνθήκης.

γ] Η τρίτη ενότητα [Ε', ΙΙ - Ζ, ν, 27] προβάλλει τη βαθμιαία άνοδο της δύναμης της Θήβας, την κατάληψη της ακρόπολης της Θήβας από τους Σπαρτιάτες [382 π.Χ.], τις συγκρούσεις Θηβαίων-Σπαρτιατών ως τη μάχη των Λεύκτρων [371 π.Χ.], σταθμό στην Θηβαϊκή ηγεμονία. Οι συνεχείς συγκρούσεις και ανακατατάξεις λήγουν με τη μάχη της Μαντινείας [362 π.Χ.], στην οποία συγκρούστηκαν όλες οι σημαντικές ελληνικές πόλεις και το αποτέλεσμα ήταν αμφίρροπο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ "ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ"

Τα δύο πρώτα βιβλία των Ελληνικών έχουν μεγαλύτερη ιστορική αξία από τα υπόλοιπα στα οποία η κρίση του συγγραφέα επηρεάζεται από τη συμπάθειά του προς τη Σπάρτη. Ακόμη, σ' αυτά, δεν ξεχωρίζει τα σπουδαία από τα μικρότερης σημασίας γεγονότα και οι χρονολογίες είναι αόριστες.

Ο Ξενοφώντας έχει ως υπόδειγμα το Θουκυδίδη και θέλει να είναι ο συνεχιστής του. Όμως η μίμησή του είναι εντελώς εξωτερική. Του λείπει η υψηλή ιστορική αντίληψη, η συναίσθηση της σχετικής σπουδαιότητας των γεγονότων, εκείνο που ονομάζεται φιλοσοφία της ιστορίας. Τέλος η μεγάλη ευσέβειά του τον κάνει να βλέπει παντού την επέμβαση των θεών και να αποδίδει σ' αυτούς κάθε επιτυχία και αποτυχία. Πρέπει όμως να αναγνωριστεί ότι ο Ξενοφώντας ως αφηγητής έχει ταλέντο.

**ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ
ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ**

Ο Ξενοφώντας είναι θετικός και δραστήριος, αλλά με μια τάση ρομαντική η οποία εξηγείται από την περιπετειώδη του ζωή και το περιεχόμενο ορισμένων από τα έργα του. Οι αντιλήψεις του για τη ζωή είναι συντηρητικές και αριστοκρατικές. Είναι θρήσκος καμιά φορά και δεισιδαίμονας, γι αυτό και σε κάθε του ενέργεια συμβουλεύεται τους θεούς. Η μεγάλη του αδυναμία είναι η τάξη και η πειθαρχία· απ αυτό ο θαυμασμός του για τη Σπάρτη και ο "λακωνισμός" του, ο οποίος ανταποκρινόταν στη βαθύτερη φύση του. Αλλά ο Ξενοφώντας με όλο το λακωνισμό του δε παύει να είναι Αθηναίος με τον τρόπο που σκέπτεται, με την ανάγκη που αισθάνεται να συζητεί, να δικαιολογεί στον εαυτό του και να εξηγεί στους άλλους κάθε πράξη του. Αυτός είναι, άλλωστε, ο λόγος που γοντεύθηκε από τη διδασκαλία του Σωκράτη και που, ο παλιός στρατηγός, έγινε συγγραφέας.

Η δράση του Ξενοφώντα, δε χωρίζεται από το λόγο· το βλέπουμε αυτό κυρίως στην Ανάβαση, όπου ο Ξενοφώντας δεν αναφέρει καμιά εντολή χωρίς να εκθέσει και τους λόγους για τους οποίους δίνεται.

**Η ΓΛΩΣΣΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ**

Οι αρχαίοι θεωρούσαν τον Ξενοφόντα ως υπόδειγμα αττικισμού για την καθαρότητα της γλώσσας, την κομψότητα και την απλότητα του ύφους, γι αυτό και τον ονόμασαν "αττική μέλισσα".

Η νεώτερη έρευνα βρήκε στη γραμματική του Ξενοφώντα μερικές αποκλίσεις από τις γνήσιες αττικές χρήσεις και στο ύφος του μερικά ίχνη της επίδρασης της ρητορικής των σοφιστών. Με όλα όμως αυτά ο Ξενοφώντας είναι ένας συγγραφέας υποδειγματικός για τη σαφήνεια, τη φυσικότητα και την παραστατικότητα της αφήγησης.

Είναι αλήθεια ότι η μεγάλη προσπάθειά του για σαφήνεια κάνει τους λόγους, τους οποίους παρεμβάλλει στις αφηγήσεις του, μακρούς και ψυχρούς· το ίδιο μειονέκτημα παρατηρούμε και στους διαλόγους. Επανακτά όμως ο λόγος του όλα τα προτερήματά του όταν αφηγείται ή περιγράφει.

**Η ΦΗΜΗ ΤΟΥ
ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ**

Τα έργα του Ξενοφώντα βρήκαν πολλούς αναγνώστες σε όλη την αρχαιότητα· ιδίως οι Ρωμαίοι, στους οποίους άρεσε το πρακτικό του πνεύμα, τον θαύμαζαν πολύ. Ο Κικέρωνας αναφέρει ότι η Κύρου Παιδεία ήταν το αγαπημένο βιβλίο του Σκιπίωνα του νεότερου· ο ίδιος ο Κικέρωνας μετέφρασε τον Οικονομικό κι ένα μέρος από το τέλος της Κύρου Παιδείας. Στα νεώτερα χρόνια ο Ξενοφώντας, για τη σαφήνεια και την απλότητα του ύφους του, είναι ένας από τους πρώτους κλασσικούς συγγραφείς που δίνεται στα χέρια των νέων που σπουδάζουν τα αρχαία ελληνικά γράμματα.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΣΑ- ΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 37]

Ερώτησιν 1η Σε ποιες χώρες της Ανατολής συντάχθηκαν ιστορικές επιγραφές και ιστορικά βιβλία πριν από την αρχαϊκή εποχή του ελληνικού πολιτισμού;

Απάντησιν: Αιγύπτιοι, Βαβυλώνιοι και Ασσύριοι ηγεμόνες απαθανάτιζαν τα κατορθώματά τους σε μνημειώδεις επιγραφές. Στα αρχεία ανακτόρων και ναών συγκεντρώνονταν διοικητικά έγγραφα και διάφορα άλλα κείμενα για τα επιτεύγματα των βασιλέων ή για τη διαιώνιση της δόξας των θεών που τους προστάτευαν.

Τα "ιστορικά" βιβλία της **Παλαιάς Διαθήκης** περιλαμβάνουν γεγονότα της περιόδου 1.300-400 π.Χ. Είναι δύσκολος ο ασφαλής συσχετισμός των γεγονότων αυτών με τα ιστορικά γεγονότα, γνωστά από άλλες πηγές. Τα κείμενα αυτά της Π.Δ. δεν έχουν ως κύριο στόχο την καταγραφή ιστορικών γεγονότων αλλά την επιλεκτική παρουσίασή τους, εφόσον τα βιβλία αυτά αποτελούν κυρίως "ομολογία πίστεως".

Στην **Άπω Ανατολή**, γραπτά στοιχεία για ιστορικά γεγονότα ανάγονται στις αρχές της 1ης χιλιετίας π.Χ. Τα πρώτα συνθετικά έργα εμφανίζονται τον 1ο αι. π.Χ. Βασικά γνώρισματα της αρχαίας κινεζικής ιστοριογραφίας είναι η ευσυνείδητη καταγραφή των γεγονότων, ο περιορισμός του ενδιαφέροντος των ιστορικών μόνο στους αξιωματούχους της Κίνας και, γενικότερα, η αντίληψη ότι η ιστορία έχει νόημα μόνο αν προσφέρει πρακτικές συμβουλές για τη ζωή.

Ερώτησιν 2η Ποια είναι η βασική διαφορά της πρώιμης ελληνικής ιστοριογραφίας από αντίστοιχες προσπάθειες των ανατολικών λαών;

Απάντησιν: Η μεγάλη πρωτοτυπία των Ελλήνων ιστορικών έγκειται στην προσπάθειά τους να ξεχωρίσουν τα πραγματικά από τα φανταστικά γεγονότα και τους μύθους και να διαμορφώσουν επιστημονική μέθοδο για το έργο τους.

Η εξέλιξη της ελληνικής ιστοριογραφίας, αντίθετα με τους Ανατολικούς πολιτισμούς, ήταν ραγδαία μέσα σε δύο αιώνες [από το τέλος της αρχαϊκής εποχής ως τα μέσα του 4ου αι. π.Χ.]. Χαρακτηριστικό στοιχείο **διαφοράς** είναι ότι ήδη από την αρχή οι Έλληνες ιστορικοί δεν έκαναν απλή καταγραφή, φρόντιζαν ιδιαίτερα τη γλώσσα και την έκφραση. Από τα κείμενα χιλίων περίπου ιστορικών της αρχαιότητας σώθηκαν αυτά που, εκτός από την εξιστόρηση σημαντικών γεγονότων, είχαν και μεγάλη λογοτεχνική αξία.

Ερώτησιν 3η Ποιες επιστήμες άνθισαν στις πόλεις του Ανατολικού Αιγαίου κατά την αρχαϊκή εποχή;

Απάντησιν: Οι οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πνευματικές μεταβολές στις πόλεις του Ανατολικού Αιγαίου κατά την αρχαϊκή εποχή [7ος-6ος αι. π.Χ.] είχαν ως συνέπεια και αλλαγές στη σκέψη, την τέχνη και τη ζωή. Η **γεωγραφία**, η **φιλοσοφία** και η **ιστορία** ήταν τα πιο εντυπωσιακά επιτεύγματα της περιόδου εκείνης. Η γεωγραφία βασίζεται σε προσωπική έρευνα και αυτοψία, η φιλοσοφία δίνει μια νέα

ερμηνεία για τη δημιουργία και τη δομή του κόσμου και η ιστορία καταγράφει τα πιο σπουδαία γεγονότα του παρελθόντος και της σύγχρονης εποχής.

Ερώτηση 4η Ποιοι είναι γνωστότεροι λογογράφοι της αρχαϊκής εποχής και ποια είναι τα επιστημονικά τους ενδιαφέροντα;

Απάντηση:

Οι πιο γνωστοί λογογράφοι της αρχαϊκής εποχής είναι:

α] ο Διονύσιος ο Μιλήσιος, β] ο Χάρων ο Λαμψακνός, γ] ο Ξάνθος ο Λυδός, δ] ο Εκαταίος ο Μιλήσιος.

Τα επιστημονικά τους ενδιαφέροντα είναι:

α] η καταγραφή προφορικών παραδόσεων, β] οι ταξιδιωτικές περιγραφές, γ] η παράκτια ναυσιπλοΐα, δ] τα τοπικά έθιμα διαφόρων λαών, ε] η μυθογραφία, στ] η γενεαλογία, ζ] η σύνταξη καταλόγων με τα ονόματα αρχόντων ή αξιωματούχων μιας πόλης ή με τα ονόματα αθλητών.

Ερώτηση 5η Ποια ιστορική περίοδο καλύπτουν με το ιστορικό τους έργο α] ο Ηρόδοτος, β] ο Θουκυδίδης, γ] ο Ξενοφώντας [με τα Ελληνικά];

Απάντηση:

α. Ο Ηρόδοτος με το έργο του καλύπτει την περίοδο της συνεχούς ανάπτυξης που σημείωσε η περσική κυριαρχία στην Ασία, στην Αφρική και τελικά στην Ευρώπη με τις τρεις περσικές εκστρατείες στην Ελλάδα ["Μηδικά", Περσικοί πόλεμοι] ως τα γεγονότα του χειμώνα του έτους 479 π.Χ. [Πλαταιές].

β. Ο Θουκυδίδης κατέγραψε τα συγκλονιστικά γεγονότα του Πελοποννησιακού πολέμου [431-404 π.Χ.]. Η εξιστόρηση των γεγονότων σταματά απότομα το 411 π.Χ., γιατί δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει το έργο του.

γ. Ο Ξενοφών με το έργο του "Ελληνικά" καλύπτει τα γεγονότα της τελευταίας περιόδου του Πελοποννησιακού πολέμου, από το 411 έως το 404 π.Χ., συνεχίζοντας το έργο του Θουκυδίδα. Επιπλέον περιλαμβάνει τα γεγονότα της περιόδου 411-362 π.Χ. [μάχη της Μαντίνειας].

Ερώτηση 6η Ποιο στόχο έθεσε στο ιστορικό του έργο: α] ο Ηρόδοτος, β] ο Θουκυδίδης, γ] ο Ξενοφώντας [στα "Ελληνικά"];

Απάντηση: Ο στόχος που έθεσε στο ιστορικό του έργο ο καθένας από τους τρεις κορυφαίους ιστορικούς της αρχαιότητας είναι:

α] **Του Ηρόδοτου:** να καταγράψει "τά γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων", για να μην ξεχαστούν "ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά".

β] **Του Θουκυδίδα:** να δώσει στους μελλοντικούς αναγνώστες του έργου του ένα κτῆμα ἐς αἰεί, προκειμένου να ξέρουν τι ακριβώς έγινε στον Πελοποννησιακό πόλεμο έτσι ώστε να πράξουν ανάλογα σε παρόμοια περίπτωση.

γ] **Του Ξενοφώντα:** να συνεχίσει το έργο του Θουκυδίδα.

Ερώτηση 7η Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισε ο Θουκυδίδης κατά τη συγκέντρωση του υλικού για το έργο του;

Απάντηση: Ο Θουκυδίδης αναζητούσε τα βαθύτερα αίτια των γεγονότων. Η αλήθεια όμως για τα ιστορικά γεγονότα έπιπόνως νύρισκετο, γιατί ακόμη και οι παρόντες στα ίδια συμβάντα έδιναν διαφορετικές εκδοχές γι' αυτά.

Ο ιστορικός χρησιμοποιεί τη μέθοδο της αυτοψίας και της διασταύρωσης των πληροφοριών, ενώ συχνά καταφεύγει στην έρευνα των πηγών για να αντλήσει επίσημα έγγραφα από τα αρχεία των πόλεων. Μεγάλες ήταν οι δυσκολίες για τα παλαιότερα γεγονότα, αφού οι άνθρωποι δέχονταν άκριτα ό,τι έλεγε ο ένας και ο άλλος ακόμη και για τη γενέτειρά τους. Για τα γεγονότα του πελοποννησιακού πολέμου κράτησε τα στοιχεία εκείνα για τα οποία είχε προσωπική γνώση και για τα οποία είχε προηγηθεί επίπονη έρευνα.

Ερώτηση 8η Ποια ήταν κατά την κρίση του Θουκυδίδη η βαθύτερη, ανομολόγητη αιτία του πελοποννησιακού πολέμου;

Απάντηση: Κατά το Θουκυδίδη, η βαθύτερη αιτία του πελοποννησιακού πολέμου ήταν η ανάπτυξη, οικονομική και στρατιωτική, της αθηναϊκής δύναμης. Ο ανταγωνισμός δηλαδή Αθήνας και Σπάρτης για την ηγεμονία στις ελληνικές πόλεις-κράτη σε συνδυασμό με το φόβο που προκαλούσε στους Σπαρτιάτες η οικονομική και στρατιωτική ανάπτυξη των Αθηναίων οδήγησε στην εμφύλια διαμάχη.

Ερώτηση 9η Ποιος είναι ο σημαντικότερος ιστορικός της ελληνιστικής εποχής, ποια χρονική περίοδο καλύπτει το έργο του και ποιο είναι το βασικό γνώρισμά του;

Απάντηση:

Ο Πολύβιος ο Μεγαλοπρεπής [πιθ. 200-118 π.Χ.] είναι ο σημαντικότερος ιστορικός της Ελληνιστικής Εποχής. Από τα σαράντα βιβλία του σπουδαιότερο έργο του, *Ιστορίαι*, έχουν σωθεί ολόκληρα τα πέντε πρώτα και εκτεταμένα αποσπάσματα ή επιτομές από τα υπόλοιπα. Το έργο του είχε σχεδιαστεί να καλύψει την περίοδο **220-168 π.Χ.**, δηλ. από την αρχή του Β' Καρχηδονικού πολέμου ως την οριστική επιβολή της ρωμαϊκής κυριαρχίας στις ελληνικές πόλεις και στους συνασπισμούς τους. Είναι ο πρώτος ιστορικός που δηλώνει ότι γράφει "καθολικήν" [= παγκόσμια] ιστορία, καθώς η προοδευτική, ταχύτατη επέκταση της ρωμαϊκής κυριαρχίας τον οδήγησε να δώσει στο έργο του "μία συνοπτική θεώρηση για τους αναγνώστες". Κύριος στόχος του ήταν να δείξει "με ποιο τρόπο και με ποια μορφή πολιτεύματος σχεδόν ολόκληρη η οικουμένη, σε λιγότερο από πενήντα χρόνια, υποτάχθηκε σε μια μοναδική εξουσία, στην εξουσία των Ρωμαίων, γεγονός χωρίς προηγούμενο στο παρελθόν".

Ερώτηση 10η Ποια ήταν τα κύρια γνωρίσματα της πνευματικής ζωής της Αθήνας κατά την περίοδο της νεότητας και της ωριμότητας του Θουκυδίδη;

Απάντηση: Τα κύρια γνωρίσματα της πνευματικής ζωής της Αθήνας κατά την περίοδο της νεότητας και της ωριμότητας του Θουκυδίδη ήταν:

α) τα μεγάλα επιτεύγματα του αρχαίου δράματος και οι προβληματισμοί των μεγάλων

λων τραγικών

β] η ρητορική δεινότητα του κινήματος των Σοφιστών

γ] η ανανεωμένη Ιατρική του Ιπποκράτη.

Ερώτηση 11η Ποιες ήταν οι δύο πιο οδυνηρές προσωπικές εμπειρίες του Θουκυδίδη κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου;

Απάντηση:

α] η προσβολή του από τον λοιμό, στο δεύτερο έτος του πολέμου

β] η τιμωρία του από τους πολιτικούς του αντιπάλους με εξορία, ύστερα από την αδυναμία του να σώσει την Αμφίπολη, αποικία των Αθηναίων.

Ερώτηση 12η Γιατί από την αρχή ο Θουκυδίδης έκρινε ότι ο πόλεμος θα ήταν "μέγας καί αξιολογώτατος τῶν προγεγεννημένων;

Απάντηση: Ο Θουκυδίδης έκρινε από την αρχή ότι ο πόλεμος θα ήταν μέγας καί αξιολογώτατος τῶν προγεγεννημένων εξαιτίας της μεγάλης πολεμικής ετοιμότητας των αντιπάλων. Η Αθήνα και η Σπάρτη με τους συμμάχους τους, βρίσκονταν στην ακμή της δύναμής τους, οικονομικά και στρατιωτικά, ενώ τα ουδέτερα ελληνικά κράτη ήταν αδύνατο να μην εμπλακούν στον πόλεμο.

Ερώτηση 13η Με ποια πολιτική θα μπορούσε η Αθήνα να διατηρήσει τη δύναμή της και να κερδίσει τον πόλεμο [σύμφωνα με την έκθεση των εξελίξεων από το Θουκυδίδη;

Απάντηση: Η σωστή στρατηγική και η αυτοκυριαρχία των πολιτικών και των πολιτών της θα μπορούσαν να επιτρέψουν στην Αθήνα να διατηρήσει τη δύναμή της και να κερδίσει τον πόλεμο.

Όμως οι πολιτικοί και οι πολίτες δεν ακολούθησαν τις υποδείξεις του Περικλή οι οποίοι παρασυρόμενοι από φιλόδοξους δημαγωγούς οδηγήθηκαν στην καταστροφή.

Ερώτηση 14η Ποιες περιπτώσεις "εγκλημάτων πολέμου" καταγράφει ο Θουκυδίδης και ποια θεωρεί ως τη βαθύτερη αιτία τους;

Απάντηση:

α. εγκλήματα πολέμου

- η εξόντωση των Πλαταίων από τους Σπαρτιάτες.
- ο αφανισμός των Μηλίων από τους Αθηναίους,
- οι φρικαλεότητες στην εμφύλια σύγκρουση της Κέρκυρας,
- οι βαρβαρότητες των Αθηναίων εναντίον των Μυτιληναίων που είχαν αποστατήσει,
- η γενική σφαγή του άμαχου πληθυσμού της βοιωτικής Μυκαλησσού από Θράκες μισθοφόρους, ακόμα και όλων των μαθητών του σχολείου.

β. Η βαθύτερη αιτία των εγκλημάτων πολέμου κατά τον ιστορικό είναι η κακή φύση των ανθρώπων· έτσι, όταν αυτοί βρεθούν σε αδιέξοδο και πιεστικές συγκυρίες, εξαγριώνονται αφού ο πόλεμος είναι βίαιος δάσκαλος.

Ερώτηση 15n Ποιες προσωπικότητες ήταν τα πρότυπα του Ξενοφώντα και ποια προσόντα τους θαύμαζε;

Απάντηση: Δύο ιστορικές μορφές άσκησαν βαθύτατη επίδραση στην προσωπικότητα και στις ιδέες του Ξενοφώντα, ο Σωκράτης και ο Αγησίλαος.

Τον πρώτο τον θαύμαζε για το πρότυπο ζωής που πρόβαλε. Τον δεύτερο για τα ηγετικά του προσόντα και για την απλότητα της συμπεριφοράς του.

Ερώτηση 16n Ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία της συγγραφικής ικανότητας του Ξενοφώντα;

Απάντηση: Είναι τα εξής:

- η σαφήνεια και η ακρίβεια στην έκφραση,
- η ακρίβεια της περιγραφής των χώρων, όπου εξελίχθηκαν τα γεγονότα,
- η ζωντάνια της γραφής που θυμίζει ικανό "ρεπόρτερ",
- η ιδεολογική του συνέπεια και η πίστη του σε αξίες,
- η ικανότητα του να ζωντανεύει με δραματική ένταση εντυπωσιακές σκηνές,
- η απλότητα του ύφους του και η καθαρότητα των νοημάτων,
- η ποικιλία των θεμάτων και των ενδιαφερόντων,
- το απλοποιημένο αττικό ιδίωμα στο λεξιλόγιο, στο τυπικό και στη σύνταξη.

Ερώτηση 17n Ποιες αξίες κυριαρχούν στη σκέψη του και στις κρίσεις του για τα ιστορικά γεγονότα;

Απάντηση: Ο Ξενοφώντας έμεινε σταθερός στις ιδέες του και στην πίστη σε υψηλές αξίες. Η εντιμότητα, η δικαιοσύνη και η ευσέβεια στους θεούς κυριαρχούν στη σκέψη του. Έτσι, καταδικάζει τις αγριότητες και τις αυθαιρέσιες των τριάκοντα τυράννων στην Αθήνα. Επίσης, παρά το θαυμασμό του για τους θεσμούς και την πολιτική πρακτική της Σπάρτης, αποδοκιμάζει έντονα την κατάληψη της Καδμείας [382 π.Χ.] από τους Σπαρτιάτες· αποδίδει μάλιστα σε θεϊκή τιμωρία την ήττα τους από τους Θηβαίους και την παρακμή της δύναμής τους.

Ερώτηση 18n Ποιες είναι οι φάσεις του πελοποννησιακού πολέμου και πώς έληξε η καθεμιά;

Απάντηση:

Τρεις είναι οι φάσεις του πελοποννησιακού πολέμου [431-404 π.Χ.]:

α) Ο δεκαετής ή Αρχιδάμειος πόλεμος [431-421 π.Χ.]. Τελειώνει με τη **Νικίαιο ειρήνη**.
β) Η εκστρατεία των Αθηναίων στη Σικελία [415-413 π.Χ.], που κατέληξε σε πανωλεθρία. Οι Σπαρτιάτες, με επικεφαλής το βασιλιά Άγη, εισέβαλαν και πάλι στην Αττική και ορυχώθηκαν μόνιμα στη Δεκέλεια.

γ) Ο πόλεμος στο Ανατολικό Αιγαίο ή Δεκελεικός πόλεμος [413-405 π.Χ.]. Τελειώνει με την υποταγή της Αθήνας στους Σπαρτιάτες το 404 π.Χ. και την επιβολή του τυραννικού καθεστώτος των τριάκοντα τυράννων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 1, 16-21

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσον ἐπέπλεον, καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγούς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσεείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρά τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλησποντον πρὸς τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν καὶ ἐπὶ τὰς ἀφροσπηκίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δέ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου **πελάγιοι**¹. ἡ γάρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν. Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὖσαν Ἀθηναίων.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

[Ὅπως το **πελάγιοι** του παραπάνω κειμένου]

1. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο είναι επίθετο και αναφέρεται άλλοτε στο υποκείμενο και άλλοτε στο αντικείμενο με τα οποία συμφωνεί στην πτώση, στον αριθμό και στο γένος.
2. Λέγεται επιρρηματικό κατηγορούμενο, γιατί, αν και αναφέρεται στο υποκείμενο ή το αντικείμενο, στην πραγματικότητα προσδιορίζει το ρήμα και ισοδυναμεί με επίρρημα ή με φράση επιρρηματική.
3. Μεταφράζεται κανονικά με επίρρημα ή με φράση επιρρηματική ή με επίθετο ή με δευτερεύουσα πρόταση.
4. Συντάσσεται με **όλα τα ρήματα** και κυρίως με ρήματα που σημαίνουν **κίνηση**. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δηλώνει συνήθως **τάξη** [παράδ. 1], **τόπο** [παράδ. 2], **τρόπο** [παράδ. 3], **σκοπό** [παράδ. 4] και **χρόνο** [παράδ. 5].

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Παρελθὼν πρῶτος παρήνεσα* [= αφού παρουσιάστηκα **πρῶτος**...].
2. *Οἱ στρατιῶται ἐσκήνουν ὑπαῖθριοι* [= στο ὑπαίθρο].
3. *Ἐθελοντὶς ὑπομένει τοὺς πόνους* [= με **τη** θέλησή του].
4. *Ἡ πόλις ἡμᾶς εἰρηνοποιούς ἐκπέμπει* [= για **εἰρήνη**, με **σκοπό** **την εἰρήνη**].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Οἱ δέ Ἀθηναῖοι
 ὀρμώμενοι ἐκ τῆς Σάμου
 κακῶς ἐποιοῦν
 τὴν [γῆν] βασιλέως
 καὶ ἐπέπλεον
 ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσον,
 καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν,
 καὶ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι
 προσείλοντο στρατηγούς
 Μένανδρον, Τυδέα,
 Κηφισόδοτον.
 Λύσανδρος δέ ἐκπλεῖ
 ἐκ τῆς Ῥόδου
 παρὰ τὴν Ἰωνίαν
 πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον
 πρὸς τε τὸν ἔκπλουν
 τῶν πλοίων
 καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις
 [τὰς] ἀφεστηκυίας αὐτῶν.

Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δέ
 ἀνήγοντο
 ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι·
 ἡ γάρ Ἀσία

πολεμίαν ἦν αὐτοῖς·
 Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου
 παρέπλεε
 εἰς Λάμψακον
 οὗσαν σύμμαχον Ἀθηναίων·

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμῶς,
 ἔχοντας ὡς ὀρμητήριο τὴ Σάμο,
 λεηλατοῦσαν
 τὴ χώρα του βασιλιά [των Περσῶν]
 καὶ ἐπλεαν
 ἐναντίον τῆς Χίου καὶ τῆς Εφέσου
 καὶ προετοιμάζονταν γιὰ ναυμαχία
 καὶ ἐκτός ἀπ' αὐτοὺς που εἶχαν,
 ἐξέλεξαν ἐπιπλέον στρατηγούς
 τὸ Μένανδρο, τὸν Τυδέα καὶ τὸν
 Κηφισόδοτο.
 Ὁ Λύσανδρος ἐξάλλου ἀπέπλευσε
 ἀπὸ τῆς Ῥόδου,
 παραπλέοντας τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας,
 γιὰ τὸν Ἑλλήσποντο
 καὶ με σκοπὸ [να ἐμποδίσῃ] τὴν ἐξοδο
 τῶν ἀθηναϊκῶν πλοίων
 καὶ [γιὰ νὰ υποτάξῃ] τὶς πόλεις
 που εἶχαν ἀποστατήσῃ ἀπ' αὐτοὺς [δηλ.
 τοὺς Λακεδαιμονίους].
 Ὅμως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
 ἀπέπλευσαν
 ἀπὸ τῆς Χίου στὴν ἀνοικτὴ θάλασσα·
 γιὰτὶ ἡ Ἀσία [οἱ παραλιακὲς πόλεις τῆς
 Ἀσίας]
 ἦταν ἐχθρική σ' αὐτοὺς·
 καὶ ὁ Λύσανδρος ἀπὸ τὴν Ἀβυδο
 ἐπλεε παραλιακὰ
 με κατεύθυνση τὴ Λάμψακο
 που ἦταν σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων·

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 1, 16-21
[η συνέχεια]

καί οἱ Ἀβυθινοί καί οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ ἡγεῖτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. Προσβαλόντες δέ τῇ πόλει αἰροῦσι κατά κράτος, καί διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὐσαν πλουσίαν καί οἶνου καί σίτου καί τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τά δέ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατά πόδας πλέοντες ὠρμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι **ναυσίν**² ὀγδοήκοντα καί ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τά περὶ Λάμπρακον, καί εὐθύς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν· ἐκεῖθεν δ' εὐθύς ἐπισπισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς ἀντίον τῆς Λαμπράκου· διεῖχε δέ ὁ Ἑλλήσποντος ταύτη σταδίου ὡς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο.

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ**Β. ΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ**

[Ὅπως το **ναυσίν** του παραπάνω κειμένου]

Ἡ δοτική αὐτή δηλώνει κυρίως πρόσωπο ἢ πράγμα [σπάνια ουσιαστικό αφηρημένο], που συνοδεύει το υποκείμενο κατά την ενέργειά του.

- Ἡ δοτική της συνοδείας συντάσσεται σχεδόν πάντα με ρήματα **κίνησης**, ὅπως: ἀφικνοῦμαι, ἔρχομαι, ἐλαύνω, βαίνω, πορεύομαι κ.λπ. [παράδ. 1].
- Δοτική της συνοδείας, ἀπαντᾷ μερικές φορές ανεξάρτητα ἀπὸ το ἀν στην πρόταση ὑπάρχει ἢ δὲν ὑπάρχει ρῆμα κίνησης, ἀλλὰ τότε αὐτή προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ἀντωνυμία **αὐτός** χωρὶς ἄρθρο.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἐντεῦθεν Κύρος **ἐξελαύνει** συντεταγμένῳ τῷ **στρατεύματι** [= ὁ Κύρος ξεκινᾷ ἀπὸ ἐδῶ με τὸ στράτευμα σε παράταξη].
2. Ἦκεν εἰς τὰς τάξεις **αὐτοῖς στεφάνοις** [= με τὰ στέφανα].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

καί οἱ Ἀβυθνηοὶ καί οἱ ἄλλοι
παρῆσαν
πεζῇ ·
ἤγεῖτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος.

Προσβαλόντες δέ
τῇ πόλει
αἰροῦσι κατά κράτος,
καί οἱ στρατιῶται διήρπασαν
οὖσαν πλουσίαν
καί πλήρη οἴνου καί σίτου
καί τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων·
Λύσανδρος δέ ἀφῆκε
πάντα τὰ ἐλεύθερα σώματα.
Οἱ δ' Ἀθηναῖοι
πλέοντες
κατά πόδας
ώρμισαντο
ἐν Ἐλαιούντι τῆς Χερρονήσου
ὀγδοήκοντα καί ἑκατόν ναυσίν.
Ἐνταῦθα δὴ
ἀριστοποιούμενοις
ἀγγέλλεται αὐτοῖς
τά περὶ Λάμψακον,
καί εὐθύς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν.
Ἐκεῖθεν δ' εὐθύς
ἐπισιτισάμενοι
ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς
ἀντίον τῆς Λαμψάκου·
ταύτη δέ διεῖχε ὁ Ἑλλήσποντος
ὥς πεντεκαίδεκα σταδίους.
Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

και οι Αβυθνηοὶ και οι ἄλλοι [σύμμαχοι]
προχωρούσαν παράλληλα
μέσω της στεριάς·
αρχηγὸς τους ἦταν ο Θώρακας ο Λακαι-
δεμόνιος.
Και αφού ἔκαναν επίθεση
ἐναντίον της πόλης,
τὴν κυρίεψαν με ἑφοδο
και οι στρατιῶτες τὴ λεηλάτησαν,
ἡ οποία ἦταν πλούσια
και γεμάτη ἀπὸ κρασί και σῆτος
και ἄλλα εφόδια·
ο Λύσανδρος ὁμως ἀπέλυσε
ὅλους τους ἐλεύθερους πολῖτες.
Οἱ Αθηναῖοι ἐξέβαλλαν
ἀκολουθώντας
ἀπὸ κοντὰ
ἀγκυροβόλησαν
στον Ελαιούντα τῆς Χερρονήσου
με ἑκατόν ογδόντα πλοῖα.
Εκεῖ λοιπόν,
τὴν ὥρα που γευματίζουν,
ἔφτασε ἀγγελία σ' αὐτούς
γι' αὐτὰ που ἐγίναν στὴν Λάμψακο
και ἀμέσως ἀπέπλευσαν γιὰ τὴ Σηστό.
Απὸ ἐκεῖ, αφού ἐσπευσμένα
εφοδιάστηκαν με τρόφιμα,
κατευθύνθηκαν στους Αἰγὸς ποταμούς,
ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Λάμψακο·
ἐκεῖ εἶχε πλάτος ο Ἑλλήσποντος
περίπου δεκαπέντε στάδια.
Εκεῖ λοιπόν ἐπαίρναν τὸ δείπνο τους.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ὀρμώμενοι: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του ὀρμάομαι -ῶμαι + ἐκ + γενική = εξορμῶ από..., ἔχω ως ορμητήριο, ἔχω ως βάση των επιχειρήσεών μου. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ὀρμώμην, μέλλ. ὀρμήσομαι, παθ. μέλλ. ὀρμηθήσομαι, αόρ. ὀρμησάμην, παθ. αόρ. ὀρμήθην, παρκμ. ὀρμημαι, υπερσ. ὀρμήμην.

ἐποίουν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέω -ῶ: κακῶς ποιῶ = βλάπτω, λεηλατῶ, καταστρέφω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν.

ἐπέπλεον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐπιπλέω [ἐπί+ πλέω] πλέω εναντίον κάποιου, προσβάλλω κατά θάλασσα. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπέπλεον, μέλλ. ἐπιπλεύσομαι και ἐπιπλευσοῦμαι [: δωρικός τύπος], αόρ. ἐπέπλευσα, παρκμ. ἐπέπλευκα, υπερσ. ἐπεπλεύκειν.

παρεσκευάζοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του παρασκευάζομαι = προετοιμάζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεσκευαζόμην, μέσ. μέλλ. παρασκευάσομαι, παθ. μέλλ. παρασκευασθήσομαι, μέσ. αόρ. παρεσκευασάμην, παθ. αόρ. παρεσκευασθην, παρκμ. παρεσκευάσμαι, υπερσ. παρεσκευάσμην.

τοῖς ὑπάρχουσι: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. δοτ. πληθ. του ὑπάρχω = εἶμαι παρών, υπάρχω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ὑπῆρχον, μέλλ. ὑπάρξω, αόρ. ὑπῆρξα.

προσείλοντο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του προσαιρέομαι -οῦμαι [πρός + αἰρούμαι] = εκλέγω επιπλέον, εκλέγω επίσης κάποιον. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. προσηρούμην, μέλλ. προσαιρήσομαι, μέσ. αόρ. β' προσειλόμην, παρκμ. προσήρημαι, υπερσ. προσηρήμην.

ἐκπλεῖ: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐκπλέω [ἐκ + πλέω] = αποπλέω, βγαίνω από το λιμάνι, κατευθύνομαι προς το ανοικτό πέλαγος. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐξέπλεον, μέλλ. ἐκπλεύσομαι και ἐκπλευσοῦμαι [: δωρικός τύπος], αόρ. ἐξέπλευσα, παρκμ. ἐξέπλευκα, υπερσ. ἐξεπεπλεύκειν.

τόν ἔκπλουν: αιτ. ενικ. αρσεν. γέν. β' κλίση, του συνηρ. ουσιαστικού ὁ ἔκπλους = ο απόπλους, η έξοδος των πλοίων.

τάς ἀφεστικίας: μτχ. παρκμ. μεσ. φων. γεν. θηλ. αιτιατ. πληθ. του ἀφίσταμαι [ἀπό + ἵσταμαι] = αποστατῶ, αποχωρίζομαι από κάποιον με επανάσταση, στασιάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀφιστάμην, μέσ. μέλλ. ἀποστήσομαι, παθ. μέλλ. ἀποσταθήσομαι, μεσ. αόρ. ἀπεστησάμην, μέσ. παθ. [ως προς τη σημασία] αόρ. β' ἀπέστην, παθ. αόρ. α' ἀπεστάθην, παρκμ. ἀφέστηκα, υπερσ. ἀφειστήκειν και ἀφεστήκειν.

ἀνήγοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀνάγομαι [ἀνά + ἄγομαι] =

- βγαίνω από το λιμάνι στην ανοικτή θάλασσα, βγαίνω στο πέλαγος. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀνηγόμην**, μέλλ. **ἀνάξομαι**, παθ. μέλλ. **ἀνακθήσομαι**, μέσ. αόρ. β' **ἀνηγυγόμην**, παθ. αόρ. α' **ἀνήχθην**, παρκμ. **ἀνῆγμαι**, υπερσ. **ἀνήγμην**.
- ἦν**: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **εἶμι** = εἶμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἦν** και **ἦ**, μέλλ. **ἔσομαι**, αόρ. β' **ἐγενόμην**, παρκμ. **γέγονα**, υπερσ. **ἐγεγόνειν** και **γεγόνειν** [χωρίς αύξηση].
- παρέπλει**: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **παρὰ + πλέω** = πλέω κατά μήκος των ακτών. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **παρέπλεον**, μέλλ. **παρὰπλεύσομαι** και **παρὰπλευσοῦμαι** [: δωρικός τύπος], αόρ. **παρέπλευσα**, παρκμ. **παρέπλευκα**, υπερσ. **παρεπλεύκειν**.
- οὔσαν**: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. θηλ. αιτ. ενικ. του **εἶμι** = εἶμαι.
- παρῆσαν**: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **πάρειμι** [**παρά + εἶμι**] = εἶμαι πλησίον, εἶμαι παρὼν για να βοηθήσω, ακολουθώ, παραστέκομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **παρῆν** και **παρῆ**, μέλλ. **παρέσομαι**, αόρ. β' **παρεγενόμην**, παρκμ. **παραγέγονα**, υπερσ. **παρεγεγόνειν** και **παραγεγόνειν** [χωρίς αύξηση].
- ἡγεῖτο**: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **ἡγέομαι -οὔμαι** = εἶμαι αρχηγός, διοικώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἡγούμην**, μέλλ. **ἡγήσομαι**, μέσ. αόρ. **ἡγησάμην**, παθ. αόρ. α' **ἡγήθην**, παρκμ. **ἡγήμαι**.
- προσβαλόντες**: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **προσβάλλω** [**πρός + βάλλω**] = επιτίθεμαι εναντίον κάποιου, εφορμώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **προσέβαλλον**, μέλλ. **προσβαλῶ**, αόρ. β' **προσέβαλον**, παρκμ. **προσβέβληκα**, υπερσ. **προσεβέβληκειν**.
- αἰροῦσι**: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **αἰρέω -ῶ** = κυριεύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἤρουν**, μέλλ. **αἰρήσω**, αόρ. β' **εἶλον**, παρκμ. **ἤρκα**, υπερσ. **ἤρήκειν**.
- διήρπασαν**: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **διαρπάζω** = λεηλατώ, λαφυραγωγώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **διήρπασον**, μέλλ. **διαρπάσω** και συνθήτως μεσ. μέλλ. με ενεργ. σημ. **διαρπάσομαι**, αόρ. **διήρπασα**, παρκμ. **διήρπακα**, υπερσ. **διηρπάκειν**.
- πλήρη**: αιτ. ενικ. θηλ. γέν., γ' κλίσ. του σιγμόληκτου δικατάλ. επιθ. ό, ή **πλήρης**, τό **πλήρες** = γεμάτος -η -ο.
- ἀφῆκε**: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **ἀφίημι** [**ἀπό + ἵημι**] = αφήνω ελεύθερο, απολύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀφίην**, μέλλ. **ἀφήσω**, αόρ. β' **ἀφῆκα**, παρκμ. **ἀφεῖκα**.
- πλέοντες**: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσ. ονομαστ. πληθ. του **πλέω** = πλέω, ταξιδεύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔπλεον**, μέλλ. **πλεύσομαι** και **πλευσοῦμαι**, αόρ. **ἔπλευσα**, παρκμ. **πέπλευκα**, υπερσ. **ἐπεπλεύκειν**.
- ὠρμίσαντο**: οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ὀρμίζομαι** = αγκυροβολώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ὠρμιζόμην**, μέλλ. **ὀρμιούμαι**, αόρ. **ὠρμισάμην**, παθ. αορ. ως μέσος **ὠρμίσθην**.
- ναυσίν**: δοτικ. πληθ. γέν. θηλ. γ' κλίσ. του ουσιαστ. ονόμ. ή **ναῦς**, **τῆς νεώς**, **τῇ νηί**, **τήν ναῦν**, **ῶ ναῦ**, **αἱ νῆες**, **τῶν νεῶν**, **ταῖς ναυσί[ν]**, **τάς ναῦς**, **ῶ νῆες** [= πλοίο, καράβι]. ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 89 παράγρ. 11.

- ἀριστοποιούμενοι:** μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γεν. αρσεν. δοτ. πληθ. του μέσ. αποθ. **ἀριστοποιέομαι -οὔμαι** = προγευματίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἠριστοποιούμην**, μέλλ. **ἀριστοποιήσομαι**, αόρ. **ἠριστοποιήσάμην**, υπερσ. **ἠριστοποιήμην**.
- ἀγγέλλεται:** οριστ. ενετ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **ἀγγέλλομαι** = γνωστοποιώ, αναγγέλλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** πρτ. **ἠγγελλόμην**, μέλλ. **ἀγγελλήσομαι**, αόρ. **ἠγγειλάμην**, παθ. αόρ. **ἠγγέλθην**, παρκμ. **ἠγγελμαι**, υπερσ. **ἠγγέλμην**.
- ἀνέχθησαν:** οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ἀνάγομαι** [ἀνά + ἄγομαι] = βγαίνω από το λιμάνι στην ανοικτή θάλασσα, βγαίνω στο πέλαγος. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἀνηγόμην**, μέλλ. **ἀνάξομαι**, παθ. μέλλ. **ἀναχθήσομαι**, αόρ. β' **ἀνηγαγόμην**, παθ. αόρ. **ἀνέχθην**, παρκμ. **ἀνῆγμαι**, υπερσ. **ἀνήγμην**.
- ἐπισιτισάμενοι:** μτχ. αορ. μέσ. φων. γεν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **ἐπισιτίζομαι** = εφοδιάζομαι με τρόφιμα, μέλλ. **ἐπισιτιοῦμαι**, αόρ. **ἐπεσιτισάμην**.
- διείχε:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **διέχω** = απέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **διείχον**, μέλλ. **διέξω** και **διασχίσω**, αόρ. β' **διέσχον**, παρκμ. **διέσχηκα**.
- ἐδειπνοποιούντο:** οριστ. παρτ. μεσ. φων. γ' πληθ. προσ. του **δειπνοποιέομαι -οὔμαι** [: **δείπνον** + **ποιῶ**] = δειπνώ, παίρνω το δείπνο. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἐδειπνοποιούμην**, αόρ. **ἐδειπνοποιήσάμην**.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ὀρμώμενοι		ὀρμψόμενοι	ὀρμψάμενοι	ὠρμημένοι	
ποιούσι[ν]	εποίουν	ποιήσουσι[ν]	εποίησαν	πεποιήκασι[ν]	ἐπεποιήκεσαν
				πεποικότες	πεποικότες
ἐπιπλέουσι[ν]	ἐπέπλεον	ἐπιπλεύσονται	ἐπέπλευσαν	εἰσί[ν]	ἦσαν
		ἐπιπλευσοῦνται		ἐπιπεπλεύκασι[ν]	ἐπεπεπλεύκεσαν
παρασκευάζονται	παρεσκευάζοντο	παρασκευάζονται	παρεσκευάσαντο	παρεσκευασμένοι εἰσί[ν]	παρεσκευασμένοι ἦσαν
ὑπάρχουσι		παρασκευασθήσονται	παρασκευάσθησαν		
προσσιροῦνται	προσηρῶντο	ὑπάρξουσι	ὑπάρξασι	προσῆρηνται	προσῆρηντο
		προσαιρήσονται	προσείλονται		
		προσαιρηθήσονται	προσηρέθησαν		

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀφισταμένος		ἀποσπασομέ- νας ἀποσταθη- σομένος	ἀποστάσας ἀποσταθεί- σας ἀποσπασμέ- νας	ἀφεσπικύας ἀφεστώσας	
ἐκπλεῖ	ἐξέπλει	ἐκπλεύσεται ἐκπλευσεῖται	ἐξέπλευσε[ν]	ἐκπέπλευκε[ν]	ἐξεπεπλεύκει
ἀνάγονται	ἀνήγοντο	ἀνάζονται ἀνοιχθήσο- νται ἔσται	ἀνηγάγοντο ἀνήχθησαν ἐγένετο	ἀνηγμένοι εἰσί[ν] γέγονε	ἀνηγμένοι ἦσαν ἐγενόνη γενόνη
παραπλεῖ	παρέπλει	παραπλεύσε- ται παραπλευ- σεῖται	παρέπλευ- σε[ν]	παραπέπλευ- κε[ν]	παρεπεπλεύ- κει
οὔσαν πάρεισι[ν]	παρῆσαν	ἐσομένην παρέσονται	γενομένην παρεγένοντο	γεγονυῖαν παραγεγό- νασι[ν]	παρεγεγό- νεσαν παραγεγό- νεσαν
ἡγεῖται προσβάλλο- ντες αἰροῦσι[ν]	ἡγεῖτο ἦρουν	ἡγήσεται προσβαλοῦ- ντες αἰρήσου- σι[ν]	ἡγήσατο προσβαλό- ντες εἶλον	ἦγνται προσβεβλη- κότες ἡρήκασι[ν]	ἡρήκεσαν
διαρπάζου- σι[ν]	διήρπazon	διαρπάσου- σι[ν] διαρπάζονται	διήρπασαν	διηρπάκα- σι[ν]	διηρπάκεσαν
ἀφίησι[ν] πλέοντες	ἀφίει	ἀφήσει πλευσόμενοι πλευσούμενοι	ἀφήκε[ν] πλεύσαντες	ἀφεῖκε[ν] πεπλευκότες	
ὀρμίζονται	ὀρμίζοντο	ὀρμιούνται	ὀρμίσαντο ὀρμίσθησαν		
ἀριστοποιου- μένοις		ἀριστοποιη- σόμενοις	ἀριστοποιη- σάμενοις		

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀγγέλλεται	ἡγγέλλετο	ἀγγελήσεται	ἡγγείλατο	ἥγγελται	ἥγγελτο
ἀνάγονται	ἀνήγοντο	ἀνάξονται	ἀνηγάγοντο	ἀνηγμένοι εἰσί[ν]	ἀνηγμένοι ἦσαν
ἐπισιτιζόμενοι		ἐπισιτιούμενοι	ἐπισιτισάμενοι		
διέχει	διεῖχε	διέξει	διέσχε	διέσχηκε	
πλέουσι[ν]	ἔπλεον	πλεύσονται	ἔπλευσαν	πεπλεύκασι[ν]	ἐπεπλεύεσαν
διέχει	διεῖχε	διέξει	διέσχε	διέσχηκε	
δειπνοποιοῦνται	ἐδειπνοποιοῦντο		ἐδειπνοποίησαντο		

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
προσείλοντο	προσέλονται	προσέλονται	προσελέσθων	προσελέσθαι	προσελόμενος -η, -ον
ἐκπλεῖ	ἐκπλέη	ἐκπλέοι	ἐκπλείτω	ἐκπλεῖν	ἐκπλέων -ουσα, -πλέον
αἰροῦσι[ν]	αἰρῶσι[ν]	αἰροῖεν	αἰρούντων	αἰρεῖν	αἰρῶν, αἰρούσα αἰροῦν
διήρπασαν	διαρπάσασι[ν]	διαρπάσαιεν διαρπάσειαν	διαρπασάντων διαρπασάτωσαν	διαρπάσαι	διαρπάσας, -αρπάσασα, -αρπάσαν
ἀφῆκε	ἀφῆ	ἀφείη	ἀφέτω	ἀφεῖναι	ἀφείς, -εῖσα, -έν
ὠρμίσαντο	ὀρμίσωνται	ὀρμίσαιντο	ὀρμισάσθων ὀρμισάσθωσαν	ὀρμίσασθαι	ὀρμισάμενος, -μένη, -μενον

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἀγγέλλεται	ἀγγέλληται	ἀγγέλλοιτο	ἀγγελλέσθω	ἀγγέλλεσθαι	ἀγγελλόμενος, -μένη, μενον
ἀνήχθη- σαν	ἀναχθῶσι[ν]	ἀναχθείσαν ἀναχθεῖεν	ἀναχθέντων ἀναχθήτωσαν	ἀναχθῆναι	ἀναχθείς, -θεῖσα, -θέν
ἔπλευσαν	πλεύσωσι[ν]	πλεύσαιεν πλεύσειαν	πλευσάντων πλευσάτωσαν	πλεῦσαι	πλεύσας, πλεύσασα, πλεῦσαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν: κύρ. πρότ. Οἱ Ἀθηναῖοι: υποκ. στο ἐποίουν [: το ρῆμα της πρότασης] και στη μτχ. ὀρμώμενοι: τροπ. μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν η μετοχή βρίσκεται σε ονομαστική πτώση, έχει πάντα το ίδιο υποκείμενο με το ρῆμα της πρότασης].

τὴν βασιλέως [: χώραν]: αντικ. στο ἐποίουν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν το προσδιοριζόμενο παραλείπεται, ο επιθετικός προσδιορισμός ουσιατικοποιείται και παίρνει τη συντακτική θέση του προσδιοριζόμενου αυτού· εδώ παραλείπεται το αντικείμενο χώραν και ο επιθετικός προσδιορισμός τὴν βασιλέως είναι τώρα το αντικείμενο. Βλέπε λεπτομερῆ περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 72].

ἐκ τῆς Σάμου: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. κακῶς: επιρρ. προσδ. του τρόπου.

2. καὶ ἐπὶ τὴν Χίον και τὴν Ἑφeson ἐπέπλεον: κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο ἐπέπλεον [: το ρῆμα της πρότασης]. ἐπὶ τὴν Χίον - καὶ [ἐπὶ] τὴν Ἑφeson: εμπρόθετοι προσδ. εναντίωσης.

3. καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν: κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο παρεσκευάζοντο [: το ρῆμα της πρότασης]. πρὸς ναυμαχίαν: εμπρόθ. προσδ. σκοπού.

4. καὶ στρατηγούς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσεῖλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον: κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο προσεῖλοντο [: το ρῆμα της πρότασης]. στρατηγούς: κατηγ. στα Μένανδρον - Τυδέα - Κηφισόδοτον: αντικείμενα στο προσεῖλοντο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα που σημαίνουν **εκλογή**, όπως εδώ το **προσείλοντο**, στην ενεργητική τους σημασία συντάσσονται με δύο αιτιατικές, που η μία είναι αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο στο αντικείμενο π.χ. ἡ πόλις **εἶλοντο** Ἀγνσίλαον βασιλέα = οι πολίτες εξέλεξαν τον Αγνσίλαο βασιλιά. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 44].

πρός τοῖς ὑπάρχουσι: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει προσθήκη.

5. **Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρά τήν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ** **πρός τόν Ἑλλήσποντον** **πρός τε τῶν πλοίων τόν ἔκπλουν** **καί ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις**: κύρ. πρότ. **Λύσανδρος**: υποκ. στο **ἐκπλεῖ** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐκ τῆς Ῥόδου**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. **παρά τήν Ἰωνίαν**: εμπρόθ. προσδ. τόπου. **πρός τόν Ἑλλήσποντον**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **πρός τόν ἔκπλουν**: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει σκοπό. **τῶν πλοίων**: γενική υποκειμενική στο **ἐκπλουν**. **ἐπὶ τὰς πόλεις**: εμπρόθ. προσδ. σκοπού [ἢ ἐναντίωσης]. **ἀφεστηκυίας**: επιθετική μτχ. επιθετικός προσδ. στο **πόλεις**. **αὐτῶν**: αντικ. στη μετοχή.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα που σημαίνουν **απομάκρυνση**, όπως εδώ η μετοχή **ἀφεστηκυίας** [του **ἀφίσταμαι** = αποστατώ, απομακρύνομαι], δέχονται αντικείμενο σε γενική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 177].

6. **Ἀνίγοντο δέ καί οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι**: κύρ. πρότ. **οἱ Ἀθηναῖοι**: υποκ. στο **ἀνίγοντο** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐκ τῆς Χίου**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. **πελάγιοι**: επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει τόπο. [Βλέπε **1η παρατήρηση** της ενότητας αυτής].

7. **Ἡ γάρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς ἦν**: κύρ. πρότ. **πολεμία**: κατηγ. στο **ἡ Ἀσία**: υποκ. στο **ἦν** [: ρήμα συνδετικό]. **αὐτοῖς**: δοτική αντικειμενική στο **πολεμία**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το επίθετο **φίλος**, όπως εδώ το **φιλία**, συντάσσεται άλλοτε με γενική κτητική και άλλοτε με δοτική αντικειμενική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 80].

8. **Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὔσαν Ἀθηναίων**: κύρ. πρότ. **Λύσανδρος**: υποκ. στο **παρέπλει** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐξ Ἀβύδου**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. **εἰς Λάμψακον**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **σύμμαχον**: κατηγ. στο **Λάμψακον**: υποκ. της μτχ. **οὔσαν** [τύπος συνδετικός]: επιθετική μτχ. **Ἀθηναίων**: γενική αντικειμενική στο **σύμμαχον**.

9. **καί οἱ Ἀβυθνοί καί οἱ ἄλλοι παρῆσαν πεζῇ**: κύρ. πρότ. **οἱ Ἀβυθνοί - οἱ ἄλλοι**: υποκείμενα στο **παρῆσαν** [: το ρήμα της πρότασης]. **πεζῇ**: επιρρηματικός προσδ. που δηλώνει κίνηση μέσω τόπου.

10. **Ἦγεῖτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος**: κύρ. πρότ. **Θώραξ**: υποκ. στο **ἤγεῖτο**. **Λακεδαιμόνιος**: παράθεση στο **Θώραξ**.

11. **προσβαλόντες δέ τῇ πόλει αἰροῦσι κατά κράτος**: κύρ. πρότ. **[οὔτοι**: ἐννοεῖται δηλ. οἱ Ἀβυθνοί - οἱ ἄλλοι]: υποκ. στο **αἰροῦσι** [: το ρήμα της πρότασης] και

στη μτχ. **προσβαλόντες**: χρον. μτχ. **τῇ πόλει**: αντικ. της μτχ. **κατά κράτος**: εμπρόθ. προσδ. τρόπον.

12. καὶ διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὗσαν πλουσίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη: κύρ. πρότ. **οἱ στρατιῶται**: υποκ. του διήρπασαν [: το ρήμα της πρότασης]. **[τὴν πόλιν**: ενν.]: αντικ. στο διήρπασαν και υποκ. στη μτχ. **οὗσαν**: επιθετική μτχ. **πλουσίαν - πλήρη**: κατηγορούμενα στο [πόλιν]. **οἴνου - σίτου - ἐπιτηδείων**: γενικές αντικειμενικές στο πλήρη. **τῶν ἄλλων**: επιθ. προσδ. στο ἐπιτηδείων.

13. τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος: κύρ. πρότ. **Λύσανδρος**: υποκ. στο ἀφῆκε. **τὰ ἐλεύθερα**: επιθ. προσδ. στο **σώματα**: αντικ. στο ἀφῆκε. **πάντα**: κατηγ. προσδ. στη φράση **τὰ ἐλεύθερα σώματα**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ο επιθετικός προσδιορισμός και το προσδιοριζόμενο, επειδή αποτελούν μια έννοια, πολλές φορές προσδιορίζονται από ένα άλλο κοινό προσδιορισμό [επιθετικό ή κατηγορηματικό], όπως εδώ από το **πάντα**. Οι προσδιορισμοί αυτοί δε συνδέονται μεταξύ τους.

Παραδείγματα

1. *Ἐνταῦθα ἦν πόλις ἔρημη μεγάλη* [: ἐρημόπολις μεγάλη].
2. *Ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασι.*

Το επίθετο **μεγάλη** είναι επιθετικός προσδιορισμός στα: **πόλις ἔρημη** και το **ἅπασι** κατηγορηματικός προσδιορισμός στα: **ἄλλοις ὠνίοις**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 73].

14. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὥρμισαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν: κύρ. πρότ. **Οἱ Ἀθηναῖοι**: υποκ. στο ὥρμισαντο [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **πλέοντες**: τροπική μτχ. **κατὰ πόδας**: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το πλησίον. **ἐν Ἐλαιοῦντι**: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **τῆς Χερρονήσου**: γενική διαιρετική στο Ἐλεοῦντι.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η γενική που εξαρτάται από ονόματα **πόλεων** και **τόπων** είναι **διαιρετική**. Η γενική αυτή δηλώνει το όνομα κάποιας **χώρας** ή κάποιας **περιοχής**, μέρους της οποίας είναι η πόλη ή ο τόπος. Η γενική αυτή μεταφράζεται συνήθως, όπως η γενική κτητική.

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 83].

ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν: επιθ. προσδ. στο **ναυσὶν**: δοτική της συνοδείας στο ὥρμισαντο. [Βλέπε για δοτική της συνοδείας **2η συντακτική παρατήρηση** της ενότητας αυτής].

15. Ἐνταῦθα δὲ ἀριστοποιούμενοι αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον: κύρ. πρότ. **τὰ περὶ Λάμψακον**: υποκ. στο ἀγγέλλεται [: αττική σύνταξη].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οποιαδήποτε λέξη κλιτή ή άκλιτη, ακόμα και φράση, όπως εδώ **περὶ Λάμψακον**, τίθεται υποκείμενο, αφού ουσιαστικοποιηθεί με ένα άρθρο, και συ-

νήθως με το ουδέτερο τό. Εδώ η φράση περί Λάμψακον ουσιαστικοποιήθηκε με το άρθρο τᾱ. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας σελ. 30].

αὐτοῖς: αντικ. του ἀγγέλλεται και υποκ. της μτχ. **ἀριστοποιούμενοις:** χρονική μετχ. **ἐνταῦθα:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

16. **καὶ εὐθύς ἀνήχθησαν εἰς Σπυστόν:** κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο ἀνήχθησαν [: το ρήμα της πρότασης]. **εὐθύς:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **εἰς Σπυστόν:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

17. **Ἐκεῖθεν δ' εὐθύς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς ἀντίον τῆς Λαμψάκου:** κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. του ἔπλευσαν [: το ρήμα της πρότασης] και της μτχ. **ἐπισιτισάμενοι:** χρον. μτχ. **ἐκεῖθεν:** επιρρ. προσδ. κίνησης από τόπο. **εὐθύς:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **εἰς ποταμούς:** προσδ. κίνησης σε τόπο. **Αἰγὸς:** γεν. κτητ. στο ποταμούς. **ἀντίον:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. **τῆς Λαμψάκου:** γενική της αφετηρίας στο ἀντίον.

- [Βλέπε γενική της αφετηρίας 4η παρατήρηση της ενότητας αυτής].

18. **διεῖχε δέ ὁ Ἑλλήσποντος ταύτην σταδίου ὡς πεντεκαίδεκα:** κύρ. πρότ. ὁ Ἑλλήσποντος: υποκ. στο διεῖχε [: το ρήμα της πρότασης]. **ταύτην:** δοτική του τόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Συνήθεις δοτικές του τόπου είναι:

1. Τα ονόματα **πόλεων** και **τόπων:** Ἐλευσῖνι, Σαλαμῖνι, Πλαταιαῖς, Δελφοῖς, Μαραθῶνι, Ἴσθμοι κ.λπ.

2. Οι δοτικές **τῆδε** [= εδῶ], **ταύτη** [= εδῶ], **ἄλλῃ** [= αλλοῦ], **ἐκείνῃ** [= εκεί, σ' εκείνο το μέρος], **ἧ** [= ὅπου], **πάντῃ** [= παντού], **κύκλῳ** [= γύρω-γύρω].

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 101].

ὡς πεντεκαίδεκα: επιθ. προσδ. στο **σταδίου:** αιτιατ. που δηλώνει τοπική απόσταση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το **ὡς** συνοδεύει το αριθμητικό για να δηλώσει το περίπου και όχι ακρίβεια. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 430].

19. **Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιοῦντο:** κύρ. πρότασ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο ἐδειπνοποιοῦντο [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐνταῦθα:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. ... **τὴν βασιλέως κακῶς ἐποιοῦν:** εννοείται τὴν γῆν του βασιλέως. Η Περσική πολιτική, μέσω του Σατράπη της Λυδίας Κύρου, είχε ταχθεῖ ανοικτά υπέρ των

Σπαρτιατών, στηρίζοντάς τους όχι μόνο με χρήματα αλλά και με πλοία. Κατά συνέπεια, οι Αθηναίοι, είχαν σοβαρό λόγο να καταστρέφουν και να λεηλατούν τη χώρα του βασιλιά των Περσών [: πόλεις κυρίως στα παράλια της Μικράς Ασίας]. Από τη φράση αυτή, μπορούμε επίσης να συμπεράνουμε πως οι Αθηναίοι βρίσκονταν σε πολύ πιο δύσκολη θέση από εκείνη των Σπαρτιατών, εφόσον αγωνίζονταν σε δύο μέτωπα.

2. ... **καί ἐπὶ τήν Χίον καί τήν Ἑφεσον ἐπέπλεον**: Οι επιθετικές τάσεις των Αθηναίων, εναντίον της Χίου και της Εφέσου, είναι αναμενόμενες, διότι τα δύο αυτά λιμάνια χρησίμευαν ως βάσεις ανεφοδιασμού για το στόλο των Λακεδαιμονίων.
3. **Λύσανδρος**: Στρατηγός, ναύαρχος και πολιτικός, που με τις εξαιρετικές ικανότητές του, χάρισε τη τελική νίκη στους Σπαρτιάτες κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο. Το 408 π.Χ. ανέλαβε τη ναυαρχία του Πελοποννησιακού στόλου και εξασφάλισε την υλική υποστήριξη του Κύρου του νεότερου. Νίκησε τον αθηναϊκό στόλο στο Νότιο [408 π.Χ.] και στους Αιγός ποταμούς τον κατέστρεψε ολοκληρωτικά [405 π.Χ.]. Ύστερα κατέλαβε τις αθηναϊκές αποικίες και τέλος τον Πειραιά και την Αθήνα, αφού γκρέμισε τα μακρά τείχη της και κατέλυσε το δημοκρατικό της πολίτευμα, επιβάλλοντας στους Αθηναίους τους "Τριάκοντα τυράννους". Η μεγάλη του φήμη και δόξα, κίνησε το φθόνο των πολιτικών του αντιπάλων, οι οποίοι με ραδιουργίες πέτυχαν το συστηματικό παραγκωνισμό του. Τότε επεδίωξε να καταλύσει την κληρονομική βασιλεία και να επιβάλλει την αιρετή, πιστεύοντας ότι θα εκλέγανε αυτόν Βασιλιά, όμως χωρίς αποτέλεσμα. Έπειτα ακολούθησε τον Αγησίλαο στην Ασία, ελπίζοντας να του επιβληθεί, αλλά και απ αυτόν παραγκωνίστηκε. Τέλος, κατά τον Βοιωτικό πόλεμο, νικήθηκε και σκοτώθηκε στη μάχη της Αλιάρτου [395 π.Χ.].
4. ... **παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν**: Οι Αθηναίοι ετοιμάζονται για αποφασιστική σύγκρουση με το στόλο των Σπαρτιατών. Φαίνεται μάλιστα να επιζητούν την ναυμαχία και τούτο, διότι μετά τη νίκη τους στις Αργινούσες 406 π.Χ. [μικρά νησιά ανάμεσα στη Λέσβο και τη μικρασιατική ακτή] είχαν αναπτερωμένο το ηθικό τους και περιφρονούσαν το στόλο των αντιπάλων.
5. **Λύσανδρος δ' ...ἐκπλεῖ πρὸς τόν Ἑλλησπόντον ... τόν ἔκπλεον ...**: Ο Λύσανδρος πλέει στον Ελλήσποντο με σκοπό να εμποδίσει την έξοδο των εμπορικών πλοίων τα οποία μετέφεραν σιτάρι από τις χώρες του Εύξεινου Πόντου, προς την αποκλεισμένη, από ξηρά, Αθήνα. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως επηρεάζει, ακόμη και τώρα, τις εξελίξεις η συμβουλή του Αλκιβιάδη προς τους Σπαρτιάτες να οχυρώσουν τη Δεκέλεια, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει δίαυλος ανεφοδιασμού της Αθήνας από την ξηρά.
6. ... **Ἀβύδου**: πόλη στο πιο στενό σημείο του Ελλησπόντου.
7. ... **εἰς Λάμψακον**: Πόλη του Ελλησπόντου και σύμμαχος των Αθηναίων. Αποστάτη-

σε από την Αθηναϊκή συμμαχία το 411 π.Χ. και ανακαταλήφθηκε το 410 π.Χ. από τον Αλκιβιάδη, ο οποίος την οχύρωσε και τοποθέτησε αθηναϊκή φρουρά.

8. ... **Θώραξ Λακεδαιμόνιος**: φίλος του Λυσάνδρου.
9. ... **καί διήρπασαν ... ἐπιτηδείων πλήρη**: Τα εκστρατευτικά σώματα, στην αρχαιότητα, δεν είχαν "επιμελητεία εφοδιασμού": Έπρεπε να εξασφαλίσουν την τροφή τους με αρπαγές και λεηλασίες, όπως έκαναν οι Σπαρτιάτες στη Λάμψακο, ή αγοράζοντας ο κάθε στρατιώτης τα τρόφιμά του από την τοπική αγορά, όπως θα κάνουν οι Αθηναίοι στη βόρεια ακτή του Ελλησπόντου.
10. ... **τά δέ ἐλεύθερα ... Λύσανδρος**: Ο Λύσανδρος θα μπορούσε να εξανδραποδίσει τους κατοίκους της Λαμψάκου. Δεν το έκανε όμως, διότι πρόθεσή του ήταν να αξιοποιήσει τη Λάμψακο σε σταθμό ανεφοδιασμού και ορμητήριο για τα μελλοντικά του σχέδια.
11. ... **ἐν Ἐλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου**: Στη Θρακική χερσόνησο βρίσκονταν ο Ελαιούντας και η Σηστός, ενώ στη μικρασιατική ακτή η Άβυδος και η Λάμψακος. Οι πόλεις αυτές, καθώς ήταν στα στενά του Ελλησπόντου μπορούσαν να ασκήσουν έλεγχο στο διαμετακομιστικό εμπόριο της περιοχής.
12. **Αἰγὸς ποταμούς**: Κωμόπολη της Θρακικής χερσονήσου, απέναντι από τη Λάμψακο. Το όνομά της συνδέθηκε με τη ναυμαχία που έκρινε την έκβαση του Πελοποννησιακού πολέμου.
13. **σταδίους**: μονάδα μήκους ίση με 185 περίπου μέτρα. Άρα το πλάτος του Ελλησπόντου είναι εκεί περίπου 2775 μ. περίπου.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. **Σχήμα πολυσύνδετο**: "... κακῶς ἐποιοῦν ... καί παρεσκευάζοντο ... καί προσείλοντο". "καί οἶνου καί σίτου καί τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων".
2. **Περίφραση**: "κακῶς ἐποιοῦν".
3. **Σχήμα ασύνδετο**: Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον.
4. Όλο το κείμενο δένεται με τον σύνδεσμο δέ [: χρήση **μεταβατική** όχι **αντιθετική**], ο οποίος σε κάθε περίπτωση παρουσιάζει ένα νέο βήμα στη συνέχεια του λόγου.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Οι Αθηναίοι με ορμητήριο τη Σάμο λεηλατούν περιοχές του βασιλιά της Περσίας που ενίσχυε με χρήματα τους Σπαρτιάτες. Κατόπιν, κατευθύ-

νονται προς τη Χίο και την Έφεσο, που ήταν αγκυροβόλια του σπαρτιατικού στόλου, με σκοπό να συνάψουν ναυμαχία, ενώ στην Αθήνα εκλέγονται τρεις επιπλέον στρατηγοί, ο Μένανδρος, ο Τυδέας και ο Κηφισόδοτος.

Οι Σπαρτιάτες, από την άλλη, με αρχηγό το Λύσανδρο, πλέουν από τη Ρόδο προς τον Ελλήσποντο έχοντας δύο στόχους: την αποκοπή ανεφοδιασμού της Αθήνας με σιτάρι από τις χώρες του Εύξεινου Πόντου, και την επαναφορά στην Πελοποννησιακή συμμαχία ορισμένων πόλεων που είχαν αποστατήσει.

Φτάνοντας στον Ελλήσποντο και συγκεκριμένα στην Άβυδο, επιτίθεται με πεζικές και ναυτικές δυνάμεις στη Λάμψακο, σύμμαχο των Αθηναίων, την οποία κυριεύουν με έφοδο.

Με την κατάληψη αυτή ο Λύσανδρος, χωρίς να εξανδραποδίσει τους κατοίκους της πόλης, εξασφαλίζει ανεφοδιασμό για το στόλο του και λιμάνι για τις περαιτέρω ενέργειές του.

Οι Αθηναίοι, που ακολουθούσαν το Λύσανδρο από κοντά, αγκυροβόλησαν στην αρχή στον Ελαιούντα. Από εκεί, όταν έμαθαν ότι καταλήφθηκε η Λάμψακος, έπλευσαν προς τους Αιγός ποταμούς.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *ὀρμῶμαι, ποιῶ, ἐπιπλέω, προσβάλλω, ἀγγέλλομαι.*

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική
ὀρμῶμαι	ορμή – αφορμή
ποιῶ	ποίηση – περιποίηση
ἐπιπλέω	πλους – απόπλους
προσβάλλω	βολή – υπερβολή
ἀγγέλλομαι	αγγελία – καταγγελία

Ερώτηση 2η Η λέξη *ἐκπλους* παράγεται από το:

- α) πλοῖον
- β) πλωτήρ
- γ) πλέω

Απάντηση:

Η λέξη *ἐκπλους* παράγεται από το *πλέω* [: ἐκ + πλέω].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] πλήρη: γενική πληθυντικού του επιθ. ὁ, ἡ πλήρης, τό πλήρες.
- β] ναυσίν: δοτική πληθυντικού του ουσ. ἡ ναῦς.
- γ] ἐποίουν: οριστική παρατατικού του ποιέω -ῶ.
- δ] οὔσαν: μτχ. ἐνεστώτα αιτιατική ενικ. του εἰμί.
- ε] ἡγεῖτο: ευκτική αορίστου του ἡγέομαι -οὔμαι.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: β, γ, δ.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] στρατηγούς: αντικείμενο στο προσεὶλοντο.
- β] Λακεδαιμόνιος: παράθεση στο Θώραξ.
- γ] τῆς Χερρονήσου: γενική κτητική στο Ἐλεοῦντι.
- δ] τά περί Λάμψακον: υποκείμενο στο ἀγγέλλεται.
- ε] ταύτη: δοτική του τόπου.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: β, δ, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά το πελάγιοι;

- α] κατηγορούμενο
- β] επιθετικός προσδιορισμός
- γ] κατηγορηματικός προσδιορισμός
- δ] επεξήγηση
- ε] επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει τόπο.

Απάντηση:

Η λέξη πελάγιοι είναι επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει τόπο. [Βλέπε 1η συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. κακῶς ποιῶ
2. κατά κράτος
3. ἐκπλέω
4. αντίον
5. πεζῇ

B

- α. μέσω της στεριάς
- β. απέναντι
- γ. με έφοδο
- δ. αποπλέω
- ε. λεηλατώ

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-ε, 3-δ, 5-α, 2-γ, 4-β.

Ερώτηση 7η *Γιατί ο Λύσανδρος πλέει προς τον Ελλήσποντο;*

Απάντηση: Ο Λύσανδρος πλέει στον Ελλήσποντο με σκοπό να εμποδίσει την έξοδο των εμπορικών πλοίων τα οποία μετέφεραν σιτάρι από τις χώρες του Εύξεινου Πόντου προς την αποκλεισμένη, από ξηρά, Αθήνα. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως επηρεάζει, ακόμη και τώρα, τις εξελίξεις η συμβουλή του Αλκιβιάδη προς τους Σπαρτιάτες να οχυρώσουν τη Δεκέλεια, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει δίαυλος ανεφοδιασμού της Αθήνας από την ξηρά.

Ερώτηση 8η *Τι γνωρίζετε για τον εφοδιασμό των εκστρατευτικών σωμάτων στην αρχαία Ελλάδα;*

Απάντηση: Τα εκστρατευτικά σώματα, στην αρχαιότητα, δεν είχαν "επιμελητεία εφοδιασμού": Έπρεπε να εξασφαλίσουν την τροφή τους με αρπαγές και λεηλασίες, όπως έκαναν οι Σπαρτιάτες στη Λάμψακο, ή αγοράζοντας ο κάθε στρατιώτης τα τροφιμά του από την τοπική αγορά, όπως θα κάνουν οι Αθηναίοι στη βόρεια ακτή του Ελλησπόντου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 22-24

Λύσανδρος δέ τῃ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δέ παρασκευασάμενος ὥς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν ὥς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδέ ἀνάξοιτο. Οἱ δέ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρατάξαντο ἐν μετώπῳ ὥς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δέ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψέ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δέ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὃ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ με ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ**

[Ὅπως το τῆς ἡμέρας του παραπάνω κειμένου]

Η γενική αυτή συντάσσεται με επιρρήματα **τοπικά**, **χρονικά** και **ποσοτικά**.

1. Τοπικά, ὅπως: ὅπου [= ὅπου], ποῦ [= πού, σε ποιο μέρος], πόθεν [= ἀπό πού, ἀπό ποιο μέρος], οὗ [= ὅπου], ἧ [= ὅπου], ἵνα [= ὅπου], αὐτοῦ [= σ' αὐτό το μέρος, ἐδῶ, ἐκεῖ], ἄνω [= πάνω], πανταχοῦ [= παντού, σε ὅλα τα μέρη], πολλαχοῦ [= σε πολλά μέρη], που [= κάπου, σε κάποιο μέρος] κ.λπ.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ποῦ τῆς Ἀττικῆς κεῖται Οἰνόν; [= σε ποιο μέρος τῆς Ἀττικῆς βρίσκεται ἡ Οἰνόν;]
2. Πολλαχοῦ τῆς χώρας [= σε πολλά μέρη τῆς χώρας].

2. Χρονικά, ὅπως: πότε, πννίκα [= πότε, τι ὥρα], ὀψέ [αργά, αργά πρὸς το βράδυ], πρωῒ [= πρῶί], τννικαῦτα [= ἀκριβῶς, τότε, τὴν ὥρα αὐτή], κ.λπ.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λύσανδρος δέ τῃ ἐπιούσῃ νυκτί,
 ἐπεὶ ὄρθρος ἦν,
 ἐσήμανεν
 ἀριστοποιησαμένους
 εἰσβαίνειν εἰς τὰς ναῦς,
 παρασκευασάμενος δέ πάντα
 ὥς εἰς ναυμαχίαν
 καὶ παραβάλλων
 τὰ παραβλήματα,
 προεῖπεν
 ὥς μηδεὶς κινήσοιτο
 ἐκ τῆς τάξεως
 μηδέ ἀνάξοιτο.
 Οἱ δέ Ἀθηναῖοι
 ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι
 παρετάξαντο ἐπὶ τῷ λιμένι
 ἐν μετώπῳ
 ὥς εἰς ναυμαχίαν.
 Ἐπεὶ δέ Λύσανδρος
 οὐκ ἀντανήγαγε,
 καὶ ἦν ὁπὲ τῆς ἡμέρας,
 ἀπέπλευσαν πάλιν
 εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς.
 Λύσανδρος δέ ἐκέλευσε
 τὰς ταχίστας τῶν νεῶν
 ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις,
 κατιδόντας
 ὅτι ποιοῦσιν
 ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι,
 ἀποπλεῖν
 καὶ ἐξαγγεῖλαι αὐτῶ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Ο Λύσανδρος λοιπόν την επόμενη νύχτα,
 την ώρα που ξημέρωνε,
 έδωσε σήμα (στους στρατιώτες),
 αφού γευματίσουν,
 να επιβιβάζονται στα πλοία,
 και όταν έκανε όλες τις προετοιμασίες,
 σαν για ναυμαχία,
 και τοποθέτησε στα πλάγια των πλοίων
 τα παραπετάσματα,
 προειδοποίησε
 κανείς να μην μετακινηθεί
 από την παράταξή (του)
 ούτε να ανοικτεί στο πέλαγος.
 Και οι Αθηναίοι,
 όταν ο ήλιος ανέτειλε,
 παρατάχθηκαν μπροστά στο λιμάνι
 κατά μέτωπο
 για ναυμαχία.
 Επειδή όμως ο Λύσανδρος
 δεν έβγαλε τα πλοία εναντίον τους
 και ήταν πλέον αργά,
 επέστρεψαν πάλι
 στους Αιγὸς ποταμούς.
 Ο Λύσανδρος τότε διέταξε
 τα πιο γρήγορα από τα πλοία (του)
 να ακολουθούν τους Αθηναίους,
 και, αφού παρατηρήσουν
 τι κάνουν,
 όταν βγουν (οι Αθηναίοι) στη στεριά,
 να επιστρέψουν
 και να το ανακοινώσουν σ' αυτόν.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 1, 22-24
[η συνέχεια]

*Καί οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὖ-
ται ἤκον. Ταῦτα δ' ἐποίηι τέτταρας ἡμέρας, καί οἱ
Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ με ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ [η συνέχεια]

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Πότε τῆς νυκτός ἦλθον; [= ποια ὥρα τῆς νύχτας ἦρθαν;]
2. Ὅψέ τῆς ἡμέρας [= ἀργά πρὸς το βράδυ].
3. Τηνικαῦτα τοῦ θέρους [= τὴν ὥρα αὐτὴ τοῦ θέρους].

3. Ποσοτικά, ὅπως: ἅπαξ [= μια φορά], πολὺ, ποσάκις [= πόσες φορές, τόσες φορές], ἄγαν [υπερβολικά], κ.λπ.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπορεύοντο [= μια φορά τὸ χρόνο πήγαιναν].
2. Τρίς τῆς ἡμέρας [= τρεῖς φορές τὴ μέρα].

[Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφὴ γενικῆς με επιρρήματα ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ τῆς Αρχαίας Ελληνικῆς γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 80, 81, 82].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Καί οὐκ ἐξεβίβασεν
ἐκ τῶν νεῶν
πρότερον
πρὶν αὐταὶ ἦκον.

Ἐποίει δέ ταῦτα
τέτταρας ἡμέρας,
καὶ οἱ Ἀθηναῖοι
ἐπανήγοντο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και δεν αποβίβασε (τους στρατιώτες)
από τα πλοία
πρωτότερα
παρά μόνο, αφού ήρθαν αυτά (δηλ. οι τριή-
ρεις που είχε στείλει, για να κατασκο-
πεύουν).
Και αυτά τα έκανε
για τέσσερις μέρες,
και οι Αθηναίοι
έβγαιναν πάλι στα ανοικτά (για να τον
αντιμετωπίσουν).

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἐπιούση: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γεν. θηλ. δοτ. ενικ. του **ἐπέρχομαι** - **ἔπειμι** = έρχομαι, επακολουθώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἐπῆα** - **ἐπῆειν**, μέλλ. **ἔπειμι**, αόρ. **ἐπῆλθον**, παρκμ. **ἐπελήλυθα**, υπερσ. **ἐπεληλύθειν** - **ἐπεληλυθώς ἦν**.

ἐσήμανεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **σημαίνω** = κάνω σημείο, φανερώ-
νω, σφραγίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἐσήμαινον**, μέλλ. **σημανῶ**, αόρ. **ἐσήμνηα** και **ἐσήμνηα**.

τάς ναῦς: αιτ. πληθ. θηλ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ **ναῦς** (βλέπε ενότητα 1).

ἀριστοποιησάμενους: μτχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. αιτ. πληθ. του **ἀριστοποιέομαι** - **οὔμαι** (: **ἄριστον** + **ποιοῦμαι**) = γευματίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἠριστοποιούμην**, μέλλ. **ἀριστοποιήσομαι**, αόρ. **ἠριστοποιήσάμην**, υπερσ. **ἠριστοποιήμην**.

εἰσβαίνειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **εἰσβαίνω** = εισέρχομαι, επιβιβάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **εἰσέβαινον**, μέλλ. **εἰσθήσομαι**, αόρ. **εἰσέβην**, παρκμ. **εἰσέβηκα**, υπερσ. **εἰσεβέδηkein**.

παρασκευασάμενος: μτχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του **παρασκευάζομαι** = προετοιμάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **παρεσκευαζόμην**, μέλλ. **παρασκευάσομαι**, παθ. μέλλ. **παρασκευασθήσομαι**, αόρ. **παρεσκευασάμην**, παθ. αόρ. **παρεσκευάσθην**, παρκμ. **παρεσκεύασμαι**, υπερσ. **παρεσκευάσμην**.

τά παραβλήματα: αιτ. πληθ. ουδετ. γ' κλίσ. του ουσ. τό **παράβλημα**, τοῦ **παραβλήμα-
τος** (για την κλίση του ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 67).

ὀψέ: χρονικό επίρρημα = αργά, βράδυ.

ταχίστας: αιτ. πληθ. γέν. θηλ. α' κλίσ., υπερθετ. βαθμ. του επιθ. ὁ ταχύς, ἡ ταχεία, τό ταχύ. συγκριτικός: ὁ θάττων, ἡ θάττων, τό θάττων, υπερθετικός: ὁ τάχιστος, ἡ ταχίστη, τό τάχιστον.

ἀπέπλευσαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀποπλέω = επιστρέφω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέπλεον, μέλλ. ἀποπλεύσομαι - ἀποπλευσοῦμαι, αόρ. ἀπέπλευσα, παρκμ. ἀποπέπλευκα, υπερσ. ἀπεπεπλεύκειν.

ἐκέλευσεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κελεύω = διατάζω, δίνω εντολή.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκέλευον, μέλλ. κελεύσω, αόρ. ἐκέλευσα, παρκμ. κεκέλευκα.

ἔπεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του ἔπομαι = ακολουθώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰπόμεν, μέλλ. ἔψομαι, αόρ. ἔσπόμεν.

ἐκβῶσι: υποτ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐκβαίνω (: ἐκ + βαίνω) = βγαίνω προς τα έξω (στη στεριά). ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐξέβαινον, μέλλ. ἐκθήσομαι, αόρ. ἐξέβην, παρκμ. ἐκβέβηκα, υπερσ. ἐξεβεθήκειν.

κατιδόντας: μετκ. αορ. β' ενεργ. φων. γεν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του καθοράω - ῶ = βλέπω κάτι καθαρά, παρατηρώ, εξετάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. καθεώρων, μέλλ. κατόψομαι, αόρ. β' κατεῖδον, παρκμ. καθεόρακα - (ἐώρακα και ὄπωπα), υπερσ. καθεωράκειν - καθεωρακώς ἦν.

ποιοῦσιν: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέω - ῶ = κάνω - ενεργώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

παραβάλλων: μετκ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του παραβάλλω = κρεμάω, απλώνω στα πλευρά του πλοίου. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρέβαλλον, μέλλ. παραβαλῶ, αόρ. παρέβαλον, παρκμ. παραβέβληκα, υπερσ. παρεβεβλήκειν.

προεῖπεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του προαγορεύω = προειδοποιώ - διατάσσω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. προηγόρευον, μέλλ. προαγορεύσω - προερῶ, αόρ. προηγόρευσα - προεῖπον, παρκμ. προηγόρευκα - προείρηκα, υπερσ. προειρήκειν - προειρηκώς ἦν.

κινήσοιτο: ευκτ. μέλλ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κινέομαι - οὔμαι = κινούμαι.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκινούμην, μέλλ. κινήσομαι - κινήσομαι, παθ. αορ. ως μέσος ἐκινήθην, παρκμ. κεκίνημαι.

τάξεως: γεν. αιτ. θηλ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ τάξις, τῆς τάξεως. (ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 57).

ἀνάξοιτο: ευκτ. μέλλ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀνάγομαι.

ἀνίσχοντι: μετκ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. δοτ. ενικ. του ἀνίσχω = ανατέλλω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀνίσχον.

παρετάξαντο: οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του παρατάττομαι = παρατάσσομαι, τοπο-θετούμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεταττόμην, μέλλ. παρατάξομαι - παραταχθήσομαι, αόρ. παρεταξάμην - παρετάχθην, παρκμ. παρατέταγμα, υπερσ. παρετετάγμην.

ἀντανήγαγε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀντανάγω (: ἀντί + ἀνά +

ἄγω) = ανοίγομαι στο πέλαγος εναντίον πλοίων τα οποία μου επιτίθενται. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀντανῆγον, μέλλ. ἀντανάξω, αόρ. ἀντανήγαγον, παρκμ. ἀντανῆχα. ἀποπλεῖν: απαρέμφ. ενστ. ενεργ. φων. του ἀποπλέω = επιστρέφω. ἔξαγγεῖλαι: απαρέμφ. ενεργ. φων. του ἔξαγγέλλω = πληροφορώ, διηγούμαι, αναφέρω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐξήγγελλον, μέλλ. ἐξαγγελῶ, αόρ. ἐξήγγειλα, παρκμ. ἐξήγγελκα, υπερσ. ἐξηγγέλκειν. ἐξεβίβασεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐκβιβάζω = αποβιβάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐξεβίβazon, μέλλ. ἐκβιβῶ, αόρ. ἐξεβίβασα. τῶν νεῶν: γεν. πληθ. θηλ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ ναῦς, τῆς νεώς. (ΒΛΕΠΕ 1η ενότητα). ἦκον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἦκω = έχω φθάσει, έχω έλθει, είμαι εδώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦκον, μέλλ. ἥξω, αόρ. μόνο σύνθ. δι(ῆξε). ἐποίει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ποιέω -ῶ. ἐπανήγοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐπανάγομαι (: ἐπί + ἀνά + ἄγομαι) = πλέω πάλι εναντίον κάποιου. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπανηγόμην, μέλλ. ἐπανάξομαι - ἐπαναχθήσομαι, αόρ. ἐπανηγαγόμην - ἐπανήκην, παρκμ. ἐπανῆγμαι - ἐπανηγμένος είμί, υπερσ. ἐπανήγμην - ἐπανηγμένος ἦν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐπιούση σημαίνει	ἐσήμαινε(ν)	ἐπιούση σημανεῖ	ἐπελθούση ἐσήμανε(ν) ἐσήμνη(ν)	ἐπεληλυθυῖα	
ἀριστοποιου- μένους εἰσβαίνειν παρασκευα- ζόμενος		ἀριστοποιη- σομένους εἰσθήσεσθαι παρασκευα- σόμενος παρασκευα- σθισόμενος	ἀριστοποιη- σαμένους εἰσθῆναι παρασκευα- σάμενος παρασκευα- σθείς	εἰσβεβηκέναι παρεσκευα- σμένος	
παραβάλλον προαγορεύει	προηγόρευε	παραβαλὼν προαγορεύ- σει προερεῖ	παραβαλὼν προηγόρευσε προεῖπε	παραβεβληκώς προηγόρευ- κε(ν) προεῖρηκε(ν)	προειρήκει προειρηκώς ἦν
κινεῖτο		κινήσοιτο κινήσεται	κινήσειν	κεκινήμενος εἶη	
ἀνάγοιτο		ἀνάξοιτο ἀναχθή- σοιτο	ἀναγάγοιτο ἀναχθεῖν	ἀνηγμένος εἶη	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
παρατάττο- νται	παρετάττο- ντο	παρατάξονται παραταθή- σονται	παρετάξαντο παρετάχθη- σαν	παρετεταγμέ- νοι είσι	παρετεταγμέ- νοι ἦσαν
ἀντανάγει ἀποπλέου- σι(ν)	ἀντανῆγε ἀπέπλεον	ἀντανάξει ἀποπλεύσο- νται ἀποπλευσοῦ- νται	ἀντανήγαγε ἀπέπλευσαν	ἀντανῆχε ἀποπεπλεύ- κασι	ἀποπεπλεύ- κεσαν
κελεύει ἔπεσθαι ἐκβαίνωσι(ν)	ἐκέλευε	κελεύσει ἔψεσθαι	ἐκέλευσε σπέσθαι ἐκβῶσι(ν)	κεκέλευκε ἐκβεβήκωσι ἐκβεβηκότες ῶσι(ν)	
καθορῶντας		κατοψομέ- νους	κατιδόντας	καθεορακό- τας	
ποιοῦσι(ν)	ἐποίουν	ποιήσουσι(ν)	ἐποίησαν	πεποιήκασι πεποικότες είσι	ἐπεποιήκεσαν πεποικότες ἦσαν
ἀποπλεῖν		ἀποπλεύσε- σθαι ἀποπλευσεῖ- σθαι	ἀποπλεῦσαι	ἀποπεπλευ- κέναι	
ἐξαγγέλλειν ἐκβιβάζει ἤκουσι(ν)	ἐξεβίβαζε(ν) ἤκον	ἐξαγγελεῖν ἐκβιβᾷ ἤξουσι(ν)	ἐξαγγεῖλαι ἐξεβίβασε(ν) μόνο γ' ενικ. σύνθετο: διῆξε	ἐξηγγελκέναι	
ποιεῖ	ἐποίει	ποιήσει	ἐποίησε(ν)	πεποίηκε πεποικώς ἐστί(ν)	ἐπεποίηκει πεποικώς ἦν
ἐπανάγονται	ἐπανήγοντο	ἐπανάξονται ἐπαναθήσο- νται	ἐπανηγάγο- ντο ἐπανήχθη- σαν	ἐπανηγμένοι είσι(ν)	ἐπανηγμένοι ἦσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐσήμανε(ν) ἐσήμνε(ν)	σημήνη	σημήναι σημήνιε(ν)	σημνάτω	σημήναι	σημήνας, σημήνασα, σημήναν προειπών, -ειποῦσα, -ειπόν
προεῖπε	προεῖπη	προεῖποι	προειπέτω	προειπεῖν	προειπών, -ειποῦσα, -ειπόν
κινήσεται		κινήσοιτο		κινήσεσθαι	κινησόμενος, -μένη, -μενον
ἀνάξεται ἀναχθήσεται παρετάξαντο		ἀνάξοιτο ἀναχθήσοιτο παραιτάξαι- ντο		ἀνάξεσθαι	ἀναξόμενος, -μένη, -μενον
	παρατάξω- νται		παραταξά- σθων παραταξά- σθωσαν	παρατάξα- σθαι	παραταξάμε- νος, -μένη, -μενον
ἀντανή- γαγε ἀπέπλευσαν	ἀνταναγά- γη ἀποπλεύ- σωσι(ν)	ἀνταναγάγοι ἀποπλεύσαιεν ἀποπλεύσειαν	ἀνταναγα- γέτω ἀποπλευσά- ντων ἀποπλευσά- τωσαν	ἀνταναγα- γεῖν ἀποπλεῦσαι	ἀνταναγαγών, -οῦσα, -όν ἀποπλεύσας -πλεύσασα, -πλεύσαν
ἐκέλευσε(ν)	κελεύση	κελεύσαι κελεύσειε(ν)	κελυσάτω	κελεῦσαι	κελεύσας, κελεύσασα, κελεῦσαν
ἐξέβησαν	ἐκβῶσι	ἐκβαίησαν ἐκβαῖεν	ἐκβάντων ἐκβήτησαν	ἐκβῆναι	ἐκβάς, ἐκβάσα, ἐκβάν
ποιοῦσι(ν)	ποιῶσι	ποιοῖεν	ποιούντων	ποιεῖν	ποιῶν, ποιοῦσα, ποιοῦν
ἐξεβίβασε(ν)	ἐκβιβάση	ἐκβιβάσαι ἐκβιβάσειε(ν)	ἐκβιβασάτω	ἐκβιβάσαι	ἐκβιβάσας, -βιβάσασα, -βιβάσαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Λύσανδρος δέ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιουμένους εἰσβαίνειν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἐσήμανεν (το ρῆμα της πρότασης). (τούς στρατιώτας: εννοείται): αντικ. άμεσο στο ἐσήμανεν και στη μτχ. ἀριστοποιουμένους: χρον. μτχ. εἰσβαίνειν: τελ. απαρέμφ. αντικ. έμμεσο στο ἐσήμανεν. (τούς στρατιώτας: ετεροπροσωπία): υποκ. στο εἰσβαίνειν. τῇ ἐπιούσῃ: επιθ. μτχ. επιθετικός προσδ. στο νυκτί: δοτ. του χρόνου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Δοτική του χρόνου. Δηλώνει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

- Συνήθειες δοτικές ου χρόνου είναι:

α. Λέξεις που σημαίνουν χρονική διάρκεια (μικρή ή μεγάλη): νυκτί, ἡμέρα, μηνί, ἔτει, χρόνῳ, θέρει κ.λπ. και συνοδεύονται σχεδόν πάντα από επιθετικό προσδιορισμό.

β. Τα ονόματα των εορτών: Διονύσιος, Ἐλευσινίσις, Ὀλυμπίσις, Θεσμοφορίσις, Παναθηναίσις, Ἀπατουρίσις κ.λπ.

Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 100].

εἰς τὰς ναῦς: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

2. ἐπεὶ ὄρθος ἦν: δευτ. χρον. πρότ. ὄρθρος: υποκ. στο ἦν (το ρῆμα της πρότασης).
3. πάντα δέ παρασκευασάμενος ὥς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο προεῖπεν (το ρῆμα της πρότασης) και στις μετοχές παρασκευασάμενος και παραβάλλων: χρονικές μτχ. πάντα (: πάσας παρασκευάς): σύστοιχο αντικ. στη μτχ. παρασκευασάμενος. τὰ παραβλήματα: σύστοιχο αντικ. στη μτχ. παραβάλλων. ὥς εἰς ναυμαχίαν: εμπρόθ. προσδ. σκοπού.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το ὥς με εμπρόθετο προσδιορισμό. Το ὥς ως αναφορικό επίρρημα τίθεται μπροστά από εμπρόθετους προσδιορισμούς: συνήθως δηλώνεται σκοπός: ἀνήγοντο ὥς ἐπὶ ναυμαχίαν (= ἐπλευσαν στο ανοιχτό πέλαγος, για ναυμαχία ή για να κάνουν ναυμαχία). Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 430].

4. ὥς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο: δύο δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις αντικείμενα στο προεῖπεν της κύριας πρότασης. Εκφέρονται με ευκτική του πлагίου λόγου, γιατί εξαρτώνται από ρήμα ιστορικού χρόνου (προεῖπεν). Οι προτάσεις αυτές δηλώνουν γνώμη υποκειμενική. [Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 330]. μηδεὶς: υποκ. στα ρήματα κινήσοιτο και ἀνάξοιτο. ἐκ τῆς τάξεως: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο.

5. Οἱ δέ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὥς εἰς ναυμαχίαν: κύρ. πρότ. Οἱ Ἀθηναῖοι: υποκ. στο παρετάξαντο (το ρήμα της πρότασης). τῷ ἡλίῳ: δοτ. αντικειμενική από το ἅμα και υποκ. στη μτχ. ἀνίσχοντι: χρον. μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η δοτική από το επίρρημα ἅμα είναι αντικειμενική. Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 90].

ἐπὶ τῷ λιμένι: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. ἐν μετώπῳ: εμπρόθ. προσδ. τρόπου. ὥς εἰς ναυμαχίαν: εμπρόθ. προσδ. σκοπού.

6. Ἐπεὶ δέ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος: δευτ. αιτιολ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἀντανήγαγε (το ρήματος πρότασης).

7. καὶ τῆς ἡμέρας ὅψέ ἦν: δευτ. αιτιολ. πρότ. τῆς ἡμέρας: γεν. διαιρ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε γενική με επιρρήματα συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

από το ὅψέ: υποκ. στο ἦν (το ρήμα της πρότασης)

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολύ σπάνια τίθεται ως υποκείμενο και επίρρημα χωρίς άρθρο όπως εδώ το ὅψέ. Βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 31].

8. ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς: κύρ. πρότ. (οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται): υποκ. στο ἀπέπλευσαν (το ρήμα της πρότασης). πάλιν: προσδ. χρόνου. εἰς ποταμούς: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. Αἰγὸς: γεν. κτητική από το ποταμούς.

9. Λύσανδρος δέ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, κατιδόντας δ' ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἐκέλευσεν. τὰς ταχίστας: ἄμεσο αντικ. στο ἐκέλευσεν και υποκ. στο ἔπεσθαι. ἔπεσθαι - ἀποπλεῖν - ἐξαγγεῖλαι: τελικά απαρέμφ. ἔμμεσα αντικ. στο ἐκέλευσεν. τοῖς Ἀθηναίοις: αντικ. στο ἔπεσθαι. κατιδόντας: χρον. μτχ. (αὐτούς: εννοείται: δηλ. αυτούς που βρίσκονται μέσα στα πιο γρήγορα πλοία): υποκ. της μτχ. (σχήμα μετωνυμίας ή υπαλλαγής· βλέπε και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 441) και των απαρεμφάτων ἀποπλεῖν και ἐξαγγεῖλαι. αὐτῷ: αντικ. στο ἐξαγγεῖλαι.

10. ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι: δευτ. χρονικοῦποθετική πρότ. (οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται): υποκ. στο ἐκβῶσι (το ρήμα της πρότασης).

11. ὅ,τι ποιοῦσιν: δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. μερικής άγνοιας αντικ. στη μτχ. κατιδόντας της προηγούμενης πρότασης. (οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται): υποκ. στο ποιοῦσιν. ὅ,τι: σύστοιχο αντικ. στο ποιοῦσιν.

12. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν: κύρ. πρότ. (Λύσανδρος: εννοείται): υποκ. στο ἐξεβίβασεν (το ρήμα της πρότασης). (τούς στρατιώτας: εννοείται): αντικ. πρότερον: επιρρ. προσδ. χρόνου. ἐκ τῶν νεῶν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο.

13. πρίν αὐταὶ ἤκον: δευτερ. χρον. πρότ. Εκφέρεται με οριστική, αν και η κύρια πρόταση έχει άρνηση (οὐ ἐξεβίβασε): δηλώνει το πραγματικό.

14. ταῦτα ἐποίει τέτταρας ἡμέρας: κύρ. πρότ. (Λύσανδρος: εννοείται): υποκ. στο ἐποίει. ταῦτα: σύστοιχο αντικ. τέτταρας: επιθ. προσδ. στο ἡμέρας: αιτιατική που δηλώνει χρονική διάρκεια.
15. καί οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο: κύρ. πρότ. οἱ Ἀθηναῖοι: υποκ. στο ἐπανήγοντο.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **παραβλήματα:** πρόκειται για περικαλύμματα που κατασκευάζονται από δέρματα ή από άλλα υλικά· με αυτά σκέπαζαν τα πλευρά των πλοίων για να προστατεύονται οι ναύτες από τα εχθρικά βέλη.
2. **ὥς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδέ ἀνάξοιτο:** η εντολή του Λυσάνδρου είναι αυστηρή και «Λακωνική» δηλαδή ολιγόλογη.
3. **παρετάξαντο ἐν μετώπῳ:** σκοπός των Αθηναίων ήταν να προκαλέσουν το Λύσανδρο ὥστε να παρασυρθεῖ σε ναυμαχία μαζί τους. Το νόημα της φράσης είναι ὅτι τα αθηναϊκά πλοία παρατάχθησαν σε μια σειρά, το ένα δίπλα στο ἄλλο, δηλαδή ἀντιμέτωπα του σπαρτιατικού στόλου.
4. **ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὃ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καί αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι:** ο Λύσανδρος ἐπεδίωκε να μάθει τις συνήθειες των Αθηναίων ὅταν ἐβγαίνουν στη ξηρά. Προφανῶς το σχέδιό του ήταν να ἐπιτεθεῖ αἰφνιδιαστικά και σε χρόνο που θα ἐπέλεγε ο ἴδιος.
5. **αὗται:** εννοεῖ τα ταχύτερα πλοία, που εἶχε στείλει για να κατασκοπεύουν τις συνήθειες των ἀντιπάλων ὅταν ἀποβιβάζονταν στην ξηρά. Ὅπως θα δούμε παρακάτω, η κατασκοπία, ὡς μέσο ἀντλήσης πληροφοριῶν, θα συμβάλλει ἀποφασιστικά στο καθορισμό των πολεμικῶν ἐξελίξεων.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. **Παρήκνηση:** παραβλήματα παραβάλλον.
2. **Μεταφορά:** ἐν μετώπῳ παρετάξαντο.

Ο λόγος διακρίνεται για τη συντομία και τη σαφήνειά του, δίνοντας στα νοήματα συνοχή και βάθος.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Λύσανδρος, που έχει αγκυροβολήσει στη Λάμψακο, με το πρώτο φως της ημέρας προετοιμάζεται για ναυμαχία θέτοντας τα πληρώματά του σε ετοιμότητα. Αλλά και οι Αθηναίοι παρατάσσονται αντιμέτωποι μπροστά στο λιμάνι της Λαμψάκου. Όμως ο Λύσανδρος αποφεύγει τη σύγκρουση διότι ο αθηναϊκός στόλος ήταν φανερά ισχυρότερος. Προς το παρόν, διατάζει μερικά ταχύπλοα να κατασκοπεύσουν, από απόσταση ασφαλείας, τις συνήθειες των Αθηναίων, όταν έβγαιναν από τα πλοία τους. Την τακτική αυτή την ακολουθεί για τέσσερις συνεχόμενες μέρες συλλέγοντας πληροφορίες, ενώ οι Αθηναίοι μάταια τον προκαλούσαν.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ κ α ι Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: είσβαίνω, παρασκευάζομαι, αποπλέω, εξαγγέλλω, εκβιβάζω.*

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική	
είσβαίνω	βάση	- κατάβαση
παρασκευάζομαι	σκεύος	- συσκευασία
αποπλέω	πλους	- περίπλους
εξαγγέλλω	αγγελία	- παραγγελία
εκβιβάζω	βάζο	- συμβιβασμός

Ερώτηση 2η *Η λέξη σημαίνω παράγεται από το:*

- α) σῶμα
- β) σῆμα
- γ) σήμαντρον

Απάντηση:

Η λέξη σημαίνω παράγεται από το **σῆμα**.

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α) ναῦς: αιτιατική πληθ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ ναῦς.

β] παραβλήματα: αιτιατική πληθ. γ' κλίσ. του ουσ. τό παράβλημα.

γ] προεῖπεν: οριστική παρατατικού του προαγορεύω.

δ] ἀποπλεῖν: απαρέμφατο ενεστ. του ἀποπλέω.

ε] ἤκων: οριστική μέλλοντα του ἤκω.

Απάντησιν:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, δ.

Ερώτησιν 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] νυκτί: δοτική του χρόνου.

β] τῷ ἡλίῳ: δοτική της αναφοράς.

γ] τοῖς Ἀθηναίοις: δοτική προσωπική.

δ] ἐκ τῶν νεῶν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο.

ε] ταῦτα: υποκείμενο στο ἐποίει.

Απάντησιν:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ.

Ερώτησιν 5η Τι είναι συντακτικά η γενική τῆς ἡμέρας;

α] γενική της αφετηρίας

β] γενική της αναφοράς

γ] γενική διαιρετική

δ] γενική του χρόνου

ε] γενική υποκειμενική

Απάντησιν:

Η λέξη τῆς ἡμέρας είναι γενική διαιρετική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτησιν 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. παραβλήματα

2. τάξις

3. ὄψέ

4. ἐπειδάν

5. τάχιστος

B

α. αργά

β. παράταξη

γ. παραπετάσματα

δ. γρήγορος

ε. όταν

Απάντησιν:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-β, 3-α, 5-δ, 4-ε.

Ερώτησιν 7η Τι γνωρίζετε για τα παραβλήματα;

Απάντηση:

Πρόκειται για περικαλύμματα που κατασκευάζονται από δέρματα ή από άλλα υλικά· με αυτά σκέπαζαν τα πλευρά των πλοίων για να προστατεύονται οι ναύτες από τα εχθρικά βέλη.

Ερώτηση 8η *Τι επεδίωκε με την τακτική του ο Λύσανδρος;*

Απάντηση:

Ο Λύσανδρος επεδίωκε να μάθει τις συνήθειες των Αθηναίων όταν έβγαιναν στη ξηρά. Προφανώς το σχέδιό του ήταν να επιτεθεί αιφνιδιαστικά και σε χρόνο που θα επέλεγε ο ίδιος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 25-27

Ἀλκιβιάδης δέ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὀρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίου ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δέ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὀρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι εἰς Σηστόν παρῆναι πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε. Οἱ δέ στρατηγοί, μάλιστα δέ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γάρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον. Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**1. ΚΥΡΙΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

[Όπως: οὗ ὄντες ναυμαχήσετε του παραπάνω κειμένου]

Η αντωνυμίες ὅς, ἥ, ὅ και τα αναφορικά επιρρήματα ὅθεν, ὁπόθεν, ἔνθεν, οὗ, ὅπου στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύριες προτάσεις, όταν όμως δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην ίδια περίοδο ή ημιπερίοδο.

• Οι προτάσεις αυτές προσδιορίζουν [αναφέρονται] προηγούμενα και τα αναφορικά που τις εισάγουν **μεταφράζονται** με δεικτική αντωνυμία [: **αυτός**] ή με δεικτικό επίρρημα [: **εκεί**] και με λέξεις που έχουν τη σημασία των συνδέσμων **ἀλλά, οὖν** [= λοιπόν], **γάρ** [= γιατί, βέβαια], **μέντοι** [= λοιπόν, επομένως], **ἄρα, καί, δέ**, όπως: αυτός ομως, αυτός λοιπόν, γιατί αυτός, αφού αυτός, εκεί λοιπόν κ.λπ.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Πέμπουσιν χίλιους ἵππεῖς καὶ Χειρίσοφον ἀρχηγόν. Οἳ ἀφίκοντο εἰς Πέλλαν [= στέλλουν χίλιους ιππείς και ως αρχηγό τον Χειρίσοφο. **Αυτοί λοιπόν** ἔφτασαν στην Πέλλα].
2. Οἱ πολλοὶ συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν [= οι πολλοί ακολούθησαν μαζί· **απ' αυτούς λοιπόν** ένας ήταν και ο Ξενοφών].
3. Μεθορμίσαι εἰς Σηστόν παρῆναι· οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη [= τους παρακινούσε να προσορμιστούν στη Σηστό· **εκεί λοιπόν**, μένοντας, **εἶπε**, θα κάνετε ναυμαχία].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἄλκιβιάδης δέ κατιδὼν
ἐκ τῶν τειχῶν
τούς μὲν Ἀθηναίους
ὀρμοῦντας ἐν αἰγιαλῷ

καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει,
μετιόντας δέ τὰ ἐπιτήδεια
ἐκ Σησοῦ
πεντεκαίδεκα σταδίου ἀπὸ τῶν νεῶν,

τούς δέ πολεμίους [ὄντας] ἐν λιμένι

καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα
ἔφη αὐτούς ὀρμεῖν
οὐκ ἐν καλῷ,
ἀλλὰ παρήνει
μεθορμίσαι εἰς Σηστόν

πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν·
οὗ ὄντες, ἔφη,
ναυμαχήσετε,
ὅταν βούλησθε.
Οἱ δέ στρατηγοί,
μάλιστα δέ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος,
ἐκέλευσαν αὐτόν ἀπιέναι·
[ἔφασαν] γάρ αὐτοὶ στρατηγοῖν νῦν,

οὐκ ἐκεῖνον.
Καὶ ὁ μὲν ᾤχετο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Ο Αλκιβιάδης, ὅταν εἶδε
ἀπὸ τα τείχη [του]
ὅτι οἱ Αθηναῖοι
αγκυροβολοῦσαν σε αμώδη παραλία [δηλ.
σε αλίμενο μέρος]
καὶ ὅχι κοντὰ σε κάποια πόλη
καὶ ὅτι προμηθεύονταν τα τρόφιμα
ἀπὸ τη Σησό,
[που ἀπεῖχε] δεκαπέντε στάδια ἀπὸ τα
πλοία,
καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ [βρίσκονταν] μέσα σε λι-
μάνι
καὶ κοντὰ σε πόλη καὶ τα εἶχαν ὅλα
εἶπε ὅτι αὐτοὶ εἶχαν αγκυροβολήσει
ὅχι σε κατάλληλο μέρος
καὶ [τους] συμβούλευε
να μετακινηθοῦν στη Σησό [σε ἄλλο αγκυ-
ροβόλι]
καὶ μέσα σε λιμάνι καὶ κοντὰ σε πόλη·
ἐκεῖ, ἐνῶ θα βρίσκεστε, τους εἶπε
θα ναυμαχήσετε,
ὅταν θελήσετε.
Αλλὰ οἱ στρατηγοί,
καὶ κυρίως ο Τυδεὺς καὶ ο Μένανδρος,
τον πρόσταξαν να φύγει·
γιατί [του εἶπαν] ὅτι αὐτοὶ εἶναι τώρα στρα-
τηγοί
καὶ ὅχι ἐκεῖνος.
Καὶ αὐτός, σηκώθηκε καὶ ἔφυγε.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 25-27
[η συνέχεια]

Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, **ἐπὶ**² κατίδωσιν αὐτούς, ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, [ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἐκάστην ἡμέραν, τὰ τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονούντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν] ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτόν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν. Οἱ δέ ταῦτα ἐποίησαν ὥς ἐκέλευσε.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**2. ΧΡΟΝΙΚΟΨΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ με ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ**

[Ὅπως: ἐπὶ κατίδωσιν του παραπάνω κειμένου]

Οι χρονικές προτάσεις που εκφέρονται με υποτακτική δηλώνουν το προσδοκώμενο [κάτι που αναμένει κανείς να γίνει] ή την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον [κάτι που επαναλαμβάνεται στο παρόν ή στο μέλλον όχι σε καθορισμένο χρονικό σημείο].

Και στις δύο αυτές περιπτώσεις [του προσδοκώμενου και της αόριστης επανάληψης] τους χρονικούς συνδέσμους ακολουθεί [πολύ σπάνια να μην ακολουθεί] το αοριστολογικό ἄν, το οποίο με τους συνδέσμους ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ ενώνεται: ὅταν, ὁπότεν, ἐπὶ, ἐπειδάν.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Ὅταν δηλώνουν το προσδοκώμενο, στην κύρια πρόταση υπάρχει μέλλοντας οριστικής ή μελλοντική έκφραση· όταν δηλώνουν την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον, στην κύρια πρόταση υπάρχει ενεστώτας ή έκφραση που ισοδυναμεί με ενεστώτα.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Αὐτοῦ διατρίβωμεν, ἕως ἄν φῶς γένηται [= ἐδῶ θα παραμείνουμε, ἕως οὗτου ξημερώσει]: **ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΟ**
2. Ἐπειδάν πάντα ἀκούσπε, κρίνατε [= ὅταν ἀκούσετε ὅλα, να κρίνετε]: **ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ**
3. Ἐπειδάν τις ἐγγύς ᾗ τοῦ οἴεσθαι τελευτήσῃν, εἰσέρχεται αὐτῷ δέος [= **κάθε φορά που** βρίσκεται κανείς κοντά στη σκέψη ὅτι θα πεθάνει, μπαίνει σ' αὐτό φόβος]: **ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ**
4. Μαίνόμεθα πάντες, ὁπότεν ὀργιζόμεθα [= γινόμαστε ὅλοι ἔξω φρενών, **ὅταν ή κάθε φορά που** ὀργιζόμαστε]: **ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ**

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λύσανδρος δ',
 ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη
 τοῖς Ἀθηναίοις
 ἐπιπλέουσι
 εἶπε τοῖς ἐπομένοις
 παρ' αὐτοῦ,
 ἐπὶ πάντας κατὰ δώματα αὐτοῦ
 ἐκβεβηκότας καὶ
 ἐσκεδασμένους
 κατὰ τὴν Χερρόνησον,
 ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον
 καθ' ἑκάστην ἡμέραν,
 ὠνούμενοι τὰ τε σιτία
 πόρρωθεν
 καὶ καταφρονοῦντες
 δὴ τοῦ Λυσάνδρου,
 ὅτι οὐκ ἀντανήγεν
 ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτόν
 ἄραι ἀσπίδα
 κατὰ μέσον τὸν πλοῦν.
 Οἱ δὲ ἐποίησαν ταῦτα
 ὥς ἐκέλευσε.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια τοῦ σχολ. βιβλ.]

Κι ὁ Λύσανδρος,
 ὅταν ἦταν πια ἡ πέμπτη ἡμέρα,
 ἀπὸ τῆ στιγμῆ που οἱ Ἀθηναῖοι
 ἄρχισαν νὰ πλέουν ἐναντίον του
 ἔδωσε ἐντολὴ σ' αὐτοὺς που κατασκόπευαν
 [τοὺς Ἀθηναίους] κατὰ διαταγὴ του,
 ὅταν τοὺς δουν
 νὰ ἔχουν ἀποβιβαστεῖ
 καὶ νὰ εἶναι διασκορπισμένοι
 στὴ Χερρόνησο,
 πράγμα το ὁποῖο ἔκαναν πολὺ συχνά
 κάθε μέρα,
 καὶ ἐπειδὴ ἀγόραζαν τὰ τρόφιμα
 ἀπὸ μακριά
 καὶ ἐπειδὴ περιφρονοῦσαν
 τὸ Λύσανδρο,
 γιατί δὲν ἀνοιγόταν κι αὐτός
 στὴ θάλασσα ἐναντίον τοὺς,
 ἀφοῦ ἐπιστρέψουν πάλι πίσω πίσω σ' αὐτόν,
 νὰ σηκώσουν ψηλά μιὰ ἀσπίδα
 στὸ μέσο τῆς διαδρομῆς.
 Καὶ αὐτοὶ ἐκτέλεσαν αὐτά,
 ὅπως [τοὺς] παρήγγειλε.

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η
 Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

καταδών: μτχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του **καθοράω** -ῶ = βλέπω
 κάτω καθαρά, παρατηρῶ, εξετάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **καθεώρων**, μέλλ. **κατόψομαι**,
 αορ. β' **κατεῖδον**, παρκμ. **καθεώρακα** - [ἑώρακα καὶ ὅπωπα], υπερσ. **καθεωρά-**
κειν - **καθεωρακώς** ἦν.

ὀρμούοντας: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του **ὀρμέω** -ῶ = ἀράζω,
 προσορμίζομαι, ἀγκυροβολῶ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ὠρμουν**.

μετιόντας: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του **μέτειμι** [: **μετά** + **εἶμι**]
 = μεταβαίνω σὲ ἄλλο μέρος, πηγαίνω πρὸς ἀναζήτησιν [τροφίμων]. **ΧΡΟΝΟΙ:**

παρτ. **μετῖα** - **μετρίειν**, μέλλ. **μέτειμι**, αόρ. **μετῆλθον**, παρκμ. **μετελήλυθα**, υπερσ. **μετεληλύθειν** - **μετεληλυθώς ἦν**.

λιμένι: δοτ. εν. αρσεν. γ' κλίσ. του ουσ. ὁ **λιμήν**, τοῦ **λιμένος**. [ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 71].

σταδίου: αιτιατ. πληθ. β' κλίσης **ετερογενές**: ετερογενή λέγονται τα ουσιαστικά που έχουν άλλο γένος στον ενικό και άλλο στον πληθυντικό ή όσα έχουν ένα κοινό γένος για τον ενικό και τον πληθυντικό και ταυτόχρονα έχουν και ένα άλλο διαφορετικό γένος: **τό στάδιον**, **τά στάδια** και **οἱ στάδιοι**. ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 86.

ἔχοντας: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του **ἔχω** = **έχω**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **εἶχον**, μέλλ. **ἔξω** - **σχήσω**, αόρ. β' **ἔσχον**, παρκμ. **ἔσχηκα**.

ἔφη: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **φημί** = **λέγω**, ισχυρίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔφην**, μέλλ. **φήσω**, αόρ. **ἔφησα**.

ὀρμεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **ὀρμέω** -**ῶ**.

μεθορμίσαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του **μεθορμίζω** = μετακινούμαι σε άλλο αγκυροβόλι [λιμάνι]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **μεθώρμιζον**, αόρ. **μεθώρμισα**.

λιμένα: αιτ. ενικ. αρσεν. γ' κλίσ. του ουσ. ὁ **λιμήν**, τοῦ **λιμένος**. [ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 71].

πόλιν: αιτ. ενικ. θηλ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ **πόλις**, τῆς **πόλεως** [ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 57].

ἀσπίδα: αιτ. ενικ. θηλ. γ' κλίσ. του ουσ. ἡ **ἀσπίς**, τῆς **ἀσπίδος**. [ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 65].

παρήνει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **παραινέω** -**ῶ** = **συμβουλευώ**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **παρήνουν**, μέλλ. **παραινέσομαι** - **παραινέσω**, αόρ. **παρήνεσα**, παρκμ. **παρήνεκα**.

οὔ: τοπικό επίρρημα = **όπου**, **εκεί**.

ὄντες: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **εἶμι** = **είμαι**, **υπάρχω**, **βρίσκομαι**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἦ** και **ἦν**, μέλλ. **ἔσομαι**, αόρ. **ἐγενόμην**, παρκμ. **γένονα**, υπερσ. **ἐγεγόνειν** - **γεγόνειν** - **γεγονώς ἦν**.

ναυμαχήσετε: οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του **ναυμαχέω** -**ῶ** = **κάνω ναυμαχία**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐναυμάχουν**, μέλλ. **ναυμαχήσω**, αόρ. **ἐναυμάχησα** - **ἐναυμαχήθην** [σύνθετος].

βούλησθε: υποτ. ενεστ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του **βούλομαι** = **θέλω**, **επιθυμώ**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐβουλόμην**, **ἠβουλόμην**, μέλλ. **βουλήσομαι**, αόρ. **ἐβουλήθην** - **ἠβουλήθην**, παρκμ. **βεβούλημαι**.

ἀπιέναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **ἄπειμι** / **ἀπέρχομαι** = **φεύγω**, **ἀπέρχομαι**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀπῆα** - **ἀπῆειν**, μέλλ. **ἄπειμι**, αόρ. **ἀπῆλθον**, παρκμ. **ἀπελήλυθα**, υπερσ. **ἀπεληλύθειν** - **ἀπεληλυθώς ἦν**.

ἐκέλευσαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **κελεύω** = **διατάζω**. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐκέλευον**, μέλλ. **κελεύσω**, αόρ. **ἐκέλευσα**, παρκμ. **κεκέλευκα**.

στρατηγεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **στρατηγέω** -**ῶ** = **είμαι στρατηγός**. ΧΡΟ-

ΝΟΙ: παρτ. ἐστρατήγουν, μέλλ. στρατηγήσω, αόρ. ἐστρατήγησα, παρκμ. ἐστρατήγηκα, Τ. μέλλ. ἐστρατηγηκώς ἔσομαι.

ῥχετο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του αποθετικού οἶχομαι [ο ενεστ. με σημασία παρκμ.] = έχω φύγει. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ῥχόμην [με σημασία αορ. ή υπερσ.], μέλλ. οίχήσομαι.

ἦν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του εἰμί.

ἐπιπλέουσι: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ἀρσεν. δοτ. πληθ. του ἐπιπλέω = πλέω εναντίον. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐπέπλεον, μέλλ. ἐπιπλεύσομαι - ἐπιπλευσοῦμαι, αόρ. ἐπέπλευσα, παρκμ. ἐπιπέπλευκα, υπερσ. ἐπεπεπλεύκειν.

εἶπε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω, μιλώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἔρῳ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα - εἶπον, παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

ἐπομένοις: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. ἀρσεν. δοτ. πληθ. του ἔπομαι = ακολουθώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰπόμην, μέλλ. ἔφομαι, αόρ. ἐσπόμην.

κατίδωσιν: υποτ. αόρ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του καθοράω -ῶ.

ἐκβεβηκότες: μτχ. παρκμ. ενεργ. φων. γέν. ἀρσεν. αιτιατ. πληθ. του ἐκβαίνω = αποβιβάζομαι στη ξηρά, βγαίνω έξω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐξέβαινον, μέλλ. ἐκβήσομαι, αόρ. ἐξέβην, παρκμ. ἐκβέβηκα, υπερσ. ἐξεβεβήκειν.

ἐσκεδασμένους: μτχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. ἀρσεν. αιτιατ. πληθ. του σκεδάννυμαι = διασκορπίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐσκεδαννύμην, αόρ. ἐσκεδασάμην - ἐσκεδάσθην, παρκμ. ἐκσέδασμαι, υπερσ. ἐσκεδάσμην.

μᾶλλον: συγκριτικός βαθμός του επιρρήματος μάλα, μᾶλλον, μάλιστα.

ἐποίουν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέω -ῶ = κάνω, πράττω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

πόρρωθεν: τοπικό επίρρημα [: πόρρω + θεν] = μακριά.

ῶνούμενοι: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. ἀρσεν. ονομ. πληθ. του ὠνέομαι -οῦμαι = αγοράζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔωνούμην, μέλλ. ὠνήσομαι, αόρ. ἐπριάμην - ἔωνήθην, παρκμ. ἔωνημαι, υπερσ. ἔωνήμην - ἔωνημένος ἦν.

καταφρονοῦντες: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ἀρσεν. ονομ. πληθ. του καταφρονέω - ῶ = περιφρονώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. κατεφρόνουν, μέλλ. καταφρονήσω, αόρ. κατεφρόνησα, παρκμ. καταπεφρόνηκα.

ἀντανῆγεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀντανάγω [: ἀντί + ἀνά + ἄγω] = πλεώ εναντίον κάποιου, ανταπεξέρχομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀντανῆγον, μέλλ. ἀντανάξω, αόρ. ἀντανήγαγον, παρκμ. ἀντανῆχα.

ἀποπλέοντας: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ἀρσεν. αιτ. πληθ. του ἀποπλέω = πλέω πάλι πίσω, επιστρέφω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπέπλεον, μέλλ. ἀποπλεύσομαι - ἀποπλευσοῦμαι, αόρ. ἀπέπλευσα, παρκμ. ἀποπέπλευκα, υπερσ. ἀπεπεπλεύκειν.

τοῦμπαλιν: κράση τό ἔμπαλιν [: ἐν + πάλιν] = προς τα πίσω, επιστροφή.

ΚΡΑΣΗ: λέγεται η συγχώνευση του τελικού φωνήεντος ή διφθογγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της λέξης που αμέσως ακολου-

θεί ... ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 24 παράγρ. 2.

ἄραι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του αἴρω = σηκώνω, υψώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤρον, μέλλ. ἄρῶ, αόρ. ἤρα, παρκμ. ἤρκα, υπερσ. [-] ἤρκειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
καθῶν μεπίνοντας		κατοψόμενος μεπίνοντας	καπιδὼν μετελθόντας	καθεορακῶς μετεληλυθό- τας	
ἔχοντας		ἔξοντας σχήσοντας	σχόντας	ἐσχηκότης	
φησί μεθορμίζειν παραινεῖ	ἔφη παρῖνει	φήσει παραινέσεται παραινέσει	ἔφησε μεθορμίσαι παρῖνεσε	παρῖνεκε	
ὄντες ναυμαχεῖτε	ἔναυμαχεῖτε	ἐσόμενοι ναυμαχήσετε	γενόμενοι ἐναυμαχήσατε ἐναυμαχήθητε	γεγονότες	
βούλησθε			βουληθῆτε	βεβουλημέ- νοι ἦτε	
ἀπιέναι κελεύουσι[v]	ἐκέλευον	ἀπιέναι κελεύουσιν	ἀπελθεῖν ἐκέλευσαν	ἀπεληλυθέναι κεκελεύκα- σι[v]	
στρατηγεῖν		στρατηγή- σειν	στρατηγήσαι	ἐστρατηγηκέ- ναι	
οἴχεται ἐστί[v]	ᾔχετο ἦν	οἰχήσεται ἔσται	ἐγένετο	γένεγε	ἐγεγόνει - γεγόνει - γεγονυῖα ἦν
ἐπιπλέουσι[v]		ἐπιπλευσο- μένοις ἐπιπλευσου- μένοις	ἐπιπλεύσασιν	ἐπιπεπλευ- κόσι[v]	
λέγει	ἔλεγε	λέξει - ἐρεῖ	ἔλεξε - εἶπε	εἶρηκε	εἰρήκει εἰρηκῶς ἦν
ἐπομένοις καθορῶσι[v]		ἐφομένοις	- σπομένοις κατίδωσι[v]	καθεορακότες ᾧσι[v]	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐκβαίνοντας σκεδαννυ- μένους		ἐκβησομένους	ἐκβάντας σκεδασαμέ- νους σκεδασθέ- ντας	ἐκβεβηκότες ἐσκεδασμέ- νους	
ποιοῦσι[ν]	ἐποίουν	ποιήσουσι[ν]	ἐποίησαν	πεποιήκασι[ν] πεποιηκότες εἰσί[ν]	ἐπεποιήκεσαν πεποιηκότες ἦσαν
ὠνούμενοι		ὠνησόμενοι	πριάμενοι ὠνηθέντες	ἐωνημένοι	
καταφρονοῦ- ντες ἀντανάγει ἀποπλέοντας	ἀντανῆγε[ν]	καταφρονή- σοντες ἀντανάζει ἀποπλευσο- μένους ἀποπλευσου- μένους	καταφρονή- σαντες ἀντανήγαγε[ν] ἀποπλεύσα- ντας	καταπεφρο- νηκότες ἀντανῆχε[ν] ἀποπεπλευκό- τας	
αἶρειν κελεύει	ἐκέλευε[ν]	ἄρειν κελεύσει	ἄραι ἐκέλευσε[ν]	ἤρκεναι κεκέλευκε[ν]	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ναυμαχή- σετε		ναυμαχήσθε		ναυμαχήσθην	ναυμαχῆσων, ναυμαχῆσουσα ναυμαχῆσον
ἐκέλευσαν	κελεύωσι[ν]	κελεύσθαιεν κελεύσειαν	κελευσάντων κελευσάτωσαν	κελεῦσαι	κελεύσας, κελεύσασα, κελεῦσαν
εἶπε	εἶπη	εἶποι	εἰπέτω	εἰπεῖν	εἰπών, εἰποῦσα, εἰπόν
κατιδόν	κατίδωσι	κατίδοιεν	κατιδόντων	κατιδεῖν	κατιδών, κατιδοῦσα,

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Ἀλκιβιάδης δέ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὀρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾷ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δέ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὀρμεῖν: κύρ. πρότ. Ἀλκιβιάδης: υποκ. του ἔφη [: το ρῆμα τῆς πρότασης] και τῆς μετοχῆς κατιδὼν: χρον. μτχ. ἐκ τῶν τειχῶν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης ἀπὸ τόπο. τοὺς Ἀθηναίους: αντικ. τῆς μτχ. κατιδὼν και υποκ. τῶν μετοχῶν ὀρμοῦντας - μετιόντας: κατηγορηματικές μετοχές ἀπὸ τῆς μτχ. κατιδὼν. ἐν αἰγιαλῷ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. πρὸς πόλει: εμπρόθ. προσδ. τόπου [δηλώνει το πλησίον]. οὐδεμιᾷ: επιθ. προσδ. στο πόλει. τὰ ἐπιτήδεια: αντικ. τῆς μτχ. μετιόντας. ἐκ Σηστοῦ: εμπρόθ. προσδ. κίνησης ἀπὸ τόπο. πεντεκαίδεκα: επιθ. προσδ. στο σταδίους: αιτιατική που δηλώνει τοπική ἀπόσταση. ἀπὸ τῶν νεῶν: εμπρόθ. προσδ. ἀπομάκρυνσης. τοὺς πολεμίους: αντικ. στῆ μτχ. κατιδὼν και υποκ. στῆς μετοχῆς [ὄντας: ἐννοεῖται] και ἔχοντας κατηγορηματικές μτχ. ἀπὸ τῆς μτχ. κατιδὼν. ἐν λιμένι: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. πρὸς πόλει: εμπρόθ. προσδ. τόπου [δηλώνει το πλησίον]. πάντα: αντικ. στῆ μτχ. ἔχοντας. αὐτοὺς [δηλ. τοὺς Ἀθηναίους]: υποκ. στο ὀρμεῖν: εἰδ. ἀπαρέμφ. αντικ. στο ἔφη [: ἑτεροπροσωπία].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα λεκτικά ρήματα πολλές φορές δέχονται αντικείμενο εἰδικό ἀπαρέμφατο, ὅπως ἐδῶ το ἔφη που ἔχει ἀντικείμενο το ὀρμεῖν, ἀλλὰ και εἰδική πρόταση]. ἐν καλῷ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

2. ἀλλὰ μεθορμίσας εἰς Σηστόν παρῆναι πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν: κύρ. πρότ. που συνδέεται παρατακτικά με τὴν προηγούμενη κύρια με τὸν ἀλλὰ. Ἀλκιβιάδης: υποκ. στο παρῆναι [: το ρῆμα τῆς πρότασης]. [αὐτοὺς]: ἄμεσο αντικ. του παρῆναι και υποκ. του μεθορμίσαι: τελικό ἀπαρέμφ. αντικ. ἔμμεσο του παρῆναι.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλά ρήματα και κυρίως τα κελευστικά πολλές φορές δέχονται δυο ἀντικείμενα, ὅπως ἐδῶ το παρῆναι, το ἓνα τελικό ἀπαρέμφατο και το ἄλλο αιτιατική· ἡ αιτιατική αὐτή εἶναι ταυτόχρονα και υποκείμενο τῶν ἀπαρεμφάτων]. εἰς Σηστόν - πρὸς λιμένα - πρὸς πόλιν: εμπρόθετοι προσδ. κίνησης σε τόπο.

3. οὗ ὄντες ναυμαχήσετε: κύρ. αναφορική πρότ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε κύριες αναφορικές προτάσεις 1η συντακτική παρατήρηση τῆς ἐνότητας αὐτῆς].

[ὕμεῖς: ἐννοεῖται]: υποκ. στο ναυμαχήσετε [: το ρῆμα τῆς πρότασης] και στῆ μτχ. ὄντες: χρονική ἢ υποθετική μτχ. οὗ: γενική του τόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ἡ γενική του τόπου δηλώνει ἓνα τόπο πάνω στον οποίο γίνεται αὐτό που σημαίνει το ρῆμα.

Συνήθεις γενικές του τόπου στους πεζογράφους, κυρίως, εἶναι οἱ: αὐτοῦ [= σ' αὐτό το μέρος], οὗ [= ὅπου, ἐκεῖ], οὗπερ [= ὅπου ἀκριβῶς]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥ-

ΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 93].

4. Ἔφη: κύρ. παρενθετική πρόταση. [Ἄλκιβιάδης: εννοείται]: υποκ. στο ἔφη.
 5. ὅταν βούλησθε: δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική πρόταση που δηλώνει το προσδοκώμενο και εκφέρεται με υποτακτική. [Βλέπε πιο κάτω πρόταση 11]. [ὕμεις: εννοείται]: υποκ. στο βούλησθε [το ρήμα της πρότασης].
 6. Οἱ δέ στρατηγοί, μάλιστα δέ Τυδεύς καί Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν: κύρ. πρότ. οἱ στρατηγοί - Τυδεύς - Μένανδρος: υποκείμενα στο ἐκέλευσαν [: το ρήμα της πρότασης]. μάλιστα: επιρρ.προσδ. ποσού. ἀπιέναι: τελικό απαρέμφ. ἔμμεσο αντικ. στο ἐκέλευσαν. αὐτόν: ἄμεσο αντικ. στο ἐκέλευσαν και ταυτόχρονα υποκ. του ἀπιέναι [: ετεροπροσωπία].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε πιο πάνω παρατήρηση στον αριθμό 2].

7. αὐτοί γάρ νῦν στρατιγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον: κύρ. πρότ. αὐτοί [δηλ. οι στρατηγοί]: υποκ. στο [ἔφασαν: εννοείται] και στο στρατιγεῖν: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο [ἔφασαν]: ταυτοπροσωπία. ἐκεῖνον: υποκ. στο [στρατιγεῖν: εννοείται]: ετεροπροσωπία.
 8. Καί ὁ μὲν ὥχετο: κύρ. πρότ. ὁ μὲν [δηλ. ὁ Ἄλκιβιάδης]: υποκ. στο ὥχετο.
 9. Λύσανδρος δ' εἶπεν τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτόν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τόν πλοῦν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο εἶπεν [: το ρήμα της πρότασης]. τοῖς ἐπομένοις: επιθετική μτχ. ἄμεσο αντικ. στο εἶπεν. ἄραι: τελικό απαρέμφ. ἔμμεσο αντικ. στο εἶπεν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το λέγω πολλές φορές δέχεται αντικείμενο τελικό απαρέμφατο, ὅπως εδώ το εἶπεν, οπότε σημαίνει: διατάζω, προστάζω, προτείνω, παραγγέλλω. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 228].

- [τούς ἐπομένους: εννοείται]: υποκ. του ἄραι [: ετεροπροσωπία] και της μτχ. ἀποπλέοντας: χρονική μτχ. που αναφέρεται στο υποκ. [ἐπομένους: εννοείται] του απαρεμφάτου. παρ' αὐτοῦ: εμπρόθ. προσδ. προέλευσης. παρ' αὐτόν: εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε ἑνὸς ἄνθρωπου. τὴν ἀσπίδα: αντικ. του ἄραι. κατὰ τόν πλοῦν: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. μέσον: κατηγ. προσδ. στο πλοῦν.
 10. ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις: δευτερεύουσα χρονική πρότ. πέμπτη: επιθ. προσδ. στο ἡμέρα: υποκ. στο ἦν [: το ρήμα της πρότασης]. Ἀθηναίοις: δοτ. προσ. της αναφοράς. ἐπιπλέουσι: χρονική μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η δοτική προσωπική της αναφοράς δηλώνει το πρόσωπο σχετικά με το οποίο ισχύει αυτό που σημαίνει το ρήμα.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Γέρων γέροντι ἡδίστην γλῶττα ἔχει [= ἕνας γέρος σχετικά με ἕναν ἄλλο γέρο ἔχει γλώσσα πολύ ευχάριστη].
 2. Τῷ καλῶς πράττοντι πᾶσα γῆ πατρίς [= γι' αὐτόν ἢ σχετικά μ' αὐτόν που εἶναι ευτυχισμένος κάθε χώρα εἶναι πατρίδα του].

Η δοτική αυτή πολλές φορές συνοδεύεται από μετοχή σε δοτική πτώση, για να

δηλωθεί ο τόπος ή ο χρόνος, όπως εδώ η δοτική Ἀθηναίοις που συνοδεύεται από τη μετοχή ἐπιπλέουσι και δηλώνεται ο χρόνος. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 108].

11. ἐπὶν κατίδωσιν αὐτούς, ἐκβεβηκότες καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον: δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική πρόταση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Για τις χρονικοῦποθετικές προτάσεις που εκφέρονται με υποτακτική βλέπε 2η συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

[οἱ ἐπόμενοι: εννοείται]: υποκ. του κατίδωσιν [: το ρήμα της πρότασης]. αὐτούς: αντικ. του κατίδωσιν και υποκ. των μτχ. ἐκβεβηκότες - ἐσκεδασμένους: κατηγορηματικές μετοχές από το αισθητικό ρήμα κατίδωσιν. κατὰ τὴν Χερρόνησον: εμπρόθ. προσδ. τόπου.

12. ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰ τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονοῦντες καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο ἐποίουν [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. ὠνούμενοι - καταφρονοῦντες: αιτιολογικές μτχ. ὅπερ: σύστοιχο αντικ. στο ἐποίουν. καθ' ἡμέραν: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. ἐκάστην: κατηγ. προσδ. στο ἡμέραν. τὰ σιτία: αντικ. της μτχ. ὠνούμενοι. τοῦ Λυσάνδρου: αντικ. της μτχ. καταφρονοῦντες. πόρρωθεν: επιρρ. προσδ. κίνησης από τόπο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η κίνηση από τόπο εκφέρεται:

α. Με επιρρήματα που ληγουν σε: -θεν, όπως: ἐκεῖθεν [= από εκεί], οἴκοθεν [= από το σπίτι, από την πατρίδα], ἔξωθεν [= απ' ἔξω], ἔνθεν [= από εκεί], πανταχόθεν [= από παντού], ἄνωθεν [= από πάνω], ἄλλοθεν [= από άλλο μέρος] κ.λπ.

β. Με εμπρόθετους προσδιορισμούς με τις προθέσεις: ἐκ [ἐξ] ή ἀπό + γενική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 283].

13. ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν: δευτερεύουσα αιτιολογική πρότ. [Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. στο ἀντανῆγεν [: το ρήμα της πρότασης].
14. Οἱ δέ ταῦτα ἐποίησαν: κύρ. πρότ. οἱ δέ [δηλ. οἱ ἐπόμενοι]: υποκ. στο ἐποίησεν [: το ρήμα της πρότασης]. ταῦτα: σύστοιχο αντικ. στο ἐποίησεν.
15. ὥς ἐκέλευσεν: δευτερεύουσα αναφορική παραβολική πρόταση. [ὁ Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. του ἐκέλευσεν [: το ρήμα της πρότασης].

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. Ἀλκιβιάδης: Ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς και στρατιωτικούς της αρχαίας Ελλάδας [450-404 π.Χ.]. Ήταν συγγενής του Περικλή, ο οποίος είχε αναλάβει την κηδεμονία του επειδή απέμεινε ορφανός σε ηλικία 5 ετών, και

μαθητής επίσης του Σωκράτη. Η φύση τον προίκισε με έξοχα σωματικά και πνευματικά χαρίσματα, αλλά όλα αυτά προκάλεσαν την συμφορά του ίδιου και της πατρίδας του εξαιτίας του υπερτροφικού εγωισμού του, ο οποίος τον εξώθησε στην προδοσία της πατρίδας μολονότι δεν υστερούσε σε φιλοπατρία. Αυτός συνασπίζει όλους σχεδόν τους Πελοποννήσιους εναντίον της Σπάρτης, η οποία παρά λίγο να είχε καταστραφεί στην μάχη της Μαντινείας· αυτός συλλαμβάνει το μεγαλεπίβολο σχέδιο της εκστρατείας εναντίον της Σικελίας, το οποίο και θα πετύχαινε πιθανώτατα, εάν οι άφρονες συμπολίτες του τον άφηναν εκτελεστή του, οπότε ο Πελοποννησιακός πόλεμος θα είχε αντίθετη έκβαση και τα ελληνικά πράγματα θα είχαν πολύ διαφορετική εξέλιξη μέχρι σήμερα. Όμως ο εγωιστής πνίγει την φιλοπατρία του και τίθεται στη διάθεση της Σπάρτης. Στη συνέχεια προδίδει και την Σπάρτη καταφεύγοντας στους Πέρσες σατράπες, μέχρι που δολοφονείται στη Φρυγία, από στρατιώτες του Φαρνάβазου, το 404 π.Χ.

Στα ενδιαμέσια χρονικά διαστήματα οι Αθηναίοι και τον ανακάλεσαν και την στρατηγία του ανέθεσαν σε στιγμές απόγνωσης και εκείνος είχε συνέλθει και αισθανόταν τύψεις και να αποζημιώσει την γενέτειρα για όσα κακά της είχε προσενήσει φαινόταν αποφασισμένος. Αλλά ήταν πλέον αργά.

2. **ἐκ τῶν τειχῶν:** Τα τείχη αυτά βρίσκονταν κοντά στην Πακτύη και τα είχε αποκτήσει το 410-409 π.Χ., όταν υπέταξε τις κυριότερες πόλεις του Ελλησπόντου και της Προποντίδας.
3. **ἐν αἰγιαλῷ:** αυτό λέγεται σε αντίθεση προς το εν λιμένι. Το μεγάλο μειονέκτημα για τους Αθηναίους ήταν ότι αγκυροβόλησαν στους Αιγός Ποταμούς που ήταν απλά μια ακτή, χωρίς να υπάρχει εκεί κοντά λιμάνι και πόλη για ανεφοδιασμό.
4. **ἐκ Σηστοῦ:** η πρόταση του Αλκιβιάδη ήταν απόλυτα λογική. Αφού "τα επιτήδεια" δεν μπορούσαν να τα προμηθευτούν στους Αιγός ποταμούς και ο επισιτισμός από τη Σηστό δεν ήταν εύκολος, επειδή απέιχε 15 στάδια [: 2274,5 μ.], ήταν σαφές ότι έπρεπε να μετακινηθούν και να αλλάξουν ὄρμο.
5. **παρῖνει:** Οι παραιτήσεις του Αλκιβιάδη ήταν πράγματι πολύ σωστές, και θα απέφευγαν οι Αθηναίοι την τραγική ήττα στους Αιγός ποταμούς αν τις είχαν προσέξει.
6. **ὅταν βούλησθε:** η υπόδειξη του Αλκιβιάδη να μεταφερθούν οι Αθηναίοι στη Σηστό, όπου υπήρχε λιμάνι και πόλη, ήταν ορθή, γιατί εκεί θα είχαν κοντά τους την πηγή των εφοδίων και πράγματι θα ναυμαχούσαν όποτε αυτοί ήθελαν.
7. **Οἱ δέ στρατηγοί, μάλιστα δέ Τυδεύς καί Μένανδρος, ἀπείναι αὐτόν ἐκέλευσαν:** από τα τείχη του ο Αλκιβιάδης έρχεται έφιππος στους Αθηναίους στρατηγούς και τους συμβουλεύει να μετακινηθούν στη Σηστό. Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης μάλιστα αναφέρει ότι ο Αλκιβιάδης υποσχόταν στους Αθηναίους και βοήθεια από τους Θράκες βασιλείς, οι οποίοι ήταν φίλοι του. Οι Αθηναίοι, όμως, τον απέπεμψαν διότι νόμιζαν πως σε περίπτωση αποτυχίας αυτοί θα έφεραν την όλη ευθύνη, ενώ σε περίπτωση επιτυχίας όλοι θα θεωρούσαν τον Αλκιβιάδη ως τον Κύριο συντελεστή

της νίκης. Η αλαζονική συμπεριφορά των ναυάρχων του αθηναϊκού στόλου προς τον Αλκιβιάδη πληρώθηκε, όπως είναι γνωστό, πολύ ακριβά.

8. **αὐτοὶ γάρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον:** ο Αλκιβιάδης, στο παρελθόν, είχε διαπράξει τόσα πολλά αδικήματα σε βάρος των Αθηναίων, ώστε να δικαιολογείται κατά ένα μέρος η στάση των στρατηγών απέναντί του. Τόσο πολύ ανεπιθύμητη τους ήταν η παρουσία του, ώστε καθόλου δε συζήτησαν τις λογικές προτάσεις του και τις απέρριψαν με τέτοιο περιφρονητικό τρόπο.
9. **ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις:** οι Αθηναίοι έβγαιναν με το στόλο τους και προκαλούσαν σε ναυμαχία το Λύσανδρο. Αυτός, όμως, τους απέφευγε συστηματικά ακολουθώντας τη δική του τακτική, χωρίς να παρασύρεται από τους Αθηναίους.
10. **τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις:** σ' αυτούς που κατά διαταγή του Λύσανδρου είχαν σταλεί για να κατασκοπεύουν και να παρακολουθούν τους Αθηναίους.
11. **... ὅπερ ἐποιοῦν πολύ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν:** Βλέποντας οι Αθηναίοι, ότι ο Λύσανδρος δεν έπλεε εναντίον τους, είχαν τόσο αποθρασυνθεί ώστε έφευγαν από τα πλοία τους και ετρέποντο σε αναζήτηση τροφίμων. Και αυτό γινότανε πολύ συχνότερα από ημέρα σε ημέρα.
12. **καὶ καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν:** καθώς ο Λύσανδρος δίσταζε να επιτεθεί στο παρατεταγμένο στόλο των Αθηναίων, εκείνοι άρχιζαν να τον χλευάζουν και να τον περιφρονούν πως τάχα δεν έχει το σθένος να συγκρουστεί μαζί τους. Όμως το σχέδιο του Λύσανδρου ήταν να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση στους αντιπάλους του, ότι είναι δήθεν ανώτεροι, ώστε να χαλαρώσουν τα μέτρα περιφρούρησης και να τους επιτεθεί αιφνιδιαστικά την ώρα που εκείνος θα επέλεγε.
13. **ἄραι ἀσπίδα:** δίνω ναυτικό σήμα [σινιάλο], σηκώνοντας ψηλά μια ασπίδα.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **Σχήμα λιτότητας:** οὐκ ἐν καλῷ [χωρίς]
 αντί ἐν κακῷ [χωρίς]
2. Σ' αυτή την παράγραφο φαίνεται χαρακτηριστικά πόσο βοηθούν οι μετοχές για να δοθεί, πέρα από τη σαφήνεια, το βάθος των ενεργειών. Τα δεδομένα στα οποία στηρίζει ο Αλκιβιάδης τις απόψεις του και τις συμβουλές του δηλώνονται με μετοχές: **κατιδών ὁρμοῦντας μετιόντας ἔχοντας.** Η συνεχής και επίμονη προσπάθειά του να πείσει τους Αθηναίους στρατηγούς δηλώνεται με τη χρήση του Παρατατικού [**παρήνει**] και κυρίως με τη ξαφνική χρησιμοποίηση του ευθέος λόγου [**οὗ ὄντες ναυμαχήσετε, ἔφη, ὅταν βούλησθε**], στον οποίο περιέχει το βασικότερο επιχείρημά του.

Τέλος, χαρακτηριστική είναι η διεύρυνση της σημασίας των ρημάτων κυρίως με τις προθέσεις.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Αλκιβιάδης, παρατηρώντας τις κινήσεις των Αθηναίων από τον πύργο του στη Σηστό, κατάλαβε αμέσως τη μειονεκτική τους θέση. Πηγαίνει λοιπόν κοντά τους και συμβουλεύει να αγκυροβολήσουν στη Σηστό, η οποία διέθετε αγορά τροφίμων και έτσι δε θα απομακρύνονταν από τα πλοία τους. Οι Αθηναίοι, όμως, προτίμησαν να μην ακούσουν τις συμβουλές του και τον απέπεψαν με τρόπο προσβλητικό. Μόλις ο Λύσανδρος βεβαιώθηκε, από τους ναύτες των κατασκοπευτικών του πλοίων, ότι οι Αθηναίοι, την ίδια πάντα ώρα, διασκορπίζονταν προς αναζήτηση τροφίμων, θεώρησε τη στιγμή κατάλληλη για να τους επιτεθεί.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ κ α ι Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *ὄρμῳ, βούλομαι, κελεύω, στρατηγῶ, ἐκβαίνω*.

Απάντηση:

Λέξεις: Ομόρριζα στη Νεοελληνική

ὄρμῳ	ορμή	-	παρόρμηση
βούλομαι	βούληση	-	αβούλητος
κελεύω	κελευστής	-	ακέλευστος
στρατηγῶ	στρατηγός	-	υποστράτηγος
ἐκβαίνω	βάση	-	απόβαση

Ερώτηση 2η Η λέξη *στρατηγός* παράγεται από το:

α) στρατήγημα

β) στρατός

γ) στρατηγῶ

Απάντηση:

Η λέξη *στρατηγός* παράγεται από το *στρατηγῶ* [: στρατός + ἄγω].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] λιμένοι: δοτική ενικού του ουσιαστ. ὁ λιμήν.
 β] σταδίου: αιτιατική ενικού του ουσιαστ. τό στάδιον.
 γ] πόλιν: ονομαστική ενικού του ουσιαστ. ἡ πόλις.
 δ] ἀπιέναι: απαρέμφατο ενεστώτα του ἄπειμι / ἀπέρχομαι.
 ε] ἄραι: απαρέμφατο αορίστου του αἶρω.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] πάντα: αντικείμενο στη μτχ. ἔχοντας.
 β] μεθορμίσαι: αντικείμενο άμεσο στο παρήναι.
 γ] ἀπιέναι: αντικείμενο άμεσο στο ἐκέλευσαν.
 δ] αὐτόν: αντικείμενο άμεσο στο ἐκέλευσαν.
 ε] πέμπτη: κατηγορηματικός προσδ. στο ἡμέρα.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η πρόταση ἐπάν κατίδωσιν κατά τήν

Χερρόνησον.

- α] αιτιολογική
 β] χρονική
 γ] χρονικοῦποθετική
 δ] υποθετική
 ε] αναφορική υποθετική

Απάντηση:

Η πρόταση ἐπάν κατίδωσιν κατά τήν Χερρόνησον είναι δευτερεύουσα χρονικοῦποθετική [: βλέπε 2η συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A	B
1. αἰγιαλός	α. προστάζω
2. κελεύω	β. τρόφιμα
3. ὠνοῦμαι	γ. περιφρονώ
4. σιτία	δ. αμμόδης παραλία
5. καταφρονῶ	ε. αγοράζω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-δ, 2-α, 3-ε, 4-β, 5-γ.

Ερώτηση 7η *Τι γνωρίζετε για τον Αλκιβιάδη;*

Απάντηση: Ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς και στρατιωτικούς της αρχαίας Ελλάδας [450-404 π.Χ.]. Ήταν συγγενής του Περικλή, ο οποίος είχε αναλάβει την κηδεμονία του επειδή απέμεινε ορφανός σε ηλικία 5 ετών, και μαθητής επίσης του Σωκράτη. Η φύση τον προίκισε με έξοχα σωματικά και πνευματικά χαρίσματα, αλλά όλα αυτά προκάλεσαν την συμφορά του ίδιου και της πατρίδας του εξαιτίας του υπερτροφικού εγωισμού του, ο οποίος τον εξώθησε στην προδοσία της πατρίδας μολονότι δεν υστερούσε σε φιλοπατρία. Αυτός συνασπίζει όλους σχεδόν τους Πελοποννήσιους εναντίον της Σπάρτης, η οποία παρά λίγο να είχε καταστραφεί στην μάχη της Μαντινείας· αυτός συλλαμβάνει το μεγαλειώδες σχέδιο της εκστρατείας εναντίον της Σικελίας, το οποίο και θα πετύχαινε πιθανότατα, εάν οι άφρονες συμπολίτες του τον άφηναν εκτελεστή του, οπότε ο Πελοποννησιακός πόλεμος θα είχε αντίθετη έκβαση και τα ελληνικά πράγματα θα είχαν πολύ διαφορετική εξέλιξη μέχρι σήμερα. Όμως ο εγωιστής πνίγει την φιλοπατρία του και τίθεται στη διάθεση της Σπάρτης. Στη συνέχεια προδίδει και την Σπάρτη καταφεύγοντας στους Πέρσες σατράπες, μέχρι που δολοφονείται στη Φρυγία, από στρατιώτες του Φαρνάβазου, το 404 π.Χ.

Στα ενδιαμέσια χρονικά διαστήματα οι Αθηναίοι και τον ανακάλεσαν και την στρατηγία του ανέθεσαν σε στιγμές απόγνωσης και εκείνος είχε συνέλθει και αισθανόταν τύψεις και να αποζημιώσει την γενέτειρα για όσα κακά της είχε προξενήσει φαινόταν αποφασισμένος. Αλλά ήταν πλέον αργά.

Ερώτηση 8η *Ποιο ήταν το στρατηγικό σχέδιο του Λύσανδρου και ποια εντύπωση είχε προκαλέσει στους Αθηναίους;*

Απάντηση: καθώς ο Λύσανδρος δίσταζε να επιτεθεί στο παρατεταγμένο στόλο των Αθηναίων, εκείνοι άρχιζαν να τον κλευάζουν και να τον περιφρονούν πως τάχα δεν έχει το σθένος να συγκρουστεί μαζί τους. Όμως το σχέδιο του Λύσανδρου ήταν να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση στους αντιπάλους του, ότι είναι δήθεν ανώτεροι, ώστε να χαλαρώσουν τα μέτρα περιφρούρησης και να τους επιτεθεί αιφνιδιαστικά την ώρα που εκείνος θα επέλεγε.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 28-29

Λύσανδρος, δ' εὐθύς ἐσήμανε τὴν ταχίστην πλεῖν, συμπάρῃ δέ καί Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων. Κόνων δέ ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δέ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δέ μονόκροτοι, αἱ δέ παντελῶς κεναί· ἡ δέ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἐπτά πλήρεις ἀνήχθησαν ἄθροαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ. Τούς δέ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν· οἱ δέ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ με ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ και ΕΠΙΘΕΤΑ

[Όπως το νεῶν του παραπάνω κειμένου]

Η γενική διαιρετική δηλώνει ένα σύνολο και ότι το προσδιοριζόμενο είναι ένα μέρος από το σύνολο αυτό.

- Συνήθως μεταφράζεται με την προσθήκη της λέξης **από**, αλλά και σαν γενική κτητική.
- Η γενική διαιρετική συντάσσεται κυρίως:

1. Με **ουσιαστικά** και **επίθετα** [γενικά με λέξεις, που έχουν θέση ουσιαστικών ή επιθέτων], που σημαίνουν **αριθμό** ή **ποσό** [παράδειγμα 3].
2. Με **αντωνυμίες** [και κυρίως με ουδέτερα αντωνυμιών] [παράδειγμα 4].
3. Με **επίθετα** [θετικού ή υπερθετικού] και κυρίως με **ουδέτερα** επιθέτων [παράδειγμα 5].
4. Με **ἐναρθρες μετοχές** [παράδειγμα 6].
5. Με ονόματα **πόλεων** και **τόπων**. Η γενική αυτή δηλώνει το όνομα κάποιας **χώρας** ή κάποιας **περιοχής**, μέρος της οποίας είναι η πόλη ή ο τόπος [παράδειγμα 7].
- Η γεν. διαιρετική με τα ονόματα πόλεων και τόπων μεταφράζεται συνήθως, όπως η γενική κτητική.
6. Με τους συνδέσμους **μέν** και **δέ**, όταν είναι ἐναρθρο [παράδειγμα 8].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λύσανδρος δ' ἐσήμανε
εὐθύς πλεῖν τήν ταχίστην,
συμπαρῆει δέ καί Θώραξ

ἔχων τό πεζόν.
Κόνων δέ ἰδὼν
τόν ἐπίπλουν

ἐσήμανε
βοθεῖν εἰς τὰς ναῦς κατά κράτος.
Τῶν ἀνθρώπων δέ διεσκεδασμένων,

αἱ μὲν τῶν νεῶν ἦσαν
δίκροτοι,
αἱ δέ μονόκροτοι,
αἱ δέ κεναὶ παντελῶς·
ἡ δέ Κόνωνος
καί ἄλλαι ἐπτά
περί αὐτόν πλήρεις

καί ἡ Πάραλος,
ἀνίκηθησαν ἄθροαι,
πάσας δέ τὰς ἄλλας
ἔλαβε Λύσανδρος
πρὸς τῇ γῇ.
Συνέλεξε δέ
τούς πλείους ἀνδρας ἐν τῇ γῇ·

οἱ δέ καί ἔφυγον
εἰς τὰ τευχύδρια.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ο Λύσανδρος τότε ἔδωσε ἐντολή
αμέσως να πλέουν ολοταχώς,
ενώ ταυτόχρονα συμπορευόταν [μέσω στε-
ριάς] και ο Θώρακας
με το πεζικό.
Και ο Κόνων, όταν εἶδε
την επιθετική κίνηση του στόλου των αντι-
πάλων,
ἔδωσε ἐντολή
να τρέξουν αμέσως στα πλοία.
Επειδὴ ὅμως οἱ ἄνθρωποι [δηλ. τα πληρώ-
ματα] εἶχαν διασκορπιστεῖ [στη στεριά],
ἄλλες ἀπὸ τις τριήρεις βρέθηκαν
με δύο σειρά κωπηλάτες,
ἄλλες με μια σειρά
και ἄλλες τελείως ἀδειες·
μόνο ἡ τριήρης του Κόνωνα
και ἄλλες ἐπτά,
που ἦταν κοντά του με τα πληρώματά τους
στη θέση τους,
καθὼς και ἡ Πάραλος,
βγήκαν ὅλες μαζί σ' ἀνοικτά,
ενώ ὅλες τις ἄλλες [τριήρεις]
κατέλαβε ο Λύσανδρος
στην ἀκτή·
Αἰχμαλώτισε ἐπίσης
τούς περισσότερους ἀντρες [των Αθηναίων]
στη στεριά·
μερικοὶ μόνο κατέφυγαν
στα μικρά οχυρά [τῆς Σηστού].

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 1, 28-29
[η συνέχεια]

Κόνων δέ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχών ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἰστία, καὶ αὐτός μὲν ὁκτώ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δέ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ με ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ και ΕΠΙΘΕΤΑ [η συνέχεια]

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Μένων ἦν ξένος Ἀριαίου [= ο Μένων ήταν φίλος από φιλοξενία του Αριαίου].
 2. Ἡ εὐγένεια τῶνδε τῶν ἀνδρῶν [= η ευγενική καταγωγή αυτών εδώ των ανδρών].
 3. Εἷς τῶν στρατιωτῶν [= ένας από τους στρατιώτες].
 4. Οὐδέτεροι ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν [= ούτε ο ένας ούτε ο άλλος από μας θα ήταν ευσεβής].
 5. Οἱ χρηστοὶ τῶν ἀνθρώπων [= οι καλοί από τους ανθρώπους].
 6. Οἱ εὖ φρονοῦντες τῶν ἀνθρώπων [= αυτοί από τους ανθρώπους, που σκέφτονται σωστά].
 7. Ὁ στρατὸς ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς εἰς Οἰνόην [= ο στρατός έφτασε στην Οινόη της Αττικής].
 8. Τόν μὲν ἔγινώσκω ὑμῶν [= αυτόν από σας γνωρίζω].
- Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφή και **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 72.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Κόνων δέ φεύγων
ταῖς ἐννέα ναυσίν,
ἐπεὶ ἔγνω
διεφθαρμένα τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων,

κατασχών ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα
τὴν ἄκραν Λαμψάκου
ἔλαβεν αὐτόθεν
τὰ μεγάλα ἱστία
τῶν νεῶν Λυσάνδρου,
καὶ αὐτὸς μὲν
ὀκτώ ναυσὶ ἀπέπλευσεν
παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον,
ἡ δέ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας
ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ο Κόνων φεύγοντας
με τις εννέα τριήρεις,
επειδὴ διαπίστωσε
ὅτι εἶχε καταστραφεῖ ἡ δύναμις τῶν Ἀθη-
ναίων,
αφού προσορμίστηκε στην Αβαρνίδα,
το ακρωτήριο της Λαμψάκου,
πήρε ἀπὸ ἐκεῖ
τα μεγάλα πανιά
τῶν πλοίων του Λυσάνδρου·
καὶ ὁ ἴδιος
με οκτὼ πλοία κατευθύνθηκε
στην Κύπρο πρὸς τὸν Εὐαγόρα,
ενώ ἡ Πάραλος στὴν Ἀθήνα,
για νὰ ἀναγγεῖλει τὰ συμβάντα.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἐσήμανε: οριστ. αορ. φων. ενεργ. γ' ενικ. πρόσ. του **σημαίνω** = κάνω σημεῖο, κάνω σύνθημα [με τὴ σάλπιγγα]. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἐσήμαινον**, μέλλ. **σημανῶ**, αόρ. **ἐσήμνηνα** - **ἐσήμανα**.

ταχίστην: αιτιατ. ενικ. γέν. θηλ. α' κλίσ. υπερθετ. βαθμ. του επιθέτου: θετικός: **ταχύς** - **ταχεῖα** - **ταχύ**, συγκριτικός: **θάπτων** - **θάπτων** - **θαῖπτον**, υπερθετικός: **τάχιστος** - **ταχίστη** - **τάχιστον**.

πλεῖν: ἀπαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **πλέω** = πλέω, ταξιδεύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἔπλεον**, μέλλ. **πλεύσομαι** - **πλευσοῦμαι**, αόρ. **ἔπλευσα**, παρκμ. **πέπλευκα**, υπερσ. **ἐπεπλεύκειν**.

συμπαρήει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **συμπάρεμι** [: σύν + **παρά** + **εἶμι**] = συμπορεύομαι, πηγαίνω μαζί. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **συμπαρῆα** = **συμπαρήειν**, μέλλ. **συμπάρεμι**, αόρ. **συμπαρῆλθον**, παρκμ. **συμπαρελήλυθα**, υπερσ. **συμπαρελήλυθεν** - **συμπαρελήλυθώς ἦν**.

ἔχων: μετκ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του **ἔχω** = ἔχω, κατέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **εἶχον**, μέλλ. **ἔξω** - **σχήσω**, αόρ. **ἔσχον**, παρκμ. **ἔσχηκα**.

ιδών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων., γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του **ὀράω** -**ῶ** = βλέπω, κοιτάζω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **έώρων**, μέλλ. **ὄψομαι**, αόρ. β' **εἶδον**, παρκμ. **έόρακα** - **έώρακα** - **ὄπωπα**, υπερσ. **έωράκειν** - **έορακώς ἦν**.

ἐπίπλουν: αιτιατ. ενικ. γέν. αρσεν. β' κλίσι. του συννηρημένου ουσιαστ. **ὁ ἐπίπλους** -ου = η κατά θάλασσα επίθεση, προσβολή, έφοδος. Για την κλίση του **ΒΛΕΠΕ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ** Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 50.

βοηθεῖν: απარέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **βοηθέω** -**ῶ** = έρχομαι σε βοήθεια, υποστηρίζω, βοηθώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **έβοήθουν**, μέλλ. **βοηθήσω**, αόρ. **έβοήθησα**, παρκμ. **βεβοήθηκα**, υπερσ. **έβεβοηθήκειν**.

Διασκεδασμένων: μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. γέν. πληθ. του **διασκεδάννυμαι** = διασκορπίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **διεσκεδαννύμην**, αόρ. **διεσκεδασάμην** - **διεσκεδάσθην**, παρκμ. **διεσκεδάσμαι**, υπερσ. **διεσκεδάσμην**.

ἦσαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **εἰμί** = είμαι, υπάρχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἦ** - **ἦν**, μέλλ. **ἔσομαι**, αόρ. **έγενόμην**, παρκμ. **γέγονα**, υπερσ. **έγενόνειν** - **γεγόνειν** - **γεγονώς ἦν**.

ἀνήχθησαν: οριστ. παθητ. αορ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ἀνάγομαι** = βγαίνω στο ανοικτό πέλαγος. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἀνηγόμην**, μέλλ. **ἀνάξομαι** - **ἀναχθήσομαι**, αόρ. **ἀνηγαγόμην** - **ἀνήχθην**, παρκμ. **ἀνῆγμαι** - **ἀνηγμένος εἰμί**, υπερσ. **ἀνήγμην** - **ἀνηγμένος ἦν**.

ἔλαβε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **λαμβάνω** = παίρνω, καταλαμβάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **έλάμβανον**, μέλλ. **λήψομαι**, αόρ. **έλαβον**, παρκμ. **εἴληφα**, υπερσ. **εἴληφειν** - **εἴληφώς ἦν**.

πλείστους: αιτιατ. πληθ. γέν. αρσεν. β' κλίσι. υπερθετ. βαθμού του επιθέτ. θετ. **πολύς** - **πολλή** - **πολύ**, συγκριτ. **πλείων** - **πλείων** - **πλείον**, υπερθ. **πλείστος** - **πλείστη** - **πλείστον**.

συνέλεξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **συλλέγω** = συγκεντρώνω, συναθροίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **συνέλεγον**, μέλλ. **συλλέξω**, αόρ. **συνέλεξα**, παρκμ. **συνείλοχα**.

ἔφυγον: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **φεύγω** = τρέπομαι σε φυγή, καταδιώκομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἔφευγον**, μέλλ. **φεύξομαι** - **φευξοῦμαι**, αόρ. **ἔφυγον**, παρκμ. **πέφευγα**, υπερσ. **έπεφεύγειν** - **πεφευγώς ἦν**.

φεύγων: μετχ. ενεστ. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **φεύγω**.

ἔγνων: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **γινώσκω** = γνωρίζω, εννοώ, διαπιστώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **έγίννωσκον**, μέλλ. **γνώσομαι**, αόρ. **έγνων**, παρκμ. **έγνωκα**, υπερσ. **έγνώκειν** - **έγνωκώς ἦν**, Τ. μέλλ. **έγνωκώς ἔσομαι**.

διαφθαρμένα: μετχ. παρκμ. γέν. ουδ. αιτ. πληθ. του **διαφθείρομαι** = καταστρέφομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **διεφθειρόμην**, μέλλ. **διαφθαρήσομαι** - **διαφθεροῦμαι**, αόρ. **διεφθάρην**, παρκμ. **διέφθαρμαι**, υπερσ. **διεφθάρμην**.

κατασχών: μετχ. αορ. β' γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του **κατέχω** = [ως ναυτικός όρος] προσορμίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **κατεῖχον**, μέλλ. **καθέξω** - **κατασχίσω**, αόρ. **κατέσχον**, παρκμ. **κατέσχηκα**.

αυτόθεν: τοπικό επίρρημα = από εκεί.

ἀπέπλευσε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀποπλέω = πλέω μακριά, αποπλέω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπέπλεον, μέλλ. ἀποπλεύσομαι - ἀποπλευσοῦμαι, αόρ. ἀπέπλευσα, παρκμ. ἀποπέπλευκα, υπερσ. ἀπεπεπλεύκειν.

ἀπαγγελοῦσα: μετχ. μέλλ. ενεργ. φων. γέν. θηλ. ονομαστ. ενικ. του ἀπαγγέλλω = γνωστοποιώ, αναγγέλλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπήγγελον, μέλλ. ἀπαγγελῶ, αόρ. ἀπήγγειλα, παρκμ. ἀπήγγελκα, υπερσ. ἀπηγγέλκειν.

γεγονότα: μετχ. παρκμ. ενεργ. φων. γέν. ουδ. αιτ. πληθ. του γίγνομαι = γίνομαι, συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐγίγνομην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγένημι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. ἐγεγόνειν - ἐγεγενήμην και γεγενήμην - γεγενημένος ἦν. τ. μέλλ. γεγονώς ἔσομαι - γεγενημένος ἔσομαι.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
σημαίνει	ἐσήμαινε[ν]	σημανεῖ	ἐσήμανε[ν] ἐσήμνηνε[ν]	πεπλευκέναι	
πλεῖν		πλεύσεσθαι πλευσεῖσθαι	πλεῦσαι	πεπλευκέναι	
συμπάρεισι[ν]	συμπαρῇει συμπαρῇειν	συμπάρεισι[ν]	συμπαρῆλ- θε[ν]	συμπαρελή- λυθε	συμπαρελη- λύθει
ἔχων		ἔξων σχίσων	σχών	ἔσχηκώς	
ὀρῶν βοηθεῖν		ὀψόμενος βοηθήσειν	ιδών βοηθῆσαι	ἐορακώς βεβοηθηκέναι	
διασκεδαν- νυμένων			διασκεδα- σαμένων διασκεδα- σθέντων	διεσκεδασμέ- νων	
εἰσί[ν]	ἦσαν	ἔσονται	ἐγένοντο	γεγόνασι[ν]	ἐγεγόνεσαν γεγονυῖαι ἦσαν
ἀνάγονται	ἀνήγοντο	ἀνάξονται ἀναχθήσονται	ἀνηγάγοντο ἀνήχθησαν	ἀνηγμένοι εἰσί	ἀνηγμένοι ἦσαν
λαμβάνει	ἐλάμβανε	λήψεται	ἔλαβε	εἴληφε	εἴληφει
συλλέγει	συνέλεγε[ν]	συλλέξει	συνέλεξε	συνείλοχε[ν]	εἴληφώς ἦν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
φεύγουσι[ν]	ἔφευγον	φεύξονται φευξοῦνται	ἔφυγον	πεφεύγασι[ν]	ἐπεφεύγεσαν
φεύγων		φευζόμενος φευζούμενος	φυγών	πεφευγώς	
γιγνώσκει	ἐγίγνω- σκε[ν]	γνώσεται	ἔγνω	ἔγνωκε	ἐγνώκει ἐγνωκώς ἦν
διαφθειρό- μενα		διαφθερού- μενα διαφθαρσό- μενα διαφθαρ- σόμενα	διαφθάρεντα	διεφθαρμένα	
κατέχω		καθέξων κατασκήσων	κατασχών	κατεσχηκώς	
ἀποπλεῖ	ἀπέπλει	ἀποπλεύσεται ἀποπλευσεῖται	ἀπέπλευσε[ν]	ἀποπέπλευ- κε[ν]	ἀπεπεπλεύκει
ἀπαγγέλλουσα γιγνόμενα		ἀπαγγελοῦσα γενησόμενα	ἀπαγγείλασα γενόμενα	ἀπηγγέλκυτα γεγονότα γεγεννημένα	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐσήμανε ἐσήμνη	σημήνη	σημήναι σημήνει[ν]	σημνάτω	σημῆναι	σημήνας, σημήνασα, σημῆναν
ἀνήχθησαν	ἀναχθῶσι[ν]	ἀναχθείησαν ἀναχθεῖεν	ἀναχθέντων ἀναχθήτωσαν	ἀναχθῆναι	ἀναχθείς, ἀναχθεῖσα, ἀναχθέν
ἔλαβε[ν]	λάβη	λάβοι	λαβέτω	λαβεῖν	λαβών, λαβοῦσα, λαβόν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
συνέλεξε	συλλέξη	συλλέξαι συλλέξειεν	συλλεξάτω	συλλέξαι	συλλέξας, συλλέξασα, συλλέξαν
ἔφυγον	φύγωσι[v]	φύγοιεν	φυγόντων	φυγεῖν	φυγών, φυγοῦσα, φυγόν
ἔγνων	γνῶ	γνοίη	γνώτω	γνῶναι	γνούς, γνοῦσα γνόν
ἀπέπλευσε[v]	ἀποπλεύσῃ	ἀποπλεύσαι ἀποπλεύ- σει[v]	ἀποπλευσάτω	ἀποπλεῦσαι	ἀποπλεύσας, -πλεύσασα, -πλεῦσαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Λύσανδρος δ' εὐθύς ἐσήμανε τὴν ταχίστην πλεῖν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. του ἐσήμανε [: το ρήμα της πρότασης]. τὴν ταχίστην: αιτιατική του τρόπου.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Συνήθεις αιτιατικές του τρόπου είναι: **τρόπον**, **τὴν ταχίστην** [= πολύ γρήγορα, αμέσως], **δωρεάν** [= χωρίς πληρωμή, χάρισμα], **δίκην** [= κατά τον τρόπο του..., όπως..., σαν], **τό σύμπαν** [= γενικά], **προῖκα** [= χωρίς πληρωμή, χάρισμα]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 115].
εὐθύς: επιρρ. προσδ. χρόνου. [**τούτους**: εννοείται]: υποκ. του **πλεῖν** [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. του **ἐσήμανε**.
2. συμπαρήει δέ καὶ θώραξ τὸ πεζόν ἔχων: κύρ. πρότ. **Θώραξ**: υποκ. του **συμπαρήει** και της **μτχ. ἔχων**: τροπική **μτχ. τὸ πεζόν**: αντικ. της **μτχ. ἔχων**.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι μετοχές **ἄγων**, **ἔχων**, **λαβών**, **φέρων** και **χρώμενος** είναι συνήθως τροπικές μετοχές και, όταν συντάσσονται με ρήματα κίνησης [ἵκω, βαίνω, πορεύομαι κ.λπ.], είναι πάντα τροπικές. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 257].
3. Κόνων δέ ἰδὼν τόν ἐπίπλουν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος: κύρ. πρότ. **Κόνων**: υποκ. στο **ἐσήμανε** [: το ρήμα της πρότασης] και στη **μτχ. ἰδὼν**: χρονική **μτχ. τόν ἐπίπλουν**: αντικ. στη **μτχ. βοηθεῖν**: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο

ἐσήμανε. εἰς τὰς ναῦς: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. κατὰ κράτος: εμπρόθ. προσδ. τρόπου.

4. διεσκεδασμένων δέ ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δέ μονόκροτοι, αἱ δέ παντελῶς κεναί: κύρ. πρότ. τῶν ἀνθρώπων: υποκ. στη μτχ. διεσκεδασμένων: γενική απόλυτη χρονική μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Μετοχή απόλυτη είναι η επιρρηματική μετοχή της οποίας το υποκείμενο δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, δηλ. δεν είναι υποκείμενο ή αντικείμενο ή κάποιος προσδιορισμός [δοτική προσωπική, δοτική χρόνου κ.λπ.] σε άλλο ρηματικό τύπο.

Η απόλυτη μετοχή των προσωπικών ρημάτων τίθεται σε πτώση γενική και πολύ σπάνια σε δοτική ή σε ονομαστική.

Η απόλυτη μετοχή των απροσώπων ρημάτων και απροσώπων εκφράσεων τίθεται σε αιτιατική. Η μετοχή απόλυτη των προσωπικών ρημάτων βρίσκεται σε όλα τα είδη της επιρρηματικής μετοχής [εκτός της τελικής]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 265].

δίκροτοι: κατηγ. στο αἱ μὲν. μονόκροτοι - κεναί: κατηγορούμενα στο αἱ δέ. αἱ μὲν - αἱ δέ: υποκείμενα στο ἦσαν [ρήμα συνδετικό]. τῶν νεῶν: γενική διαιρετική από το αἱ μὲν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε γενική διαιρετική 1η παρατήρηση, της ενότητας αυτής]. παντελῶς: επιρρ. προσδ. ποσού.

5. ἡ δέ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτόν ἐπτά πλήρεις ἀνέχθησαν ἄθροαι καὶ ἡ Πάραλος: κύρ. πρότ. ἡ Κόνωνος - ἄλλαι - ἡ Πάραλος: υποκείμενα στο ἀνέχθησαν [: το ρήμα της πρότασης]. ἄθροαι: επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου. περὶ αὐτόν: εμπρόθ. προσδ. τόπου [μεταφορικά].

6. τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῇ: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἔλαβε [: το ρήμα της πρότασης]. πάσας: κατηγ. προσδ. στο ἄλλας: αντικ. στο ἔλαβε. πρὸς τῇ γῇ: εμπρόθ. προσδ. τόπου [δηλώνει το πλησίον].

7. τοὺς δέ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξεν: κύρ. πρότ. τοὺς πλείστους: επιθ. προσδ. στο ἄνδρας: αντικ. στο συνέλεξεν [: το ρήμα της πρότασης]. [Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. στο συνέλεξεν.

8. οἱ δέ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια: κύρ. πρότ. οἱ δέ: υποκ. στο ἔφυγον [: το ρήμα της πρότασης]. εἰς τὰ τειχύδρια: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

9. Κόνων δέ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων κατασχών ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμφάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἱστία: κύρ. πρότ. Κόνων: υποκ. στο ἔλαβεν [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. φεύγων [: τροπική μτχ.] και κατασχών: χρονική μετοχή. ταῖς ἐννέαν: επιθ. προσδ. στο ναυσίν: δοτ. της συνοδείας.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η δοτική της συνοδείας δηλώνει κυρίως πρόσωπο ή πράγμα [σπάνια είναι ουσιαστικό αφηρημένο], που συνοδεύει το υποκείμενο κατὰ την ἐνέργειά του]. ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. τὴν ἄκραν: παράθεση στο

Ἀβαρνίδα. **Λαμψάκου**: γενική κτητική στο ἄκραν. **αὐτόθεν**: επιρρ. προσδ. κίνησης από τόπο. **τά μεγάλα**: επιθ. προσδ. στο **ἰστία**: αντικ. στο ἔλαβε. **τῶν νεῶν**: γεν. κτητ. στο ἰστία. **Λυσάνδρου**: γεν. κτητ. στο νεῶν.

10. **ἐπεὶ ἔγνων τῶν Ἀθηναίων τά πράγματα διεφθαρμένα**: δευτερεύουσα αιτιολογική πρότ. [**Κόνων**: εννοείται]: υποκ. στο ἔγνων [: το ρήμα της πρότασης]. **τά πράγματα**: αντικ. στο ἔγνων και υποκ. στη μτχ. **διεφθαρμένα**: κατηγ. μτχ. από το γνωστικό ἔγνων. **τῶν Ἀθηναίων**: γεν. κτητ. στο πράγματα.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Εδώ η κατηγορηματική μετοχή **διεφθαρμένα** αναφέρεται στο αντικείμενο **πράγματα** του ἔγνων.

Με κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται ἄλλοτε στο υποκείμενο και ἄλλοτε στο αντικείμενό τους συντάσσονται τα ρήματα που σημαίνουν:

- **Αἴσθησις, γνώσις, ἀγνοία, μάθησις, μνήμη**, ὅπως: **αἰσθάνομαι, ἀκούω, ὀρώ, περιορώ** [= αδιαφορώ, ἀνέχομαι], **ἐπίσταμαι, γινώσκω, οἶδα, σύνοιδα** [= ἔχω και ἐγώ γνώσις, ἔχω και ἐγώ συνείδησις], **εὕρισκω, λαμβάνω** [= βρίσκω], **ἐντυγχάνω** [= συναντώ, βρίσκω], **καταλαμβάνω** [= βρίσκω, πιάνω], **ἀλίσκομαι** [= συλλαμβάνομαι, πιάνομαι], **κατανοῶ** [= αντιλαμβάνομαι], **ἀγνοῶ, μανθάνω** [= μαθαίνω, αντιλαμβάνομαι], **πυνθάνομαι** [= πληροφορούμαι, μαθαίνω], **ἐνθυμοῦμαι, μέμνημαι** [= θυμούμαι], **ἐπιλανθάνομαι** [= λησμονώ, ξεχνώ], **προΐμαι** [= αδιαφορώ, παραμελῶ, ἐπιτρέπω].

- **Μετάφρασις**. Οι μετοχές που συντάσσονται με τα ρήματα αυτά, μεταφράζονται με: **ὅτι + οριστική** ή **να + υποτακτική**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 248].

11. **καὶ αὐτός μὲν ὁκτῶ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον**: κύρ. πρότ. **αὐτός**: υποκ. στο ἀπέπλευσεν [: το ρήμα της πρότασης]. **ὁκτῶ**: επιθ. προσδ. στο **ναυσὶν**: δοτ. της συνοδείας. **παρ' Εὐαγόραν**: εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνση σε πρόσωπο. **εἰς Κύπρον**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
12. **ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας [ἀπέπλευσεν] ἀπαγγελοῦσα τά γεγονότα**: κύρ. πρότ. **ἡ Πάραλος**: υποκ. στο [ἀπέπλευσεν: εννοείται] και στη μτχ. **ἀπαγγελοῦσα**: τελική μετοχή. **εἰς Ἀθήνας**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **τά γεγονότα**: επιθ. μετοχή, αντικ. στη μτχ. ἀπαγγελοῦσα.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **ἐσήμανε**: Ο Λύσανδρος είχε δώσει αυστηρή εντολή στους ναύτες των κατασκοπευτικών του πλοίων, μόλις δουν τους Αθηναίους να βγαίνουν στην ξηρά και να διασκορπίζονται προς αναζήτηση τροφίμων, να επιστρέψουν αμέσως πίσω και

στα ενδιαμέσια του πλου να σπκώσουν συνθηματικά μια ασπίδα. Όταν υψώθηκε η ασπίδα από τα κατασκοπευτικά πλοία, ο Λύσανδρος αμέσως έδωσε σήμα [έσήμανε] με τη σάλπιγγα να επιτεθούν εναντίον των Αθηναϊκών πλοίων.

2. **τὴν ταχίστην πλεῖν**: ο Λύσανδρος για να φτάσει από το λιμάνι της Λαμψάκου, που ήταν η βάση του, στους Αιγός ποταμούς, δεν χρειαζόταν πάνω από 20 λεπτά ή και λιγότερο ακόμη αν ο άνεμος ήταν ευνοϊκός.
3. **Κόνων**: αθηναίος ναύαρχος και στρατηγός ο οποίος καταγόταν από πλούσια οικογένεια και διακρίθηκε για τις στρατηγικές και διπλωματικές του ικανότητες. Από την αρχή του Πελοποννησιακού πολέμου είχε ξεχωρίσει και, μετά την απαλλογή του Αλκιβιάδη από τη στρατηγία, διορίστηκε ναύαρχος του Αθηναϊκού στόλου. Στην αρχή νικήθηκε στη Μυτιλήνη από το Σπαρτιάτη ναύαρχο Καλλικρατίδα· στη συνέχεια όμως, κατατρόπωσε τους Σπαρτιάτες στη ναυμαχία των Αργινουσών. Επακολούθησε η καταστροφή του Αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς απ όπου κατάφερε να σωθεί μαζί με τα πληρώματα άλλων εννεά τριήρων. Κατόπιν, στρέφεται προς τους Πέρσες και καταφέρνει να τον βοηθήσουν για τη δημιουργία ενός αξιόλογου στόλου. Με το στόλο αυτό ο Κόνων επεκράτησε στη θάλασσα και πέτυχε να περιορίσει τη δύναμη της Σπάρτης. Αντέδρασε όμως στην Ανταλκίδεια ειρήνη, κι αυτό έγινε αφορμή να χάσει το κύρος του στην Αθήνα. Τέλος καταφεύγει κοντά στο βασιλιά της Κύπρου Ευαγόρα για να τον ενισχύσει στους αγώνες του εναντίον των Περσών, και πεθαίνει εκεί το 389 π.Χ.
4. **Κόνων δέ ιδών τόν ἐπίπλου**: ο Πλούταρχος στο βίο του Λύσανδρου αναφέρει ότι και ο Κόνων είχε βγει στη ξηρά και πρώτος αυτός αντιλήφθηκε το στόλο των Πελοποννησίων να έρχεται εναντίον τους.
5. **δίκροτοι ἦσαν, αἱ δέ μονόκροτοι, αἱ δέ παντελῶς κεναί**: μέσα στον πανικό, που επακολούθησε από την αιφνιδιαστική επίθεση των Σπαρτιατών, καμμία τριήρης δεν βρέθηκε πλήρης, δηλαδή τρίκροτος. Οι περισσότερες ήταν τελείως άδειες, άλλες με μια σειρά κουπιών και ελάχιστες με δύο.
6. **ἡ δέ Κόνωνος καί ἄλλαι περὶ αὐτόν ἐπτά πλήρεις**: Επειδή ο Κόνων, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, μόλις είχε βγει στη ξηρά, μπόρεσε να επιβιβαστεί αμέσως και να επανδρώσει άλλα οκτώ πλοία που βρίσκονταν πλησίον του. Τα υπόλοιπα 171 πλοία τα κατέλαβε ο Λύσανδρος μέσα στο λιμάνι.
7. **Πάραλος**: ένα από τα τρία ιερά πλοία των Αθηναίων· τα άλλα δύο ήταν η Σαλαμινία και η Δηλιάς. Τα πλοία αυτά τα χρησιμοποιούσαν για ιερές ή δημόσιες αποστολές. Για παράδειγμα, οι Αθηναίοι το 415 π.Χ. έστειλαν τη Σαλαμινία στη Σικελία με διαταγή να ανακληθεί ο Αλκιβιάδης, προκειμένου να δικαστεί σαν ερμokoπίδης.
8. **εἰς τὰ τευχύδρια**: εννοεί τα τείχη μικρών πόλεων κατά μήκος του δρόμου προς τη Σηστό, όπου οι ναύτες του αθηναϊκού στόλου κατέφευγαν για να διασωθούν.

9. **τά πράγματα τῶν Ἀθηναίων διεφθαρμένα:** δεν ήταν δύσκολο για τον Κόνωνα να καταλάβει, πως η καταστροφή αυτή του αθηναϊκού στόλου σήμαινε και το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Επιπλέον, ο Λύσανδρος ο οποίος δεν είχε καμιά απώλεια, ούτε σε πλοία ούτε σε στρατιώτες, επαινέθηκε για τη νίκη αυτή, πως τάχα έθεσε τέρμα στην εμφύλια διαμάχη μεταξύ των Ελλήνων.
10. **τά μεγάλα ιστία:** ο Λύσανδρος, για να είναι τα πλοία του ευέλικτα την ώρα της ναυμαχίας, είχε αφαιρέσει τα μεγάλα ιστία [πανιά]. Ο Κόνων τα πήρε, για να μην μπορεί ο Λύσανδρος να τον καταδιώξει. Η ενέργεια αυτή δείχνει αξιοθαύμαστη προνοητικότητα και εμπειρία ναυάρχου που γνωρίζει, έστω κι αν είναι αργά, τι πρέπει να κάνει.
11. **παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον:** ο Ευαγόρας ήταν ηγεμόνας της Σαλαμίνας της Κύπρου και προσωπικός φίλος του Κόνωνα, ο οποίος απέφυγε να επιστρέψει στην Αθήνα φοβούμενος την οργή του λαού.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **επιμερισμός:** ... **αἱ** μέν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν,
 ... **αἱ** δέ μονόκροτοι,
 ... **αἱ** δέ παντελῶς κεναί.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Όταν ο Λύσανδρος είδε να υψώνεται η ασπίδα από τα κατασκοπευτικά πλοία, δίνει εντολή με τη σάλπιγγα να πλεύσουν τα πλοία ολοταχώς κατά των Αθηναίων. Την αιφνιδιαστική αυτή επίθεση πρώτος την αντιλήφθηκε ο Κόνων, ο οποίος μάταια προσπάθησε να συγκεντρώσει τους διασκορπισμένους στη ξηρά Αθηναίους. Μέσα στη σύγχυση και στον πανικό που επεκράτησε, μόνο εννέα πλοία πρόλαβαν να ανοικτούν στο πέλαγος, ενώ τα υπόλοιπα τα κατέλαβε ο Λύσανδρος σχεδόν κενά. Από την καταστροφή αυτή του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς διασώθηκαν εννέα πλοία, τα οποία, με αρχηγό τον Κόνωνα, κατέφυγαν στην Κύπρο. Ένα από αυτά, η Πάραλος, έπλευσε στην Αθήνα για να αναγγείλει το θλιβερό αυτό γεγονός.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *σημαίνω, λαμβάνω, συλλάγω, φεύγω, γινώσκω.*

Απάντηση:

Λέξεις:

σημαίνω

λαμβάνω

συλλέγω

φεύγω

γινώσκω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

σήμα - επισήμανση

λήψη - συλλαβή

λόγος - κατάλογος

φυγή - καταφύγιο

γνώση - απόγνωση

Ερώτηση 2η Η λέξη *γεγονότα* παράγεται από το:

α) γίγνομαι

β) γινώσκω

γ) γνωρίζω

Απάντηση:

Η λέξη *γεγονότα* παράγεται από το γίγνομαι.

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α) *ταχίστην*: αιτιατική ενικού, γένους αρσενικού του *επιθ.* τάχιστος.

β) *ἐπίπλουν*: ονομαστική ενικού, γένους ουδετέρου τουουσ. *τόν ἐπίπλουν*.

γ) *ἔχων*: μτχ. ενεστ. του *ἔχω*.

δ) *ίδών*: μτχ. αορ. β' του *ὁράω -ῶ*.

ε) *ἔγνων*: οριστ. αορ. β' του *γινώσκω*.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, δ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α) *τήν ταχίστην*: αιτιατική του τρόπου.

β) *βοηθεῖν*: ειδικό απαρέμφ. αντικ. στο *ἐσήμανε*.

γ) *ναυσίν*: δοτική της συνοδείας.

δ) *τά πράγματα*: υποκείμεν. στο *ἔγνων*.

ε) *ἀπαγγελοῦσα*: τροπική μετοχή.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η λέξη *τῶν νεῶν*;

- α] γενική αντικειμενική
- β] γενική κτητική
- γ] γενική ὕλης
- δ] γενική διαιρετική
- ε] γενική αφετηρίας

Απάντηση:

Η λέξη *τῶν νεῶν* είναι γενική διαιρετική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη Β στήλη:

Α	Β
1. πεζόν	α. με δύο σειρές κωπηλάτες
2. κενός	β. πανιά
3. δίκροτος	γ. πεζικό
4. μονόκροτος	δ. με μια σειρά κωπηλάτες
5. ιστία	ε. άδειος

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-δ, 5-β.

Ερώτηση 7η Γιατί ο Κόνων δεν αιχμαλωτίστηκε από τον Λύσανδρο;

Απάντηση: Επειδή ο Κόνων, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, μόλις είχε βγει στη ξηρά, μπόρεσε να επιβιβαστεί αμέσως και να επανδρώσει άλλα οκτώ πλοία που βρίσκονταν πλησίον του. Τα υπόλοιπα 171 πλοία τα κατέλαβε ο Λύσανδρος μέσα στο λιμάνι.

Ερώτηση 8η Τι γνωρίζετε για την Πάραλο και τα υπόλοιπα ιερά πλοία των Αθηναίων;

Απάντηση: Η πάραλος ήταν ένα από τα τρία ιερά πλοία των Αθηναίων· τα άλλα δύο ήταν η Σαλαμινία και η Δηλιάς. Τα πλοία αυτά τα χρησιμοποιούσαν για ιερές ή δημόσιες αποστολές. Για παράδειγμα, οι Αθηναίοι το 415 π.Χ. έστειλαν τη Σαλαμινία στη Σικελία με διαταγή να ανακληθεί ο Αλκιβιάδης, προκειμένου να δικαστεί σαν ερμokoπίδης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 30-32

Λύσανδρος δέ τās τε ναῦς καί τούς αἰχμαλώ-
τους καί τᾶλλα πάντα εἰς Λάμπρακον ἀπήγαγεν,
ἔλαβε δέ καί τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καί Φιλο-
κλέα καί Ἀδείμαντον. Ἡ δ' ἡμέρα ταῦτα κατειργά-
σατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τόν Μιλήσιον *ληστήν*¹
εἰς Λακεδαίμονα, ἀπάγγελοῦντα τά γεγονότα, ὅς
ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε. Μετά δέ ταῦτα Λύ-
σανδρος ἀθροίσας τούς συμμάχους ἐκέλευσε βου-
λεύεσθαι περί τῶν αἰχμαλώτων. Ἐνταῦθα δὲ κατη-
γορίαι ἐγίνοντο πολλαί τῶν Ἀθηναίων, ἃ τε ἥδη
παρενενομήκεσαν καί ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν,
εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ, τήν δεξιάν χεῖρα ἀπο-
κόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ

[Ὅπως το *ληστήν* του παραπάνω κειμένου]

1. Παράθεση λέγεται το **ουσιαστικό** ή **οποιαδήποτε άλλη λέξη**, που παίρνει θέση ουσιαστικού, και προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό [ή αντωνυμία, κυρίως προσωπική] στο οποίο προσθέτει ένα γνώρισμα που ήδη έχει και είναι γνωστό ή το προσδιορίζει ακριβέστερα.
2. Η κανονική παράθεση ακολουθεί το ουσιαστικό, που προσδιορίζει, βρίσκεται στην ίδια πτώση μ' αυτό και ισοδυναμεί με δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, η οποία ως ρήμα της έχει πάντα ένα τύπο του ρήματος **εἰμί** [παράδειγμα 1].
3. Η παράθεση είναι μια έννοια **γενική**, δηλ. μια έννοια αόριστη, ενώ το προσδιοριζόμενο είναι έννοια **μερική**, δηλ. **ειδική, συγκεκριμένη**: Περικλῆς, ὁ στρατηγός: η παράθεση στρατηγός είναι μια λέξη που δε δηλώνει κάτι το συγκεκριμένο, αλλά δηλώνει κάποιον στρατηγό αόριστα. Αντίθετα το προσδιοριζόμενο **Περικλῆς** δηλώνει συγκεκριμένο όνομα.
4. Ένα ουσιαστικό μπορεί να προσδιορίζεται ταυτόχρονα όχι μόνο από μια, αλλά από περισσότερες παραθέσεις [παράδειγμα 2].
5. Παράθεση δέχονται και οι **δεικτικές** και οι **προσωπικές**, αντωνυμίες κυρίως του α' και του β' προσώπου αρσενικού και θηλυκού γένους [παραδείγματα 3, 4].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λύσανδρος δέ ἀπήγαγεν εἰς Λάμψακον
 τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους
 καὶ τὰλλα πάντα,
 ἔλαβε δέ

καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε
 καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον.
 Ἦ δ' ἡμέρα
 κατειργάσατο ταῦτα,
 ἔπεμψεν εἰς Λακεδαίμονα Θεόπομπον
 τὸν Μιλήσιον ληστήν,
 ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα,
 ὃς ἀφικόμενος
 τριταῖος
 ἀπήγγειλε.

Μετά δέ ταῦτα Λύσανδρος
 ἀθροίσας τοὺς συμμάχους
 ἐκέλευσε
 βουλευέσθαι

περί τῶν αἰχμαλώτων.
 Ἐνταῦθα δὴ
 ἐγίνοντο
 πολλάι κατηγορίαι τῶν Ἀθηναίων,
 ἃ τε ἤδη παρεννομήκεσαν

καὶ ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν

ποιεῖν,
 εἰ κρατήσειαν τῇ ναυμαχίᾳ,
 ἀποκόπτειν τὴν δεξιάν χεῖρα
 πάντων τῶν ζωγρηθέντων,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ο Λύσανδρος μετέφερε στη Λάμψακο
 και τα πλοία και τους αιχμαλώτους
 καὶ ὅλα τα ἄλλα
 και αιχμαλώτισε
 ἀπὸ τοὺς στρατηγούς μεταξύ τῶν ἄλλων
 και το Φιλοκλέα και τον Αδείμαντο.
 Τὴν ἴδια μέρα κατὰ τὴν ὁποία
 εἶχε αὐτὲς τὶς ἐπιτυχίες
 ἔστειλε στὴ Σπάρτη τὸ Θεόπομπο
 τὸ Μιλήσιο πειρατὴ,
 γιὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὰ γεγονότα,
 ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔφτασε [στὴ Σπάρτη]
 μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες
 ἀνήγγειλε [τὰ γεγονότα].
 Μετὰ ἀπ' αὐτὰ λοιπὸν ὁ Λύσανδρος,
 ἀφοῦ συγκέντρωσε τοὺς συμμάχους,
 ἔδωσε ἐντολή
 νὰ ανταλλάξουν ἀπόψεις και νὰ αποφασί-
 σου
 γιὰ τοὺς αἰχμαλώτους.
 Τότε λοιπὸν
 διατυπώνονταν
 πολλὲς κατηγορίες ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων
 και γιὰ ἐκεῖνα τὰ ἐγκλήματα πολέμου που
 εἶχαν ἤδη διαπράξει
 και γιὰ ὅσα εἶχαν αποφασίσει με ψηφοφο-
 ρία
 νὰ κάνουν
 ἀν νικούσαν στὴ ναυμαχία,
 δηλαδή νὰ κόψουν τὸ δεξιὸ χέρι
 ὅσων θὰ συλλαμβάνονταν ζωντανοί,

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 1, 30-32
[η συνέχεια]

καί ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καί Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσαιαν. Φιλοκλῆς δ' ἦν στρατηγός τῶν Ἀθηναίων, ὅς τούτους διέφθειρεν. Ἐλέγετο δέ καί ἄλλα πολλά, καί ἔδοξεν ἀποκτεῖναι τῶν αἰχμαλώτων ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι πλήν Ἀδειμάντου, ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος· ῥητάθη μέντοι ὑπὸ τινων προδοῦναι τὰς ναῦς. Λύσανδρος δέ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας, ὅς τοὺς Ἀνδρίους καί Κορινθίους κατεκρήμνισε, τί εἶπ ἄξιος παθεῖν ἀρξάμενος εἰς Ἑλλήνας παρανομεῖν, ἀπέσφαξεν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ [η συνέχεια]**

- **Παρατήρηση.** Ὅταν η παράθεση προσδιορίζει τις αντωνυμίες ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς, τότε οι αντωνυμίες αυτές συνήθως παραλείπονται [παράδειγμα 5].

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Κῦρος, ὁ βασιλεύς* [: ὅς ἦν βασιλεύς = που ήταν βασιλιάς].
 - Η λέξης **Θεμιστοκλῆς** [παράδ. 5] είναι παράθεση στην αντωνυμία ἐγώ, που παραλείφθηκε.
 2. *Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου, Μακεδών* [= ο Αλέξανδρος, ο γιος του Φιλίππου, ο οποίος ήταν Μακεδόνας].
 3. *Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί* [: ἡμεῖς οἱ ἔσμεν στρατηγοί] = εμεῖς που είμαστε στρατηγοί.
 4. *Τούτους τοὺς πρέσβεις* [: τούτους οἱ πρέσβεις εἰσίν] = αυτοί που είναι πρεσβευτές.
 5. *Θεμιστοκλῆς ἦκω παρά σε* [: – ἐγώ ὅς εἰμι Θεμιστοκλῆς] = ἐγώ –που εἶμαι ο Θεμιστοκλής– καταφεύγω σε σένα.
- [Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **παράθεσης ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 48].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

καί ὅτι λαβόντες
 δύο τριήρεις,
 Κορινθίαν καί Ἀνδρίαν,
 κατακρημνίσαιαν ἐξ αὐτῶν
 πάντας τοὺς ἄνδρας.
 Φιλοκλῆς δ'
 ἦν στρατηγός τῶν Ἀθηναίων,
 ὃς διέφθειρε τούτους.

Ελέγετο δέ καί ἄλλα πολλά,
 καί ἔδοξεν ἀποκτεῖναι
 ὅσοι τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν Ἀθηναῖοι
 πλὴν Ἀδεϊμάντου,
 ὅτι μόνος
 ἐπελάβετο τοῦ ψήφισματος
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
 περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν·
 ἠτιάθη μένοι ὑπὸ τινων
 προδοῦναι τὰς ναῦς.
 Λύσανδρος δέ
 ἐρωτήσας πρῶτον Φιλοκλέα,
 ὃς κατεκρήμνισε
 τοὺς Ἀνδρίους καί Κορινθίους,

τί ἄξιος εἶν παθεῖν
 ἀρξάμενος παρανομεῖν
 εἰς Ἑλλήνας,
 ἀπέσφαξεν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

καί ὅτι, ὅταν [κάποτε] συνέλαβαν
 δύο τριήρεις,
 μια ἀπὸ τὴν Κόρινθο καὶ μια ἀπὸ τὴν Ἀν-
 δρο,
 πέταξαν στὴ θάλασσα ἀπ' αὐτές
 ὅλους τοὺς ἄνδρες [τούς].
 Καὶ μάλιστα Φιλοκλῆς
 ἦταν ὁ στρατηγός τῶν Αθηναίων
 ὁ ὁποῖος τοὺς θανάτωσε [δηλ. αὐτός που
 ἔδωσε διαταγή, γιὰ νὰ θανατωθοῦν].
 Λέγονταν, ἐπίσης, κι ἄλλα πολλά
 καὶ [στο τέλος] αποφασίστηκε νὰ σκοτώσουν
 ὅσους ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους ἦταν Αθηναῖοι,
 ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Αδεΐμαντο,
 γιὰτὶ μόνος αὐτός
 ἦταν ἀντίθετος στὸ ψήφισμα
 στὴ συνέλευση τοῦ λαοῦ
 γιὰ τὴν ἀποκοπή τῶν χειρῶν·
 κατηγορήθηκε ὁμως ἀπὸ μερικοῦς
 ὅτι πρόδωσε τὰ πλοία.
 Κι ὁ Λύσανδρος,
 ἀφοῦ πρῶτα ρώτησε τὸ Φιλοκλή,
 ὁ ὁποῖος πέταξε ἀπὸ τὰ πλοία στὴ θάλασσα
 τοὺς ναύτες ἀπὸ τὴν Ἄνδρο καὶ τὴν Κόριν-
 θο,
 ποῖα τιμωρία ἄξιζε νὰ πάθει,
 ἀφοῦ πρῶτος ἀρχισε νὰ παρανομεῖ
 σὲ βάρος τῶν Ελλήνων,
 [τον] ἐσφαξε.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

τάλλα: τά ἄλλα [κράση].

ἀπήγαγεν: οριστ. αορ. β' ενεργ. φωνή γ' ενικ. πρόσ. του ἀπάγω [: ἀπό + ἄγω] = μεταφέρω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπῆγον, μέλλ. ἀπάξω, αόρ. ἀπήγαγον, παρκμ. ἀπῆκα.

ἔλαβε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λαμβάνω = παίρνω, συλλαμβάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐλάμβανον, μέλλ. λήψομαι, αόρ. ἔλαβον, παρκμ. εἴληφα, υπερσ. εἰλήφειν - εἰληφώς ἦν, τ. μέλλ. εἰληφώς ἔσομαι.

Ἦι - ἦ: δοτικ. ενικ. γέν. θηλυκ. της αναφορικής αντωνυμίας ὅς - ἥ - ὅ = ο οποίος, αυτός που.

κατειργάσατο: οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κατεργάζομαι = κατορθώνω, επιτελώ, ολοκληρώνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. κατειργαζόμεν - κατηργαζόμεν, μέλλ. κατειργάσομαι - κατεργασθήσομαι, αόρ. κατειργασάμην - κατηργασάμην - κατειργάσθην, παρκμ. κατείργασμαι, υπερσ. κατειργάσμην - κατειργασμένος ἦν, τ. μέλλ. κατειργασμένος ἔσομαι.

ἔπεμψε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του πέμπω = στέλνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔπεμπον, μέλλ. πέμψω, αόρ. ἔπεμψα, παρκμ. πέπομφα, υπερσ. ἐπεπόμφειν, [-] πεπομφώς ἦν.

ἀπαγγελοῦντα: μτχ. μέλλ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτ. ενικ. του ἀπαγγέλλω = γνωστοποιώ - αναγγέλλω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπήγγελλον, μέλλ. ἀπαγγελῶ, αόρ. ἀπήγγειλα, παρκμ. ἀπήγγελκα, υπερσ. ἀπηγγέλκειν.

γεγονότα: μτχ. παρκμ. ενεργ. φων. γέν. ουδ. αιτ. πληθ. του γίγνομαι = γίνομαι - συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐγιννόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγένημαι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. γεγόνειν - ἐγεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγενημένος ἦν.

ἀφικόμενος: μτχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἀφικνέομαι - οὔμαι = φτάνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀφικνούμην, μέλλ. ἀφίξομαι, αόρ. ἀφικόμην, παρκμ. ἀφῖγμαι, υπερσ. ἀφίγμην.

τριταῖος: χρονικό αριθμητικό. Τα χρονικά αριθμητικά δηλώνουν τον αριθμό της ημέρας που γίνεται κάτι από την ημέρα που άρχισε αυτό.

Τριταῖος: αυτό που γίνεται την τρίτη μέρα από την ημέρα που άρχισε να γίνεται. Τα αριθμητικά αυτά παράγονται από το θέμα των τακτικών με την προσθήκη σ' αυτό της κατάληξης -αῖος: Τριτ-αῖος [από το τρί-ος].

ἀπήγγειλε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀπαγγέλλω.

ἄθροίσας: μτχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἄθροίζω ή ἄθροίζω =

- συναθροίζω, συλλέγω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤθροιζον, μέλλ. ἀθροίσω, αόρ. ἤθροισα, παρκμ. ἤθροικα, υπερσ. ἤθροίκειν.
- ἐκέλευσε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κελεύω = διατάζω, προτρέπω.
- ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκέλευον, μέλλ. κελεύσω, αόρ. ἐκέλευσα, παρκμ. κεκέλευκα.
- βουλεύεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του βουλεύομαι = σκέφτομαι, κρίνω, αποφασίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβουλεύομην, μέλλ. βουλεύσομαι, αόρ. ἐβουλεύσάμην - ἐβουλεύθην, παρκμ. βεβούλευμαι.
- αἰχμάλωτος: < αἰχμή = το ἄκρον του δόρατος + ἄλωτός < ἀλίσκομαι = συλλαμβάνομαι.
- Επομένως, αἰχμάλωτος είναι αυτός που έχει συλληφθεῖ με τη βία των όπλων.
- ἐγίνοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του γίγνομαι.
- παρανενομήκεσαν: οριστ. υπερσ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του παρανομέω -ῶ = παραβαίνω το νόμο. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρενόμουν, αόρ. παρενόμψα, παρκμ. παρανενόμψκα, υπερσ. παρανενομήκειν.
- ἐψηφισμένοι ἦσαν: οριστ. υπερσ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ψηφίζομαι = αποφασίζω, ψηφοφορώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐψηφίζομην, μέλλ. ψηφιοῦμαι - ψηφισθήσομαι, αόρ. ἐψηφισάμην - ἐψηφίσθην, παρκμ. ἐψηφίσμαι, υπερσ. ἐψηφίσμην - ἐψηφισμένος ἦν, τ. μέλλ. ἐψηφισμένος ἔσομαι.
- ποιεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ποιέω -ῶ = κάνω, πράττω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.
- κρατήσειαν: ευκτικ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του κρατέω -ῶ = νικώ, υπερτερώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκράτουν, μέλλ. κρατήσω, αόρ. ἐκράτψα, παρκμ. κεκράτψκα, υπερσ. ἐκεκρατήκειν.
- ἀποκόπτειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἀποκόπτω [ἀπό + κόπτω] = αποκόβω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέκοπτον, μέλλ. ἀποκόψω, αόρ. ἀπέκοψα, παρκμ. ἀποκέκοψα.
- ζωγρηθέντων: μτχ. παθ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του ζωγρέω -ῶ = πιάνω ζωντανό. ΧΡΟΝΟΙ: αόρ. ἐζώγρησα. μέσ. φων. παθ. αόρ. ἐζωγρήθην, παρκμ. ἐζώγρημαι.
- λαβόντες: μτχ. αορ. β' ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του λαμβάνω = παίρνω, συλλαμβάνω.
- κατακρημνίσειαν: ευκτικ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του κατακρημνίζω = ρίχνω, πετώ [στον γκρεμό - στη θάλασσα]. ΧΡΟΝΟΙ: αόρ. κατεκρήμνισα.
- ἦν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του εἰμί = εἰμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦ - ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - γεγόνως ἦν.
- διέφθειρεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του διαφθείρω = φονεύω, θανατώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. διέφθειρον, μέλλ. διαφθερῶ, αόρ. διέφθειρα, παρκμ. διέφθαρκα, υπερσ. διεφθάρκειν.
- ἐλέγετο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγομαι = λέγω - διηγούμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐλεγόμην, μέλλ. λεχθήσομαι - ῥηθήσομαι, αόρ. ἐλέχθην - ἐρρήθην,

παρκμ. εἶρημαι - λέλεγμαι - εἰρημένος εἰμί, υπερσ. εἰρήμην - εἰρημένος ἦν, τ. μέλλ. εἰρήσομαι - λελέξομαι.

ἔδοξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του δοκεῖ [απρόσωπο] = φαίνεται σωστό, αποφασίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, παρκμ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο.

ἀποκτεῖναι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του ἀποκτείνω - ἀποκτίννυμι - ἀποκτιννύω = φονεύω, σκοτώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέκτεινον - ἀπεκτίννυν - ἀπεκτίννουν, μέλλ. ἀποκτενῶ, αόρ. ἀπέκτεινα, παρκμ. ἀπέκτονα, υπερσ. ἀπεκτόνειν - ἀπεκτονώς ἦν.

ἦσαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του εἰμί.

ἐπελάβετο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐπιλαμβάνομαι [: ἐπί + λαμβάνομαι] + γενική = εἶμαι αντίθετος σε κάτι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπελαβανόμην, μέλλ. ἐπιληφθήσομαι, αόρ. ἐπελαβόμην - ἐπελήφθην, παρκμ. ἐπείλημμαι, υπερσ. ἐπείλημην - ἐπείλημμένος ἦν, τ. μέλλ. ἐπείλημμένος ἔσομαι.

ἠτιάθη: οριστ. παθ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του αἰτιάομαι - ὦμαι = κατηγορώ, κατακρίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἠτιώμην, μέλλ. αἰτιάσομαι, αόρ. ἠτιασάμην - ἠτιάθην, παρκμ. ἠτιάμαι, υπερσ. ἠτιάμην.

προδοῦναι: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. του προδίδωμι = προδίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. προεδίδουν, μέλλ. προδώσω, αόρ. προέδωκα, παρκμ. προδέδωκα, υπερσ. προεδεδώκειν - προδεδωκώς ἦν, τ. μέλλ. προδεδωκώς ἔσομαι.

ἑρωτήσας: μτχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του ἐρωτάω - ὦ = ρωτώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἠρώτων, μέλλ. ἐρωτήσω - ἐρήσομαι, αόρ. ἠρώτησα - ἠρόμην, παρκμ. ἠρώτηκα.

κατεκρήμινσε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κατακρημνίζω.

εἶπν: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του εἰμί.

παθεῖν: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. του πάσχω = παθαινώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔπασχον, μέλλ. πείσομαι, αόρ. ἔπαθον, παρκμ. πέπονθα, υπερσ. ἐπεπόνθειν - πεπονθώς ἦν, τ. μέλλ. πεπονθώς ἔσομαι.

ἀρξάμενος: μτχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του ἄρχομαι = αρχίζω, κάνω την αρχή. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤρχόμην, μέλλ. ἄρξομαι, αόρ. ἠρξάμην - ἤρχθην, παρκμ. ἤργμαι, υπερσ. [-] ἤργμην.

παρανομεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του παρανομέω - ὦ.

ἀπέσφαξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀποσφάττω = αποκεφαλίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέσφαττον - ἀπέσφαζον, αόρ. ἀπέσφαξα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀπάγει λαμβάνει	ἀπῆγε[ν] ἐλάμβανε[ν]	ἀπᾶξει λήψεται	ἀπήγαγε[ν] ἔλαβε[ν]	ἀπῆχε[ν] εἴληφε	εἰλήφει – εἰληφώς ἦν
κατεργάζεται	κατειργά- ζετο κατηργάζετο	κατεργάσε- ται κατεργασθή- σεται	κατειργά- σατο κατηργάσατο κατειργάσθη	κατείργασται	κατείργα- στο κατειργασμέ- νος ἦν
πέμπει	ἔπεμπε	πέμψει	ἔπεμψε	πέπομφε	ἐπεπόμφει [-] πεπομ- φώς ἦν
ἀπαγγέλλο- ντα γινόμενα		ἀπαγγελοῦ- ντα γενησόμενα	ἀπαγγείλα- ντα γενόμενα	ἀπηγγελκό- τα γεγονότα γεγεννημένα	
ἀφικνούμενος ἀπαγγέλλει ἀθροίζων ἀθροίζων κελεύει βουλεύεσθαι	ἀπήγγελε[ν] ἐκέλευε[ν]	ἀφιζόμενος ἀπαγγελεῖ ἀθροίσων	ἀφικόμενος ἀπήγγειλε[ν] ἀθροίσας	ἀφιγμένος ἀπήγγελκε[ν] ἠθροικώς	ἀπηγγέλκει
γίγνονται	ἐγίνοντο	γενήσονται	ἐγένοντο	γεγόνασι[ν] γεγέννηται γεγονυῖαι εἰσί[ν]	ἐγεγόνεσαν γεγόνεσαν ἐγεγέννητο γεγέννητο γεγονυῖαι ἦσαν γεγεννημένοι ἦσαν
παρανομοῦ- σι[ν] ψηφίζονται	παρενόμουν ἐψηφίζοντο	ψηφιοῦνται ψηφισθήσο- νται	παρενόμησαν ἐψηφίζαντο ἐψηφίσθη- σαν	παρανενομή- κασι[ν] ἐψηφισμένοι εἰσίν[ν]	παρανενομή- κεσαν ἐψηφισμένοι ἦσαν
ποιεῖν		ποιήσειν	ποιῆσαι	πεποικέναι	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
κρατοῖεν		κρατήσοιεν	κρατήσαιεν κρατήσειαν	κεκρατηκό- τες εἶψαν - εἶεν κεκρατή- κοιεν	
ἀποκόπτειν		ἀποκόψειν	ἀποκόψαι ζωγρηθέ- ντων	ἀποκεκοφέναι ἐζωγρημέ- νων	
λαμβάνοντες κατακρημνί- ζοιεν		ληψόμενοι	λαβόντες κατακρημνί- σαιεν κατακρημνί- σεια	εἰληφότες	
ἐστί[ν]	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε[ν]	ἐγγέγονει γεγόνει γεγονώς ἦν
διαφθείρει λέγεται	διέφθειρε[ν] ἐλέγετο	διαφθερεῖ λεχθήσεται ῥηθήσεται	διέφθειρε[ν] ἐλέχθη ἐρρήθη	διέφθαρκε[ν] εἴρηται λέλεκται εἰρημένον ἐστί	διεφθάρκει εἴρητο εἰρημένον ἦν
δοκεῖ ἀποκτείνειν εἰσί[ν]	ἐδόκει ἦσαν	δόξει ἀποκτενεῖν ἔσονται	ἔδοξε[ν] ἀποκτεῖναι ἐγένοντο	δέδοκται ἀπεκτονέναι γεγόνασι[ν]	ἐδέδοκτο ἐγγέγονεσαν γεγόνεσαν γεγονότες ἦσαν
ἐπιλαμβάνε- ται	ἐπελαμβάνε- νετο	ἐπιληφθήσε- ται	ἐπελάβετο	ἐπείληπται	ἐπείληπτο ἐπειλημμένος ἦν
αἰτιάται	ῥητιάτο	αἰτιάσεται	ῥητιάσατο ῥητιάθη	ῥητίαται	ῥητιάτο
προδιδόναι ἐρωτῶν		προδώσειν ἐρωτήσων ἐρησόμενος	προδοῦνται ἐρωτήσας ἐρόμενος	προδεδωκέναι ἡρωτηκώς	
κατακρη- μνίζει			κατεκρή- μνισε[ν]		

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
εἶη πάσχειν ἀρχόμενος παρανομεῖν ἀποσφάττει	 ἀπέσφαττε[ν] ἀπέσφαζε[ν]	ἔσοιτο πείσεσθαι ἀρξόμενος	γένοιτο παθεῖν ἀρξάμενος ἀρχθεῖς παρανομῆσαι ἀπέσφαξε[ν]	γεγονώς εἶη πεπονθέναι ἡργμένος παρανενο- μηκέναι	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἀπήγαγε[ν]	ἀπαγάγη	ἀπαγάγοι	ἀπαγαγέτω	ἀπαγαγεῖν	ἀπαγαγών, ἀπαγαγοῦσα, ἀπαγαγόν
ἔλαβε	λάβῃ	λάβοι	λαβέτω	λαβεῖν	λαβών, λαβοῦσα, λαβόν
κατειργά- σατο	κατεργάσθη- ται	κατεργάσαιοτο	κατεργασά- σθω	κατεργάσα- σθαι	κατεργασάμε- νος -μένη, -μένον
ἀπήγγειλε	ἀπαγγείλῃ	ἀπαγγείλαιο	ἀπαγγειλάτω	ἀπαγγείλαιο	ἀπαγγείλας, ἀπαγγείλασα, ἀπαγγείλαν
ἐκέλευσε[ν]	κελεύσῃ	κελεύσαιο κελεύσειεν	κελεύσάτω	κελεύσαιο	κελεύσας, κελεύσασα, κελεύσαν
ἐκράτησαν	κρατήσωσι[ν]	κρατήσαιοεν κρατήσειαν	κρατησάντων κρατησάτωσαν	κρατήσαιο	κρατήσας, κρατήσασα, κρατήσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
κατεκρήμνισαν	κατακρημνίσωσιν[ν]	κατακρημνίσαιεν κατακρημνίσαιαν	κατακρημνίσάντων κατακρημνίσάτωσαν	κατακρημνίσαι	κατακρημνίσας, κατακρημνίσασα, κατακρημνίσαν
διέφθειρε[ν]	διαφθείρη	διαφθείραι διαφθείρειε[ν]	διαφθειράτω	διαφθείραι	διαφθείρας, -φθείρασα, -φθείραν τό δόξαν
ἔδοξε[ν]	δόξη	δόξαι δόξειε[ν]	δοξάτω	δόξαι	τό δόξαν
ἐπελάβετο	ἐπιλάβηται	ἐπιλάβοιτο	ἐπιλαβέσθω	ἐπιλαβέσθαι	ἐπιλαβόμενος, -μένη, -μενον αἰτιαθείς, -θεῖσα, -θέν
ἠτιάθη	αἰτιαθῇ	αἰτιαθείη	αἰτιαθήτω	αἰτιαθῆναι	κατακρημνίσας κατακρημνίσασα κατακρημνίσαν
κατεκρήμνισε[ν]	κατακρημνίσῃ	κατακρημνίσαι κατακρημνίσαιε[ν]	κατακρημνίσάτω	κατακρημνίσαι	ὦν, οὔσα, ὄν ἀποσφάζας, ἀποσφάζασα, ἀποσφάζαν
ἔστί[ν] ἀπέσφαξεν	ῆ ἀποσφάξῃ	εἴη ἀποσφάξαι ἀποσφάξαιε[ν]	ἔστω ἀποσφαξάτω	εἶναι ἀποσφάξαι	

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Λύσανδρος δέ τās ναῦς καί τούς αἰχμαλώτους καί τᾶλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἀπήγαγεν [: το ρήμα της πρότασης] τās ναῦς - τούς αἰχμαλώτους - τᾶλλα: αντικείμενα στο ἀπήγαγεν. πάντα: κατηγ. προσδ. στο τᾶλλα. εἰς Λάμψακον: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
2. ἔλαβε δέ καί τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καί Φιλοκλέα καί Ἀδείμαντον: κύρ. πρότ. [Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. στο ἔλαβε [: το ρήμα της πρότασης]. ἄλλους - Φιλοκλέα - Ἀδείμαντον: αντικείμενα στο ἔλαβε. τῶν στρατηγῶν: γενική διαιρετική από το ἄλλους.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Από αντωνυμίες, όπως εδώ από το ἄλλους, και κυρίως από ουδέτερα αντωνυμιῶν εξαρτάται συνήθως γενική διαιρετική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 82].

3. Ἦδ' ἡμέρα ταῦτα κατειργάσατο: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση· έπρεπε να προηγείται η δοτική ἡμέρα και η αναφορική αντωνυμία να την ακολουθεί προσδιορίζοντάς την. [Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. στο κατειργάσατο [: το ρήμα της πρότασης]. ταῦτα: σύστοιχο αντικ. στο κατειργάσατο. ἦ: επιθ. προσδ. στο ἡμέρα: δοτ. του χρόνου.

4. ἔπεμψε Θεόπομπον τόν Μιλήσιον ληστήν εἰς Λακεδαίμονα, ἀπάγγελοῦντα τά γεγονότα: κύρ. πρότ. [Λύσανδρος: εννοείται]: υποκ. στο ἔπεμψε [: το ρήμα της πρότασης]. Θεόπομπον: αντικ. στο ἔπεμψε και υποκ. στη μτχ. ἀπάγγελοῦντα. τόν Μιλήσιον: επιθ. προσδ. στο ληστήν: παράθεση στο Θεόπομπον.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε παράθεση 1η συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

ἀπάγγελοῦντα: τελική μετοχή. τά γεγονότα: επιθ. μτχ. αντικ. στη μτχ. ἀπάγγελοῦντα. εἰς Λακεδαίμονα: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

5. ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλε: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρότ. στο Θεόπομπον της προηγούμενης πρότασης. ὃς: υποκ. στο ἀπήγγειλε [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἀφικόμενος: χρονική μτχ. τριταῖος: επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει χρόνο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το επιρρηματικό κατηγορούμενο, όπως εδώ το τριταῖος, είναι επίθετο και αναφέρεται άλλοτε στο υποκείμενο και άλλοτε στο αντικείμενο με τα οποία συμφωνεί στην πτώση, στον αριθμό και στο γένος.

- Λέγεται επιρρηματικό κατηγορούμενο, γιατί, αν και αναφέρεται στο υποκείμενο ή το αντικείμενο, στην πραγματικότητα προσδιορίζει το ρήμα και ισοδυναμεί με επίρρημα ή με φράση επιρρηματική.

- Μεταφράζεται κανονικά με επίρρημα ή με φράση επιρρηματική ή με επίθετο ή με δευτερεύουσα πρόταση.

- Συντάσσεται με όλα τα ρήματα και κυρίως με ρήματα που σημαίνουν κίνηση. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δηλώνει συνήθως τάξη, τόπο, τρόπο, σκοπό και χρόνο. [Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας σελ. 37, 38]].

6. μετὰ δέ ταῦτα Λύσανδρος ἀθροίσας τούς συμμάχους ἐκέλευσε βουλεύεσθαι περί τῶν αἰχμαλώτων: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἐκέλευσε [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἀθροίσας: χρονική μτχ. τούς συμμάχους: αντικ. στη μτχ. και υποκ. στο βουλεύεσθαι [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐκέλευσε. περί τῶν αἰχμαλώτων: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

7. Ἐνταῦθα δὴ κατηγορίαι ἐγίνοντο πολλάι τῶν Ἀθηναίων: κύρ. πρότ. ἐνταῦθα: επιρρ. προσδ. χρόνου. πολλάι: επιθ. προσδ. στο κατηγορίαι: υποκ. στο ἐγίνοντο [: το ρήμα της πρότασης]. Ἀθηναίων: γενική αντικειμενική στο κατηγορίαι.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το γίγνομαι και το εἶμι, όταν έχουν υποκείμενο άναρθρο αφηρημένο ουσιαστικό, όπως εδώ το γίγνομαι που έχει υποκείμενο το κατηγορίαι, έχουν την σημασία του υπάρχω. Τότε, αν τα συνοδεύει επίθετο, δεν είναι κατηγορούμενο, αλλά επιθετικός ή κατηγορηματικός προσδιορισμός στο υποκείμενό τους.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἐλπίς μεγίστη ἦν [= υπήρχε πολύ μεγάλη ελπίδα].
μεγίστη: επιθετικός προσδιορισμός και το ἦν υπαρκτικό.
2. Ἡ ἐλπίς ἦν μεγίστη [= η ελπίδα ήταν πολύ μεγάλη].
μεγίστη: κατηγορούμενο και το ἦν συνδετικό.

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας
Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 43].

8. ἃ τε ἤδη παρενενομήκεσαν: δευτερεύουσα αναφορική πρότ. [Ἄθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο παρενενομήκεσαν [: το ρήμα της πρότασης]. ἃ: σύστοιχο αντικ. στο παρενενομήκεσαν.
 9. καί ἃ ἐψηφισμένοι ἦσαν ποιεῖν τήν δεξιάν χειρά ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων πάντων: δευτερεύουσα αναφορική πρότ. ποιεῖν: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐψηφισμένοι ἦσαν [: το ρήμα της πρότασης]. [Ἄθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. ἀποκόπτειν: τελ. απαρέμφ. επεξήγηση στο ἃ: σύστοιχ. αντικ. στο ποιεῖν. τήν δεξιάν: επιθ. προσδ. στο χειρά: αντικ. στο ἀποκόπτειν. πάντων: κατηγ. προσδ. στο τῶν ζωγρηθέντων: επιθετική μετοχή, γενική κτητική στο χειρά.
- ΠΡΟΣΞΕ [Από τις λέξεις σῶμα και ψυχή και από τις λέξεις που δηλώνουν μέλη του σώματος [χείρ, πούς κ.λπ.] ή ιδιότητες της ψυχής [ἀνδρεία, ἀρετή, κακία κ.λπ.] εξαρτάται γενική κτητική].
10. εἰ κρατήσκειαν τῇ ναυμαχίᾳ: δευτερεύουσα υποθετική πρόταση. [οἱ Ἄθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο κρατήσκειαν [: το ρήμα της πρότασης]. τῇ ναυμαχίᾳ: δοτική του μέσου.
 - εἰ κρατήσκειαν [: υπόθ.] - ἀποκόπτειν [: απόδοση]: εξαρτημένος υποθετικός λόγος [πλάγιος] με απόδοση το απαρέμφατο ἀποκόπτειν: δηλώνει το προσδοκώμενο κανονικός υποθ. λόγος [ευθύς]: ἐάν κρατήσωμεν - ἀποκόπτωμεν.
 11. καί ὅτι λαβόντες δύο τριήρεις, Κορινθίαν καί Ἀνδρίαν, τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πάντας κατακρημνίσκειαν: δευτερεύουσα ειδ. πρότ. επεξήγηση στη φράση κατηγορίαι πολλάι. [οἱ Ἄθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο κατακρημνίσκειαν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. λαβόντες: χρονική μτχ. δύο: επιθ. προσδ. στο τριήρεις: αντικ. της μτχ. Κορινθίαν - Ἀνδρείαν: επεξηγήσεις στο τριήρεις. ἐξ αὐτῶν: εμπρόθ. προσδ. προέλευσης. πάντας: κατηγ. προσδ. στο ἄνδρας: αντικ. στο κατακρημνίσκειαν.
 12. Φιλοκλῆς δι' ἣν στρατηγός τῶν Ἀθηναίων: κύρ. πρότ. Φιλοκλῆς: υποκ. στο ἦν [ρήμα συνδετικό]. στρατηγός: κατηγ. στο Φιλοκλῆς. τῶν Ἀθηναίων: γενική αντικειμενική στο στρατηγός.
 13. ὅς τούτους διέφθειρεν: δευτερεύουσα αναφορική πρόσδιοριστική πρότ. στο Φιλοκλῆς της προηγούμενης πρότασης. ὅς: υποκ. στο διέφθειρεν [: το ρήμα της πρότασης]. τούτους: αντικ.
 14. Ἐλέγετο δέ καί ἄλλα πολλά: κύρ. πρότ. ἄλλα: επιθ. προσδ. στο πολλά: υποκ. στο ἐλέγετο [αττική σύνταξη].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Αιτική σύνταξη ή αιτικό σχήμα λέγεται το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο, όταν το υποκείμενο είναι γένους ουδετέρου, πληθυντικού αριθμού στο γ' πρόσωπο, το ρήμα τίθεται σε ενικό, αντί να τεθεί σε πληθυντικό.

Παραδείγματα

Ταῦτα δίκαιά ἐστι [αντί εἰσι]. – Τά μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον [αντί ἔχουσι]. – Πάντα τὰ δίκαια καλὰ ἐστι [αντί εἰσι].

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 48].

15. καὶ ἔδοξεν ἀποκτεῖναι: κύρ. πρότ. ἀποκτεῖναι: τελικό απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο ρήμα ἔδοξεν. [αὐτοῖς: εννοείται]: δοτ. προσ. στο ἔδοξεν. [τούτους: εννοείται, δηλ. τούς Λακεδαιμονίους]: υποκ. στο ἀποκτεῖναι [:ετεροπροσωπία].
16. ὅσοι τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν Ἀθηναῖοι πλὴν Ἀδειμάντου: δευτερεύουσα αναφορ. προσδιοριστική πρότ. αντικ. στο ἀποκτεῖναι της κύριας πρότασης. Ἀθηναῖοι: κατηγ. στο ὅσοι: υποκ. στο ἦσαν [συνδετικό ρήμα]. τῶν αἰσχυμάλων: γενική διαιρετική στο ὅσοι. πλὴν Ἀδειμάντου: εμπρόθ. προσδ. εξαίρεσης.
17. ὅτι μόνος ἐπελάβετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ περὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν χειρῶν ψηφίσματος: δευτερεύουσα αιτιολογική πρότ. [Ἀδείμαντος: εννοείται]: υποκ. στο ἐπελάβετο [: το ρήμα της πρότασης]. μόνος: κατηγ. προσδ. στο [Ἀδείμαντος]. τοῦ ψηφίσματος: αντικ. στο ἐπελάβετο. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. περὶ ἀποτομῆς: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. τῶν χειρῶν: γενική αντικ. στο ἀποτομῆς.
18. Ἡτιάθη μέντοι ὑπὸ τινων προδοῦναι τὰς ναῦς: κύρ. πρότ. [Ἀδείμαντος: εννοείται]: υποκ. στο ἡτιάθη [: το ρήμα της πρότασης] και στο προδοῦναι [: ταυτοπροσωπία]: ειδικό απαρέμφ. αντικ. στο ἡτιάθη. ὑπὸ τινων: ποιντικό αίτιο στο ἡτιάθη. τὰς ναῦς: αντικ. στο προδοῦναι.
19. Λύσανδρος δέ Φιλοκλέα πρῶτον ἐρωτήσας ἀπέφραξεν: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἀπέσφαξεν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἐρωτήσας: χρονική μτχ. Φιλοκλέα: αντικ. πρῶτον: επιπρ. προσδ. χρόνου.
20. ὅς τούς Ἀνδρίους καὶ Κορινθίους κατεκρήμνισε: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρότ. στο Φιλοκλέα της προηγούμενης πρότασης. ὅς: υποκ. στο κατεκρήμνισε. τούς Ἀνδρίους - Κορινθίους: αντικείμενα στο κατεκρήμνισε.
21. τί εἴη ἄξιος παθεῖν² ἀρξάμενος εἰς Ἑλλήνας παρανομεῖν, παρανομεῖν: δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. αντικείμενο στη μετοχή ἐρωτήσας της προηγούμενης πρότασης. ἄξιος: κατηγ. στο [Φιλοκλής: εννοείται]: υποκ. στο εἴη [ρήμα συνδετικό] και στο παθεῖν: απαρέμφ. της αναφοράς από το ἄξιος και τελικό απαρέμφατο αντικ. στη φράση ἄξιος εἴη. παρανομεῖν: τελικό απαρέμφατο αντικ. στη μτχ. ἀρξάμενος: χρονική μτχ. [Φιλοκλής: εννοείται]: υποκ. στο παρανομεῖν και στη μτχ. ἀρξάμενος.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους:** η εφνιδιαστική επίθεση του Λύσανδρου εναντίον του Αθηναϊκού στόλου είχε σαν αποτέλεσμα να κυριευθούν χωρίς καμμία αντίσταση όλα τα πλοία των Αθηναίων. Επομένως, από τα 180 πλοία του αθηναϊκού στόλου, ο Λύσανδρος κατέλαβε τα 171. Σχετικά με τον αριθμό των αιχμαλώτων ήταν, κατά τον Πλούταρχο, τρεις χιλιάδες και κατά τον Πausανία τέσσερις. Όμως, ασφαλώς, θα ήταν μεγαλύτερος, αφού κάθε αθηναϊκή τριήρης περιελάμβανε διακόσιους άνδρες και επομένως το σύνολο των πληρωμάτων του αθηναϊκού στόλου θα υπερέβαινε τις 35.000. Απ' αυτούς λίγοι σώθηκαν με τον Κόνωνα και μερικοί άλλοι που βρήκαν καταφύγιο στα τείχη της Σηστού και στα υπόλοιπα φρούρια της περιοχής.
- 2. τὰλλα πάντα εἰς Λάμψακον ἀπήγαγεν:** ο Λύσανδρος μεταφέρει πλοία, αιχμαλώτους και λάφυρα στη Λάμψακο, γιατί αυτή την πόλη, αφού την κυρίεψε, την είχε καταστήσει ως βάση των πολεμικών του εξορμήσεων.
- 3. ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστήν εἰς Λακεδαίμονα, ἀπάγγελοῦντα τὰ γεγονότα:** ο Λύσανδρος ήταν υποχρεωμένος να ενημερώσει την πολιτική ηγεσία της Σπάρτης για το αποτέλεσμα της ναυμαχίας. Η επιλογή αυτή δεν ήταν καθόλου τυχαία διότι ο Θεόπομπος, ως έμπειρος πειρατής και ναυτικός, θα έφτανε πιο γρήγορα και με ασφάλεια. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, πως η συνεργασία του πειρατή Θεόπομπου με το Λύσανδρο δεν ήταν εθελοντική αλλά αποτέλεσμα οικονομικής συναλλαγής, αφού οι Σπαρτιάτες με τα άφθονα περσικά χρήματα μπορούσαν να επιστρατεύσουν, ως μισθοφόρο, κάθε πρόσωπο που θα τους ήταν χρήσιμο.
- 4. ἃ τε ἤδη παρενενομίκεσαν:** οι Αθηναίοι, στη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, είχαν διαπράξει πολλές παρανομίες εναντίον πόλεων που ήταν ουδέτερες ή αποστατούσαν από την αθηναϊκή συμμαχία. Εδώ, συγκεκριμένα, βλέπουμε να στήνεται ένα δικαστήριο για εγκληματίες πολέμου και για παρανομίες οι οποίες αναφέρονται όχι στην παράβαση **γραπτῶν** νόμων ή συμφωνιών μεταξύ των εμπολέμων, αλλά στην παραβίαση **ἀγραφῶν** νόμων για την τύχη ομήρων και αιχμαλώτων.
- 5. τὴν δεξιάν χειρὰ ἀποκόπτειν τῶν ζωγρηθέντων:** η απόφαση αυτή, πάρθηκε στην εκκλησία του δήμου με το σκεπτικό πως, επειδή οι περισσότεροι άντρες ήταν δεξιόχειρες, θα γίνονταν ανίκανοι και ακίνδυνοι στον πόλεμο. Άλλες πηγές, όπως ο Πλούταρχος, αναφέρουν ότι οι Αθηναίοι είχαν αποφασίσει να κόψουν

όχι το χέρι αλλά τον αντίχειρα του δεξιού χεριού, ώστε να μην μπορούν να ξαναπιάσουν δόρυ, επομένως να μην μπορούν πλέον να πολεμήσουν, αλλά να μπορούν τουλάχιστον να κρατούν το κουπί, ώστε να χρησιμοποιούνται ως κωπηλάτες στα αθηναϊκά πλοία.

6. **Κορινθίαν και Άνδριαν:** τόσο μεγάλο μίσος υπήρχε ανάμεσα στους Αθηναίους και στους κατοίκους της Κορίνθου και της Άνδρου ώστε οι πρώτοι να πετάξουν στη θάλασσα τα πληρώματα δύο πλοίων, το ένα από τα οποία ανήκε στους Κορινθίους και το άλλο στους Ανδρίους. Αυτό μάλιστα έγινε με διαταγή του Φιλοκλή, τον οποίο τώρα ο Λύσανδρος έχει συλλάβει αιχμάλωτο.
7. **Φιλοκλῆς:** αυτός έκανε πρόταση στην εκκλησία του δήμου να αποκόψουν το δεξί χέρι των αιχμαλώτων στην ναυμαχία. Όμως, αιχμάλωτος τώρα του Λύσανδρου, θα πεθάνει άδοξα, κρατώντας για το τέλος μια ένοχη υπερηφάνεια: "μη με κατηγορείς με γενναιότητα για ζητήματα στα οποία δεν υπάρχει δικαστής. Πάντως, σαν νικητής που είσαι, κάνε ό,τι θα πάθαινες εσύ αν ήσουν ηττημένος".
8. **ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι:** σύμφωνα με υπολογισμούς των μελετητών του Ξενοφόντα και με βάση τις αρχαίες πηγές, φαίνεται ότι ο αριθμός των εκτελεσθέντων Αθηναίων ήταν τουλάχιστον τρεις χιλιάδες. Οι άλλοι, που προέρχονταν από συμμαχικές πόλεις ή ήταν μισθοφόροι, αφέθηκαν ελεύθεροι να γυρίσουν στις πόλεις τους.
9. **πλήν Ἀδείμαντου:** ο Αδείμαντος ήταν ο μόνος που απέφυγε τη θανατική καταδίκη λόγω της αντίθετης στάσης που τήρησε στην πρόταση του ακρωτηριασμού των αντιπάλων. Η πραγματική όμως αιτία για τη διάσωσή του ίσως να ήταν αποτέλεσμα προδοσίας. Από τον Πλούταρχο μαθαίνουμε πως ο Αλκιβιάδης είχε υποπτευθεί προδοσία από τους στρατηγούς [Τηδέα - Μένανδρο και Αδείμαντο] οι οποίοι απέρριψαν την υπόδειξή του και τον απέπεμψαν μάλιστα με τρόπο προσβλητικό.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

1. Σχήμα πολυσύνδετο:

α] τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰλλα πάντα.

β] ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον.

Ο Λύσανδρος νικητής και τροπαιούχος, γίνεται εθνικός ήρωας όχι μόνο της Σπάρτης αλλά και ολόκληρου του Ελλαδικού χώρου, διότι με τον θρίαμβό του έδωσε τέρμα στην εμφύλια διαμάχη των Ελλήνων. Ωστόσο, αμέσως μετά την νίκη, αρχίζουν για το Λύσανδρο νέες δυσκολίες σχετικά με την τύχη των αιχμαλώτων. Η ευθύνη είναι μεγάλη, όπως μεγάλος είναι και ο αριθμός των αιχμαλώτων, και δε θέλει να την

επωμισθεί προσωπικά. Γι' αυτό και συγκαλεί συμβούλιο των συμμάχων, ώστε η απόφαση να φαίνεται πως είναι κοινή. Η αλλαγή του χρόνου της αφήγησης από αόριστο σε παρατατικό δείχνει τη διάρκεια και την ένταση της συζήτησης ώστε να δικαιολογηθεί με τον τρόπο αυτό μια επιπλέον βαρβαρότητα. Η ομαδική εκτέλεση των πτηνμένων θα ικανοποιήσει άραγε τις ψυχές των νικητών;

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Μετά τη νίκη ο Λύσανδρος μεταφέρει στη Λάμψακο τα λάφυρα του πολέμου, ενώ παράλληλα στέλνει το Θεόπομπο στη Σπάρτη για να αναγγείλει το θρίαμβο. Στη συνέχεια, συγκαλεί πολεμικό συμβούλιο των συμμάχων που θα αποφασίσει για την τύχη των αιχμαλώτων, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και δύο στρατηγοί: ο Φιλοκλής και ο Αδείμαντος. Από την αρχή επικρατεί σ' αυτό η διάθεση για την πιο αυστηρή τιμωρία, ζητώντας έτσι εκδίκηση για τα εγκλήματα, που αυτοί διέπραξαν στο παρελθόν. Θυμήθηκαν μάλιστα το ψήφισμα της αποκοπής του δεξιού χεριού, όπως και την περίπτωση των δύο πλοίων που τα πληρώματά τους ρίχτηκαν στη θάλασσα από τους Αθηναίους. Έτσι, καταδικάζονται σε θάνατο όλοι οι Αθηναίοι και πρώτο θύμα είναι ο Φιλοκλής. Μοναδική εξαίρεση ο Αδείμαντος, γιατί οι κριτές θυμήθηκαν ότι μόνο αυτός αντέδρασε στο ψήφισμα του ακρωτηριασμού. Η πραγματική όμως αιτία που διασώθηκε ίσως να ήταν η προδοσία του αθηναϊκού στόλου.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ και Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: λαμβάνω, πέμπω, άθροίζω, βουλεύομαι, διαφθείρω.*

Απάντηση:

Λέξεις:

λαμβάνω

πέμπω

άθροίζω

βουλεύομαι

διαφθείρω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

λήψη

πομπή

άθροισμα

βουλή

φθορά

- κατάληψη

- παραπομπή

- συνάθροιση

- συμβουλή

- διαφθορά

Ερώτηση 2η Η λέξη *κατηγορία* παράγεται από το:

- α) ἀγοράζω
- β) ἀγορεύω
- γ) λέγω

Απάντηση:

Η λέξη *κατηγορία* παράγεται από το ἀγορεύω [: κατά + ἀγορεύω].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) ἔπεμψε: οριστική αορίστου του πέμπω
- β) ἀφικόμενος: μετοχή ενεστώτα του ἀφικνούμαι
- γ) ἐκέλευσε: παρατατικός του κελεύω
- δ) ποιεῖν: απარέμφ. ενεστώτα του ποιῶ
- ε) ἔδοξεν: οριστική αορίστου του απροσώπου δοκεῖ

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) εἰς Λάμψακον: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
- β) τόν Μιλήσιον: επιθετικός προσδ. στο ληστήν.
- γ) ληστήν: επεξήγηση στο Θεόπομπον.
- δ) ἀθροίσας: αιτιολογική μετοχή.
- ε) Ἀθηναίων: γενική αντικειμενική στο κατηγορίαί.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η λέξη ληστήν;

- α) επιθετικός προσδιορισμός
- β) κατηγορούμενο
- γ) κατηγορηματικός προσδιορισμός
- δ) επεξήγηση
- ε) παράθεση

Απάντηση:

Η λέξη ληστήν, είναι παράθεση στο Θεόπομπον.

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. τριταῖος
2. βουλευόμεαι
3. ἀθροίζω

B

- α. συγκεντρώνω
- β. αποκεφαλίζω
- γ. μετά από τρεις μέρες

4. ζωγρῶ

δ. συλλαμβάνω ζωντανό

5. ἀποσφάττω

ε. αποφασίζω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 3-α, 2-ε, 4-δ, 5-β.

Ερώτηση 7η *Γιατί ο Λύσανδρος επέλεξε τον πειρατή Θεόπομπο να ενημερώσει τη Σπάρτη;*

Απάντηση: Ο Λύσανδρος ήταν υποχρεωμένος να ενημερώσει την πολιτική ηγεσία της Σπάρτης για το αποτέλεσμα της ναυμαχίας. Η επιλογή αυτή δεν ήταν καθόλου τυχαία διότι ο Θεόπομπος, ως έμπειρος πειρατής και ναυτικός, θα έφτανε πιο γρήγορα και με ασφάλεια. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, πως η συνεργασία του πειρατή Θεόπομπου με το Λύσανδρο δεν ήταν εθελοντική αλλά αποτέλεσμα οικονομικής συναλλαγής, αφού οι Σπαρτιάτες με τα άφθονα περσικά χρήματα μπορούσαν να επιστρατεύσουν, ως μισθοφόρο, κάθε πρόσωπο που θα τους ήταν χρήσιμο.

Ερώτηση 8η *Γιατί ο Αδείμαντος απέφυγε την θανατική καταδίκη;*

Απάντηση: ο Αδείμαντος ήταν ο μόνος που απέφυγε τη θανατική καταδίκη λόγω της αντίθετης στάσης που τήρησε στην πρόταση του ακρωτηριασμού των αντιπάλων. Η πραγματική όμως αιτία για τη διάσωσή του ίσως να ήταν αποτέλεσμα προδοσίας. Από τον Πλούταρχο μαθαίνουμε πως ο Αλκιβιάδης είχε υποπτευθεί προδοσία από τους στρατηγούς [Τηδέα - Μένανδρο και Αδείμαντο] οι οποίοι απέρριψαν την υπόδειξή του και τον απέπεμψαν μάλιστα με τρόπο προσβλητικό.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 58]

Ερώτηση 1η *Αφού ξαναδιαβάσετε το κείμενο των παραγράφων 25-27 και 30-32 να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις:*

- Τι συμβούλεψε ο Αλκιβιάδης τους Αθηναίους και ποια ήταν η αντίδραση των Αθηναίων στρατηγών;

- Τι συμβούλεψε ο Λύσανδρος τους κατασκόπους του;

- Πώς μεταχειρίστηκε ο Λύσανδρος τους αιχμαλώτους;

Απάντηση:

- Ο Αλκιβιάδης παρατήρησε ότι οι Αθηναίοι είχαν αγκυροβολήσει σε χώρο που δεν τους εξασφάλιζε επαρκή επισιτισμό. Γι' αυτό εγκατέλειπαν αφύλακτο το στόλο τους και αναζητούσαν εφόδια μακριά από τη Σησό. Έτσι, τους συμβούλεψε ν' αλλάξουν αγκυροβολία και να μετακινηθούν στη Σησό [§ 25].

Οι στρατηγοί, ενοχλημένοι από την παρέμβασή του, τον πρόσταξαν να φύγει λέγοντάς του ότι δεν ήταν εκείνος στρατηγός αλλά οι ίδιοι [§ 26].

- Ο Λύσανδρος διέταξε τους άντρες των ταχύπλοών του να υψώσουν κατά την επιστροφή τους στο μέσο της διαδρομής μια ασπίδα. Αυτό ήταν το σύνθημα που γνωστοποιούσε στον ηγέτη τους ότι και κατά την πέμπτη ημέρα οι Αθηναίοι εγκατέλειπαν τα πλοία τους για ανεφοδιασμό [§ 27].

- Ο Λύσανδρος μετέφερε τους αιχμάλωτους Αθηναίους στη Λάμψακο, το ορμητήριο του στόλου του, και εκεί τους σκότωσε [§ 30, 32].

Ε ρ ώ τ η σ η 2n Υπογραμμίστε τη σωστή σημασία:

Η λέξη *ἐπιπλέω* [§ 16] σημαίνει:

α] πλέω στο πέλαγος

β] αποπλέω

γ] πλέω εναντίον

δ] πλέω στην επιφάνεια

Α π ά ν τ η σ η :

Η σωστή σημασία της λέξης *ἐπιπλέω* είναι η γ [: πλέω εναντίον].

Ε ρ ώ τ η σ η 3n Υπογραμμίστε την ορθή απάντηση ως προς το συντακτικό ρόλο της λέξης *αὐτῶν* [§17]:

α] γεν. κτητική του *πόλεις*

β] αντικείμενο του *ἀφεστηκυίας*

γ] γεν. αντικειμενική του *ἔκπλουν*

δ] κατηγ. προσδ. του *πλοίων*

Α π ά ν τ η σ η :

Η ορθή απάντηση είναι η β [: αντικείμενο του *ἀφεστηκυίας*].

Ε ρ ώ τ η σ η 4n Να γραφεί το κείμενο με τις εξής αλλαγές:

οί 'Αθηναῖοι = ό 'Αθηναῖος στρατηγός, Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι, οί 'Αβυδνιοί
καί οί ἄλλοι = ή στρατιά [ο ρηματικός τύπος *ἀφῆκε* της § 19 θα γίνει *ἀφεῖσαν*].

Α π ά ν τ η σ η :

Ὁ δ' Ἀθηναῖος στρατηγός ἐκ τῆς Σάμου ὁρμώμενος τήν βασιλέως κακῶς ἐποίει, καί ἐπὶ τήν Χίον καί τήν Ἐφεσον ἐπέπλει, καί παρεσκευάζετο πρὸς ναυμαχίαν, καί στρατηγούς πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσεῖλετο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφσόδοτον. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τήν Ἰωνίαν ἐκπλέουσι πρὸς τόν Ἑλλησποντον πρὸς τε τῶν πλοίων τόν ἔκπλουν καί ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις.

Ἀνήγετο δέ καί ὁ Ἀθηναῖος στρατηγός ἐκ τῆς Χίου πελάγιος ή γάρ Ἀσία πολεμία αὐτῷ ἦν. Λακεδαιμόνιοι δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλεον εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὔσαν Ἀθηναίου στρατηγοῦ· καί ή στρατιά παρῆν περὶ ήγεῖτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος. Προσβαλοῦσα δέ τῇ πόλει αἰρεῖ κατά κράτος, καί διήρπασαν οἱ στρατιῶται οὔσαν πλουσίαν καί οἶνου καί σίτου καί τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δέ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφεῖσαν Λακεδαιμόνιοι.

Ὁ δ' Ἀθηναῖος στρατηγός κατά πόδας πλέων ὠρμίσατο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἑλ-

λαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένων αὐτῷ ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμψακον, καὶ εὐθύς ἀνήγθη εἰς Σηστόν· ἐκεῖθεν δ' εὐθύς ἐπιστάμενος ἔπλευσεν εἰς Αἰγὸς ποταμούς· ἀντίον τῆς Λαμψάκου· διεῖχε δέ οἱ Ἑλλήσποντος ταύτην σταδίους ὥς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὴ ἐδειπνοποιεῖτο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμαναν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησάμενους εἰσβαίνει, πάντα δὲ παρασκευασάμενοι ὥς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλοντες, προεῖπον ὥς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδέ ἀνάξοιτο.

Ερώτησιν 5η *Να καταγραφούν οι εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί των παραγράφων 16-17 κατά το είδος της επιρρηματικής σχέσης, π.χ. του τόπου: ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Σάμου...*

Απάντησιν:

α. ΤΟΠΟΣ

- ἐκ τῆς Σάμου [κίνηση ἀπὸ τόπο]
- ἐπὶ τὴν Χίον καὶ [ἐπὶ] τὴν Ἑφεσον [εχθρική κατεύθυνση]
- ἐκ τῆς Ῥόδου [κίνηση ἀπὸ τόπο]
- παρὰ τὴν Ἰωνίαν [το "πλησίον"]
- πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον [κατεύθυνση]

β. ΣΚΟΠΟΣ

- πρὸς ναυμαχίαν / πρὸς τὸν ἔκπλουν

γ. ΠΡΟΣΘΗΚΗ

- πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι

Ερώτησιν 6η *Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:*

ο ρημ. τύπος *ἀνέχθησαν* [§ 20] σημαίνει:

βγήκαν στο πέλαγος

ανοίχτηκαν

πορεύθηκαν

επέστρεψαν

Απάντησιν:

Ο ρημ. τύπος *ἀνέχθησαν* σημαίνει *βγήκαν στο πέλαγος*.

Ερώτησιν 7η *Να γραφεί το κείμενο των §§ 23-24 με τις εξής αλλαγές: οἱ Ἀθηναῖοι = ἡ στρατιά τῶν Ἀθηναίων, Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι·*

Απάντησιν:

Ἡ δὲ στρατιά ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξατο ἐν μετώπῳ ὥς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγον Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῆς ἡμέρας ὅψε ἦν ἀπέπλευσε πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς.

Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσαν ἔπεσθαι τῇ στρατιᾷ τῶν Ἀθηναίων, ἐπειδάν δὲ ἐκβῇ κατιδόντας ὅ,τι ποιεῖ ἀποπλεῖν καὶ αὐτοῖς ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασαν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ ἦκον. Ταῦτα δ' ἐποίουν τέτταρας ἡμέρας·

καί ἡ στρατιά τῶν Ἀθηναίων ἐπανήγετο.

Ερώτησιν 8n Ποιοί ἦταν το σχέδιο μάχης που διαμόρφωσε ο Λύσανδρος από τη στιγμή που οι Αθηναίοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς". Κάτω ἀπὸ ποιες συνθήκες καὶ με ποιες σκέψεις διαμόρφωσε το σχέδιό του;

Απάντησιν:

Ο Λύσανδρος κατέστρωσε προσεκτικά το σχέδιο μάχης κατὰ τοῦ αθηναϊκοῦ στόλου. Ἐτσι, ὅταν γιὰ τέσσερις μέρες οἱ Αθηναῖοι τὸν προκαλοῦσαν σε ἀναμέτρηση, αὐτὸς τοὺς ἀπέφευγε δίνοντας τὴν ἐντύπωση ὅτι τοὺς φοβόταν, ἐνῶ ἦταν ἐτοιμὸς γιὰ ναυμαχία. Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ἤθελε ὁ ἴδιος προσωπικὰ νὰ ἐπιλέξει τὸ χρόνο, τὸν τόπο καὶ τὶς συνθήκες τῆς σύγκρουσης που θὰ τὸν ευνουσοῦσαν.

Γι' αὐτὸ παρακολούθησε τὶς κινήσεις καὶ τὶς συνήθειες τοῦ ἐχθροῦ. Διαπίστωσε, λοιπόν, ὅτι αὐτοὶ προσάραζαν σε ἀλίμενο χώρο καὶ μακριὰ ἀπὸ πόλη, γεγονός που τοὺς υποχρέωνε, νὰ διασκορπίζονται στὰ περὶχωρα γιὰ ἀνεφοδιασμό. Αξιολογώντας τὴν κατάσταση αὐτὴ κατέληξε στὸ συμπέρασμα ὅτι μὴ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση, θὰ ἀπέβαινε πρὸς ὄφελός του· καὶ δε διαψεύστηκε.

Ερώτησιν 9n *Να γράφει σύντομο κείμενο στα αρχαία Ελληνικά, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Λύσανδρος νὰ καταγράφει τὶς ἐνέργειές του [με λέξεις – φράσεις τοῦ κειμένου].*

Απάντησιν:

Ἐξέπλευσα ἐκ Ῥόδου πρὸς Ἑλλάσποντον καὶ ἐξ Ἀβύδου παρέπλευσα εἰς Λάμψακον. Προσβαλὼν δὲ τῇ πόλει εἶλον κατὰ κράτος· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκα. Ἐπεὶ ὀρθρὸς ἦν ἐσήμενα εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν καὶ προεῖπον ὥς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο.

Ὅμως οὐκ ἀντανήγαγον τὰς ναῦς. Ἐκέλευσα δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, κατιδόντας ὅ,τι ποιοῦσιν, ἐπειδὴν ἐκβῶσι, ἐξαγγεῖλαί μοι. Ταῦτα ἐποίουν τέτταρας ἡμέρας. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἔλαβον σημεῖον καὶ εὐθύς ἐσήμενα τὴν ταχίστην πλεῖν. Ἐλαβον πάσας σχεδὸν τὰς ναῦς πρὸς τῇ γῇ, τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας συνέλεξα.

Ερώτησιν 10n *Οἱ λέξεις/φράσεις τῆς Α στήλης νὰ συνδεθοῦν με τὸ συντακτικὸ χαρακτηρισμὸ τοὺς τῆς στήλης Β καὶ με τὴ λέξη που συμπληρῶνουν/προσδιορίζουν τῆς στήλης Γ [σύμφωνα με τὸ ὑπόδειγμα]:*

Α	Β	Γ
[η λέξη/φράση]	[εἶναι]	[προσδιορίζει/συμπληρώνει]
1. τοὺς Ἀθηναίους	α. υποκείμενο	Α. τοὺς πολεμίους
2. ἔχοντας	β. υποκείμενο	Β. κατιδὼν
3. μαθορμίσαι	γ. κατηγ. μετοχή	Γ. ἐκέλευσαν
4. ὄντες	δ. αντικείμενο	Δ. παρήνει
5. οἱ στρατηγοί	ε. υποθ. μετοχή	Ε. στρατηγεῖν
6. ἐκεῖνον	στ. αντικείμενο	ΣΤ. ναυμαχήσετε

Απάντηση:

[1-στ-B, [2-γ-A], [3-δ-Δ], [4-ε-ΣΤ], [5-α-Γ], [6-β-E].

Ερώτηση 11n Ποια συμβουλή έδωσε ο Αλκιβιάδης στους Αθηναίους στρατηγούς και σε ποια δεδομένα την στήριξε;

Απάντηση:

Ο Αλκιβιάδης συμβούλευσε τους Αθηναίους στρατηγούς να μετακινηθούν στη Σηστό, δηλαδή κοντά σε λιμάνι και σε πόλη. Έβλεπε ότι οι Αιγός ποταμοί ήταν τελείως ακατάλληλη θέση, αφού οι Αθηναίοι για να αγοράσουν τρόφιμα απομακρύνονταν πολύ από τα πλοία τους, τα οποία έμεναν χωρίς υπερασπιστές.

Ερώτηση 12n Ποια εντολή έδωσε ο Λύσανδρος στους άντρες που κατασκόπευαν τους Αθηναίους και ποια η σκοπιμότητά της;

Απάντηση:

• Η εντολή που έδωσε ο Λύσανδρος στους άντρες του που κατασκόπευαν τους Αθηναίους ήταν περίπου η εξής: "να παρακολουθείτε τους Αθηναίους· κι όταν τους δείτε ότι έχουν αποβιβαστεί από τα πλοία να με ειδοποιήσετε υψώνοντας μιαν ασπίδα".

• Η σκοπιμότητα αυτής της εντολής του Λύσανδρου ήταν να αιφνιδιάσει τους Αθηναίους τη στιγμή που θα ήταν έξω από τα πλοία. Ήθελε να ενεργήσει αστραπιαία χωρίς να προλάβει ο εχθρός να συντάξει τις δυνάμεις του.

Ερώτηση 13n Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:

Η μετοχή *διεσκεδασμένων* [§ 28] συντακτικώς είναι:

- α] επιθετική
- β] αιτιολογική
- γ] εναντιωματική
- δ] τροπική

Απάντηση:

Η μετοχή *διεσκεδασμένων* είναι **αιτιολογική**.

Ερώτηση 14n Τα υποκείμενα της στήλης Α να συνδεθούν με τους ρηματικούς τύπους της στήλης Β που ανήκουν:

Α

1. θώραξ
2. Κόνων
3. τās ναῦς
4. Λύσανδρος
5. Πάραλος
6. τά πράγματα

Β

- α. βοηθεῖν
- β. συνέλεξεν
- γ. απέπλευσε
- δ. διεφθαρμένα
- ε. ἐσήμανεν
- στ. συμπαρήει

Απάντηση:

[1-στ], [2-ε], [3-α], [4-β], [5-γ], [6-δ].

Ε ρ ώ τ η σ η 15n *Να γραφεί το κείμενο με τις εξής αλλαγές:*

Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι. Κόνων = Κόνων και Τιμόθεος.

Α π ά ν τ η σ η :

Λακεδαιμόνιοι δ' εὐθύς ἐσήμαναν τὴν ταχίστην πλεῖν, συμπαρήει δέ καί Θώρας τό πεζόν ἔχων. Κόνων δέ καί Τιμόθεος ἰδόντες τὸν ἐπίπλουν, ἐσήμαναν εἰς τὰς ναῦς βοηθεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δέ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δέ μονόκροτοι, αἱ δέ παντελῶς κεναί· ἡ δέ Κόνωνος καί Τιμοθέου καί ἀλλαι περὶ αὐτοὺς ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθροαί καί ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λακεδαιμόνιοι ἔλαβαν πρὸς τῇ γῇ. Τοὺς δέ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῇ συνέλεξαν· οἱ δέ καί ἔφυγον εἰς τὰ τεῖχυδρια.

Κόνων καί Τιμόθεος δέ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγοντες, ἐπεὶ ἔγνωσαν τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχόντες ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμψάκου ἄκραν ἔλαβον αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λακεδαιμονίων νεῶν ἰστία, καὶ αὐτοὶ μὲν ὀκτώ ναυσὶν ἀπέπλευσαν παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δέ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα. [§ 28-29].

Ε ρ ώ τ η σ η 16n *Πού οφείλεται η πλήρης επιτυχία του σχεδίου του Λυσάνδρου;*

Α π ά ν τ η σ η :

Η επιτυχία του Λυσάνδρου οφείλεται στο στρατήγημα που εφάρμοσε με υπομονή και μεθοδικότητα. Πρώτα συνέλεξε πληροφορίες για τις συνήθειες των Αθηναίων και στη συνέχεια τις αξιοποίησε με αιφνιδιαστική επίθεση. Οι Αθηναίοι βρέθηκαν διασκορπισμένοι και τα πλοία τους χωρίς τα αναγκαία πληρώματα.

Ε ρ ώ τ η σ η 17n *Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση;*

Ο ρηματικός τύπος ἀπῆγαγε [§ 30] σημαίνει:

α] ἔκλεψε

β] οδήγησε

γ] τιμώρησε

δ] εξαφάνισε

Α π ά ν τ η σ η :

Ο ρηματικός τύπος ἀπῆγαγε σημαίνει οδήγησε.

Ε ρ ώ τ η σ η 18n *Πως εξηγείται το γεγονός ότι οι πρώην σύμμαχοι των Αθηναίων και τώρα των Λακεδαιμονίων είναι και οι σκληρότεροι κριτές των αιχμαλώτων; Να γράψετε στα αρχαία τη φράση: "αν νικήσουμε στη ναυμαχία, θα κόψουμε το δεξί χέρι των αιχμαλώτων".*

Α π ά ν τ η σ η :

Οι Αθηναίοι, κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου, είχαν συμπεριφερθεί άδिका και σκληρά προς τους κατοίκους αρκετών πόλεων και ειδικότερα, όταν αυτοί κινούνταν σε αποστασία.

Ἄλλωστε, ἡ λεγόμενη Αθηναϊκὴ συμμαχία, εἶχε ἀπὸ πολὺ πρὶν μετατραπεί σε αθηναϊκὴ ηγεμονία που καταπίεζε οικονομικὰ καὶ πολιτικὰ τὶς σύμμαχες πόλεις.

Οἱ παράνομες αὐτὲς πράξεις τοῦ παρελθόντος καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάμνηση δύο πρόσφατων νηικῶν παραβιάσεων, ἡ ἀπόφαση δηλαδὴ τοῦ ακρωτηριασμοῦ καὶ τὸ γεγονός μετὰ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων που πετάχτηκαν στὴ θάλασσα, συνθέτουν στὴ μνήμη τῶν τωρινῶν συμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων μιὰ εἰκόνα ἀγανάκτησης, ἐμπάθειας καὶ ἐκδικητικοῦ μίσους.

– Ἐάν [ἄν - ἦν] κρατήσωμεν τῇ ναυμαχίᾳ, ἀποκόφομε τὴν δεξιάν χεῖρα τῶν ζωγρηθέντων.

Ερώτησιν 19η *Να καταγράψετε τὶς λέξεις που ἔχουν στρατιωτικὴ σημασία καὶ εξακολουθοῦν καὶ σήμερα να ἔχουν τὴν ἴδια ἢ διαφορετικὴ σημασία.*

Απάντησιν:

• Λέξεις με στρατιωτικὴ σημασία που εξακολουθοῦν να ἔχουν καὶ σήμερα τὴν ἴδια σημασία: ναυμαχία, στρατηγός, κατὰ πόδας, τάξις, τεῖχος, ναυμαχῶ, ἀσπίς, πεζῇ, ἰστίον, τριήρης.

• Λέξεις με στρατιωτικὴ σημασία που σήμερα ἔχουν διαφορετικὴ σημασία: προσβάλλω, κράτος, τό πεζόν, δίκροτος.

Ερώτησιν 20η *Να συμπληρωθοῦν τα κενὰ με σύνθετους τύπους τοῦ ρ. πλέω.*

Απάντησιν:

Ὁ στόλος τῶν Λακεδαιμονίων με ναύαρχο τὸν Λύσανδρο **αποπλέει** ἀπὸ τὴ Ρόδο, **παραπλέει** τὶς ἀκτὲς τῆς Ἰωνίας, **εἰσπλέει** στὸν Ελλήσποντο καὶ **καταπλέει** στὴ Λάμψακο. Μετὰ ἀπὸ πέντε ἡμέρες **διαπλέει** με ταχύτητα τὸν πορθμὸ ἀπὸ τὴ Λάμψακο ὡς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς καὶ **επιπλέει** ἐναντίον τῶν Αθηναϊκῶν πλοίων.

Ερώτησιν 21η *Ποιες ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις τῆς ν.ε. ἔχουν ετυμολογικὴ συγγένεια με τὶς λέξεις α] ὄρμη, ὄρμῳ καὶ β] ὄρμος: αφορμή, εξορμῶ, ορμητήριο, ορμητικός, ορμίσκος, ορμόνη, παρόρμηση, προσορμίζομαι;*

Απάντησιν:

α] Ἀπὸ τὸ **ὄρμη, ὄρμῳ** [: αφορμή, εξορμῶ, ορμητήριο, ορμητικός, ορμόνη, παρόρμηση].
β] Ἀπὸ τὸ **ὄρμος** [: ορμίσκος, παρορμίζομαι].

Ερώτησιν 22η *Συνδέστε τὶς λέξεις τῆς στήλης Α με τὶς σημασίες τοὺς στὴ στήλη Β:*

Α

1. εἰσπλέω
2. ἐκπλέω
3. προσπλέω
4. συμπλέω
5. ἀναπλέω

Β

- α. πλησιάζω με τὸ πλοίο
- β. πλέω μαζί με
- γ. βγαίνω ἀπὸ τὸ λιμάνι με τὸ πλοίο
- δ. πλέω ἀνάμεσα
- ε. φεύγω με τὸ πλοίο

6. διαπλέω	στ. πλέω γύρω από
7. καταπλέω	z. φτάνω με το πλοίο στο λιμάνι
8. παραπλέω	n. πλέω εναντίον
9. έπιπλέω	θ. μπαίνω με το πλοίο
10. περιπλέω	ι. πλέω πάνω
11. άποπλέω	ια. πλέω παράλληλα

Α π ά ν τ ι σ η:

1-θ, 2-γ, 3-α, 4-β, 5-ι, 6-δ, 7-z, 8-ια, 9-η, 10-στ, 11-ε.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 61]

Ε ρ ώ τ η σ η 1η *Γιατί νικήθηκαν οι Αθηναίοι στους Αιγός ποταμούς παρά την παράδοση που είχαν ως έμπειροι ναυτικοί;*

Α π ά ν τ ι σ η:

Οι Αθηναίοι διέθεταν αριθμητική υπεροχή σε άντρες και πλοία αλλά και ναυτική εμπειρία σε σχέση με τους Λακεδαιμόνιους. Γι' αυτό έδειχναν απρονοησία και περιφρόνηση προς τους αντιπάλους τους. Επιπλέον, είχαν αγκυροβολήσει μακριά από πόλη, γεγονός που τους υποχρέωνε να διασκορπίζονται στα περίχωρα για επισιτισμό αφήνοντας αφύλακτο το στόλο τους. Τέλος οι Αθηναίοι στρατηγοί αδιαφόρησαν για τις συνετές παραινέσεις του Αλκιβιάδη που διέγινωσεν τον κίνδυνο της καταστροφής.

Ε ρ ώ τ η σ η 2η *Ποια προτερήματα είχε ο Λύσανδρος ως στρατηγός;*

Α π ά ν τ ι σ η:

Ο Λύσανδρος, ναύαρχος της Σπάρτης, έδειξε μεγάλες ικανότητες κατά τη διάρκεια του πελοποννησιακού πολέμου. Ήταν δραστήριος και φιλόδοξος και δε δίσταζε να χρησιμοποιεί κάθε μέσο για την επίτευξη των σκοπών του. Τα βασικά του προτερήματα ήταν: αποφασιστικότητα, τόλμη, μυστικότητα, πειθαρχία, διπλωματικότητα και διοικητική ικανότητα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6η

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 1-2

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτόν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες· οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινα που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διδούς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὐ, εἰδὼς ὅτι ὅσῳ ἂν¹ πλείους **συλλεγῶσιν**¹ εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶπτον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσσεσθαι.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**Το ΑΟΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ ἄν**

[Ὅπως: ἄν **συλλεγῶσιν** του παραπάνω κειμένου]

1. Το αοριστολογικό ἄν δηλώνει **αοριστία**, κάτι δηλαδή το μη συγκεκριμένο ή μη καθοριστικό.
 2. Συντάσσεται με **υποτακτική** στις εξής προτάσεις:
Τελικές [παράδ. 1].
Χρονικές [παράδ. 2].
Αναφορικές [γενικά] [παράδ. 3].
Πλάγιες ερωτηματικές [με υποτακτική απορρηματική].
 3. Βρίσκεται πάντα μεταξύ της λέξης που εισάγει την πρόταση και της υποτακτικής.
 4. Οι προτάσεις [εκτός από τις πλάγιες ερωτηματικές], στις οποίες βρίσκεται το ἄν, περιέχουν **υπόθεση**.
- **Μετάφραση:** Το αοριστολογικό ἄν μεταφράζεται συνήθως με τη λέξη **τυχόν** ή **μένει** αμετάφραστο.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Γύμναζε σαυτόν πόνοις ἐκουσίοις, **ὅπως ἂν δύνῃ** καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν [= να εξασκείς τον εαυτό σου σε κόπους θεληματικούς, για να μπορείς να υπομένεις και τους ακούσιους].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἐπεὶ δέ κατεστήσατο
 τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ,
 ἔπλει
 ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα.
 Οἱ δ' ὑπεδέχοντο αὐτόν,
 ἀφέντες ὑποσπόνδους

τούς φρουρούς τῶν Ἀθηναίων·
 οἱ δέ προδόντες

τὸ Βυζάντιον Ἀλκιβιάδῃ
 τότε μὲν ἔφυγον
 εἰς τὸν Πόντον,
 ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας
 καὶ ἐγένετο Ἀθηναῖοι.
 Λύσανδρος δέ
 ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας
 τούς τε φρουρούς τῶν Ἀθηναίων
 καὶ εἴ τινα ἄλλον Ἀθηναῖον
 ἴδοι που,
 διδούς ἀσφάλειαν
 μόνον πλέουσιν ἐκεῖσε
 ἄλλοθι δ' οὐ,
 εἰδώς
 ὅτι ὅσῳ πλείους ἂν συλλεγῶσιν
 εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ,
 θᾶπτον ἔσεσθαι
 ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Αφού λοιπόν ρύθμισε [ο Λύσανδρος]
 την κατάσταση στη Λάμψακο,
 κατευθυνόταν με τα πλοία [του]
 προς το Βυζάντιο και την Καλχηδόνα.
 Και αυτοί [οι κάτοικοι] τον υποδέχονταν,
 αφού άφησαν ελεύθερους ύστερα από επί-
 σημη συμφωνία
 τους φρουρούς των Αθηναίων·
 εκείνοι εξάλλου που παρέδωσαν με προ-
 δοσία
 το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη
 πρώτα κατέφυγαν
 στον Εύξεινο Πόντο,
 και έπειτα [ήρθαν] στην Αθήνα
 κι έγιναν Αθηναίοι πολίτες.
 Και ο Λύσανδρος
 έστελνε στην Αθήνα
 και τους φρουρούς των Αθηναίων
 και όποιον άλλο Αθηναίο
 έβλεπε κάπου
 δίνοντας ασφάλεια,
 μόνο σ' εκείνους που έπλεαν προς τα εκεί,
 κι όχι σε άλλο μέρος,
 επειδή ήξερε
 ότι όσο πιο πολλοί συγκεντρώνονταν
 στην πόλη της Αθήνας και στον Πειραιά,
 τόσο πιο γρήγορα θα παρουσιαζόταν,
 έλλειψη των τροφίμων.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 2, 1-2
[η συνέχεια]

*Καταλιπών δέ Βυζαντίου καί Καλχηδόνος Σθενέ-
λαον ἄρμοστήν Λάκωνα, αὐτός ἀποπλεύσας εἰς Λάμ-
ψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν.*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το ΑΟΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ ἄν [η συνέχεια]

2. Μαινόμεθα πάντες, *ὁπότεν ὀργιζώμεθα* [= γινόμαστε ὅλοι ἐξω φρενών, *ὅταν* ὀργι-
ζόμαστε].

3. Τῷ ἀνδρὶ, *ὃν ἄν ἔλπισθε*, πείσομαι [= θα υπακούω στον ἄνδρα που *τυχόν* ἐκλέξετε].

- Βλέπε για το μόριο ἄν και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 426.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Καταλιπών δέ ἄρμοσθιν
 Βυζαντίου καί Καλχηδόνος
 Σθενέλαον Λάκωνα,
 αὐτός ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον
 ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και αφού ἄφησε ὡς ἄρμοστί
 τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Καλχηδόνας
 το Σθενέλαο, το Λακεδαιμόνιο,
 ὁ ἴδιος, αφού γύρισε πίσω στὴ Λάμψακο,
 ἐπισκεύαζε τὰ πλοῖα [του].

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

κατεστήσατο: οριστική αορ. μεσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **καθίσταμαι** [: κατά + ἵσταμαι] + [τά πράγματα] = ρυθμίζω τὴν κατάσταση, τοποθετῶ δικούς μου ανθρώπους. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **καθιστάμην**, μέλλ. **καταστήσομαι - κατασταθήσομαι**, αόρ. **κατεστησάμην - κατέστην - κατεστάθην**, παρκμ. **καθέστηκα**, υπερσ. **καθειστήκειν - καθεστήκειν**, τ. μέλλ. **καθεστήξω**.

ἔπλει: οριστ. παρατ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **πλέω** = πλέω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἔπλεον**, μέλλ. **πλεύσομαι - πλευσοῦμαι**, αόρ. **ἔπλευσα**, παρκμ. **πέπλευκα**, υπερσ. **ἐπεπλεύκειν**.

ὑπεδέχοντο: οριστ. παρτ. μεσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ὑποδέχομαι** [: ὑπό + δέχομαι] = δέχομαι, υποδέχομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ὑπεδεχόμην**, μέλλ. **ὑποδέξομαι**, αόρ. **ὑπεδεξάμην**, παρκμ. **ὑποδέδεγμαι**, υπερσ. **ὑπεδέδεκτο** [απρόσ.].

ἀφέντες: μετκ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **ἀφίημι** = αφήνω - απολύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἀφίην**, μέλλ. **ἀφήσω**, αόρ. **ἀφῆκα**, παρκμ. **ἀφεῖκα**.

προδόντες: μετκ. αορ. β' ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **προδίδωμι** [: πρό + δίδωμι] = προδίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **προεδίδουν**, μέλλ. **προδώσω**, αόρ. **προέδωκα**, παρκμ. **προδέδωκα**, υπερσ. **προεδεδώκειν - προδεδωκώς ἦν**, Τ.Μ. **[προ]δεδωκώς ἔσομαι**.

ἔφυγον: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **φεύγω** = τρέπομαι σε φυγή, δραπετεύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἔφευγον**, μέλλ. **φεύξομαι - φευξοῦμαι**, αόρ. **ἔφυγον**, παρκμ. **πέφευγα**, υπερσ. **ἐπεφεύγειν**.

ἐγένοντο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **γίγνομαι** = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἐγίγνομην**, μέλλ. **γενήσομαι**, αόρ. **ἐγενόμην**, παρκμ. **γένονα - γεγέννημαι - γεγονώς εἰμί**, υπερσ. **ἐγεγόνειν - γεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγενημένος ἦν**, Τ.Μ. **γεγονώς ἔσομαι - γεγενημένος ἔσομαι**.

ἴδοι: ευκτικ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **ὁράω - ᾧ** = βλέπω - παρατηρῶ - κοιτάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **ἑώραν**, μέλλ. **ᾔψομαι**, αόρ. **εἶδον**, παρκμ. **ἑόρακα -**

έώρακα - ὄπωπα, υπερσ. έωράκειν - έορακώς ήν.

ἀπέπεμπεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀποπέμπω = αποστέλλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέπεμπον, μέλλ. ἀποπέμψω, αόρ. ἀπέπεμψα, παρκμ. ἀποπέπομ-
φα, υπερσ. ἀπεπεπόμφειν.

διδούς: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του δίδωμι.

πλέουσιν: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. δοτικ. πληθ. του πλέω = πλέω.

εἰδώς: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομ. ενικ. του οἶδα = γνωρίζω, ξέρω
καλά. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤδη - ἤδιν, μέλλ. εἴσομαι - εἰδήσω.

πλείους: ονομαστ. πληθ. γέν. αρσ. βαθμού συγκριτ. του επιθέτου: θετικ. πολὺς, πολ-
λή, πολύ. συγκρ. πλέων, πλέων, πλέον, γεν. τοῦ πλέονος και τοῦ πλείονος.
υπερθ. πλείστος, πλείστη, πλείστον. [Βλέπε ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Ελ. Κ. Βολονάκη
σελ. 120].

συλλεγῶσιν: υποτακτ. αορ. β' μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του συλλέγομαι = συναθροίζο-
μαι, συγκεντρώνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. συνελεγόμην, μέλλ. συλλέξομαι - συλ-
λεγήσομαι, αόρ. συνελεξάμην - συνελέχθην - συνελέγην, παρκμ. συνείλεγ-
μαι, υπερσ. συνειλεγμένοι ήσαν.

θαῖττον: επίρρημα συγκριτ. βαθμού = ταχύτερα, γρηγορότερα. θετ. ταχέως - ταχύ
συγκρ. θαῖττον υπερθ. τάχιστα.

ἔσεσθαι: απარέμφ. μέλλ. μεσ. φων. του εἰμί = είμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦ - ήν, μέλλ. ἔσομαι,
αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγενόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ήν.

καταλιπών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του καταλείπω = αφήνω
πίσω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατέλειπον, μέλλ. καταλείψω, αόρ. κατέλιπον, παρκμ.
καταλέλοιπα, υπερσ. κατελελοίπειν - καταλελοιπώς ήν.

ἀποπλεύσας: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἀποπλέω [: ἀπό +
πλέω].

ἐπεσκεύαζεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐπισκευάζω [: ἐπί + σκευά-
ζω] = επισκευάζω, συντηρώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπεσκεύαζον, μέλλ. ἐπισκευάσω,
αόρ. ἐπεσκεύασα, παρκμ. ἐπεσκεύακα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
καθίσταται	καθίστατο	καταστήσεται	κατεστήσατο	καθέστηκε	καθειστήκει
πλεῖ	ἔπλει	πλεύσεται	κατεστάθη ἔπλευσε[ν]	πέπλευκε[ν]	ἐπεπλεύκει
ὑποδέχονται	ὑπεδέχοντο	ὑποδέξονται	ὑπεδέξαντο	ὑποδεδεγμένοι εἰσί[ν]	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
κατεστήσα- ντο	καταστήση- ται	καταστή- σαιτο	καταστησά- σθω	καταστήσα- σθαι	καταστησά- μενος, -μένη,-μενον
ἔφυγον	φύγωσι[v]	φύγοιεν	φυγόντων	φυγεῖν	φυγών, φυγοῦσα, φυγόν
ἐγένοντο	γένωνται	γένοιντο	γενέσθων	γενέσθαι	γενόμενος, γενομένη, γενόμενον
εἶδε[v]	ἴδῃ	ἴδοι	ιδέτω	ιδεῖν	ιδών, ἰδοῦσα, ιδόν
συνελέγη- σαν	συλλεγώ- σι[v]	συλλεγείσαν συλλεγεῖεν	συλλεγέντων συλλεγήτωσαν	συλλεγῆναι	συλλεγείς, -εῖσα, -έν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ **Λαμψάκῳ κατεστήσατο**: δευτ. χρον. πρότ. εκφέρεται με οριστική **κατεστήσατο**, γιατί δηλώνει πραγματικό γεγονός σε καθορισμένο χρόνο. **Λύσανδρος**: υποκ. στο **κατεστήσατο** [το ρήματος πρότασης]. **τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ**: αντικ. στο ρήμα.
2. **ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα**: κύρ. πρότ. [**Λύσανδρος**: εννοείται]: υποκ. στο **ἔπλει** [το ρήματος πρότασης]. **ἐπὶ τὸ Βυζάντιον - [ἐπὶ] Καλχηδόνα**: εμπρόθ. προσδ. εναντίωσης [εχθρικής κατεύθυνσης].
3. **Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες**: κύρ. πρότ. **οἱ δέ**: υποκ. στο **ὑπεδέχοντο** [το ρήματος πρότασης] και στη μτχ. **ἀφέντες**: χρον. μτχ. **ὑποσπόνδους**: επιρρηματικό κατηγορούμενο τρόπου, που αναφέρεται στο **φρουρούς**: αντικ. στη μτχ. ἀφέντες. **τοὺς τῶν Ἀθηναίων** [με το άρθρο **τοὺς**]: επιθ. προσδ. στο **φρουρούς**: χωρίς το άρθρο: **τῶν Ἀθηναίων**: γενική κτητική στο **φρουρούς**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Επιρρηματικά κατηγορούμενα είναι συνήθως οι λέξεις: **ἄκων** [= χωρίς τη θέληση, ἀθελα], **ἐκὼν** [= με τη θέληση, θεληματικά], **ἀκούσιος** [= χωρίς τη θέληση, ἀθελα], **ἐκούσιος** [= με τη θέληση, θεληματικά], **ἐθελοντής** [= με τη θέληση, εθελοντικά], **ἄσμενος** [= με ευχαρίστηση, ευχάριστα], **ἀντίος, ἐναντίος**

[= απέναντι, εναντίον], μέσος [= στο μέσο, στο κέντρο], πρώτος, πρότερος, ὕστερος, ὕστατος, τελευταῖος, τριταῖος [= σε τρεις μέρες, για τρεις μέρες, ὕστερα από τρεις μέρες], ὑπόσπονδος [= με σπονδές, με ανακωχή, ανενόχλητα], ἄκριτος [= χωρίς δίκη], πελάγιος [= στο πέλαγος], ὑπαίθριος [= στο υπαίθριο], ὄρκιος [= με ὄρκο], ὄρθριος [= τα ξημερώματα] κ.λπ. Βλέπε Επιρρηματικό κατηγορούμενο και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 37, 38].

4. οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μέν' ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον: κύρ. πρότ. οἱ προδόντες: επιθ. μτχ. υποκ. στο ἔφυγον [το ρήματος πρότασης].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν η επιθετική μετοχή έχει άρθρο, που σχεδόν πάντα έχει, υποκείμενό της είναι το άρθρο της. Όταν δεν έχει άρθρο, υποκείμενό της είναι η λέξη στην οποία η μετοχή αναφέρεται και είναι στην ίδια πτώση, στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό μ' αυτήν. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 241].

οἱ: υποκ. της μτχ. τὸ Βυζάντιον [: ἄμεσο] - Ἀλκιβιάδῃ [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στη μτχ. προδόντες. τότε: επιρρ. προσδ. του χρόνου. εἰς τὸν Πόντον: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

5. ὕστερον δ' εἰς Ἀθῆνας [ἦλθον]: κύρ. πρότ. [οἱ προδόντες: εννοείται]: υποκ. στο [ἦλθον: το ρήμα της πρότασης, εννοείται]: το ρήμα της πρότασης. ὕστερον: επιρρ. προσδ. χρόνου. εἰς Ἀθῆνας: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

6. καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι: κύρ. πρότ. Ἀθηναῖοι: κατηγ. στο [οἱ προδόντες: εννοείται]: υποκ. στο ἐγένοντο [: ρήμα συνδεδετικό].

7. Λύσανδρος δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθῆνας, διδούς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὐ, εἰδώς: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἀπέπεμπεν [: το ρήμα της πρότασης] και στις μετοχές διδούς και εἰδώς.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν μια μετοχή κατηγορηματική ή επιρρηματική, βρίσκεται σε ονομαστική πτώση έχει πάντα το ίδιο υποκείμενο με το ρήμα, όπως εδώ οι μετοχές διδούς και εἰδώς που έχουν το ίδιο υποκείμενο -Λύσανδρος- με το ρήμα ἀπέπεμπεν].

τῶν Ἀθηναίων: γενική κτητική στο φρουροὺς: αντικ. στο ἀπέπεμπεν. εἰς Ἀθῆνας: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. ἀσφάλειαν: ἄμεσο αντικ. στη μτχ. διδούς: τροπική [ή χρονική] μτχ. πλέουσι: επιθετική μτχ. ἔμμεσο αντικ. στη μτχ. διδούς. μόνον: επιρρ. προσδ. ποσού. ἐκεῖσε: επιρρ. προσδ. κίνησης σε τόπο. ἄλλοθι: επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. εἰδώς: αιτιολογική μτχ.

8. και εἴ τινα που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον: δευτ. υποθ. πρότ. τινα - ἄλλον: επιθετικό προσδ. στάσης σε τόπο στο Ἀθηναῖον: αντικ. στο ἴδοι [το ρήματος πρότασης]. [Λύσαντρος: εννοείται]: υποκ. στο ἴδοι. που: επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.

- εἰ ἴδοι [: υπόθ.] - ἀπέπεμπε [: απόδ.]: υποθετικός λόγος με ευκτική επαναληπτική στην υπόθεσή και παρατατικό στην απόδοση: δηλώνει αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

9. ὅτι θᾶπτον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μτχ. εἰδώς.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ἡ πρόταση αὐτή εκφέρεται με το απαρέμφατο ἔσεσθαι [σε θέση ρήματος] ἀντί με μέλλοντα οριστικής [ἔσται]. Εδώ δεν ακολουθεῖται ο συνηθισμένος τρόπος της σύνταξης και έχουμε σχῆμα σύμφυσης, όπου αναμειγνύονται δύο συντάξεις της μετοχής εἰδώς: ειδική πρόταση με το ὅτι [η μία] και η ἄλλη το ειδικό απαρέμφατο ἔσεσθαι].

ἔνδειαν: υποκ. στο ἔσεσθαι. θᾶπτον: επιρρ. προσδ. τρόπου [ή χρόνου]. τῶν ἐπιτηδείων: γεν. αντικ. στο ἔνδειαν.

10. ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τό ἄστν καί τόν Πειραιᾶ: δευτερ. αναφορ. υποθ πρότ. πλείους: υποκ. στο ἂν συλλεγῶσιν. το ἂν εἶναι αοριστολογικό.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε συντακτική παρατήρηση για το αοριστολογικό ἂν της ενότητας αὐτής].

εἰς τό ἄστν - [εἰς] Πειραιᾶ: εμπρόθετοι προσδ. στάσης σε τόπο. ὅσῳ: δοτική του ποσού.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ἡ δοτική του ποσού δηλώνει ένα ποσό δηλ. μέτρο ή διαφορά. Συντάσσεται κυρίως με συγκριτικό ή υπερθετικό βαθμό επιθέτων και επιρρημάτων και γενικά με λέξεις που έχουν ἔννοια συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού [ἀκόμα και με ρήματα που έχουν τέτοια σημασία].

• Συνήθεις δοτικές του ποσού εἶναι οἱ: ὀλίγῳ, μικρῷ, ὅσῳ, τοσούτῳ [= τόσο πολύ]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 103].

11. Καταλιπὼν δέ Βυζαντίου καί Καλχηδόνας Σθενέλαον ἄρμοστήν Λάκωνα, αὐτός ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν: κύρ. πρότ. [Λύσανδρος: εννοεῖται]: υποκ. στο ἐπεσκεύαζεν [: το ρήμα της πρότασης] και στις μετοχές καταλιπὼν - ἀποπλεύσας: χρονικές μτχ. ἄρμοστήν: κατηγ. στο Σθενέλαον: αντικ. στη μτχ. καταλιπὼν. Λάκωνα: παράθεση στο Σθενέλαον. Βυζαντίου - Καλχηδόνας: γενικές αντικειμενικές στο ἄρμοστήν. εἰς Λάμψακον: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο: Ο Λύσανδρος, μετά τη νίκη του στους Αἰγός ποταμούς, εγκαθίδρυσε στις συμμαχικές πόλεις των Αθηναίων ολιγαρχικά πολιτεύματα: δηλ. ολιγαρχίες δέκα ανδρῶν που ονομάστηκαν δεκαρχίες. Αυτοί, ως ἔμπιστοι του Λύσανδρου, ρύθμιζαν την πολιτική κατάσταση σύμφωνα με τα συμφέροντα της Σπάρτης, εξασφαλίζοντας παράλληλα την κυριότητα του ολι-

γαρχικού πολιτεύματος. Αυτό έκανε στη Λάμψακο· το ίδιο θα κάνει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, και στην Αθήνα.

2. **ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδὼνα:** τόσο το Βυζάντιο όσο και η Καλχηδών, ήταν πόλεις στην είσοδο του Βοσπόρου η μια απέναντι στην άλλη. Το Βυζάντιο είχε καταληφθεί από τον Αλκιβιάδη το φθινόπωρο του 409 π.χ. κατόπιν προδοσίας από ορισμένους κατοίκους της πόλης, οι οποίοι του άνοιξαν τις πύλες. Σχετικά με την Καλχηδόνα, την κυρίευσε ο στρατηγός των Αθηναίων στον Πόντο Θρασύβουλος.
3. **Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο:** οι κάτοικοι των δύο παραπάνω πόλεων υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό τον νικητή Λύσανδρο ως ελευθερωτὴ τάχα, από την αθηναϊκή επικυριαρχία.
4. **ὑποσπόνδους ἀφέντες:** πρόκειται για την αθηναϊκή φρουρά η οποία, κατόπιν συνθήκης, αφέθηκε ελεύθερη από τους ολιγαρχικούς των πόλεων αυτών που ανέλαβαν την εξουσία.
5. **οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον:** Ὅσοι πρόδωσαν το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη [409 π.χ.], επειδή αισθάνονταν ανασφαλείς πλέον, δραπέτευσαν στον Εύξεινο Πόντο και αργότερα στην Αθήνα, μετά την αποκατάσταση βέβαια της δημοκρατίας.
6. **ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας:** ο Λύσανδρος ενεργούσε κατ' αυτό τον τρόπο, γιατί πίστευε ότι, με την αύξηση του πληθυσμού, θα ήταν δύσκολος ο επισιτισμός των κατοίκων και έτσι θα υποτασσόταν πιο εύκολα σ' αυτόν η Αθήνα.
7. **τῶν ἐπιτηδεῶν ἔνδειαν ἔσσεσθαι:** η συμβουλή του φυγὰ προς την Σπάρτη Αλκιβιάδη να οχυρωθῇ η Δεκέλεια [415 π.χ.], είχε ως αποτέλεσμα την αποκοπή ανεφοδιασμού της Αθήνας από την ξηρά. Τώρα ο Λύσανδρος αποκόπει και τη θαλάσσια οδὸ ανεφοδιασμοῦ αφού μπορεί να ελέγχει τα εμπορικά πλοία. Επομένως οι Αθηναῖοι, δε θα μπορέσουν να αντέξουν για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας της ἑλλειψης τροφίμων.
8. **ἄρμοστής:** έτσι ονομαζόταν ο Σπαρτιάτης διοικητής που διοριζόταν σε κατεχόμενη πόλη. Ο θεσμός αυτός καταργήθηκε το 371 π.χ. μετά τη μάχη των Λεύκτρων.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι κινήσεις του Λύσανδρου και των συμμάχων του καταγράφονται στον παρατατικό και δηλώνουν διάρκεια.

Επειδή όμως οι κινήσεις του δεν είναι απλά και μόνο στρατηγικές αλλά έχουν και

διπλωματική σκοπιμότητα, εντάσσονται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο ενεργειών και κινήσεων, το οποίο συνθέτουν οι δευτερεύοντες όροι και κυρίως οι επιρρηματικές μετοχές.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Λύσανδρος, μετά τη νίκη του στους Αιγός ποταμούς, δεν έπλευσε εναντίον της Αθήνας αλλά προς τα βόρεια, φτάνοντας ως το Βόσπορο. Τόσο στη Λάμψακο όσο και στο Βυζάντιο και την Καλχηδόνα, ρυθμίζει και ελέγχει την πολιτική κατάσταση τοποθετώντας δεκαρχίες για την περιφρούρηση του ολιγαρχικού καθεστώτος. Σέβεται τους φρουρούς των Αθηναίων, όμως τους υποχρεώνει να κατευθύνονται αποκλειστικά στον Πειραιά και την Αθήνα, γιατί είναι σίγουρος ότι ο συνωστισμός και η έλλειψη τροφίμων θα τους αναγκάσουν να παραδοθούν πιο γρήγορα. Ο ίδιος δε βιάζεται να αποκλείσει τον Πειραιά, επειδή θέλει πρώτα να επισκευάσει τα πλοία του και να προκύψει η σιτοδεία στην πόλη των Αθηνών.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *καθίσταμαι, υποδέχομαι, φεύγω, ὀρῶ, αποπέμπω*.

Απάντηση:

Λέξεις:

καθίσταμαι

υποδέχομαι

φεύγω

ὀρῶ

αποπέμπω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

στάση – κατάσταση

δεξίωση – υποδοχή

φυγή – προσφυγή

όψη – ενόραση

πομπή – εκπομπή

Ερώτηση 2η Η λέξη *ἔνδεια* παράγεται από το:

α] δῶ

β] δέω

γ] δεσμεύω

Απάντηση:

Η λέξη **ένδεια** παράγεται από το **δέω** [: **έν** + **δέω**].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) **ἀφέντες**: μετοχή ενεστώτα του **ἀφίμι**.
- β) **ἔφυγον**: οριστική αορίστου β' του **φεύγω**.
- γ) **ἴδοι**: ευκτική αορίστου β' του **ὄρω**.
- δ) **θάπτον**: επίρρημα υπερθετικού βαθμού.
- ε) **ἀποπλεύσας**: μετοχή αορίστου του **ἀποπλέω**.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: **β, γ, ε**.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) **τά ἐν τῇ Λαμψάκῳ**: αντικείμενο στο **κατεστήσατο**.
- β) **ἀφέντες**: τροπική μετοχή.
- γ) **ὑστερον**: επιρρ. προσδιορ. του χρόνου.
- δ) **τῶν Ἀθηναίων**: γενική υποκειμενική στο **φρουρούς**.
- ε) **Λάκωνα**: παράθεση στο **Σθενέλαον**.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: **α, γ, ε**.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά το **ἄν**;

- α) υποθετικό
- β) αοριστολογικό
- γ) δυνητικό

Απάντηση:

Το μόριο **ἄν** είναι αοριστολογικό [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. οί προδόντες
2. ἐκεῖσε
3. ἄλλοθι
4. ἔνδεια
5. ἐπιτήδεια

B

- α. προς τα εκεί
- β. σε άλλο μέρος
- γ. εκείνοι που παρέδωσαν με προδοσία
- δ. τρόφιμα
- ε. ἔλλειψη

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: **1-γ, 2-α, 3-β, 4-ε, 5-δ**.

Ερώτηση 7η Ποιες πολιτικές κινήσεις έκανε ο Λύσανδρος μετά τη νίκη του στους

Αιγός ποταμούς;

Απάντηση: Ο Λύσανδρος, μετά τη νίκη του στους Αιγός ποταμούς, εγκαθίδρυσε στις συμμαχικές πόλεις των Αθηναίων ολιγαρχικά πολιτεύματα· δηλ. ολιγαρχίες δέκα ανδρών που ονομάστηκαν δεκαρχίες. Αυτοί, ως έμπιστοι του Λύσανδρου, ρύθμιζαν την πολιτική κατάσταση σύμφωνα με τα συμφέροντα της Σπάρτης, εξασφαλίζοντας παράλληλα την κυριότητα του ολιγαρχικού πολιτεύματος. Αυτό έκανε στη Λάμψακο· το ίδιο θα κάνει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, και στην Αθήνα.

Ερώτηση 8η *Τι γνωρίζετε για τον ανεφοδιασμό της Αθήνας, κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου;*

Απάντηση: Η συμβουλή του φυγά προς την Σπάρτη Αλκιβιάδη να οχυρωθεί η Δεκέλεια [415 π.χ.], είχε ως αποτέλεσμα την αποκοπή ανεφοδιασμού της Αθήνας από την ξηρά. Τώρα ο Λύσανδρος αποκόπει και τη θαλάσσια οδό ανεφοδιασμού αφού μπορεί να ελέγχει τα εμπορικά πλοία. Επομένως οι Αθηναίοι, δε θα μπορέσουν να αντέξουν για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας της έλλειψης τροφίμων.

Από το Ερεχθείο, οι Καρυάτιδες (λεπτομέρεια).

ΕΝΟΤΗΤΑ 7n

ΚΕΙΜΕΝΟ

**ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 3-4**

Ἐν δέ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτός ἐλέγετο ἡ συμφορά, καί οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ **παραγγέλλων**· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίου τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκία, καί Ἰστιαῖς καί Σκιωναίους καί Τορωναίους καί Αἰγινήτας καί ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ἐκκλησία ἐποίησαν ἐν ᾗ ἔδοξεν τοὺς τε λιμένας ἀποχωᾶσαι πλήν ἑνός καὶ τὰ τεῖχῃ εὐτρεπίζειν καὶ φυλακάς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὥς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΛΥΤΗ**

[Ὅπως ἡ μετοχή **παραγγέλλων** του παραπάνω κειμένου]

Εἶναι ἡ μετοχή σε ονομαστική πτώση των προσωπικῶν ρημάτων καὶ ἀπαντᾷ πολὺ σπάνια ἀντὶ τῆς γενικῆς ἀπόλυτης. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἔχουμε **σχῆμα ἀνακόλουθο**. [Βλέπε σχήματα λόγου **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** τῆς Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 240].

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἐνταῦθα **μαχόμενοι** καὶ **βασιλεὺς** καὶ **Κῦρος**, Κτισίας λέγει [αντί: ἐνταῦθα **μαχομένων** καὶ **βασιλέως** καὶ **Κύρου**] = τότε, ἐνὸς πολεμοῦσαν καὶ ὁ βασιλιάς καὶ ὁ Κύρος, λέγει ὁ Κτισίας.
2. **Ἐκεῖνοι εἰσελθόντες** εἶπεν ὁ Κριτίας [αντί: **ἐκείνων** εἰσελθόντων εἶπεν ὁ Κριτίας] = ὅταν ἐκεῖνοι ἦρθαν μέσα, εἶπε ὁ Κριτίας.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἐν δέ ταῖς Ἀθήναις
ἀφικομένης τῆς Παράλου νυκτός
ἐλέγετο ἡ συμφορά
καί οἰμωγή διῆκεν εἰς ἄστυ
ἐκ τοῦ Πειραιῶς
διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν,
παραγγέλλων
ὁ ἕτερος τῷ ἐτέρῳ·
ὥστε ἐκείνης τῆς νυκτός,
οὐδεῖς ἐκοιμήθη
πενθοῦντες
οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας,
ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι
αὐτοὶ ἑαυτοὺς,
νομίζοντες πείσεσθαι
οἷα ἐποίησαν Μηλίου τε

ὄντας ἀποίκους Λακεδαιμονίων,
κρατήσαντες πολιορκία,
καί Ἰστιαῖς
καί Σκιωναίους καί Τορωναίους

καί Αἰγινήτας καί ἄλλους
πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων.
Τῇ δ' ὑστεραίᾳ [ἡμέρᾳ]
ἐποίησαν ἐκκλησίαν,
ἐν ᾗ ἔδοξε [αὐτοῖς]
ἀποχωσαί τε τοὺς λιμένας
πλήν ἐνός
καί εὐτρεπίζειν τὰ τείχη
καί ἐφιστάναί φυλακάς
καί παρασκευάζειν τὴν πόλιν
πάντα τᾶλλα
ὥς εἰς πολιορκίαν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Στην Αθήνα λοιπόν,
ὅταν ἔφτασε ἡ Πάραλος τὴ νύχτα,
μεταδιδόταν ἡ εἶδηση τῆς συμφορᾶς
καὶ ὁ θρήνος ἔφτανε ὡς στὴν πόλη
ἀπὸ τοῦ Πειραιᾶ
μέσω τῶν μακρῶν τειχῶν,
καθὼς μετέδιδε τὴν εἶδηση τῆς συμφορᾶς
ὁ ἓνας στὸν ἄλλο·
ὥστε ἐκείνη τὴ νύχτα
κανένας δὲν κοιμήθηκε,
ἐπειδὴ θρηνοῦσαν
ὅχι μόνον αὐτοὺς ποὺ εἶχαν χαθεῖ,
ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἀκόμα
οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς,
γιατὶ πίστευαν ὅτι θὰ πάθουν
τὰ ἴδια ποὺ ἔκαναν καὶ στοὺς κατοίκους
τῆς Μήλου
ποὺ ἦταν ἀποικοὶ τῶν Λακεδαιμονίων,
ὅταν τοὺς υπέταξαν με πολιορκία,
καὶ στοὺς κατοίκους τῆς Ἰστιαίας
καὶ στοὺς Σκιωναίους καὶ στοὺς Τορω-
ναίους
καὶ στοὺς Αἰγινῆτες καὶ σὲ ἄλλους
πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες.
Καὶ τὴν ἐπόμενη μέρα
ἔκαναν συνέλευση τοῦ λαοῦ,
κατὰ τὴν ὁποία ἀποφάσισαν
νὰ φράξουν [με ἐπιχωμάτωση] τὰ λιμάνια
ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα
καὶ νὰ ἐπισκευάζουν τὰ τείχη
καὶ νὰ τοποθετοῦν φρουρές
καὶ νὰ ετοιμάζουν τὴν πόλιν
για ὅλα τὰ ἄλλα
σαν γιὰ πολιορκία.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

- ἀφικομένης:** μετχ. αορ. γέν. θηλ. γενικ. ενικ. του ἀφικνέομαι -οῦμαι = φτάνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀφικνούμην, μέλλ. ἀφίξομαι, αόρ. ἀφικόμην, παρκμ. ἀφίγμαι, υπερσ. ἀφίγμην.
- ἐλέγετο:** οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγομαι = διαδίδομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐλεγόμην, μέλλ. λεχθήσομαι - ρηθήσομαι, αόρ. ἐλέχθην - ἐρρήθην, παρκμ. εἴρημαι - λέλεγμαι - εἰρημένος εἰμί, υπερσ. εἰρήμην - εἰρημένος ἦν, Τ. μέλλ. εἰρήσομαι - λελέξομαι.
- οἰμωγή:** θρήνος. Η λέξη παράγεται από το επιφώνημα οἶμοι [οἶ - μοι] = αλλοίμονο σε μένα.
- διῆκεν:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του διήκω = έχω έρθει, φτάνω. ΧΡΟΝΟΙ: Παρτ. διῆκον, μέλλ. διήξω, αόρ. διῆξε.
- παραγγέλλων:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του παραγγέλλω [: παρά + ἀγγέλλω]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρήγγελλον, μέλλ. παραγγελῶ, αόρ. παρήγγειλα, παρκμ. παρήγγελκα, υπερσ. παρηγγέλκειν.
- ἐκοιμήθη:** οριστ. παθητ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κοιμάομαι -ῶμαι = κοιμάμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκοιμώμην παθ. αόρ. ἐκοιμήθην, παρκμ. μόνο το σύνθ. απαρέμφ. ἐπικεκοιμήσθαι.
- ἀπολωλότας:** μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του ἀπόλλυμαι = χάνομαι, αφανίζομαι, πεθαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι, αόρ. β' ἀπωλόμην, παρκμ. ἀπόλωλα, υπερσ. ἀπωλώλειν - ἀπολώλειν.
- πενθοῦντες:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του πενθέω -ῶ = θρηνώ, πενθώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπένθουν, μέλλ. πενθήσω, αόρ. ἐπένθησα, παρκμ. πεπένθηκα.
- μᾶλλον:** επίρρημα συγκριτικού βαθμού: μάλα - μᾶλλον - μάλιστα.
- πείσεσθαι:** απαρέμφ. μέλλ. μέσ. φων. του πάσχω = παθαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔπασχον, μέλλ. πείσομαι, αόρ. β' ἔπαθον, παρκμ. πέπονθα, υπερσ. ἐπεπόνθειν - πεπονθώς ἦν, τ. μέλλ. πεπονθώς ἔσομαι.
- νομίζοντες:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του νομίζω = πιστεύω, νομίζω, θεωρώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνόμιζον, μέλλ. νομιῶ, αόρ. ἐνόμισα, παρκμ. νενόμικα.
- ἐποίσαν:** οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέω -ῶ = κάνω, πράττω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποιοῦν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.
- ὄντας:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του εἰμί = είμαι. παρτ. ᾗ - ᾗν,

μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγενόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ἦν.

κρατήσαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του κρατέω -ῶ = νικώ, υπερτερώ. παρτ. ἐκράτουν, μέλλ. κρατήσω, αόρ. ἐκράτιστα, παρκμ. κε-κράτηκα, υπερσ. ἐκεκρατήκειν.

ἔδοξε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του απροσ. δοκεῖ = αποφασίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, παρκμ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο.

ἀποχῶσαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του ἀποχόω -ῶ [ἀποχώννυμι - ἀποχωννύω μετγν.] = φράζω με χῶμα, επιχωμάτων. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέχουν, μέλλ. ἀποχώσω, αόρ. ἀπέχιστα, παρκμ. ἀποκέχωκα.

εὐτρεπίζειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του εὐτρεπίζω = επισκευάζω, διορθώνω. ΧΡΟΝΟΙ: αόρ. ἀπαρεμφ. εὐτρεπίσαι και μετχ. εὐτρεπίσας.

ἐφίστάναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἐφίστημι [: ἐπί + ἵστημι] = τοποθετώ, εγκαθιστώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐφίστην, μέλλ. ἐπιστήσω, αόρ. ἐπέστησα, παρκμ. ἐπιστήσας ἔχω.

παρασκευάζειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του παρασκευάζω = προετοιμάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεσκευάζον, μέλλ. παρασκευάσω, αόρ. παρεσκεύασα, παρκμ. παρεσκεύακα, υπερσ. παρεσκευάκειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀφικνουμένης λέγεται	ἀφισομένης ἐλέγετο	ἀφικομένης λεχθήσεται ῥηθήσεται	ἀφιγμένης ἐλέχθη ἐρρήθη	εἴρηται λέλεκται εἰρημένη ἐστί[ν]	εἴρητο εἰρημένη ἦν
διήκει παραγγέλλων κοιμᾶται ἀπολυμέ- νους πενθοῦντες πάσχειν νομίζοντες ποιοῦσι[ν]	διῆκε[ν] ἐκοιμᾶτο ἐποίουν	διήξει παραγγέλλων ἀπολυμέ- νους πενθήσοντες πείσεσθαι νομιοῦντες ποιήσουσι[ν]	διῆξε[ν] παραγγείλας ἐκοιμήθη ἀπολομένους πενθήσαντες παθεῖν νομίσαντες ἐποίησαν	παρηγγελκώς ἀπολωλότες πεπενθηκότες πεπουθέναι νενομικότες πεποικήκασι[ν] πεποικότες εἰσί[ν]	 ἐπεποικήκεσαν πεποικότες ἦσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ὄντας κρατοῦντες ἀποχοῦν εὐτρεπίζειν ἐφιστάναι παρασκευάζειν		ἐσομένους κρατήσοντες ἀποχώσειν ἐπιστήσειν παρασκευάσειν	γενομένους κρατήσαντες ἀποχωῶσαι εὐτρεπίσαι ἐπιστήσαι παρασκευάσαι	γεγονότας κεκρατηκότας [ἀπο]κεχωκέναι παρασκευακέναι	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐκοιμήθη ἐποίησαν	κοιμηθῇ ποιήσωσι[ν]	κοιμηθεῖν ποιήσαιεν ποιήσειαν	κοιμηθήτω ποιπσάντων ποιπσάτωσαν	κοιμηθῆναι ποιῆσαι	κοιμηθείς, κοιμηθεῖσα, κοιμηθέν ποιήσας, ποιήσασα, ποιῆσαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Ἐν δέ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτός ἐλέγετο ἡ συμφορά: κύρ. πρὸτ. ἡ συμφορά: υποκ. του ἐλέγετο [: το ρῆμα της πρότασης]. τῆς Παράλου: υποκ. της μτχ. ἀφικομένης: χρον. μτχ. τῆς νυκτός: γενική του χρόνου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Γενική του χρόνου, ὅπως ἐδῶ ἡ γενική νυκτός, δηλώνει ὁρισμένο χρονικό διάστημα κατά τὴ διάρκεια του ὁποῦ γίνεται αὐτό που σημαίνει τὸ ρῆμα.

- Συνήθεις γενικές του χρόνου εἶναι:

α. Μέρη του εικοσιτετραώρου, ὅπως: ὄρθρου, μεσημβρίας, ἡμέρας, δείλης, ἑσπέρας, νυκτός κ.λπ.

β. Οἱ εποχές του ἔτους: ἔαρος [= ἀνοιξης], θέρους, χειμῶνος, ὁπώρας [= φθινοπώρου].

γ. Οἱ λέξεις ἐνιαυτοῦ [= ἔτους], ἔτους, χρόνου. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 92]
 ἐν Ἀθήναις: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

2. καὶ οἰμωγή ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστὺ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων: κύρ. πρότ. οἰμωγή: υποκ. του διῆκεν [: το ρήμα της πρότασης]. ἐκ τοῦ Πειραιῶς: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. διὰ τῶν τειχῶν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης μέσω από τόπο. μακρῶν: επιθ. προσδ. στο τειχῶν. εἰς ἄστὺ: εμπρόθ. προσδ. κίνησης. παραγγέλλων: τροπική μτχ. ονομαστική απόλυτη.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για την ονομαστική απόλυτη Α' συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

ὁ ἕτερος: υποκ. της μτχ. [τὴν συμφορὰν]: ἄμεσο - ἑτέρῳ [: ἑμμεσο]: αντικείμενα στην ονομαστική απόλυτη.

3. ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτός οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες: κύρια συμπερασματική πρόταση, που εκφέρεται με οριστική [: ἐκοιμήθη], γιατί δηλώνει το αποτέλεσμα ως πραγματικό.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι σύνδεσμοι ὥστε και ὥς, όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο ή την ημιπερίοδο αυτήν, εισάγουν κύριες προτάσεις.

- Στις περιπτώσεις αυτές οι συμπερασματικές προτάσεις εκφέρονται με **οποιανδήποτε ἐγκλίση κρίσης ή επιθυμίας** και οι σύνδεσμοι μεταφράζονται με τα: **επομένως, λοιπόν, γι' αυτό**].

οὐδεὶς: υποκ. στο ἐκοιμήθη. πενθοῦντες - νομίζοντες: αιτιολογικές μετοχές.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Εδώ το υποκείμενο οὐδεὶς, επειδή είναι λέξη **περιληπτική**, έχει τεθεί αντί του πληθυντικού: οὐδένες [σχῆμα κατά σύνεση].

- **Σχῆμα κατά σύνεση ή κατά το νοούμενο ή σημαίνόμενο** λέγεται το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο, όταν το υποκείμενο είναι όνομα **περιληπτικό** σε ενικό αριθμό και δηλώνει πολλά [πρόσωπα ή πράγματα κ.λπ.], το ρήμα τίθεται σε **πληθυντικό**, αντί να τεθεί σε ενικό.

Παραδείγματα

Ὁ ἄλλος στρατός ἀπέβαινον [αντί ἀπέβαινε]. - Ἡ πόλις καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον [αντί εἶχε]. - Τό στρατόπεδον οὕτως ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες [αντί ἔχον] τὸν Ἅγιν ἀνεχώρουν [αντί ἀνεχώρει].

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 39].

τοὺς ἀπολωλότας [: επιθ. μτχ.] - ἑαυτούς: αντικείμενα στη μτχ. πενθοῦντες. μᾶλλον: επιρρ. προσδ. του ποσού που επιτείνεται [ενισχύεται] η έννοιά του με τα πολὺ - ἔτι που το συνοδεύουν. αὐτοὶ: κατηγ. προσδ. στο υποκ. και στη μτχ. νομίζοντες. πείσεσθαι: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. νομίζοντες [τύπος δοξαστικού ρήματος].

4. οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας, κρατήσαντες πολιορκία, καὶ Ἰστιαιᾶς καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινίτας καὶ

ἄλλους πολλούς τῶν Ἑλλήνων: δευτερεύουσα αναφ. προσδ. πρότ. αντικ. στο πείθεσθαι της προηγούμενης πρότασης. Οὗτοι [δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι]: υποκ. στο ἐποίησαν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. κρατήσαντες: χρον. μτχ. οἶα: σύστ. αντικ. στο ἐποίησαν. Μηλῖους - Ἰστιαίᾱς - Σκιωναίους - Τορωναίους - Αἰγινίτας - ἄλλους: αντικείμενα στο ἐποίησαν. ὄντας: επιθ. μτχ. παράθεση στο Μηλῖους. ἀποίκους: κατηγ. στο Μηλῖους μέσω της μτχ. ὄντας [τύπος συνδετικός]. Λακεδαιμονίων: γενική κτητική στο ἀποίκους.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλές φορές μια παράθεση, όπως εδώ η μετοχή ὄντας, συνοδεύεται και από άλλες λέξεις, για να δοθεί λεπτομερέστερη περιγραφή στο προσδιοριζόμενο. Οι λέξεις αυτές έχουν άλλη συντακτική θέση. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 59]. πολιορκία: δοτ. του μέσου. πολλούς: επιθ. προσδ. στο ἄλλους. τῶν Ἑλλήνων: γεν. διαιρ. στο ἄλλους.

5. τῇ δέ ὕστεραῖα ἐκκλησίαν ἐποίησαν: κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο ἐποίησαν. ἐκκλησίαν: αντικ. τῇ ὕστεραῖα: δοτ. του χρόνου.

6. ἐν ᾗ ἔδοξε [αὐτοῖς] τοὺς τε λιμένας ἀποκῶσαι πλὴν ἑνός καὶ τὰ τεῖχη εὐτρεπί-
ζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τὰλλα πάντα ὥς εἰς πολιορκίαν παρα-
σκευάζειν τὴν πόλιν: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο ἐκκλησίαν της προηγούμενης πρότασης. ἀποκῶσαι - εὐτρεπίζειν - ἐφιστάναι - παρασκευάζειν: τελικά απαρέμφ. υποκείμενα στο απρόσωπο ἔδοξε. [αὐτοῖς: εννοείται]: δοτ. προσ. στο ἔδοξε. [αὐτούς: εννοείται]: υποκ. των απαρεμφάτων. τοὺς λιμένας: αντικ. στο ἀποκῶσαι. πλὴν ἑνός: εμπρόθ. προσδ. εξαίρεσης. τὰ τεῖχη: αντικ. στο εὐτρεπίζειν. φυλακὰς: αντικ. στο ἐφιστάναι. τὴν πόλιν: αντικ. στο παρασκευάζειν. πάντα: κατηγ. προσδ. στο τὰλλα: αιτιατ. της αναφοράς. ὥς εἰς πολιορκίαν: εμπρόθετος προσδ. του σκοπού.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το μόριο ὥς με εμπρόθετο προσδιορισμό. Το ὥς ως αναφορικό επίρρημα τίθεται μπροστά από εμπρόσθετους προσδιορισμούς: συνθήτως δηλώνεται σκοπός: ἀνήγοντο ὥς ἐπὶ ναυμαχίαν [= ἐπλευσαν στο ανοικτό πέλαγος, για να ναυμαχία ή για να κάνουν ναυμαχία]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 430].

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. Παράλου: ένα από τα ιερά πλοία της Αθήνας που αναλάμβαναν ειδικές αποστολές. Ας θυμηθούμε ότι η Πάραλος ήταν ανάμεσα στα διασωθέντα πλοία, τα οποία κατάφεραν να αποφύγουν τη σύλληψη στους Αιγός ποταμούς και τώρα μεταφέρει στην Αθήνα την τραγική είδηση της συμφοράς.

2. **συμφορά καὶ οἰμωγή**: όταν η Πάραλος ἔφτασε στον Πειραιά ήταν βέβαια νύκτα αλλά το δυσοίωνα μήνυμα μεταδόθηκε, διαμέσου των μακρῶν τειχῶν, πολύ γρήγορα και στην πόλη. Τότε οι Αθηναῖοι ξεσπούν σε θρήνους καθώς η εἶδηση διαδίδεται παντού· ο φόβος, η αγωνία, η ανασφάλεια και η απελπισία τους κρατούν ξάγρυπνους καθώς συνειδητοποιοῦν ὅτι τους περιμένει η ἴδια τύχη που αυτοὶ ἐπεφύλαξαν σε αντιπάλους, σε ουδέτερους και αποστάτες συμμάχους.
3. **διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν**: εἶναι τα τείχη που συνέδεαν την Αθήνα με τον Πειραιά. Το ένα σκέλος ἔφτανε μέχρι το Παλαιό Φάληρο και το ἄλλο κατέληγε στον Πειραιά. Τις βάσεις για τα τείχη αυτά τις εἶχε θέσει ο Κίμων "Κιμώνειον τεῖχος", ἐνῶ ο Περικλής τα ἀποπεράτωσε χτίζοντας ἐνδιάμεσα και ἕνα τρίτο σκέλος για μεγαλύτερη ἀσφάλεια. Η ἀμυντική αὐτή θωράκιση ἐξασφάλιζε, ἐπιπλέον, τον ἀνεφοδιασμό της πόλης ἀπ' το λιμάνι του Πειραιά.
4. **Μηλίους**: οἱ Μήλιοι, ἀποικοὶ των Λακεδαιμονίων, θέλησαν να μείνουν ουδέτεροι στη διάρκεια του Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ὅμως οἱ Αθηναῖοι, το χειμῶνα του 416/415, πολιορκήσαν και κατέλαβαν τη Μήλο σκοτώνοντας ὅλους τους ἀντρες του νησιού και πουλώντας τα γυναικόπαιδα ὡς δούλους. Ἀργότερα ἀποίκισαν το νησί, ἀφού ἔστειλαν πεντακόσιους ἀποίκους.
5. **Ἰστιαίᾱς**: οἱ Αθηναῖοι ἀφού κατέστειλαν την Εὐβοϊκή ἀποστασία του 445 π.χ. ἐκδίωξαν τους κατοίκους της μικρῆς πόλης Ἰστιαίας και ἐγκατέστησαν ἐκεῖ δικούς τους κληρικούς.
6. **Σκιωναίους καὶ Τορωναίους**: εἶναι οἱ κάτοικοι των πόλεων της Χαλκιδικῆς, Σκιῶνης και Τορώνης. Οἱ Αθηναῖοι ἐφαρμόζοντας το δίκαιο του ἰσχυροτέρου, τιμωροῦν σκληρά τους κατοίκους των δύο αὐτῶν πόλεων, ὅταν ἐπιχειροῦν να ἀποστατήσουν ἀπὸ την αθηναϊκή συμμαχία [420 π.χ.].
7. **Αἰγινήτας**: ἀπὸ την ἱμπεριαλιστική πολιτική των Αθηναίων δε ξέφυγαν οἱ κάτοικοι της Αἰγίνης, οἱ οποίοι ἦταν συνάμα και ἐμπορικοὶ ἀνταγωνιστές τους. Το 431 π.χ. τους ἐδίωξαν ἀπὸ το νησί τους.
8. **Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐποίησαν**: μετὰ τους θρήνους οἱ Αθηναῖοι συνέρχονται και δραστηριοποιοῦνται, συγκαλώντας συνέλευση του λαοῦ και λαμβάνοντας ἐκτακτα μέτρα.
9. **τούς τε λιμένας ἀποχωῶσαι**: οἱ Αθηναῖοι ἀποφάσισαν να φράξουν με χώμα τα στόμια των λιμανιών, ἐτσι ὥστε να εἶναι ἀδύνατη η προσέγγιση του ἐχθρικοῦ στόλου ἢ κάποια πιθανή ἀπόβαση. Ἐπρόκειτο για τα λιμάνια της **Ζέας** [: σημ. Πασαλιμάνι], της **Μουνικίας** [: σημ. Τουρκολίμανο], του **Πειραιά** και του **Κανθάρου** που ἦταν μέρος του Πειραιά.
10. **πλὴν ἑνός**: ἐννοεῖ το ἐμπορικό λιμάνι του Πειραιά [: τὸ ἐμπόριον].

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. **σχῆμα ανακόλουθο**: παραγγέλλων: Η τροπική αυτή μετοχή τίθεται σε πώση ονομαστική αντί γενικής απόλυτης [: παραγγέλλοντος].
2. **σχῆμα πολυσύνδετο**: Μηλίους τε ... καί Ἰστιαῖς και Σκιωναίους και Τορωναίους και Αἰγινήτας καί ἄλλους πολλούς.
3. **σχῆμα υπερβολής**: καί ἄλλους πολλούς.
4. **σχῆμα πολυσύνδετο**: ... τούς τε λιμένας ἀποχωσαι ... καί τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καί φυλακάς ἐφιστάναι καί τᾶλλα πάντα ...

Οἱ πρώτες εντυπώσεις των αντιδράσεων, στο στρατόπεδο των ηττημένων, δίνονται σε χρόνο παρατατικό και με μετοχές ενεστώτα, οἱ οποίες προσδιορίζουν και δίνουν το βάθος της πρώτης αντίδρασης.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Η Πάραλος, ένα από τα εννέα πλοία που διασώθηκαν, γνωστοποιεί στους Αθηναίους, νύκτα, την είδηση της συντριβής του στόλου. Το θλιβερό αυτό νέο διαδόθηκε αστραπιαία σε ολόκληρη την πόλη· τότε ξεσπά ένας ατελείωτος θρήνος καθώς συνειδητοποιούν το μέγεθος της απειλής, αναλογιζόμενοι μάλιστα τα εγκλήματα που είχαν διαπράξει στο παρελθόν εις βάρος διαφόρων ελληνικών πόλεων. Την επόμενη μέρα γίνεται συνεδρίαση της εκκλησίας του δήμου και τον πανικό τον διαδέχεται η λήψη έκτακτων μέτρων, όπως η επιχωμάτωση των λιμανιών εκτός από ένα, η επισκευή των τειχών και τέλος η εγκατάσταση φρουρών, σαν να επρόκειτο για πολιορκία.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ και Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: λέγομαι, παραγγέλλω, πάσχω, ποιῶ, παρασκευάζω.*

Απάντηση:

Λέξεις:

λέγομαι

παραγγέλλω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

λόγος - υπόλογος

αγγελία - παραγγελία

πάσχω	πάθος	-	συμπάθεια
ποιῶ	ποίησις	-	εκποίηση
παρασκευάζω	σκεῦος	-	συσκευαστήριο

Ερώτηση 2η *Η λέξη πένθος παράγεται από το:*

- α] πάσχω
- β] πενθῶ
- γ] πείθω

Απάντηση:

Η λέξη πένθος παράγεται από το πενθῶ.

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α] ἀφικομένης: μετοχή αορίστου του ἀφικνοῦμαι.
- β] μᾶλλον: επίρρημα υπερθετικού βαθμού.
- γ] πείσεσθαι: απαρέμφατο μέλλοντα του πάσχω.
- δ] ἀποκῶσαι: απαρέμφατο αορίστου του ἀποκῶ.
- ε] παρασκευάζειν: απαρέμφατο αορίστου του παρασκευάζω.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ, δ.

Ερώτηση 4η *Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α] νυκτός: γενική του χρόνου.
- β] διὰ τῶν τειχῶν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης μέσα από τόπο.
- γ] παραγγέλλων: τελική μετοχή.
- δ] νομίζοντες: χρονική μετοχή.
- ε] Μηλίου: κατηγορούμενο στο ἀποίκους.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β.

Ερώτηση 5η *Τι είναι συντακτικά η μετοχή παραγγέλλων;*

- α] συνημμένη
- β] απόλυτη

Απάντηση:

Η μετοχή παραγγέλλων είναι ονομαστική απόλυτη [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η *Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη*

Β στήλη:

A	B
1. οἰμωγή	α. φράζω
2. πενθῶ	β. θρήνος

3. ἀποχωῶ	γ. επισκευάζω
4. εὐτρεπίζω	δ. θρηνῶ
5. φυλακές	ε. φρουρές

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-β, 2-δ, 3-α, 4-γ, 5-ε.

Ερώτηση 7η *Τι γνωρίζετε για την Πάραλο;*

Απάντηση: Ένα από τα ιερά πλοία της Αθήνας που αναλάμβαναν ειδικές αποστολές. Ας θυμηθούμε ότι η Πάραλος ήταν ανάμεσα στα διασωθέντα πλοία, τα οποία κατάφεραν να αποφύγουν τη σύλληψη στους Αιγός ποταμούς και τώρα μεταφέρει στην Αθήνα την τραγική είδηση της συμφοράς.

Ερώτηση 8η *Τι γνωρίζετε για τα μακρά τείχη;*

Απάντηση: Είναι τα τείχη που συνέδεαν την Αθήνα με τον Πειραιά. Το ένα σκέλος έφτανε μέχρι το Παλαιό Φάληρο και το άλλο κατέληγε στον Πειραιά. Τις βάσεις για τα τείχη αυτά τις είχε θέσει ο Κίμων "Κιμώνειον τείχος", ενώ ο Περικλής τα αποπεράτωσε χτίζοντας ενδιάμεσα και ένα τρίτο σκέλος για μεγαλύτερη ασφάλεια. Η αμυντική αυτή θωράκιση εξασφάλιζε, επιπλέον, τον ανεφοδιασμό της πόλης απ' το λιμάνι του Πειραιά.

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 67]**

Ερώτηση 1η *Ποια ήταν η τύχη των Αθηναίων στο Βυζάντιο και την Καλχηδόνα;*

- Ποια ήταν η τύχη των φίλων των Αθηναίων;

Απάντηση:

- Οι ολιγαρχικοί που είχαν αναλάβει την εξουσία στο Βυζάντιο και την Καλχηδόνα, μετά τη συμφορά των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς, άφησαν, ύστερα από συμφωνία, τις αθηναϊκές φρουρές να φύγουν.

- Οι φίλοι των Αθηναίων, αυτοί δηλαδή που πρόδωσαν το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη, αρχικά κατέφυγαν στον Πόντο και αργότερα στην Αθήνα και έγιναν Αθηναίοι πολίτες.

Ερώτηση 2η *Πώς έμαθαν οι Αθηναίοι την ήττα τους; Πώς αντέδρασαν;*

Απάντηση:

- Από την πανωλεθρία των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς γλίτωσαν εννιά μόνο πλοία [από τα 180], μεταξύ των οποίων ήταν και το ιερό πλοίο η Πάραλος. Αυτή έφτασε νύχτα στον Πειραιά φέροντας την είδηση της συντριβής.

- Η πρώτη αντίδραση των Αθηναίων μετά την είδηση της καταστροφής τους ήταν συναισθηματική/ψυχολογική. Έτσι, άρχισαν να θρηνούν, γιατί τους κυρίευσε η αγωνία και η ανασφάλεια· εκείνη τη νύχτα κανένας δεν κοιμήθηκε, γιατί θρηνούσαν όσους είχαν χαθεί και γιατί φοβούνταν ότι θα πάθαιναν όσα οι ίδιοι είχαν κάνει σε ουδέτερους, αντιπάλους και αποστάτες συμμάχους.

Την άλλη όμως ημέρα συνήλθαν και αποφάσισαν να φράξουν την είσοδο όλων των λιμανιών εκτός από τον Πειραιά, να επισκευάσουν τα τείχη, να ενισχύσουν τις φρουρές και να προετοιμάσουν την πόλη τους για την επικείμενη πολιορκία.

Ερώτηση 3η Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:

Η μετοχή **προδόντες** [§ 1] σημαίνει:

α) αυτοί που παρέδωσαν

β) αυτοί που προδόθηκαν

γ) οι προδότες

Απάντηση:

Η μετοχή **προδόντες** σημαίνει **αυτοί που παρέδωσαν**.

Ερώτηση 4η Να γραφεί η §2 με την αλλαγή: Λύσανδρος = Λακεδαιμόνιοι.

Απάντηση:

Λακεδαιμόνιοι δέ τούς τε φρουρούς τῶν Ἀθηναίων καί εἴ τινα που ἄλλον ἴδοιεν Ἀθηναῖοι, ἀπέπεμπον εἰς τὰς Ἀθήνας, διδόντες ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοθι δ' οὐ, εἰδότες ὅτι ὅσῳ ἄν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τό ἄστυ καί τόν Πειραιᾶ, θαῖπτον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι. Καταλιπόντες δέ Βυζαντίου καί Καλχηδόνας Σθενέλαον ἄρμοστήν Λάκωνα, αὐτοί ἀποπλεύσαντες εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζον.

Ερώτηση 5η Να καταγραφούν οι ενέργειες του Λυσάνδρου σε γ' εν. πρόσ. ενεστ. οριστικής [μαζί με το αντικείμενο των ρημάτων, εφόσον αυτά είναι μεταβατικά].

Απάντηση:

Λύσανδρος	{	καθίσταται τά ἐν τῇ Λαμψάκῳ πλεῖ ἐπὶ τό Βυζάντιον καί Καλχηδόνα ἀποπέμπει τούς φρουρούς τῶν Ἀθηναίων δίδωσιν ἀσφάλειαν τοῖς πλέουσι μόνον ἐκεῖσε καταλείπει ... Σθενέλαον ἄρμοστήν Λάκωνα ἐπισκευάζει τὰς ναῦς
-----------	---	---

Ερώτηση 6η Ποια η σκοπιμότητα των ενεργειών του Λυσάνδρου στην § 2;

Απάντηση:

Ο Λύσανδρος, μετά τη ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς, είναι ο κύριος ρυθμιστής

της στρατιωτικής και πολιτικής κατάστασης. Τώρα πλέον δεν υπάρχει ο αθηναϊκός στόλος να τον παρενοχλήσει, και γι' αυτό προχωρεί με σύνεση και περίσκεψη στις ακόλουθες ενέργειες.

α] επιφέρει καθεστωτικές αλλαγές στη Λάμψακο, τοποθετώντας ολιγαρχικό πολίτευμα σύμφωνα με τα συμφέροντα της Σπάρτης [πολιτική ενέργεια].

β] τόσο το Βυζάντιο όσο και η Καληδόνια δέχονται το Λύσανδρο ως νικητή και προσχωρούν παράλληλα στην Πελοποννησιακή συμμαχία [στρατιωτική και πολιτική ενέργεια].

γ] υποχρεώνει τους Αθηναίους που συναντά να κατευθύνονται μόνο στην Αθήνα και πουθενά αλλού. [πολιτική ενέργεια]. Είναι ίσως και η πιο διπλωματική, διότι γνώριζε πως όσο πιο πολλοί συγκεντρωθούν στην Αθήνα τόσο πιο γρήγορα θα παρουσιαστεί έλλειψη τροφίμων και η πόλη θα συνθηκολογήσει άνευ όρων.

δ] επιστρέφει στη Λάμψακο και επισκευάζει τα πλοία του ώστε να είναι έτοιμα για την επικείμενη πολιορκία των Αθηνών. [στρατιωτική ενέργεια].

Αξιολογώντας τις στρατιωτικές και πολιτικές ενέργειες του Λυσάνδρου μπορούμε να τις κρίνουμε ως απολύτως έξυπνες, συνετές και ρεαλιστικές. Γνωρίζει βέβαια καλά, πως ο χρόνος λειτουργεί προς όφελός του και γι αυτό δεν εκβιάζει τις καταστάσεις ούτε εκβιάζεται απ' αυτές ώστε να ενεργήσει απερίσκεπτα· αντίθετα, μάλιστα, εκμεταλλεύεται στο μέγιστο βαθμό όλα τα πλεονεκτήματα που έχει στη διάθεσή του, δηλαδή και τα στρατιωτικά και τα πολιτικά.

Ερώτηση 7η Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:

Η φράση *ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ [παραγγέλλων]* της § 3 σημαίνει:

- α] ο ένας στον άλλον
- β] ο ένας και ο άλλος
- γ] ούτε ο ένας ούτε ο άλλος

Απάντηση:

Η φράση *ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ* σημαίνει **ο ένας στον άλλον**.

Ερώτηση 8η Ποιές ήταν οι αποφάσεις των Αθηναίων για την αντιμετώπιση της επικείμενης [και από τη θάλασσα] πολιορκίας; Να γραφούν οι ρηματικοί τύποι στο γ' πληθ. πρόσ. αορίστου [με τα αντικείμενά τους].

Απάντηση:

Οι αποφάσεις που έλαβαν οι Αθηναίοι για την αντιμετώπιση της επικείμενης πολιορκίας ήταν οι εξής:

- α] να επιχωματώσουν τα λιμάνια, εκτός από ένα
- β] να επισκευάσουν τα τείχη
- γ] να εγκαταστήσουν στα τείχη φρουρούς
- δ] να προετοιμάσουν την πόλη ως προς όλα τα άλλα σαν να επρόκειτο να πολιορκηθεί

Ρηματικοί τύποι [με τα αντικείμενά τους]

- α] απέχωσαν τούς λιμένας
 β] εύτερέπισαν τα τείχη
 γ] επέστησαν φυλακάς
 δ] παρεσκεύασαν τήν πόλιν

Ε ρ ώ τ η σ η 9η *Να σχηματιστεί πίνακας με λέξεις της νεοελληνικής [σύνθετα, παράγωγα του ἴστημι, με όλες τις προθέσεις] που να περιέχει:*

- α] αρσενικά ουσιαστικά συγκεκριμένα [επιστάτης],
 β] ουσιαστικά αφηρημένα [διάσταση],
 γ] ουσιαστικά ουδέτερα αφηρημένα [ανάστημα].

Α π ά ν τ η σ η :

ανίσταμαι [μεσ. ανασταίνω]		ανάσταση	ανάστημα
καθίσταμαι		κατάσταση	κατάστημα
υφίσταμαι		υπόσταση	κατάστημα
ενίσταμαι		ένσταση	
παρίσταμαι	παραστάτης	παράσταση	παράστημα
αφίσταμαι	αποστάτης	απόσταση	απόστημα
επανίσταμαι	επαναστάτης	επανάσταση	
δίισταμαι		διάσταση	διάστημα
εξίσταμαι		έκσταση	
εγκαθίσταμαι		εγκατάσταση	
αντικαθίσταμαι	αντικαταστάτης	αντικατάσταση	
μεθίσταμαι		μετάσταση	
συνίσταμαι		σύσταση	σύστημα
προΐσταμαι			
υποκαθίσταμαι	υποκαταστάτης	υποκατάσταση	υποκατάστημα
εφίσταμαι	επιστάτης	επιστασία	
ανθίσταμαι		αντίσταση	

Ε ρ ώ τ η σ η 10η *Οι μετοχές της στήλης Α να συνδεθούν με την ισοδύναμή τους δευτερ. πρόταση της στήλης Β.*

Α	Β
α] άφικομένης	α] έπει άφίκετο έπειδάν άφίκηται έάν άφίκηται
β] πενθοῦντες	β] έπει πενθοῖεν έπει έπένθουν ίνα πενθῶσι
γ] τούς άπολωλότας	γ] έπειδάν άπολωλότες ῶσι

ὄτε ἀπολώλασι

οἷ ἀπολώλασι

Απάντησις:

ἀφικομένης	-	ἐπεὶ ἀφίκετο
πενθοῦντες	-	ἐπεὶ πενθοῖεν
τούς ἀπολωλότας	-	οἷ ἀπολώλασι

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 69]

Ερώτησις 1η Μερικοί, καθώς αναζητούν στην ελληνική αρχαιότητα την πηγή κάθε σύγχρονου είδους λόγου, πιστεύουν ότι στο πρόσωπο του Ξενοφώντα και στα έργα του μπορεί να ανακαλύψει κανείς "ένα αληθινό ρεπόρτερ", γιατί διέθετε τη δυνατότητα επιλογής στοιχείων, που προσελκύουν την προσοχή των αναγνωστών. [Αθ. Κανελλόπουλος, *Ο Ξενοφών ως δημοσιογράφος*, σελ. 13 και 25]. Ο Αθ. Κανελλόπουλος, οικονομολόγος, πολιτικός και δημοσιογράφος αποδίδει με δημοσιογραφικό ύφος τις παραγράφους 3-4 ως εξής: [Βλέπε σχολ. βιβλίο, σελ. 69]

Να προσδιορίσετε τις διαφορές ανάμεσα στο παραπάνω κείμενο και στο πρωτότυπο.

Απάντησις:

Τόσο το κείμενο του Ξενοφώντα όσο και η απόδοσή του από τον Αθ. Κανελλόπουλο, διακρίνονται για την ιδιαίτερή τους ζωντάνια, την απλότητα και τη σαφήνεια σχετικά με την κάλυψη των γεγονότων της δύσκολης εκείνης νύκτας.

Όμως, ανάμεσα στα δύο κείμενα, υπάρχουν διαφορές αισθητικές και είναι οι εξής:

α] Ο Αθ. Κανελλόπουλος χρησιμοποιεί μικροπερίοδο λόγο, δηλαδή προτάσεις μικρές, κοφτές και σαφείς, ενώ ο Ξενοφώντας προτιμά τον μακροπερίοδο λόγο.

β] Σε αντίθεση με τον Ξενοφώντα, ο Κανελλόπουλος χρησιμοποιεί μόνο κύριες προτάσεις χωρίς να υπάρχει εξωτερικά η αναγκαία υποτακτική σύνδεση.

γ] Χρησιμοποιεί ενεστώτα χρόνο, αντί του αορίστου που έχει το πρωτότυπο, για να προσδώσει παραστατικότητα και δραματικό τόνο στο "πολεμικό του ρεπορτάζ".

Ερώτησις 2η Ποια δεινά υπέστησαν οι ηττημένοι; [Χρησιμοποιήστε στοιχεία του κεφ. Ι §§ 30-32, ΙΙ §§ 1-4 και του σχολίου της § 3: Μηλίους ... Αἰγινίτας].

Απάντησις:

Οι ηττημένοι υπέστησαν τα εξής δεινά:

α] Σύλληψη, αιχμαλωσία και θανάτωση των ανδρών.

β] Μεταβολή του πολιτεύματος κατά τις υποδείξεις και τα συμφέροντα των νικητών.

γ] Κατοχή της χώρας και εκδίωξη των αντιφρονούντων από την πατρίδα.

δ] Περιορισμός των ελευθεριών και ιδιαίτερα της ελεύθερης έκφρασης.

5 έως 15
του δεύτερου
κεφαλαίου
του 2 Βιβλίου

Ενώ συνέβησαν, όσα είδαμε στα προηγούμενα κεφάλαια, στη συνέχεια:

Ο Λύσανδρος φτάνει στη Λέσβο και επιβάλλει την κυριαρχία του σε κάποιες πόλεις της και στην ίδια τη Μυτιλήνη.

Αποστατούν από τους Αθηναίους όλες οι Ελληνικές πόλεις εκτός της Σάμου.

Οι Πελοποννήσιοι, εκτός των Αργείων, με αρχηγό το βασιλέα των Λακεδαιμονίων Πausanία στρατοπεδεύουν κοντά στην Αθήνα.

Ο Λύσανδρος καταπλέει στην Αίγινα και αποδίδει την πόλη στους Αιγινίτες και στη συνέχεια προσορμίζεται στον Πειραιά και προβαίνει στον αποκλεισμό του.

Οι Αθηναίοι, επειδή βρίσκονται σε πολύ δύσκολη θέση ύστερα απ' αυτά, ζητούν από τον Άγη, τον άλλο βασιλιά της Σπάρτης, να συμμαχίσουν με τους Λακεδαιμονίους. Ο Άγης τους παραπέμπει στους εφόρους της Σπάρτης, αλλά οι έφοροι δεν αποδέχονται τις προτάσεις των Αθηναίων.

Οι Αθηναίοι απορρίπτουν την πρόταση των Λακεδαιμονίων να κατεδαφίσουν τα μακρά τείχη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8η

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 16-17

Τοιούτων δέ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτόν πέμψαι παρά Λύσανδρον, εἰδώς ἥξει Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδί-
σασθαι τήν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περί τῶν
τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα. Περμφθείς δέ διέτριβε παρά
Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καί πλείω, ἐπιτηρῶν ὅποτε
Ἀθηναῖοι ἔμελλον διά τό ἐπιλελοιπέναι τόν σῆτον
ἅπαντα ὃ τι τις λέγοι ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δέ ἦκε
τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλε ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτόν Λύ-
σανδρος τέως μέν κατέχοι, εἴτα κελεύοι εἰς Λακε-
δαίμονα ἰέναι· οὐ γάρ εἶναι κύριος ὧν ἐρωτᾷτο ὑπ'
αὐτοῦ,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ

[Όπως το ὧν του παραπάνω κειμένου]

Α. Ἐλξη του αναφορικού λέγεται το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο η αναφορική αντωνυμία δεν τίθεται σε πτώση αιτιατική, όπως απαιτεί η σύνταξη στην αναφορική πρόταση [η αιτιατική αυτή είναι σχεδόν πάντα αντικείμενο], αλλά τίθεται σε πτώση γενική ή δοτική, γιατί ἔλκεται από την πτώση της λέξης που αυτή [δηλ. η αναφορική αντωνυμία] προσδιορίζει.

Παραδείγματα

Με ἔλξη	Χωρίς ἔλξη
1. Ὅπως ἔσεσθε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἥς κέκτησθε.	Ὅπως ἔσεσθε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας, ἥν κέκτησθε.
2. Σύν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατήρ κατέλιπε.	Σύν τοῖς θησαυροῖς, οὓς ὁ πατήρ κατέλιπε.

- Οι αντωνυμίες ἥς και οἷς ἔπρεπε να βρίσκονται σε αιτιατική, ως αντικείμενα των ρημάτων **κέκτησθε** και **κατέλιπε** αντίστοιχα, αλλά δε βρίσκονται σε αιτιατική, γιατί ἔλκονται από τα προσδιοριζόμενα **τῆς ἐλευθερίας** και **τοῖς θησαυροῖς**.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Τοιούτων ὄντων [τῶν πραγμάτων]
 Θηραμένης εἶπεν
 ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι
 εἰ βούλονται πέμψαι αὐτόν
 παρὰ Λύσανδρον,
 ἥξει εἰδῶς Λακεδαιμονίους

πότερον
 ἀντέχουσιν
 περὶ τῶν τειχῶν
 βουλόμενοι
 ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν
 ἢ ἔνεκα πίστεως.
 Περμφθείς δέ
 διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ
 τρεῖς μῆνας καὶ πλείω,
 ἐπιτηρῶν
 ὁπότε Ἀθηναῖοι
 ἔμελλον ὁμολογήσειν
 ὅ,τι τις λέγοι
 διὰ τό ἐπιλελοιπέναι
 τὸν σῆτον ἅπαντα.
 Ἐπεὶ δέ ἦκε
 τετάρτῳ μηνί,
 ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ
 ὅτι Λύσανδρος τέως μὲν κατέχει αὐτόν,
 εἴτα κελεύει
 ἰέναι εἰς Λακεδαίμονα·
 [ἔλεγε] γάρ [αὐτῷ] οὐκ εἶναι κύριος
 [αὐτός]

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ενώ η κατάσταση ήταν τέτοια
 ο Θηραμένης πρότεινε
 στη συνέλευση του λαού ότι,
 αν θέλουν να στείλουν αὐτόν τον ἴδιο
 στο Λύσανδρο,
 θα επιστρέψει γνωρίζοντας ἀπὸ τους Λα-
 κεδαιμονίους
 τι ἀπὸ τα δύο
 ἐπιμένουν
 γιὰ τὴν κατεδάφιση τῶν τειχῶν,
 γιατί θέλουν
 νὰ υποδουλώσουν τὴν πόλιν
 ἢ ὡς ἐγγύηση.
 Κι ἀφοῦ ἐστάλη
 ἔμενε κοντὰ στο Λύσανδρο
 τρεῖς μῆνες καὶ περισσότερο
 καιροφυλακτώντας
 πότε οἱ Ἀθηναῖοι
 σκόπευαν νὰ δεχτοῦν
 ο,τιδήποτε θὰ τοὺς πρότεινε κανεὶς
 ἐξαιτίας τῆς ἐλλείψεως
 ὅλων τῶν τροφίμων.
 Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψε [στὴν Ἀθήνα]
 τὸν τέταρτο μῆνα,
 ἀνέφερε στὴ συνέλευση τοῦ λαοῦ
 ὅτι ὁ Λύσανδρος τὸν κρατοῦσε ὡς τότε,
 [ἐνῶ] ἔπειτα τὸν διέταξε
 νὰ πάει στὴ Λακεδαίμονα·
 γιατί [τοῦ ἔλεγε] ὅτι δὲν εἶναι ἀρμόδιος
 [αὐτός, δηλ. ὁ Λύσανδρος],

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 16-17
[η συνέχεια]

ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους. Μετά ταῦτα ἤρεθθη πρεσβευτῆς
εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ [η συνέχεια]

- Πολύ σπάνια η ἔλξη του αναφορικού παρατηρείται και στα αναφορικά επιρρήματα:

Διεκομίζοντο εὐθύς ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας καί γυναῖκας [αντί: διεκομίζοντο εὐθύς ἐντεῦθεν οὗ ὑπεξέθεντο παῖδας καί γυναῖκας] = μεταφέρθηκαν αμέσως ἀπὸ ὅπου μετέφεραν τα παιδιά και τις γυναῖκες για ασφάλεια.

- Β.** Ὄταν η αναφορική αντωνυμία προσδιορίζει **δεικτική αντωνυμία** συνήθως η δεικτική αντωνυμία [σε γενική ή δοτική] **παραλείπεται** και τότε τη συντακτική της θέση παίρνει ὁχι η αναφορική αντωνυμία, ἀλλὰ ολόκληρη η αναφορική πρόταση.

Παραδείγματα [Παράλειψη δεικτικής]

Με παράλειψη της δεικτικής	Με τη δεικτική
1. Ἀμελῶ ὧν με δεῖ πράττειν.	Ἀμελῶ [τούτων] ἃ με δεῖ πράττειν.
2. Τοῦτον τιμωρεῖσθε ἀνθ' ὧν ἐποίησε.	Τοῦτον τιμωρεῖσθε ἀντί [τούτων] ἃ ἐποίησε.
3. Ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις.	Ἐπαινῶ σε ἐπὶ [τούτοις] ἃ λέγεις.

- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 405.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

ὧν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ,
ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους [εἶναι κυρίους].
Μετά ταῦτα
ἡρέθη δέκατος αὐτός
πρεσβευτής εἰς Λαδεδαίμονα
αὐτοκράτωρ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

για όσα ερωτάτο από αυτόν [ή για όσα τον
ρωτούσε αυτός],
αλλά ότι οι έφοροι [είναι αρμόδιοι].
Ύστερα απ' αυτά
εκλέχτηκε μαζί με άλλους εννέα
ως πρεσβευτής για τη Σπάρτη
με απεριόριστη εξουσία.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ὄντων: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ουδ. γενικ. πληθ. του εἰμί = εἶμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦ - ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγενόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ἦν.

εἶπεν: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω, προτείνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα - εἶπον, παρκμ. εἵρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

βούλονται: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του βούλομαι = θέλω, επιθυμώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβουλόμην - ἠβουλόμην, μέλλ. βουλήσομαι, αόρ. ἐβουλήθην - ἠβουλήθην, παρκμ. βεβούλημαι.

πέμψαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του πέμπω = στέλνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔπεμπον, μέλλ. πέμψω, αόρ. ἔπεμψα, παρκμ. πέπομψα, υπερσ. ἐπεπόμφειν [-] πεπομφώς ἦν.

εἰδώς: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γεν. αρσεν. ονομ. ενικ. του οἶδα = γνωρίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ᾔδη - ᾔδειν, μέλλ. εἴσομαι - εἰδήσω.

ἦξει: οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἦκω = έχω έρθει, επιστρέφω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦκον, μέλλ. ἦξω, αόρ. συνθ. [-] ἦξε.

ἐξανδραποδίσασθαι: απαρέμφ. αορ. μέσ. φων. του ἐξανδραποδίζομαι = κάνω κάποιον ανδράποδο, πουλώ ελεύθερους άντρες για δούλους. ΧΡΟΝΟΙ: μέλλ. ἐξανδραποδισθήσομαι, αόρ. ἐξηνδραποδισάμην - ἐξηνδραποδίσθην, παρκμ. ἐξηνδραποδίσμαι.

βουλόμενοι: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του βούλομαι.

ἀντέχουσι: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀντέχω = επιμένω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀντείχον, μέλλ. ἀνθέξω - ἀντισχέσω, αόρ. ἀντέσχον, παρκμ. ἀντέσχηκα.

πεμφθεῖς: μετχ. παθ. αορ. μέσ. φων. γεν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του πέμπω = στέλ-

νομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπεμπόμην, μέλλ. πέμψομαι - πεμφθήσομαι, αόρ. ἐπεμψάμην - ἐπέμφθην, παρκμ. πέπεμμαι, υπερσ. ἐπεπέμμην.

διέτριβε: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του διατρίβω = παραμένω, χρονοτριβώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. διέτριβον, μέλλ. διατρίψω, αόρ. διέτριψα, παρκμ. διατέτριψα.

ἐπιτηρῶν: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του ἐπιτηρέω - ὦ = περιμένω την ώρα, καιροφυλακτώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπετήρουν, μέλλ. ἐπιτηρήσω, αόρ. ἐπετήρησα.

ἔμελλον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του μέλλω = σκοπεύω, πρόκειται.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔμελλον - ἤμελλον, μέλλ. μελλήσω, αόρ. ἐμέλλησα.

ἐπιλελοιπέναι: απαρέμφ. παρακ. ενεργ. φων. του ἐπιλείπω = λείπω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπέλειπον, μέλλ. ἐπιλείψω, αόρ. ἐπέλιπον, παρκμ. ἐπιλέλοιπα, υπερσ. ἐπελελοίπειν - ἐπιλελοιπώς ἦν.

λέγοι: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω, προτείνω.

ὁμολογήσειν: απαρέμφ. μέλλ. ενεργ. φων. του ὁμολογῶ = συμφωνώ, δέχομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ὡμολόγουν, μέλλ. ὁμολογήσω, αόρ. ὡμολόγησα, παρκμ. ὡμολόγηκα, υπερσ. ὡμολογήκειν - ὡμολογηκώς ἦν.

ἦκε: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἦκω. [βλέπε πιο πάνω].

ἀπήγγειλεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀπαγγέλλω = γνωστοποιώ, ανακοινώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπήγγελλον, μέλλ. ἀπαγγελῶ, αόρ. ἀπήγγειλα, παρκμ. ἀπήγγελκα, υπερσ. ἀπηγγέλκειν.

τέως: χρονικό επίρρημα = ως τότε.

κατέχοι: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κατέχω [: κατά + ἔχω] = κρατώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατεῖχον, μέλλ. καθέξω - κατασχήσω, αόρ. κατέσχον, παρκμ. κατέσχηκα.

κελεύοι: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κελεύω = διατάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκέλευον, μέλλ. κελεύσω, αόρ. ἐκέλευσα, παρκμ. κεκέλευκα.

ἵέναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἔρχομαι ή εἶμι = μεταβαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦα - ἦειν, μέλλ. εἶμι, αόρ. ἦλθον, παρκμ. ἐλήλυθα, υπερσ. ἐληλύθειν - ἐληλυθώς ἦν.

ἐρωτῶτο: ευκτικ. ενεστ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐρωτάομαι - ὦμαι. ΧΡΟΝΟΙ: αόρ. ἠρωτήθην.

ἠρέθη: οριστ. παθ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του αἰρούμαι = εκλέγομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἠρούμην, μέλλ. αἰρεθήσομαι, αόρ. ἠρέθην, παρκμ. ἤρημαι, υπερσ. ἠρήμην.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ὄντων λέγει	ἔλεγε[ν]	ἐσομένων λέξει ἔρει	γενομένων ἔλεξε[ν] εἶπε[ν]	γεγονότων εἴρηκε[ν]	εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
βούλονται	ἐβούλοντο ἠβούλοντο	βουλήσονται	ἐβουλήθησαν ἠβουλήθησαν	βεβούληνται	
πέμπειν εἰδώ	πέμπειν	πέμψαι εἰσόμενος εἰδήσων	πεπομφέναι		
ἦκει	ἦκε	ἦξει	[δι]ἦξε μόνο συνθ.		
ἐξανδραπο- δίζεσθαι βουλόμενοι		ἐξανδραπο- δισθήσεσθαι βουλησόμε- νοι	ἐξανδραπο- δίσασθαι βουληθέντες	βεβουλημέ- νοι	
ἀντέχουσι[ν]	ἀντεῖχον	ἀντέξουσι[ν] ἀντιστή- σουσι[ν]	ἀντέσχον ἀντεσχέκα- σι[ν]		
πεμπόμενος		πεμπόμενος πεμφθησό- μενος	πεμφάμενος πεμφθείς	πεπεμμένος	
διατρίβει ἐπιτηρῶν μέλλουσι[ν] ἐπιλείπειν λέγοι	διέτριβε[ν] ἔμελλον	διατρίψει ἐπιτηρήσων μελλήσουσι[ν] ἐπιλείψειν λέξοι	διέτριψε[ν] ἐπιτηρήσας ἐμέλλησαν ἐπιλίπειν λέξαι - λέξειε[ν] εἶποι	διατέτριφε ἐπιλελοιπέναι εἰρηκώς εἶη	
ὁμολογεῖν ἀπαγγέλλει κατέχοι κελεύοι ιέναι ἐρωτῶτο αἰρεῖται	 ἀπήγγελλε[ν]	 ὁμολογήσειν ἀπαγγελεῖ καθέξοι κατασχῆσοι κελεύσοι ιέναι αἰρεθήσεται	 ὁμολογήσας ἀπήγγειλε[ν] κατάσχοι κατασχοίη κελεύσαι κελεύσειε[ν] ἐλθεῖν ἐρωτηθεῖν ἡρέθη	 ὁμολογηκέναι ἀπήγγελλε κατεσχekώς εἶη κεκελευκώς εἶη ἐληλυθέναι ἦρηται	 ἀπηγγέλλει ἦρητο

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
εἶπε[ν]	εἶπῃ	εἶποι	εἰπέτω	εἰπεῖν	εἰπών, εἰποῦσα, εἰπόν
βούλονται	βούλωνται	βούλοιντο	βουλέσθων βουλέσθω- σαν	βούλεσθαι	βουλόμενος, -μένη, -μενον
ἥξει		ἥξοι		ἥξειν	ἥξων, ἥξουσα, ἥξον
ἀντέχουσι[ν]	ἀντέχωσι[ν]	ἀντέχοιεν	ἀντεχόντων ἀντεχέτωσαν	ἀντέχειν	ἀντέχων, ἀντέχουσα, ἀντέχον
λέγει	λέγῃ	λέγοι	λεγέτω	λέγειν	λέγων, λέγουσα, λέγον
ἀπήγγειλε[ν]	ἀπαγγεῖλη	ἀπαγγεῖλαι ἀπαγγείλῃ[ν]	ἀπαγγειλάτω	ἀπαγγεῖλαι	ἀπαγγείλας, -ασα, -εἶλαν
κατέχει	κατέχῃ	κατέχοι	κατεχέτω	κατέχειν	κατέχων, -ουσα, -ον
κελεύει	κελεύῃ	κελεύοι	κελεύέτω	κελεύειν	κελεύων, -ουσα, -ον
ἐρωτᾶται	ἐρωτᾶται	ἐρωτῶτο	ἐρωτάσθω	ἐρωτᾶσθαι	ἐρωτῶμενος, -μένη, -μενον
ἠρέθη	αἶρεθῇ	αἶρεθείη	αἶρεθήτω	αἶρεθῆναι	αἶρεθείς, -θείσα, -θέν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Τοιούτων δέ ὄντων [τῶν πραγμάτων] Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ: κύρ. πρότ. Θηραμένης: υποκ. στο εἶπεν [: το ρήμα της πρότασης]. τοιούτων: κατηγ. στο [πραγμάτων: εννοείται]: υποκ. στη μτχ. ὄντων: χρον. μτχ. γενική απόλυτη. ἐν ἐκκλησίᾳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
2. εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον: δευτ. υποθετική πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: εννοείται]: υποκ. στο βούλονται [: το ρήμα της πρότασης] και στο πέμψαι

[: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρεμφ. αντικ. στο βούλονται. **αὐτόν**: αντικ. στο πέμψαι. **παρά Λύσανδρον**: εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε πρόσωπο.

3. **ὅτι εἰδὼς ἤξει Λακεδαιμονίους**: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. του εἶπεν της κύριας πρότασης. [**Θηραμένης**: εννοείται]: υποκ. του ἤξει [: το ρήμα της πρότασης] και της μτχ. **εἰδὼς**: τροπική μτχ. **Λακεδαιμονίους**: αντικ. στη μτχ. κατά πρόληψη του υποκειμένου.

- **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ**: κανονικά η αιτιατική **τούς Λακεδαιμονίους** αντί να είναι αντικείμενο της μετοχής **εἰδὼς**, έπρεπε να είναι υποκείμενο του **ἀντέχουσι** της πλάγιας ερωτηματικής πρότασης σε ονομαστική πτώση: **Λακεδαιμόνιοι**· εδώ έχουμε **σχῆμα πρόληψης**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Στο **σχῆμα πρόληψης** το υποκείμενο μιας δευτερεύουσας πρότασης τίθεται κατά πρόληψη ως αντικείμενο σε αιτιατική στο ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτάται η δευτερεύουσα αυτή πρόταση:

Δημοκρατίαν γε οἶσθα τί ἐστι [αντί: οἶσθα γε τί ἐστι **Δημοκρατία**]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 437].

- **εἰ βούλονται** [: υπόθεση] - **ὅτι εἰδὼς ἤξει Λακεδαιμονίους** [: απόδοση]: **εξαρτημένος υποθετικός λόγος** από το λεκτικό εἶπεν της κύριας πρότασης, που έχει απόδοση τη δευτερεύουσα ειδική πρόταση. Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το **πραγματικό**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [**Εξαρτημένος** [ή πλάγιος] λέγεται ο υποθετικός λόγος, ο οποίος εξαρτάται από ρήματα **αισθητικά, γνωστικά, λεκτικά, δοξαστικά, βουλητικά** [= επιθυμίας], **κελευστικά, προτρεπτικά, αποτρεπτικά, ερωτηματικά** ή από άλλα ρήματα ή και φράσεις συγγενικής σημασίας μ' αυτά. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή εξαρτημένου υποθετικού λόγου και **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 400].

4. **Πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τήν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περί τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα**: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρότ. ολικής άγνοιας διμερής αντικείμενο στη μετοχή **εἰδὼς** της προηγούμενης πρότασης. **Πότερον περί τῶν τειχῶν** [: α' μέρος] ἢ [**ἀντέχουσι**] **πίστεως ἔνεκα** [: β' μέρος] [**Λακεδαιμόνιοι**: εννοείται]: υποκ. στο **ἀντέχουσι**. **περί τῶν τειχῶν**: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **ἐξανδραποδίσασθαι** τελ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. **βουλόμενοι**: αιτιολ. μτχ. [**Λακεδαιμόνιοι**: εννοείται]: υποκ. στη μετοχή και στο απαρέμφ. [: ταυτοπροσωπία]. **τήν πόλιν**: αντικ. του εξανδραποδίσασθαι. **πίστεως ἔνεκα**: εμπρόθ. προσδ. του σκοπού [αναστροφής της πρόθεσης αντί: ἔνεκα πίστεως].

5. **Πεμφεῖς δέ διέτριβε παρά Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καί πλείω, ἐπιτηρῶν**: κύρ. πρότ. [**Θηραμένης**: εννοείται]: υποκ. στο διέτριβε [: το ρήμα της πρότασης] και στις μετοχές **πεμφεῖς** [: χρον. μτχ.] και **ἐπιτηρῶν** [: τροπική μτχ.]. **παρά Λυσάνδρῳ**: εμπρόθ. προσδ. του πλησίον. **τρεῖς**: επιθ. προσδ. στο **μῆνας**: αιτιατ. του χρόνου. **πλείω**: αιτιατ. του χρόνου.

6. **ὁπότε Ἀθηναῖοι ἐμελλόν διά τό ἐπιπλεοιπέναι τόν σῖτον ἅπαντα ὁμολογήσειν**: δευτερ. πλάγια ερωτημ. πρότ. μερικής άγνοιας αντικ. στη μετοχή **ἐπιτηρῶν** της

προηγούμενης πρότασης. **Ἀθηναῖοι**: υποκ. του **ἔμελλον** το ρήμα της πρότασης] και του **ὁμολογήσειν** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο **ἔμελλον**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το τελικό απαρέμφατο δεν τίθεται σε χρόνο μέλλοντα παρά μόνο, όταν εξαρτάται από το **μέλλω**, όπως εδώ, και πολύ σπάνια, όταν εξαρτάται από το **διανοοῦμαι**. Βλέπε **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 228].

ἅπαντα: κατηγ. προσδ. στο **τόν σῖτον**: υποκ. στο **ἐναρθρο** απαρέμφ. **τό ἐπιλελοιπέναι**. **διά τό ἐπιλελοιπέναι**: εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

7. **ὅ,τι τις λέγοι**: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική πρότ. αντικ. στο **ὁμολογήσειν** της πλάγιας ερωτημ. πρότ. **τις**: υποκ. στο **λέγοι** [: το ρήμα της πρότασης]. **ὅ,τι**: σύστοιχο αντικ. στο **λέγοι**.

8. **Ἐπεὶ δέ ἤκε τετάρτῳ μυνί**: δευτ. χρον. πρότ. που εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει γεγονός πραγματικό σε καθορισμένο χρόνο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 363].

[**Θηραμένης**: εννοείται]: υποκ. στο **ἤκε** [: το ρήμα της πρότασης]. [**Ἀθήναζε**: εννοείται]: επιρρ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **τετάρτῳ**: επιθ. προσδ. στο **μυνί**: δοτ. του χρόνου.

9. **ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ**: κύρ. πρότ. [**Θηραμένης**: εννοείται]: υποκ. του **ἀπήγγειλεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐν ἐκκλησίᾳ**: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

10. **ὅτι αὐτόν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι**: δευτ. ειδ. πρότ. που εκφέρεται με ευκτική του **πλάγιου λόγου** [: κατέχοι], γιατί εξαρτάται από χρόνο ιστορικό [: **ἀπήγγειλεν**] και είναι και αντικείμενο του.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η ευκτική του πλάγιου λόγου βρίσκεται μόνο σε **δευτερεύουσες** προτάσεις, κρίσης ή επιθυμίας. Είναι η ευκτική **χωρίς** το δυνητικό **ἂν** και τίθεται στην πρόταση αντί της **οριστικής** ή **υποτακτικής**.

Εξαρτάται από **ιστορικό χρόνο** και δηλώνει **κάτι** που συνέβη στο παρελθόν, ως γνώμη του υποκειμένου του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται η ευκτική του πλάγιου λόγου, ως γνώμη δηλ. **υποκειμενική**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 330].

Λύσανδρος: υποκ. στο **κατέχοι**. **αὐτόν**: αντικ. **τέως**: επιρρ. προσδ. χρόνου.

11. **εἴτα κελεύοι εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι**: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο **ἀπήγγειλεν**: εκφέρεται κι αυτή, όπως η προηγούμενη ειδική, με ευκτική του πλάγιου λόγου [: **κελεύοι**]. [**Λύσανδρος**: εννοείται]: υποκ. του **κελεύοι** [: το ρήμα της πρότασης]. [**αὐτόν**: εννοείται]: άμεσο αντικ. στο **κελεύοι** και υποκ. στο **ἰέναι** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. έμμεσο αντικ. στο **κελεύοι**. **εἰς Λακεδαίμονα**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλά ρήματα, και κυρίως τα κελευστικά, όπως εδώ το **κελεύοι**, δέχονται δύο αντικείμενα: το ένα τελικό απαρέμφατο και το άλλο αιτιατική, που είναι ταυτόχρονα και υποκείμενο του απαρεμφάτου].

12. [ἔλεγε] γάρ [αὐτῷ] οὐκ εἶναι κύριος [αὐτός], ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους [εἶναι κυρίους]: κύρ. πρότ. [αὐτός: εννοείται]: υποκ. στο [ἔλεγε: εννοείται το ρήμα της πρότασης] και στο εἶναι [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. έμμεσο στο [ἔλεγεν]. [αὐτῷ: εννοείται]: αντικ. άμεσο στο [ἔλεγε]. κύριος: κατηγ. στο [αὐτός]. [κυρίους]: κατηγ. στο ἐφόρους: υποκ. στο [εἶναι: εννοείται]: ετεροπροσωπία.
13. ὦν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. γενική αντικειμενική στο κύριος της προηγούμενης κύριας πρότασης· γενική αντικειμενική από το κύριος ήταν η γενική τούτων που βρισκόταν στην κύρια πρόταση και που ύστερα από την παράλειψή της πήρε τη συντακτική της θέση η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. Εδώ έχουμε έλξη του αναφορικού ἄ από την αντωνυμία τούτων που παραλείφθηκε. Χωρίς έλξη θα ήταν τούτων ἄ ἐρωτῶτο.
- [οὗτος: εννοείται δηλ. ο Λύσανδρος]: υποκ. στο ἐρωτῶτο [: το ρήμα της πρότασης]. ὑπ' αὐτοῦ: ποιητ. αίτιο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για την έλξη του αναφορικού συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

14. Μετά ταῦτα ἡρέθη πρεσβευτής εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ δέκατος αὐτός: κύρ. πρότ. μετά ταῦτα: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. πρεσβευτής: κατηγ. στο [Θηραμένης: εννοείται]: υποκ. στο ἡρέθη [: το ρήμα της πρότασης].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα εκλογής στην παθητική τους διάθεση, όπως εδώ το ἡρέθη, είναι συνδετικά και συνδέουν το υποκείμενο με το κατηγορούμενο. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 43].

αὐτοκράτωρ: επιρρ. κατηγ. τρόπου. δέκατος αὐτός: κατηγ. προσδ. στο [Θηραμένης]. εἰς Λακεδαίμονα: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. Τοιούτων δέ ὄντων [τῶν πραγμάτων]: η κατάσταση των Αθηναίων είναι πραγματικά τραγική, αφού τους πολιορκεί ο Άγης από τη ξηρά, έχοντας ως βάση τη Δεκέλεια, και ο Λύσανδρος από τη θάλασσα με ένα πανίσχυρο στόλο διακοσίων πλοίων. Το σπουδαιότερο όμως απ' όλα είναι ότι υποφέρουν από συνωπισμό και έλλειψη τροφίμων. Μερικοί σκέφτονται τη συνηκολόγηση, κάποιοι την δέχονται μόνο με όρους ενώ άλλοι κάνουν το παν για την άνευ όρων παράδοση της πόλης. Στην τελευταία ομάδα, την ομάδα των ολιγαρχικών, εντάσσεται και ο Θηραμένης.
2. Θηραμένης: στρατηγός και πολιτικός της αρχαίας Αθήνας, που ονομάστηκε "Κόθορνος". Μαθητής του σοφιστή Πρόδικου και του Σωκράτη, έδρασε κατά το

τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Το 411 π.χ. κινήθηκε για την ανατροπή της δημοκρατίας και την εγκαθίδρυση της ολιγαρχίας των Τετρακοσίων, μα σύντομα προσχώρησε στην αντιπολίτευση, ανέλαβε την αρχηγία της και ξανάφερε την δημοκρατία. Το 406 ήταν ανάμεσα στους στρατηγούς, που κατηγορήθηκαν πως κατά τη ναυμαχία στις Αργινούσες δε φρόντισαν να σώσουν τους ναυαγούς. Όμως από κατηγορούμενος κατάφερε να γίνει κατήγορος των συναδέλφων του. Επίσης με την προδοτική τακτική του απέναντι των Αθηναίων αμείφθηκε από τον Σπαρτιάτη στρατηγό και πολιτικό Λύσανδρο, που τον διάλεξε σαν ένα από τους "τριάντα τυράννους". Στο τέλος καταδικάστηκε από τον σκληρότερο τύραννο, τον Κριτία, που ήλθε σε διάσταση μαζί του, να πιει το κώνειο.

"Κόθορνος" [: ψηλό υπόδημα που φορούσαν οι υποκριτές των τραγωδιών όσες φορές υποδύονταν ηρωϊκά πρόσωπα. Επειδή όμως ο Κόθορνος ήταν ευρύχωρος και προσαρμοζόταν αδιάφορα σε κάθε πόδι, κατάντησε η λέξη κωμικό επώνυμο για τους χωρίς χαρακτήρα ανθρώπους και μάλιστα για τους πολιτικούς που προσαρμόζονταν σε κάθε κατάσταση.

3. **εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτόν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον:** στο σημείο αυτό ο Θηραμένης διατυπώνει συγκεκριμένη πρόταση προς την εκκλησία του δήμου, τη συνέλευση δηλαδή του λαού, να εγκρίνει την αποστολή του στο Λύσανδρο, για την επίτευξη ειρήνης με όρους ευνοϊκούς για την Αθήνα. Αυτό το αναφέρει και ο Λυσίας στους λόγους του, "Κατὰ Ἑρατοσθένους" και "Κατὰ Ἀγοράτου", λέγοντας επίσης ότι ο Θηραμένης υποσχέθηκε στους Αθηναίους πως θα πετύχαινε να μην γκρεμιστούν τα τείχη και να μην παραδοθούν τα πλοία.
4. **... περί τῶν τειχῶν:** όταν οι Αθηναίοι, με εμπνευστή το Θεμιστοκλή, ανήγειραν τα Μακρά τείχη [478 π.χ. μετά τη λήξη των Περσικών πολέμων] οι Σπαρτιάτες αντέδρασαν έντονα θεωρώντας τα επικίνδυνα για τη δική τους ασφάλεια. Γι' αυτό και βασικός όρος για τη συνθηκολόγηση ήταν η κατεδάφιση των τειχών.
5. **διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ:** ο Θηραμένης ίσως σκόπιμα καθυστέρουσε τρεις και πλέον μήνες, γιατί πίστευε πως, όσο περνούσε ο καιρός, οι Αθηναίοι, κάτω από την πίεση της πείνας, θα γίνονταν πιο διαλλακτικοί και θα συνθηκολογούσαν με βαρύτερους όρους. Το γεγονός ότι ο Λύσανδρος τον επέλεξε μεταξύ των τριάκοντα τυράννων, συνδυάζεται άριστα με την σκοπιμότητα των προθέσεών του.
6. **ἐπιτηρῶν ὁπότε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τό ἐπιλελοιπέναι τόν σῆτον ἅπαντα ὃ τι τις λέγοι ὁμολογήσειν:** ο Θηραμένης ανήκε στο ολιγαρχικό κόμμα και οι ενέργειές του είχαν ως σκοπό την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος στην Αθήνα.
7. **... τοὺς ἐφόρους:** έτσι ονομάζονταν οι ανώτατοι πολιτικοί άρχοντες της αρχαίας Σπάρτης κι άλλων δωρικών πόλεων, που η θητεία τους κρατούσε ένα χρόνο. Το σώμα αποτελούνταν από πέντε μέλη, από τα οποία ο ένας ήταν πρόεδρος και επώνυμος άρχοντας της πόλης. Η εκλογή τους γινόταν από τη συνέλευση του

λαού. Η ισχύς τους, στην αρχή, ήταν μικρή, μα από το τέλος του 6ου αιώνα μεγάλωσε τόσο ώστε να γίνουν παντοδύναμοι, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να ελέγχουν και να δικάζουν ακόμα και τους βασιλιάδες. Συγκαλούσαν την Απέλλα και τη Γερουσία, δίκασαν τα εγκλήματα, διεύθυναν τα οικονομικά της πόλης, τιμωρούσαν τους άρχοντες που έπεφταν σε παραπτώματα και μάλιστα διαπραγματεύονταν με τους ξένους πρέσβεις καθορίζοντας έτσι την εξωτερική πολιτική της Σπάρτης.

8. **πρεσβευτής αυτοκράτωρ**: ήταν ανώτατο αξίωμα στην Αθήνα για δύσκολες πρεσβευτικές αποστολές. Ο πρεσβευτής αυτοκράτωρ είχε απόλυτη πληρεξουσιότητα να διαχειριστεί τη σύναψη της ειρήνης "εν λευκώ" όπως εκείνος νομίζει καλύτερα.
9. **δέκατος αὐτός**: υπήρχαν δηλαδή άλλοι εννέα, όμως επικεφαλής ήταν ο Θηραμένης [: αυτοκράτωρ].

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **Πρόληψη**: Λακεδαιμονίους: κανονικά η αιτιατική αυτή έπρεπε να είναι όχι αντικείμενο του **εἰδώς** αλλά υποκείμενο, σε πτώση ονομαστική, του **ἀντέχουσι**. Η ευλυγισία του λόγου είναι φανερή σ' όλο το κείμενο από το πλήθος των ρηματικών τύπων. Οι μισές περίπου λέξεις, αν εξαιρεθούν άρθρα, σύνδεσμοι και προθέσεις, είναι τύποι ρηματικοί.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Η κατάσταση μέσα στην Αθήνα, μετά την ήττα στους Αιγός ποταμούς, είναι δραματική και ο κλοιός της πολιορκίας σφίγγει όλο και περισσότερο. Τότε ο ολιγαρχικός Θηραμένης πείθει την εκκλησία του δήμου, ώστε να σταλεί στο Λύσανδρο και να διερευνήσει ο ίδιος προσωπικά τις προθέσεις των Λακεδαιμονίων. Όμως σκόπιμα καθυστερεί, ελπίζοντας ότι οι πολιορκημένοι θα εξαντληθούν από την έλλειψη τροφίμων και θα είναι έτοιμοι να αποδεχθούν βαρύτερους όρους συνθηκολόγησης. Όταν επιστρέφει, δικαιολογείται με την πρόφαση ότι ο Λύσανδρος δεν του επέτρεπε να φύγει και μόνο στο τέλος του υπέδειξε να στείλουν οι Αθηναίοι πρεσβεία στη Σπάρτη. Οι Αθηναίοι τον πίστεψαν και αφού τον εξέλεξαν πρεσβευτή με απόλυτη πληρεξουσιότητα, τον έστειλαν στη Σπάρτη επικεφαλής εννέα άλλων.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *βούλομαι, πέμπω, οίδα, διατρίβω, επιτηρώ.*

Απάντηση:

Λέξεις: Ομόρριζα στη Νεοελληνική

βούλομαι βούληση - αβούλητος

πέμπω πομπή - παραπομπή

οίδα είδηση - συνείδηση

διατρίβω τριβή - διατριβή

επιτηρώ τήρηση - διατήρηση

Ερώτηση 2η Η λέξη *είδηση* παράγεται από το:

α) οίδω

β) οίδα

γ) επίσταμαι

Απάντηση:

Η λέξη *είδηση* παράγεται από τον μέλλοντα του ρήματος *οίδα* [: είδισω].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α) ὄντων: μετοχή μέλλοντα του *εἶμι*.

β) πέμπαι: απαρέμφατο αορίστου του *πέμπω*.

γ) ἤξει: οριστική μέλλοντα του *ἔκω*.

δ) πεμφθείς: μετοχή ενεστώτα του *πέμπομαι*

ε) ἰέναι: απαρέμφατο ενεστώτα του *εἶμι* / *ἔρχομαι*.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: β, γ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α) ἐν ἐκκλησίᾳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης ὅε τόπο.

β) Λακεδαιμονίους: υποκείμενο στη μτχ. *εἰδώς*.

γ) πεμφθείς: τελική μετοχή.

δ) ἐπιτηρῶν: τροπική μετοχή.

ε) μῆνας: αιτιατική του χρόνου.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η πρόταση ὧν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ;

- α] πλάγια ερωτηματική
- β] ευθεία ερωτηματική
- γ] εναντιωματική
- δ] συμπερασματική
- ε] αναφορική προσδιοριστική

Απάντηση:

Η πρόταση **ὡν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ** είναι δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική.

Ερώτηση 6n *Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη*

Β στήλη:

Α	Β
1. ἐκκλησία	α. μένω κοντά
2. σῆτος	β. με απαρίοριστη εξουσία
3. πότερον	γ. συνέλευση του λαού
4. αὐτοκράτωρ	δ. τρόφιμα
5. διατρίβω	ε. τι από τα δύο

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: **1-γ, 2-δ, 3-ε, 4-β, 5-α.**

Ερώτηση 7n *Ποια είναι η κατάσταση που επικρατεί στην πττημένη Αθήνα;*

Απάντηση: Η κατάσταση των Αθηναίων είναι πραγματικά τραγική, αφού τους πολιορκεί ο Άγης από τη ξηρά, έχοντας ως βάση τη Δεκέλεια, και ο Λύσανδρος από τη θάλασσα με ένα πανίσχυρο στόλο διακοσίων πλοίων. Το σπουδαιότερο όμως απ' όλα είναι ότι υποφέρουν από συνωστισμό και έλλειψη τροφίμων. Μερικοί σκέφτονται τη συνθηκολόγηση, κάποιοι την δέχονται μόνο με όρους ενώ άλλοι κάνουν το παν για την άνευ όρων παράδοση της πόλης. Στην τελευταία ομάδα, την ομάδα των ολιγαρχικών, εντάσσεται και ο Θηραμένης.

Ερώτηση 8n *Τι γνωρίζετε για την πολιτική δράση του Θηραμένη;*

Απάντηση: Στρατηγός και πολιτικός της αρχαίας Αθήνας, που ονομάστηκε "Κόθορνος". Μαθητής του σοφιστή Πρόδικου και του Σωκράτη, έδρασε κατά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Το 411 π.χ. κινήθηκε για την ανατροπή της δημοκρατίας και την εγκαθίδρυση της ολιγαρχίας των Τετρακοσίων, μα σύντομα προσχώρησε στην αντιπολίτευση, ανέλαβε την αρχηγία της και ξανάφερε την δημοκρατία. Το 406 ήταν ανάμεσα στους στρατηγούς, που κατηγορήθηκαν πως κατά τη ναυμαχία στις Αργινούσες δε φρόντισαν να σώσουν τους ναυαγούς. Όμως από κατηγορούμενος κατάφερε να γίνει κατήγορος των συναδέλφων του. Επίσης με την προδοτική τακτική του απέναντι των Αθηναίων αμείφθηκε από τον Σπαρτιάτη στρατηγό και πολιτικό Λύσανδρο, που τον διάλεξε σαν ένα από τους "τριάντα τυράννους". Στο τέλος καταδικάστηκε από τον σκληρότερο τύραννο, τον Κριτία, που ήλθε σε διάσταση μαζί του, να πιει το κώνειο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 18-19

Λύσανδρος δέ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι **ἀποκρίναιτο** Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καί πολέμου. Θηραμένης δέ καί οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἤκοιεν εἶπαν ὅτι αὐτοκράτορες περί εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς. Ἐπεὶ δ' ἤκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καί Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δέ καί ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μή σπένδεσθαι Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΕΥΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

[Ὅπως το **ἀποκρίναιτο** του παραπάνω κειμένου]

1. Η ευκτική του πλάγιου λόγου βρίσκεται μόνο σε δευτερεύουσες προτάσεις, κρίσης ή επιθυμίας.
2. Είναι ευκτική χωρίς το δυνητικό ἄν και τίθεται στην πρόταση αντί της απλής οριστικής ή υποτακτικής.
3. Εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και χρησιμοποιείται από τον αφηγητή [τον συγγραφέα], για να δώσει κάτι [περιστατικά ή απόψεις] που συνέβη στο παρελθόν, χωρίς να είναι βέβαιος γι' αυτό, αλλά το αφηγείται ως γνώμη του υποκειμένου του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται ευκτική του πλάγιου λόγου, ως γνώμη δηλ. υποκειμενική, αβέβαιη.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Οἱ δέ ἀπήγγελλον ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τό στράτευμα [= αυτοί διηγούνταν ὅτι ὅλο το στράτευμα αναπαύονταν με τον τρόπο αυτόν].
 2. Ξενοφῶν ἠγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν ἔκβασιν, ἵνα ταύτη τῇδῶ οἱ πολέμιοι προσέκοιεν τὸν νοῦν [= ο Ξενοφώντας προχωρούσε προς το φανερό πέρασμα, για να έχουν οι εχθροί στραμμένη την προσοχή τους σ' αυτό το δρόμο].
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ευκτικής του πλάγιου λόγου και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 315.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λύσανδρος δέ ἔπεμψε τοῖς ἐφόροις
Ἀριστοτέλῃν, ὄντα Ἀθηναῖον φυγάδα,

μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων
ἀγγελοῦντα
ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει
ἐκείνους εἶναι κυρίους
εἰρήνης καὶ πολέμου.
Θηραμένης δέ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις

ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ,
ἐρωτώμενοι δέ
ἐπὶ τίνι λόγῳ ἤκοιεν
εἶπαν ὅτι [ἤκοιεν]
αὐτοκράτορες
περὶ εἰρήνης,
μετά ταῦτα οἱ ἔφοροι
ἐκέλευον καλεῖν αὐτούς.

Ἐπεὶ δ' ἦκον,
ἐποίησαν ἐκκλησίαν,
ἐν ᾗ Κορίνθιοι
καὶ μάλιστα Θηβαῖοι
πολλοὶ δέ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων,
ἀντέλεγον
μή σπένδεσθαι Ἀθηναίοις,
ἀλλ' ἐξαιρεῖν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ο Λύσανδρος ἔστειλε στους εφόρους
τον Αριστοτέλη, που ἦταν Αθηναῖος ἐξόρι-
στος,
μαζί με ἄλλους Λακεδαιμονίους,
για να [τους] αναφέρει
ὅτι ἀπάντησε στο Θηραμένει
πὼς ἐκεῖνοι ἦταν ἀρμόδιοι
για εἰρήνη και πόλεμο.
Ο Θηραμένης λοιπόν και οἱ ἄλλοι πρέ-
σβεις,
ὅταν ἔφτασαν στη Σελλασία
και ὅταν τους ρωτοῦσαν
με ποιες προτάσεις εἶχαν ἐρθεῖ
ἀπάντησαν [ὅτι εἶχαν ἐρθεῖ]
ὡς πληρεξούσιοι με ἀπεριόριστη ἐξουσία
για να συνάψουν εἰρήνη·
ὕστερα ἀπ' αὐτά οἱ ἐφοροι
ἐδιναν ἐντολή να τους καλοῦν
[στη Σπάρτη].
Ὅταν λοιπόν ἔφτασαν [στη Σπάρτη]
συγκάλεσαν συνέλευση,
στην οποία οἱ Κορίνθιοι
και προπάντων οἱ Θηβαῖοι
και πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τους Ἑλληνες
ἀντιπρότειναν
να μὴ συνθηκολογήσουν με τους Αθη-
ναίους,
ἀλλὰ να [τους] ἀφανίσουν.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἔπεμψεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του πέμπω = στέλνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔπεμπον, μέλλ. πέμπω, αόρ. ἔπεμψα, παρκμ. πέπομφα, υπερσ. ἐπεπόμφειν - [-] πεπομφώς ἦν.

ἀγγελοῦντα: μτχ. μέλλ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. ενικ. του ἀγγέλλω = γνωστοποιώ, ανακοινώνω, αναγγέλλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤγγελλον, μέλλ. ἀγγελῶ, αόρ. ἤγγειλα, παρκ. ἤγγελκα, υπερσ. ἠγγέλκειν.

φυγάδα: αιτιατ. ενικ. γέν. αρσεν. γ' κλίσ. του μονοκατάληκτου διγενούς επιθ. ὁ, ἡ φυγᾶς [γεν. τοῦ, τῆς φυγάδος] κ.λπ.

ὄντα: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. ενικ. του εἶμι = εἶμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ᾔ - ᾔν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγενόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ἦν.

ἀποκρίναιτο: ευκτικ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀποκρίνομαι = απαντώ, δίνω απάντηση. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπεκρινόμην, μέλλ. ἀποκρινοῦμαι - ἀποκριθήσομαι, αόρ. ἀπεκρινάμην - ἀπεκρίθην, παρκμ. ἀποκέκριμαι, υπερσ. ἀπεκεκρίμην.

εἶναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του εἶμι.

πρέσβεις: ονομ. πληθ. γέν. αρσεν.: ο ενικός κλίνεται σύμφωνα με την α' κλίση, ὁ πρεσβευτής -οῦ, ενώ ο πληθ. σύμφωνα με την γ' κλίση, οἱ πρέσβεις -εων.

ᾔσαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του εἶμι.

ἐρωτώμενοι: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του ἐρωτάομαι -ῶμαι = ρωτιέμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παθ. αορ. ἠρωτήθην.

ἦκοιεν: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἦκω = έχω έρθει. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦκον, μέλλ. ἦξω, αόρ. σύνθ. [δι]ᾔξε.

εἶπαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. προσ. του λέγω = λέγω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα - εἶπον, παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἶρήκειν - εἶρηκώς ἦν.

καλεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του καλέω -ῶ = προσκαλώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκάλουν, μέλλ. καλῶ, αόρ. ἐκάλεσα, παρκμ. κέκληκα, υπερσ. ἐκεκλήκειν.

ἐκέλευον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του κελεύω = δίνω εντολή, παραγγέλλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκέλευον, μέλλ. κελεύσω, αόρ. ἐκέλευσα, παρκμ. κεκέλευκα.

ᾔκον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἦκω.

ἐποίησαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέω -ῶ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἶμι, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

ἀντέλεγον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀντιλέγω = αντιπροτείνω.
σπένδεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του σπένδομαι = συνθηκολογώ. ΧΡΟΝΟΙ:
 παρτ. ἐσπενδόμην, μέλλ. σπείσομαι, αόρ. ἐσπεισάμην, παρκμ. ἔσπεισμαι, υπερ-
 σ. ἐσπείσμην.
ἐξαιρεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἐξαιρέω -ῶ = αφανίζω, καταστρέφω. ΧΡΟΝΟΙ:
 παρτ. ἐξήρουν, μέλλ. ἐξαιρήσω, αόρ. ἐξεῖλον, παρκμ. ἐξήρηκα, υπερσ. ἐξηρήκειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
πέμπει ἀγγέλλοντα ὄντα ἀποκρίνοιτο εἶναι εἰσί[ν]	ἔπεμπε[ν] ἦσαν	πέμψει ἀγγελοῦντα ἐσόμενον ἀποκρινόιτο ἀποκριθήσοιτο ἔσεσθαι ἔσονται	ἔπεμψε[ν] ἀγγεῖλанта γενόμενον ἀποκρίναιτο ἀποκριθείη γενέσθαι ἐγένοντο	πέπομφε[ν] ἠγγελκότα γεγονότα ἀποκεκριμένος εἶη γεγονέναι γεγόνασι	ἐπεπόμφει ἐγεγόνεσαν γεγόνεσαν γεγονότες ἦσαν
ἐρωτώμενοι ἥκοιεν λέγουσι[ν]	ἔλεγον	ἥξοιεν λέξουσι[ν] ἐροῦσι[ν]	ἐρωτηθέντες ἔλεξαν εἶπαν εἶπον	εἰρήκασι[ν]	εἰρήκεσαν εἰρηκότες ἦσαν
καλεῖν κελεύουσι[ν] ἥκουσιν ποιοῦσι[ν]	ἐκέλευον ἥκον ἐποίουν	καλεῖν κελεύσουσι[ν] ἥξουσι[ν] ποιήσουσι[ν]	καλέσαι ἐκέλευσαν ἐποίησαν	κεκληκέναι κεκελεύκασι[ν] πεποιήκασι[ν] πεποιηκότες εἰσί[ν]	ἐπεποιήκεσαν πεποιηκότες ἦσαν
ἀντιλέγουσ[ν]	ἀντέλεγον	ἀντιλέξουσι[ν] ἀντεροῦσι[ν]	ἀντέλεξαν ἀντεῖπον	ἀντειρήκασι[ν]	ἀντειρήκεσαν ἀντειρηκότες ἦσαν
σπένδεσθαι ἐξαιρεῖν		σπείσεσθαι ἐξαιρήσειν	σπείσασθαι ἐξελεῖν	ἐσπεῖσθαι ἐξηρηκέναι	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔπεμψε[ν]	πέμψη	πέμψαι πέμψειε[ν]	πεμψάτω	πέμψαι	πέμψας, πέμψασα, πέμψαν
ἀπεκρίνατο	ἀποκρίνεται	ἀποκρίναιτο	ἀποκρινάσθω	ἀποκρίνα- σθαι	ἀποκρινάμενος -μένη, -μενον
ἤκουσι[ν]	ἤκωσι[ν]	ἤκοιεν	ἠκόντων ἠκέτωσαν	ἤκειν	ἤκων, ἤκουσα, ἤκον
ἐποίησαν	ποιήσωσι[ν]	ποιήσαιεν ποιήσειαν	ποιπσάντων ποιπσά- τωσαν	ποιῆσαι	ποιήσας, ποιήσασα, ποιῆσαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Λύσανδρος δέ τοῖς ἐφόροι ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα: κύρ. πρότ. Λύσανδρος: υποκ. στο ἔπεμψε[: το ρήμα της πρότασης]. Ἀριστοτέλην [: ἄμεσο] - ἐφόροις [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στο ἔπεμψε. μετὰ Λακεδαιμονίων: εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας. ἄλλων: επιθ. προσδ. στο Λακεδαιμονίων. Ἀθηναῖον: επιθ. προσδ. στο φυγάδα: κατηγ. στο Ἀριστοτέλην μέσω της επιθ. μτχ. ὄντα [τύπος συνδετικός]: παράθεση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η παράθεση, πολλές φορές, συνοδεύεται και από άλλες λέξεις με άλλη συντακτική θέση, για να δοθεί λεπτομερής περιγραφή στο προσδιοριζόμενο. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή παράθεσης ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 59].

τοῖς ἐφόροις: αντικ. της μτχ. ἀγγελοῦντα: τελική μτχ.

2. ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καί πολέμου: δευτ. ειδ. πρότ. που εκφέρεται με ευκτική του πлагίου λόγου ἀποκρίναιτο, γιατί το ρήμα και κύριας πρότασης ἔπεμψε είναι χρόνου ιστορικού.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε ευκτική του πлагίου λόγου συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Θηραμένει [: ἄμεσο] - εἶναι [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στο ἀποκρίνατο [: το ρήμα της πρότασης]. κυρίους: κατηγ. στο ἐκείνους: υποκ. στο εἶναι [: ετεροπροσωπία].

ειρήνης - πολέμου: γενικές αντικειμενικές στο κυρίους.

3. Θηραμένης δέ καί οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐρωτώμενοι δέ εἶπαν: κύρ. πρότ. Θηραμένης - οἱ πρέσβεις: υποκείμενα στο εἶπαν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἐρωτώμενοι: χρον. μτχ. οἱ ἄλλοι: επιθ. προσδ. στο πρέσβεις.
4. ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σιλλασία: δευτ. χρον. πρότ. [Θηραμένης - πρέσβεις: εννοούνται]: υποκείμενα στο ἦσαν [: το ρήμα της πρότασης]. ἐν Σελλασία: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
5. ἐπὶ τινι λόγῳ ἥκοιεν: δευτ. πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας αντικ. στη μτχ. ἐρωτώμενοι της προηγούμενης πρότασης. [οὔτοι: εννοείται]: υποκ. στο ἥκοιεν [: το ρήμα της πρότασης] . ἐπὶ λόγῳ: εμπρόθ. προσδ. σκοπού [τελικού αιτίου]. τίνι: επιθ. προσδ. στο λόγῳ.
6. ὅτι [ἥκοιεν] αὐτοκράτορες περί ειρήνης: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο εἶπαν της κύριας πρότασης. αὐτοκράτορες: επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το επιρρηματικό κατηγορούμενο είναι επίθετο και αναφέρεται άλλοτε στο υποκείμενο και άλλοτε στο αντικείμενο με τα οποία συμφωνεί στην πτώση, στον αριθμό και στο γένος.

Μεταφράζεται κανονικά με επίρρημα ή με φράση επιρρηματική ή με επίθετο ή με δευτερεύουσα πρόταση.

Συντάσσεται με **όλα τα ρήματα** και κυρίως με ρήματα που σημαίνουν **κίνηση**.

Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δηλώνει συνήθως **τάξη, τόπο, τρόπο, σκοπό** και χρόνο. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 37].

[οὔτοι: εννοείται]: υποκ. στο [ἥκοιεν: εννοείται]. περί ειρήνης: εμπρόθετος προσδ. αναφοράς.

7. μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς: κύρ. πρότ. οἱ ἔφοροι: υποκ. στο ἐκέλευον [: το ρήμα της πρότασης]. [τούς ἀγγέλους: εννοείται]: άμεσο αντικ. στο ἐκέλευον και ταυτόχρονα υποκ. στο καλεῖν: τελ. απαρέμφ. αντικ. έμμεσο στο ἐκέλευον.
8. Ἐπεὶ δ' ἦκον [οἱ πρέσβεις εἰς Σπάρτην]: δευτ. χρον. πρότ. [οἱ πρέσβεις: εννοείται]: υποκ. του ἦκον [: το ρήμα της πρότασης]. [εἰς Σπάρτην: εννοείται]: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
9. Ἐκκλησίαν ἐποίησαν [οἱ ἔφοροι]: κύρ. πρότ. [οἱ ἔφοροι: εννοείται]: υποκ. στο ἐποίησαν [: το ρήμα της πρότασης]. ἐκκλησίαν: αντικ.
10. ἐν ἧ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δέ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μή σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν: δευτ. αναφορ. προσδ. πρότ. στο ἐκκλησίαν της κύριας πρότασης. Κορίνθιοι - Θηβαῖοι - ἄλλοι: υποκείμενα στο ἀντέλεγον [: το ρήμα της πρότασης]. πολλοὶ: επιθ. προσδ. στο ἄλλοι. σπένδεσθαι - ἐξαιρεῖν: τελικά απαρέμφ. αντικείμενα στο ἀντέλεγον. τῶν Ἑλλήνων: γεν. διαιρ. στο ἄλλοι.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλές φορές η γενική διαιρετική εξαρτάται από αντωνυμίες, όπως εδώ

η γενική τῶν Ἑλλήνων από την αντωνυμία ἄλλοι].

[αὐτούς]: υποκ. στα απαρέμφατα. Ἀθηναίους: αντικ. στο σπένδεσθαι. [τούτους: εννοείται]: αντικ. στο ἐξαιρεῖν.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. ἔπεμψεν Ἀριστοτέλῃν: ήταν εξόριστος Αθηναίος ολιγαρχικός, που τον συμπεριέλαβε ο Λύσανδρος σ' αυτή την αποστολή προς τους εφόρους της πόλης του. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός, ότι ο Λύσανδρος εμπιστεύεται έναν Αθηναίο σε μυστική αποστολή προς τη Σπάρτη, πράγμα που δείχνει πόσο αφοσιωμένος του ήταν και δεδηλωμένος εχθρός της πατρίδας του. Ἀλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι αργότερα έγινε κι αυτός, όπως και ο Θηραμένης, ένας από τους τριάκοντα.
2. Σελλασία: πρόκειται για πόλη της Λακωνίας βόρεια της Σπάρτης με μεγάλη στρατηγική σημασία.
3. Ἐπεὶ δέ ἦκον: η δεκαμελής πρεσβευτική αποστολή των Αθηναίων, αφού δέκτηκε τον προκαταρκτικό έλεγχο στη Σελλασία, κατευθύνεται τώρα στη Σπάρτη ύστερα από πρόσκληση των εφόρων.
4. ἐκκλησίαν ἐποίησαν: εννοεί το συμμαχικό συνέδριο, στο οποίο έπαιρναν μέρος όλοι οι αντιπρόσωποι των πόλεων που συγκροτούσαν την Πελοποννησιακή συμμαχία, ώστε να συναποφασίσουν για την τύχη της Αθήνας.
5. ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι: ήταν οι μεγαλύτεροι εχθροί των αθηναίων και κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου και νωρίτερα. Γι' αυτό, δε δέχονται τις προτάσεις συνθηκολόγησης και προσπαθούν επίμονα την ολοκληρωτική καταστροφή της ηττημένης Αθήνας. Αργότερα, οι Θηβαίοι δικαιολογήθηκαν στους Αθηναίους, ότι αυτή η σκληρή πρόταση ήταν γνώμη ενός μόνο ανθρώπου που δεν αντιπροσώπευε την βούληση των υπολοίπων Θηβαίων.
6. πολλοὶ δέ καὶ ἄλλοι: απ' αυτές τις λέξεις φαίνεται καθαρά, ότι, οι περισσότεροι αντιπρόσωποι στη συνέλευση της Πελοποννησιακής συμμαχίας, συμφώνησαν ανοικτά με την πρόταση των Κορινθίων και των Θηβαίων.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ενώ οι πρέσβεις των Αθηναίων, με αρχηγό το Θηραμένη, βρίσκονται στο δρόμο προς τη Σπάρτη, ο Λύσανδρος ενημερώνει τους εφόρους για τις ενέργειές του. Μόλις οι έφοροι πληροφορούνται ότι οι πρεσβευτές έχουν την πληρεξουσιότητα για τη σύναψη της ειρήνης, τους καλούν στο συμμαχικό συνέδριο. Εκεί, οι σύμμαχοι της Σπάρτης και μάλιστα οι Κορίνθιοι και οι Θηβαίοι, αντιδρούν έντονα για συνθηκολόγηση υπό όρους με την Αθήνα και απαιτούν την πλήρη καταστροφή και υποδούλωσή της.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ κ α ι Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: πέμπω, αποκρίνομαι, λέγω, καλῶ, σπένδομαι.*

Απάντηση:

Λέξεις:

πέμπω

αποκρίνομαι

λέγω

καλῶ

σπένδομαι

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

πομπή – εκπομπή

κρίση – απόκριση

λέξη – πρόλογος

κλήση – παράκληση

σπονδή – παρασπονδία

Ερώτηση 2η *Η λέξη ἔφορος παράγεται από το:*

α] ὀρῶ

β] θεωρῶ

γ] ὀρέγω

Απάντηση:

Η λέξη ἔφορος παράγεται από το ὀρῶ [: ἐπί + ὀρῶ].

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

α] ἀγγελοῦντα: μετοχή ενεστώτα του ἀγγέλλω.

β] φυγάδα: αιτιατική ενικού του επιθ. ὁ, ἡ φυγάς.

γ] εἶναι: απαρέμφατο ενεστώτα του εἶμι.

δ] σπένδεσθαι: απαρέμφατο ενεστώτα του σπένδομαι.

ε] **ἐξαιρεῖν**: απαρέμφατο ενεστώτα του **ἐξαιρῶ**.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: **β, δ, ε**.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] **ἄλλων**: κατηγορηματικής προσδιορισμός στο **Λακεδαιμονίων**.

β] **ἐρωτώμενοι**: χρονική μετοχή.

γ] **αὐτοκράτορες**: επιρρηματικό κατηγορούμενο τρόπου.

δ] **καλεῖν**: απαρέμφατο του σκοπού.

ε] **σπένδεσθαι**: απαρέμφατο της αναφοράς.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: **β, γ**.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η ευκτική **ἀποκρίναιτο**;

α] ευκτική επαναληπτική

β] ευκτική ευχετική

γ] ευκτική δυνητική

δ] ευκτική του πλάγιου λόγου

Απάντηση:

Η ευκτική **ἀποκρίναιτο** είναι ευκτική του πλάγιου λόγου [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. φυγὰς

2. Κύριος

3. αὐτοκράτωρ

4. ἐκκλησία

5. σπένδομαι

B

α. πληρεξούσιος

β. συνθηκολογώ

γ. εξόριστος

δ. συνέλευση

ε. αρμόδιος

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: **1-γ, 2-α, 3-β, 4-ε, 5-δ**.

Ερώτηση 7η Τι γνωρίζετε για τον Αριστοτέλη;

Απάντηση:

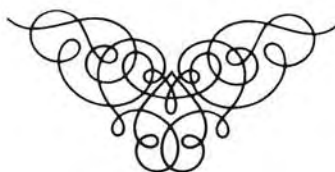
Ήταν εξόριστος Αθηναίος ολιγαρχικός, που τον συμπεριέλαβε ο Λύσανδρος σ' αυτή την αποστολή προς τους εφόρους της πόλης του. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός, ότι ο Λύσανδρος εμπιστεύεται έναν Αθηναίο σε μυστική αποστολή προς τη Σπάρτη, πράγμα που δείχνει πόσο αφοσιωμένος του ήταν και δεδηλωμένος εχθρός της

πατρίδας του. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι αργότερα έγινε κι αυτός, όπως και ο Θηραμένης, ένας από τους τριάκοντα.

Ερώτηση 8η Ποια η συμπεριφορά των Θηβαίων στην πττημένη Αθήνα;

Απάντηση:

Ήταν οι μεγαλύτεροι εχθροί των αθηναίων και κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου και νωρίτερα. Γι' αυτό, δε δέχονται τις προτάσεις συνθηκολόγησης και προσπαθούν επίμονα την ολοκληρωτική καταστροφή της πττημένης Αθήνας. Αργότερα, οι Θηβαίοι δικαιολογήθηκαν στους Αθηναίους, ότι αυτή η σκληρή πρόταση ήταν γνώμη ενός μόνο ανθρώπου που δεν αντιπροσώπευε την βούληση των υπολοίπων Θηβαίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 20-21

Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις **τῇ Ἑλλάδι**, ἀλλ' ἐποιούντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλήν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας, τὸν αὐτὸν ἐχθρόν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἡγῶντα. Θηραμένης δέ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανάφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν· οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΤΗΤΙΚΗ**

[Όπως το **τῇ Ἑλλάδι** του παραπάνω κειμένου]

1. Η δοτική αυτή δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο κυρίως ανήκει ή υπάρχει κάτι, αλλά και το πρόσωπο στον οποίου τη διάθεση υπάρχει κάτι, για να το χρησιμοποιήσει.
2. Η δοτική προσωπική συνοδεύει τα ρήματα **εἰμί, γίγνομαι** και **ὑπάρχω** [και όσα έχουν όμοια σημασία μ' αυτά] **μόνο**, όταν είναι **υπαρκτικά**.
3. Στη μετάφραση τα ρήματα αυτά μπορούν να πάρουν και τη σημασία του **έχω**, όποτε η δοτική προσωπική γίνεται υποκείμενο του **έχω**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἔστι **μοι** χρήματα [= υπάρχουν σε **μένα** χρήματα ή **εγώ** **έχω** χρήματα].
2. Δουλεία ὑπάρχει **αὐτοῖς** [= σ' **αυτούς** ὑπάρχει δουλεία ή αυτοὶ **έχουν** δουλεία].
3. Ἐμοί καὶ Ἐρατοσθένη οὐδεμία πώποτε ἔχθρα γεγένηται πλήν ταύτης [= σε **μένα** και στον **Ερατοσθένη** ποτέ μέχρι τώρα δεν έχει υπάρξει καμιά **έχθρα** εκτός απ' αυτήν].

ΠΡΟΣΕΞΕ. Το **κάτι** που ὑπάρχει στη δοτική προσωπική δεν είναι μόνο συγκεκριμένο ουσιαστικό, αλλά μπορεί να είναι και αφηρημένο [βλέπε **δουλεία** παραδ. **2** και **έχθρα** παραδ. **3**].

- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **δοτικής προσωπικής κτητικής ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 95.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Λακεδαιμόνιοι δέ ἔφασαν
οὐκ ἀνδραποδιεῖν
Ἑλληνίδα πόλιν
εἰργασμένην μέγα ἀγαθόν
ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις
γενομένοις τῇ Ἑλλάδι,
ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην
ἐφ' ᾧ
ἔπεσθαι Λακεδαιμονίους
καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν
ὅποι ἂν ἡγῶνται,
νομίζοντας τόν αὐτόν
ἐχθρόν καί φίλον
καθελόντας τά τε μακά τείχη
καί τόν Πειραιᾶ
καί παραδόντας τάς ναῦς
πλήν δώδεκα
καί καθέντας τούς φυγάδας.

Θηραμένης δέ
καί οἱ πρέσβεις σὺν αὐτῷ
ἐπανάφερον εἰς τάς Ἀθήνας
ταῦτα.
Εἰσιόντας δ' αὐτούς
περιεχεῖτο πολὺς ὄχλος
φοβούμενοι
μή ἦκοιεν ἄπρακτοι·
οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν
διά τὸ πλῆθος
τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὁμῶς εἶπαν
ὅτι δε θα ἐξανδραποδίσουν
μια ἐλληνική πόλη,
ἡ οποία ἔχει προσφέρει μεγάλες υπηρεσίες
στους πολὺ μεγάλους κινδύνους
που ἐμφανίστηκαν στην Ελλάδα
ἀλλὰ αποφάσισαν να κάνουν εἰρήνη
ὕπο τον ὄρο
να ἀκολουθοῦν τους Λακεδαιμονίους
και στη στεριά και στη θάλασσα,
ὅπου τυχόν τους οδηγούν,
θεωρώντας τον ἴδιο [μ' αὐτούς]
ἐχθρό και φίλο,
αφού γκρεμίσουν και τα μακρά τείχη
και το τείχος του Πειραιᾶ
και παραδώσουν τα πλοία
ἐκτός ἀπό δώδεκα
και φέρουν πίσω στην πατρίδα τους ἐξόρι-
στους.
Ο Θηραμένης λοιπόν
και οἱ ἀπεσταλμένοι που ἦταν μαζί του
μετέφεραν στην Αθήνα
τους ὁρους αὐτούς.
Και ἐνώ αὐτοί εἰσέρχονταν
τους περικύκλωνε πολὺς κόσμος,
ἐπειδή φοβούνταν
μήπως εἶχαν ἐπιστρέψει ἀπρακτοί·
γιατί δε χωροῦσε πια ἄλλη ἀναβολή
ἐξαιτίας του πλήθους
αὐτῶν που πέθαιναν ἀπό την πείνα.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἔφασαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του φημί = λέγω, ισχυρίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα.

ἀνδραποδιεῖν: ἀπαρέμφ. μέλλ. ενεργ. φων. του ἀνδραποδίζω = εξανδραποδίζω, πουλώ ελεύθερους άντρες για δούλους. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. -, μέλλ. ἀνδραποδιῶ, αόρ. ἠνδραπόδισα.

εἰργασμέννυ: μτχ. παρκ. μέσ. φων. γέν. θηλ. αιτιατ. ενικ. του ἐργάζομαι = εργάζομαι, κάνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰργαζόμην - ἠργαζόμην, μέλλ. ἐργάσομαι - ἐργασθήσομαι, αόρ. εἰργασάμην - ἠργασάμην - εἰργάσθην, παρκμ. εἰργασμαι, υπερσ. εἰργάσμην - ἐργασμένος ἦν, τ. μέλλ. ἐργασμένος ἔσομαι.

γενομένοις: μτχ. αορ. β' μέσ. φων. γέν. αρσεν. δοτικ. πληθ. του γίγνομαι = γίνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐγινόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγέννημαι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. γεγόνειν - ἐγεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγεννημένος ἦν.

ἐποιοῦντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέομαι - οὔμαι = κάνω, ενεργώ. ποιοῦμαι εἰρήνην = αποφασίζω να κάνω ειρήνη. παρτ. ἐποιοούμην, μέλλ. ποιήσομαι - ποινηθήσομαι [σύνθ.], αόρ. ἐποίησάμην - ἐποιήθην, παρκμ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήμην.

καθελόντας: μτχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του καθαιρέω - ὦ = γκρεμίζω [τα τείχη]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. καθήρουν, μέλλ. καθαιρήσω, αόρ. καθεῖλον, παρκμ. καθήρηκα, υπερσ. καθηρήκειν.

παραδόντας: μτχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του παραδίδωμι = παραδίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεδίδουν, μέλλ. παραδώσω, αόρ. παρέδωκα, παρκμ. παραδέδωκα, υπερσ. παρεδεδώκειν - παραδεδωκώς ἦν, τ. μέλλ. παραδεδωκώς ἔσομαι.

καθέντας: μτχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του καθίημι = φέρνω πίσω [τους εξόριστους]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. καθίνυ, μέλλ. καθήσω, αόρ. καθῆκα, παρκμ. καθεῖκα.

νομίζοντας: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του νομίζω = θεωρώ, αναγνωρίζω, παραδέχομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνόμιζον, μέλλ. νομιῶ, αόρ. ἐνόμισα, παρκμ. νενόμικα.

ἔπεσθαι: ἀπαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του ἔπομαι = ακολουθώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰπόμην, μέλλ. ἔψομαι, αόρ. ἐσπόμην.

ἡγῶνται: υποτακτ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἡγέομαι - οὔμαι = οδηγώ, νομίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, αόρ. ἡγησάμην - ἡγήθην,

παρκμ. ἥγηνμαι.

ἐπανάφερον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐπαναφέρω [: ἐπί + ἀνά + φέρω] = φέρνω πίσω αγγελία [όρους]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπανάφερον, μέλλ. ἐπανοίσω, αόρ. ἐπανήνεγκα - ἐπανήνεγκον, παρκμ. ἐπανενήνοχα, υπερσ. ἐπανενηνόκειν.

εἰσιόντας: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του εἴσειμι - εἰσέρχομαι = έρχομαι μέσα, εισέρχομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰσῆα - εἰσῆειν, μέλλ. εἴσειμι, αόρ. εἰσῆλθον, παρκμ. εἰσελήλυθα, υπερσ. εἰσεληλυθέιν - εἰσεληλυθώς ἦν.

περιχεῖτο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του περιχέομαι = ξεχύνομαι γύρω [από κάποιον ή από κάτι]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. περιχεόμην, μέλλ. περιχέομαι - περιχυθήσομαι, αόρ. περιχεάμην - περιεχύθην, παρκμ. παρικέχυμαι, υπερσ. περιεκεχύμην.

- Όσα από τα ρήματα σε -έω έχουν θέμα μονοσύλλαβο [χέω] συναιρούνται στον ενεστώτα και στον παρατατικό μόνο, αν μετά το χαρακτήρα ε υπάρχει άλλο ε ή ει της κατάληξης:

χέω: χέ-εις: χεῖς χέ-ετε: χεῖτε κ.λπ. χέομαι - ἐχεόμην, χέ-ει: χεῖ - ἐχέου, χέ-εται: χεῖται - ἐχέ-ετο: ἐχεῖτο

φοβούμενοι: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του φοβοῦμαι = φοβάμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐφοβούμην, μέλλ. φοβήσομαι, αόρ. ἐφοβήθην, παρκμ. πεφόβημαι, υπερσ. ἐπεφοβήμην.

ἥκοιεν: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἥκω = επιστρέφω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἥκον, μέλλ. ἥξω, αόρ. συνθ. [δι]ἥξε.

ἐνεχώρει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐγκωρέω -ῶ, οὐκ ἐγκωρεῖ μέλλειν = δε χωράει άλλη αναβολή. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνεχώρουν, μέλλ. ἐγκωρήσομαι - ἐγκωρήσω, αόρ. ἐνεχώρησα, παρκμ. ἐγκεχώρηκα, υπερσ. ἐνεκεχωρήκειν.

μέλλειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του μέλλω = βραδύνω, αναβάλλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔμελλον - ἤμελλον, μέλλ. μελλήσω, αόρ. ἐμέλλησα.

ἀπολλυμένων: μτχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του ἀπόλλυμαι = χάνομαι, πεθαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι, αόρ. ἀπωλόμην, παρκμ. ἀπόλωλα, υπερσ. ἀπωλώλειν - ἀπολώλειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
φασί[ν] άνδραποδίζειν ἐργαζομένην	ἔφασαν	φήσουσι[ν] άνδραποδιεῖν ἐργασομένην ἐργασθησο- μένην	ἔφησαν άνδραποδίσαι ἐργασαμένην ἐργασθεῖσαν	εἰργασμένην	
γιγνομένοις		γενησομέ- νοις	γενομένοις	γεγυόσι[ν] γεγενημένοις	
ποιοῦνται	ἐποιοῦντο	ποιήσονται [-] ποιη- θήσονται	ἐποιήσαντο ἐποιήθησαν	πεποίνται	ἐπεποίντο
καθαιροῦντας		καθαιρήσο- ντας	καθελόντας	καθηρηκότας	
παραδιδόντας		παραδώσο- ντας	παραδό- ντας	παραδεδωκό- τας	
καθιέντας νομίζοντας ἔπεσθαι ἡγῶνται		καθήσοντας νομιοῦντας ἔψεσθαι	καθέντας νομίσαντας σπέσθαι ἡγήσωνται ἡγηθῶσι[ν]	καθεικότας νενομικότας ἡγήμενοι ῶσι[ν]	
ἐπαναφέρου- σι[ν]	ἐπανάφερον	ἐπανοίσου- σι[ν]	ἐπανήνε- γκαν ἐπανήνε- γκον	ἐπανενηνό- χασι[ν]	ἐπανενηνό- χεσαν
εἰσιόντας περιχεῖται	περιεχεῖτο	εἰσιόντας περιχεῖται περιχυθήσε- ται	εἰσελθόντας περιεχέατο περιεχύθη	εἰσεληλυθότας περικέχυται	περικέχυτο
φοβούμενοι		φοβησόμε- νοι	φοβηθέντες	πεφοβημένοι	
ἥκοιεν ἐγχωρεῖ	ἐνεχώρει	ἥξοιεν ἐγχωρή- σεται ἐγχωρήσει	ἐνεχώρησε	ἐγκεχώρηκε	ἐνεκεχωρή- κει
μέλλειν ἀπολλυμένων		μελλήσειν ἀπολουμέ- νων	μελλῆσαι ἀπολομέ- νων	ἀπολωλότων	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ήγουνται ήκουσι[v]	ήγώνται ήκωσι[v]	ήγοιντο ήκοιεν	ήγείσθων ήκόντων ήκέτωσαν	ήγεῖσθαι ήκειν	ηγούμενος, -μένη, -μενον ήκων, ήκουσα, ήκον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι: κύρ. πρότ. Λακεδαιμόνιοι: υποκ. στο ἔφασαν [: το ρῆμα της πρότασης] και στο οὐκ ἀνδραποδιεῖν [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. ἀπαρέμφ. αντικ. στο ἔφασαν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η ἀρνήση με το **φημί** και τα **δοξαστικά** ἀναφέρεται στα ἀπαρέμφατα, που ἐξαρτώνται ἀπὸ τα ρήματα αὐτά. Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφὴ **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 225].

Ἑλληνίδα: επιθ. προσδ. στο **πόλιν**: αντικ. στο οὐκ ἀνδραποδιεῖν. **εἰργασμένην**: επιθ. μτχ. παράθεση στο **πόλιν**. **μέγα**: επιθ. προσδ. στο **ἀγαθόν**: αντικ. στη μτχ. **εἰργασμένην**. **ἐν τοῖς κινδύνοις**: εμπρόθ. προσδ. κατάστασης [ή χρόνου]. **μεγίστοις**: επιθ. προσδ. στο κινδύνοις. **τῇ Ἑλλάδι**: δοτ. προσ. κτπ. ἀπὸ τη μτχ. **γενομένοις**: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. μεγίστοις.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για **δοτικὴ προσωπικὴ κτητικὴ** στη συντακτικὴ παρατήρηση της ἐνότητας αὐτῆς].

2. ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην: κύρ. πρότ. [οἱ Λακεδαιμόνιοι: ἐννοεῖται]: υποκ. στο ἐποιοῦντο [: το ρῆμα της πρότασης]. **εἰρήνην**: αντικ.

3. ἐφ' ᾧ ἔπεσθαί τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλήν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας, τὸν αὐτόν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν: δευτερεύουσα συμπερασματικὴ πρόταση που ἐκφέρεται με τελικὸ ἀπαρέμφατο [ἔπεσθαι: σε θέση ρήματος] και δηλώνει **όρο** ή **συμφωνία** ή προϋπόθεση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν οι συμπερασματικές προτάσεις δηλώνουν **όρο** ή **συμφωνία** ή **προϋπόθεση** ἐκφέρονται συνήθως με **ἀπαρέμφατο τελικό**, ἀλλὰ και με **μέλλοντα οριστικής**

Με τη σημασία αὐτή εἰσάγονται κυρίως με τα: **ἐφ' ᾧ** ή **ἐφ' ᾧ** τε και πιο σπάνια

με τον ὥστε [= με τον ὅρο να, με τη συμφωνία να, με την προϋπόθεση να].

Βλέπε και λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 359].

[τούς Ἀθηναίους: εννοείται]: υποκ. στο ἔπεσθαι: τελικό απαρέμφατο σε θέση ρήματος. **Λακεδαιμονίοις**: αντικ. στο ἔπεσθαι. **κατά γῆν - κατά θάλατταν**: εμπρόθετοι προσδ. τόπου. **ἐχθρόν - φίλον**: κατηγορούμενα στο αὐτόν: αντικ. στη μτχ. νομίζοντας [το νομίζω είναι ρήμα συνδετικό].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλές φορές τα **δοξαστικά** ρήματα, όπως εδώ η μετοχή νομίζοντας [του νομίζω] συντάσσονται με δύο αιτιατικές η μια αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο στο αντικείμενο].

καθελόντας - παραδόντας - καθέντας: χρονικές μετοχές που έχουν υποκείμενο τους [τούς Ἀθηναίους: εννοείται]. **τά μικρά**: επιθ. προσδ. στο τείχη **τείχη - τόν Πειραιά**: αντικείμενα της μτχ. **καθελόντας. τās ναῦς**: αντικ. στη μτχ. **παραδόντας. πλὴν δώδεκα**: εμπρόθ. προσδ. εξαίρεσης. **τούς φυγάδας**: αντικ. στη μτχ. **καθέντας**.

4. **ὅποι ἂν ἡγῶνται**: δευτερ. αναφ. προσδ. πρότ. ως επιρρ. προσδ. του τόπου. [**Λακεδαιμόνιοι**: εννοείται]: υποκ. στο ἂν ἡγῶνται [: το ρήμα της πρότασης]. **ὅποι**: επιρρ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις μπορούν να τεθούν ως υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, και γενικά, ως προσδιορισμοί κάθε είδους, όπως εδώ που έχει τεθεί ως προσδιορισμός του τόπου. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 410].

5. **Θηραμένης δέ καί οἱ σύν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέρον ταῦτα εἰς τās Ἀθήνας**: κύρ. πρότ. **Θηραμένης - οἱ πρέσβεις**: υποκείμενα στο ἐπανεφέρον [: το ρήμα της πρότασης]. **ταῦτα**: αντικ. **εἰς τās Ἀθήνας**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

6. **Εἰσιόντας δ' αὐτούς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι**: κύρ. πρότ. **πολὺς**: επιθ. προσδ. στο ὄχλος: υποκ. στο περιεχεῖτο [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐτούς**: αντικ. στο περιεχεῖτο και υποκ. στη μτχ. **εἰσιόντας**: χρον. μτχ. **φοβούμενοι**: αιτιολογική μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλές φορές οι μετοχές των ρημάτων ψυχικού πάθους, όπως ὀργίζομαι, ἀγανακτῶ, ἥδομαι, φοβοῦμαι κ.λπ. είναι αιτιολογικές, όπως εδώ η μτχ. φοβούμενοι].

7. **μή ἄπρακτοι ἦκοιεν**: δευτ. ενδοιαστική πρότ. αντικ. στη μτχ. **φοβούμενοι** της προηγούμενης πρότασης.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι ενδοιαστικές προτάσεις εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν **φόβο, δισταγμό, υποψία, προφύλαξη** ή από εκφράσεις της ίδιας σημασίας μ' αυτά, όπως: **δέδοικα, ὀκνῶ, ὑποπιεύω, ὀρῶ** [= προσέχω], **φυλάττομαι, φόβος ἐστί, κίνδυνός ἐστί, δέος ἐστί, ὑποψία ἐστί** κ.λπ. και τίθενται **ὡς υποκείμενα** σ' αυτά, όταν είναι απρόσωπα και **ὡς αντικείμενα**, όταν είναι προσωπικά: ακόμα τίθενται **ὡς επεξηγήσεις** σε λέξεις αόριστης έννοιας, σε ουδέτερα αντωνυμιών

και κυρίως στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας **τοῦτο**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 348].

[**αὐτοί**: εννοείται]: υποκ. στο **ἥκοιεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἄπρακτοι**: επιρρ. κατηγ. τρόπου.

8. οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ: κύρ. πρότ. [**αὐτούς**: εννοείται]: υποκ. στο **μέλλειν**: τελ. απαρέμφ. υποκ. του απρόσωπου ρήματος **ἀνεχώρει** [: το ρήμα της πρότασης]. **διὰ τὸ πλῆθος**: εμπρόθ. προσδ. αιτίας. **τῶν ἀπολλυμένων**: επιθ. μτχ. γενική του περιεχομένου στο πλῆθος. **τῷ λιμῷ**: δοτ. της αιτίας.

ΠΡΟΣΕΞΕ[Από τη λέξη **πλῆθος** εξαρτάται κυρίως γενική του **περιεχομένου**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 95].

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν**: η απόφαση των Σπαρτιατών να μην εξανδραποδίσουν ελληνική πόλη, όπως η Αθήνα, τους τιμά ιδιαίτερα και είναι να θαυμάζει κανείς για τη σταθερή και μεγαλόψυχη αυτή στάση τους.
2. **... ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις**: πρόκειται για τους Περσικούς πολέμους [490-478], στη διάρκεια των οποίων η Αθήνα πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες, που έσωσαν όλη την Ελλάδα από την υποδούλωσή της στους Πέρσες. Πάντως δεν αποκλείεται οι Λακεδαιμόνιοι, εκείνες τις στιγμές πάθους, να είδαν πιο διπλωματικά από τους συμμάχους τους· δηλαδή μια νέα εκστρατεία των Περσών εναντίον της Ελλάδας ή κάποια ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της Θήβας, είναι λόγοι πραγματικά σοβαροί, για να θέλουν την Αθήνα ζωντανή και όχι εξανδραποδισμένη.
3. **... ἐπανάφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας**: ήταν οι όροι που απαίτησαν τελικά οι Λακεδαιμόνιοι και οι σύμμαχοί τους για τη σύναψη της ειρήνης· και ειδικότερα. Να γκρεμίσουν οι Αθηναίοι τα τείχη τους, που συμβόλιζαν το μεγαλείο και τη δύναμή τους· να παραδώσουν όλο σχεδόν το στόλο τους, που ήταν πηγή ισχύος για τους ίδιους και μόνιμη απειλή για τους αντιπάλους· να επαναφέρουν τους εξόριστους ολιγαρχικούς· να έχουν τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Λακεδαιμόνιους και τέλος να ακολουθούν τη Σπάρτη στις εκστρατείες της, παραδεχόμενοι έτσι την ηγεμονία και την πρωτοπορία της. Με τους όρους αυτούς

καθιστούν εντελώς ακίνδυνους τους άλλοτε ισχυρούς ανταγωνιστές τους, διακιώνουν τους ολιγαρχικούς εξόριστους και δημιουργούν μέσα στην Αθήνα εστίες τριβών, εντάσεων και πολιτικών αντιπαράθεσεων.

4. τῷ λιμῷ: λιμός = πείνα, ενώ λοιμός = ασθένεια επιδημική.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. μεταφορά: ὄχλος περιεχεῖτο.

2. σχήμα κατά σύνεση ή κατά το νοούμενο: ὄχλος φοβούμενοι.

Ο Ξενοφών αξιοποιεί τις δυνατότητες που του παρέχει η γλώσσα, για να ενσωματώσει τους όρους της συνθήκης έτσι, ώστε να διακρίνεται μια διαβάθμιση ανάμεσα στον βασικό και στους δευτερεύοντες όρους. Ο βασικός όρος δηλώνεται με ένα απαρέμφατο [ἔπεσθαι], ενώ οι δευτερεύοντες με τέσσερις μετοχές [καθελόντας, παραδόντας, καθέντας, νομίζοντας].

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Οι Λακεδαιμόνιοι από την πλευρά τους, αρνούνται μεγαλόψυχα να εξανδραποδίσουν ελληνική πόλη, που στο παρελθόν είχε προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες σ' όλη την Ελλάδα. Ωστόσο, προκειμένου να αποδεχτούν την ειρήνη, προτείνουν όρους σκληρούς και ταπεινωτικούς και συγκεκριμένα.

Να γκρεμίσουν οι Αθηναίοι τα Μακρά τείχη και τα τείχη γύρω από τον Πειραιά, να παραδώσουν όλα τα πλοία εκτός από δώδεκα, να επαναφέρουν τους πολιτικούς εξόριστους, να έχουν τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Σπαρτιάτες και τέλος να τους ακολουθούν σ' όλες τις εκστρατείες.

Ο Θηραμένης και οι εννέα πρεσβευτές, επιστρέφοντας στην Αθήνα, περικυκλώθηκαν από το πλήθος, το οποίο ανησυχούσε μήπως οι Σπαρτιάτες δε δέχονταν κανένα είδος συνθηκολόγησης. Οι Αθηναίοι δεν έχουν πια άλλα περιθώρια αναβολής· προέχει η επιβίωση.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ κ α ι Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *εργάζομαι, γίγνομαι, παραδίδωμι, επαναφέρω, μέλλω.*

Α π ά ν τ η σ η:

Λέξεις: Ομόρριζα στη Νεοελληνική

εργάζομαι εργασία - συνεργασία

γίγνομαι γεγονός - συγγένεια

παραδίδωμι δόση - καταδότης

επαναφέρω φορά - συμφορά

μέλλω μέλημα - παραμέληση

Ερώτηση 2η Η λέξη *ἄπρακτος* παράγεται από το:

α] πράττω

β] πράκτωρ

γ] πιπράσκω

Α π ά ν τ η σ η:

Η λέξη *ἄπρακτος* παράγεται από το *πράττω* [: α στερ. + *πράττω*].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] ἔφασαν: οριστική ενεστώτα του *φημί*.β] ἀνδραποδιεῖν: απαρέμφατο αορίστου του *ἀνδραποδίζω*.γ] νομίζοντας: μετοχή ενεστώτα του *νομίζω*.δ] ἡγῶνται: υποτακτική ενεστώτα του *ἡγοῦμαι*.ε] ἀπολλυμένων: μτχ. μέλλοντα του *ἀπόλλυμαι*.

Α π ά ν τ η σ η:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, δ.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] ἀνδραποδιεῖν: ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο στο *ἔφασαν*.

β] εἰς τὰς Ἀθήνας: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

γ] ἄπρακτοι: επιρρηματικό κατηγορούμενο τάξης.

δ] μέλλειν: υποκείμενο στο *ἀνεχώρει*.

ε] τῷ λιμῷ: δοτική της αιτίας

Α π ά ν τ η σ η:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η λέξη *τῇ Ἑλλάδι*;

- α] δοτική της αναφοράς
 β] δοτική αντικειμενική
 γ] δοτική του τόπου
 δ] δοτική προσωπική κτητική
 ε] δοτική του μέσου

Απάντηση:

Η λέξη *τῇ Ἑλλάδι* είναι δοτική προσωπική κτητική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. ανδραποδίζω
2. ποιούμαι ειρήνην
3. καθαιρῶ
4. φυγᾶς
5. λιμός

B

- α. γκρεμίζω
- β. εξόριστος
- γ. πείνα
- δ. εξανδραποδίζω
- ε. κάνω ειρήνη

Απάντηση:

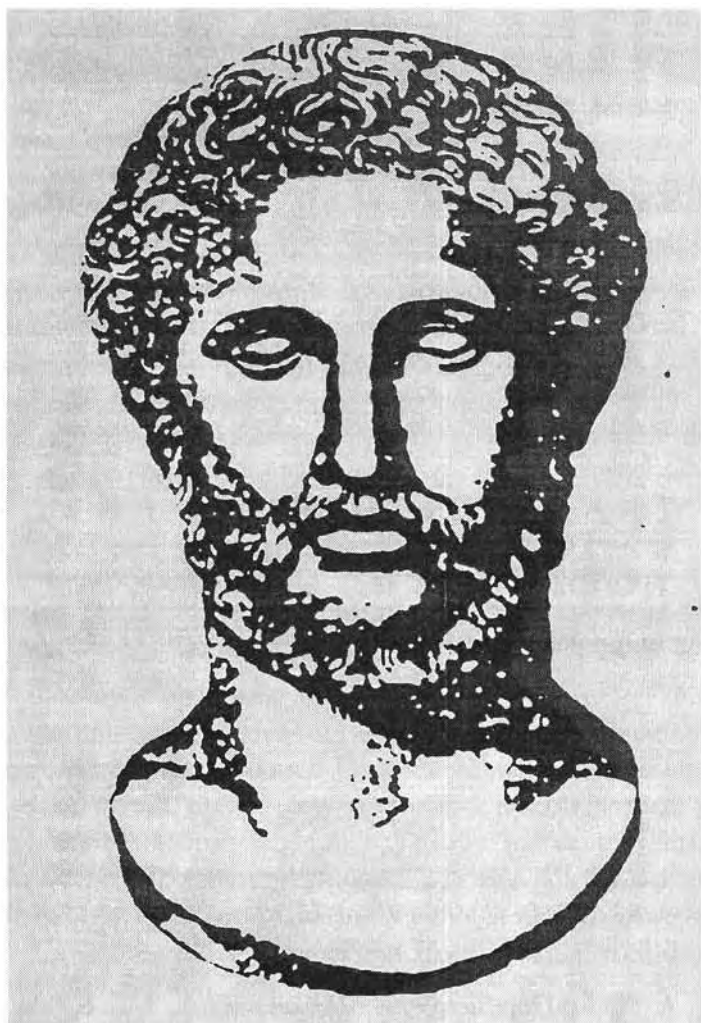
Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-δ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-γ.

Ερώτηση 7η Ποιοι λόγοι οδήγησαν την Σπάρτη να μην εξανδραποδίζει την Αθήνα;

Απάντηση: Πρόκειται για τους Περσικούς πολέμους [490-478], στη διάρκεια των οποίων η Αθήνα πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες, που έσωσαν όλη την Ελλάδα από την υποδούλωσή της στους Πέρσες. Πάντως δεν αποκλείεται οι Λακεδαιμόνιοι, εκείνες τις στιγμές πάθους, να είδαν πιο διπλωματικά από τους συμμάχους τους· δηλαδή μια νέα εκστρατεία των Περσών εναντίον της Ελλάδας ή κάποια ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της Θήβας, είναι λόγοι πραγματικά σοβαροί, για να θέλουν την Αθήνα ζωντανή και όχι εξανδραποδισμένη.

Ερώτηση 8η Ποιούς όρους επέβαλαν οι νικητές Σπαρτιάτες στους ηττημένους Αθηναίους;

Απάντηση: Να γκρεμίσουν οι Αθηναίοι τα τείχη τους, που συμβόλιζαν το μεγαλείο και τη δύναμή τους· να παραδώσουν όλο σχεδόν το στόλο τους, που ήταν πηγή ισχύος για τους ίδιους και μόνιμη απειλή για τους αντιπάλους· να επαναφέρουν τους εξόριστους ολιγαρχικούς· να έχουν τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Λακεδαιμόνιους και τέλος να ακολουθούν τη Σπάρτη στις εκστρατείες της, παραδεχόμενοι έτσι την ηγεμονία και την πρωτοπορία της. Με τους όρους αυτούς καθιστούν εντελώς ακίνδυνους τους άλλοτε ισχυρούς ανταγωνιστές τους, δικαιώνουν τους ολιγαρχικούς εξόριστους και δημιουργούν μέσα στην Αθήνα εστίες τριβών, εντάσεων και πολιτικών αντιπαραθέσεων.

Αλκιβιάδης

ΕΝΟΤΗΤΑ 11n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 2, 22-23

Τῇ δέ ὕστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τήν εἰρήνην· προηγόρει δέ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων ὥς χρή πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καί τὰ τεῖχην περιαιρεῖν. Ἀντιπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολύ δέ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τήν εἰρήνην. Μετά δέ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τόν Πειραιᾶ καί οἱ φυγάδες κατήσαν καί τὰ τεῖχην κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ **προθυμίᾳ**, νομίζοντες ἐκείνην τήν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ

[Ὅπως το **προθυμία** του παραπάνω κειμένου]

Η δοτική αυτή δηλώνει τον τρόπο με τον οποίον γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

- Σηνηθείς δοτικές του τρόπου είναι οι: **ἔργῳ** [= ἔργα, στην πραγματικότητα], **δίκῃ** [= δίκαια, σωστά], **ἰδίᾳ** [= ιδιαίτερα, προσωπικά], **δημοσίᾳ** [= δημόσια, με φροντίδια του δημοσίου, ως πολίτης], **κοινῇ** [= δημόσια, από κοινού], **βίᾳ** [= με βία], **σιγῇ** [= σιωπηλά], **σιωπῇ** [= σιωπηλά], **πεζῇ** [= με τα πόδια, μέσω της στεριάς, στη στεριά], **κραυγῇ** [= με φωνές, κραυγάζοντας], **δρόμῳ** [= γρήγορα], **σπουδῇ** [= γρήγορα], **φύσει** [= εκ φύσεως], **τῇδε** [= μ' αυτό τον τρόπο], **ταύτῃ** [= μ' αυτό τον τρόπο], **τρόπῳ** [= με τρόπο], **τῷ ὄντι** [= πραγματικά], **προθυμία**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Τούτῳ **τῷ τρόπῳ** ἐμάχοντο [= μ' αυτό τον τρόπο πολεμοῦσαν].
2. **Πεζῇ** καί ναυμαχοῦντες ἔστησαν **τρόπαια** [= στη στεριά και πολεμώντας στη θάλασσα ἔστησαν μνημεῖα νίκης].
3. Ἵωμεν **ῥώμῃ** καί **θυμῷ** ἐπὶ τοὺς πολεμίους [= ας κάνουμε επίθεση εναντίον των εχθρῶν με δύναμη και θάρρος].

- Η δοτική του τρόπου είναι κανονικά ουσιαστικό **αφηρημένο** και τίθεται αντί τροπικού επιρρήματος ή τροπικής μετοχής και γι' αυτό μπορεί να μεταφραστεί και με τροπική μετοχή.
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 95.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Τῷ δέ ὑστεραία
οἱ πρέσβεις ἀπήγγελλον
ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι
ποιοῦντο τὴν εἰρήνην·
Θηραμένης δέ
προηγόρει αὐτῶν, λέγων
ὥς χρή
πεῖθεσθαι Λακεδαιμονίοις
καὶ περιαιρεῖν τὰ τείχη.
Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ,

πολύ δέ πλειόνων συνεπαινεσάντων,
ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην.
Μετά δέ ταῦτα Λύσανδρός τε
κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ
καὶ οἱ φυγάδες κατῴαν
καὶ πολλῇ προθυμίᾳ,
κατέσκαπτον τὰ τείχη
ὑπ' αὐλητρίδων
νομίζοντες
ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἄρχειν
τῆς ἐλευθερίας τῇ Ἑλλάδι.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Τὴν ἄλλη μέρα
οἱ πρέσβεις ἀνακοίνωσαν
μὲ ποίους ὅρους οἱ Λακεδαιμόνιοι
ἔκαναν τὴν εἰρήνην·
ὁ Θηραμένης λοιπὸν
μιλοῦσε ἐξ ονόματος αὐτῶν, λέγοντας
ὅτι πρέπει
να υπακούουν στους Λακεδαιμονίους
καὶ νὰ γκρεμίζουν τὰ τείχη.
Καὶ ἀφοῦ μερικοὶ ἔφεραν ἀντιρρήσεις σ'
αὐτόν
καὶ πολὺ περισσότεροὶ ἐπιδοκίμασαν,
ἀποφασίστηκε νὰ δεχτοῦν τὴν εἰρήνην.
Καὶ ὑστερα ἀπ' αὐτὰ καὶ ὁ Λύσανδρος
κατέπλεε στὸν Πειραιᾶ
καὶ οἱ ἐξόριστοι ἐπέστρεφαν στὴν πατρίδα
καὶ μὲ πολλὴ προθυμία,
γκρέμιζαν τὰ τείχη,
ἐνῶ αὐλητρίδες ἐπαίζαν τὸν αὐλὸν,
γιατὶ εἶχαν τὴν γνώμη
ὅτι ἐκείνη ἡ ἡμέρα ἦταν ἡ ἀρχὴ
τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η		
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἀπήγγελλον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀπαγγέλλω = γνωστοποιώ, ανακοινώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπήγγελλον, μέλλ. ἀπαγγελῶ, αόρ. ἀπήγγειλα, παρκμ. ἀπήγγελκα, υπερσ. ἀπηγγέλκην.

ποιοῦντο: ευκτικ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ποιέομαι -οῦμαι = κάνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποιοῦμην, μέλλ. ποιήσομαι - ποιηθήσομαι [σύνθ.], αόρ. ἐποίησάμην - ἐποιήθην, παρκμ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήμην.

προηγόρει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του προηγορέω -ῶ = μιλῶ ἐξ ονόματι ἄλλου. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. προηγόρουν.

λέγων: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του λέγω = λέγω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἔρῳ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα - εἶπον, παρκ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

χρή: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. του απρόσ. χρή και χρεών ἐστι = πρέπει, χρειάζεται, είναι ανάγκη. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐχρῆν - χρῆν, μέλλ. [ἀπο]χρήσει, αόρ. [ἀπ]έχρησε.

πείθεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του πείθομαι = υπακούω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπειθόμην, μέλλ. πείσομαι - πεισθήσομαι, αόρ. ἐπιθόμην - ἐπείσθην, παρκμ. πέπεισμαι - πέποιθα, υπερσ. ἐπεπείσμην - ἐπεποιθήν, τ. μέλλ. πεπεισμένος ἔσομαι.

περιαιρεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του περιαιρέω - ὦ [+ τὰ τεῖχῃ] = γκρεμίζω τα τεῖχῃ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. περιήρουν, μέλλ. περιαιρήσω, αόρ. περιεῖλον, παρκμ. περιήρηκα, υπερσ. περιήρηκειν.

Ἀντιεπόντων: μτχ. αόρ. β' ενεργητ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του ἀντιλέγω = αντιλέγω, φέρνω αντιρρήσεις. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀντέλεγον, μέλλ. ἀντιλέξω - ἀντερῶ, αόρ. ἀντέλεξα - ἀντεῖπα - ἀντεῖπον, παρκμ. ἀντεῖρηκα, υπερσ. ἀντεῖρηκειν - ἀντειρηκώς ἦν.

συνεπαινεσάντων: μτχ. αόρ. ενεργ. φων. γέν. αρσ. γενικ. πληθ. του συνεπαινέω - ὦ [: σύν + ἐπί + αἰνέω - ὦ] = επιδοκιμάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. συνεπῆνουν, μέλλ. συνεπαινέσω - συνεπαινέσομαι, αόρ. συνεπῆνεσα, παρκμ. συνεπῆνεκα.

ἔδοξε: οριστ. αόρ. ενεργ. φων. του απροσώπου δοκεῖ = αποφασίζω, φαίνεται σωστό. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, παρκμ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο.

δέχεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του δέχομαι = αποδέχομαι, δέχομαι κάτι που μου προσφέρουν. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐδεχόμην, μέλλ. δέξομαι, αόρ. ἐδεξάμην, παρκμ. δέδεγμαι, υπερσ. [προσ]εδέδεκτο.

κατέπλει: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του καταπλέω = καταπλέω, πλέω προς τα κάτω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατέπλεον, μέλλ. καταπλεύσομαι - καταπλευσοῦμαι, αόρ. κατέπλευσα, παρκμ. καταπέπλευκα, υπερσ. κατεπεπλεύκειν.

κατῆσαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του κατέρχομαι - κάτειμι = επιστρέφω [στην πατρίδα]. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατῆα - κατήειν, μέλλ. κάτειμι, αόρ. κατῆλθον, παρκμ. κατελήλυθα, υπερσ. κατεληλύθειν - κατεληλυθώς ἦν.

κατέσκαπτον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του κατασκάπτω = γκρεμίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατέσκαπτον, μέλλ. κατασκάψω, αόρ. κατέσκαψα, παρκμ. κατέσκαφα.

νομίζοντες: μτχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του νομίζω = νομίζω, πιστεύω, θεωρώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνόμιζον, μέλλ. νομιῶ, αόρ. ἐνόμισα, παρκμ. νενόμικα.

ἄρχειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἄρχω = αρχίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤρχον, μέλλ. ἄρξω, αόρ. ἤρξα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀπαγγέλλου- σι[ν] ποιοῖντο	ἀπήγγελλον	ἀπαγγελοῦ- σι[ν] ποιήσονται	ἀπήγγειλαν	ἀπηγγέλκα- σι[ν] πεποιημένοι εἶσαν - εἶεν	ἀπηγγέλκε- σαν
προηγορεῖ λέγων	προηγόρει	λέξων ἐρῶν πείσεσθαι πεισθήσεσθαι	λέξας εἰπὼν πιθέσθαι πεισθῆναι	εἰρηκώς πεπεισθαι πεποιθέναι	
πείθεσθαι		περιαιρήσειν ἀντιλεξόντων ἀντερούντων	περιελεῖν ἀντιλεξάντων ἀντειπόντων	περιηρηκέναι ἀντειρηκόντων	
περιαιρεῖν ἀντιλεγόντων		συνεπαινε- σομένων δέξεσθαι	συνεπαινε- σάντων δέξασθαι	συνεπηνεκό- των δεδέχθαι	
συνεπαινού- ντων δέχεσθαι καταπλεῖ	κατέπλει	καταπλεύ- σεται καταπλευ- σεῖται	κατέπλευ- σε[ν]	καταπέπλευ- κε[ν]	κατεπεπλεύ- κει
κατέρχονται κατίασι[ν]	κατῆραν κατήεσαν	κατίασι[ν]	κατῆλθον	κατεληλύ- θασι[ν]	κατεληλύθε- σαν κατεληλυθό- τες ἦσαν
κατασκά- πτουσι[ν] νομίζοντες ἄρχειν	κατέσκαπτον	κατασκά- ψουσι[ν] νομιοῦντες ἄρξαι	κατέσκαψαν νομίσαντες ἄρξαι	κατεσκάφα- σι[ν] νενομικότες	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ποιούνται	ποιῶνται	ποιοῖντο	ποιείσθων	ποιεῖσθαι	ποιούμενος, -μένη, -μενον
χρή χρεῶν ἔστι		χρεῖη χρεῶν εἴη	χρεῶν ἔστω	χρῆναι [ἀπο]chrῆν χρεῶν εἶναι	χρεῶν [ἀπο]chrῶν
ἔδοξε	δόξη	δόξαι δόξειε[ν]	δοξάτω	δόξαι	τό δόξαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. τῇ δέ ὑστεραία ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις: κύρ. πρότ. οἱ πρέσβεις: υποκ. στο ἀπήγγελλον [το ρῆμα του χρόνου]. τῇ ὑστεραία: δοτ. του χρόνου.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Ἡ δοτική του χρόνου δηλώνει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου γίνεται αυτό που σημαίνει το ρῆμα.
Συνήθεις δοτικές του χρόνου είναι:
α. Λέξεις που σημαίνουν χρονική διάρκεια [μικρή ή μεγάλη], όπως: νυκτί, ἡμέρᾳ, μηνί, ἔτει, χρόνῳ, θέρει κ.λπ. Οι λέξεις αυτές συνοδεύονται σχεδόν πάντα από επιθετικό προσδιορισμό.
β. Τα ονόματα των εορτῶν, όπως: Διονυσίοις, Ἐλευσινίοις, Ὀλυμπίοις, Θεσμοφορίοις, Παναθηναίοις, Ἀπατουρίοις κ.λπ.]
2. ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην: δευτερ. πλάγια ερωτηματική πρότ. μερικής άγνοιας αντικ. στο ἐπήγγελλον της κύριας πρότασης. ἐφ' οἷς: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει όρο ή προϋπόθεση. οἱ Λακεδαιμόνιοι: υποκ. στο ποιοῖντο [: το ρῆμα της πρότασης]. τὴν εἰρήνην: αντικ.
3. προηγόρει δέ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων: κύρ. πρότ. Θηραμένης: υποκ. στο προηγόρει [: το ρῆμα της πρότασης]. αὐτῶν: αντικ. λέγων: τροπική μτχ.
4. ὥς χρή πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καί τὰ τεῖχη περαιορεῖν: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μτχ. λέγων της προηγούμενης πρότασης. [αὐτούς: εννοεῖται δηλ. τους Ἀθηναίους]: υποκ. στα απαρέμφατα πείθεσθαι - περαιορεῖν: τελικά απαρέμφ. υποκείμενα στο απρόσωπο χρή [: το ρῆμα της πρότασης]. Λακεδαιμονίοις: αντικ. στο πείθεσθαι. τὰ τεῖχη: αντικ. στο περαιορεῖν.
5. Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δέ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην: κύρ. πρότ. ἀντιπόντων: γενική απόλυτη, χρον. μτχ. [ή αιτιολογική]. τινων: υποκ. στη μτχ. ἀντιπόντων. αὐτῷ: αντικ. στη μτχ. [αὐτούς: εν-

νοείται]: υποκ. **δέχεσθαι**: τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσ. **ἔδοξε** [: το ρήμα της πρότασης]. **τὴν εἰρήνην**: αντικ. στο δέχεσθαι. **πολύ**: επιρρ. προσδ. του ποσού που συνοδεύει το **τῶν πλειόντων**: υποκ. στη μτχ. **συνεπαινεσάντων**: γενική απόλυτη, χρον. μτχ. [ή αιτιολογική].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Πολλές φορές τα συγκριτικά συνοδεύονται από τα: **πολύ** [όπως εδώ το **πλειόντων**], **πολλῶν**, **μᾶλλον**, **ὀλίγω**, **ἔτι**, **οὐδέν**, οπότε επιτείνεται [ενισχύεται] η σημασία τους. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 125].

6. **Μετά δέ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς Πειραιᾶ**: κύρ. πρότ. **μετά ταῦτα**: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **Λύσανδρος**: υποκ. στο **κατέπλει** [: το ρήμα της πρότασης]. **εἰς Πειραιᾶ**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

7. **καί οἱ φυγάδες κατήσαν**: κύρ. πρότ. **οἱ φυγάδες**: υποκ. στο **κατήσαν**.

8. **καί τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇπροθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇἙλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας**: κύρ. πρότ. [τινές: εννοείται]: υποκ. στο **κατέσκαπτον** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **νομίζοντες**: αιτιολ. μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι μετοχές των **δοξαστικών** ρημάτων, όπως εδώ η μτχ. **νομίζοντες**, είναι συνήθως **αιτιολογικές**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 265].

τὰ τείχη: αντικ. στο **κατέσκαπτον**. **ὑπ' αὐλητρίδων**: εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας. **πολλῇ**: επιθ. προσδ. στο **προθυμία**: δοτ. του τρόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για τη δοτική του τρόπου **συντακτική παρατήρηση** της ενότητας αυτής].

ἐκείνην: επιθ. προσδ. στο **τὴν ἡμέραν**: υποκ. στο **ἄρχειν**: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. **νομίζοντες**. **τῇ Ἑλλάδι**: δοτ. προσ. χαριστική. **τῆς ἐλευθερίας**: αντικ. στο **ἄρχειν**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η δοτική προσωπική χαριστική δηλώνει το πρόσωπο, εδώ με τη δοτική **τῇ Ἑλλάδι** δηλώνονται οι Ἕλληνες, που για χάρη του ή για ωφέλειά του γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

Στη **μετάφραση** της δοτικής αυτής προστίθενται οι φράσεις: **για ωφέλεια** ή **για χάρη** ή **γι' αυτόν**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 107].

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. ... **προηγόρει δέ αὐτῶν Θηραμένης**: ο Θηραμένης ήταν ο αρχηγός της δεκαμελούς επιτροπής [πρεσβευτής αυτοκράτωρ] ο οποίος διαπραγματεύτηκε τους όρους της ειρήνης και γι' αυτό αναλαμβάνει, εκ μέρους των υπολοίπων εννέα, να

ενημερώσει τους συμπολίτες του.

2. Ἀντειπόντων δε τινῶν αὐτῷ, πολὺ δέ πλείονων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην: ὁ Πλούταρχος [: Πλούταρχου, Λύσανδρος, κεφ. 11] αναφέρει τις αντιρρήσεις που είχε ένας νεαρός δημαγωγός, ὁ Κλεομένης, για τὸ γκρέμισμα τῶν τειχῶν.

Ὁ Λυσίας [κατὰ Ἀγορ. 17] προσθέτει, ὅτι ὁ Θηραμένης καὶ οἱ υπόλοιποι ὀλιγαρχικοὶ φρόντισαν νὰ συλλάβουν καὶ νὰ φυλακίσουν, ὅσους ἀντιπάσσονταν στοὺς ὅρους συνθηκολόγησης, πρὶν ἀκόμα ἀρχίσει ἡ συνεδρίαση τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου.

3. ... Λύσανδρος κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ: ὁ Λύσανδρος στὴν ἀρχή, πολιορκοῦσε με τὸ στόλο τοῦ τὴν Ἀθήνα ἐνῶ ὁ Ἄγης με πεζικὸ στράτευμα ἀπὸ τὴν ξηρά. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ἀκόμη προμήθειες καὶ δὲν παραδίδονταν, ἐπλευσε τότε ἐναντίον τῆς Μ. Ἀσίας, γιὰ νὰ ρυθμίσει τὴν ἐκεῖ πολιτικὴ κατάσταση σύμφωνα με τὰ συμφέροντα τῆς Σπάρτης [ἐγκαθίδρυση ὀλιγαρχικῶν πολιτευμάτων]. Ὅταν ἔμαθε τὴν εἴδηση τῆς συνθηκολόγησης κατέπλευσε στὸν Πειραιᾶ, ἀφοῦ πρῶτα ἔλυσε τὴν πολιορκία τῆς Σάμου, ἡ μόνη πιστὴ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων ὡς τὸ τέλος.
4. τὰ τεῖχη κατέσπαπτον ὑπ' αὐλητρίδων: ἡ παράδοση τῆς πόλης ἐγένεε στὶς 16 Μουνικιώνος [τέλος Μαρτίου - ἀρχὲς Ἀπριλίου] τοῦ 404 π.χ. Ὁ Πλούταρχος [Βίος Λυσάνδρου, 15] μας δίνει τὴν πανηγυρικὴ ἀτμόσφαιρα μέσα στὴν ὁποία ἐγένεε ἡ κατεδάφιση τῶν τειχῶν: οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ὀλιγαρχικοὶ Ἀθηναῖοι κάλεσαν αὐλητρίδες, ὅπως γινόταν στὰ γλέντια καὶ στὰ συμπόσια, ὁ Λύσανδρος γκρέμιζε τὰ τεῖχη καὶ ἐκαίγε τὰ καράβια κάτω ἀπ' τοὺς ἦχους τῶν αὐλῶν ἐνῶ οἱ σύμμαχοι ἦταν στεφανωμένοι καὶ διασκέδαζαν.
5. νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας: οἱ Ἕλληνες πίστευαν ὅτι τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἀπελευθερώνονταν ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν Ἀθηναίων. Τὰ γεγονότα ὅμως ποὺ ἐπακολούθησαν, κατέδειξαν ὅτι ἡ προσδοκία τοὺς αὐτὴ ἦταν λαθεμένη· γιὰτὶ στὸ μέλλον οἱ Σπαρτιάτες ἀποδείχτηκαν βαρύτεροι δυνάστες ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. περίφραση: ποιοῖντο τὴν εἰρήνην.

Οἱ Ἀθηναῖοι δέχονται με συντριβὴ ψυχῆς τὴν εἰρήνη εἰς βάρος τῆς ἐλευθερίας.

Ἔτσι με τοὺς ἐνθουσιώδεις πανηγυρισμοὺς τῶν νικητῶν, κλείνει ἓνας πολὺχροнос καὶ αἱματηρὸς πόλεμος, ποὺ μετέβαλε τὴν Ἑλλάδα σὲ ερείπια καὶ ὑπονόμευσε ἐπικίνδυνα τὰ ιδεώδη καὶ τὶς ἀξίες τοῦ ἐλληνισμοῦ. Οἱ σύμμαχοι τῆς Σπάρτης, οἱ πρῶν σύμμαχοι τῆς Ἀθῆνας καὶ μάλιστα οἱ ὀλιγαρχικοὶ Ἀθηναῖοι, γιόρταζαν τὴν πτῶση τῆς μεγα-

λύτερης και ευκλεέστερης πόλης της Ελλάδας με την ψευδαίσθηση ότι βρήκαν επιτέλους την ελευθερία τους· αλλά δεν θα αργήσουν ν' αντιληφθούν ότι οι Λακεδαιμόνιοι θ' αποδειχτούν πολύ χειρότεροι από τους πρώην ... "τυράννους" τους!

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Την επόμενη μέρα οι πρεσβευτές ανακοίνωσαν στο λαό τους όρους των Λακεδαιμονίων και ο Θηραμένης, που γνώριζε την ευαισθησία των Αθηναίων για τα τείχη, τους συνέστησε να τους αποδεχτούν. Παρά τις αντιρρήσεις ορισμένων, οι Αθηναίοι δέχονται τελικά την ειρήνη, έστω και μ' αυτούς τους όρους, γιατί πιέζονταν από την έλλειψη τροφίμων. Λίγες μέρες αργότερα ο Λύσανδρος πλέει στον Πειραιά, οι πολιτικοί εξόριστοι επιστρέφουν στην Αθήνα και αρχίζει αμέσως η πανηγυρική κατεδάφιση των τειχών κάτω από τα άσματα των αυλητρίδων.

Και η πιο μεγάλη πλάνη τη στιγμή αυτή, είναι η πεποίθηση των περισσοτέρων, πως η ελευθερία είχε πλέον επιστρέψει στην Ελλάδα.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ κ α ι Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1n *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: ἀπαγγέλλω, λέγω, δοκεῖ, καταπλέω, ἄρχω.*

Απάντηση:

Λέξεις:

ἀπαγγέλλω

λέγω

δοκεῖ

καταπλέω

ἄρχω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

ἀγγελία - καταγγελία

λέξη - υπόλογος

δόξα - δοκνησίσοφος

πλους - περίπλους

αρχή - συνάναρχος

Ερώτηση 2n *Η λέξη ἀρχή παράγεται από το:*

α) ἀρχηγός

β) ἄρχοντας

γ) ἄρχω

Απάντηση:

Η λέξη ἀρχή παράγεται από το ἄρχω.

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] ἀπήγγελλον: οριστική αορίστου του ἀπαγγέλλω.
 β] λέγων: μετοχή ενεστώτα του λέγω.
 γ] πείθεσθαι: απαρέμφατο αορίστου του πείθομαι.
 δ] κατέπλει: οριστική παρατατικού του καταπλέω.
 ε] ἄρχειν: απαρέμφατο ενεστώτα του ἄρχω.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: β, δ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] τῇ ὑστεραίᾳ: δοτική του χρόνου.
 β] τὴν εἰρήνην: αντικείμενο στο ποιοῖντο.
 γ] λέγων: χρονική μετοχή.
 δ] δέχεσθαι: αντικείμενο στο ἔδοξε.
 ε] ἄρχειν: αντικείμενο στη μτχ. νομίζοντες.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η λέξη προθυμία;

- α] δοτική του μέσου
 β] δοτική αντικειμενική
 γ] δοτική του ενεργούντος προσώπου
 δ] δοτική του τρόπου
 ε] δοτική της αιτίας

Απάντηση:

Η λέξη προθυμία είναι δοτική του τρόπου [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

1. τῇ ὑστεραίᾳ
2. προηγοῶ
3. πείθομαι
4. κάτειμι
5. κατασκάπτω

B

- α. μιλώ εξ ονόματος [άλλου]
- β. επιστρέφω [στην πατρίδα]
- γ. την άλλη μέρα
- δ. γκρεμίζω
- ε. υπακούω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-α, 3-ε, 4-β, 5-δ.

Ερώτηση 7η Τι γνωρίζετε για την παράδοση της πόλης των Αθηνών;

Απάντηση: Η παράδοση της πόλης έγινε στις 16 Μουνικιώνος [τέλος Μαρτίου - αρχές Απριλίου] του 404 π.χ. Ο Πλούταρχος [Βίος Λυσάνδρου, 15] μας δίνει την πανηγυρική ατμόσφαιρα μέσα στην οποία έγινε η κατεδάφιση των τειχών: οι Λακεδαιμόνιοι και οι ολιγαρχικοί Αθηναίοι κάλεσαν αυλητρίδες, όπως γινόταν στα γλέντια και στα συμπόσια, ο Λύσανδρος γκρέμιζε τα τείχη και έκαιγε τα καράβια κάτω απ' τους ήχους των αυλών ενώ οι σύμμαχοι ήταν στεφανωμένοι και διασκέδαζαν.

Ερώτηση 8n Δικαιώθηκαν οι Έλληνες που πίστευαν ότι απελευθερώθηκαν από την τυραννία των Αθηναίων;

Απάντηση: Οι Έλληνες πίστευαν ότι την ημέρα αυτή απελευθερώνονταν από την τυραννία των Αθηναίων. Τα γεγονότα όμως που επακολούθησαν, κατέδειξαν ότι η προσδοκία τους αυτή ήταν λαθεμένη· γιατί στο μέλλον οι Σπαρτιάτες αποδείχτηκαν βαρύτεροι δυνάστες από τους Αθηναίους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 76]

Ερώτηση 1n Γιατί ζήτησε ο Θηραμένης να σταλεί ως πρεσβευτής στους Λακεδαιμόνιους;

Γιατί άργησε να επιστρέψει από την αποστολή;

Απάντηση:

Ο Θηραμένης πρότεινε στην εκκλησία του δήμου να πάει ο Λύσανδρος ως πρεσβευτής γιατί έτσι θα εξακρίβωνε για ποιο λόγο οι Λακεδαιμόνιοι επέμεναν τόσο πολύ για την κατεδάφιση των τειχών, επειδή δηλ. ήθελαν να υποδουλώσουν την πόλη ή για να έχουν εγγύηση ότι οι Αθηναίοι στο μέλλον θα είναι αδύναμοι.

Παρέμεινε εκούσια κοντά στο Λύσανδρο για τρεις μήνες και περισσότερο, επειδή καιροφυλαχτούσε πότε οι Αθηναίοι κάτω από την πίεση της έλλειψης των τροφίμων θα αποδέχονταν οποιονδήποτε όρο συνθηκολόγησης.

Ερώτηση 2n Ποια δικαιοδοσία είχαν ως πρεσβευτές ο Θηραμένης και οι άλλοι;

Απάντηση:

Οι Αθηναίοι εξέλεξαν τον Θηραμένη πρεσβευτή με απόλυτη πληρεξουσιότητα και τον έστειλαν στη Σπάρτη επικεφαλής εννέα άλλων. Όταν οι πρέσβεις των Αθηναίων με αρχηγό το Θηραμένη έφθασαν στη Σελλασία, ανακοίνωσαν στους απεσταλμένους των εφόρων ότι ήρθαν με απεριόριστη εξουσία για να συνάψουν ειρήνη.

Ερώτηση 3n Ποιους όρους έθεσαν οι Λακεδαιμόνιοι;

Απάντηση:

Οι όροι που έθεσαν οι Λακεδαιμόνιοι στους Αθηναίους για τη σύναψη της ειρήνης ήταν:

α] Να γκρεμίσουν τα μακρά τείχη και το τείχος γύρω από τον Πειραιά.

β] Να παραδώσουν όλα τα πλοία τους εκτός από δώδεκα.

γ] Να δεχτούν την επιστροφή των πολιτικών εξόριστων.

δ] Να θεωρούν τους ίδιους εχθρούς και φίλους με τους Σπαρτιάτες και να τους ακολουθούν όπου κι αν εκστρατεύουν.

Ερώτησιν 4η Το κείμενο [§§ 16-17] να γραφεί με τις αλλαγές: Θηραμένης = πρέσβεις, Λύσανδρος = στρατηγός [Λακεδαιμονίων]:

Απάντησιν:

Τοιούτων δέ ὄντων οἱ πρέσβεις εἶπον ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι εἰ βούλονται αὐτοὺς πέμψαι παρά στρατηγούς, εἰδότες ἥξουσι Λακεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι... ἔνεκα. Πεμθέντες δέ διέτριβον παρά στρατηγοῖς [Λακεδαιμονίων] τρεῖς μῆνας καὶ πλείω, ἐπιτηροῦντες ὅποτε Ἀθηναῖοι ἔμελλον... ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δέ ἤκον τετάρτῳ μηνί, ἀπήγγειλαν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι αὐτοὺς στρατηγοὶ τέως μὲν κατέχοιεν, εἴτα κελεύοιεν εἰς Λακεδαίμονα ἵεναι· οὐ γάρ εἶναι κύριοι ὧν ἐρωτῶντο ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐφρους.

Ερώτησιν 5η Να καταγραφούν οι ονοματικές προτάσεις και να δηλωθεί η εξάρτηση, ο συντακτικός τους ρόλος και η εκφορά τους:

Απάντησιν:

- **ὅτι εἰδὼς ἥξει Λακεδαιμονίους:** δευτερεύουσα ειδική πρόταση· εξαρτάται από το "εἶπεν", έχει θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται με οριστική, αν και εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, γιατί το περιεχόμενό της φανερώνει γνώμη του υποκ. της κύριας πρότασης και τονίζεται κάτι ως βέβαιο και με έμφαση.
- **πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἔνεκα:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας, διμελής· εξαρτάται από το "εἰδὼς", έχει θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται κανονικά με απλή οριστική ύστερα από αρκτικό χρόνο.
- **ὅποτε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλελοιπέναι τὸν σῆτον ἅπαντα ὁμολογήσειν:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής αγνοίας, μονομελής· εξαρτάται από το "ἐπιτηρῶν", έχει θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται με οριστική γιατί το περιεχόμενό της φανερώνει γνώμη του υποκ. της κύριας πρότασης και τονίζεται κάτι ως βέβαιο και με έμφαση.
- **ὅτι τις λέγοι:** δευτερεύουσα αναφορικοῦποθετική πρόταση· εκφέρεται με ευκτική του πлагίου λόγου γιατί το απαρέμφ. ὁμολογήσειν λαμβάνεται ως ιστορικός χρόνος αφού εξαρτάται από τον παρατατικό "ἔμελλον".
- **ὅτι αὐτόν Λύσανδρος τέως μὲν κατέχοι, εἴτα κελεύοι εἰς Λακεδαίμονα ἵεναι:** δύο δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις· εξαρτώνται από το "ἀπήγγειλεν", έχουν θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρονται με ευκτική του πлагίου

λόγου γιατί εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο και δηλώνουν κάτι το υποκειμενικό και αβέβαιο.

- **ὥν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ:** δευτερεύουσα αναφορική πρόταση· εξαρτάται από ιστορικό χρόνο "ἔλεγε οὐκ εἶναι", λειτουργεί ως γενική αντικειμενική στο "κύριος" κατά παράλειψη του εννοούμενου ὅρου "τούτων", εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου και δηλώνει κάτι το υποκειμενικό και αβέβαιο.
- **ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίους εἶναι εἰρήνης καί πολέμου:** δευτερεύουσα ειδική πρόταση· εξαρτάται από το "ἀγγελοῦντα", έχει θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου γιατί η μετχ. ἀγγελοῦντα λειτουργεί ως ιστορικός χρόνος αφού εξαρτάται από το ἔπεμψεν και δηλώνει κάτι το υποκειμενικό και αβέβαιο.
- **ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν:** δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση μερικής άγνοιας, μονομελής· εξαρτάται από τη μετχ. "ἐρωτῶμενοι", έχει θέση αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου γιατί εξαρτάται ἔμμεσα από ιστορικό χρόνο "εἶπον" με την μεσολάβηση της μετχ. ἐρωτῶμενοι και δηλώνει κάτι το υποκειμενικό και αβέβαιο.
- **ὅτι [ἥκοιεν] αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης:** δευτερεύουσα ειδική πρόταση· εξαρτάται από το "εἶπον", έχει θέση άμεσου αντικειμένου στο ρήμα εξάρτησης, εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει κάτι το υποκειμενικό και αβέβαιο.
- **μή ἄπρακτοι ἥκοιεν:** δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση· εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου, γιατί προηγείται ρήμα ιστορικού χρόνου [περιεχεῖτο], και χρησιμεύει ως αντικ. του φοβούμενοι, από το οποίο και εξαρτάται.
- **ὥς χρή... περιαιρεῖν:** δευτερεύουσα ειδική πρόταση· εκφέρεται με οριστική γιατί τονίζει το πραγματικό γεγονός, και χρησιμεύει ως αντικ. του λέγων, από το οποίο και εξαρτάται.

Ε ρ ὠ τ η σ η 6η *Γιατί οι Αθηναίοι εξέλεξαν το Θηραμένη, έναν ολιγαρχικό, να διαπραγματευθεί την ειρήνη με τους Λακεδαιμονίους;*

Α π ά ν τ η σ η:

Οι Αθηναίοι εξέλεξα το Θηραμένη να διαπραγματευθεί την ειρήνη με τους Λακεδαιμονίους για τους εξής κυρίως λόγους:

- Ήταν μετριοπαθής ολιγαρχικός.
- Ήταν φίλος της Σπάρτης και του Λυσάνδρου.
- Ήταν ικανός ρήτορας και πολιτικός.
- Έδειξε μεγάλη προθυμία να μεταβεί στη Σπάρτη και υποσχέθηκε στους Αθηναίους ότι θα φέρει την αποστολή του σε αίσιο τέλος.

Ε ρ ὠ τ η σ η 7η *Να καταγραφούν τα απαρέμφατα που εξαρτώνται από λεκτικούς και κελευστικούς ρηματικούς τύπους· δίπλα στο κάθε απαρέμφατο να γραφεί η οριστική του ίδιου χρόνου στο α' πληθυντικό πρόσωπο;*

Απάντηση:

α. § 17 κελεύει [κελευστικό] ἵεναι [τελικό απαρέμφατο] → ἵμεν / ἐρχόμεθα.

β. § 17 ἔλεγεν [λεκτικό] εἶναι [ειδικό απαρέμφατο] → ἐσμέν.

γ. § 18 ἀποκρίναιτο [λεκτικό] εἶναι [ειδικό απαρέμφατο] → ἐσμέν.

δ. § 19 ἐκέλευον [κελευστικό] καλεῖν [τελικό απαρέμφατο] → καλοῦμεν.

ε. § 19 ἀντέλεγον [με κελευστική σημασία] μὴ σπένδεσθαι [τελικό απαρέμφατο], ἀλλ' ἐξαιρεῖν [τελικό απαρέμφατο] → σπενδόμεθα, ἐξαιροῦμεν.

στ. § 20 οὐκ ἔφασαν [λεκτικό] ἀνδροποδιεῖν [ειδικό απαρέμφατο] → ἀνδραποδιοῦμεν.

Ερώτηση 8η Πώς δικαιολογεῖτε τη στάση των Κορινθίων - Θηβαίων αλλά και των Λακεδαιμονίων απέναντι στους Αθηναίους μετά την ήττα τους; [Με βάση όσα ιστορικά δεδομένα έχετε υπόψη σας καθώς και τη γεωγραφική θέση της Κορίνθου και της Θήβας].

Απάντηση:

Μετά τους Περσικούς πολέμους η Ελλάδα είχε χωριστεί σε δύο αντίπαλα πολιτικά στρατόπεδα· από το ένα μέρος η δημοκρατική Αθήνα και από το άλλο η ολιγαρχική Σπάρτη, με τους συμμάχους της η καθεμία.

Είναι γνωστό ότι η Κόρινθος, η οποία γειτνίαζε με την Αθήνα, ήταν κυρίως ναυτική δύναμη και συνεπώς είχε δημιουργηθεί μεγάλος ανταγωνισμός και αντιζηλία ανάμεσα στις δύο πόλεις, για λόγους καθαρά εμπορικούς.

Από την άλλη, η Θήβα, πάντα φοβόταν την αύξηση της δύναμης της Αθήνας και την επεκτατική της πολιτική, αφού, άλλωστε οι δύο πόλεις, δεν απείχαν και πολύ λόγω της γεωγραφικής τους θέσης.

Επομένως και οι Θηβαίοι και οι Κορίνθιοι, με γνώμονα τα οικονομικά τους συμφέροντα, έχουν σοβαρούς λόγους να θέλουν να παραμερίσουν από τα σχέδιά τους την Αθήνα· και η ευκαιρία τώρα είναι μοναδική.

Η Σπάρτη όμως γνωρίζει καλά και βλέπει πιο διορατικά το μέλλον· θέλει την Αθήνα όρθια και αντίποδα στην οικονομική ανάπτυξη των δύο σπουδαιότερων συμμάχων της. Έχοντας ως πρόφαση τις υπηρεσίες των Αθηναίων στο παρελθόν, υπερασπίζεται το δικό της μέλλον· και βέβαια το πετυχαίνει.

Ερώτηση 9η Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση;

α. Το ρήμα ἔπομαι [§ 20] σημαίνει:

1. προηγούμαι
2. ακολουθώ
3. υποτάσσομαι
4. επαναστατώ

β. Ο κύριος ρηματικός τύπος της προτάσεως ἐφ' ᾧ ... θάλαττα [§ 20] είναι:

1. καθελόντας

2. νομίζοντας

3. ἔπεσθαι

4. ἡγοῦνται

Α π ά ν τ η σ η:

[α-2], [β-3].

Ε ρ ώ τ η σ η 10n Οι όροι της ειρήνης:

α] Ποιοι ήταν οι όροι σύμφωνα με το κείμενο του Ξενοφώντος;

β] Οι ρηματικοί τύποι που δηλώνουν τους όρους βρίσκονται άλλοι στον ενεστώτα και άλλοι στον αόριστο. Ποια είναι η σημασία αυτής της διαφοράς;

γ] Ποιος είναι ο στόχος καθενός από τους όρους;

δ] Ποιον όρο θεωρεί κύριο ο Ξενοφών και ποιοι όροι αποτελούν προϋπόθεση για τον κύριο όρο;

Α π ά ν τ η σ η:

α] Σύμφωνα με το κείμενο του Ξενοφώντα οι όροι της ειρήνης είναι οι ακόλουθοι:

1. Να κατεδαφίσουν οι Αθηναίοι τα Μακρά τείχη και το τείχος γύρω από τον Πειραιά.

2. Να παραδώσουν όλο το στόλο τους εκτός από δώδεκα πλοία.

3. Να επιστρέψουν οι ολιγαρχικοί εξόριστοι.

4. Να έχουν τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Λακεδαιμόνιους.

5. Να ακολουθούν στις εκστρατείες τους Λακεδαιμόνιους και κατά ξηρά και κατά θάλασσα.

β] Ο ενεστώτας δηλώνει διάρκεια στο παρόν αλλά και στο μέλλον, ενώ ο αόριστος πράξη που γίνεται σε μια συγκεκριμένη στιγμή στο παρελθόν.

Επομένως η παράδοση π.χ. των πλοίων δεν απαιτεί διάρκεια χρόνου, ενώ το να έχουν οι Αθηναίοι τους ίδιους φίλους και εχθρούς με τους Λακεδαιμόνιους και να τους ακολουθούν στις εκστρατείες, είναι κάτι που γίνεται στο παρόν και εξακολουθητικά στο μέλλον.

γ] 1. Οι Λακεδαιμόνιοι πάντα θεωρούσαν τα τείχη της Αθήνας και του Πειραιά επικίνδυνα για τη δική τους ασφάλεια, ενώ η κατεδάφισή τους καθιστά τις δύο αυτές πόλεις ανοχύρωτες και ευάλωτες στις διαθέσεις των αντιπάλων.

2. Με την παράδοση των πλοίων οι Αθηναίοι χάνουν οριστικά την στρατιωτική και εμπορική τους κυριαρχία, αφού ο στόλος τους ήταν ανέκαθεν πηγή πλούτου και απειλή μόνιμη για τους αντιπάλους τους.

3. Με την ανάκληση των πολιτικών εξορίστων, που ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία ολιγαρχικοί, ενισχύεται η παράταξη που θεωρείται φιλική προς την Σπάρτη, δημιουργούνται ισοδύναμες εστίες αντιπαλότητας και ευνοούνται εντέλλει τα συμφέροντα των Λακεδαιμόνιων.

4. Ο τέταρτος όρος είχε σκοπό να εμποδίσει τους Αθηναίους να συμμετέχουν ή να

συγκροτούν αντισπαρτιατικές συμμαχίες και εξάλλου η κοινότητα των ίδιων εχθρών και φίλων με την Σπάρτη σημαίνει την οριστική διάλυση της αθηναϊκής συμμαχίας και την αυτονομία των συμμαχικών πόλεων.

5. Τέλος, η υποχρέωση των Αθηναίων να ακολουθούν στις εκστρατείες τους Σπαρτιάτες, δηλώνει πως χάνουν πια την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία που είχαν στο παρελθόν, γεγονός που τους ταπεινώνει περισσότερο, αφού ο ηττημένος υποτάσσεται πλήρως στις εντολές του νικητή.

δ] Ο Ξενοφών δίνει βαρύτητα στον 4ο και 5ο όρο, οι οποίοι αποτελούν στην ουσία ένα όρο, ενώ οι άλλοι προϋποθέσεις απαραίτητες για να φτάσουμε σ' αυτόν. Όμως, γνωρίζει καλά πως ο 1ος όρος, η κατεδάφιση δηλαδή των τειχών, είναι και ο δυσκολότερος στην εφαρμογή του· επομένως είναι και ο πιο ουσιαστικός.

Ερώτηση 11η Στο κείμενο τονίζεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος του Θηραμένη. Να καταγραφούν οι λέξεις που δείχνουν τον ιδιάζοντα ρόλο του [φανερó / αφανή, επίσημο / ανεπίσημο]: των ρημάτων να γραφεί το γ' ενικ. πρόσ. ενεστώτα και παρατατικού, των ονομάτων η ονομ. και γεν. ενικού.

Απάντηση:

α. εἶπεν:	λέγει, ἔλεγε[ν]
πέμψαι:	πέμπει, ἔπεμπε[ν]
εἰδώς:	οἶδε, ᾔδει[ν]
πεμφθείς:	πέμπεται, ἐπέμπετο
διέτριβε:	διατρίβει, διέτριβε[ν]
ἐπιτηρῶν:	ἐπιτηρεῖ, ἐπετήρει
ἦκε:	ἦκει, ἦκε
ἀπήγγειλεν:	ἀπαγγέλλει, ἀπήγγελλε[ν]
κατέχοι:	κατέχει, κατεῖχε[ν]
κελεύοι:	κελεύει, ἐκέλευε[ν]
ιέναι:	εἴσι, ᾔει
ἑρωτῶτο:	ἑρωτᾶται, ἠρωτᾶτο
ἠρέθη:	αἶρεται, ἠρεῖτο
ἦκοιεν:	ἦκει, ἦκε[ν]
εἶπον:	λέγει, ἔλεγε[ν]
ἐπανάφερον:	ἐπαναφέρει, ἐπανάφερε[ν]
εἰσιόντας:	εἴσεισι, εἰσῆει
περιχεῖτο:	περιχεῖται, περιχεῖτο
ἀπήγγελλον:	ἀπαγγέλλει, ἀπήγγελλε[ν]
προηγόρει:	προηγορεῖ, προηγόρει
λέγων:	λέγει, ἔλεγε[ν]
περιαιρεῖν:	περιαιρεῖ, περιήρει

β. ἐν ἐκκλησίᾳ:	ἐκκλησία, ἐκκλησίας
τὴν πόλιν:	πόλις, πόλεως
περί τῶν τειχῶν:	τείχος, τείχους
πίστεως:	πίστις, πίστεως
μῆνας:	μήν, μηνός
τόν σῖτον:	σίτος, σίτου
Λακεδαίμονα:	Λακεδαίμων, Λακεδαίμονος
πρεσβευτής:	πρεσβευτής, πρεσβευτοῦ
αὐτοκράτωρ:	αὐτοκράτωρ, αὐτοκράτορος
πρέσβεις:	πρεσβευτής, πρεσβευτοῦ
ἐπὶ λόγῳ:	λόγος, λόγου
δέκατος:	δέκατος, δεκάτου
περί εἰρήνης:	εἰρήνη, εἰρήνης
ἄπρακτοι:	ἄπρακτος, ἀπράκτου

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 78]

Ερώτηση 1n Πώς δικαιολογείται η στάση των Λακεδαιμονίων απέναντι στην ηττημένη Αθήνα;

Α π ά ν τ η σ η :

Την εποχή αυτή ο Λύσανδρος επιδιώκει την καθυστάθιση της Αθήνας, με σκοπό να προβληθεί σαν ο μοναδικός άνθρωπος που ξέρει να τα βγάξει πέρα στις δύσκολες περιστάσεις. Προκειμένου, λοιπόν, να μειωθεί το κύρος του Λύσανδρου μέσα στη Σπάρτη, οι έφοροι και ο Πausanías αποφασίζουν να συμβιάσουν τις δύο πολιτικές μερίδες, και με τον τρόπο αυτό να ανατρέψουν τα δυναμικά σχέδια του ανερχόμενου νγέτη.

Έτσι, βοηθώντας την Αθήνα, παραγκωνίζουν το Λύσανδρο ο οποίος δεν μπόρεσε να αντιδράσει, διότι το κόμμα του Pausanías φαίνεται να ήταν ισχυρότερο αυτό το καιρό στη Σπάρτη.

Επιπλέον οι Λακεδαιμόνιοι κυβερνήτες, που έβλεπαν τους Βοιωτούς και τους Κορίνθιους να εφαρμόζουν αντισπαρτιατική πολιτική, σκέφτηκαν πως δε συνέφερε να ρίξουν τους δημοκρατικούς Αθηναίους, που ήταν η μεγάλη πλειοψηφία του λαού της Αττικής, στην αγκαλιά των νέων τους εχθρών.

Έτσι λοιπόν, με το να συμφιλιώσουν και τις δύο παρατάξεις, κερδίζουν τη συμπάθεια της κοινής γνώμης και εμφανίζονται ως δίκαιοι κριτές.

Ερώτηση 2n Να εντοπίσετε στο κείμενο του λεγόμενου "ὄρκου τῶν Πλαταιῶν" [που έκαναν οι Έλληνες πριν από τη μάχη, 479 π.χ.] τα σημεία, στα οποία πιθανώς στήριξαν οι Λακεδαιμόνιοι τις αποφάσεις τους για την τύχη των Αθηναίων.

Απάντηση:

Στον "Όρκο τῶν Πλαταιῶν" εἶναι εμφανεῖς οἱ ηθικὲς δεσμεύσεις ὅλων τῶν Ελλήνων γιὰ τὴ στάση πού οφείλουν νὰ τηρήσουν μετὰ τὴ μάχη. Καλύτερη πρόφαση δε θὰ μπορούσαν νὰ φέρουν οἱ Λακεδαιμόνιοι στὴ μνήμη τους, γιὰ νὰ στηρίξουν τὰ συμφέροντά τους σαν πόλη-κράτος.

Ειδικότερα, οἱ ευχὲς καὶ οἱ κατάρες πού αναγράφονται στὸ ὄρκο, εἶναι αρκετὲς γιὰ μιὰ θεοφοβούμενη κοινωνία ὅπως ἡ ἀρχαία, νὰ ἀποτελέσουν δικαιολογία ἀρνήσεως γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἀθήνας.

Ερώτηση 3η

Να ἐπισημάνετε τὶς διαφορὲς ἀνάμεσα στὸ κείμενο τοῦ Ξενοφῶντα γιὰ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης καὶ τὸ κείμενο τοῦ Πλούταρχου πού ἀκολουθεῖ.

Απάντηση:

Ὁ Λύσανδρος ἐπιγραμματικά, μὲ τρεῖς λέξεις, ἔγραψε στους ἐφόρους ὅτι "κατελήφθησαν αἱ Ἀθῆναι". Οἱ ἐφοροί, λακωνικά καὶ ἐπιγραμματικά κι αὐτοί, τοῦ ἀπάντησαν "ἀρκεῖ τό ὅτι κατελήφθησαν". Σ' αὐτὲς τὶς ἐπιστολὲς κανένας ὅρος τῆς εἰρήνης δὲν ἀναγράφεται.

Ὁ Πλούταρχος, ὅμως, προχωρεῖ πιο κάτω καὶ ἀναφέρει ὅτι ἡ διήγηση αὐτὴ εἶναι πλαστή γιὰ νὰ δείξει ἀνώτερη συμπεριφορὰ καὶ ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀπόφαση τῶν ἐφόρων περιλάμβανε τοὺς ἐξῆς ὅρους:

α] Νὰ γκρεμιστοῦν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ τείχη γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιά.

β] Νὰ ἀποχωρήσουν ἀπ' ὅλες τὶς πόλεις διατηρώντας μόνο τὴ δική τους.

γ] Νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἐξόριστοι.

δ] Γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν πλοίων, ας κάνουν οἱ Ἀθηναῖοι ὅ,τι ἐπὶ τόπου αποφασιστεῖ.

Ὁ δεύτερος πιο πάνω ὅρος δὲν ὑπάρχει στὸ κείμενο τοῦ Ξενοφῶντα, ἐνῶ ὁ τέταρτος ὅρος εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχο ὅρο πού ἔχει διασώσει τὸ κείμενό του ὁ Ξενοφώντας. Ὁ Ξενοφώντας περιλαμβάνει ἕναν ἀκόμη ὅρο πού δὲν ὑπάρχει στὸ κείμενο τοῦ Πλούταρχου. Ὁ ὅρος αὐτός ἐπέβαλλε στους Ἀθηναίους νὰ ἔχουν τὸν ἴδιο ἐχθρό καὶ φίλο μὲ τοὺς Σπαρτιάτες καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν, ὅπου αὐτοὶ τοὺς οδηγοῦν.

1 έως 10
του τρίτου
κεφαλαίου
του 2 Βιβλίου

Το επόμενο έτος 404-3 π.Χ. οι Λακεδαιμόνιοι εγκαθιστούν στην Αθήνα το ολιγαρχικό πολίτευμα και ορίζουν τους τριάντα τυράννους.

Το Πελοποννησιακό πεζικό αποχωρεί από την Αθήνα· ο Λύσανδρος πλέει εναντίον της Σάμου και αναγκάζει τους Σαμίους να παραδοθούν.

Ο Λύσανδρος αποστέλλει το ναυτικό των συμμάχων στις διάφορες πόλεις και στη συνέχεια φτάνει στη Σπάρτη φέρνοντας μαζί του τα έμβολα των αιχμαλωτισθέντων πλοίων, τα στεφάνια που του πρόσφεραν οι πόλεις ως δώρα προσωπικά, τετρακόσια εβδομήντα τάλαντα που προέρχονταν από τον Κύρο για τη διεξαγωγή του πολέμου και περίσσεψαν, και ο,τιδήποτε άλλο που απέκτησε κατά τη διάρκεια του πολέμου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 12n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 11-12

Οἱ δέ τριάκοντα ἡρέθησαν μὲν ἐπεὶ τάχιστα τὰ μακρά τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθηρέθη· αἰρεθέντες δέ ἐφ' ᾧτε συγγράφαι νόμους, καθ' οὓσιν αὖτις πολιτεύσονται, τούτους μὲν αἰεὶ ἔμελλον συγγράφειν τε καὶ ἀποδεικνύναι, βουλὴν δέ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχάς κατέστησαν ὡς ἐδόκει αὐτοῖς. Ἐπεὶ πρῶτον μὲν οὓς πάντες ἤδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας καὶ τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπὸν θανάτου καὶ ἢ τε βουλὴν ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο οἳ τε ἄλλοι ὅσοι συνήδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτοι οὐδὲν ἥχθοντο.

ΠΡΟΣΕΞΕ Οἱ παράγραφοι 11-12 του 3 κεφ. διδάσκονται ἀπὸ μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Οἱ τριάκοντα ἐκλέχτηκαν, ἀμέσως μόλις κατεδαφίστηκαν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ τείχη γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ· ἐνῶ ὅμως ἐκλέχτηκαν μετὰ τὸν ὅρο νὰ συντάξουν νόμους, σύμφωνα μετὰ τοὺς ὁποίους θὰ κυβερνοῦσαν, αὐτοὺς, βέβαια, διαρκῶς ἀνέβαλλαν καὶ νὰ συντάξουν καὶ νὰ δημοσιεύσουν, ἐνῶ συγκρότησαν τὴ βουλὴ καὶ τὶς ἄλλες ἀρχές, ὅπως φαινόταν καλὸ σ' αὐτοὺς (νὰ συγκροτήσουν). Ἐπεὶ λοιπὸν πρῶτα-πρῶτα ἐκεῖνους τοὺς ὁποίους ὅλοι γινώριζαν ὅτι ζοῦσαν κατὰ τὴν περίοδο τῆς δημοκρατίας ἀπὸ τὴ συκοφαντία καὶ ὅτι ἦταν ἐνοχλητικοὶ στοὺς καλοὺς καὶ ἐνῆρτους πολῖτες, ἀφ' οὗ συνελάβαναν τοὺς παρέπεμπαν σὲ δίκην γιὰ νὰ καταδικαστοῦν σὲ θάνατο· καὶ ἡ βουλὴ καταδίκασε αὐτοὺς μετὰ εὐχαρίστηση καὶ οἱ ἄλλοι (πολίτες) ὅσοι δηλ. εἶχαν συναίσθησις ὅτι δὲν ἦταν τέτοιοι καθόλου δὲν ἀγανακτοῦσαν.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. Οἱ δέ τριάκοντα:** έτσι ονομάστηκαν οι τριάντα άρχοντες που ανέλαβαν τη διακυβέρνηση της Αθήνας ύστερα από την πτώση της και από το γκρέμισμα των τειχών. Με την προστασία του Λύσανδρου και της Σπάρτης κυβέρνησαν την Αθήνα για οκτώ περίπου μήνες και ονομάστηκαν Τύραννοι, για πρώτη φορά από τον Αριστοτέλη, επειδή εφάρμοσαν σκληρή πολιτική με θανατικές καταδίκες, δημεύσεις περιουσιών, εξορίες αντιφρονούντων, κ.λπ. Οι πιο σκληροί και αδιάλλακτοι απ' αυτούς, ήταν ο Κριτίας, ο Χαρικλής και ο Πείσων. Ο Κριτίας μάλιστα καταδίκασε σε θάνατο με το κώνειο και το Θηραμένη, που ήταν ένας από τους τριάντα, αλλά διακρινόταν για την μετριοπάθειά του και αντιδρούσε στα σκληρά μέτρα των άλλων. Την εξουσία τους ανέτρεψαν οι εξόριστοι δημοκρατικοί Αθηναίοι με αρχηγό το Θρασύβουλο [403 π.χ.]
- 2. ἤρέθησαν:** το ρήμα ἤρέθησαν φανερώνει τον δημοκρατικό τρόπο με τον οποίο εγκαταστάθηκαν οι Τριάκοντα. Δημοκρατικό βέβαια μόνο κατ' όνομα, αφού οι Αθηναίοι αποκλεισμένοι από το Σπαρτιατικό στόλο, με τα τείχη τους γκρεμισμένα και τους δημοκρατικούς τους αρχηγούς νεκρούς ή εξόριστους, αναγκάστηκαν, από το φόβο της πείνας και υπό την απειλή της βίας, να δεχτούν στην εκκλησία του δήμου - όπου παρών ήταν και ο Λύσανδρος - δέκα άτομα που πρότεινε ο Κριτίας, δέκα που πρότεινε ο Θηραμένης και να εκλέξουν δέκα ανάμεσα στους παρόντες.
- 3. τα μακρά τείχη καὶ τὰ περὶ τὸν Πειραιᾶ καθηρέθη:** πότε ακριβώς κατεδαφίστηκαν τα μακρά τείχη και τα τείχη γύρω από τον Πειραιά δεν είναι σίγουρο· το πιο πιθανό είναι ότι η κατεδάφιση έγινε το Σεπτέμβριο του 404 π.χ. Η κατεδάφισή τους σημειώνει αυτόματα και τη διακοπή της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος.
- 4. ἐφ' ᾧ τε συγγράψαι νόμους:** οι Τριάκοντα εγκαθίστανται στην Αθήνα με σκοπό να θεσπίσουν νόμους. Αυτή είναι και η πρώτη υπόσχεση στο λαό. Με τους νόμους αυτούς θα καθορίζονταν νέες σχέσεις ανάμεσα σ' αυτούς που κυβερνούν και στους κυβερνημένους.
- 5. ... τούτους μὲν αἰεὶ ἔμελλον συγγράφειν:** κανονικά οι Τριάκοντα θα έπρεπε να συγκροτήσουν τη βουλή, να εγκαταστήσουν τις άλλες αρχές και να θεσπίσουν νόμους, τους οποίους είχαν υποσχεθεί και συστηματικά ανέβαλλαν τη σύνταξη και τη δημοσιοποίησή τους. Οι υποσχέσεις παρέμεναν υποσχέσεις και διακρίνονται από μια συνεχόμενη αναβολή. Αντίθετα διοργανώνουν την βουλή και τις

άλλες εξουσίες, όπως τους συμφέρει, με μόνιμο στόχο την εδραίωση της εξουσίας, χωρίς ωστόσο να συγκρουσθούν με τη Σπάρτη.

6. **καί ἀποδεικνύναι:** προφανώς οι Τριάκοντα, έχοντας κατά νου να παρατείνουν την εξουσία τους, ανέβαλλαν την δημοσίευση των νέων νόμων, διότι η κοινοποίησή τους θα ήταν απολύτως δεσμευτική, ενώ εκείνοι επεδίωκαν να κερδίσουν χρόνο, επιφέροντας σύγχυση και αποδιοργάνωση, γεγονός απαραίτητο για την εδραίωση μιας δικτατορικής κυβέρνησης.
7. **..... καί τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν ὥς ἐδόκει αὐτοῖς:** Οι Τριάκοντα τακτοποίησαν τις αρχές όπως τους συνέφερε, τοποθετώντας σε διάφορες θέσεις πρόσωπα, που τους ήταν ιδιαίτερα έμπιστα και συνήθως επαναπατριζόμενοι εξόριστοι.
8. **ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας:** στο τέλος του 5ου π.χ. αιώνα η συκοφαντία είχε καταντήσει επάγγελμα. Αρχικά σήμαινε την καταγγελία σε βάρος αυτού που έκλεβε σύκα από ιερές συκιές, αφιερωμένες σε θεούς· επίσης σήμαινε τη μήνυση για λαθραία εξαγωγή σύκων από την Αττική. Στη συνέχεια, η λέξη συκοφαντία, δήλωνε μεταφορικά τον εκβιαστή που απειλούσε με ψεύτικες καταγγελίες ευκατάστατους πολίτες, για να αποσπάσει χρήματα από αυτούς. Έτσι, όσοι ήταν άεργοι και αδίστακτοι, έκαναν κερδοφόρο επάγγελμα τη συκοφαντία, που αποτέλεσε κοινωνική μάστιγα στα χρόνια της δημοκρατίας.
9. **καλοῖς κἀγαθοῖς:** ήταν το πρότυπο ζωής στην κλασσική Αθήνα· το **καλός** αναφέρεται στην εμφάνιση, δηλαδή τέλειος στο σώμα, ενώ το **ἀγαθός** στο πνεύμα, το οποίο οι Αθηναίοι ήθελαν έξυπνο και καλλιεργημένο.
10. **ὕπῃγον θανάτου:** οι Τριάκοντα με το πρόσχημα να απαλλαγούν από τους συκοφάντες, κατορθώνουν να εκκαθαρίσουν τους πολιτικούς τους αντιπάλους. Έτσι με τη δικαιολογία της ηθικής αποκατάστασης της κοινωνίας, ξεκαθαρίζουν τους κομματικούς λογαριασμούς του παρελθόντος.
11. **οὐδέν ἤχθοντο:** η απάθεια του λαού, η έλλειψη ευαισθησίας και κυρίως η αδυναμία αντίδρασης είναι ολοφάνερη. Ο κάθε πολίτης, τη δύσκολη αυτή περίοδο, ενδιαφερόταν μόνο για το πως θα σώσει τον εαυτό του.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Μόλις ολοκληρώθηκε η κατεδάφιση των τειχών, εκλέχτηκαν στην Αθήνα τριάντα πολίτες, οι λεγόμενοι τριάκοντα τύραννοι, με τον όρο να συντάξουν νόμους για τη διακυβέρνηση της πόλης. Αθέτησαν όμως τη δέσμευσή τους αυτή, αναβάλλοντας συστηματικά τη σύνταξη των νόμων

που υποσχέθηκαν και επιπλέον συγκρότησαν τη βουλή και τα κύρια θεσμικά όργανα της πολιτείας, όπως τους συνέφερε, τοποθετώντας πρόσωπα της αρεσκείας τους. Στη συνέχεια, δρώντας δικτατορικά, άρχισαν να συλλαμβάνουν αυτούς που είχαν κάνει τη συκοφαντία επάγγελμα και ήταν πολύ αντιπαθείς στη κοινή γνώμη. Η νέα βουλή καταδίκασε με προθυμία όχι μόνο τους πραγματικούς συκοφάντες αλλά και όσους καταγγέλλονταν για συκοφαντία.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

- 1. Μεταφορά:** α] από συκοφαντίας ζώντας
β] βαρείς όντας

Στο κείμενο καταγράφεται η αντίθεση των τριάκοντα προς τον δήμο των Αθηναίων, τους νόμους και τους θεσμούς της δημοκρατίας. Οι αντιθέσεις στις πολιτικές εξελίξεις και στις σχέσεις των ανθρώπων εκφράζονται με την αντιπαράθεση αντιθετικών συνδέσμων μέν - δέ [τούτους μέν ... βουλήν δέ].

ΕΝΟΤΗΤΑ 13η

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 13-14

Ἐπεὶ δέ ἦρξαντο βουλευέσθαι ὅπως ἂν ἐξείη αὐτοῖς τῇπόλει χρῆσθαι ὅπως βούλονται, ἐκ τούτου πρῶτον μὲν πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα Αἰσχίνην τε καὶ Ἀριστοτέλην ἔπεισαν Λύσανδρον φρουροὺς σφίσι συμπράξαι ἐλθεῖν, ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκποδῶν ποιησάμενοι καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν· θρέψειν δέ αὐτοὶ ὑπισκνοῦντο. Ὁ δέ πεισθεὶς τοὺς τε φρουροὺς καὶ Καλλίβιον ἀρμοστήν συνέπραξεν αὐτοῖς πεμφθῆναι. Οἱ δ' ἐπεὶ τὴν φρουράν ἔλαβον, τὸν μὲν Καλλίβιον ἐθεράπευον πάσῃ θεραπείᾳ ὥς πάντα ἐπαινοίη ἃ πράττειεν, τῶν δέ φρουρῶν τούτου συμπέμποντος αὐτοῖς οὓς ἐβούλοντο συνελάμβανον οὐκέτι τοὺς πονηροὺς τε καὶ ὀλίγου ἀξίους, ἀλλ' ἤδη οὓς ἐνόμιζον ἥκιστα μὲν παρωθουμένους ἀνέχεσθαι, ἀντιπράττειν δέ τι ἐπιχειροῦντας πλείστους ἂν τοὺς συνεθέλοντας λαμβάνειν.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 13-14 του 3 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Όταν όμως άρχισαν να σκέφτονται με πιο τρόπο θα ήταν σ' αυτούς δυνατό να κυβερνούν την πόλη όπως [αυτό] ήθελαν, μετά απ' αυτό, πρώτα-πρώτα, αφού έστειλαν στη Σπάρτη, καί τον Αισχίνη και τον Αριστοτέλη, έπεισαν το Λύσανδρο να τους βοηθήσει, ώστε να έρθουν φρουροί, έως ότου βέβαια οργανώσουν το πολίτευμα, αφού βγάλουν απ' τη μέση τους κακούς· υπόσχονται μάλιστα ότι οι ίδιοι θα συντηρούσαν [τους φρουρούς]. Αυτός, λοιπόν [δηλ. ο Λύσανδρος], αφού πείστηκε, τους βοήθησε, ώστε να σταλούν και οι φρουροί και ο Καλλίβιος ως αρμοστής. Και αυτοί, μόλις παρέλαβαν τη φρουρά, περιποιούνταν τον Καλλίβιο με κάθε τρόπο, για να επιδοκιμάζει όλα όσα έκαναν, και αφού αυτός έστελνε σ' αυτούς μερικούς από τους φρουρούς, [οι τριά-

κοντα] συνελάμβαναν όποιους ήθελαν [από τους πολίτες] και όχι πια τους κακούς και τους ασήμαντους, αλλά αυτούς που νόμιζαν ότι ελάχιστα θα ανέχονταν να παραμερίζονται [από τους τριάκοντα] και ότι θα έπαιρναν με το μέρος [τους] πάρα πολλούς που θα ήθελαν να είναι συνεργοί [τους] αν τυχόν δοκιμαζαν να αντιδράσουν κατά κάποιο τρόπο.

**Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η**

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. τῇ πόλει χρῆσθαι ὅπως βούλονται: κύριο μέλημα των τριάκοντα είναι η διοίκηση και η διακυβέρνηση της πόλης, αφού πρώτα εδραιώσουν την παράνομη εξουσία τους. Όταν λοιπόν άρχισαν να σκέφτονται με ποιο τρόπο θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν την πόλη, το κράτος, όπως θα ήθελαν, τελείως ανεξέλεγκτοι προσφεύγουν στην ένοπλη βία.
2. Αἰσχίνην τε καί Ἀριστοτέλην: και οι δυο τους ήταν μέλη των Τριάκοντα τυράννων, που αποστέλλονται στη Σπάρτη για να ζητήσουν, από τους εφόρους, φρουρούς κατοχής στην πόλη τους. Ο Αριστοτέλης μάλιστα, που ήταν από τους πιο φανατικούς ολιγαρχικούς, χρησιμοποιήθηκε σε όλες τις σκοτεινές αποστολές στη Σπάρτη.
3. ἔπεισαν Λύσανδρον συμπράξαι σφίσι φρουρούς ἔλθεῖν: το να ενισχυθούν οι Τριάκοντα και οι οπαδοί τους, εναντίον των άοπλων δημοκρατικών, με 700 φρουρούς Σπαρτιάτες δείχνει το αίσθημα ανασφάλειας των τυράννων. Επειδή το αίτημα αυτό θα το απέρριπτε η επίσημη κυβέρνηση της Σπάρτης, δηλ. οι έφοροι, οι τριάκοντα ζητούν από τον Λύσανδρο να συμπράξει παρασκηνιακά ώστε να πετύχουν το στόχο τους. Η ενέργειά τους αυτή, τους καθιστά προδότες της πατρίδας τους, αφού ουσιαστικά παραδίνουν την πόλη τους σε ξένα στρατεύματα κατοχής.
4. τοὺς πονηροὺς: η λέξη πονηρός έχει πολιτικό περιεχόμενο και αναφέρεται στους ικανούς δημοκρατικούς, που είχαν κοινωνική υπόσταση και δύναμη και ήταν επικίνδυνοι για την ανατροπή του ολιγαρχικού καθεστώτος.
5. θρέψειν δε αὐτοὶ ὑπισχνοῦντο: οι τριάκοντα υπόσχονταν ότι οι ολιγαρχικοί της Αθήνας θα αναλάμβαναν ακόμη και τη δαπάνη διατροφής και συντήρησης της φρουράς των Λακεδαιμονίων.
6. Ὁ δέ πεισθείς: η χρονική μετοχή πεισθείς δηλώνει τις πιθανές αντιρρήσεις που

μπορεί να είχε ο Λύσανδρος για βοήθεια προς τους Αθηναίους. Ο Αισχίνης και ο Αριστοτέλης πιθανόν να επιχειρηματολόγησαν για να πεισθεί ο Λύσανδρος, διαδικασίας κάπως απίθανη, αφού είναι γνωστό πως, όποιες πόλεις κυρίευε, εγκαθιστούσε αμέσως ολιγαρχικό πολίτευμα και αρμοστή που διοικούσε την υποτελή πόλη.

7. τόν μὲν Καλλίβιον εθεράπευον πάση θεραπείᾳ: οι τριάκοντα κολάκευαν με κάθε τρόπο τον Καλλίβιο για να εξασφαλίζουν όχι μόνο τη συναίνεσή του στις αυθαιρεσίες τους, αλλά και για να τους παρέχει φρουρούς στη σύλληψη διαφόρων πολιτών.

8. συνελάβανον ουκέτι τους πονηρούς: με την υποστήριξη του Καλλίβιου οι τριάκοντα προχωρούν, χωρίς προσχήματα, στη σύλληψη όχι των κακών και αυτών που είχαν ασθενές λαϊκό έρεισμα αλλά κυρίως πολιτών εύπορων, που είχαν ακόμη κύρος και δύναμη ώστε να αντισταθούν στο επιβεβλημένο καθεστώς.

Επομένως οι τριάκοντα έκαναν ό,τι ακριβώς κάνουν οι τύραννοι όλων των εποχών για να στηρίξουν την εξουσία τους· εξόντωση δηλαδή όλων των πολιτικών προσωπικοτήτων, που δεν θα ανέχονταν τον παραγκωνισμό τους και θα αντιδρούσαν σε τυχόν αυθαιρεσίες.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. Παρήκνησ: εθεράπευον θεραπεία.

Ο Ξενοφών οργανώνει τον λόγο του, ώστε να φανεί η χρονική κλιμάκωση των εξελίξεων αλλά και η αλληλεξάρτησή τους· πως δηλαδή από τις φαινομενικά δημοκρατικές διαδικασίες τελικά το καθεστώς έφτασε στην αποκάλυπτη ομολογία του αυθαίρετου χαρακτήρα του.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Οι τριάκοντα τύραννοι θέλησαν να χρησιμοποιήσουν την πόλη προς ίδιον όφελος· έτσι θεώρησαν σωστό να εξοντώνουν κάθε πιθανό πολιτικό αντίπαλο, να κυβερνούν κατά βούληση και να μη δίνουν λόγο σε κανένα. Για να πετύχουν όμως αυτά, χρειάστηκε να στείλουν στη Σπάρτη τον Αισχίνη και τον Αριστοτέλη, δύο από τους τριάκοντα, για να μεσολαβήσουν στους εφόρους, προκειμένου να αποσταλεί στην Αθήνα φρουρά κατοχής. Υποσχέθηκαν μάλιστα να αναλάβουν τον επισιτισμό της με δη-

μόςια έξοδα.

Αφού εγκρίνεται η αποστολή της φρουράς εφτακοσίων Λακεδαιμονίων με αρχηγό τον Καλλίβιο, οι τριάκοντα τον υπηρετούν με δουλικότητα, για να μην εναντιώνεται στις αυθαίρετες πράξεις και στα εγκλήματά τους. Τέλος, για να εδραιωθούν στην εξουσία, προβαίνουν σε αθρόα εξόντωση των πολιτικών τους αντιπάλων, δηλαδή των δημοκρατικών που θεωρούσαν επικίνδυνους για το καθεστώς τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 14n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 3, 15-16

Τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ ὁ Κριτίας τῷ Θηραμένει ὁμογνώμων τε καὶ φίλος ἦν· ἐπεὶ δέ αὐτός μὲν προπετής ἦν ἐπὶ τό πολλοὺς ἀποκτείνειν, ἅτε καὶ φυγῶν ὑπὸ τοῦ δήμου, ὁ δέ Θηραμένης ἀντέκοπτε, λέγων ὅτι οὐκ εἰκός εἴη θανατοῦν, εἴ τις ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ δήμου, τοὺς δέ καλοὺς καγαθοὺς μηδὲν κακὸν εἰργάζετο, "ἐπεὶ καὶ ἐγώ, ἔφη, καὶ σύ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἔνεκα τῇ πόλει καὶ εἵπομεν καὶ ἐπράξαμεν". ὁ δέ [ἔτι γάρ οἰκείως ἐχρῆτο τῷ Θηραμένει ἀντέλεγεν ὅτι οὐκ ἐγκωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδῶν ποιεῖσθαι τοὺς ἱκανωτάτους διακωλύειν· "εἰ δέ, ὅτι τριάκοντά ἐσμεν καὶ οὐχ εἷς ἦπτον τι οἷοι ὥσπερ τυραννίδος ταύτης τῆς ἀρχῆς χρῆναι ἐπιμελεῖσθαι, εὐθύτης εἴ".

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 15-16 του 3 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Τον πρώτο λοιπόν χρόνο, ο Κριτίας ήταν και σύμφωνος και φίλος με το Θηραμένη· επειδή όμως αυτός είχε τη τάση να σκοτώνει πολλούς, γιατί και είχε εξοριστεί από τους δημοκρατικούς, ο Θηραμένης διαφωνούσε λέγοντας ότι δεν ήταν φυσικό να θανατώνουν, αν κάποιος δεχόταν τιμές από το λαό και δεν έκανε κανένα κακό στους καλούς και ενάρετους πολίτες, "επειδή και εγώ και συ, είπε, πολλά βέβαια, και είπαμε και κάναμε, για να είμαστε αρεστοί στους πολίτες". αυτός όμως [γιατί είχε οικειότητα ακόμα με το Θηραμένη] έφερνε αντιρρήσεις λέγοντας ότι δεν επιτρεπόταν σ' αυτούς που ήθελαν να υπερέχουν να μην βγάζουν απ' τη μέση εκείνους που ήταν πολύ ικανοί να φέρνουν εμπόδια [στο έργο τους]· "Και αν νομίζεις, επειδή είμαστε τριάντα και όχι ένας, ότι αυτή [τη δική μας] εξουσία πρέπει να τη φροντίζουμε κάπως λιγότερο απ' όσο [φροντίζει κανείς] για απόλυτη εξουσία, είσαι ανόητος".

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. Κριτίας:** πολιτικός και ρήτορας, ένας από τους τριάντα τυράννους, ονομαστός για τη σκληρότητά του, τη ματαιοδοξία του και για την πολιτική ασυνέπειά του. Ήταν μαθητής των σοφιστών και του Σωκράτη. Προς το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου οι δημοκρατικοί τον εξόρισαν από την Αθήνα και η περιπέτειά του αυτή τον έκανε φανατικό ολιγαρχικό. Όταν ξαναγύρισε το 404, ανέλαβε τον αγώνα κατά του δημοκρατικού πολιτεύματος. Κατόρθωσε να βρεθεί στην εξουσία των τριάντα τυράννων κι έγινε ο πιο σκληρός και αδίστακτος απ' όλους. Σκοτώθηκε στο Πειραιά το 403 π.χ. από τους δημοκρατικούς επαναστάτες.

Οι φιλοσοφικές αντιλήψεις του ήταν αθεϊστικές, αλλά κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί τις ρητορικές του ικανότητες, ούτε βέβαια και τις ποιητικές, διότι συνέγραψε περίφημα ελεγειακά κι επικά ποιήματα καθώς επίσης και πεζά.

- 2. τῷ μὲν οὖν πρώτῳ χρόνῳ φίλος ἦν:** ο Κριτίας με το Θηραμένη, μόνο κατά το πρώτο χρονικό διάστημα είχαν ταύτιση ιδεών και απόψεων. Αργότερα όμως, ο Κριτίας, θα επιβληθεί με τον πιο ανήθικο και κυνικό τρόπο εις βάρος των Αθηναίων πολιτών που θα του σταθούν εμπόδιο. Αυτή η σκληρή και ανάλγη συμπεριφορά του Κριτία, μπορεί να οφείλεται στην εξορία του η οποία του γέννησε και του αύξησε το μίσος εναντίον των δημοκρατικών.
- 3. προπετής ἦν ἐπὶ τό πολλούς ἀποκτείνειν:** ο αιμοχαρής Κριτίας, με τη δύναμη που η εξουσία του παρέχει, ζητά το ξεκαθάρισμα παλαιών λογαριασμών με αποτέλεσμα να εμφανίζεται ακόμα πιο αντικοινωνικός και απάνθρωπος. Η διδασκαλία του φιλοσόφου Σωκράτη ελάχιστα φαίνεται να επηρέασε την ψυχή και το χαρακτήρα του.
- 4. φυγὼν ὑπὸ τοῦ δήμου:** δεν είναι γνωστό για ποιο συγκεκριμένο λόγο εξορίστηκε ο Κριτίας. Επανήλθε όμως στην Αθήνα μετά τη συνθηκολόγηση των Αθηναίων, η οποία μεταξύ άλλων όριζε την επιστροφή των εξορίστων.
- 5. Ο Θηραμένης ἀντέκοπτε:** ο Θηραμένης αντιδρά στην απεχθή συμπεριφορά του Κριτία, προβάλλοντας ως επιχείρημα ότι δεν είναι δίκαιο να θανατώνεται όποιος δεχόταν τιμές από τον λαό και δεν προξενούσε κανένα κακό στους πολίτες. Για να εδραιώσει το επιχείρημά του φέρνει ως παράδειγμα τον εαυτό του και τον Κριτία, σχετικά με τα όσα είπαν για να γίνουν αρεστοί στην πόλη.
- 6. τούς καλούς κἀγαθούς:** έτσι συνήθιζαν οι ολιγαρχικοί να αποκαλούν τους εαυτούς

τους, ενώ τους δημοκρατικούς τους ονόμαζαν **πονηρούς καί ὀλίγου ἀξίους**.

7. **εἰ δέ, ὅτι εὐήθης εἶ**: το κεφάλαιο κλείνει με τη θέση που εκπροσωπεί ο Κριτίας καθώς επίσης και την δέσμευση των τριάκοντα για τη μέθοδο τρομοκρατίας που εφαρμόζουν. Ο Κριτίας απαιτεί έτσι τη συλλογική ευθύνη των τυράννων για να κρατήσουν την εξουσία τους και να τη διατηρήσουν.
8. **εὐήθης**: το επίθετο αυτό σήμαινε στην αρχή αυτόν που είχε καλό ήθος. Αργότερα, κατ' ευφημισμὸ δήλωνε τον πλίσθιο.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Η κατάσταση, όσο περνάει ο καιρός, γίνεται πιο πολύπλοκη. Είναι χαρακτηριστικό ότι και ο λόγος του συγγραφέα γίνεται από περίοδο σε περίοδο πολυπλοκότερος. Η τελευταία περίοδος είναι η μακρότερη και η συνθετότερη, με ανάμειξη ευθέως και πλάγιου λόγου και επιπλέον με συντακτική ανωμαλία.

Επίσης η δολιότητα των τυράννων, η απάνθρωπη συμπεριφορά τους προς τους συμπολίτες τους, η δουλοπρέπεια προς τους συμμάχους τους απ' το εξωτερικό, τα σχέδια και οι ενέργειές τους εκφράζονται με πολιτικούς όρους και λέξεις με πολιτικό περιεχόμενο.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Οι σχέσεις των δύο ηγετικών μορφών της τυραννίας, του Κριτία δηλαδή και του Θηραμένη, ήταν στην αρχή φιλικές και αγαθές. Πολύ σύντομα, όμως, διαφώνησαν μεταξύ τους, γιατί από τη μια ο Κριτίας είχε την τάση να εξοντώνει πολλούς και από την άλλη ο μετριοπαθής Θηραμένης αντιδρούσε στη σκληρή αυτή στάση του φίλου του. Έλεγε λοιπόν στον Κριτία να μη θανατώνει ανθρώπους που δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα και ήταν αγαπητοί στο λαό.

Ο Κριτίας ανταπαντούσε με κυνισμό και ωμότητα λέγοντάς του ότι είναι ανόητος, αν νομίζει πως πρέπει να ενδιαφέρονται λιγότερο για το καθεστώς, επειδή είναι τριάντα και όχι ένας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 84]

Ε ρ ώ τ η σ η 1n

Ποια στοιχεία του κειμένου δείχνουν την αυθαιρεσία του καθεστώτος των τριάκοντα.

Α π ά ν τ η σ η:

- α] η συνεχής αναβολή συγγραφής και δημοσίευσης των νέων νόμων.
- β] ο διορισμός της βουλής και των άλλων θεσμικών οργάνων σύμφωνα με τη θέλησή τους.
- γ] ο σχεδιασμός τους να χρησιμοποιήσουν την πόλη όπως τους συνέφερε.
- δ] η αποστολή του Αισχίνη και του Αριστοτέλη στο Λύσανδρο ώστε να τους παραχωρηθεί φρουρά κατοχής· η δωρεάν επισίτησή της με έξοδα του δημοσίου.
- ε] η περιποίηση προς τον φρούραρχο Καλλίβιο για να επιδοκιμάζει τις αθρόες συλλήψεις και εκτελέσεις των πολιτών, που θα ήταν απειλή για το καθεστώς τους.
- στ] η δικτατορική διακυβέρνηση της πόλης και ο ζήλος του Κριτία να εξοντώνει, για λόγους αντεκδίκησης, όσο το δυνατόν περισσότερο Αθηναίους πολίτες.

Ε ρ ώ τ η σ η 2n

Ποιες ενέργειες έκαναν οι Τριάκοντα για να εξασφαλίσουν το καθεστώς τους. Ποια ήταν η σκοπιμότητα κάθε ενέργειας.

Α π ά ν τ η σ η:

- α] Ενώ υπόσχονται στους πολίτες ότι θα συντάξουν και θα δημοσιεύσουν νέους νόμους, σύμφωνα με τους οποίους θα πολιτεύονταν, αθετούν συνεχώς την υπόσχεσή τους, για να μπορούν να κυβερνούν αυθαίρετα, αφού δε θα υπήρχε καμμία νομική δέσμευση γι' αυτούς, και επιπλέον με τον τρόπο αυτό επιδιώκουν να κερδίσουν τον απαραίτητο χρόνο, μέχρι να εδραιωθούν στην εξουσία.
- β] Τοποθετούν σε θέσεις "κλειδιά" έμπιστους οπαδούς από το ολιγαρχικό κόμμα, ώστε να μπορούν να ελέγχουν και να κατευθύνουν την πολιτική ζωή του τόπου.
- γ] Συλλαμβάνουν και καταδικάζουν σε θάνατο τους συκοφάντες για να ανακουφίσουν δήθεν το λαό από τους "κακούς" συμπολίτες τους και να δείξουν πως δεν ανέχονται την αδικία. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκουν να αποκτήσουν λαϊκό έρεισμα, διευρύνοντας τη λαϊκή βάση του καθεστώτος.
- δ] Ζητούν ενίσχυση από τη Σπάρτη για να τους βοηθήσει στο εκκαθαριστικό τους έργο· στην πραγματικότητα όμως τους βοηθάει στις εγκληματικές πράξεις και τους παρέχει ασφάλεια.
- ε] Κολακεύουν με κάθε τρόπο το φρούραρχο Καλλίβιο για να πετύχουν την έγκρισή του σε κάθε παρανομία.
- στ] Φροντίζουν ν' απαλλαγούν από εκείνους τους πολίτες που είχαν τη δύναμη να αντιδράσουν, νομίζοντας ότι θα εξασφαλίσουν έτσι το καθεστώς τους και θα παγιώσουν την τυραννική τους εξουσία.

Ερώτησιν 3η

Πως κρίνετε την πολιτική συμπεριφορά του Κριτία και του Θηραμένη.

Απάντησιν:

Τόσο ο Κριτίας όσο και ο Θηραμένης ανήκουν στο ολιγαρχικό σώμα των τριάκοντα, το οποίο διακυβέρνησε την Αθήνα μετά τη συνθηκολόγησή της. Όμως οι δύο αυτές αριστοκρατικές φυσιογνωμίες εκφράζουν παράλληλα και δύο πολιτικές τάσεις, μέσα από το εσωτερικό της ομάδας στην οποία ανήκουν· και συγκεκριμένα.

Ο Κριτίας επιδεικνύει πολιτική συμπεριφορά φανατικού και ακραίου ολιγαρχικού, που δε διστάζει να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο, προκειμένου να πετύχει το σκοπό του. Βέβαια, είναι πικραμένος από το παρελθόν και την τότε συμπεριφορά των συμπολιτών του, οι οποίοι τον εξόρισαν, όμως σε καμμία περίπτωση δε μπορεί να δικαιολογηθεί το ξεκαθάρισμα παλιών λογαριασμών, αφού έχει ανταμοιφθεί ήδη πολιτικά· είναι πλέον στο κυβερνητικό σχήμα. Επομένως ο φανατισμός και η σκληρότητά του είναι καρπός ρεαλιστικής πολιτικής και γνώσης, ότι δηλαδή το τυραννικό καθεστώς είναι παρεκτροπή του πολιτεύματος και πρέπει να επιβληθεί με τη βία.

Από την άλλη πλευρά ο Θηραμένης εμφανίζεται πιο διαλλακτικός και κρατά μια πιο μετριοπαθή στάση, προσπαθώντας να συγκρατήσει τον Κριτία από τις εγκληματικές του ενέργειες, με τις οποίες διαφωνούσε. Επιθυμία του είναι να κυβερνήσει με ήπια και ανώδυνα μέτρα, όπως είχε κάνει και στο παρελθόν, για να είναι αρεστός σε όλους. Όμως ο καιροσκοπισμός αυτός τον κατέστησε απεχθή όχι μόνο στους δημοκρατικούς αλλά και στους ολιγαρχικούς, οι οποίοι τον υποχρέωσαν στο τέλος να πιει το κώνειο.

17 έως 49
του τρίτου
κεφαλαίου
του 2 Βιβλίου

Ο Θηραμένης [ένας από τους τυράννους] διαφωνεί με τους άλλους τυράννους για τα μέτρα που παίρνουν για τη διοίκηση της πόλης και προτείνει αλλαγές προς όφελος των πολιτών.

Οι τριάντα τύραννοι αφοπλίζουν όλους τους ένοπλους πολίτες στην πόλη, εκτός εκείνων που είχαν τα ίδια φρονήματα μ' αυτούς, και διαπράττουν φόνους και άλλα εγκλήματα.

Ο Θηραμένης διαμαρτύρεται για τις πράξεις αυτές των τριάκοντα· όμως όχι μόνο δεν εισακούεται, αλλά προκαλεί με τη στάση του αυτή τους άλλους τυράννους.

Ο Κριτίας πρώτος από τους τυράννους απευθυνόμενος στους βουλευτές εκτοξεύει πολλές κατηγορίες εναντίον του Θηραμένη αποκαλώντας τον εκθρό και προδότη και προτείνει να τιμωρηθεί με την πιο μεγάλη τιμωρία.

Ο Θηραμένης μιλώντας ύστερα από τον Κριτία στους βουλευτές προσπαθεί να ανασκευάσει τις σε βάρος του κατηγορίες του Κριτία, θεωρεί σωστή τη μέχρι την ώρα εκείνη στάση του, κατηγορεί κι αυτός με τη σειρά του τον Κριτία, για φόνους και πολλά άλλα εγκλήματα και λέει ότι ο Κριτίας υπήρξε ο πιο μισητός άνθρωπος κατά την εποχή της δημοκρατίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 15n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 50-51

Ὡς δέ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο καὶ ἡ βουλή δῆλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθουρήσασα, γνούς ὁ Κριτίας ὅτι **εἰ ἐπιτρέψοι** τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ, ἀναφεύξοιτο, καὶ τοῦτο οὐ βιωτόν ἡγησάμενος, προσελθὼν καὶ διαλεθχεῖς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε, καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.

Πάλιν δέ εἰσελθὼν εἶπεν· "Εγώ, ὦ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἷου δεῖ, ὅς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. Καί ἐγώ οὖν τοῦτο ποιήσω. Καί γάρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν, εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τὸν φανερώς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ με ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ

[Ὅπως: εἰ ἐπιτρέψοι του παραπάνω κειμένου]

Ὅταν ἓνας υποθετικός λόγος ἔχει υπόθεση εἰ + **μέλλοντα οριστικής** καὶ ἀπόδοση **μέλλοντα οριστικής**, δε δηλώνει το πραγματικό, ἀλλὰ το προσδοκώμενο με βεβαιότητα.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. **Εἰ μὴ βοηθήσετε, οὐ περιέσται** τάκεῖ [= *αν δεβοηθήσετε, δε θα σωθούν οι εκεί - όσοι βρίσκονται στη Σικελία*].
2. **Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις** τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, **κινδυνεύσεις** ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν [= *Κλεόμβροτε, αν αφήσεις τους Θηβαίους χωρίς μάχη, θα κινδυνεύσεις να πάθεις από την πόλη τα χειρότερα*].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ὡς δ' ἐπαύσατο [τοῦ λόγου]
 εἰπὼν ταῦτα
 καὶ ἡ βουλή ἐγένετο δῆλη
 ἐπιθορυβήσασα εὐμενῶς,
 ὁ Κριτίας γνούς
 ὅτι ἀναφεύξοιτο
 εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ
 διαψηφίζεσθαι
 περὶ αὐτοῦ,
 καὶ ἡγησάμενος τοῦτο
 οὐ βιωτόν,
 προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι
 τοῖς τριάκοντα
 ἐξῆλθε,
 καὶ ἐκέλευσε
 τοὺς ἔχοντας τὰ ἐγχειρίδια
 ἐπιστῆναι φανερώς τῇ βουλῇ
 ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.
 Εἰσελθὼν δέ πάλι εἶπεν·
 "Εγώ, ὦ βουλή,
 νομίζω εἶναι
 ἔργον προστάτου
 οἷου δεῖ,
 ὅς ἂν ὁρῶν ἐξαπατωμένους τοὺς φίλους
 μὴ ἐπιτρέπῃ.
 Καὶ ἐγώ οὖν τοῦτο ποιήσω.
 Καὶ γάρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες

φασὶν οὐκ ἐπιτρέψειν ἡμῖν,
 εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα
 τόν λυμαινόμενον φανερώς
 τὴν ὀλιγαρχίαν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Ὄταν τέλειωσε [ο Θηραμένης το λόγο του],
 αφού εἶπε αυτά,
 και η βουλή ἐγίνε φανερή
 ὅτι [τον] επιδοκίμασε,
 ο Κριτίας, επειδὴ κατάλαβε
 ὅτι [ο Θηραμένης] θα γλίτωνε,
 αν επέτρεπε στη βουλή
 να αποφασίσει με ψηφοφορία
 γι' αὐτόν
 και επειδὴ θεώρησε αὐτό
 ανυπόφορο,
 αφού πλησίασε και συζήτησε κάτι
 με τους τριάκοντα
 βγήκε ἔξω [από τη βουλή]
 και διέταξε
 τους οπλισμένους με τα ξιφίδια
 να σταθούν φανερά στη βουλή
 κοντά στα ξύλινα κιγκλίδωμα της βουλῆς.
 Και αφού ξαναμπήκε [στη βουλή] εἶπε·
 "Εγώ, βουλευτές,
 νομίζω ὅτι εἶναι
 ἔργο ενός πολιτικού νηέτη
 τέτοιου, ὅπως πρέπει να εἶναι,
 αν βλέπει ὅτι οἱ φίλοι του εξαπατώνται
 να μην [το] επιτρέπει.
 Και ἐγώ λοιπόν αὐτό θα κάνω.
 Γιατί και αὐτοὶ ἐδῶ που ἔχουν σταθεῖ [κο-
 ντά στο κιγκλίδωμα]
 λένε πως δε θα μας επιτρέψουν,
 αν αφήσουμε [ἢ αθώσουμε] ἓνα ἄνδρα
 που καταστρέφει φανερά
 το ὀλιγαρχικό πολίτευμα.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 3, 50-51
[η συνέχεια]

Ἔστι δέ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μὲν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίου εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν. Ἐγὼ οὖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ ἐξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν. Καὶ τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν".

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι ΣΤΟ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ με ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ

- Η υπόθεση με εἰ + μέλλοντα οριστικής δηλώνει [κατά τον Kühner] ότι **θα συμβεῖ πραγματικά** κάτι στο μέλλον, ενώ με ἄν + υποτακτική αναμένεται.
- Η απόδοση εκφράζει κυρίως μια **απειλή** και ότι το προσδοκώμενο θα ακολουθήσει **με βεβαιότητα**.
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 377.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἔστι δέ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις

μηδένα ἀποθνήσκειν
τῶν μέν ὄντων
ἐν τοῖς τρισχιλίοις
ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου,
τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου

τούς τριάκοντα κυρίους εἶναι
θανатоῦν.

Ἐγώ οὖν, ἔφη,
ἐξαλείφω Θηραμένην τουτονί
ἐκ τοῦ καταλόγου,
συνδοκοῦν ἡμῖν ἅπασιν.

Καί τοῦτον ἔφη,
ἡμεῖς θανατοῦμεν".

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Υπάρχει εξάλλου διάταξη στους νέους νό-
μους

να μη καταδικάζεται κανένας σε θάνατο
απ' αυτούς βέβαια που ανήκουν
στους τρεις χιλιάδες
χωρίς την δική σας ψήφο,
αυτούς όμως που δεν περιλαμβάνονται στον
κατάλογο

οι τριάκοντα να έχουν το δικαίωμα
να καταδικάζουν σε θάνατο.

Εγώ λοιπόν, είπε,
διαγράψω αυτόν εδώ το Θηραμένη
από τον κατάλογο
με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας [των τριά-
κοντα].

Και αυτόν είπε,
εμείς καταδικάζουμε σε θάνατο".

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

εἰπών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του λέγω = λέγω. **ΧΡΟΝΟΙ:**
παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. α' ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β' εἶπον, παρκμ.
εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

ἐπαύσατο: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του παύομαι = τελειώνω - σταματώ.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπαυόμην, μέλλ. παύσομαι - παυσθήσομαι, αόρ. ἐπαυσάμην -
ἐπαύσθην, παρκμ. πέπαυμαι, υπερσ. ἐπεπαύμην.

ἐγένετο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του γίγνομαι = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:**
παρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγένη-
μαι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην -
γεγονώς ἦν - γεγενημένος ἦν., τ. μέλλ. γεγονώς ἔσομαι - γεγενημένος
ἔσομαι.

ἐπιθορυβήσασα: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. θηλ. ονομ. ενικ. του ἐπιθορυβέω - ὦ
[εὐμενῶς] = επιδοκιμάζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐπεθορύβουν, μέλλ. ἐπιθορυβήσω,

αόρ. ἐπεθορύβησα.

γνούς: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του γινώσκω = γνωρίζω, εννοώ, αντιλαμβάνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐγίνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β' ἔγνων, παρκμ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν - ἐγνωκώς ἦν.

ἐπιτρέψοι: ευκτικ. μέλλ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐπιτρέπω = επιτρέπω, παραχωρώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπέτρεπον, μέλλ. ἐπιτρέψω, αόρ. ἐπέτρεψα, παρκμ. ἐπιτέτροφα.

διαψηφίζεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του διαψηφίζομαι = αποφασίζω με ψηφοφορία. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. διεψηφίζομην, μέλλ. διαψηφισοῦμαι - διαψηφισθήσομαι, αόρ. διεψηφισάμην - διεψηφίσθην, παρκμ. διεψήφισμαι, υπερσ. διεψηφίσμην - διεψηφισμένος ἦν, τ. μέλλ. διεψηφισμένος ἔσομαι.

ἀναφεύξοιτο: ευκτικ. μέλλ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀναφεύγω = ξεφεύγω, γλιτώνω, αποφεύγω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀνέφευγον, μέλλ. ἀναφεύξομαι - ἀναφευξοῦμαι, αόρ. β' ἀνέφυγον, παρκμ. ἀναπέφευγα, υπερσ. ἀνεπεφεύγειν - ἀναπεφευγώς ἦν.

ἡγησάμενος: μετχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἡγοῦμαι = θεωρώ - νομίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, αόρ. ἡγησάμην - ἡγήθην, παρκμ. ἡγήμαι.

προσελθών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του πρόσειμι - προσέρχομαι = πλησιάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. προσῆα - προσῆειν, μέλλ. πρόσειμι, αόρ. β' προσῆλθον, παρκμ. προσεήλυθα, υπερσ. προσεληλύθειν - προσεληλυθώς ἦν.

διαλεχθείς: μετχ. παθ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του διαλέγομαι = συνομιλώ - συζητώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. διελεγόμην, μέλλ. διαλέξομαι - διαλεχθήσομαι, αόρ. διελέχθην, παρκμ. διείλεγμαι, υπερσ. διείλεγμην.

ἐξῆλθε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἔξειμι - ἐξέρχομαι = βγαίνω ἔξω, ἐξέρχομαι.

ἐπιστῆναι: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. μέσης και παθητικής διάθεσης του ἐφίσταμαι = στέκομαι κοντά. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐφιστάμην, μέλλ. ἐπιστήσομαι - ἐπισταθήσομαι, αόρ. ἐπεστησάμην - ἐπέστην, αόρ. β' ἐπεστάθην, παρκμ. ἐφέστηκα, υπερσ. ἐφεστήκειν - ἐφειστήκειν, τ. μέλλ. ἐφεστήξω.

δρύφακτον: [δρυς + φράττω] = κιγκλίδωμα.

εἰσελθών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσενικού ονομ. ενικ. του εἴσειμι - εἰσέρχομαι = μπαίνω, εισέρχομαι.

εἶπεν: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω.

νομίζω: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του νομίζω = νομίζω, πιστεύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνόμιζον, μέλλ. νομιῶ, αόρ. ἐνόμισα, παρκμ. νενόμικα.

εἶναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του εἶμι = είμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦ - ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ἦν.

δεῖ: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. του απροσώπου δεῖ = πρέπει. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέσσε.

ὁρῶν: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ὁράω - ᾶ = βλέπω - κοιτάζω.

- ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έώρων**, μέλλ. **ὄψομαι**, αόρ. β' **εἶδον**, παρκμ. **έόρακα** - **έώρακα** - **ὄπωπα**, υπερσ. **έωράκειν** - **έορακώς ἦν**.
- έξαπατωμένους:** μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γένους αρσεν. αιτιατ. πληθ. του **έξαπατάομαι** - **ῶμαι** = εξαπατώμαι - **κάνω λάθος**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έξηπατώμην**, μέλλ. **έξαπατήσομαι** - **έξαπατηθήσομαι**, αόρ. **έξηπατήθην**, παρκμ. **έξηπάτημαι**, υπερσ. **έξηπατήμην**.
- έπιτρέπη:** υποτακτ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **έπιτρέπω**.
- ποιήσω:** οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του **ποιέω** - **ῶ** = **κάνω**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έποίουν**, μέλλ. **ποιήσω**, αόρ. **έποίισα**, παρκμ. **πεποίικα** - **πεποιικώς εἰμί**, υπερσ. **έπεποιίκειν** - **πεποιικώς ἦν**.
- έφροσιν:** μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του **έφρίσταιμι**.
- φασίν:** οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **φημί** = **λέγω**, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έφην**, μέλλ. **φήσω**, αόρ. **έφησα**.
- έπιτρέψειν:** απαρέμφ. μέλλ. ενεργ. φων. του **έπιτρέπω**.
- άνήσομεν:** οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του **άνήμι** = **αφήνω**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **άνίνην**, μέλλ. **άνήσω**, αόρ. **άνηκα**, παρκμ. **άνεϊκα**.
- λυμαινόμενον:** μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. ενικ. του **λυμαίνομαι** = **καταστρέφω**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έλυμαινόμην**, μέλλ. **λυμανοῦμαι**, αόρ. **έλυμηνάμην** - **έλυμάνθην**, παρκμ. **λελύμασμαι**, υπερσ. **λελύμασμαι**, τ. μέλλ. **λελυμασμένος ἔσομαι**.
- ἔστι:** οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **εἰμί**.
- ὄντων:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του **εἰμί**.
- άποθνήσκειν:** απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **άποθνήσκω** = **πεθαίνω**, σκοτώνομαι, θανατώνομαι από κάποιον. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **άπέθνησκον**, μέλλ. **άποθανοῦμαι**, αόρ. β' **άπέθανον**, παρκμ. **άποτέθνηκα**, υπερσ. **άπετεθνήκειν**, τ. μέλλ. **άποτεθνήξω** - **άποτεθνηκώς ἔσομαι**.
- θανατοῦν:** απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **θανατόω** - **ῶ** = **σκοτώνω** - **θανατώνω**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. -, μέλλ. **θανατώσω**, αόρ. **έθανάτωσα**.
- ἔφη:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **φημί**.
- έξαλείφω:** οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του **έξαλείφω** = **διαγράφω**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **έξήλειπον**, μέλλ. **έξαλείψω**, αόρ. **έξήλειψα**, παρκμ. **έξαλήλιφα**.
- συνδοκοῦν:** μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ουδετέρου αιτιατ. ενικ. του **απροσώπου συνδοκεῖ**. **ΧΡΟΝΟΙ:**παρτ. **συνεδόκει**, μέλλ. **συνδόξει**, αόρ. **συνέδοξε**, παρκμ. **συνδέδοκται**, υπερσ. **συνεδέδοκτο**.
- θανατοῦμεν:** οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του **θανατόω** - **ῶ**.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγων παύεται γίγνεται	ἐπαύετο ἐγίγνετο	λέξων-ἐρῶν παύσεται παυσθήσεται γενήσεται	λέξας - εἰπὼν ἐπαύσατο ἐπαύσθη ἐγένετο	εἰρηκώς πέπαιται γένεονε γενένηται γεγονυῖα ἐστί[ν]	ἐπέπαιτο ἐγενόνει γενόνει ἐγεγέννητο γενένητο γεγονυῖα ἦν γεγεννημένη ἦν
ἐπιθορυβοῦσα		ἐπιθορυβή- σουσα	ἐπιθορυβή- σασα		
γιννώσκων ἐπιτρέποι		γνωσόμενος ἐπιτρέποι	γνούς ἐπιτρέψαι ἐπιτρέψειεν	ἐγνωκώς ἐπιτετροφώς εἶη	
διαψηφίζε- σθαι		διαψηφιεῖ- σθαι διαψηφισθή- σεσθαι	διαψηφίσα- σθαι διαψηφισθῆ- ναι	διεψηφίσθαι	
ἀναφεύγοι		ἀναφεύξοιτο ἀναφεύξοιτο	ἀναφύγοι	ἀναπεφευ- γώς εἶη	
ἡγούμενος		ἡγησόμενος	ἡγησάμενος ἡγηθείς	ἡγημένος	
προσίων διαλεγόμενος		προσίων διαλεξόμενος διαλεχθησό- μενος	προσελθών διαλεχθείς	προσεληλυθώς διειλεγμένος	
ἐξέρχεται ἔξεισι[ν] ἐφίστασθαι	ἐξήει - ἐξήειν	ἔξεισι[ν] ἐπιστήσεσθαι ἐπισταθήσε- σθαι	ἐξῆλθε[ν] ἐπιστήσασθαι ἐπιστῆναι ἐπισταθῆναι	ἐξελήλυθε[ν] ἐφεστάναι	ἐξεληλύθει
κελεύει ἔχοντας	ἐκέλευε[ν]	κελεύσει ἔχοντας σχήσοντα	ἐκέλευσε[ν] σχόντας	κεκέλευκε[ν] ἐσχηκός	
εἰσίων		εἰσίων	εἰσελθών	εἰσεληλυθώς	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει ἔρεῖ	ἔλεξε[ν] εἶπε[ν]	εἶρηκε[ν]	εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
νομίζω εἶναι δεῖ ὁρῶν ἐξαπατωμέ- νους	ἐνόμιζον ἔδει	νομιῶ ἔσεσθαι δεήσει ὁψόμενος ἐξαπατησο- μένων ἐξαπατηθη- σομένων	ἐνόμισα γενέσθαι ἐδέησε ιδῶν ἐξαπατηθέ- ντας	νενόμικα γεγονέναι δεδέηκε ἐορακώς ἐξηπατημέ- νους	
ἐπιτρέπη ἐφιστάμενοι		ἐπιστησόμενοι ἐπισταθησό- μενοι	ἐπιτρέψη ἐπιστησά- μενοι ἐπιστάντες ἐπισταθέντες	ἐπιτετροφώς ἢ ἐφεστηκότες ἐφεστῶτες	
φασί[ν] ἐπιτρέπειν ἀνέμεν λυμαινό- μενον	ἔφασαν ἀνέμεν	φήσουσι[ν] ἐπιτρέψειν ἀνήσομεν λυμανού- μενον	ἔφησαν ἐπιτρέψαι ἀνείμεν λυμηνά- μενον λυμανθέντα	ἐπιτετροφέναι ἀνείκαμεν λελυμασ- μένον	
ἔστι	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει γεγονός ἦν
ὄντων ἀποθνήσκειν εἶναι θανατοῦν φησί[ν] ἐξαλείφω συνδοκοῦν θανατοῦμεν		ἐσομένων ἀποθανεῖσθαι ἔσεσθαι θανατώσειν φήσει ἐξαλείψω συνδόξον θανατώσο- μεν	γενομένων ἀποθανεῖν γενέσθαι θανατώσαι ἔφησε[ν] ἐξήλειψα συνδόξαν ἐθανατώσα- μεν	γεγονότων τεθνηκέναι τεθνάναι γεγονέναι ἐξαλήλιφα συνδεδογμένον	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐπαύσατο	παύσεται	παύσαιτο	παυσάσθω	παύσασθαι	παυσάμενος, - μένη, -μενον
ἐγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -μένη, -μενον
ἐπιτρέψει		ἐπιτρέψοι		ἐπιτρέψειν	ἐπιτρέψων, -ουσα, -ον
ἀναφεύζεται		ἀναφεύξοι- το		ἀναφεύξε- σθαι	ἀναφευξό- μενος, -μένη, -μενον
ἐξῆλθε[ν]	ἐξέλθη	ἐξέλθοι	ἐξελθέτω	ἐξελθεῖν	ἐξελθών, -οῦσα, -όν
ἐκέλευσε[ν]	κελεύσῃ	κελεύσαι κελεύ- σει[ν]	κελευσάτω	κελεῦσαι	κελεύσας, κελεύσασα, κελεῦσαν
εἶπε[ν]	εἶπη	εἶποι	εἰπέτω	εἰπεῖν	εἰπών, εἰποῦσα, εἰπόν
νομίζω	νομίζω	νομίζοιμι		νομίζειν	νομίζων, νομίζουσα, νομίζον
δεῖ	δέη	δέοι		δεῖν	δέων, δέουσα, δέον
ἐπιτρέπει	ἐπιτρέπη	ἐπιτρέποι	ἐπιτρεπέτω	ἐπιτρέπειν	ἐπιτρέπων, -ουσα, -ον
ποιήσω		ποιήσοιμι		ποιήσειν	ποιήσων, ποιήσουσα, ποιήσον
φασί[ν]	φῶσι[ν]	φαίησαν φαῖεν	φάντων	φάναι	φάσκων, φάσκουσα, φάσκον
ἀνήσομεν		ἀνήσοιμεν		ἀνήσειν	ἀνήσων, ἀνήσουσα, ἀνήσον

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔστι ἐξαλείφω	ἦ ἐξαλείφω	εἴη ἐξαλείφοιμι	ἔστω	εἶναι ἐξαλείφειν	ὄν ἐξαλείφων, ἐξαλείφουσα, ἐξαλείφον θανατῶν, -οὔσα, -οὔν
θανατοῦμεν	θανατῶμεν	θανατοῖμεν		θανατοῦν	

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Ὡς δέ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο: δευτ. χρον. πρότ. ὁ Θηραμένης: υποκ. στο ἐπαύσατο και στη μτχ. εἰπὼν: χρον. μτχ. [τοῦ λόγου: εννοείται]: αντικ. στο ἐπαύσατο.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα που σημαίνουν **ἐναρξη** και **λήξη**, ὅπως ἄρχω [: αρχίζω], ἄρχομαι [= αρχίζω], λήγω [= σταματώ], παύομαι [= σταματώ, τελειώνω] κλπ. δέχονται αντικείμενο σε πτώση γενική, ὅπως ἐδὼ ἡ γενική [λόγου] που εννοείται].
ταῦτα: σύστοιχο αντικ. στη μτχ. εἰπὼν.
2. καὶ ἡ βουλή δὴλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα: δευτ. χρον. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη χρονική με το σύνδεσμος καί. δὴλη: κατηγ. στο ἡ βουλή: υποκ. στο ἐγένετο [ρήμα συνδετικό]. ἐπιθορυβήσασα: κατηγορηματική μτχ. στο υποκ. ἡ βουλή ἀπὸ τῆ φράση δὴλη ἐγένετο.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Ρήματα που δηλώνουν **δείξη** και **δήλωση** ἢ φράσεις τῆς ἴδιας σημασίας, ὅπως ἐδὼ ἡ φράση δὴλη ἐγένετο, συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται ἄλλοτε στο υποκείμενό τους και ἄλλοτε στο αντικείμενό τους. Βλέπε **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** τῆς Αρχαίας Ελληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 249].
εὐμενῶς: επίρρ. προσδ. τρόπου.
3. γνούς ὁ Κριτίας καὶ τοῦτο οὐ βιωτόν ἠγασάμενος, προσελθὼν και διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε: κύρ. πρότ. ὁ Κριτίας: υποκ. στο ἐξῆλθε στις αιτιολογικές μετοχές, γνούς - ἠγασάμενος και στις χρονικές προσελθὼν - διαλεχθεὶς. βιωτόν: κατηγ. στο τοῦτο: αντικ. στη μτχ. ἠγασάμενος. τι [: σύστοιχο αντικ.] - τοῖς τριάκοντα: αντικείμενα στη μτχ. διαλεχθεὶς.
4. ὅτι ἀναφεύδοιτο: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μτχ. γνούς τῆς κύριας πρότασης. Εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου και δηλώνει γνώμη υποκειμενική.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** τῆς Αρχαίας Ελληνικῆς

Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 330 ευκτική πλάγιου λόγου και ενότητα 9η του βιβλίου αυτού].

[ὁ Θηραμένης: εννοείται]: υποκ. στο αναφεύζοιτο.

5. εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ: δευτ. υποθ. πρότ. [ὁ Κριτίας: εννοείται]: υποκ. στο ἐπιτρέψοι. τῇ βουλῇ - διαψηφίζεσθαι [: τελ. ἀπαρέμφ.]: αντικείμενα στο ἐπιτρέψοι. [τὴν βουλήν: εννοείται]: υποκ. στο διαψηφίζεσθαι. περὶ αὐτοῦ: εμπρόθ. προσδ. αναφ.

- εἰ ἐπιτρέψοι [: υπόθεση] - ὅτι ἀναφεύζοιτο [: απόδοση]: εξαρτημένος υποθετικός λόγος [πλάγιος] από τη μετοχή γνούς [χρόνος ιστορικός και γι' αυτό η υπόθεση και η απόδοση εκφέρονται με ευκτική του πλάγιου λόγου [: ἐπιτρέψει - ἀναφεύζοιτο]. Ο υποθετικός λόγος δηλώνει το προσδοκώμενο με βεβαιότητα [κατ' ἄλλη ἄποψη φηλώνει το πραγματικό].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για το προσδοκώμενο με βεβαιότητα, συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

ευθύς λόγος: εἰ ἐπιτρέψω [: υπόθ.] - ἀναφεύζεται [: απόδοση].

6. καὶ ἐπιστῆναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις: κύρ. πρότ. [: ὁ Κριτίας: εννοείται]: υποκ. στο ἐκέλευσε. τοὺς ἔχοντας: επιθ. μτχ. αντικ. [άμεσο] στο ἐκέλευσε και υποκ. στο ἐπιστῆναι [: ετεροπροσωπία]: τελ. ἀπαρέμφ. αντικ. [έμμεσο] στο ἐκέλευσε. τὰ ἐγχειρίδια: αντικ. στη μτχ. τῇ βουλῇ: αντικ. στο ἐπιστῆναι. ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

7. Πάλιν δε εἰσελθὼν εἶπεν: κύρ. πρότ. [ὁ Κριτίας: εννοείται]: υποκ. στο εἶπεν και στη μτχ. εἰσελθὼν: χρον. μτχ. πάλιν: επιρρ. προσδ. χρόνου.

8. Ἐγώ, ὦ βουλῇ, νομίζω προστάτου [τοιοῦτου] ἔργον εἶναι: κύρ. πρότ. ἐγώ: υποκ. στο νομίζω [: το ρήμα της πρότασης]. ἔργον εἶναι [: ειδ. ἀπαρέμφ. -ἀπρόσωπη έκφραση- αντικ. στο νομίζω]. προστάτου: γενική του δημιουργού από το ἔργον.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Από τη λέξη ἔργον εξαρτάται συνήθως γενική του δημιουργού. Άλλοι θεωρούν τη γενική από το ἔργον γενική κτητική και άλλοι υποκειμενική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 95].

9. οὔου δεῖ: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο [τοιοῦτου: εννοείται] της κύριας πρότασης. [εἶναι: εννοείται]: τελ. ἀπαρέμφ. υποκ. στο ἀπρόσωπο δεῖ [: το ρήμα της πρότασης]. οὔου [αντί οἷον]: ἔλξη του αναφορικού από τη γενική [τοιοῦτου]. το [οἷον]: κατηγ. στο [τοιοῦτον: εννοείται: δηλ. προτάτην]: υποκ. του εἶναι.

10. ὅς ἂν ὁρῶν τοὺς φίλους ἐξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη: δευτ. αναφορική υποθετική πρότ. κανονικά ἔπρεπε να ακολουθήσει τελικό ἀπαρέμφατο [: μὴ ἐπιτρέπῃ] ως υποκείμενο της ἀπρόσωπης έκφρασης ἔργον εἶναι και ὅχι η αναφ. υποθετική πρόταση. ὅς: υποκ. στο ἂν μὴ ἐπιτρέπη [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ὁρῶν: υποθ. μτχ. ἐξαπατωμένους: κατηγ. μτχ. από τη μτχ. ὁρῶν [: μτχ. αἰσθητικού ρήματος] που αναφέρεται στο αντικείμενο της τοὺς φίλους [εἶναι ταυτόχρονα και υποκείμενο της μετοχής ἐξαπατωμένους].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το ἄν, με το μή ἐπιτρέπη, είναι αοριστολογικό].

ΠΡΟΣΕΞΕ: δύο λανθάνοντες υποθετικοί λόγοι

α. ὅς ἂν μή ἐπιτρέπη [: υπόθ.] - ἐστί προστάτης [: εννοούνται]: απόδοση· ο υποθετικός λόγος με υπόθεση την αναφορική υποθετική πρόταση δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον.

β. ὁρῶν [: υπόθ.] - μή ἐπιτρέπη [: απόδ.]: ο υποθετικός λόγος δηλώνει το προσδοκώμενο. ἔάν ὁρᾷ - μή ἐπιτρέπω.

11. Καί ἐγὼ οὖν τοῦτο ποιήσω: κύρ. πρότ. ἐγώ: υποκ. στο ποιήσω [: το ρήμα της πρότασης]. τοῦτο: σύστ. αντικ. στο ποιήσω.

12. Καί γάρ οἶδε οἱ ἐφεστηκότες οὐ φασιν ἡμῖν ἐπιτρέψειν: κύρ. πρότ. οἶδε: υποκ. στο φασιν [: το ρήμα της πρότασης] και στο οὐκ ἐπιτρέψειν: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φασιν [: ταυτοπροσωπία]. οἱ ἐφεστηκότες: επιθ. μτχ. παράθεση στο οἶδε. ἡμῖν: αντικ. στο απαρέμφ.

13. εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα τόν φανερώς τήν ὀλιγαρχίαν λυμανόμενον: δευτ. υποθ. πρότ. [ἡμεῖς: εννοείται]: υποκ. στο ἀνήσομεν [: το ρήμα της πρότασης]. τόν λυμανόμενον: επιθ. μτχ επιθ. προσδ. στο ἄνδρα: αντικ. στο ἀνήσομεν. τήν ὀλιγαρχίαν: αντικ. στη μτχ. τόν λυμανόμενον. φανερώς: επιρρ. προσδ. τρόπον.

• εἰ ἀνήσομεν [: υπόθ.] - οὐκ ἐπιτρέψειν [: απόδ.]: εξαρτημένος [πλάγιος] υποθετικός λόγος από το φασιν· δηλώνει το προσδοκώμενο με βεβαιότητα [κατ' ἄλλη ἀποψη το πραγματικό]. Ευθύς λόγος: εἰ ἀνήσετε - οὐκ ἐπιτρέψομεν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για το προσδοκώμενο με βεβαιότητα τη συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

14. Ἔστι σέ ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις τῶν μέν ἐν τοῖς τρισχιλίοις ὄντων μηδένα ἀποθνήσκειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας ψήφου, τῶν δ' ἔξω τοῦ καταλόγου κυρίους εἶναι τοὺς τριάκοντα θανατοῦν: κύρ. πρότ. μή ἀποθνήσκειν - εἶναι: τελικά απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο ἔστι [: το ρήμα της πρότασης]. μηδένα: υποκ. στο ἀποθνήσκειν. ἐν τοῖς νόμοις: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. τοῖς καινοῖς: επιθ. προσδ. στο νόμοις. τῶν ὄντων: επιθ. μτχ. γέν. διαιρ. στο μηδένα. ἐν τοῖς τρισχιλίοις: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το μεταξύ. ἄνευ ψήφου: εμπρόθ. προσδ. στέρξης. ὑμετέρας: επιθ. προσδ. στο ψήφου. τῶν δ' ἔξω: γεν. αντικ. από το κυρίους: κατηγ. στο τοὺς τριάκοντα: υποκ. του εἶναι. τοῦ καταλόγου: γενική της αφετηρίας από το ἔξω.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η γενική της αφετηρίας λέγεται και ενική του χωρισμού και συντάσσεται με επιρρήματα χωρισμού [: πόρρω = μακριά], μακράν, πλησίον, τροπικά και προθετικά [όσα είναι σύνθετα με προθέσεις ή έχουν θέση προθέσεων]. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή και ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονακη σελ. 91].

θανατοῦν: απαρέμφ. της αναφοράς από το κυρίους ή τελ. απαρέμφ. αντικ. στη φράση κυρίους εἶναι.

15. Ἐγὼ οὖν Θηραμένην τουτονιέξαλείφω ἐκ τοῦ καταλόγου, συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν: κύρ. πρότ. ἐγώ: υποκ. στο ἐξαλείφω [: το ρήμα της πρότασης]. τουτονί:

επιθ. προσδ. στο **Θηραμένυν**: αντικ. στο εξαλείψω. **ἐκ τοῦ καταλόγου**: εμπρόθ. προσδ. απομάκρυνσης. **συνδοκοῦν**: αιτιατ. απόλυτη, τροπική μετοχή. **ἄπασιν**: κατηγ. προσδ. στο **ἡμῖν**: δοτ. προσ. στην μετοχή συνδοκοῦν [: μετοχή του απρόσωπου **συνδοκεῖ**].

16. **ἔφη**: κύρ. παρενθετική πρόταση.

17. **Καί τοῦτον ἡμεῖς θανατοῦμεν**: κύρ. πρότ. **ἡμεῖς**: υποκ. στο **θανατοῦμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῦτον**: αντικ.

18. **ἔφη**: κύρ. παρενθετική πρόταση.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **ἐπαύσατο**: ο Θηραμένης τελειώνει την απολογία του με την οποία προσπάθησε να αντικρούσει τις κατηγορίες, που προηγούμενα του είχε προσάψει ο Κριτίας. Έτσι αντιστρέφει το εις βάρος του κατηγορητήριο, επηρεάζοντας ευμενώς τη βουλή και τους δικαστές.
2. **εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα**: οι βουλευτές, που δεν ήταν εκλεγμένοι αλλά τοποθετημένοι από τους τριάκοντα, φαίνεται ότι πείστηκαν από τα επιχειρήματα του Θηραμένη και δεν είχαν πια την πρόθεση να τον καταδικάσουν σε θάνατο.
3. **εἰ ἐπιτρέψοι**: δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Κριτίας είναι ο επικεφαλής των τριάκοντα και των βουλευτών που παρευρίσκονται στη βουλή. Το ρήμα που χρησιμοποιεί εδώ ο Ξενοφών δηλώνει ότι ο Κριτίας, στη συγκεκριμένη περίπτωση, είχε τον πρώτο λόγο, γι' αυτό και παρεμβαίνει στην εξέλιξη της δίκης του Θηραμένη η οποία καταντά παρωδία.
4. **οὐ βιωτόν**: για τον Κριτία θα ήταν πράγματι αφόρητο να απαλλαγεί ο Θηραμένης και να συνεχίσει την αντιπολιτευτική τακτική του. Η λέξη είναι χαρακτηριστική της εμπάθειας και του μίσους που τρέφει ο Κριτίας, αφού κρίνει ότι δε θα άξιζε να ζει αν ο αντίπαλός του δεν καταδικαζόταν.
5. **ἐξῆλθε**: ο Κριτίας και οι άλλοι τριάκοντα ήταν καθισμένοι στα έδρανα που προορίζονταν για τους πρυτάνεις, δηλαδή στις πρώτες σειρές του βουλευτηρίου. Σηκώθηκε λοιπόν από τη θέση του, συνομίλησε με τους άλλους τυράννους και αφού ζήτησε τη συγκατάθεσή τους βγήκε έξω από το βουλευτήριο. Αυτό σημαίνει ότι, μέχρι εκείνη την ώρα, οι οπλισμένοι με τα ξιφίδια δεν ήταν μέσα στην αίθουσα της βουλής.
6. **καί ἐπιστῆναι ἐκέλευσε** τούς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερώς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς

δρυφάκτοις: από το σημείο αυτό και εφεξής η δίκη του Θηραμένη γίνεται παρωδία: δεν έφτανε η φανερή ψηφοφορία που είχε επιβληθεί στους βουλευτές για να τους επηρεάσουν, τώρα εκδηλώνεται και αποκάλυπτη τρομοκρατία με την παρουσία οπλισμένων παρακρατικών. Αυτοί στάθηκαν κοντά στο κιγκλιδώμα κρατώντας μικρά ξίφη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνονται από τους ψηφοφόρους βουλευτές.

7. **ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις:** δρύφακτοι ονομάζονταν τα ξύλινα [δρύινα] κιγκλιδώματα που χώριζαν τις θέσεις των δικαστών από το χώρο του ακροατηρίου. Εκεί μπροστά στάθηκαν οι νεαροί μαχαιροφόροι για να είναι ορατοί από τους βουλευτές.
8. **οἷδε οἱ ἐφεστικότες:** πρόκειται για τους οπλισμένους νεαρούς μέσω των οποίων ο Κριτίας προσπαθεί να τρομοκρατήσει τους βουλευτές.
9. **ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις:** οι τριάκοντα είχαν θεσπίσει κάποιους νέους νόμους που απλώς εξυπηρετούσαν τα παράνομα σχέδιά τους. Βέβαια κύριος νομοθέτης ήταν η ψυχή της τυραννίας, ο Κριτίας.
10. **κατάλογος:** ο κατάλογος αυτός περιλάμβανε τα ονόματα τριών χιλιάδων ολιγαρχικών που ήταν έμπιστοι οπαδοί των τριάκοντα. Σύμφωνα με το νόμο των τριάκοντα, κανένας από τους τρεις χιλιάδες δεν μπορούσε να καταδικαστεί σε θάνατο χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της Βουλής.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Θηραμένης κατά τη διάρκεια της ολοκλήρωσης της ομιλίας του στη βουλή, επιδοκιμάστηκε τελικά από τους βουλευτές για όσα είπε και εκείνοι με τη σειρά τους δεν επιθυμούσαν να τον καταδικάσουν σε θάνατο.

Ο Κριτίας που κατάλαβε τις προθέσεις των βουλευτών αφού συνομίλησε πρώτα με τους τριάκοντα, βγήκε έξω και διέταξε μια ομάδα νεαρών να βρίσκονται κοντά στα κιγκλιδώματα της βουλής, δείχνοντας απειλητικά τα μαχαίρια τους. Μετά απ' αυτό μπήκε στη βουλή και πήρε το λόγο. Μιλώντας στους βουλευτές συγχρόνως έδειχνε τους νεαρούς, λέγοντάς τους ότι δεν πρέπει να κάνουν το σφάλμα να αθωώσουν έναν άνδρα που έβλαπτε το πολίτευμα. Ο Κριτίας με το λόγο του αυτό διέγραφε το Θηραμένη από τον κατάλογο των τριών χιλιάδων έμπιστων των Τριάκοντα, οι οποίοι δεν ήταν δυνατόν να καταδικαστούν χωρίς την ψήφο της βουλής. Μ' αυτό τον τρόπο καταδίκαζε το Θηραμένη σε θάνατο με τη σύμφωνη γνώμη των άλλων τυράννων.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *παύομαι, γίγνομαι, γινώσκω, λέγω, ποιῶ.*

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική
παύομαι	παύση - κατάπαυση
γίγνομαι	γεγονός - συγγένεια
γινώσκω	γνώση - απόγνωση
λέγω	λόγος - κατάλογος
ποιῶ	ποίηση - εκποίηση

Ερώτηση 2η Η λέξη *θάνατος* παράγεται από το:

- α) θανατῶ
- β) θνήσκω
- γ) ἀποκτείνω

Απάντηση:

Η λέξη *θάνατος* παράγεται από τον αόριστο β' του *θνήσκω* [: ἔθανον].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) εἰπών: μετοχή αορίστου β' του λέγω.
- β) γνούς: μετοχή ενεστώτα του γινώσκω.
- γ) ἐπιτρέποι: ευκτική μέλλοντα του ἐπιτρέπω.
- δ) εἶναι: απαρέμφατο αορίστου του εἰμί.
- ε) ὀρών: μετοχή ενεστώτα του ὀρώμαι.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) εἰπών: αιτιολογική μετοχή
- β) δῆλη: κατηγορούμενο στο βουλή.
- γ) βιωτόν: κατηγορούμενο στο τοῦτο.
- δ) προστάτου: γενική του δημιουργού.
- ε) ἔξαπατωμένους: υποθετική μτχ.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: β, γ, δ.

Ερώτηση 5η Τι είδους υποθετικός λόγος είναι ο ακόλουθος: *εἰ ἐπιτρέψοι – ἀναφεύξοιτο*;

- α] 1ο είδος [πραγματικό]
- β] 3ο είδος [προσδοκώμενο]
- γ] 5ο είδος [απλή σκέψη]

Απάντηση:

Ο υποθετικός λόγος *εἰ ἐπιτρέψοι – ἀναφεύξοιτο* είναι 3ο είδος [προσδοκώμενο]
[· βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη Β στήλη:

A

1. ἐπιθορυβῶ
2. διαψηφίζομαι
3. οὐ βιωτόν
4. προστάτης
5. λυμαίνομαι

B

- α. αποφασίζω με ψηφοφορία
- β. καταστρέφω
- γ. πολιτικός ηγέτης
- δ. επιδοκιμάζω
- ε. ανυπόφορο

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: **1-δ, 2-α, 3-ε, 4-γ, 5-β.**

Ερώτηση 7η Ποιες εντυπώσεις προκάλεσε ο λόγος του Θηραμένη;

Απάντηση: Οι βουλευτές, που δεν ήταν εκλεγμένοι αλλά τοποθετημένοι από τους τριάκοντα, φαίνεται ότι πείστηκαν από τα επιχειρήματα του Θηραμένη και δεν είχαν πια την πρόθεση να τον καταδικάσουν σε θάνατο.

Ερώτηση 8η Τι γνωρίζετε για τον κατάλογο των τριάκοντα;

Απάντηση: Ο κατάλογος αυτός περιλάμβανε τα ονόματα τριών χιλιάδων ολιγαρχικών που ήταν έμπιστοι οπαδοί των τριάκοντα. Σύμφωνα με το νόμο των τριάκοντα, κανένας από τους τρεις χιλιάδες δεν μπορούσε να καταδικαστεί σε θάνατο χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της Βουλής.

ΕΝΟΤΗΤΑ 16η

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 52-54

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν: "Εγὼ δ' ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἵκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμέ μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούληται, ἀλλ' ὥνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν¹ καὶ ἐμοί¹ τὴν κρίσιν εἶναι.

Καὶ τοῦτο μέν, ἔφη, μά τούς θεούς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βούλομαι καὶ τοῦτο ἐπιδείξαι, ὅτι οὗτοι, οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεούς ἀσεβέστατοι.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**1. ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΗΘΙΚΗ**

[Ὅπως το ὑμῖν καὶ ἐμοί του παραπάνω κειμένου]

Ἡ δοτική προσωπική ηθική, δηλώνει το **πρόσωπο** που για **χαρά του** [ηθική του ικανοποίηση] ἢ για **λύπη του** [ηθική του βλάβη] γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

- Κυρίως ως δοτική προσωπική απαντά το **α'** ἢ το **β'** πρόσωπο της **προσωπικής αντωνυμίας**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ὡ μῆτερ, ὡς καλὸς **μοι** ὁ πάππος [= μπέρα, πόσο ωραίος εἶναι για χαρά μου ἢ για ηθική μου ικανοποίηση ο παππούς].
2. Ἀσθενεῖ αὐτῷ ὁ παῖς [= εἶναι ἀρρωστο το παιδί για λύπη του ἢ για δυσαρέσκειά του].
3. Καὶ **μοι** μὴ θορυβήσῃ μηδεὶς πρὶν ἀκοῦσαι [= και για χαρά μου ἢ για μένα να μην κάνει θόρυβο κανείς, πριν ακούσει].

- Μεταξύ της δοτικής ηθικής και της δοτικής χαριστικής ἢ αντιχαριστικής υπάρχει στενή σχέση και γι' αυτό πολλές φορές χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για τη διάκρισή τους· η ηθική απαντά, όταν πρόκειται να δηλωθεῖ **ηθική ικανοποίηση** ἢ **ηθική βλάβη**, ενώ η **χαριστική** καὶ **αντιχαριστική** κυρίως, όταν δηλώνεται **ωφέλεια υλική** ἢ **βλάβη υλική**.
- Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 97.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης,
ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν
καὶ εἶπεν·
"Εγὼ δ', ἔφη, ὦ ἄνδρες,
ἰκετεύω
τά πάντων ἐννομώτατα,
μή εἶναι ἐπὶ Κριτία
ἐξαλείφειν μήτε ἐμέ

μήτε ὃν ἂν βούληται ὑμῶν,
ἀλλὰ κατὰ τοῦτον [τόν νόμον],
τὴν κρίσιν εἶναι
καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί
ὄνπερ νόμον
οὔτοι ἔγραψαν
περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ.

Οὐκ ἀγνοῶ μὲν, ἔφη,
μά τούς θεούς καὶ τοῦτο,
ὅτι ὅδε ὁ βωμός
ἀρκέσει μοι οὐδέν,
ἀλλὰ βούλομαι
ἐπιδειῖξαι καὶ τοῦτο,
ὅτι οὔτοι εἰσι
οὐ μόνον ἀδικῶτατοι
περὶ ἀνθρώπους,
ἀλλ' ἀσεβέστατοι καὶ περὶ θεούς.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Μόλις άκουσε αυτά ο Θηραμένης,
πήδησε στο βωμό της Εστίας
και είπε·
"Εγώ, είπε, άνδρες,
[σας] ικετεύω
σ' ό,τι πιο δίκαιο υπάρχει,
να μην έχει ο Κριτίας το δικαίωμα
να διαγράφει [από τον κατάλογο] ούτε εμέ-
να
ούτε όποιον τυχόν θέλει από σας,
αλλά σύμφωνα μ' αυτόν [το νόμο],
να δικαζόμαστε
και εσείς και εγώ
τον οποίο ακριβώς νόμο
αυτοί θέσπισαν
γι' αυτούς που περιλαμβάνονται στον κα-
τάλογο.
Δεν αγνοώ βέβαια, είπε,
μα τους θεούς και τούτο,
ότι δηλαδή αυτός εδώ ο βωμός
δε θα με ωφελήσει καθόλου,
αλλά θέλω
να αποδείξω και αυτό,
ότι δηλαδή αυτοί είναι
όχι μόνο πάρα πολύ άδικοι
προς τους ανθρώπους
αλλά και πάρα πολύ ασεβείς προς τους
θεούς.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 52-54
[η συνέχεια]

Ἵμων μέντοι, ἔφη, ὧ ἄνδρες καλοὶ καγαθοί, θαυμάζω, **εἰ μὴ βοηληθήσετε**² ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γιγνώσκοντες ὅτι οὐδέν τό ἐμόν ὄνομα εὐεξαλειπότερον ἢ τό ὑμῶν ἐκάστου".

Ἐκ δέ τούτου ἐκέλευσε μέν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἔνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην· ἐκεῖνοι δέ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἡγουμένοι αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασιτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπεν μέν ὁ Κριτίας· "Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη, Θηραμένην τουτονὶ κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον. Ὑμεῖς δέ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες [οἱ ἔνδεκα] οὐ δεῖ τὰ ἐκ τούτων πράπτετε".

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ

2. ΟΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ με τους συνδέσμους ὅτι, εἰ

[Ὅπως: **εἰ μὴ βοηληθήσετε** του παραπάνω κειμένου]

1. Οι αιτιολογικές προτάσεις, όταν εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν **ψυχικό πάθος**, όπως: ἀγανακτῶ, φθονῶ, ἥδομαι, χαίρω, θαυμάζω, αἰσχύνομαι, βαρέως φέρω, λυποῦμαι, ἀγαπῶ, κ.λπ. ἢ από **συνώνυμες** με τα ρήματα αὐτὰ **φράσεις**, όπως δεινόν ἐστι, αἰσχρόν ἐστι, θαυμαστόν ἐστι, ἄτοπόν ἐστι [= παράδοξο, θαυμαστό] κ.λπ. εισάγονται με το **ὅτι** και δηλώνουν **πραγματική αιτιολογία**, ανεξάρτητα με το πώς εκφράζεται. [παραδ. 1, 2].
2. Πολλές φορές όμως από τα ρήματα και τις φράσεις αυτές εξαρτώνται αιτιολογικές προτάσεις, που εισάγονται με τον **εἰ** [= γιατί, που, αν] ως αιτιολογικό, όταν δηλώνουν αιτιολογία **αβέβαιη**, αιτιολογία δηλ. που είναι δυνατό να αμφισβητηθεῖ ἢ **υποθετική**, ανεξάρτητα με το πώς εκφέρονται. [παραδ. 3, 4].

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. **Χαίρω, ὅτι** εὐδοκιμεῖς [= χαίρομαι, γιατί ἢ που **πραγματικά** προκόβεις].
2. **Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι** Κύρος οὐ φαίνοιτο [= οἱ στρατηγοὶ παραξενεύονταν, γιατί ο Κύρος δε φαινόταν].
3. **Οὐκ ἡσυχύνθη, εἰ** τοιοῦτον κακὸν ἐποίει; [= δεν ντράπηκε, αν ἔκανε τέτοιο κακό].
4. **Οὐ θαυμαστόν, εἰ μὴ** τούτων ἐνεθυμήθησαν; [= δεν εἶναι παράξενο, που δεν θυμήθηκαν αὐτά;].

- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή των **αιτιολογικών προτάσεων ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 360.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Θαυμάζω μέντοι ὑμῶν, ἔφη,
ὧ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί,
εἰ μὴ βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς,
καὶ ταῦτα γινώσκοντες
ὅτι τό ἐμόν ὄνομα
οὐδέν εὐεξαλειπτότερόν
ἢ τό ἐκάστου ὑμῶν".
Ἐκ δέ τούτου
ὁ μέν κῆρυξ τῶν τριάκοντα
ἐκέλευσε τοὺς ἔνδεκα
ἐπὶ τὸν Θηραμένην·
ἐκεῖνοι δ' εἰσελθόντες
σύν τοῖς ὑπηρέταις,
ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου
τοῦ θρασυτάτου τε
καὶ ἀναιδεστάτου,
ὁ Κριτίας μέν εἶπε·
"Παραδίδομεν ὑμῖν, ἔφη,
τουτονί Θηραμένην
κατακεκριμένον
κατά τὸν νόμον.
Ἵμεῖς δέ [οἱ ἔνδεκα]
λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες
οὗ δεῖ
πράττετε τά ἐκ τούτων".

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Απορώ όμως με σας, είπε,
άνδρες καλοί και έντιμοι,
αν δε βοηθήσετε τους εαυτού σας,
και μάλιστα ενώ γνωρίζετε
ότι το δικό μου όνομα
δε εξαλείφεται καθόλου πιο εύκολα
απ' ότι [όνομα] του καθενός από σας".
Μετά απ' αυτό
ο κήρυκας των τριάκοντα
κάλεσε τους ένδεκα
να συλλάβουν το Θηραμένη·
Μόλις λοιπόν εκείνοι μπήκαν μέσα
μαζί με τους βοηθούς τους,
έχοντας επικεφαλής τους το Σάτυρο,
που ήταν και ο πιο θρασύς,
και ο πιο αδιάντροπος,
τότε ο Κριτίας είπε·
"Σας παραδίνουμε, είπε,
αυτόν εδώ το Θηραμένη
που έχει καταδικαστεί
σύμφωνα με το νόμο.
Σεις λοιπόν [οι ένδεκα],
αφού τον συλλάβετε και τον οδηγήσετε
εκεί όπου πρέπει,
κάνετε τα περαιτέρω".

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἀκούσας: μετκ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του ἀκούω = ακούω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤκουον, μέλλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἤκουσα, παρκμ. ἀκήκοα, υπερσ.
ἀκηκόειν - ἤκηκόειν - ἀκηκόως ἦν.

ἀνεπήδησεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀναπηδάω - ᾶ = πηδώ, σκιρτώ.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀνεπήδων, μέλλ. ἀναπηδήσομαι, αόρ. ἀνεπήδησα, παρκμ.
ἀναπεπήδηκα, υπερσ. ἀνεπεπηδήκειν - ἀναπεπηδηκώς ἦν.

εἶπεν: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω - μιλώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον μέλλ. λέξω - ἔρῳ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β' εἶπον, παρκμ. εἶρηκα υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

ἔφην: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του φημί = λέγω - ισχυρίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα.

ἵκετεύω: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του ἵκετεύω = ικετεύω, παρακαλώ, πλησιάζω κάποιον ως ικέτης. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἵκέτευσον, μέλλ. ἵκετεύσω, αόρ. ἵκέτευσσα.

ἐξαλείφειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἐξαλείφω = διαγράφω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐξήλειφον, μέλλ. ἐξαλείψω, αόρ. ἐξήλειψα, παρκμ. ἐξαλήλιφα.

βούληται: υποτακτ. ενεστ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του βούλομαι = θέλω, επιθυμώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβουλόμην - ἠβουλόμην, μέλλ. βουλήσομαι, αόρ. ἐβουλήθην - ἠβουλήθην, παρκμ. βεβούλημαι.

ἔγραψαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του γράφω [νόμον] = θεσπίζω νόμο. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔγραφον, μέλλ. γράψω, αόρ. ἔγραψα, παρκμ. γέγραφα, υπερσ. ἐγεγράφειν - γεγραφώς ἦν.

ἀγνοῶ: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του ἀγνοέω - ᾧ = αγνοώ, δε γνωρίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἠγνόουν, μέλλ. ἀγνοήσω, αόρ. ἠγνόησα, παρκμ. ἠγνόηκα.

ἀρκέσει: οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀρκέω - ᾧ = ωφελώ, επαρκώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἥρκουν, μέλλ. ἀρκέσω, αόρ. ἥρκεσα.

ἐπιδειῖξαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του ἐπιδείκνυμι = αποδείκνω, κάνω γνωστό, φανερώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐπεδείκνυν, μέλλ. ἐπιδείξω, αόρ. ἐπέδειξα, παρκμ. ἐπιδέδειχα.

εἰσί: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του εἰμί = εἶμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἦ - ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - γεγονώς ἦν.

θαυμάζω: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του θαυμάζω = απορώ, παραξενεύομαι, εκπλησσομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐθαύμαζον, μέλλ. θαυμάσομαι, αόρ. ἐθαύμασσα, παρκμ. τεθαύμακα.

βοηθήσετε: οριστ. μέλλ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του βοηθέω - ᾧ = βοηθώ, υπερασπίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβοήθουν, μέλλ. βοηθήσω, αόρ. ἐβοήθησα, παρκμ. βεβοήθηκα, υπερσ. ἐβεβοηθήκειν - βεβοηθηκώς ἦν.

γινώσκοντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γένους αρσεν. ονομ. πληθ. του γινώσκω = γνωρίζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐγίγνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β' ἔγνω, παρκμ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν - ἐγνωκώς ἦν.

ἐκέλευσεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του κελεύω = διατάζω, παραγγέλλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκέλευον, μέλλ. κελεύσω, αόρ. ἐκέλευσα, παρκμ. κεκέλευκα.

εἰσελθόντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του εἴσειμι - εἰσέρχομαι = εισέρχομαι, μπαίνω μέσα. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. εἰσῆα - εἰσήειν, μέλλ. εἴσειμι, αόρ. β' εἰσῆλθον, παρκμ. εἰσελήλυθα, υπερσ. εἰσεληλύθειν - εἰσεληλυθώς ἦν.

ἡγουμένου: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. ενικ. του ἡγέομαι - οὔμαι =

- προηγούμεναι, προπορεύομαι, είμαι επικεφαλής. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἡγούμενν, μέλλ. ἡγήσομαι, αόρ. ἡγήσάμην - ἡγήθην, παρκμ. ἡγήμαι.
- παραδίδομεν: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του παραδίδωμι = παραδίδω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεδίδουν, μέλλ. παραδώσω, αόρ. β' παρέδωκα, παρκμ. παραδέδωκα, υπερσ. παρεδεδώκειν - παραδεδωκώς ἦν, τ. μέλλ. παραδεδωκώς ἔσομαι.
- κατακεκριμένον: μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. ενικ. του κατακρίνομαι = καταδικάζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. κατεκρινόμενν, μέλλ. κατακρινούμαι - κατακριθήσομαι, αόρ. κατεκρινάμην - κατεκρίθην, παρκμ. κατακέκριμαι, υπερσ. κατεκεκρίμην.
- λαβόντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του λαμβάνω = συλλαμβάνω - πιάνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐλάμβανον, μέλλ. λήψομαι, αόρ. β' ἔλαβον, παρκμ. εἴληφα, υπερσ. εἰλήφειν - εἰληφώς ἦν, τ. μέλλ. εἰληφώς ἔσομαι.
- ἀπαγαγόντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. ενικ. του ἀπάγω = οδηγώ, φέρνω, κατευθύνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπῆγον, μέλλ. ἀπάξω, αόρ. β' ἀπήγαγον, παρκμ. ἀπῆχα.
- δεῖ: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. του απροσώπου δεῖ: πρέπει. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέσσε, παρκμ. δεδέηκε.
- πράττετε: προστακτ. ενεστ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του πράττω[σ]ω = κάνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔπραττον, μέλλ. πράξω, αόρ. ἔπραξα, παρκμ. πέπραχα - πέπραγα, υπερσ. ἐπεπράχειν - ἐπεπράγειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀκούων ἀναπνδᾷ	ἀνεπῆδα	ἀκουσόμενος ἀναπνδῆ- σεται	ἀκούσας ἀνεπῆδη- σε[ν]	ἀκηκώς ἀναπεπῆδη- κε[ν]	ἀνεπεπῆ- δήκει ἀναπεπῆδη- κώς ἦν εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει ἔρει	ἔλεξε[ν] εἶπε[ν]	εἶρηκε	
φησὶ[ν] ἐξαλείφειν βούληται γράφουσι[ν]	ἔφη ἔγραφον	φήσει ἐξαλείψειν γράφουσι[ν]	ἔφησε[ν] ἐξαλείψαι βουλήθη ἔγραψαν	ἐξαληλίφεναι βεβουλημένος ἦ γεγράφασι[ν]	ἐγεγράφεσαν γεγραφότες ἦσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἀρκεῖ ἐπιδεικνύναι εἰσί[ν]	ἤρκει ἦσαν	ἀρκέσει ἐπιδείξειν ἔσσονται	ἤρκησε ἐπιδείξαι ἐγένοντο	ἐπιδεδεικέναι γεγónασι[ν]	ἐγεγόνεσαν γεγονότες ἦσαν ἐβεβοηθή- κετε βεβοηθηκό- τες ἦτε
βοηθεῖται	ἐβοηθεῖτε	βοηθήσετε	ἐβοηθήσατε	βεβοηθήκατε	
γιγνώσκοντες κελεύει εἰσιόντες ἡγουμένου	ἐκέλευε[ν]	γνώσόμενοι κελεύσει εἰσιόντες ἡγούμενου	γνόντες ἐκέλευσε[ν] εἰσελθόντες ἡγασμένου ἡγηθέντος	ἐγνώκότες κεκέλευκε[ν] εἰσεληλυθότες ἡγημένου	
παραδίδομεν	παρεδίδομεν	παραδώσομεν	παρέδομεν	παραδεδώ- καμεν	παρεδεδώ- κεμεν παραδεδω- κότες ἦμεν
κατακρινό- μενον		κατακρινού- μενον κατακριθη- σόμενον	κατακρινά- μενον κατακριθέντα	κατακεκριμέ- νον	
λαμβάνοντες ἀπάγοντες πράττετε		ληψόμενοι ἀπάξοντες	λαβόντες ἀπαγαγόντες πράξατε	εἰληφότες ἀπηκότες πεπραχότες ἔστε	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἀνεπήδησε[ν]	ἀναπνδῆσῃ	ἀναπνδῆσαι ἀναπνδῆ- σειε[ν]	ἀναπνδῆσάτω	ἀναπνδῆσαι	ἀναπνδῆσας, -πνδῆσασα, -πνδῆσαν
εἶπεν	εἶπῃ	εἶποι	εἰπέτω	εἰπεῖν	εἰπών, εἰποῦσα, εἰπόν
ἵκετεύω	ἵκετεύω	ἵκετεύοιμι		ἵκετεύειν	ἵκετεύων, ἵκετεύουσα, ἵκετεύον
βούλεται	βούληται	βούλοιο	βουλέσθω	βούλεσθαι	βουλόμενος, -μένη, -μενον
ἔγραψαν	γράφωσι[ν]	γράψαιεν γράψειαν	γραψάντων γραψάτωσαν	γράψαι	γράφας, γράφασα, γράφαν
ἄγνοῶ	ἄγνοῶ	ἄγνοῖμι ἄγνοῖν		ἄγνοεῖν	ἄγνοῶν, ἄγνοοῦσα, ἄγνοοῦν
ἀρκέσει		ἀρκέσοι		ἀρκέσειν	ἀρκέσων, ἀρκέσουσα, ἀρκέσον
εἰσί[ν]	ῶσι[ν]	εἴησαν -εἴεν	ἔστων -ἔστωσαν ὄντων	εἶναι	ὦν, οὔσα, ὄν
θαυμάζω	θαυμάζω	θαυμάζοιμι		θαυμάζειν	θαυμάζων, -ουσα, -άζον
βοηθήσετε		βοηθήσοιτε		βοηθήσειν	βοηθήσων, -ήσουσα, -ῆσον
ἐκέλευσεν	κελεύσῃ	κελεύσαι κελεύσειεν	κελευσάτω	κελεῦσαι	κελεύσας, κελεύσασα, κελεῦσαν
παραδίδομεν	παραδιδῶ- μεν	παραδιδοίημεν παραδιδοῖμεν		παραδιδόναι	παραδιδούς, παραδιδούσα, παραδιδόν
δεῖ πράττετε	δέη πράττετε	δέοι πράττοιτε	πράττετε	δεῖν πράττειν	δέον ἢ δεῖν πράττων, πράττουσα πράττον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Θηραμένης, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν: κύρ. πρότ. ὁ Θηραμένης: υποκ. στο ἀνεπήδησεν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἀκούσας: χρον. μτχ. ταῦτα: σύστ. αντικ. στη μτχ. ἀκούσας. ἐπὶ τὴν ἐστίαν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
2. καὶ εἶπεν [ὁ Θηραμένης]: κύρ. πρότ. συνδέεται με την προηγούμενη με τον καί. [ὁ Θηραμένης: εννοείται]: υποκ. στο εἶπεν [: το ρήμα της πρότασης].
3. Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, ἰκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα, μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἐμέ μήτε ὑμῶν, ἀλλὰ κατὰ τοῦτον τὸν νόμον καὶ ὑμῖν καί ἐμοί τὴν κρίσιν εἶναι: κύρ. πρότ. ἐγώ: υποκ. στο ἰκετεύω [: το ρήμα της πρότασης]. [: ὑμᾶς: εννοείται]: αντικ. στο ἰκετεύω. τὰ ἐννομώτατα: σύστ. αντικ. στο ἰκετεύω. πάντων: γεν. διαιρ. μὴ εἶναι [: απρόσωπο]: τελ. απαρέμφ. επεξήγηση στο ἐννομώτατα. ἐξαλείφειν - εἶναι: τελικά απαρέμφατα υποκείμενα στο απρόσ. εἶναι. ἐπὶ Κριτία: εμπρόθ. προσδ. εξάρτησης [μεταφορικά]. [Κριτίαν: εννοείται]: υποκ. στο ἐξαλείφειν. ἐμέ: αντικ. στο ἐξαλείφειν. ὑμῶν: γεν. διαιρ. τὴν κρίσιν: υποκ. στο εἶναι. ὑμῖν - ἐμοί: δοτικές προσωπικές ηθικές.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για τη δοτική προσωπική ηθική 1η συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

κατὰ τοῦτον: εμπρόθ. προσδ. συμφωνίας.

4. ἔφη: κύρια παρενθετική πρότασ. [Θηραμένης: εννοείται]: υποκ. στο ἔφη.
5. ὃν ἂν βούληται [ὑμῶν]: δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρότ. αντικ. στο ἐξαλείφειν της προηγούμενης πρότασης. [Κριτίας: εννοείται]: υποκ. στο ἂν βούληται [: το ρήμα της πρότασης]. [ὑμῶν: εννοείται]: γενική διαιρ. από το ὃν: αντικ. στο [ἐξαλείφειν: εννοείται]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἂν βούληται.
6. ὃνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ: δευτ. αναφορ. προσδ. πρότ. στο κατὰ τοῦτον της κύριας πρότασης. οὗτοι: υποκ. στο ἔγραψαν [: το ρήμα της πρότασης]. ὃνπερ: επιθ. προσδ. στο νόμον: αντικ. στο ἔγραψαν. περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ: εμπρόθ. προσδ. της αναφοράς. ἐν τῷ καταλόγῳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
7. Καὶ τοῦτο μὲν μά τούς θεοὺς οὐκ ἄγνοῶ: κύρ. πρότ. [ἐγώ: εννοείται]: υποκ. στο οὐκ ἄγνοῶ [: το ρήμα της πρότασης]. τοῦτο: αντικ. μά τούς θεοὺς: προσφώνηση που δηλώνει ὄρκο.
8. ἔφη: κύρ. παρενθετική πρότ. [Θηραμένης]: υποκ. στο ἔφη.
9. ὅτι οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός: δευτ. ειδ. πρότ. επεξήγηση στο τοῦτο της κύριας πρότασης. ὅδε: επιθ. προσδ. στο ὁ βωμός: υποκ. στο ἀρκέσει [: το ρήμα της πρότασης]. μοι: αντικ. οὐδέν: αιτιατ. του ποσού.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι αιτιατικές του ποσού έχουν καταντήσει επιρρήματα στην αρχαία γλώσσα. Συνήθεις αιτιατικές του ποσού είναι οι: ὅσον, τοσοῦτον, πολύ, πλέον,

ὀλίγον, ἥπτον. Συνήθως συνοδεύονται από αριθμητικά ή επίθετα που δηλώνουν ποσό. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 115].

10. **ἀλλά βούλομαι καί τοῦτο ἐπιδείξαι**: κύρ. πρότ. [ἐγώ: εννοείται]: υποκ. στο βούλομαι [: το ρήμα της πρότασης] και στο ἐπιδείξαι [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο βούλομαι. **τοῦτο**: αντικ. στο ἐπιδείξαι.

11. **ὅτι οὗτοι, οὐ μόνον εἰσὶ περί ἀνθρώπους ἀδικῶτατοι, ἀλλά καί περί θεοῦς ἀσεβέστατοι**: δευτ. ειδ. πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτο** της προηγούμενης πρότασης. **ἀδικῶτατοι - ἀσεβέστατοι**: κατηγορούμενα στο **οὗτοι**: υποκ. στο εἰσὶ [: ρήμα συνδετικό]. **μόνον**: επιρρ. προσδ. ποσού. **περί ἀνθρώπους - περί Θεοῦς**: εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

12. **Ὑμῶν μέντοι, ὧ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί, θαυμάζω**: κύρ. πρότ. [ἐγώ: εννοείται]: υποκ. στο θαυμάζω [: το ρήμα της πρότασης]. **ὕμῶν**: αντικ. στο θαυμάζω. **καλοὶ - κάγαθοί**: επιθετικοί προσδ. στο ὧ ἄνδρες: κλητ. προσφώνηση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το ρήμα **θαυμάζω**, όταν δέχεται αντικείμενο σε γενική, όπως εδώ τη γεν. ὕμῶν, σημαίνει **απορώ**].

13. **ἔφη**: κύρ. παρενθετική πρότ. [**οὗτος** δηλ. ο Θηραμένης]: υποκ. στο ἔφη.

14. **εἰ μή βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καί ταῦτα γινώσκοντες**: δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση υποθετικής αιτιολογίας από το **θαυμάζω** της κύριας πρότασης.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για τις αιτιολογικές προτάσεις υποθετικής αιτιολογίας **2η συντακτική παρατήρηση** της ενότητας αυτής].

[**ὕμεῖς**: εννοείται]: υποκ. στο **βοηθήσετε** [το ρήματος πρότασης] και στη **μτχ. γινώσκοντες**: εναντ. **μτχ. καί ταῦτα**: έκφραση που δηλώνει ποσό.

15. **ὅτι οὐδέν τό ἐμόν ὄνομα εὐεξαλειπτότερον ἢ τό ὑμῶν ἐκάστου**: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη **μτχ. γινώσκοντες**. **εὐεξαλειπτότερον**: κατηγ. στο **ὄνομα**: υποκ. στο [ἐστὶ: εννοείται] και α' ὅρος σύγκρισης. **τό ἐμόν**: επιθ. προσδ. στο **ὄνομα**. **ἢ τό [ὄνομα]**: υποκ. και β' ὅρος σύγκρισης.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ο α' και β' ὅρος σύγκρισης έχουν ταυτόχρονα και άλλη συντακτική θέση. Μπορεί δηλ. να είναι υποκείμενα, όπως εδώ οι λέξεις **ὄνομα - [ὄνομα]**, αντικείμενα κλπ. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 121].

ὕμῶν: γεν. διαιρ. από το **ἐκάστου**: γεν. κτητ. **οὐδέν**: αιτιατ. του ποσού.

16. **Ἐκ δέ τούτου ἐκέλευσε μέν ὁ τῶν τριάκοντα κῆρυξ τοὺς ἑνδεκα ἐπὶ τὸν Θηραμένην**: κύρ. πρότ. **ἐκ τούτου**: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **ὁ κῆρυξ**: υποκ. στο ἐκέλευσε [: το ρήμα της πρότασης]. **τοὺς ἑνδεκα**: αντικ. στο ἐκέλευσε. **τῶν τριάκοντα**: γεν. κτητ. στο κῆρυξ. **ἐπὶ τὸν Θηραμένην**: εμπρόθ. προσδ. εναντίωσης.

17. **ἐκεῖνοι δέ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑππρέταις, ἡγουμένου αὐτῶν Σατύρου τοῦ θρασυτάτου τε καὶ ἀναιδεστάτου, εἶπε μέν ὁ Κριτίας**: κύρ. πρότ. **ἐκεῖνοι**: υποκ. στη **μτχ. εἰσελθόντες**: χρον. **μτχ. ονομαστική ἀπόλυτη**. **ὁ Κριτίας**: υποκ. στο εἶπε [: το ρήμα της πρότασης]. **σὺν τοῖς ὑππρέταις**: εμπρόθ. προσδ. συνοδείας. **τοῦ Σατύ-**

- ρου: υποκ. στη μτχ. ἡγουμένου: γεν. απόλυτης τροπ. μτχ. αὐτῶν: αντικ. στη μτχ. ἡγουμένου. τοῦ θρασυτάτου - τοῦ ἀναιδεστάτου: επιθετικοί προσδ. στο Σατύρου.
18. Παραδίδομεν ὑμῖν Θηραμέννι τούτον· κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον: κύρ. πρότ. [ἡμεῖς: εννοείται]: υποκ. στο παραδίδομεν [: το ρήμα της πρότασης]. Θηραμένην [: ἄμεσο] - ὑμῖν [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στο παραδίδομεν. τούτον: επιθ. προσδ. στο Θηραμένην. κατακεκριμένον: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο Θηραμένην. κατὰ τὸν νόμον: εμπρόθ. προσδ. συμφωνίας.
19. ἔφθ: κύρ. παρενθετική πρότ. [Κριτίας: εννοείται]: υποκ. στο ἔφθ.
20. Ὑμεῖς δὲ λαβόντες καὶ ἀπαγαγόντες [οἱ ἔνδεκα] τὰ ἐκ τούτων πράττετε: κύρ. πρότ. ὑμεῖς: υποκ. στο πράττετε [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. λαβόντες - ἀπαγαγόντες: χρονικές μετοχές. οἱ ἔνδεκα: παράθεση στο ὑμεῖς.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Οἱ προσωπικές αντωνυμίες κυρίως του α' και β' προσώπου αρσενικού και θηλυκού γένους, επειδή δηλώνουν κάτι το συγκεκριμένο δέχονται, παράθεση [: ἡμεῖς οἱ στρατηγοί : ἡμεῖς οἱ ἐσμέν στρατηγοί = εμεῖς που είμαστε στρατηγοί]. Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 58].
- τά ἐκ τούτων: αντικ. στο πράττετε. [αὐτόν: εννοείται]: αντικ. στις μετοχές.
21. οὐ δεῖ [ἀγαγεῖν αὐτόν]: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. ως επιρρ. προσδ. κίνησης σε τόπο. [αὐτόν: εννοείται]: υποκ. στο [ἀγαγεῖν: εννοείται]: υποκ. στο απρόσ. δεῖ [: το ρήμα της πρότασης]. οὗ: γενική του τόπου.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Συνήθεις γενικές του τόπου είναι οι: αὐτοῦ (= σ' αυτό το μέρος), οὗ (= όπου), οὐπερ (όπου ακριβώς)].

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. ... ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὴν ἐστίαν: στο βουλευτήριο υπήρχε εστία στην οποία ορκίζονταν οι βουλευτές. Πρόκειται για μαρμαρίνο βωμό στον οποίο κατέφυγε ο Θηραμένης ως ικέτης, για να σωθεί, όταν κατάλαβε τι τον περίμενε.
2. μή ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν: ο Θηραμένης, ικετεύοντας τους βουλευτές, συνιστά να μην αναγνωρίσουν στον Κριτία το δικαίωμα της διαγραφής κάποιου από τον κατάλογο των τρισχιλίων.

Επίσης τονίζει πως αν ο Κριτίας, αυτή τη στιγμή, παρανομεῖ και καταδικάζει σε θάνατο μια εξαίχουσα προσωπικότητα, στο μέλλον δε θα διστάσει να πράξει το ίδιο και σε κάποιον που δε διαθέτει καλή φήμη και δεν έχει το μεγάλο όνομα του Θηραμένη. Ουσιαστικά προειδοποιεί τα μέλη της βουλής ότι τους περιμένει η ίδια τύχη, αν δεν αντισταθούν δυναμικά στις παράνομες ενέργειες των τριάκο-

ντα και ιδίως του Κριτία.

3. ... οὐδέν μοι ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός: είναι πασίγνωστος ο σεβασμός για τους ικέτες, που έχουν καταφύγει σε κάποιο βωμό ή ιερό. Η παραβίαση του ασύλου θεωρείται μεγάλη ασέβεια που μολύνει ολόκληρη την κοινότητα. Ο Θηραμένης όμως, που ήξερε όσο κανένας άλλος τον Κριτία, αισθάνεται ότι δεν πρόκειται να τον σώσει αυτή η ικεσία, αφού σ' αυτή τη πόλη έχουν πλέον καταλυθεί τα πάντα.
4. τούς ἔνδεκα: ήταν όργανα της εκτελεστικής εξουσίας που υπήρχε ως θεσμός από την εποχή του Σόλωνα. Κάθε φυλή εξέλεγε με κλήρο έναν και σ' αυτούς προστίθετο ένας γραμματέας, ενώ τώρα είχαν διοριστεί από τους τριάκοντα και ήταν όλοι ακραίοι ολιγαρχικοί. Φρόντιζαν για την εκτέλεση των ποινικών αποφάσεων και ήταν υπεύθυνοι για τις θανατικές ποινές.
5. Σατύρου τοῦ θρασυτάτου: ήταν βουλευτής, ίσως και γραμματέας των Ἐνδεκα, γνωστός για τη θρασύτητά του, τόσο, που οι τριάκοντα τον χρησιμοποιούσαν σε ανάλογες περιπτώσεις.
- Ο Θηραμένης είχε πιαστεί από τον βωμό και ο Σάτυρος με τους υπηρέτες των τριάκοντα τον έσερναν, τον τράβαγαν για να τον απομακρύνουν.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. σχήμα λιτότητας: οὐκ ἄγνοῶ.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Ο Θηραμένης όταν άκουσε την καταδίκη του, έπεσε σαν ικέτης στο βωμό της βουλής, φωνάζοντας πως ο Κριτίας αυθαίρετα τον διέγραψε από τους καταλόγους, αφού εκείνος είχε παραβιάσει τους νόμους που είχε ψηφίσει.

Ο Θηραμένης σύμφωνα με τα λόγια του δεν ήθελε να σωθεί με ικεσίες αλλά να αποδείξει ότι οι Τριάκοντα όχι μόνο είχαν διαπράξει αδικίες σε βάρος των ανθρώπων αλλά ήταν και ασεβείς έναντι των θεών. Πρότρεψε τους βουλευτές να τον βοηθήσουν, όχι μόνο γι' αυτόν αλλά και για τους ίδιους, αφού πολύ εύκολα θα μπορούσε να διαγράψει και το δικό τους όνομα από τον κατάλογο.

Αμέσως μετά ο Κριτίας παρέδωσε τον Θηραμένη στους Ἐντεκα. Επικε-

φαλής αυτών ήταν ο Σάτυρος. Τους έδωσε εντολή να τον οδηγήσουν στον τόπο της εκτέλεσης.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *ἀκούω, λέγω, κελεύω, ἄγνωῶ, λαμβάνω.*

Απάντηση:

Λέξεις:

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

ἀκούω

ακοή - παρακοή

λέγω

λέξη - δοσήλογος

κελεύω

κελευστής - παρακέλευσμα

ἄγνωῶ

γνώση - ἄγνοια

λαμβάνω

λήψη - παραλαβή

Ερώτηση 2η Η λέξη *λαβή* παράγεται από το:

α] λαμβάνω

β] λῆψις

γ] λάφυρον

Απάντηση:

Η λέξη *λαβή* παράγεται από τον αόριστο β' του *λαμβάνω* [: ἔλαβον].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] ἀκούσας:

μετοχή μέλλοντα του *ἀκούω*.

β] ἔφη:

οριστική παρατατικού του *φημί*.

γ] ἐπιδείξαι:

απαρέμφατο μέλλοντα του *ἐπιδείκνυμι*.

δ] παραδίδομεν:

οριστική ενεστώτα του *παραδίδωμι*.

ε] πράττετε:

οριστική αορίστου του *πράττω*.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: β, δ.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] ἀκούσας: χρονική μετοχή

β] ἐν τῷ καταλόγῳ: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

γ] οὐδέν: αιτιατική του ποσού.

δ] ἀσεβέστατοι: κατηγορούμενο στο *ἀδικώτατοι*.

ε] εὐεξαλειπότερον: κατηγορούμενο στο *ὄνομα*.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ, ε.

Ερώτηση 5η *Τι είναι συντακτικά τα ὑμῖν - ἐμοί;*

α] δοτικές κτητικές

β] δοτικές αντικειμενικές

γ] δοτικές προσωπικές ηθικές

Απάντηση:

Οι λέξεις ὑμῖν - ἐμοί είναι δοτικές προσωπικές ηθικές [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η *Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη Β στήλη:*

A	B
1. ἐξαλείφω	α. θέλω
2. βούλομαι	β. αδιάντροπος
3. θαυμάζω	γ. διαγράφω
4. ἀναιδέστατος	δ. οδηγώ
5. ἀπάγω	ε. απορώ

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-γ, 2-α, 3-ε, 4-β, 5-δ.

Ερώτηση 7η *Με ποιο τρόπο προειδοποιεί ο Θηραμένης τα μέλη της βουλής για το μέλλον;*

Απάντηση: Ο Θηραμένης, ικετεύοντας τους βουλευτές, συνιστά να μην αναγνωρίσουν στον Κριτία το δικαίωμα της διαγραφής κάποιου από τον κατάλογο των τρισχιλίων.

Επίσης τονίζει πως αν ο Κριτίας, αυτή τη στιγμή, παρανομεί και καταδικάζει σε θάνατο μια εξαίχουσα προσωπικότητα, στο μέλλον δε θα διστάσει να πράξει το ίδιο και σε κάποιον που δε διαθέτει καλή φήμη και δεν έχει το μεγάλο όνομα του Θηραμένη. Ουσιαστικά προειδοποιεί τα μέλη της βουλής ότι τους περιμένει η ίδια τύχη, αν δεν αντισταθούν δυναμικά στις παράνομες ενέργειες των τριάκοντα και ιδίως του Κριτία.

Ερώτηση 8η *Τι γνωρίζετε για τους ἑνδεκα;*

Απάντηση: Ήταν όργανα της εκτελεστικής εξουσίας που υπήρχε ως θεσμός από την εποχή του Σόλωνα. Κάθε φυλή εξέλεγε με κλήρο έναν και σ' αυτούς προστίθετο ένας γραμματέας, ενώ τώρα είχαν διοριστεί από τους τριάκοντα και ήταν όλοι ακραίοι ολιγαρχικοί. Φρόντιζαν για την εκτέλεση των ποινικών αποφάσεων και ήταν υπεύθυνοι για τις θανατικές ποινές.

ΕΝΟΤΗΤΑ 17n

ΚΕΙΜΕΝΟ

BIBΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 55-56

Ὡς δέ ταῦτα εἶπεν, εἶλκε μέν ἀπό τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δέ οἱ ὑπνέται. Ὁ δέ Θηραμένης ὥσπερ εἰκός καί θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καί ἀνθρώπους καθορᾶν τά γιγνόμενα. Ἡ δέ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καί τούς ἐπεὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ καί τό ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλήρες τῶν φρουρῶν, καί οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν. Οἱ δ' ἀπήγαγον τόν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα ἔπασχεν. Λέγεται δέ ἔν ῥῆμα καί τοῦτο αὐτοῦ. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μή σιωπήσειεν, ἐπήρετο·

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

[Ὅπως: ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν του παραπάνω κειμένου]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Οι ειδικές προτάσεις εισάγονται [αρχίζουν] με τους ειδικούς συνδέσμους **ὅτι** και **ὥς** [= ὅτι, πώς].
 2. Σπάνια εισάγονται με το **ὅπως** στον Ισοκράτη [σπάνια] με το **διότι**, στους ποιητές γενικά με το **οὖνεκα** [: οὐ + ἔνεκα], **ὁθούμενεα** [: ὅτου + ἔνεκα], στον Όμηρο με το **ὅ** και στον Ηρόδοτο με το **διότι**.
- **Ἄρνηση:** Δέχονται ἄρνηση οὐ.

ΕΚΦΟΡΑ

Οι ειδικές προτάσεις, επειδή είναι προτάσεις κρίσης, εκφέρονται με μια από τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσης [οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική] και, όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο, συνήθως με ευκτική του πλάγιου λόγου, αντί της οριστικής [απλής].

- α. **Με οριστική απλή**, όταν δηλώνουν κάτι το **πραγματικό** ή κάτι που ο αφηγητής [ο συγγραφέας] θεωρεί **ως πραγματικό**. [παράδ. 1].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ὡς δέ εἶπε ταῦτα,
ὁ Σάτυρος εἶλκε μέν
ἀπό τοῦ βωμοῦ,
εἶλκον δέ οἱ ὑπνέται.

Ὁ δέ Θηραμένης
ὥσπερ εἰκός
ἐπεκαλεῖτο
καί θεούς καί ἀνθρώπους
καθορᾶν τά γιγνόμενα.
Ἡ δέ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν,
ὁρῶσα
καί τούς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις
[δόντας] ὁμοίους Σατύρῳ
καί τό ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου
πλήρες τῶν φρουρῶν,
καί οὐκ ἀγνοοῦντες
ὅτι παρῆσαν
ἔχοντες ἐγχειρίδια.
Οἱ δ' ἀπήγαγον τόν ἄνδρα
διὰ τῆς ἀγορᾶς
μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ
δηλοῦντα
ὅῃ ἔπασχε.
Λέγεται δέ ἕν ῥῆμα
καί τοῦτο αὐτοῦ.
Ὡς ὁ Σάτυρος εἶπεν
ὅτι οἰμώξειτο
εἰ μή σιωπήσειεν,
ἐπῆρετο·

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Μόλις λοιπόν εἶπε αὐτά [ο Κριτίας],
ο Σάτυρος ἀπὸ τῆς μιᾶς τραβούσε
[τὸ Θηραμένη] ἀπὸ τοῦ βωμοῦ,
καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην [τον] τραβούσαν καὶ οἱ
βοηθοί.
Καὶ ὁ Θηραμένης,
ὅπως ἦταν φυσικό,
καλούσε
καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους
να βλέπουν αὐτὰ που γίνονταν.
Καὶ οἱ βουλευτὲς δὲν ἀντιδρούσαν,
ἐπειδὴ ἐβλεπαν
καὶ αὐτοὺς κοντὰ στὸ κιγκλίδωμα
[ὅτι ἦταν] ὅμοιοι μετὰ τὸ Σάτυρο
καὶ τὸ χῶρο μπροστὰ ἀπὸ τὸ βουλευτήριον
γεμάτο ἀπὸ φρουροὺς
καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀγνοοῦσαν
ὅτι στέκονταν ἐκεῖ
οπλισμένοι μετὰ ξιφίδια.
Αὐτοὶ λοιπόν ἐσύραν τὸν ἄνδρα
μέσω τῆς ἀγορᾶς,
ἐνῶ με πολὺ δυνατὴ φωνὴ
φώναζε
ὅσα πάθαινε.
Λέγεται ἀκόμα ἓνας λόγος
καὶ αὐτὸς δικός του.
Ὅταν ὁ Σάτυρος [τοῦ] εἶπε
ὅτι θὰ θρηνήσει,
ἀνδρὲς σιωπᾶσαι
[αὐτὸς τοῦ] ἀπάντησε ρωτώντας [τον]·

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 3, 55-56
[η συνέχεια]

"Ἄν δέ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμώξομαι;" καὶ ἐπεὶ
γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τό κώνειον ἔπιε,
τό λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοιταβίσαντα εἰπεῖν αὐ-
τόν· "Κριτὴ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ". Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ
ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

- β. **Με δυνπτική οριστική**, όταν δηλώνουν κάτι που μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν [**το δυνατό στο παρελθόν**] ή **το μη πραγματικό**. [παράδ. 2].
- γ. **Με δυνπτική ευκτική**, όταν δηλώνουν κάτι που είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί [**το δυνπτικό**] στο **παρόν** ή στο **μέλλον**. [παράδ. 3].
- δ. **Με ευκτική του πλάγιου λόγου** [αντί της απλής οριστικής], όταν εξαρτώνται από χρόνο **ιστορικό**, αναφέρονται στο παρελθόν και δηλώνουν **κάτι το υποκειμενικό**- και **αβέβαιο** [κάτι ως γνώμη του υποκειμένου του ρηματικού τύπου από τον οποίον εξαρτάται η ειδική πρόταση] [παράδ. 4].
- Βλέπε ευκτική του πλάγιου λόγου **9η ενότητα** του βιβλίου αυτού.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν [= να έχεις υπόψη σου ότι είναι δυνατό στους κακούς να κάνουν ό,τι τύχει].
2. Τοῦτο μὲν ἴστε ὅτι οὐδ' ἂν ἔγῳγε ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε [= να ξέρετε καλά αυτό ότι δηλ. ούτε εγώ θα στασίαζα, αν εκλέγατε άλλον].
3. Ἴσως ἂν εἴποιεν πολλοὶ ὅτι οὐκ ἂν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο [= ίσως θα μπορούσαν να πουν πολλοί ότι ο δίκαιος δεν είναι ποτέ δυνατό να γίνει άδικος].
4. Οἱ δέ ἀπήγγελλον ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τό στράτευμα [= κι αυτοί διηγού- νταν ότι όλο το στράτευμα αναπαύόταν με τον τρόπο αυτό].

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΣΗ

Οι ειδικές προτάσεις εξαρτώνται από ρήματα **λεκτικά**, **αισθητικά**, **γνωστικά**, **δεικτικά** και πολύ σπάνια από **δοξαστικά** [στον ποιητικό λόγο] ή από εκφράσεις της ίδιας σημασίας, όπως: λέγω, αναγγέλλω, διδάσκω, επίσταμαι, οἶδα, γιγνώσκω, αισθάνομαι, ἀκούω, ὁρῶ, μανθάνω, δείκνυμι, σημαίνω, φανερόν ποιῶ, νομίζω, οἶμαι και τίθενται ως **υποκείμενα** σ' αυτά, όταν είναι απρόσωπα [παράδ. 1] και ως **αντικείμενα**, όταν είναι προσωπικά [παράδ. 2] τίθενται ακόμα ως **επεξηγήσεις** σε λέξεις αόριστης έννοιας, σε ουδέτερα αντωνυμιών και κυρίως στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας **τοῦτο** [παράδ. 3].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

"Ἄν δέ σιωπῶ, ἔφη,
οὐκ ἄρ' οἰμώξομαι;"
καί ἐπεὶ γε ἔπιδε τό κώνειον
ἀναγκαζόμενος ἀποθνήσκειν,

ἔφασαν
εἰπεῖν αὐτόν
ἀποκοιταβίσαντα
τό λειπόμενον·
"τοῦτ' ἔστιν Κριτία τῷ καλῷ".
Καί οὐκ ἀγνοῶ μέν τοῦτο,
ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα
οὐκ ἀξιόλογα,
κρίνω ἀγαστόν,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

"Ἄν λοιπόν σιωπάσω, εἶπε,
ἀραγε δε θα θρηνήσω;"
Και όταν βέβαια ἤπιδε το κώνειο,
γιατί τον οδηγούσαν δια της βίας στο θά-
νατο,
ἔλεγαν
ὅτι εἶπε αὐτός,
αφού πέταξε μακριά
ὅ,τι εἶχε μείνει στο ποτήρι·
"αὐτό ας εἶναι για τον ωραίο Κριτία".
Και βέβαια δεν ἀγνοῶ αὐτό,
ὅτι δηλαδή αὐτά τα λόγια
δεν [εἶναι] ἀξιόλογα·
ὁμως θεωρῶ θαυμαστό

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 3, 55-56
[n συνέχεια]

ἐκεῖνο δέ κρίνω τοῦ ἀνδρός ἀγαστόν, τό τοῦ θανά-
του παρεστηκότος μήτε τό φρόνιμον μήτε τό παι-
γνιώδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ [n συνέχεια]

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Δῆλον γάρ ἐστι ὅτι νῦν οὐ περί δόξης πολεμοῦσι [= γιατί είναι φανερό ότι τώρα δεν πολεμούν για δόξα].
 2. Ἠπιστάμην ὅτι οὐ περί τῶν μειρακίων ἡμῖν ὁ λόγος ἔσοιτο Σωκράτους παρόντος [= ήξερα πολύ καλά ότι η συζήτηση θα γινόταν για τα παιδιά -μας- αφού ο Σωκράτης ήταν παρόν].
 3. Τεκμήριον ἔστω καί τοῦτο ὅτι ἰσχυρῶς πεφόβηνται [= ας είναι απόδειξη κι αυτό ότι δηλαδή έχουν φοβηθεί πολύ].
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή των ειδικών προτάσεων **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 332.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

ἐκεῖνο δέ τοῦ ἀνδρός
τό μήτε ἀπολιπεῖν
τό φρόνιμον
μήτε τό παιγνιῶδες ἐκ τῆς ψυχῆς
τοῦ θανάτου παρεστηκότος.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

ἐκεῖνο το προτέρημα του ἀνδρα,
το ὅτι δηλαδή δεν του ἔλειψε
οὔτε η αυτοκυριαρχία
οὔτε το χιούμορ,
ἀν καὶ ο θάνατος ἦταν κοντά του.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

εἶλκεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἔλκω = σέρνω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **εἶλκον**, μέλλ. **ἔλξω**, αόρ. **εἶλकुσα**, παρκμ. [καθ] **εἶλκυκα**.

εἰκός: μετχ. παρκμ. ενεργ. φων. γέν. ουδ. ονομαστ. ενικ. του παρκμ. **ἔοικα** [με σημασία ενεστ.] = μοιάζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: υπερσ. [με σημασ. παρτ.] **ἑώκειν**.

• ὥσπερ **εἰκός** = ὅπως ἦταν φυσικό.

ἐπεκαλεῖτο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐπικαλέομαι -οῦμαι = επικαλούμαι, ζητώ τη βοήθεια κάποιου. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **ἐπεκαλούμην**, μέλλ. **ἐπικαλοῦμαι** - **ἐπικληθήσομαι**, αόρ. **ἐπεκαλεσάμην** - **ἐπεκλήθην**, παρκμ. **ἐπικέκλημαι**, υπερσ. **ἐπεκεκλήμην**, τ. μέλλ. **ἐπικεκλήσομαι**.

καθορᾶν: ἀπαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του καθοράω -ῶ = βλέπω - κοιτάζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **καθεώρων**, μέλλ. **κατόψομαι**, αόρ. β' **κατεῖδον**, παρκμ. **καθεώρακα** - **καθεώρακα** - **κατόπωπα**, υπερσ. **καθεωράκειν** - **καθεορακώς ἦν**.

γινγνόμενα: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γεν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του γίγνομαι = γίνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **ἐγινγνόμεν**, μέλλ. **γενήσομαι**, αόρ. β' **ἐγενόμην**, παρκμ. **γένεγονα** - **γεγέννημαι** - **γεγονώς εἰμί**, υπερσ. **ἐγεγόνειν** - **γεγόνειν** - **ἐγεγενήμην** - **γεγενήμην** - **γεγονώς ἦν** - **γεγεννημένος ἦν**, τ. μέλλ. **γεγονώς ἔσομαι** - **γεγεννημένος ἔσομαι**.

εἶχεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἔχω [ήσυχίαν] = παραμένω αδρανής. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **εἶχον**, μέλλ. **ἔξω** - **σχήσω**, αόρ. **ἔσχον**, παρκμ. **ἔσχηκα**.

ὀρώσα: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. θηλ. ονομαστ. ενικ. του ὀράω -ῶ.

πλήρες: αιτιατ. ενικ. γέν. ουδ. γ' κλίσ. του τριγεν. καὶ δικαταλ. επιθ. ὁ, ἡ **πλήρης**, τό **πλήρες** = γεμάτος.

ἀγνοοῦντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του ἀγνοέω -ῶ = αγνοώ. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. **ἠγνόουν**, μέλλ. **ἀγνοήσω**, αόρ. **ἠγνόησα**, παρκμ. **ἠγνόηκα**.

ἔχοντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του ἔχω.

παρήσαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **πάρειμι** = παρευρίσκομαι, παρίσταμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **παρή** - **παρήν**, μέλλ. **παρέσομαι**, αόρ. **παρεγενόμην**, παρκμ. **παραγέγονα**, υπερσ. **παρεγεγόνειν** - **παραγεγόνειν** - **παραγεγονώς ἦν**.

ἀπήγαγον: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ἀπάγω** = σύρω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀπήγον**, μέλλ. **ἀπάξω**, αόρ. β' **ἀπήγαγον**, παρκμ. **ἀπήκα**.

δηλοῦντα: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. ενικ. του **δηλόω** -**ῶ** = διαδηλώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐδήλουν**, μέλλ. **δηλώσω**, αόρ. **ἐδήλωσα**, παρκμ. **δεδήλωκα**.

ἔπασχε: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **πάσχω** = παθαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔπασχον**, μέλλ. **πείσομαι**, αόρ. β' **ἔπαθον**, παρκμ. **πέπονθα**, υπερσ. **ἐπεπόνθειν** - **πεπονθώς ἦν**, τ. μέλλ. **πεπονθώς ἔσομαι**.

λέγεται: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **λέγομαι** = λέγομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐλεγόμην**, μέλλ. **λεχθήσομαι** - **ρήθήσομαι**, αόρ. **ἐλέχθην** - **ἐρρήθην**, παρκμ. **εἴρημαι** - **λέλεγμαι** - **εἰρημένος εἰμί**, υπερσ. **εἰρήμην** - **εἰρημένος ἦν**, τ. μέλλ. **εἰρήσομαι** - **λελέξομαι**.

οἰμώξοιτο: ευκτικ. μέλλ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **οἰμώζω** = κλαίω, θρηνῶ μεγαλόφωνα. ΧΡΟΝΟΙ: μέλλ. [με ενεργ. σημασία] **οἰμώξομαι**, αόρ. [σύνθετος] **ῶμωξα**.

σιωπήσειν: ευκτικ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **σιωπάω** -**ῶ** = σιωπῶ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐσιώπων**, μέλλ. **σιωπήσομαι**, αόρ. **ἐσιώπησα**, παρκμ. **σεσιώπηκα**.

ἐπήρετο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. [ενεργ. διάθ.] γ' ενικ. πρόσ. του **ἐπερωτάω** -**ῶ** = απαντῶ ρωτώντας. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπηρώτων**, μέλλ. **ἐπερωτήσω** - **ἐπερήσομαι**, αόρ. α' **ἐπηρώτησα**, αόρ. β' **ἐπηρόμην**, παρκμ. **ἐπηρώτηκα**.

σιωπῶ: υποτακτ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του **σιωπάω** -**ῶ**.

ἀποθνήσκειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του **ἀποθνήσκω** = πεθαίνω, θανατώνομαι από κάποιον, σκοτώνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀπέθνησκον**, μέλλ. **ἀποθανοῦμαι**, αόρ. β' **ἀπέθανον**, παρκμ. **ἀποτέθνηκα**, υπερσ. **ἀπετεθνήκειν**, τ. μέλλ. **ἀποτεθνήξω** - **ἀποτεθνηκώς ἔσομαι**.

ἀναγκάζομενος: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του **ἀναγκάζομαι** = εξαναγκάζομαι - πιέζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἠναγκάζομην**, μέλλ. **ἀναγκασθήσομαι**, αόρ. **ἠναγκάσθην**, παρκμ. **ἠνάγκασμαι**.

ἔπιε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **πίνω** = πίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔπινον**, μέλλ. **πίομαι**, αόρ. β' **ἔπιον**, παρκμ. **πέπωκα**.

λείπομενον: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. ουδ. αιτιατ. ενικ. του **λείπομαι** = υπολείπομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐλείπομην**, μέλλ. **λείψομαι** - **λειφθήσομαι**, αόρ. β' **ἐλίπομην** - **ἐλείφθην**, παρκμ. **λέλειμμαι**, υπερσ. **ἐλελείμην**, τ. μέλλ. **λελείψομαι**.

ἔφασαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **φημί** = λέγω, βεβαιώνω, ισχυρίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔφην**, μέλλ. **φήσω**, αόρ. **ἔφησα**.

ἀποκοιταβίσαντα: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. ουδ. αιτιατ. ενικ. του **[ἀπο]κοιταβίζω** = ρίχνω μακριά το κρασί που έχει μείνει στο ποτήρι μου, παίζοντας "κότταβο". ΧΡΟΝΟΙ: αόρ. **ἀπεκοιτάβισα**.

παρεσπκός: μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. γεν. ενικ. του παρίσταμαι. ΧΡΟΝΟΙ:
 παρτ. παριστάμην, μέλλ. παραστήσομαι - παρασταθήσομαι, αόρ. παρεσπσά-
 μην, αόρ. β' παρέστιν - παρεστάθην, παρκμ. παρέσπκα, υπερσ. παρεστήκειν
 - παρειστήκειν, τ. μέλλ. παρεστήξω.

ἀπολιπεῖν: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. του ἀπολείπω = λείπω, εγκαταλείπω. ΧΡΟΝΟΙ:
 παρτ. ἀπέλειπον, μέλλ. ἀπολείψω, αόρ. β' ἀπέλιπον, παρκμ. ἀπολέλοιπα, υπερσ.
 ἀπελελοίπειν - ἀπολελοιπώς ἦν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει-ἐρεῖ	ἔλεξε[ν]- εἶπε[ν]	εἶρηκε[ν]	εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
ἔλκει ἔλκουσι[ν] ἐπικαλεῖται	εἴλκε[ν] εἴλκον ἐπεκαλεῖτο	ἔλξει ἔλξουσι[ν] ἐπικαλεῖται ἐπικληθήσεται	εἴλκυσε[ν] εἴλκυσαν ἐπεκαλέσατο ἐπεκλήθη	εἴλκυκε[ν] εἴλκύκασι[ν] ἐπικέκληται	ἐπεκέκλητο
καθορᾶν γιννόμενα		κατόψεσθαι γεννσόμενα	κατιδεῖν γεννόμενα	καθεορακέναι γεγονότα γεννημένα	
ἔχει ὀρῶσα ἀγνοοῦντες ἔχοντες	εἶχε[ν]	ἔξει-σχήσει ὀψομένη ἀγνοήσοντες ἔξοντες σχίσοντες	ἔσχε[ν] ἰδοῦσα ἀγνοήσαντες σχόντες	ἔσχηκε[ν] ὀρακυῖα ἠγνοηκότες ἔσχηκότες	
πάρεισι[ν]	παρῆσαν	παρέσονται	παρεγένοντο	παραγεγό- νασι[ν]	παραγεγό- νεσαν
ἀπάγουσι[ν] δηλοῦντα πάσχει	ἀπῆγον ἔπασχε[ν]	ἀπάξουσι[ν] δηλώσαντα πείσεται	ἀπήγαγον δηλώσαντα ἔπαθε[ν]	ἀπήχασι[ν] δεδηλωκότα πέπονθε	ἐπεπόνθει πεπονθώς ἦν
λέγεται	ἐλέγετο	λεχθήσεται ρήθήσεται	ἐλέχθη ἐρρήθη	εἴρηται λέλεκται εἰρημένον ἐστὶ[ν]	εἴρητο εἰρημένον ἦν
σιωπῶ- σιωπῶν		οἰμώξοιτο σιωπήσοιτο	"οἰμῶξαι" σιωπήσαι σιωπήσειε[ν]	σεσιωπηκώς εἶη	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ἐπερωτᾷ σιωπῶ ἀποθνήσκειν	ἐπηρώτα 	ἐπερωτήσῃ ἐπερήσεται ἀποθανεῖσθαι	ἐπηρώτησε[ν] ἐπήρετο σιωπήσω ἀποθανεῖν	ἐπηρώτηκε[ν] σεσιωπη- κώς ὤ [ἀπο]τεθνη- κέναι [ἀπο]τεθνά- ναι ἠναγκαθ σμένος πέπωκε[ν] λελειμμένον	
ἀναγκαζό- μενος πίνει λειπόμενον	ἔπινε[ν]	ἀναγκασθη- σόμενος πίεται λειψόμενον	ἀναγκα- σθεῖς ἔπιε[ν] ληπόμενον λειφθέν	ἠναγκαθ σμένος πέπωκε[ν] λελειμμένον	
φασί[ν] λέγειν ἔστω	ἔφασαν	φήσουσι[ν] λέξειν-ἔρεῖν	ἔφησαν λέξαι-εἰπεῖν γενέσθω	εἰρηκέναι γεγονός ἔστω	
κρίνω παρισταμένου	ἔκρινον	κρινῶ παραστησο- μένου παρασταθη- σομένου	ἔκρινα παραστησα- μένου παρασάντος παρασταθέ- ντος	κέκρικα παρεστηκότος παρεστῶτος	
ἀπολείπειν		ἀπολείψειν	ἀπολιπεῖν	ἀπολελοιπέναι	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
εἶπε[ν] ἀπήγαγον	εἶπη ἀπαγάγω- σι[ν]	εἴποι ἀπαγάγοιεν	εἰπέτω ἀπαγαγόντων ἀπαγαγέτωσαν	εἰπεῖν ἀπαγαγεῖν	εἰπών, εἰπούσα, εἰπόν ἀπαγαγών -ούσα, -όν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [n συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
οἰμώζεται		οἰμώξοιτο		οἰμώζεσθαι	οἰμωζόμενος, -μένη, -μένον
ἐσιώπησε[v]	σιωπήσῃ	σιωπήσαι σιωπήσειεν	σιωπησάτω	σιωπήσαι	σιωπήσας, σιωπήσασα σιωπήσαν
ἐπήρετο	ἐπέρηται	ἐπέροιτο	ἐπερέσθω	ἐπερέσθαι	ἐπερόμενος, -μένη, -μενον
σιωπῶ	σιωπῶ	σιωπῶμι σιωπῶνιν		σιωπᾶν	σιωπῶν, -ῶσα, -ῶν
ἔπει[v]	πίῃ	πίοι	πέτω	πειῖν	πιών, πιούσα, πión
ἐστί[v]	ῆ	εῖν	ἔστω	εἶναι	ῶν, οὔσα, ὄν
κρίνω	κρίνω	κρίνοιμι		κρίνειν	κρίνων, κρίνουσα κρίνον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Ὡς δέ ταῦτα εἶπεν [ὁ Κριτίας]: δευτ. χρον. πρότ. [ὁ Κριτίας: ενν.]: υποκ. στο εἶπεν [: το ρήμα της πρότασης]. ταῦτα: σύστ. αντικ.
2. εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος: κύρ. πρότ. ὁ Σάτυρος: υποκ. στο εἶλκε [: το ρήμα της πρότασης]. ἀπὸ τοῦ βωμοῦ: εμπρόθ. προσδ. της απομάκρυνσης.
3. εἶλκον δέ οἱ ὑπηρεῖται: κύρ. πρότ. οἱ ὑπηρεῖται: υποκ. στο εἶλκον [: το ρήμα της πρότασης]. [αὐτόν: ενν.]: αντικ. στο εἶλκον.
4. Ὁ δέ Θηραμένης καὶ θεοὺς ἐπεκαλεῖτο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γιγνόμενα: κύρ. πρότ. ὁ Θηραμένης: υποκ. στο ἐπεκαλεῖτο [: το ρήμα της πρότασης]. θεοὺς - ἀνθρώπους: αντικείμενα στο ἐπεκαλεῖτο και υποκείμενα στο καθορᾶν: απαρέμφ. του σκοπού ή του αποτελέσματος από το ἐπεκαλεῖτο.
5. ὥσπερ εἰκός [ἦν]: δευτ. αναφορ. παραβολική πρότ. [τόν Θηραμένην: ενν.]: υποκ. στο [ἐπικαλεῖσθαι: ενν.]: τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση εἰκός

[ἦν] [: το ρήμα της πρότασης].

6. Ἡ δέ βουλὴ ἡσυχίαν εἶχεν, ὁρῶσα καὶ τοὺς ἐπεί τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρῳ καὶ τό ἔμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου πλήρες τῶν φρουρῶν, καὶ οὐκ ἀγνοοῦντες: κύρ. πρότ. ἡ βουλὴ: υποκ. στο εἶχεν και στις μετοχές ὁρῶσα - οὐκ ἀγνοοῦντες: αιτιολογικές μτχ. Η μετοχή οὐκ ἀγνοοῦντες δέχτηκε υποκείμενο τη λέξη ἡ βουλὴ σε ενικό αριθμό· έχουμε σχῆμα κατὰ σύνεση.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Σχῆμα κατὰ σύνεση ἢ κατὰ το νοούμενο ἢ σημαίνόμενο λέγεται το συντακτικό φαινόμενο κατὰ το οποίο, ὅταν το υποκείμενο εἶναι ὄνομα **περιληπτικό** σε ενικό αριθμό και δηλώνει πολλά [πρόσωπα ἢ πράγματα κ.λ.], το ρήμα τίθεται σε **πληθυντικό**, ἀντί να τεθεῖ σε ενικό.

Παραδείγματα

Ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον [ἀντί ἀπέβαινε] – Ἡ πόλις τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον [ἀντί εἶχε]. – Τό στρατόπεδον οὕτως ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες [ἀντί ἔχον].

• Τέτοια περιληπτικά ονόματα εἶναι τα: **πλῆθος, δῆμος, λαός, βουλὴ, στρατός, πόλις**, ονόματα **πόλεων**, ονόματα **χωρῶν** κ.λπ. Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφὴ **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 48].
ἡσυχίαν: αντικ. στο εἶχεν. **τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις**: αντικ. στη μτχ. ὁρῶσα και υποκ. στη μτχ. [ὄντας: ενν.]: κατηγ. μτχ. ἀπὸ τη μτχ. ὁρῶσα [ὁρῶ: ρήμα αισθητικό]. **Σατύρῳ**: δοτ. αντικ. στο ὁμοίους: κατηγ. στο τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις. **τοῦ βουλευτηρίου**: γενική της αφετηρίας ἢ του χωρισμοῦ ἀπὸ το **τό ἔμπροσθεν**: αντικ. στη μτχ. ὁρῶσα.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η γενική της αφετηρίας λέγεται και γενική του χωρισμοῦ και συντάσσεται με επιρρήματα **χωρισμοῦ, τροπικά** και **προθετικά**.

α. **Χωρισμοῦ** [ἢ απομάκρυνσης ἢ προσέγγιση] και **τροπικά**, ὅπως: **πόρρω** [μακριά], **πρόσω** [= μακριά, μπροστά], **μακράν**, **πλησίον**, **λάθρα** [= κρυφά, μυστικά], **κρυφά** [= κρυφά], **ἐκτός** [= ἔξω], **ἔξω**, **πέραν** [= ἀπέναντι].

β. **Προσθετικά** [: ὅσα εἶναι σύνθετα με προθέσεις ἢ ἔχουν θέση προθέσεων], **ἔμπροσθεν**, **ἐντός** [= μέσα], **ἐγγύς** [= κοντά], **ἐναντίον** [= ἀπέναντι, ἀντικρῶ], **εἴσω** [= μέσα], **ἐκατέρωθεν** [= και ἀπὸ τα δύο μέρη], **μεταξύ**, **ὀπισθεν** [= πίσω ἀπὸ, πίσω]. Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφὴ **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικῆς Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 91].

τῶν φρουρῶν: γεν. αντικ. ἀπὸ **πλήρες**: κατηγ. στο **τό ἔμπροσθεν** [μέσω της μετοχής ὃν που εννοεῖται].

7. ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μτχ. οὐκ ἀγνοοῦντες της κύριας πρότασης. [οὔτοι: ενν. δηλ. οἱ φρουροί]: υποκ. στο **παρῆσαν** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἔχοντες**: τροπ. μτχ. **ἐγχειρίδια**: αντικ. της μτχ.

8. οἱ δέ ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα: κύρ. πρότ. **οἱ δέ** [δηλ. οἱ ἔνδεκα καὶ οἱ ὑπῆρται]: υποκ. στο **ἀπήγαγον** [το ρήματος πρότασης]. **τὸν ἄνδρα**: αντικ. στο ἀπήγαγον και υποκ. στη μτχ. **δηλοῦντα**: χρον. μτχ. **διὰ τῆς ἀγορᾶς**: εμπρόθ. προσδ. κίνησης μέσω τόπου. **μάλα**:

επιρρ. προσδ. ποσού. **μεγάλη**: επιθ. προσδ. στο **φωνῇ**: δοτ. του τρόπου.

9. **οἷα ἔπασχε**: δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. μερικής άγνωιας αντικ. στη μετοχή **δηλοῦντα** της κύριας πρότασης. [**οὔτος**: ενν.]: υποκ. στο **ἔπασχε** [: το ρήμα της πρότασης].
οἷα: σύστ. αντικ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ουδέτερα των επιθέτων συνήθως, αλλά και των αντωνυμιών, όπως εδώ το **οἷα**, κυρίως πληθυντικού αριθμού, όταν έχουν παραλειφθεῖ τα προσδιοριζόμενά τους, είναι σχεδόν πάντα σύστοιχα αντικείμενα:

Παραδείγματα

Πάσχω δεινά. – Λέγουσι ταῦτα. – Μέγα φρονῶ. – Ἐπραττε τοῦτο.

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας
Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 167].

10. **Λέγεται δέ ἓν ρῆμα καί τοῦτο αὐτοῦ**: κύρ. πρότ. ἓν - **τοῦτο**: επιθετικοί προσδ. στο **ρῆμα**: υποκ. στο **λέγεται**. **αὐτοῦ**: γεν. υποκ. στη λέξη **ρῆμα**.
11. **Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος**: δευτ. χρον. πρότ. ὁ **Σάτυρος**: υποκ. στο **εἶπεν**.
12. **ὅτι οἰμῶξοιτο**: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο **εἶπεν** της χρονικής πρότασης. Εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου [**οἰμῶξοιτο**], γιατί εξαρτάται από χρόνο ιστορικό **εἶπεν**. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης]: υποκ.
13. **εἰ μή σιωπήσειεν**: δευτ. υποθ. πρότ. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης].
- **εἰ μή σιωπήσειεν** [: υπόθεση] - **ὅτι οἰμῶξοιτο** [: απόδοση]: εξαρτημένος υποθετικός λόγος από το **εἶπεν** της χρονικής πρότασης και έχει απόδοση την ειδική πρόταση. Επειδή εξαρτάται από ιστορικό χρόνο [**εἶπε**] εκφέρεται και η υπόθεσή και η απόδοση με **ευκτική** του πλάγιου λόγου, αντί της **υποτακτικής** [της υπόθεσης] και **οριστικής** [της απόδοσης]: δηλώνει το **προσδοκώμενο**.
Κανονικός υποθετικός λόγος [: ευθύς λόγος]: **ἄν μή σιωπήσης - οἰμῶξει**.
14. **ἐπῆρτο**: κύρ. πρότ. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης].
15. **Ἄν δέ σιωπῶ**: δευτ. υποθ. πρότ. [**ἐγώ**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης]: υποκ. στο **σιωπῶ** [: το ρήμα της πρότασης].
16. **οὐκ ἄρ' οἰμῶξομαι**: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτησ. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης].
- **ἄν σιωπῶ** [: υπόθεση] - **οἰμῶξομαι** [: απόδοση]: υποθετικός λόγος που δηλώνει το **προσδοκώμενο**.
17. **ἔφη**: κύρ. παρενθετική πρότ. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης].
18. **καί ἐπεὶ γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τό κώνειον ἔπιε**: δευτ. χρον. πρότ. [**οὔτος**: ενν. δηλ. ὁ Θηραμένης]: υποκ. στο **ἔπιε** [: το ρήμα της πρότασης], στη μτχ. **ἀναγκαζόμενος** [: αιτιολ. μτχ.] και στο **ἀποθνήσκειν** [: ταυτοπροσώπια]: τελ. απარέμφ. αντικ. στη μτχ. **τό κώνειον**: αντικ. στο **ἔπιε**.
19. **τό λειπόμενον εἶπεῖν αὐτόν**: κύρ. πρότ. [**τινές**: ενν.]: υποκ. στο **ἔφασαν** [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐτόν**: υποκ. στο **εἶπεῖν** [: ετεροπροσώπια]: ειδ. απარέμφ. αντικ. στο **ἔφασαν**. **τό λειπόμενον**: επιθ. μτχ., αντικ. στη μτχ. **ἀποκοιταβίσαντα**: χρον. μτχ. και έχει υποκ. το **αὐτόν**.
20. **Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ**: κύρ. πρότ. **τοῦτο**: υποκ. στο **ἔστω** [: το ρήμα της

πρότασης]. τῷ καλῷ: επιθ. προσδ. στο **Κριτία**: δοτ. προσωπική χαριστική.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η δοτική προσωπική χαριστική δηλώνει το **πρόσωπο** που για χάρη του ή για ωφέλειά του γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα. Στη μετάφραση της δοτικής αυτής προστίθενται οι φράσεις: **για ωφέλεια** ή **για χάρη** ή **γι' αυτόν** κ.λπ. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 107].

21. Καί τοῦτο μέν οὐκ ἄγνοῶ: κύρ. πρότ. [ἐγώ: ενν.]: υποκ. **τοῦτο**: αντικ. στο **ἄγνοῶ** [: το ρήμα της πρότασης].

22. ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογά [ἐστι]: δευτ. ειδ. πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτο** της κύριας πρότασης. **ἀξιόλογα**: επιθ. προσδ. στο **ἀποφθέγματα**: κατηγ. στο **ταῦτα**: υποκ. στο **[ἐστι]** [: το ρήμα της πρότασης]: αττική σύνταξη.

23. ἐκεῖνο δέ κρίνω τοῦ ἀνδρός ἀγαστόν, τό τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τό φρόνιμον μήτε τό παιγνιώδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς: κύρ. πρότ. [ἐγώ: ενν.]: υποκ. στο **κρίνω** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐκεῖνο**: αντικ. **τοῦ ἀνδρός**: γεν. κτπ. **ἀγαστόν**: κατηγ. στο **ἐκεῖνο**. **τό μή ἀπολιπεῖν**: έναρθρο απαρέμφ. επεξήγηση στο **ἐκεῖνο**. **τοῦ θανάτου**: υποκ. στη μτχ. **παρεστηκότος**: γενική απόλυτη, χρον. μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Μετοχή απόλυτη, είναι η επιρρηματική μετοχή της οποίας το υποκείμενο δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, δηλ. δεν είναι υποκείμενο ή αντικείμενο ή κάποιος προσδιορισμός [δοτική προσωπική, δοτική χρόνου κ.λπ.] σε άλλο ρηματικό τύπο. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 265].

τό φρόνιμον - τό παιγνιώδες: υποκείμενα στο **τό ἀπολιπεῖν**. **ἐκ τῆς ψυχῆς**: εμπρόθ. προσδ. απομάκρυνσης.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. εἵλκεμέν ἀπό τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἵλκον δέ οἱ ὑπηρέται**: ο Σάτυρος και οι βοηθοί του τράβηξαν τον Θηραμένη που είχε πιαστεί από το βωμό της βουλής. Η ίδια λέξη επαναλαμβάνεται δύο φορές για να υποδηλώσει ένταση και πάθος.
- 2. ἡσυχίαν εἶχεν**: όταν ο Σάτυρος και οι βοηθοί του απέσπασαν βίαια το Θηραμένη από το βωμό της βουλής, στον οποίο είχε καταφύγει ως ικέτης, οι υπόλοιποι βουλευτές μόνο παρακολουθούσαν τα συμβάντα έντρομοι και σιωπηλοί.
- 3. μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα**: οι κραυγές του Θηραμένη δε οφείλονταν σε φόβο και δειλία· αντίθετα προσπαθούσε να εξεγείρει το λαό με το θάνατό του εναντίον των τριάκοντα και των παράνομων ενεργειών τους.

4. **κώνειον**: παχύρρευστη ουσία με δυσάρεστη οσμή που παρασκευαζόταν από τα φύλλα του ομώνυμου φυτού. Επέφερε αργά και ανώδυνα την παράλυση και το θάνατο του καταδικασμένου.
5. **ἀποκοτταβίσαντα**: το ρήμα παράγεται από τη λέξη "κότταβος" που ήταν νεανικό παιχνίδι στα συμπόσια. Οι παίκτες σημάδευαν από μακριά μια λεκάνη πετώντας μέσα το κρασί, που είχε απομείνει στο ποτήρι τους, προφέροντας συγχρόνως το όνομα του αγαπημένου προσώπου. Έτσι ο Θηραμένης, την τελευταία στιγμή της ζωής του, κάνει πνεύμα καθώς δοκιμάζει με το υπολειπόμενο κώνειο - την αγάπη του Κριτία.
6. **μήτε τό φρόνιμον μήτε τό παιγνιώδες ἀπολιπεῖνέκ τῆς ψυχῆς**: εντύπωση προκαλεί η αυτοκυριαρχία του Θηραμένη στις τελευταίες στιγμές της ζωής του, ο οποίος δεν έχασε το χιούμορ του μπροστά στον επερχόμενο θάνατο.
Η ετοιμολογία και το λογοπαίγνιό του, κάνουν τον αναγνώστη να λησμονεί την προηγούμενη προδοτική του στάση εναντίον της πόλης.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **σχῆμα κατά σύνεση ή κατά το νοούμενο**: ή βουλή [: οί βουλευταί].
2. **σχῆμα λιτότητας**: οὐκ ἀγνοοῦντες [: γνωρίζοντες καλῶς].
3. **περίφραση**: ἡσυχίαν εἶχεν.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Ο Σάτυρος, επικεφαλής των Έντεκα, προσπαθεί να τραβήξει με τη βία το Θηραμένη από το βωμό ενώ εκείνος ζητά βοήθεια από θεούς και ανθρώπους. Οι βουλευτές είναι ανίκανοι να αντιδράσουν επειδή φοβούνται την ομάδα των νεαρών του Κριτία οι οποίοι είναι οπλισμένοι με μαχαίρια και στέκουν στα κιγκλιδώματα της βουλής.

Η ομάδα των Έντεκα σέρνει με τη βία το Θηραμένη στον τόπο της εκτέλεσης, περνώντας τον πρώτα μέσα από την αγορά. Ο Θηραμένης φωνάζει και ενώ ο Σάτυρος του λέει να σταματήσει εκείνος απαντά πως ακόμα κι αν σωπάσει θα υποφέρει το ίδιο. Ο Θηραμένης ψύχραιμα πίνει το κώνειο διατηρώντας την ψυχραιμία και το πνεύμα του ως το τέλος. Αφιερώνει μάλιστα τις τελευταίες σταγόνες του δηλητηρίου "στον ωραίο Κριτία". Από τη στάση του αυτή είναι πράγματι αξιοθαύμαστος.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: ἔλκω, ἐπικαλοῦμαι, ἀπάγω, φημί, παρίσταμαι*

Απάντηση:

Λέξεις: Ομόρριζα στη Νεοελληνική

ἔλκω	έλξη	-	ανέλιξη
ἐπικαλοῦμαι	κλήση	-	παρακλήση
ἀπάγω	αγωγή	-	παραγωγή
φημί	φήμη	-	απόφαση
παρίσταμαι	στάση	-	κατάσταση

Ερώτηση 2η *Η λέξη φήμη παράγεται από το:*

α) φημί

β) φημίζω

γ) φάσκω

Απάντηση:

Η λέξη φήμη παράγεται από το φημί.

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

α) εἰκός:	μετοχή παρακειμένου του ἔοικα.
β) καθορᾶν:	απαρέμφατο μέλλοντα του καθορῶ.
γ) πλήρες:	αιτιατική ενικού του επιθ. ὁ, ἡ πλήρης.
δ) ἀποθνήσκειν:	απαρέμφατο αορίστου β' του ἀποθνήσκω.
ε) ἔπιε:	οριστική αορίστου β' του πίνω.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ, ε.

Ερώτηση 4η *Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

α) ταῦτα:	σύστοιχο αντικείμενο στο εἶπεν.
β) ἀπό τοῦ βωμοῦ:	εμπρόθ. προσδ. της απομάκρυνσης.
γ) καθορᾶν:	απαρέμφατο της αναφοράς.
δ) οὐκ ἄγνοοῦντες:	αιτιολογική μετοχή.
ε) δρυφάκτοις:	υποκείμενο στη μετοχή ὀρώσα.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, δ.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η πρόταση *ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν*;

- α] αιτιολογική
- β] πλάγια ερωτηματική
- γ] ειδική

Απάντηση:

Η πρόταση *ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν* είναι δευτερεύουσα ειδική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

Α	Β
1. ὑπνρέτης	α. θρηνώ
2. ἐγχειρίδια	β. θαυμαστός
3. ῥῆμα	γ. ξιφίδια
4. οἰμῶζω	δ. βοηθός
5. ἀγαστός	ε. λόγος

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-δ, 2-γ, 3-ε, 4-α, 5-β.

Ερώτηση 7η Ποια συναισθήματα προκαλεί η αυτοκυριαρχία του Θηραμένη σ' αυτές τις τελευταίες του στιγμές;

Απάντηση: Εντύπωση προκαλεί η αυτοκυριαρχία του Θηραμένη στις τελευταίες στιγμές της ζωής του, ο οποίος δεν έχασε το χιούμορ του μπροστά στον επερχόμενο θάνατο.

Η ετοιμολογία και το λογοπαίγνιό του, κάνουν τον αναγνώστη να λησμονεί την προηγούμενη προδοτική του στάση εναντίον της πόλης.

Ερώτηση 8η Τι γνωρίζετε για το κώνειο;

Απάντηση: Παχύρρευστη ουσία με δυσάρεστη οσμή που παρασκευαζόταν από τα φύλλα του ομώνυμου φυτού. Επέφερε αργά και ανώδυνα την παράλυση και το θάνατο του καταδικασμένου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 92]

Ερώτηση 1η Ποια ήταν η αρχική αντίδραση της Βουλής σε όσα είπε ο Θηραμένης; Ποια αλλαγή στάσης παρατηρείτε;

- α] μετά την παρέμβαση του Κριτία,

β] μετά τα τελευταία λόγια του Θραμένη;

Απάντησιν:

Η Βουλή, μόλις άκουσε την απολογία του Θραμένη, έδειξε ευνοϊκές διαθεσεις απέναντί του και ήταν πρόθυμος να τον αθώώσει.

Όμως μετά την παρέμβαση του Κριτία φοβήθηκε και άλλαξε στάση. Γι' αυτό και αποδέχτηκε τη θανατική ποινή που επέβαλε ο Κριτίας αδιαφορώντας για τις εκκλήσεις του Θραμένη.

Ερώτησιν 2η Γιατί η σύλληψη του Θραμένη μέσα στο δικαστήριο ήταν ανόσια και άδικη;

Απάντησιν:

Η σύλληψη του Θραμένη ήταν ανόσια, γιατί έγινε πάνω στο βωμό που υπήρχε μέσα στο χώρο της βουλής με παραβίαση του θρησκευτικού ασύλου· συνάμα ήταν και άδικη, αφού έγινε με παράβαση των νόμων· την απόφαση δεν την εξέδωσε το αρμόδιο δικαστήριο, αλλά ο ίδιος ο Κριτίας, αφού καταπάτησε το νόμο.

Ερώτησιν 3η Να γραφεί η § 50 με τις εξής αλλαγές:

ό **Θραμένης** = **οί φεύγοντες** [= οι κατηγορούμενοι], **Κριτίας** = **οι διώκοντες** [= οι κατήγοροι], ή **Βουλή** = **οι βουλευταί**.

Απάντησιν:

Ός δέ οί φεύγοντες είπόντες ταῦτα έπαύσαντο καί οί βουλευταί δῆλοι έγένοντο εύμενως έπιθορυβήσαντες, γνόντες οί διώκοντες ότι εί έπιτρέψουσι τῇ βουλῇ διαψηφί-ζεσθαι περί αὐτῶν [τῶν φευγόντων], αναφεύξοιντο [οί φεύγοντες] καί τοῦτο οὐ βιωτόν ήγησάμενοι, προσελθόντες καί διαλεχθέντες τι τοῖς τριάκοντα εξέηλθον, καί έπιστήναι έκέλευσαν τούς τά έγχειρίδια έχοντας φανερώς τῇ βουλῇ επί τοῖς δρυφάκτοις.

Ερώτησιν 4η Με ποιες απλές ή σύνθετες λέξεις των παραγράφων 50-51 έχουν ετυμολογική συγγένεια οι παρακάτω λέξεις της ν.ε.: **αλοιφή, άνεση, απάτη, απολυμαίνω, επιστάτης, επιτροπή, λόγος, λύματα, φυγή, ψήφος;**

Απάντησιν:

αλοιφή	-	έξαλείφω
άνεση	-	άνήσομεν [άνιημι]
απάτη	-	έξαπατωμένους
απολυμαίνω	-	λυμαινόμενον
επιστάτης	-	έπιστήναι/έπιτρέπη/έπιτρέψειν
λόγος	-	διαλεχθείς
λύματα	-	λυμαινόμενον
φυγή	-	αναφεύξοιτο
ψήφος	-	διαψηφίζεσθαι

Ερώτηση 5n Πώς χαρακτηρίζετε τον Κριτία από τις πράξεις του και τα λόγια του;

Απάντηση:

Ο Κριτίας χαρακτηρίζεται ασεβής, παράνομος, άδικος και φανατικός. Άδικες και παράνομες είναι όλες οι πράξεις και ενέργειές του. Στην περίπτωση του Θηραμένη, ο Κριτίας παρέβη το νόμο των τριάκοντα, σύμφωνα με τον οποίο αρμόδιοι για τη θανατική καταδίκη των τρισχιλίων ήταν οι βουλευτές και όχι οι τριάκοντα. Έτσι, καταλύθηκε κάθε έννοια νομιμότητας. Εξάλλου, η απόσπαση ικέτη από το βωμό των θεών ήταν για τους αρχαίους πράξη ασεβής.

Ερώτηση 6n Οι λόγοι του Θηραμένη [§§ 52-53] να γραφούν με τις εξής αλλαγές: *ἐγώ = ἡμεῖς, Κριτίας = τριάκοντα.*

Απάντηση:

"Ἡμεῖς δ' ἔφασαν, ὧ ἄνδρες, ἵκετεύομεν τά πάντων ἐννομώτατα, μή ἐπὶ τοῖς τριάκοντα εἶναι ἐξαλείφειν μήτε ἡμᾶς μήτε ὑμῶν ὃν ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὅνπερ νόμον οὗτοι ἔγραψαν περὶ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ, κατὰ τοῦτον καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τήν κρίσιν εἶναι.

Καί τοῦτο μὲν, ἔφασαν, μά τούς θεούς οὐκ ἀγνοοῦμεν, ὅτι οὐδέν ἡμῖν ἀρκέσει ὅδε ὁ βωμός, ἀλλὰ βουλόμεθα καὶ τοῦτο ἐπιδείξαι, ὅτι οὗτοι, οὐ μόνον εἰσὶ περὶ ἀνθρώπους ἀδικώτατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ θεούς ἀσεβέστατοι. Ὑμῶν μέντοι, ἔφασαν, ὧ ἄνδρες καλοὶ καγαθοὶ, θαυμάζομεν, εἰ μή βοηθήσετε ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα γινώσκοντες, ὅτι οὐδέν τό ἡμῶν [ἐκάστου] ἡμέτερον ὄνομα εὐεξαλειπότερον ἢ τό ὑμῶν ἐκάστου".

Ερώτηση 7n Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί ο Θηραμένης να υπερασπιστεί τον εαυτό του;

Ποιο ήταν το τελευταίο όπλο της "υπερασπιστικής γραμμής" του Θηραμένη;

Απάντηση:

Τα επιχειρήματα με τα οποία ο Θηραμένης υπερασπίζει τον εαυτό του ήταν τα ακόλουθα:

1] Ο Κριτίας δεν έχει καμιά αρμοδιότητα να τον διαγράψει από τον κατάλογο των τρισχιλίων.

2] Ο Κριτίας παραβιάζει το νόμο που οι ίδιοι οι τριάκοντα έγραψαν, σύμφωνα με τον οποίο αρμόδιοι για τη θανατική καταδίκη των τρισχιλίων ήταν οι βουλευτές και όχι οι τριάκοντα.

3] Η υπακοή στους νόμους είναι υπέρτατο καθήκον όλων. Ο Κριτίας με τις ενέργειές του παραβαίνει το νόμο και καταλύει κάθε έννοια νομιμότητας.

4] Η ασέβεια προς τους θεούς τιμωρείται. Ο Κριτίας με τους υποτακτικούς του διαπράττει ασεβή πράξη, γιατί αποσπά βίαια ικέτη από το βωμό των θεών.

5] Ο Θηραμένης διαθέτει καλή φήμη και μεγάλο όνομα. Προειδοποιεί λοιπόν τους

βουλευτές, που δε διαθέτουν το μεγάλο όνομα του Θηραμένη, ότι αν δεν ενδιαφερθούν για να σταματήσουν οι αυθαιρεσίες του Κριτία, τότε θα έχουν και αυτοί την ίδια τύχη.

Το τελευταίο όπλο της "υπερασπιστικής γραμμής" του Θηραμένη ήταν οι έντονες διαμαρτυρίες και οι δυνατές κραυγές του, όταν τον οδηγούσαν διαμέσου της αγοράς. Επεκαλείτο μάλιστα θεούς και ανθρώπους να δουν αυτά που γίνονταν. Ήλπιζε ότι μ' αυτό τον τρόπο θα εξεγειρόταν ο λαός κατά των τριάκοντα τυράννων.

Ερώτηση 8η Οι λέξεις της στήλης Α να συνδεθούν με τις στήλες Β και Γ [όπως στο παράδειγμα]:

Α	Β	Γ
[οι λέξεις/φράσεις ζουν]	[είναι]	[συμπληρώνουν/προσδιορί- ζουν]
1. δήλη	α. υποκείμενο	Α. ἐπιστῆναι
2. διαψηφίζεσθαι	β. υποκείμενο	Β. ἡμῖν
3. βιωτόν	γ. κατηγορούμενο	Γ. ἀποθνήσκειν
4. τούς ἔχοντας	δ. κατηγορούμενο	Δ. ἐπιτρέψοι
5. ἐξαπατωμένους	ε. αντικείμενο	Ε. τοῦτο
6. μηδένα	στ. κατηγ. μετοχή	ΣΤ. βουλή
7. θανατοῦν	ζ. κατηγ. μετοχή	Ζ. τούς φίλους
8. ἅσιν	η. απαρ. της αναφοράς	Η. κυρίους
Απάντηση:		
[1-δ-ΣΤ], [2-ε-Δ], [3-γ-Ε], [4-β-Α], [5-στ-Ζ], [6-α-Γ], [7-η-Η], [8-ζ-Β].		

Ερώτηση 9η Υπογραμμίστε τη σωστή απάντηση:

Η μετοχή ἡγουμένου [§ 54] είναι:

α] κατηγορηματική

β] τροπική

γ] αιτιολογική

δ] εναντιωματική

Απάντηση:

Η μετοχή ἡγουμένου είναι τροπική.

Ερώτηση 10η Οι μετοχές της στήλης Α να συνδεθούν με τις δευτερεύουσες προτάσεις της στήλης Β στις οποίες αντιστοιχούν:

Α	Β
α] ἀκούσας	α] ἐπειδάν ἀκούσῃ
	εἰ ἤκουσε
	εἰ καί ἤκουσε
	ὅτι ἤκουσε

β] γινώσκοντες

β] ἐπεὶ γινώσκετε
εἰ καὶ γινώσκετε
ἐάν γινώσκητε
ἵνα γινώσκητε

Α π ά ν τ ι σ η:

ἀκούσας - ὅτι ἤκουσε
γινώσκοντες - εἰ καὶ γινώσκετε

Ε ρ ώ τ η σ η 11n Το τμήμα "ὁ Θηραμένης... παρῆσαν" [§ 55] να γραφεί με τις εξής αλλαγές: Θηραμένης = οἱ φεύγοντες, ἡ βουλή = οἱ βουλευταί.

Α π ά ν τ ι σ η:

Οἱ δέ φεύγοντες ὥσπερ εἰκός καὶ θεοὺς ἐπεκαλοῦντο καὶ ἀνθρώπους καθορᾶν τὰ γινόμενα. Οἱ δέ βουλευταί ἡσυχίαν εἶχον, ὀρῶντες καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω... παρῆσαν.

Ε ρ ώ τ η σ η 12n Οι προτάσεις της στήλης Α να συνδεθούν με τον κατάλληλο χαρακτηρισμό της στήλης Β.

Α

ὥς ταῦτα εἶπεν
ὥσπερ εἰκός
ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν
οἷα ἔπασχε
εἰ μὴ σιωπήσειεν
ἐπεὶ ... τό κώνειον ἔπιε

Α π ά ν τ ι σ η:

Α

ὥς ταῦτα εἶπεν
ὥσπερ εἰκός
ὅτι ἐγχειρίδια ἔχοντες παρῆσαν
οἷα ἔπασχε
εἰ μὴ σιωπήσειεν
ἐπεὶ ... τό κώνειον ἔπιε

Β

πλάγια ερωτηματική
χρονική
υποθετική
χρονική
αναφορική
ειδική

Β

χρονική πρόταση
αναφορική
ειδική πρόταση
πλάγια ερωτηματική πρόταση
υποθετική πρόταση
χρονική πρόταση

Ε ρ ώ τ η σ η 13n Από την αφήγηση των γεγονότων ότι ο Ξενοφών βλέπει με συμπάθεια τον Θηραμένη. Ποια στοιχεία το δηλώνουν αυτό;

Α π ά ν τ ι σ η:

Ο ιστορικός, καθώς αφηγείται τα γεγονότα της δίκης-παρωδίας, προβάλλει τις αθαιρεσίες των τριάκοντα και παρουσιάζει το Θηραμένη ως θύμα της ασυνδοσίας τους. Έτσι, έμμεσα δείχνει τη συμπάθειά του στο Θηραμένη. Άμεσα όμως αυτή και ρητά τονίζεται στο τέλος της παραγρ. 56, όπου υμνεί την αξιοπρεπή στάση του θύματος,

το ήθος του αλλά και την αυτοκυριαρχία και το χιούμορ του ακόμα και την ώρα του θανάτου του.

Ερώτηση 14n *Η καταδίκη του Θηραμένη ήταν προσχεδιασμένη. Ποια σημεία του κειμένου αποκαλύπτουν τη σκευωρία.*

Απάντηση:

Το ότι η καταδίκη του Θηραμένη ήταν προσχεδιασμένη αποκαλύπτεται από τα εξής σημεία του κειμένου.

α] ο Κριτίας δεν επέτρεψε στους βουλευτές να ψηφίσουν για τη τύχη του Θηραμένη, όταν κατάλαβε πως η ψήφος τους θα ήταν αθωωτική.

β] προσκάλεσε τους μαχαιροφόρους νεαρούς μέσα στο χώρο της βουλής, με σκοπό να αποθαρρύνει κάθε φωνή διαμαρτυρίας στην προαποφασισμένη καταδίκη του μετριοπαθούς Θηραμένη.

γ] αφαιρεί αυθαίρετα το όνομα του Θηραμένη από το κατάλογο των τρισχιλίων ολιγαρχικών, διότι αυτοί δεν μπορούσαν να καταδικαστούν χωρίς τη ψήφο της βουλής.

δ] εκμεταλλεύεται την αδράνεια που έδειξαν οι βουλευτές και τους αναγκάζει να επωμιστούν συλλογικά την ευθύνη της καταδίκης του Θηραμένη.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 94]

Ερώτηση 1n *Να παρατηρήσετε το σχέδιο της Αγοράς των Αθηνών. Ποια εντύπωση δημιουργείται για τις σχέσεις θρησκευτικής και πολιτικής ζωής. Υπάρχουν παρόμοιες σχέσεις στη σύγχρονη εποχή;*

Απάντηση:

Το σχέδιο της Αγοράς των Αθηναίων δείχνει ότι συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο κέντρα της θρησκευτικής και της πολιτικής ζωής. Έτσι, βλέπουμε βωμούς, ιερά και ναούς που αφορούν τη λατρεία των πιστών και τη σχέση τους με το θείο· παράλληλα, παρατηρούμε κτήρια του πολιτικού και δικαστικού βίου, όπως στρατηγείο, δημόσια γραφεία, βουλευτήρια, δικαστήρια. Όλα αυτά συνυφαίνονται στον ίδιο χώρο και χρόνο σε μια ενιαία έκφραση που μαρτυρεί ότι ο αρχαίος Αθηναίος ήταν ον βαθιά θρησκευόμενο και συνάμα πολιτική ύπαρξη.

Σήμερα, ωστόσο, υπάρχει σαφής διαχωρισμός στους δύο αυτούς τομείς της ζωής. Τα θρησκευτικά κέντρα δε συνυπάρχουν με τα πολιτικά [και γι' αυτό ίσως η πολιτική δε διακρίνεται και πολύ για την ηθική].

Ερώτηση 2n *Να αιτιολογηθεί η αντιφατική στάση της Βουλής σε δύο διαφορετικά σημεία της συνεδρίας: "εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα" [§ 50] και "ἡσυχίαν εἶχε" [§ 55];*

Α π ά ν τ η σ η:

Η πρώτη φράση ["εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα"] αναφέρεται στην αντίδραση των βουλευτών, οι οποίοι φαίνεται να πείστηκαν από τα επιχειρήματα του Θηραμένη κατά τη διάρκεια της απολογίας του. Επιδοκιμάζοντας λοιπόν το λόγο του και εκφράζοντας έτσι τα ειλικρινή αισθήματά τους, όλα έδειχναν ότι οι βουλευτές θα τον αθώωναν.

Όταν όμως αντίκρισαν τους νεαρούς παρακρατικούς οπλισμένους με ξιφίδια, οι βουλευτές έντρομοι ["ήσυχίαν εἶχον"].

Κανένας δεν τόλμησε να αντιδράσει μπροστά στους ενόπλους, διότι προείχε πλέον η προσωπική επιβίωση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 18n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 1

Θηραμένης μέν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα, ὥς ἐξόν ἦδη αὐτοῖς τυραννεῖν ἀδεῶς, προεῖπον μέν τοῖς ἔξω τοῦ καταλόγου μή εἰσιέναι εἰς τό ἄστυ, ἧγον δέ ἐκ τῶν χωρίων, ἵν' αὐτοὶ καὶ οἱ φίλοι τοὺς τούτων ἀγροὺς ἔχοιεν. Φευγόντων δέ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐντεῦθεν πολλοὺς ἄγοντες ἐνέπλησαν καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων.

ΠΡΟΣΕΞΕ Η παράγραφος 1 του 4 κεφ. διδάσκεται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Ο Θηραμένης, λοιπόν, έτσι πέθανε· και οι τριάκοντα, επειδή κατά την άποψή τους μπορούσαν πλέον να ασκούν άφοβα την τυραννική εξουσία, έβγαλαν διαταγή σ' αυτούς που ήταν έξω από τον κατάλογο να μην μπαίνουν στην πόλη και ακόμα τους άρπαξαν και τους έδιωχναν από τα κτήματά τους, για να πάρουν αυτοί και οι φίλοι [τους] τα χωράφια τους. Και ενώ [αυτοί] κατέφευγαν στον Πειραιά, επειδή άρπαξαν και έδιωχναν πολλούς και από εκεί [δηλ. από τον Πειραιά], γέμισαν και τα Μέγαρα και τη Θήβα από αυτοεξόριστους.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. Θηραμένης μέν δὴ οὕτως ἀπέθανεν:** ο Θηραμένης καταδικάστηκε σε θάνατο το φθινόπωρο του 404 π.χ., αλλά, όπως θα δούμε στη συνέχεια, ο θάνατός του θα είναι η αρχή του τέλους των τριάκοντα ομοϊδεατών του.
- 2. τυραννεῖν ἀδεῶς:** ύστερα από τη μάταιη προσπάθεια του Θηραμένη να περιορίσει τις υπερβολικές βιαιότητες και τις ακρότητες, επικράτησε η ομάδα των "σκληρών" του καθεστώτος των τριάκοντα. Έτσι η σκληρότητα του καθεστώτος έφτασε σε ακραίες μορφές: με αρχηγό τον Κριτία εξαπολύθηκε στην Αθήνα κύμα τρομοκρατίας με διώξεις πολιτών, καταπάτηση περιουσιών από τους οπαδούς της τυραννίας και εκτελέσεις αντιφρονούντων πολιτών.
- 3. μή εἰσιέναι εἰς τό ἄστυ [ἄστυ]:** μ' αυτό το όνομα ήταν γνωστή η πόλη των Αθηνών. Από τώρα και στο εξής, με νέο διάταγμα της ολιγαρχικής συμμορίας, δεν επιτρέπεται να μπουνε στο κέντρο της πόλης όσοι πολίτες είχαν υποστεί διώξεις στην ύπαιθρο της Αττικής.
- 4. Φευγόντων δέ εἰς τόν Πειραιᾶ:** όσοι Αθηναίοι πολίτες δεν ήταν γραμμένοι στον κατάλογο των τρισχιλίων κατέφευγαν στον Πειραιά. Στην περιοχή του Πειραιά, από δεκαετίες πριν, είχε διαμορφωθεί μια παράδοση δημοκρατικής πλειοψηφίας την οποία συγκροτούσαν τα πληρώματα του στόλου, οι έμποροι, οι ναυτικοί και οι μέτοικοι. Ο Διόδωρος μας πληροφορεί ότι ο μισός πληθυσμός της Αθήνας κατέφυγε στον Πειραιά, ενώ ο Ισοκράτης επισημαίνει ότι εξορίστηκαν περισσότεροι από 5.000 Αθηναίοι και φονεύτηκαν 1.500 περίπου. Πρόκειται δηλαδή για συστηματικό διωγμό των δημοκρατικών πολιτών.
- 5. καί ἐντεῦθεν πολλούς ἄγοντες:** επειδή οι τριάκοντα και οι άνθρωποί τους αντιλήφθηκαν ότι η συνάθροιση των δημοκρατικών στον Πειραιά ήταν επικίνδυνη για το καθεστώς τους, συνέχισαν τους διωγμούς των αντιπάλων τους και στον Πειραιά.
- 6. ἐνέπλησαν καί τὰ Μέγαρα καί τὰς Θήβας τῶν ὑποχωρούντων:** οι αυτοεξόριστοι και οι φυγάδες ζήτησαν άσυλο, εκτός από τον Πειραιά, και σε άλλες κοντινές πόλεις, όπως στα Μέγαρα και στη Θήβα. Ο Ξενοφών περιγράφοντας ειρωνικά την κατάσταση αναφέρει πως "και τα Μέγαρα και η Θήβα πλημμύρισαν από πολιτικούς πρόσφυγες". Όσο όμως μεγάλωνε το κύμα των πολιτικών προσφύγων τόσο άρχιζε να διαφαίνεται και ο κίνδυνος να οργανωθούν ένοπλες δημοκρατικές ομάδες. Για να προλάβουν λοιπόν τέτοιο ενδεχόμενο οι Λακεδαιμόνιοι,

που προστάτευαν τους τριάκοντα, εξέδωσαν αυστηρή διαταγή σύμφωνα με την οποία, προέτρεπαν την κάθε πόλη-κράτος να μη δέχεται πλέον τους εξόριστους αλλά να τους στέλνει με τη βία πίσω στην Αθήνα.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Μετά την εκτέλεση του Θηραμένη, οι Τριάκοντα θεώρησαν ότι μπορούσαν να συνεχίσουν τις αυθαίρετες πράξεις τους και τα εγκλήματά τους. Προχώρησαν λοιπόν στην απαγόρευση όσων δεν είχαν γραφτεί στον κατάλογο, να μπαίνουν στην πόλη και στη δήμευση των περιουσιών πολλών απ' αυτών.

Πολλοί Αθηναίοι πολίτες για να σωθούν καταφεύγουν αρχικά στον Πειραιά και αργότερα στις γειτονικές πόλεις, όπως στα Μέγαρα και στη Θήβα.

Ε Ν Ο Τ Η Τ Α 19n

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 4, 2-4

Ἐκ δέ τούτου Θρασύβουλος ὀρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν ὥς σύν ἐβδομήκοντα Φυλὴν χωρίον καταλαμβάνειν ἰσχυρόν. Οἱ δέ τριάκοντα ἐβοήθουν ἐκ τοῦ ἄστεως σύν τε τοῖς τρισχιλίοις καὶ σύν τοῖς ἵππευσι καὶ μάλ' εὐμερίας οὔσης. Ἐπεὶ δέ ἀφίκοντο, εὐθύς μὲν θρασυνόμενοί τινες τῶν νέων προσέβαλον πρὸς τὸ χωρίον, καὶ ἐποίησαν μὲν οὐδέν, τραύματα δέ λαβόντες ἀπῆλθον. Βουλομένων δέ τῶν τριάκοντα ἀποτεικίζειν, ὅπως ἐκπολιορκήσειαν αὐτοὺς ἀποκλείσαντες τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιγίγνεται τῆς νυκτός χιῶν παμπληθής καὶ τῇ ὑστεραίᾳ. Οἱ δέ νιφόμενοι ἀπῆλθον τὸ ἄστυ, μάλα συκνοὺς τῶν σκευοφόρων ὑπὸ τῶν ἐκ Φυλῆς ἀποβαλόντες. Γινώσκοντες δέ ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν λεηλατήσοιεν, εἰ μή τις φυλακή ἔσοιτο, διαπέμπουσιν εἰς τὰς ἐσχατίας ὅσον πεντεκαίδεκα στάδια ἀπὸ Φυλῆς τοὺς τε Λακωνικοὺς πλὴν ὀλίγων φρουροὺς καὶ τῶν ἱππέων δύο φυλάς. Οὗτοι δέ στρατοπεδευσάμενοι ἐν χωρίῳ λασίῳ ἐφύλαττον.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 2-4 του 4 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Ὑστερα ἀπ' αὐτό ο Θρασύβουλος, ἀφοῦ ξεκίνησε ἀπὸ τῆς Θήβας, μαζί με ἄλλους ἐβδομήκοντα περίπου κατέλαβε τὴ Φυλὴν, περιοχὴ οχυρὴ. Καὶ οἱ τριάκοντα ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν πόλιν ἐναντίον τῶν δημοκρατικῶν μαζί με τοὺς τρεῖς χιλιάδες καὶ τοὺς ἱππεῖς, ἐνῶ ἦταν καλοκαιρία. Καὶ μόλις ἐφτάσαν [ἐκεῖ], ἀμέσως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς νέους, δείχνοντας μεγάλο θάρρος, ἔκαναν ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ οχυροῦ, δὲν κατόρθωσαν ὅμως τίποτε καὶ υποχώρησαν, ἀφοῦ τραυματίστηκαν. Καὶ ἐνῶ

ήθελαν οι τριάκοντα να αποκλείσουν [την περιοχή] με τείχος, με σκοπό να τους αναγκάσουν να παραδοθούν, αφού αποκλείσουν τους δρόμους του ανεφοδιασμού, τη νύχτα και την άλλη μέρα έπεσε άφθονο χιόνι. Αυτοί λοιπόν, ενώ έπεφτε χιόνι, επέστρεψαν στην πόλη [στην Αθήνα], αφού έχασαν από τις εξορμήσεις αυτών που βρίσκονταν στη Φυλή πάρα πολλούς απ' αυτούς που μετέφεραν τον οπλισμό. Επειδή όμως [οι τριάκοντα] γνώριζαν ότι [αυτοί δηλ. οι άνδρες του Θρασύβουλου] θα λεηλατούσαν και τους αγρούς, αν δεν υπήρχε κάποια φρουρά, έστειλαν στα σύνορα σε απόσταση δεκαπέντε περίπου σταδίων από τη Φυλή και τους Λακεδαιμόνιους φρουρούς, εκτός από λίγους, και δύο φυλές από τους ιππείς. Αυτοί λοιπόν, αφού στρατοπέδευαν σε μια περιοχή με πυκνή βλάστηση, φύλαγαν [την περιοχή].

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. Θρασύβουλος:** στρατιωτικός και πολιτικός της αρχαίας Αθήνας που έζησε στο τέλος του 5ου και στις αρχές του 4ου αιώνα. Όταν το 411 π.χ. καταλύθηκε στην Αθήνα το δημοκρατικό καθεστώς, επεδίωξε, μαζί με τον Θράσυλλο, την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το 404 π.χ. ήρθε σε ρήξη με τους ολιγαρχικούς, οι οποίοι προσπάθησαν να τον εξουδετερώσουν, γι' αυτό και έφυγε στη Θήβα όπου οργάνωσε εθελοντικό σώμα αυτοεξόριστων Αθηναίων. Αφού κατέλαβε το φρούριο της Φυλής στην Πάρνηθα και κατόπιν τον Πειραιά, αποκατέστησε την αθηναϊκή δημοκρατία πετυχαίνοντας τη συμφιλίωση των πολιτών. Και αυτή ήταν η μεγαλύτερη υπηρεσία του προς την πατρίδα.
- 2. ἐκ Θηβῶν:** εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι Θηβαίοι, άσπονδοι εχθροί των Αθηναίων, υποδέχονται και βοηθούν με μεγάλη προθυμία εκείνους που, στο συνέδριο της Σπάρτης, ζητούσαν την ολοκληρωτική τους καταστροφή.
- 3. Φυλήν:** η φυλή, που βρίσκεται μεταξύ του Κιθαιρώνα και της Πάρνηθας, ήταν οχυρή τοποθεσία στα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου. Μετά τη λήξη του πολέμου οι τριάκοντα είχαν αφήσει ανοχύρωτα όλα τα φρούρια της Αττικής.
- 4. Θρασύβουλος σύν ἑβδομήκοντα:** επειδή στο οχυρό της φυλής δεν είχε εγκατασταθεί φρουρά από τους τριάκοντα, ο Θρασύβουλος με λίγους άντρες το κατέλαβε εύκολα, για να το κάνει στο εξής ορμητήριό του.
- 5. ἀποκλείσαντες τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιτηδείων:** όταν οι τριάκοντα αντιλήφθηκαν ότι

οι δημοκρατικοί, με αρχηγό τον Θρασύβουλο, οχυρώθηκαν στο φρούριο της Φυλής, θέλησαν να χτίσουν τείχος γύρω από το φρούριο με σκοπό να τους αποκλείσουν και να αποκόψουν τους δρόμους ανεφοδιασμού.

6. συχνούς τῶν σκευοφόρων ἀποβαλόντες: αυτό σημαίνει ότι η προσπάθεια των τριάκοντα να αποκλείσουν τους δημοκρατικούς απέτυχε και ότι οι επαναστάτες, αφού βγήκαν από το φρούριο, κατεδίωξαν το ολιγαρχικό άγημα.

7. εἰς τὰς ἐσχατίας: εννοεί τις Αχαρχές.

8. ἐν χωρίῳ λασίῳ ἐφύλαττον: οι τριάκοντα φοβούνται μήπως ο Θρασύβουλος προβεί σε λεηλασίες της υπαίθρου για να εξασφαλίσει εφόδια. Γι' αυτό και στέλνουν τμήματα των Λακεδαιμονίων φρουρών και δύο φυλές ιππέων, που στρατοπεδεύουν κοντά στη Φυλή και σε περιοχή με πυκνή βλάστηση.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

- 1. σχήμα υπερβατό:** α] χωρίον καταλαμβάνει ισχυρόν
β] τους τε Λακωνικούς πλὴν ὀλίγων φρουρούς.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Θρασύβουλος ξεκινώντας από τη Θήβα καταλαμβάνει το φρούριο της Φυλής, το οποίο βρίσκεται έξω από την Αθήνα. Οι Τριάκοντα με ισχυρές δυνάμεις κινήθηκαν εναντίον τους. Η πρώτη επίθεσή τους στο οχυρό απέτυχε. Μετά από αυτό έβαλαν σκοπό να πολιορκήσουν τους δημοκρατικούς για να παραδοθούν. Το σχέδιό τους απέτυχε επειδή το πολύ χιόνι που έπεσε στην περιοχή, τους ανάγκασε να επιστρέψουν στην Αθήνα και μάλιστα με πολλές απώλειες. Αμέσως μετά για να προστατεύσουν την ύπαιθρο από τυχόν λεηλασίες, έστειλαν οι Τριάκοντα δυνάμεις για να στρατοπεδεύσουν σε μια περιοχή κοντά στη Φυλή.

ΕΝΟΤΗΤΑ 20n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2',
Κεφ. 4, 5-7

Ὁ δέ Θρασύβουλος, ἤδη συνειληγμένων εἰς τὴν Φυλὴν περὶ ἐπτακοσίους, λαβὼν αὐτοὺς καταβαίνει τῆς νυκτός· θέμενος δέ τὰ ὅπλα ὅσον τρία ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῶν φρουρῶν ἡσυχίαν εἶχεν. Ἐπεὶ δέ πρὸς ἡμέραν ἐγίγνετο, καὶ ἤδη ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὀπλῶν, καὶ οἱ ἵπποκόμοι ψήχοντες τοὺς ἵππους ψόφον ἐποίουν, ἐν τούτῳ ἀναλαμβάνοντες οἱ περὶ Θρασύβουλον τὰ ὅπλα δρόμῳ προσέπιπον· καὶ ἔστι μὲν οὖς αὐτῶν κατέβαλον, πάντας δέ τρεψάμενοι ἐδίωξαν ἕξ ἢ ἐπτά στάδια, καὶ ἀπέκτειναν τῶν μὲν ὀπλιτῶν πλεον ἢ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, τῶν δέ ἱππέων Νικόστρατόν τε τὸν καλὸν ἐπικαλούμενον, καὶ ἄλλους δέ δύο, ἐπὶ καταλαβόντες ἐν ταῖς εὐναῖς. Ἐπαναχωρήσαντες δέ καὶ τροπαιὸν στησάμενοι καὶ συσκευασάμενοι ὅπλα τε ὅσα ἔλαβον καὶ σκεύη ἀπῆλθον ἐπὶ Φυλῆς. Οἱ δέ ἕξ ἄστεως ἱππεῖς βοηθήσαντες τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἐπὶ εἶδον, προσμείναντες δ' ἕως τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο οἱ προσήκοντες ἀνεχώρησαν εἰς ἄστυ.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οἱ παράγραφοι 5-7 του 4 κεφ. διδάσκονται ἀπὸ μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλ. τοῦ σχολ. βιβλ.]

Ο Θρασύβουλος ὁμως, ὅταν πια εἶχαν συγκεντρωθεῖ στὴ Φυλὴ περίπου ἐπτακόσιοι, αφοῦ τοὺς πήρε μαζί του, κατέβηκε τὴ νύχτα· καὶ αφοῦ στρατοπέδευσε σὲ ἀπόσταση τριῶν ἢ τεσσάρων περίπου σταδίων μακριὰ ἀπὸ τοὺς φρουροὺς, περίμενε. Ὅταν ὁμως ἀρχίζει νὰ ξημερώσει καὶ ὁ καθένας πια ξεμάκραινε ἀπὸ τὸν οπλισμὸ τοῦ ὅπου εἶχε ἀνάγκη, καὶ οἱ ἱπποκόμοι ξυστρίζοντας τὰ ἄλογα, ἔκαναν θόρυβο ἐκεῖνη τὴν ὥρα οἱ ἄνδρες τοῦ Θρασύβουλου, αφοῦ πήραν τὰ ὅπλα, τρέχο-

ντας έκαναν επίθεση εναντίον τους· και σκότωσαν μερικούς απ' αυτούς, και όλους τους άλλους, αφού τους έτρεψαν σε φυγή, τους κατάδιδωκαν σε απόσταση έξι ή επτά σταδίων, και σκότωσαν από τους οπλίτες περισσότερους από εκατόν είκοσι και από τους ιππείς και το Νικόστρατο τον ονομαζόμενο ωραίο και άλλους δύο, που τους βρήκαν ακόμη στο κρεβάτι. Και αφού γύρισαν πίσω και έστησαν τρόπαιο και περιμάζεψαν τα όπλα και τα σκεύη όσα πήραν [από τους εχθρούς] αναχώρησαν για τη Φυλή. Οι ιππείς όμως από την πόλη που ήρθαν για ενίσχυση δεν είδαν κανέναν πλέον από τους εχθρούς και αφού έμεινα έως ότου οι συγγενείς σήκωσαν τους νεκρούς από το πεδίο της μάχης για να τους κηδέψουν γύρισαν πίσω στην πόλη.

**Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η**

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **περί έπτακοσίους:** όπως γνωρίζουμε ο Θρασύβουλος κατέλαβε το φρούριο της φυλής με εβδομήντα μόνο άντρες· αργότερα όμως οι δημοκρατικοί πύκνωσαν τις τάξεις του Θρασύβουλου, γεγονός που εξηγείται σαν αντίδραση κατά του τυραννικού καθεστώτος. Είναι τόσο έντονη η αντίδραση αυτή ώστε, σε ελάχιστες μέρες, η δύναμη των δημοκρατικών στη Φυλή δεκαπλασιάζεται.
2. **καταβαίνει τῆς νυκτός:** επειδή το φρούριο της Φυλής βρισκόταν σε λόφο και θα γινόταν εύκολος στόχος των αντιπάλων, ο Θρασύβουλος, αντί να περιμένει μια οργανωμένη επίθεση των ολιγαρχικών, τολμά να κατέβει νύκτα στην πεδιάδα, πλησιάζοντας τους αντιπάλους, ώστε να επιχειρήσει αιφνιδιαστική επίθεση.
3. **τρία ή τέτταρα στάδια:** το στάδιον είναι μονάδα μήκους ίση περίπου με 185 μ. Επομένως ο Θρασύβουλος στρατοπέδευσε σε απόσταση 600 περίπου μ. από το άγημα των ολιγαρχικών.
4. **ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος:** οι στρατιώτες μόλις ξύπνησαν, άρχισαν νωθρά να κάνουν τις πρώτες τους ετοιμασίες. Ο Θρασύβουλος διάλεξε εκείνη τη στιγμή για να τους επιτεθεί, γνωρίζοντας καλά πως ο αιφνιδιασμός αποτελεί τον πιο σπουδαίο παράγοντα επιτυχίας για την έκβαση μιας μάχης.
5. **οἱ ἵπποκόμοι ψήχοντες τούς ἵππους:** [ψήκτρα = βούρτσα]. Πρόκειται για καθημερινή ασχολία των ιπποκόμων που γίνεται μετά την πρωινή έγερση.
6. **πάντας δέ τρεψάμενοι ἐδίωξαν:** ο αιφνιδιασμός ήταν απόλυτα πετυχημένος διότι η ξαφνική επίθεση στον κατάλληλο χρόνο δεν άφησε περιθώρια αντίδρασης από

την πλευρά των τριάκοντα. Έτσι για δεύτερη φορά ο Θρασύβουλος με την ομάδα των δημοκρατικών αναδεικνύεται νικητής.

7. **εἴκοσι καὶ ἑκατόν:** η νίκη του Θρασύβουλου και η απώλεια 120 οπλιτών, που προέρχονταν από τη φρουρά του Καλλίβιου, ενώ από τη μια μεριά έδωσε μεγάλο κουράγιο και ελπίδες στους δημοκρατικούς επαναστάτες, από την άλλη έκανε τους Τριάκοντα να ανησυχήσουν, γιατί έβλεπαν πως δεν είχαν ασφάλεια ούτε μέσα στο Άστυ και επιπλέον ο λαός, που ήταν εξαγριωμένος, μπορούσε απ' ώρα σε ώρα να ξεσηκωθεί.
8. **Νικόστρατον τόν καλόν:** [τον όμορφο]. Ίσως το επίθετο [καλός] να διέκρινε το συγκεκριμένο Νικόστρατο από κάποιον άλλον συνονόμάτο του.
9. **ἐν ταῖς εὐναῖς:** το κυβερνητικό ιππικό θα μπορούσε να είχε ξεφύγει αν ο Θρασύβουλος και οι στασιαστές δεν τους έβρισκαν ακόμη στα κρεβάτια τους.
10. **τρόπαιον:** πρόχειρο μνημείο νίκης που το έστηναν οι νικητές, με λάφυρα των ηττημένων, στο πεδίο της μάχης. Επειδή τα τρόπαια ήταν αφιερωμένα σε κάποιο θεό, κανείς στο μέλλον δε τολμούσε να τα πειράξει· ήταν πλέον ιερά.
11. **οἱ ἐξ ἄστεως ἵππεῖς:** είναι το κυβερνητικό ιππικό, που με εντολή των τριάκοντα, έσπευσε προς βοήθεια των ηττημένων· ήταν όμως αργά διότι ο Θρασύβουλος με τους επαναστατημένους δημοκρατικούς απεχώρησαν στο φρούριο της Φυλής.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. **Σχήμα πολυσύνδετο:** Έπαναχωρήσαντες καί στησάμενοι καί συσκευασάμενοι.

Ο Ξενοφών με την πολύχρονη στρατιωτική του εμπειρία, καταγράφει με ζωηρότητα και ακρίβεια και με θαυμαστή συντομία, την ακαταστασία που επικρατούσε στο στρατόπεδο των τριάκοντα αυτή τη στιγμή που μόλις ξυπνούσαν οι στρατιώτες και άρχιζαν τις πρώτες ατομικές ετοιμασίες, πριν το καθημερινό τους πρόγραμμα. Μερικοί δεν είχαν σηκωθεί ακόμη ["ἐν ταῖς εὐναῖς"], ενώ η ταχύτητα της επίθεσης των δημοκρατικών ήταν βασικός παράγοντας της επιτυχίας τους.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Στη Φυλή είχαν συγκεντρωθεί επτακόσιοι δημοκρατικοί. Εκείνοι πή-
ραν εντολή από τον Θρασύβουλο, κατά τη διάρκεια της νύχτας να στρα-
τοπεδεύσουν πολύ κοντά στους ολιγαρχικούς. Οι δημοκρατικοί με αρχη-

γό τον Θρασύβουλο αιφνιδίασαν τους ολιγαρχικούς και τους επιτέθηκαν. Οι περισσότεροι τράπηκαν σε φυγή ενώ πολλούς από αυτούς τους σκότωσαν πριν ακόμα προλάβουν να σηκωθούν από τα κρεβάτια τους. Μετά από αυτό, οι δημοκρατικοί έστησαν τρόπαιο για τη νίκη τους, συγκέντρωσαν οπλισμό και επέστρεψαν στη Φυλή. Όταν οι ενισχύσεις από την Αθήνα έφτασαν στο πεδίο της μάχης δεν βρήκαν κανέναν. Παρέμειναν όμως εκεί, μέχρι να περισυνελέξουν τους νεκρούς οι συγγενείς τους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 21n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 8

Ἐκ δέ τούτου οἱ τριάκοντα, οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα, ἐβουλήθησαν Ἐλευσίνα ἐξιδιώσασθαι, ὥστε εἶναι σφίσι καταφυγὴν, εἰ δεήσειε. Καί παραγγείλαντες τοῖς ἵππεῦσιν ἦλθον εἰς Ἐλευσίνα Κριτίας τε καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα· ἐξέτασιν τε ποιήσαντες ἐν τοῖς ἵππεῦσι, φάσκοντες εἰδέναι βούλεσθαι πόσοι εἶεν καὶ πόσης φυλακῆς προσδεήσονται, ἐκέλευον ἀπογράφεσθαι πάντας· τὸν δὲ ἀπογραφάμενον αἰεὶ διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν θάλατταν ἐξίεναι. Ἐπὶ δὲ τῷ αἰγιαλῷ τοὺς μὲν ἵππείας ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατέστησαν, τὸν δ' ἐξίόντα αἰεὶ οἱ ὑπηρεταὶ συνέδουν. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνειλημμένοι ἦσαν, Λυσίμαχον τὸν ἵππαρχον ἐκέλευον ἀναγαγόντα παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἔνδεκα.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Η παράγραφος 8 του 4 κεφ. διδάσκεται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Ὑστερα ἀπ' αὐτό, οἱ τριάκοντα, ἐπειδὴ σχημάτισαν τὴ γνώμη ὅτι δὲν ἦταν πια ἡ κατάσταση ἀσφαλὴς γι' αὐτούς, θέλησαν νὰ πάρουν στὴν δικαιοδοσίᾳ τους, τὴν Ἐλευσίνα, γιὰ νὰ εἶναι σ' αὐτούς καταφύγιο, ἀν παρουσιαζόταν ἀνάγκη. Καὶ ἀφοῦ ἔδωσαν ἐντολὴ στοὺς ἱππεῖς [νὰ τοὺς συναντήσουν], ἦρθαν στὴν Ἐλευσίνα ὁ Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι τριάκοντα· καὶ ἀφοῦ συγκέντρωσαν τοὺς κατοίκους καὶ ἔκαναν ἐπιθεώρηση, ἐνῶ οἱ ἱππεῖς εἶχαν κυκλώσει τὴν περιοχὴ, ἰσχυριζόμενοι ὅτι θέλουν νὰ γνωρίζουν πόσοι ἦταν καὶ πόση φρουρὰ ἐπιπλέον χρειάζονταν, διέταξαν νὰ καταγραφοῦν ὅλοι στὸν κατάλογο· [ἔδιναν διαταγὴ] ἀκόμη ἕνας ἕνας νὰ ἀπογραφόταν νὰ βγαίνει πρὸς τὴ θάλασσα μέσω τῆς μικρῆς πύλης. Κι αὐτοί [οἱ τριάκοντα] τοποθέτησαν [ἢ παρέταξαν] τοὺς ἱππεῖς στὴν παραλία δεξιὰ καὶ ἀριστερά [τῆς μικρῆς πύλης]

και αυτόν που κάθε φορά έβγαινε έξω οι υπηρέτες [των τριάκοντα] τον έδεναν χεροπόδαρα [ή σφικτά]. Όταν πια όλοι είχαν συλληφθεί, διέταξαν το Λυσίμαχο, τον ίππαρχο, αφού τους οδηγήσει [στην Αθήνα], να τους παραδώσει στους ένδεκα.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. οὐκέτι νομίζοντες ἀσφαλῆ σφίσι τὰ πράγματα: ο Θρασύβουλλος, ο αρχηγός της επανάστασης, μια νύκτα με 700 επαναστάτες κατεβαίνει στον κάμπο της Αττικής και αιφνιδιαστικά ρίχνεται ενάντια στο κυβερνητικό ιππικό και στους Σπαρτιάτες, αναγκάζοντάς τους να το βάλουν στα πόδια, αφού σκότωσε παραπάνω από εκατό και έπιασε και μερικούς αιχμαλώτους.

Η νίκη αυτή, ενώ από τη μια μεριά έδωσε μεγάλο κουράγιο και ελπίδες στους δημοκρατικούς επαναστάτες, από την άλλη έκανε τους Τριάντα να τρομοκρατηθούν, γιατί έβλεπαν πως δεν είχαν ασφάλεια ούτε μέσα στο Άστυ, διότι ο λαός ήταν εξαγριωμένος και μπορούσε από ώρα σε ώρα να ξεσηκωθεί.
2. ἐβουλήθησαν Ἐλευσῖνα ἐξιδιώσασθαι: η Ελευσίνα είναι πόλη κοντά στην Αθήνα, στην οποία υπήρχε το ιερό της Δήμητρας και της Κόρης [: Περσεφόνη]. Προβλέποντας λοιπόν οι τριάκοντα την ανατροπή τους από τους επαναστατημένους δημοκράτες του Θρασύβουλλου και θέλοντας να εξασφαλίσουν μια μελλοντική υποχώρηση, επιλέγουν την πιο κοντινή στην Αθήνα πόλη, την Ελευσίνα, που διέθετε φρούριο και από εκεί θα μπορούσαν να καταφύγουν ή στα Μέγαρα ή στην Κόρινθο, πόλεις προσκείμενες στην ολιγαρχία.
3. τοῖς ἱππεῦσιν: οι ιππεῖς ήταν πάντα αριστοκρατικοί και ανήκαν στο ολιγαρχικό κόμμα. Μέσω αυτών οι τριάκοντα θα ασκήσουν ψυχολογική πίεση στους κατοίκους της Ελευσίνας.
4. Κριτίας καὶ οἱ ἄλλοι τῶν τριάκοντα: ο Κριτίας, ο σκληρότερος από τους τριάκοντα, πρωτοστατούσε σ' όλες τις παράνομες ενέργειές τους.
5. ἐξέτασιν ποιήσαντες ἀπογράφεσθαι πάντας: οι τριάκοντα προσπαθούν να ελέγξουν τις γύρω από την Αθήνα κωμοπόλεις, με όπλα τη δύναμη και την τρομοκρατία· γι' αυτό διατάζουν απογραφή του πληθυσμού της Ελευσίνας. Για να πετύχει όμως η συγκέντρωση των κατοίκων της, οι τριάκοντα εξαπατούν τα μελλοντικά θύματά τους· συγκεντρώνουν τους πολίτες, δήθεν, για απογραφή

και ασκούν ψυχολογική βία στον πληθυσμό με την παρουσία των ιππέων. Φυσικά προφαίζονται ότι κάνουν αυτές τις ενέργειες, για να προστατεύσουν τους κατοίκους, από τυχόν επιδρομές του Θρασύβουλου, στέλνοντας επιπλέον φρουρούς για προστασία.

- 6. διά τῆς πυλίδος:** πρόκειται για μια μικρή πύλη που διέθετε το φρούριο της Ελευσίνας. Για να διευκολυνθεί η σύλληψη των Ελευσινίων τους υποχρέωναν να περνούν, ένας ένας που απογραφόταν, από την μικρή αυτή πύλη η οποία οδηγούσε στη θάλασσα· εκεί βέβαια τους περίμεναν οι ιππείς, για να τους παραδώσουν στους υπηρέτες οι οποίοι, με τη σειρά τους, έδεναν χειροπόδαρά όσους θεωρούσαν δημοκρατικούς και ομοϊδεάτες του Θρασύβουλου.
- 7. παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς ἔνδεκα:** ο αρχηγός του ιππικού, ο Λυσίμαχος, διατάχθηκε από τους τριάκοντα να παραδώσει τους Ελευσινίους στους "ένδεκα" για να προφυλακιστούν. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες του Λυσία και του Διόδωρου, οι τριάκοντα συνέλαβαν περίπου τριακόσιους και, χωρίς να απαγγελθεί καμιά κατηγορία, τους φόνευσαν με μία μόνο ψήφο, ενώ θα έπρεπε για κάθε κατηγορούμενο να εκδοθεί ξεχωριστή απόφαση.
- 8. τοῖς ἔνδεκα:** η αρχή των ένδεκα υπήρχε ως θεσμός από την εποχή του Σόλωνα. Κάθε φυλή εξέλεγε με κλήρο από έναν, δέκα δηλαδή, και σ' αυτούς προστίθετο κι ένας γραμματέας. Σ' αυτούς ανήκε η εκτέλεση των ποινικών αποφάσεων.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Οι τριάκοντα, μετά την πρώτη τους ήττα και βλέποντας τη συνεχή ενίσχυση των δημοκρατικών, προσπαθούν να εξασφαλίσουν καταφύγιο στην Ελευσίνα, σε περίπτωση οριστικής ήττας. Χρησιμοποιούν γι' αυτό παράνομα και αθέμιτα μέσα, με δολιότητα και άσκηση πρωτοφανούς τρομοκρατίας. Ο Ξενοφών αφηγείται με χαρακτηριστική συντομία τα δραματικά γεγονότα, τονίζοντας με δευτερεύουσες προτάσεις και προσδιορισμούς τα κίνητρα και τις μεθόδους των τριάκοντα.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Μετά την νίκη του Θρασύβουλου και των δημοκρατικών οι Τριάκοντα κατέλαβαν με ισχυρή δύναμη ιππέων την Ελευσίνα για να την έχουν σαν καταφύγιο σε περίπτωση ανάγκης. Με το ιππικό περικύκλωσαν ολόκληρη

την περιοχή. Προφασίστηκαν ότι ήθελαν να γνωρίζουν τον ακριβή αριθμό των κατοίκων, για να υπολογίσουν έτσι τη φρουρά που θα χρειαζόταν, συγκέντρωσαν τους κατοίκους στον ίδιο χώρο. Καθώς τους μέτραγαν τους διέταξαν να βγαίνουν ένας, ένας από την μικρή πύλη του τείχους. Μόλις όμως έβγαιναν τους συνελάμβαναν οι ιππείς που είχαν ήδη παραταχθεί έξω. Έτσι όλοι οι Ελευσίνιοι οδηγήθηκαν αιχμάλωτοι στην Αθήνα

ΕΝΟΤΗΤΑ 22n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 9-10

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἰς τό Ὠδεῖον παρεκάλεσαν τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὀπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας. Ἀναστάς δέ Κριτίας ἔλεξεν· Ἡμεῖς, ἔφη, ὧ ἄνδρες, οὐδέν ἤπτον ὑμῖν κατασκευάζομεν τὴν πολιτείαν ἢ ἡμῖν αὐτοῖς. Δεῖ οὖν ὑμᾶς, ὥσπερ καὶ τιμῶν μεθέξετε, οὕτω καὶ τῶν κινδύνων μετέχειν. Τῶν οὖν συνειλημμένων Ἐλευσινίων καταψηφιστέον ἐστίν, ἵνα ταῦτά ἡμῖν καὶ θαρρῆτε καὶ φοβῆσθε. Δείξας δέ τι χωρίον, εἰς τοῦτο ἐκέλευε φανεράν φέρειν τὴν ψῆφον. Οἱ δέ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ Ὠδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἥν δέ ταῦτα ἀρεστά καὶ τῶν πολιτῶν οἷς τό πλεονεκτεῖν μόνον ἔμελεν.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 9-10 του 4 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Την επομένη [μέρα] προσκάλεσαν στο Ωδείο τους οπλίτες που ήταν στον κατάλογο και τους άλλους ιππείς. Και ο Κριτίας, αφού σηκώθηκε [τους] είπε· Εμείς, είπε, άνδρες, προσπαθούμε να οργανώσουμε το πολίτευμα εξίσου και για το δικό σας και για το δικό μας συμφέρον. Πρέπει λοιπόν εσείς να μετέχετε έτσι και στους κινδύνους, όπως ακριβώς θα μετέχετε και στις τιμές. Επομένως, πρέπει να καταδικάσετε με τη ψήφο σας τους Ελευσίνιους που έχουν συλληφθεί, για να έχετε και το ίδιο με μας θάρρος και φόβο. Και αφού τους υπέδειξε κάποια θέση [του ωδείου] τους διέταξε να ρίξουν την ψήφο τους φανερά σ' αυτό. Και οι Λάκωνες φρουροί βρίσκονταν οπλισμένοι στο μισό μέρος του Ωδείου· αυτά βέβαια ήταν αρεστά και σ' εκείνους από τους πολίτες που μόνο φρόντιζαν για το ατομικό τους συμφέρον.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. Ὡριδεῖον:** θέατρο στεγασμένο που προοριζόταν για μουσικές ακροάσεις. Την εποχή εκείνη υπήρχαν δύο Ωδεῖα στην Αθήνα, ένα στη νοτιοανατολική πλευρά της Ακρόπολης και ένα άλλο έξω από το άστυ. Εδώ μάλλον πρόκειται για το πρώτο, που οικοδομήθηκε από τον Περικλή [444-443 π.Χ.] και ήταν απομίμηση της σκηνής του μεγάλου βασιλέως των Περσών. Εκεί συναθροίζονταν οι Αθηναίοι για να παρακολουθήσουν το λεγόμενο προάγωνα. Εκείνο όμως που διατηρήθηκε καλύτερα ως τις μέρες μας, είναι το ὦδεῖο που χάρισε στους Αθηναίους, γύρω στο 160 μ.Χ., ο Ηρώδης ο Αττικός.
- 2. τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ ὀπλίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἱππέας:** Πρόκειται για τους τρεις χιλιάδες ολιγαρχικούς, που ήταν γραμμένοι στο λεγόμενο κατάλογο των τρισχιλίων και ήταν ὄργανα εμπιστοσύνης των τριάκοντα. Αυτή τη στιγμή οι Ελευσίνιοι, πολίτες του αθηναϊκού κράτους, καλούνται να δικαστούν από ένα δικαστήριο ελεγχόμενο, όπως ακριβώς δικάστηκε και ο Θηραμένης. Για να έχουν όσο γίνεται περισσότερους συνενόχους στα εγκλήματά τους, οι τριάκοντα συγκεντρώνουν στο Ωδεῖο τους δικούς τους ανθρώπους και μάλιστα ἐνοπλους.
- 3. Κριτίας ἔλεξεν:** ὅσα λέει ἐδῶ ο Κριτίας αποτελοῦν ἀποκάλυπτη ομολογία της αντιδημοκρατικής του συμπεριφοράς. Απευθυνόμενος στους τρισχιλίους ὁμοῖδεάτες του ἀπαιτεῖ ξεκάθαρα τὴν ἐμπρακτὴ στήριξη τοῦ ολιγαρχικοῦ καθεστώτος, με στόχο να διευρυνθεῖ ο κύκλος των συνεργῶν και των συνενόχων στα παράνομα και αυθαίρετα εγκλήματά του.
- 4. φανεράν φέρειν τήν ψήφον:** ο Κριτίας δεν ἐμπιστεύεται ἀκόμη και τους συνεργάτες του ολιγαρχικοῦ καθεστώτος. Για να μὴν υπάρξουν διαρροές ψήφων ἐπιβάλλει τὴν φανερὴ ψηφοφορία, ὥστε να ἐλέγξει και να διασφαλίζει το ἀποτέλεσμά της. Στην παρωδία της δίκης αὐτῆς παρατηρεῖται – ὅπως και στη δίκη του Θηραμένη – πλῆθος δικονομικῶν παραβάσεων, αφοῦ βασικὴ ἀρχὴ δικαίου για το αθηναϊκὸ κράτος ἦταν να μὴν ἐκδίδεται συνολικὴ ἀπόφαση καταδίκης ἀλλὰ για τον κάθε κατηγορούμενο χωριστά. Επιπλέον δεν ὑπάρχει κανένα ἀπολύτως κατηγορητήριο βάση του οποίου θα δικάζονταν οι Ελευσίνιοι.
- 5. Οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροί:** εἶναι ἡ φρουρά του Καλλίβιου τὴν ὁποία ἡ ολιγαρχικὴ συμμορία περιποιεῖται για να ἐπιδοκιμάζει τα ἔργα της.
- 6. ἀρεστά καὶ τῶν πολιτῶν:** ἀν και ὅλοι οι ολιγαρχικοὶ δε συμφωνοῦσαν με τὴν αἱματηρὴ τρομοκρατία του Κριτία, ἀναγκάστηκαν να δεχτοῦν τὴν πρότασή του και να ἐκτελέσουν τους δημοκρατικούς πολίτες της Ελευσίνας.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Οι Τριάκοντα τύραννοι ακριβώς την επόμενη μέρα συγκέντρωσαν μετά από πρόσκληση στο Ωδείο όλους τους οπλίτες και τους ιππείς, όσοι δηλαδή ήταν γραμμένοι στους καταλόγους. Ο Κριτίας κατά τη διάρκεια της συνέλευσης άσκησε τόσες πιέσεις ώστε να ψηφίσουν τελικά όλοι φανερά μπροστά στη σπαρτιατική φρουρά. Η συνέλευση αποφάσισε μετά τη ψηφοφορία την εκτέλεση των Ελευσινίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 23n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 10-11

Ἐκ δέ τούτου λαβὼν ὁ Θρασύβουλος τοὺς ἀπὸ Φυλῆς περὶ χιλίους ἤδη συνειλεγμένους, ἀφικνεῖται τῆς νυκτός εἰς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ δέ τριάκοντα ἐπεὶ ᾔσθοντο ταῦτα, εὐθύς ἐβοήθουν σὺν τε τοῖς Λακωνικοῖς καὶ σὺν τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ὀπλίταις· ἔπειτα ἐχώρουν κατὰ τὴν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἀμαξιτὸν ἀναφέρονσαν. Οἱ δέ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτοὺς, ἐπεὶ δέ μέγας ὁ κύκλος ὢν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι οὐπω πολλοῖς οὔσι, συνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνιχίαν. Οἱ δ' ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὴν Ἱπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον μὲν συνετάξαντο ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδὸν ἥ φέρει πρὸς τε τὸ ἱερόν τῆς Μουνιχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον· καὶ ἐγένοντο βάθος οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων. Οὕτω δέ συντεταγμένοι ἐχώρουν ἄνω.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 10-11 του 4 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Ύστερα απ' αυτό ο Θρασύβουλος, αφού πήρε αυτούς που είχαν ήδη συγκεντρωθεί στη Φυλή, που ήταν περίπου χίλιοι, φτάνει κατά τη διάρκεια της νύχτας στον Πειραιά. Και οι τριάκοντα, μόλις κατάλαβαν αυτά, αμέσως έτρεχαν σε βοήθεια μαζί με τους Λακεδαιμόνιους [φρουρούς] και με τους ιππείς και τους οπλίτες· έπειτα προχωρούσαν προς τον κεντρικό δρόμο που οδηγεί στον Πειραιά. Αυτοί που προέρχονταν από τη Φυλή για κάποιο χρονικό διάστημα προσπάθησαν να μην τους αφήσουν ν' ανεβούν, αλλ' επειδή η περιφερειακή γραμμή άμυνας που ήταν μεγάλη, φαινόταν ότι χρειαζόταν πολλούς φρουρούς ενώ αυτοί [δηλ. οι δημοκρατικοί] δεν ήταν ακόμη πολλοί, συμπύχθηκαν πάνω στο λόφο της Μουνιχίας. Αυτοί όμως που προέρχονταν από την πόλη

[δηλ. οι ολιγαρχικοί] την Αθήνα, αφού ήρθαν στην Ιπποδάμεια αγορά, πρώτα-πρώτα σχημάτισαν παράταξη για μάχη, ώστε να γεμίσουν το δρόμο που οδηγεί και προς το ναό της Μουνικίας Αρτέμιδος και το Βενδίδειο· και ήταν το βάθος της παράταξης όχι μικρότερο από το βάθος πενήντα ασπίδων. Κι αφού είχαν παραταχθεί με τον τρόπο αυτό προχωρούσαν προς τα πάνω.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **τούς από Φυλής**: πρόκειται για τους δημοκρατικούς επαναστάτες οι οποίοι είχαν οχυρωθεί στο φρούριο της Φυλής κάτω από την αρχηγία του Θρασύβουλου.
2. **περί χιλίους ἤδη συνειλεγμένους**: εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι δημοκρατικοί επαναστάτες πολλαπλασιάζονται μέρα με την μέρα· προηγούμενα ο Ξενοφών ανέγραψε τον αριθμό των εφτακοσίων και μέσα σε μια μέρα προστέθηκαν άλλοι τριακόσιοι. Η ενίσχυση αυτή των δημοκρατικών δυνάμεων, δείχνει καθαρά πόσο μισητό ήταν το καθεστώς των τριάκοντα και πόσο πρόθυμοι οι πολίτες να αποκαταστήσουν τη δημοκρατία στην Αθήνα.
3. **ἀφικνεῖται τῆς νυκτός**: οι στρατηγικές ικανότητες του Θρασύβουλου φαίνονται και από την ταχύτητα και από τον χρόνο των κινήσεών του.
4. **Οἱ δε τριάκοντα εὐθύς ἐβοήθουν σύν τε τοῖς Λακωνικοῖς καί σύν τοῖς ἱππεῦσι καί τοῖς ὀπλίταις**: όπως στην περιοχή της Φυλής έτσι και στον Πειραιά σπεύδουν οι τριάκοντα με ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις που απαρτίζονται, από την φρουρά του Καλλίβιου [Λακωνικοῖς], τους ιππείς [ἱππεῦσι] που ήταν πάντα αριστοκρατικοί και φίλοι της ολιγαρχίας, και τους τριχιλίους ολιγαρχικούς [ὀπλίταις].
5. **ἀναφέρουσιν εἰς τόν Πειραιᾶ**: ο δρόμος ήταν ανηφορικός επειδή ο Πειραιάς ήταν τότε κτισμένος κοντά στη σημερινή Καστέλα.
6. **οἱ ἀπό Φυλῆς ἔτι ἐπεχείρησαν μή ἀνιέναι αὐτούς**: Οι δημοκρατικοί του Θρασύβουλου προσπάθησαν για κάποιο μικρό χρονικό διάστημα [: ἔτι] να εμποδίσουν τους αντιπάλους τους να ανηφορίσουν, να προχωρήσουν δηλαδή προς την ανηφόρα.
7. **μέγας ὁ κύκλος ὧν**: πρόκειται για το τείχος του Πειραιά που ήταν αρκετά εκτεταμένο· είχε, σύμφωνα με το Θουκιδίδη, έκταση περίπου 60 στάδια [11.150 μ.].

8. **συνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν Μουνιχίαν:** εἶναι ἡ περιοχή της σημερινῆς Καστέλας με το κλειστό λιμάνι [Τουρκολίμανο]- οφείλει το ὄνομά της στον μυθικό βασιλιά της Αττικῆς Μούνικο, γιο του Παντοκλέους, οικιστὴ της περιοχῆς και ιδρυτὴ της λατρείας της Μουνιχίας Αρτέμιδος. Ἡ σπουδαιότερη λατρευτικὴ εκδήλωση ἦταν τα Μουνίχια και ὁ μήνας ονομαζόταν Μουνιχιών [15 Απριλίου - 15 Μαΐου].
9. **εἰς τὴν Ἰπποδάμειον ἀγοράν:** ἡ Ἰπποδάμειος ἀγορά ἦταν τὸ κέντρο της οικονομικῆς και κοινωνικῆς ζωῆς του Πειραιά, του σημαντικότερου ἐμπορικοῦ κέντρου της Μεσογείου στα χρόνια της ἀκμῆς της ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Τα σχέδια της ἀγορᾶς και της ευρύτερης περιοχῆς εἶχαν κατασκευαστεῖ στα μέσα του 5ου αἰώνα ἀπὸ τον διάσημο πολεοδόμο Ἰππόδαμο τον Μιλήσιο με παραγγελία του Περικλή.
10. **Βενδίδειον:** ἦταν ἱερό της Θρακικῆς θεᾶς Βένιδας, στην πλαγιά του λόφου της Μουνιχίας και λίγο ψηλότερα ἀπὸ την ἀγορά του Ἰπποδαμου.
11. **ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων:** συνήθως ἡ παράταξη ενός στρατιωτικοῦ τμήματος εἶχε βάθος 8 ἀντρών. Ἡ παράταξη σε βάθος 50 ἀντρών δικαιολογεῖται διότι οἱ ὀλιγαρχικοὶ ἦταν πολλοὶ και ὁ δρόμος αρκετὰ στενός.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **Σχῆμα πολυσύνδετο:** σύν τε τοῖς Λακωνικοῖς καὶ σύν τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ὀπλίταις.
2. **Σχῆμα μετωνυμίας ἢ υπαλληγῆς:** ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Ο Θρασύβουλος ὁ ὁποῖος ἤδη βρισκόταν στη Φυλὴ παίρνει την ἀπόφαση να την εγκαταλείψει. Μαζί με χίλιους ἄνδρες κατευθύνεται στον Πειραιά και φθάνει ἐκεῖ νύχτα. Οἱ Τριάκοντα τύραννοι ὅταν πληροφοροῦνται την ἐγκατάσταση του Θρασύβουλου στον Πειραιά αποφασίζουν να τους ἐπιτεθοῦν, ἀφού πρώτα συγκέντρωσαν τους τρεῖς χιλιάδες που ἦταν γραμμένοι στον κατάλογο, τους ἱππεῖς και τη σπαρτιατικὴ φρουρά.

Οἱ δημοκρατικοὶ με ἀρχηγό το Θρασύβουλο γρήγορα κατάλαβαν ὅτι ἦταν δύσκολο να κρατήσουν ἔξω ἀπὸ τα τείχη του Πειραιά τους ὀλιγαρχικοὺς γι' αὐτό και συσπειρώθηκαν στο λόφο της Μουνιχίας. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ ἀμέσως παρατάχτηκαν σε ὅλο το πλάτος δρόμου στην Ἰπποδάμεια ἀγορά. Απὸ ἐκεῖ ἀνέβαιναν το λόφο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 24n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 12-13

Οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἀντενέπλησαν μὲν τὴν ὁδόν, βάθος δὲ οὐ πλέον ἢ εἰς δέκα ὀπλίτας ἐγένοντο. Ἐτάχθησαν μέντοι ἐπ' αὐτοῖς πελτοφόροι τε καὶ ψιλοὶ ἀκοντισταί, ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ πετροβόλοι. Οὗτοι μέντοι συκνοὶ ἦσαν· καὶ γὰρ αὐτόθεν προσεγένοντο. Ἐν ᾧ δὲ προσῆσαν οἱ ἐναντίοι, Θρασύβουλος τοὺς μεθ' αὐτοῦ θέσθαι κελεύσας τὰς ἀσπίδας καὶ αὐτὸς θέμενος, τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων, κατὰ μέσον στάς ἔλεξεν· Ἄνδρες πολῖται, τοὺς μὲν διδάξαι, τοὺς δὲ ἀναμνηῖσαι ὑμῶν βούλομαι ὅτι εἰσὶ τῶν προσιόντων οἱ μὲν τό δεξιὸν ἔχοντες οὓς ὑμεῖς ἡμέραν πέμπτην τρεψάμενοι ἐδιώξατε, οἱ δ' ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ἔσχατοι, οὗτοι δὲ οἱ τριάκοντα, οἳ ἡμᾶς καὶ πόλεως ἀπεστέρουν οὐδὲν ἀδικοῦντας καὶ οἰκιῶν ἐξήλαυνον καὶ τοὺς φιλιτάτους τῶν ἡμετέρων ἀπεσημαίνοντο· ἀλλὰ νῦν τοι παραγεγέννηται οὗ οὗτοι μὲν οὔποτε ὦντο, ἡμεῖς δὲ αἰεὶ νυχόμεθα.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οἱ παράγραφοι 12-13 του 4 κεφ. διδάσκονται ἀπὸ μετάφραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλ. τοῦ σχολ. βιβλ.]

Κι αὐτοὶ που προέρχονταν ἀπὸ τὴ Φυλὴ γέμισαν βέβαια καὶ αὐτοὶ τὴν οδὸ, ἀλλὰ τὸ βάθος τῆς παράταξής τους ἦταν ὅχι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ βάθος δέκα οπλιτῶν. Πίσω τους ὅμως παρατάχτηκαν καὶ οἱ πελταστές καὶ οἱ ελαφρὰ οπλισμένοι ἀκοντιστές καὶ μετὰ ἀπ' αὐτούς αὐτοὶ που πετούσαν πέτρες [στους ἀντιπάλους]. Αὐτοὶ ὅμως ἦταν πολλοί· γιατί εἶχαν ἐρθεῖ τὴν τελευταία στιγμή ἀπ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ. Καὶ ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοι πλησίαζαν, ὁ Θρασύβουλος, ἀφού διέταξε τοὺς ἀντρες τοῦ να ἀφήσουν κάτω τὶς ἀσπίδες, καὶ ἀφού τὴν ἀφήσε κάτω καὶ ὁ ἴδιος, κρατώντας ὅμως τὰ ἄλλα ὅπλα, στάθηκε στὴ μέση καὶ [τους]

είπε. "Άνδρες συμπολίτες, άλλους από σας θέλω να πληροφορήσω και σ' άλλους να υπενθυμίσω ότι απ' αυτούς που έρχονται εναντίον μας εκείνοι που βρίσκονται στη δεξιά πτέρυγα είναι αυτοί που πριν από τέσσερις ημέρες, αφού εσείς [τους] τρέψατε σε φυγή, τους καταδιώξατε· κι τελευταίοι στο αριστερό τμήμα της παράταξης αυτοί ακριβώς είναι οι τριάκοντα, οι οποίοι και μας στέρησαν την πόλη [μας], χωρίς να κάνουμε κανένα αδίκημα, και μας έδιωχναν από τα σπίτια μας και προέγραφαν για να εξοντώσουν χωρίς δίκη τους πολύ αγαπητούς από τους δικούς μας· αλλά τώρα βέβαια έχουν φτάσει εκεί όπου αυτοί ποτέ δεν το φαντάζονταν, εμείς όμως πάντα το ευχόμασταν".

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. άντενέπλησαν τήν ὁδόν:** η μάχη έγινε σε κατοικημένη περιοχή αλλά και στην κύρια οδική αρτηρία που οδηγούσε από το κέντρο του Πειραιά στο λόφο της Μουνιχίας.
- 2. εἰς δέκα ὀπλίτας:** οι συνήθεις παρατάξεις είχαν βάθος οκτώ μόνο ανδρών. Φαίνεται επομένως καθαρά ότι ο δρόμος στον οποίο έγινε η μάχη ήταν αρκετά στενός, γι' αυτό και οι δυνάμεις των ολιγαρχικών, που υπερτερούσαν, είχαν βάθος πενήντα αντρών.
- 3. πελτοφόροι:** στρατιώτες που έφεραν "πέλτη", δηλαδή μικρή και ελαφριά ασπίδα σε σχήμα ημικυκλικό. Την ασπίδα αυτή τη χρησιμοποιούσαν οι Θράκες, όμως η χρήση της γενικεύτηκε σ' όλη την Ελλάδα καθιερώνοντας παράλληλα το σώμα των πελταστών.
- 4. ψιλοί ἄκοντισται:** ως στρατιωτικός όρος ψιλοί, ονομάζονταν οι ελαφρά οπλισμένοι στρατιώτες. Ο Ξενοφών προσθέτει το ουσ. "ἄκοντισται" για να κάνει διάκριση ανάμεσα σ' αυτούς και τους πελτοφόρους.
- 5. πετροβόλοι:** οι κάτοικοι της περιοχής, παίρνοντας θέση μάχης, πετροβολούν τις ολιγαρχικές δυνάμεις και φέρνουν μεγάλη σύγχυση στην παράταξή τους.
- 6. ἀσπίδας:** η ασπίδα ήταν όπλο αμυντικό και η απώλειά της θεωρείτο μεγάλη ταπείνωση για κάθε Έλληνα στρατιώτη· αρκεί μόνο να θυμηθούμε την προτροπή της Σπαρτιάτισσας μητέρας προς το παιδί της, όταν πήγαινε στη μάχη: "ἢ τάν ἢ ἐπὶ τᾶς" [: ἢ τήν [ἀσπίδα] ἢ ἐπὶ τῆς [ἀσπίδος]].
- 7. τὰ δ' ἄλλα ὅπλα ἔχων:** αφού απόθεσε την ασπίδα, κρατούσε το δόρυ και το ξίφος.

8. **κατά μέσον στάς**: για να ακούγεται όσο το δυνατό καλύτερα απ' όλους τους στρατιώτες.
9. **ἔλεξεν**: ο Θρασύβουλος, απευθύνοντας ένα σύντομο λόγο προς τους επαναστατημένους δημοκρατικούς, θα προσπαθήσει να τους δώσει θάρρος για να αντιμετωπίσουν με σθένος τις δυνάμεις των ολιγαρχικών. Ο λόγος, χαρακτηριστικό γνώρισμα του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού, εκφράστηκε με πολλούς τρόπους και κυρίως με τη ρητορεία. Ἦδη στον ομηρικό κόσμο το ιδανικό ενός ευπατρίδη ήταν να είναι ικανός στο **λόγο** και στην **πράξη** [Ιλιάδα, I 443]. Η εξέλιξη του πολιτισμού ανέβασε το λόγο σε τελειότητα, στον 5ο και στον 4ο αι. π.Χ., κυρίως στην Αθήνα: η εκκλησία του δήμου, τα δικαστήρια, η αγορά, ο Κεραμεικός ήταν οι χώροι που ακουγόταν ο Ελληνικός λόγος.
10. **οἱ μὲν τὸ δεξιὸν ἔχοντες**: πρόκειται για τους Σπαρτιάτες του Καλλίβιου οι οποίοι συνήθιζαν πάντα να παρατάσσονται στη δεξιά πτέρυγα.
11. **ἡμέραν πέμπτην**: πράγματι, πριν από τέσσερις μέρες, οι άντρες του Θρασύβουλου είχαν τρέψει σε φυγή τους Σπαρτιάτες φρουρούς όταν προσπάθησαν να ανακαταλάβουν το φρούριο της φυλής.
12. **ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου**: το αριστερό μέρος της παράταξης το κατείχαν οι ιππεῖς, μεταξύ των οποίων βρίσκονταν και οι τριάκοντα. Επομένως στο κέντρο της παράταξης ήταν οι τρισχίλιοι οπλίτες του καταλόγου.
13. **καὶ πόλεως ἀπεστέρουν ... ἐξήλαννον ... ἀπεσημαίνοντο**: ο Θρασύβουλος αναφέρει τα όσα δεινά έχουν υποστεί οι δημοκρατικοί πολίτες από τους τριάκοντα, όπως ακριβώς και ο Λυσίας [Κατά Ἑρατοσθένους]. Βλέπε σχολικό βιβλίο σελ. 86.
14. **ἡμεῖς δέ αἰὲ πύχόμεθα**: οι δημοκρατικοί εὐχόνταν να συναντήσουν κάποτε τους τριάκοντα για να τους εκδικηθούν για όσα κακά τους είχαν προξενήσει· τώρα η ευκαιρία είναι μοναδική, διότι έχουν την προνομιούχα θέση να βρίσκονται σε ὕψωμα ενώ οι ολιγαρχικοί να μειονεκτούν στρατηγικά.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **επιμερισμός**: τούς μὲν - τούς δέ
οἱ μὲν - οἱ δέ
2. **έμφαση**: τούς μὲν διδάξαι - τούς δέ ἀναμνησai.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Θρασύβουλος με τους υπόλοιπους δημοκρατικούς βλέποντας τους ολιγαρχικούς να παρατάσσονται σε όλο το πλάτος του δρόμου, αναγκάζονται να κάνουν και εκείνοι το ίδιο. Η παράταξη των δημοκρατικών είχε βάθος μόνο δέκα σειρών ενώ των ολιγαρχικών πενήντα σειρών. Στην παράταξη των δημοκρατικών πίσω από το βάθος των δέκα σειρών είχαν προστεθεί άντρες οπλισμένοι ελαφρότερα που την τελευταία στιγμή είχαν ενωθεί με τους δημοκρατικούς. Ο Θρασύβουλος, πριν αρχίσει η μάχη, μιλά στους άντρες του για να τους εμψυχώσει υπενθυμίζοντάς τους τις νίκες τους και τα εγκλήματα των τριάκοντα τυράννων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 25n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 14-15

Ἐχοντες γάρ ὄπλα μέν ἐναντίοι αὐτοῖς κατέ-
σταμεν οἱ δέ θεοί, ὅτι ποτέ και δειπνοῦντες συνε-
λαμβανόμεθα καί καθεύδοντες καί ἀγοράζοντες, οἱ
δέ καί οὐχ ὅπως ἀδικοῦντες, ἀλλ' οὐδ' ἐπιδημοῦ-
ντες, ἐφυγαδενόμεθα, νῦν φανερώς ἡμῖν συμμα-
χοῦσι. Καί γάρ ἐν εὐδίᾳ χειμῶνα ποιοῦσιν, ὅταν
ἡμῖν συμφέρη, καί ὅταν ἐγχειρῶμεν, πολλῶν ὄντων
ἐναντίων ὀλίγοις οὔσι τρόπαια ἴστασθαι διδόασιν· καί
νῦν δέ κεκομίκασιν ἡμᾶς εἰς χωρίον ἐν ᾧ οὔτοι μέν
οὔτε βάλλειν οὔτε ἀκοντίζειν ὑπέρ τῶν προτεταγμέ-
νων διά τό πρός ὄρθιον ἰέναι δύναιντ' ἄν, ἡμεῖς δέ εἰς
κάταντες καί δόρατα ἀφιέντες καί ἀκόντα καί πέτρους,
ἐξιζόμεθα τε αὐτῶν καί πολλοῦς κατατρώσομεν.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 14-15 του 4 κεφ. διδάσκονται από μετά-
φραση

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Γιατί στεκόμαστε αντιμέτωποί τους κρατώντας όπλα· εξάλλου οι
θεοί είναι τώρα σύμμαχοί μας φανερά, επειδή κάποτε μας έπιαναν [οι
αντίπαλοί μας] και κατά την ώρα του φαγητού και όταν κοιμόμασταν
και όταν βρισκόμασταν στην αγορά, και άλλοι [από μας] εξοριζόμα-
σταν, ενώ όχι μόνο δεν αδικούσαμε, αλλ' ούτε καν βρισκόμασταν
στην πόλη [μας]. Κι αυτό γιατί κατά τη διάρκεια καλοκαιρίας, κάθε
φορά που μας συμφέρει, προκαλούν κακοκαιρία, και όταν επιχειρούμε
πόλεμο, βοηθούν [εμάς] που είμαστε λίγοι να στήνουμε τρόπαια, αν
και οι αντίπαλοι είναι πολλοί. Και τώρα μας έχουν φέρει σε μια τοπο-
θεσία όπου αυτοί βέβαια δε θα μπορούν ούτε να ρίχνουν βέλη ούτε
να ρίχνουν ακόντια πάνω απ' τα κεφάλια αυτών που έχουν παρατα-
χθεί μπροστά [τους], επειδή βαδίζουν στον ανήφορο· αντίθετα εμείς,
επειδή ρίχνουμε στον κατήφορο και δόρατα και ακόντια και πέτρες,
και θα τους πετύχουμε και θα πληγώσουμε πολλούς.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. ἔχοντες ὄπλα:** οι τριάκοντα είχαν αφαιρέσει τα όπλα από όλους τους Αθηναίους πολίτες, εκτός από τους τρεις χιλιάδες ολιγαρχικούς που ήταν γραμμένοι στον κατάλογο. Τώρα όμως έχουν κι αυτοί όπλα, γεγονός που πρέπει να τους δίνει αυτοπεποίθηση και να τους γεμίζει θάρρος.
- 2. δειπνοῦντες - καθεύδοντες - ἀγοράζοντες:** οι μετοχές αυτές δηλώνουν χαρακτηριστικά την παραβίαση της προσωπικής ζωής των πολιτών και τη διατάραξη της οικογενειακής γαλήνης από τη συμμορία των τριάκοντα. Σκόπημα ο Θρασύβουλος υπενθυμίζει τα δεινά του παρελθόντος, διότι πρέπει να οξυνθεί το πολεμικό μίσος λίγο πριν τη μάχη. Για να πολεμήσουν με σθένος, πρέπει να αισθανθούν τόση οργή όση ακριβώς ένοιωθαν την ώρα του εξευτελισμού.
- 3. οἱ δέ θεοί ... φανερώς ἡμῖν συμμαχοῦσι:** ο Θρασύβουλος, προβάλλοντας αυτό το επιχείρημα, προσπαθεί να τονώσει το ηθικό των στρατιωτών του. Αντίθετα με το Θουκιδίδη, ο Ξενοφώντας πιστεύει ότι οι Θεοί παρεμβαίνουν στα εγκόσμια βοηθώντας τους δίκαιους και τους ευσεβείς.
- 4. ἐν εὐδία χειμῶνα ποιοῦσιν ... διδῶσιν:** τα γεγονότα των τελευταίων ημερών είναι σημεία της εὐνοίας των θεών. Η μεταβολή των καιρικών συνθηκών πριν τέσσερις ημέρες στη φυλή, καθώς επίσης και η πρώτη μεγάλη νίκη των εξόριστων δημοκρατικών στον ίδιο τόπο, είναι παραδείγματα που πρέπει να τους εμψυχώνουν την κρίσιμη αυτή ώρα της μάχης.
- 5. οὔτε βάλλειν ... δύναιντ' ἄν:** ο Θρασύβουλος είναι βέβαιος ότι οι στρατιώτες του μολονότι λιγότεροι έχουν το πλεονέκτημα της θέσης και, αν πολεμήσουν με θάρρος,, θα αναγκάσουν τους αντιπάλους να υποχωρήσουν, και καθώς θα τρέχουν στον κατήφορο για να προστατευθούν από τα ακόντια, τα βέλη και τις πέτρες των δημοκρατικών, θα δραπετεύσουν, κρατώντας τις ασπίδες πάνω από τα κεφάλια τους· έτσι θα δίνουν στόχο με το υπόλοιπο σώμα τους που θα είναι εκτεθειμένο στις βολές των αντιπάλων.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

- 1. Αντίθεση:** α. πολλῶν ὄντων - ὀλίγοις οὔσι
β. ὄρθιον - κατάντες

2. Σχήμα πολυσύνδετο: καί δόρατα ἀφιέντες καί ἀκόντια καί πέτρους.

Από τεχνική άποψη ο Θρασύβουλος χρησιμοποιεί στο λόγο του καίριες αντιθέσεις: από την άποψη των ιδεών, προβάλλει βασικές έννοιες και αξίες της αρχαίας ελληνικής ζωής, ενώ ταυτόχρονα δίνει σαφείς οδηγίες για την τακτική της μάχης που θ' ακολουθήσει.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Ο Θρασύβουλος ενώ εμψυχώνει τους άντρες του, ανάμεσα στα άλλα τους τονίζει ότι οι όροι έχουν πια αντιστραφεί. Πριν λίγο καιρό εκείνοι δεν είχαν όπλα και δύναμη ενώ οι Τριάκοντα ήταν πανίσχυροι· όμως τώρα είναι οπλισμένοι και έχουν ήδη πάρει θέση για να πολεμήσουν. Ακόμα και οι Θεοί τους βοηθούν αφού η θέση τους είναι άκρως πλεονεκτική. Βρίσκονται πιο ψηλά από τους αντιπάλους τους και από εκεί θα τους χτυπούν ευκολότερα με τα ακόντια και τα βέλη τους ή ακόμα και με πέτρες. Αντίθετα εκείνοι θα αναγκάζονται να ανηφορίζουν το λόφο και συγχρόνως με δυσκολία θα αντιμετωπίζουν τα χτυπήματα.

Ε Ν Ο Τ Η Τ Α 26n

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2',
Κ ε φ. 4, 16-17

Καί ὥετο μέν ἄν τις δεήσειν τοῖς γε πρωτοστάταις ἐκ τοῦ ἴσου μάχεσθαι, νῦν δέ, ἄν ὑμεῖς, ὥσπερ προσήκει, προθύμως ἀφίητε τὰ βέλη, ἀμαρτῆσεται μέν οὐδείς ὧν γε μεστή ἡ ὁδός, φυλαττόμενοι δέ δρα πετεύουσιν ἀεὶ ὑπὸ ταῖς ἀσπίσιν· ὥστε ἐξέσται ὥσπερ τυφλούς καί τύπειν ὅπου ἄν βουλώμεθα καί ἐναλλομένους ἀνατρέπειν.

Ἄλλ' ὃ ἄνδρες, οὕτω χρή ποιεῖν ὅπως ἕκαστος τις ἑαυτῷ συνείσεται τῆς νίκης αἰτιώτατος ὧν. Αὕτη γάρ ἡμῖν, ἄν θεός θέλῃ νῦν ἀποδώσει καί πατρίδα καί οἴκους καί ἐλευθερίαν καί τιμάς καί παῖδας, οἷς εἰσί, καί γυναῖκας. Ὡ μακάριοι δῆτα, οἳ ἄν ἡμῶν νικήσαντες ἐπίδωσι τὴν πασῶν ἡδίστην ἡμέραν. Εὐδαίμων δέ καί ἄν τις ἀποθάνῃ· μημείου γάρ οὐδείς οὕτω πλούσιος ὧν καλοῦ τεύχεται. Ἐξάρξω μέν οὖν ἐγὼ ἡνίκ' ἄν καιρός ᾗ παιᾶνα· ὅταν δέ τόν Ἐνυάλιον παρακαλέσωμεν, τότε πάντες ὁμοθυμαδὸν ἀνθ' ὧν ὑβρίσθημεν τιμωρώμεθα τοὺς ἄνδρας.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι παράγραφοι 16-17 του 4 κεφ. διδάσκονται από μετάφραση

Μ Ε Τ Α Φ Ρ Α Σ Η [κατά τα σχόλ. του σχολ. βιβλ.]

Και θα νόμιζε βέβαια κανείς ότι θα χρειαστεί να πολεμάμε ως ίσοι προς ίσους τουλάχιστο με τους εχθρούς της πρώτης γραμμής, τώρα όμως, αν εσείς με προθυμία ρίχνετε τα βέλη, όπως ακριβώς πρέπει, κανείς δε θα αστοχήσει σ' αυτούς που έχουν γεμίσει το δρόμο, αλλά προσπαθώντας να προφυλαχτούν, συνέχεια θα κρύβονται κάτω από τις ασπίδες [τους]· επομένως θα είναι δυνατό [σ' εμάς] και να τους χτυπάμε, όπως ακριβώς τους τυφλούς, όπου θέλουμε, και πηδώντας εναντίον τους να τους ρίχνουμε κάτω. Αλλά, άνδρες, πρέπει να ενερ-

γήσουμε έτσι, πώς δηλ. ο καθένας να έχει τη συνείδηση του γεγονότος ότι είναι ο βασικός συντελεστής της νίκης. Γιατί τώρα αυτή [η νίκη] θα μας δώσει πίσω, αν θέλει ο θεός, και πατρίδα και σπίτια και ελευθερία και τιμές και παιδιά, σ' όσους έχουν, και γυναίκες. Πολύ ευτυχισμένοι βέβαια θα είναι, όσοι από μας μετά την νίκη ζήσουν για να δουν την πιο γλυκιά μέρα απ' όλες. Ευτυχισμένος ακόμα [θα είναι] και αν κάποιος σκοτωθεί· γιατί κανένας, όσο κι αν είναι πλούσιος, δε θα αποκτήσει τόσο ωραίο μνημείο. Εγώ λοιπόν, όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή, θα αρχίσω να τραγουδάω τον παιάνα· κι όταν παρακαλέσουμε τον Ευνύλιο, τότε όλοι με μια ψυχή ας τιμωρήσουμε τους άνδρες για τις προσβολές που δεχθήκαμε.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **τοῖς γε πρωτοστάταις**: ήταν γενναίοι και εκλεκτοί στρατιώτες οι οποίοι τοποθετούνταν στην πρώτη γραμμή της παράταξης.
2. **ἀμαρτήσεται μὲν οὐδείς**: πράγματι οι δημοκρατικοί εφόσον είναι σε ύψωμα και η οδός έχει γεμίσει αντιπάλους, δε θα αποτύχει κανείς στο στόχο του· δηλαδή ο στόχος δεν είναι ο ένας αντίπαλος αλλά το συμπυκνωμένο πλήθος.
3. **ὥσπερ τυφλούς**: οι ολιγαρχικοί καθώς θα τοποθετούν τις ασπίδες πάνω από τα κεφάλια τους για να προφυλακτούν από τις βολές, θα αδυνατούν να βλέπουν τον αντίπαλο και θα είναι σαν τυφλοί.
4. **ἀνατρέπειν**: η ορμή με την οποία οι δημοκρατικοί θα επιτίθενται, δε θα είναι μόνο αποτέλεσμα ψυχικού σθένους αλλά και πλεονεκτήματος ταυτόχρονα, το οποίο κατέχουν ένεκα της κατωφέρειας του δρόμου· συνεπώς με την ταχύτητα που θα κατεβαίνουν είναι εύκολο να ανατρέψουν τους παρατεταγμένους ολιγαρχικούς.
5. **ἕκαστος τις**: εδώ τονίζεται η συναίσθηση της προσωπικής ευθύνης, που πρέπει να διακρίνει το κάθε στρατιώτη χωριστά την ώρα της αναμέτρησης. Είναι άλλωστε γνωστό πως η νίκη του συνόλου είναι συνάρτηση της επιτέλεσης του ατομικού χρέους.
6. **ἀποδώσει ... καὶ γυναῖκας**: η συναισθηματική φόρτιση, λίγο πριν την κρίσιμη ώρα της μάχης, εκφράζεται με την πολλαπλότητα των αγαθών της ζωής που το τυραννικό καθεστώς των τριάκοντα στέρνε από πολλούς συμπολίτες.
7. **ἡδίστην ἡμέραν**: ο Θρασύβουλος καλοτυχίζει όσους θα επιζήσουν και νικητές θα

απολαύσουν την πιο γλυκιά μέρα της ζωής τους· πράγματι για κάθε λαό, η ημέρα της απελευθέρωσης θεωρείται ιστορική και γιορτάζεται με ενθουσιασμό.

8. **μνημείου γάρ οὐδείς οὕτω πλούσιος ὢν καλοῦ τεύξεται:** [: κανένας, ακόμη κι αν είναι πλούσιος, δε θάχει την τύχη να έχει τόσο ωραίο μνημείο]. Η άποψη ότι το μνημείο ακόμη και του πιο πλούσιου ανθρώπου δεν μπορεί να είναι τόσο ωραίο όσο ο απλός τάφος ενός γενναίου αγωνιστή είναι γνωστή και από την πασίγνωστη φράση του Θουκυδίδη "ἀνδρῶν γάρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος".
9. **ἐξάρξω ... παιᾶνα:** ο παιάνας ήταν θρησκευτικό λυρικό ἄσμα που απευθυνόταν αρχικά στο θεό Απόλλωνα [ή στην Ἄρτεμν] για την αποφυγή κάποιας συμφοράς ή για την τιμωρία κάποιου [ικετήριοι παιάνες]· αργότερα πήρε την μορφή ευχαριστήριου ἄσματος, που αναπεμπούταν στους θεούς για τη λύτρωση από κάποια συμφορά. Υπήρχαν επίσης πολεμικοί παιάνες [εμβατήριο πολεμικό] και επινίκιοι παιάνες.
10. **Ἐνυάλιον:** είναι ο Ἄρης, ο θεός του πολέμου στον οποίο προσεύχονταν οι πολεμιστές, λίγο πριν τη συμπλοκή, με δυνατές κραυγές.

Α	Ι	Σ	Θ	Η	Τ	Ι	Κ	Η	
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η

1. **παρομοίωση:** ὥσπερ τυφλούς.
2. **σχῆμα πολυσύνδετο:** καί πατρίδα καί οἶκους καί ἐλευθερίαν καί τιμᾶς καί παῖδας, καί γυναῖκας.

Ν	Ο	Η	Μ	Α	Τ	Ι	Κ	Η
Α	Π	Ο	Δ	Ο	Σ	Η		

Ο Θρασύβουλος ανάμεσα στα άλλα τους συμβουλεύει να ακολουθήσουν την εξής τακτική: να ρίχνουν συνέχεια βέλη εναντίον των ολιγαρχικών για να τους αναγκάσουν να σηκώνουν ψηλά τις ασπίδες τους. Μ' αυτό τον τρόπο θα μπορούν πιο εύκολα να τους χτυπούν χωρίς να καθυστερούν και να τους απομακρύνουν. Τελειώνοντας τον εμψυχωτικό του λόγο ο Θρασύβουλος παρακινεί τους στρατιώτες του να δείξουν γενναϊότητα στη μάχη γιατί μόνο έτσι θα εκδικηθούν τους Τριάκοντα και θα κερδίσουν όλα όσα εκείνοι τους στέρησαν. Η επίθεσή τους θα αρχίσει με σύνθημα που θα τους δώσει ο ίδιος.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 104]

Ερώτησ η 1η *Πώς κρίνετε την πολιτική ενέργεια των Μεγαρέων και των Θηβαίων να δέχονται Αθηναίους πολιτικούς φυγάδες στις χώρες τους;*

Σε τι οφείλεται αυτή η θεαματική μεταστροφή της πολιτικής τους;

Απάντησ η:

Η πολιτική μεταστροφή των Μεγαρέων και των Θηβαίων να υποστηρίζουν τους Αθηναίους εξόριστους προσφέροντάς τους άσυλο, είναι εντυπωσιακή και αξιέπαινη. Δεν είναι όμως μόνο πολιτική η ενέργεια αυτή αλλά κυρίως ηθική. Ο εξόριστος είναι εκ των πραγμάτων πρόσωπο κατατρεγμένο και στην προκειμένη περίπτωση έχει ανάγκη το πολιτικό άσυλο· δεν είναι κάποιος εγκληματίας που δώχθηκε από την πατρίδα του, αλλά αντίθετα είναι διωγμένος από εγκληματίες επειδή θεωρήθηκε ανεπιθύμητος. Σύμφωνα λοιπόν με τους νόμους της ηθικής το άτομο αυτό χρειάζεται προστασία και οι Θηβαίοι με τους Μεγαρείς, προς τιμή τους, την προσφέρουν αφειδώς. Αυτό άλλωστε το επιβάλλει και η θρησκευτική παράδοση των Ελλήνων η οποία είχε θεοποιήσει την φιλοξενία στο επίθετο του Δία ως Ξένιος.

Βέβαια, η ηθική αυτή συμπεριφορά των Μεγαρέων και των Θηβαίων, οι οποίοι στο συνέδριο της Σπάρτης ζήτησαν " ... μή σπένδεσθαι Ἀθηναίους ἀλλ' ἐξαιρεῖν ... ", δικαιολογείται τώρα και από πολιτική άποψη· και συγκεκριμένα.

Οι Αθηναίοι δεν είναι πια εκείνοι που στο παρελθόν προκαλούσαν το φθόνο και το μίσος, ένεκα της ηγεμονίας τους εις βάρος των υπολοίπων Ελλήνων· αντίθετα τώρα, που έχουν ηττηθεί και συνθηκολογήσει, μόνο αισθήματα οίκτου μπορούν να προκαλέσουν στους αντιπάλους του παρελθόντος. Γι' αυτό λοιπόν τους δέχονταν και τους βοηθούσαν με κάθε τρόπο, γεγονός που μπορεί επίσης να δηλώσει τη δυσφορία τους για την παρεμβατική πολιτική της Σπάρτης, η οποία τους απείλησε μάλιστα με πρόστιμο αν συνέχιζαν να παρέχουν άσυλο στους πολιτικούς φυγάδες.

Ερώτησ η 2η *Εκτός από το "πολιτικό άσυλο" που, σύμφωνα με τις παραδόσεις προστάτευαν ο Διόνυσος και ο Ηρακλής [η λατρεία τους είχε βαθιές ρίζες στη Θήβα], ποια είναι η πιο εντυπωσιακή παροχή των Θηβαίων προς τους φυγάδες Αθηναίους;*

Απάντησ η:

Οι Σπαρτιάτες, θέλοντας να βοηθήσουν το εγκάθετο τυραννικό καθεστώς της Αθήνας, είχαν εκδώσει επίσημο διάβημα στις γύρω από την Αθήνα πόλεις, σύμφωνα με το οποίο απαιτούσαν να συλλαμβάνονται οι δημοκρατικοί Αθηναίοι φυγάδες και να ξαναστέλνονται πίσω στους Τριάκοντα, γιατί φοβούνταν ότι θα συγκροτούσαν αντιστασιακές ομάδες, επικίνδυνες για τα ολιγαρχικά καθεστώτα τους. Μάλιστα είχαν απειλήσει ότι θα επιβάλλουν πρόστιμο πέντε ταλάντων σε όποιον δε συμμορφωθεί με την απόφασή τους αυτή. Οι Θηβαίοι όμως, γεγονός που προκαλεί εντύπωση, όχι μόνο δεν υπακούουν στα ψηφίσματα των Σπαρτιατών αλλά αντίθετα βοηθούν το Θρασύβουλο

και ηθικά και υλικά, για να οργανώσει ομάδα από πολιτικούς εξόριστους και μ' αυτή να καταλάβει το φρούριο της Φυλής.

Ερώτηση 3n *Πώς κρίνετε τα επιχειρήματα του Κριτία, για να εξασφαλίσει την καταδίκη των κατοίκων της Ελευσίνας;*

Απάντηση:

Αφού συνελήφθησαν οι δημοκρατικοί Ελευσίνιοι και μεταφέρθηκαν δεμένοι χειροπόδαρα στην Αθήνα για να δικαστούν, ο Κριτίας συγκάλεσε στο Ωδείο τους τρεις χιλιάδες ολιγαρχικούς και με επιχειρήματα ρεαλιστικά προσπαθεί να τους πείσει, ώστε να εκδώσουν ομόφωνα καταδικαστική απόφαση. Η βασική του θέση είναι ότι υπάρχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις για όλους· όπως δηλαδή μετέχουν στις τιμές έτσι ακριβώς έχουν υποχρέωση να μετέχουν και στους κινδύνους. Με το επιχείρημα αυτό ο Κριτίας θέλει να εκβιάσει την καταδίκη των Ελευσινίων και επιπλέον να αποδείξει, ότι είναι κοινή ευθύνη όλων να στηρίζουν το καθεστώς συμμετέχοντας στους κινδύνους. Τους υπενθυμίζει ακόμη ότι το ολιγαρχικό πολίτευμα δεν εξυπηρετεί μόνο τους τριάκοντα, αλλά και τους φίλους των τριάκοντα. Είναι φανερό λοιπόν πως ο Κριτίας νοιώθει πλέον ανασφάλεια και μπροστά στον κίνδυνο της ανατροπής και της τιμωρίας επιζητεί να έχει και άλλους συνενόχους στα εγκλήματά του.

Ερώτηση 4n *Ποια ήταν η στάση της "κοινής γνώμης" απέναντι στις καταδικαστικές αποφάσεις του καθεστώτος; Ποια διαφοροποίηση επήλθε βαθμιαία; Να προσδιοριστούν οι παράγοντες που συνέβαλαν σ' αυτή τη διαφοροποίηση.*

Απάντηση:

Στην πρώτη φάση του επιβεβλημένου καθεστώτος των τριάκοντα, παρατηρούμε την κοινή γνώμη της Αθήνας να μένει απαθής και αδιάφορη στα έκτροπα και στις αυθαιρεσίες των ολιγαρχικών: "οὐδέν ἤχοντο". Η στάση αυτή ήταν αποτέλεσμα φόβου και απορίας, που κάθε πολίτης ένοιωθε τη δύσκολη αυτή περίοδο. Εφόσον ήταν αδύνατο να αντιδράσει στο κράτος της εξουσίας, περιοριζόταν απλά στη συντήρηση της προσωπικής του ζωής, προσπαθώντας να μην είναι αυτός το επόμενο θύμα.

Στην συνέχεια όμως βλέπουμε να επέρχεται μια βαθμιαία διαφοροποίηση στον τρόπο σκέψης της κοινής γνώμης· δηλαδή από την απάθεια και την αδιαφορία μπροστά στα έκτροπα της ολιγαρχικής συμμορίας, πολλοί από τους πολίτες σκέφτονται να επωφεληθούν ατομικά εις βάρος των υπολοίπων "πλεονεκτεῖν". Σταδιακά λοιπόν, το ατομικό συμφέρον οδήγησε αρκετούς Αθηναίους να μην είναι αδιάφοροι στα γεγονότα, αλλά αντίθετα να επιδοκιμάζουν τις θηριωδίες των δυνατών της ημέρας.

Ερώτηση 5n *Η ομιλία του Θρασύβουλου είναι ένας τυπικός ρητορικός λόγος.*

α] *Να προσδιορίσετε τα μέρη από τα οποία αποτελείται.*

β] *τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί να εγκαρδιώσει τους συναγωνιστές του.*

γ] *τις βασικές αρχές / αξίες πάνω στις οποίες ο αρχαίος Αθηναίος / Έλληνας στήριζε τη ζωή του.*

Απάντησις:

α. Ο λόγος του Θρασύβουλου, όπως και κάθε ρητορικός λόγος, απαρτίζεται από τρία μέρη:

– **Πρόλογος ή προοίμιο**, που είναι η εισαγωγή στο θέμα και η προσπάθεια κίνησης του ενδιαφέροντος των ακροατών.

[Ἄνδρες πολῖται ἀεὶ νῦν κόμεθα]

– **υπόθεση ή διήγηση ή απόδειξη**, που είναι και το κύριο μέρος του λόγου· εδώ εκτίθεται η επιχειρηματολογία του ρήτορα εφόσον αναπτύσσονται οι απόψεις του, παρουσιάζονται οι αποδείξεις του και εξάγονται με πειστικότητα τα συμπεράσματά του.

[Ἔχοντες γάρ ὅπλα ἀνατρέπειν]

– **επίλογος**, που είναι η συνοπτική ανακεφαλαίωση των προηγουμένων με το τελικό συμπέρασμα του λόγου.

[Ἀλλ' ὦ ἄνδρες τιμωρόμεθα τοὺς ἄνδρας].

Η σύνδεση του δεύτερου μέρους με τον πρόλογο επιτυγχάνεται με τρόπο **αντιθετικό**, τονίζοντας με έμφαση την ύπαρξη των όπλων "Ἔχοντες γάρ ὅπλα" σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου οι τριάκοντα τους τα είχαν αφαιρέσει για να μπορέσουν να διαπράξουν όλες εκείνες τις παρανομίες που αναγράφονται στον πρόλογο.

Αντίθετα, η σύνδεση του δεύτερου μέρους με τον επίλογο επιτυγχάνεται με τρόπο **προτρεπτικό**· και αυτό βέβαια το επιτρέπει η απόδειξη, ώστε ο ρήτορας να απευθύνει τις δέουσες ηθικές παροτρύνσεις.

β. Ο Θρασύβουλος προκειμένου να ενθαρρύνει και να εγκαρδιώσει τους συναγωνιστές του χρησιμοποιεί ποικιλία επιχειρημάτων και τονίζει με έμφαση:

- την προηγούμενη νίκη τους πριν από τέσσερις ημέρες,
- τις εγκληματικές ενέργειες των τριάκοντα,
- την ευκαιρία που τους παρουσιάζεται για να λάβει εκδίκηση η οργή του παρελθόντος,
- την εύνοια των Θεών,
- τη μειονεκτική θέση των αντιπάλων,
- την αισιοδοξία για την έκβαση της μάχης,
- τα αγαθά σαν συνέπεια της νίκης.

γ. Οι βασικές αξίες πάνω στις οποίες ο αρχαίος Έλληνας στήριζε τη ζωή του και υπογραμμίζονται στην αγόρευση του Θρασύβουλου, είναι τα γνωστά σ' όλους μας ιδεώδη, όπως: η πατρίδα, η οικογένεια, η ελευθερία, η αξιοπρέπεια και η υστεροφημία, που κατακτώνται στο πεδίο της μάχης και δε δωρίζονται.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 104]

Ερώτηση 1η *Να διερευνήσετε τους λόγους για τους οποίους οι Τριάκοντα απαγόρευαν την είσοδο στο **ἄστυ** στους εκτός καταλόγου πολίτες;*

Απάντηση:

Οι "τρισχίλιοι" ήταν ολιγαρχικοί πολίτες, αφοσιωμένοι και έμπιστοι στο καθεστώς, ένοπλοι συνεργάτες στις αυθαιρεσίες των τριάκοντα και τα εκτελεστικά όργανα των αποφάσεών τους. Αυτοί επέβαλαν στους πολίτες το φόβο και ση συμμόρφωση στο καθεστώς και στήριξαν τους τριάκοντα στην ανεξέλεγκτη άσκηση της εξουσίας τους.

Οι εκτός καταλόγου στο σύνολό τους δεν ενέκριναν την πολιτική της τυραννίας και θεωρούνταν ανεπιθύμητοι και επικίνδυνοι. Γι' αυτό οι τριάκοντα πολλούς από αυτούς τους έδιωχναν και δεν επέτρεπαν την είσοδό τους στο **άστυ**. Ανάμεσά του ήταν και κάτοικοι της υπαίθρου που συχνά αντιμετώπιζαν διώξεις. Η παραμονή τους στην πόλη συνιστούσε απειλή για το καθεστώς και εγκυμονούσε τον κίνδυνο της συσπείρωσης και της οργάνωσης των αντιφρονούντων. Η κοινωνία των δημοκρατικών πολιτών της Αθήνας σ' αυτούς θα έβρισκε στήριγμα για να αποτινάξει την τυραννία.

Ερώτηση 2η *Πώς εξηγείται το γεγονός ότι πολλοί καταδιωκόμενοι, αντίπαλοι του καθεστώτος, έβρισκαν καταφύγιο στον Πειραιά;*

Απάντηση:

Η μετακίνηση των δημοκρατικών δυνάμεων από τη Φυλή προς τον Πειραιά είναι αποτέλεσμα συνειδητής επιλογής του Θρασύβουλου και πράξη στρατηγικής σκοπιμότητας και συγκεκριμένα.

Όταν, μετά το θάνατο του Θηραμένη, οι Τριάκοντα άρχισαν να καταδιώκουν εύπορους πολίτες με στόχο τη διαρπαγή της περιουσίας τους, πολλοί απ' αυτούς κατέβηκαν στον Πειραιά. Επίσης πολλοί δυσαρεστημένοι δημοκρατικοί είχαν εγκαταλείψει την Αθήνα, που στέναζε από το ζυγό των τριάκοντα, και είχαν προσφύγει στον Πειραιά, πόλη με δημοκρατική παράδοση που καλλιεργήθηκε κυρίως με τη βοήθεια του στόλου, των εμπορών και των μετοίκων. Συνεπώς υπήρχαν βάσιμες ελπίδες ότι εκεί θα μπορούσε να πυκνώσει, ο Θρασύβουλος, τις τάξεις του στρατού του και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τους ολιγαρχικούς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 27n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 18-19

Ταῦτα δ' εἰπὼν καὶ μεταστραφεὶς πρὸς τοὺς ἐναντίους ἡσυχίαν εἶχε· καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ **πρότερον** ἐπιτίθεσθαι, πρὶν [ἄν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη· "ἐπειδάν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μέν", ἔφη, "ἡμεῖς, νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις, ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ". Καὶ οὐ ἐψεύσατο, ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα, αὐτὸς μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει, καὶ τέθαιπται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ· οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὀμαλοῦ. Ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ του ΧΡΟΝΟΥ

[Ὅπως το **πρότερον** του παραπάνω κειμένου]

Ο επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου εκφέρεται:

1. Με χρονικά επιρρήματα, όπως νῦν, τότε, χθές, αὔριον, ἄρτι, πρῶτον, πρότερον, ὕστερον, πννίκα [= πότε], ὀπννίκα [= οπότε], ἤδη, οὐπω [= όχι ακόμα], οὐκέτι [= όχι πια], παραχρῆμα [= αμέσως], ἄρτι [= πριν λίγο, τώρα ακριβώς, αμέσως], ἤδη, ὀψε [= αργά], εξαίφνης [= ξαφνικά, απροσδόκητα], ἡνίκα [= όσες φορές όταν], νύκτωρ [= τη νύχτα, κατά τη διάρκεια της νύχτας] κ.λπ.
2. Με εμπρόθετους προσδιορισμούς.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ναῦς ἤξει **τήμερον** [= το πλοίο θα έρθει σήμερα].
2. Ταύτην οἱ Λαρισαῖοι **νύκτωρ** κατέκαυσαν [= αυτήν οι Λαρισαῖοι έκαψαν εντελώς κατά τη διάρκεια της νύχτας].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Εἰπὼν δέ ταῦτα
καὶ μεταστραφεὶς
πρὸς τοὺς ἐναντίους
ἡσυχίαν εἶχε·
καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς
μὴ ἐπιτίθεσθαι πρότερον,
πρὶν [ἄν]
ἢ πέσοι τις τῶν σφετέρων
ἢ τρωθείη·
"ἐπειδὴν μέντοι γέννται τοῦτο,
ἡγησόμεθα μὲν ἡμεῖς, ἔφη,
νίκη δ' ἔσται ὑμῖν ἐπομένοις,
ἐμοὶ μέντοι θάνατος,
ὥς γέ μοι δοκεῖ".
Καὶ οὐκ ἐψεύσατο,
ἀλλ' ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὄπλα,
αὐτὸς μὲν
ὥσπερ ἀγόμενος ὑπὸ τινος μοίρας
πρῶτος ἐκπηδήσας,
ἀποθνήσκει
ἐμπεσὼν τοῖς πολέμοις,
καὶ τέθνηται ἐν τῇ διαβάσει
τοῦ Κηφισοῦ·
οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων
καὶ κατεδίωξαν
μέχρι τοῦ ὀμαλοῦ.
Ἐνταῦθα δ' ἀπέθανον
τῶν μὲν τριάκοντα
Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Αφού εἶπε αὐτά
καὶ ἐστρεψε το πρόσωπό του
πρὸς το μέρος των εχθρών,
περίμενε·
γιατί καὶ ὁ μάντης τους συμβούλευε
να μὴν κάνουν ἐπίθεση πρωτύτερα,
παρά ὅταν
ἢ σκοτωθεῖ κάποιος ἀπὸ τους δικούς τους
ἢ τραυματιστεῖ·
"ὅταν λοιπὸν γίνεῖ αὐτό,
[εγὼ] θα προχωρήσω μπροστά, εἶπε,
καὶ σεις ακολουθώντας με θα νικήσετε·
εγὼ ὅμως θα σκοτωθῶ,
ὅπως τουλάχιστον προαισθάνομαι".
Καὶ δε διαψεύστηκε [ὁ μάντης]
ἀλλὰ μόλις πήραν τὰ ὄπλα,
αὐτός
σαν νὰ σπρωκνόταν ἀπὸ κάποια μοῖρα,
αφού πρῶτος πῆδηξε με ορμή,
σκοτώνεται,
αφού ἔπεσε πάνω στους εχθρούς·
καὶ ἔχει ταφεῖ στο πέρασμα
τοῦ Κηφισοῦ·
οἱ ἄλλοι ὅμως νικούσαν
καὶ καταδίωξαν [τους εχθρούς]
ὡς τὴν πεδιάδα.
Καὶ ἐδῶ σκοτώθηκαν
ἀπὸ τους τριάκοντα
ὁ Κριτίας καὶ ὁ Ἰππόμαχος

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 4, 18-19
[η συνέχεια]

τῶν δέ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα. Καί τὰ μὲν ὄπλα ἔλαβον, τοὺς δέ χιτῶνας οὐδενός τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν. Ἐπεὶ δέ τοῦτο ἐγένετο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν, προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ του ΧΡΟΝΟΥ

3. *Ἦδη* ἦν μέσον ἡμέρας καὶ *οὐπω* καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι [= ἦταν πια μεσημέρι και δε φαίνονταν ακόμα οι εχθροί].
4. *Πρό τῆς μάχης* πολλά ὑποσχνεῖτο Κῦρος [= ο Κύρος υποσχόταν πολλά πριν από τη μάχη].
3. Με γενική του χρόνου, ὅπως: ὄρθρου, ἡμέρας, νυκτός, ἑσπέρας κ.λπ., με δοτική του χρόνου και αιτιατική του χρόνου.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης *ἡμέρας*, οἶμαι, τό πλοῖον ἥξει [= δε θα έρθει, νομίζω, το πλοίο την επόμενη μέρα].
2. Τῇ πρώτῃ *ἡμέρᾳ* ἐδρῶν τὴν γῆν [= την πρώτη μέρα λεηλατούσαν τη χώρα].
3. Ἐπλεον *ἡμέραν καὶ νύκτα* [= ταξίδευαν μέρα και νύχτα].
4. Με χρονική μετοχή ή με χρονική πρόταση.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

τῶν δέ δέκα ἀρχόντων ἐν Πειραιῇ
 Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος,
 τῶν δ' ἄλλων περὶ ἐβδομήκοντα.

Καὶ ἔλαβον μὲν τὰ ὅπλα,
 οὐδενός δέ τῶν πολιτῶν
 ἐσκύλευσαν τοὺς χιτῶνας.
 Ἐπεὶ δέ ἐγένετο τοῦτο
 καὶ ἀπεδίδοσαν τοὺς νεκροὺς
 ὑποσπόνδους,
 πολλοὶ προσιόντες ἀλλήλοις
 διελέγοντο.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

καὶ ἀπὸ τῶν δέκα ἀρχόντες του Πειραιᾶ
 ὁ Χαρμίδης, ὁ γίος του Γλαύκωνα,
 καὶ ἀπὸ τῶν υπόλοιπων περίπου εβδομή-
 ντα.

Καὶ πήραν βέβαια τὰ ὅπλα [τῶν ἐχθρῶν]
 ὁμῶς ἀπὸ κανένα σκοτωμένο πολίτη
 δὲν ἀφαίρεσαν τοὺς χιτῶνες.
 Καὶ ὅταν ἐγίνε αὐτὸ
 καὶ [οἱ ἀντίπαλοι] ἀπέδωσαν τοὺς νεκροὺς
 ὕστερα ἀπὸ συμφωνία,
 πολλοὶ πλησιάζοντας μετὰξὺ τῶν
 συζητούσαν.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
					Σ		Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

εἰπών: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του λέγω = λέγω, μιλά.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἔρῳ, αορ. ἔλεξα - εἶπα, αορ. β' εἶπον,
 παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκῶς ἦν.

μεταστραφεῖς: μετχ. παθ. αορ. β' μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του μεταστρέφομαι
 = στρέφω, γυρίζω, αναστρέφω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. μετεστρεφόμεν, μέλλ. μετα-
 στρέψομαι - μεταστραφήσομαι, αορ. μετεστρεψάμην - μετεστρέφθην - μετε-
 στράφην, παρκμ. μετέστραμμαι, υπερσ. μετεστράμμην, τ. μέλλ. μετεστραμμέ-
 νος ἔσομαι.

εἶχε: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἔχω [ήσυχίαν] = πυσχάζω, εἶμαι
 ήρεμος. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. εἶχον, μέλλ. ἔξω - σχήσω, αορ. β' ἔσχον, παρκμ.
 ἔσχηκα.

παρήγγελλεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του παραγγέλλω = συμβουλευώ.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρήγγελλον, μέλλ. παραγγελῶ, αορ. παρήγγειλα, παρκμ.
 παρήγγελκα, υπερσ. παρηγγέλκειν.

ἐπιτίθεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του ἐπιτίθεμαι = επιτίθεμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ.
 ἐπετιθέμην, μέλλ. ἐπιθήσομαι - ἐπιτεθήσομαι, αορ. ἐπεθέμην - ἐπετέθην, παρ-
 κμ. ἐπιτέθειμαι.

πέσοι: ευκτικ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του πίπτω = φονεύομαι - σκοτώνομαι.

- ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔπιπτον, μέλλ. πεσοῦμαι, αόρ. β' ἔπεσον, παρκμ. πέπτωκα, υπερσ. ἐπεπτώκειν.
- τρωθείν:** ευκτικ. παθ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του τιτρώσκομαι = πληγώνομαι.
- ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐτρίτρωσκόμην, μέλλ. τρωθήσομαι, αόρ. ἐτρώθην, παρκμ. τέτρωμαι, υπερσ. ἐτετρώμην.
- γέννται:** υποτ. αορ. β' γ' ενικ. πρόσ. του γίγνομαι = γίνομαι, συμβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐγίγνομην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγένημαι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγενημένος ἦν, τ. μέλλ. γεγονώς ἔσομαι - γεγενημένος ἔσομαι.
- ἡγησόμεθα:** οριστ. μέλλ. μέσ. φων. α' πληθ. πρόσ. του ἡγέομαι - οὔμαι = προηγούμεναι - προπορεύομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἡγούμεν, μέλλ. ἡγήσομαι, αόρ. ἡγησάμην - ἡγήθην, παρκμ. ἡγήμαι.
- ἔφν:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του φημί = λέγω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφισα.
- ἐπομένους:** μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. δοτ. πληθ. του ἔπομαι = ακολουθώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. εἰπόμεν, μέλλ. ἔψομαι, αόρ. β' ἐσπόμεν.
- δοκεῖ:** οριστ. ενεστ. γ' ενικ. πρόσ. του απροσ. δοκεῖ [μοι] = μου φαίνεται, προαισθάνομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, παρκμ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο.
- ἐψεύσατο:** οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ψεύδομαι = διαψεύδομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐψευδόμην, μέλλ. ψεύσομαι, αόρ. ἐψευσάμην - ἐψεύσθην, παρκμ. ἔψευσμαι, υπερσ. ἐψεύσμην - ἐψευσμένος ἦν, τ. μέλλ. ἐψευσμένος ἔσομαι.
- ἀνέλαβον:** οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀναλαμβάνω = παίρνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀνελάμβανον, μέλλ. ἀναλήψομαι, αόρ. β' ἀνέλαβον, παρκμ. ἀνείληφα, υπερσ. ἀνείληφειν - ἀνείληφώς ἦν.
- ἀγόμενος:** μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἄγομαι = οδηγούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἡγόμεν, μέλλ. ἄξομαι - ἀχθήσομαι, αόρ. β' ἡγαγόμην - ἤχθην, παρκμ. ἡγμαι - ἡγμένος εἰμί, υπερσ. ἡγμην - ἡγμένος ἦν.
- ἐκπηδήσας:** μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἐκπηδάω - ῶ = πηδῶ, σκιρτῶ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. [ἐξ]επήδων, μέλλ. ἐκπηδήσομαι, αόρ. ἐξεπήδησα, παρκμ. ἐκπεπήδηκα, υπερσ. ἐξεπεπηδήκειν - ἐκπεπηδηκώς ἦν.
- ἐμπεσών:** μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του ἐμπίπτω = πέφτω με δύναμιν, πέφτω πάνω σε κάποιον. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐνέπιπτον, μέλλ. ἐμπεσοῦμαι, αόρ. β' ἐνέπεσον, παρκμ. ἐμπέπτωκα, υπερσ. ἐνεπεπτώκειν.
- ἀποθνήσκει:** οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀποθνήσκω = σκοτώνομαι, πεθαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπέθνησκον, μέλλ. ἀποθανοῦμαι, αόρ. β' ἀπέθανον, παρκμ. τέθνηκα, υπερσ. ἐτεθνήκειν, τ. μέλλ. τεθνήξω - τεθνηκώς ἔσομαι.
- τέθαιται:** οριστ. παρκμ. μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του θάπτομαι = ενταφιάζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐθαπτόμην, μέλλ. ταφήσομαι, αόρ. ἐτάφην, παρκμ. τέθαμμαι.

ένίκων: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του νικάω -ῶ = νικῶ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ένίκων**, μέλλ. νικήσω, αόρ. **ένίκησα**, παρκμ. νενίκηκα, υπερσ. **ένενικήκειν**, τ. μέλλ. νενικηκώς ἔσομαι.

κατεδίωξαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του καταδιώκω = καταδιώκω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **κατεδίωκον**, μέλλ. **καταδιώξομαι** - **καταδιώξω**, αόρ. **κατεδίωξα** - [κατ]εδιόκαθον, παρκμ. **καταδεδίωχα**.

έσκύλευσαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του σκυλεύω = λαφυραγωγώ, απογυμνώνω το σκοτωμένο εχθρό. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **έσκύλευον**, αόρ. **έσκύλευσα**.

έγένετο: οριστ. αορ. β' μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του γίγνομαι.

άπεδίδουσιν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του αποδίδωμι = αποδίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **άπεδίδουν**, μέλλ. **άποδώσω**, αόρ. **άπέδωκα**, παρκμ. **άποδέδωκα**, υπερσ. **άποδεδῶκειν** - **άποδεδωκώς ἦν**.

προσιόντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του πρόσειμι - προσέρχομαι = πλησιάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **προσῆα** - **προσῆειν**, μέλλ. **πρόσειμι**, αόρ. β' **προσῆλθον**, παρκμ. **προσελήλυθα**, υπερσ. **προσεληλυθῆναι** - **προσεληλυθώς ἦν**.

διελέγοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του διαλέγομαι = συζητώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **διελεγόμην**, μέλλ. **διαλέξομαι** - **διαλεχθήσομαι**, αόρ. **διελέχθην**, παρκμ. **διείλεγμαι**, υπερσ. **διειλέγμην**.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγων μεταστρεφό- μενος		λέξων- έρων μεταστρεφό- μενος μεταστρα- φισόμενος	λέξας-είπων [μετα]στρε- ψάμενος μεταστρε- φθείς μεταστρα- φείς	είρηκώς μετεστραμ- μένος	
έχει παργγέλλει	είχε[ν] παρήγγελλε[ν]	έξει - σήσει παργγελεῖ	έσχε[ν] παρήγγει- λε[ν]	έσχηκε[ν] παρήγγελλε[ν]	παρηγγέλκει
έπιτίθεσθαι πίπτοι		έπιθήσεσθαι πέσοῖτο	έπιθέσθαι πέσοι	έπιτεθεῖσθαι πεπτωκώς εἶπ	
τιτρώσκοιτο		τρωθήσοιτο	τρωθείη	τετρωμένος εἶπ	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
γίνονται			γένηται	γεγονός ἦ γεγεννημένον ἦ ἡγήμεθα	
ἡγούμεθα	ἡγούμεθα	ἡγησόμεθα	ἡγησάμεθα ἡγήθημεν	ἡγήμεθα	
φησ[ν] ἐστί[ν]	ἔφη ἦν	φήσει ἔσται	ἔφησε[ν] ἐγένετο	γένεονε[ν]	ἐγενόνει γεγονυῖα ἐσσι[ν]
ἐπομένοις		ἐπομένοις	[ἐπι]σπομέ- νοις		
ψεύδεται	ἐψεύδετο	ψεύσεται	ἐψεύσατο ἐφύσθη	ἔψευσται	ἔψευστο ἐψευσμένος ἦν ἀνελήφεσαν ἀνελιηφότες ἦσαν
ἀναλαμβάνουσι[ν]	ἀνελάμβανον	ἀναλήψονται	ἀνέλαβον	ἀνελήφασι[ν]	
ἀγόμενος		ἀξόμενος ἀχθησόμενος	ἀγαγόμενος ἀχθείς	ἡγμένος	
ἐκπηδῶν		ἐκπηδησόμε- νος	ἐκπηδήσας	ἐκπεπηδικώς	
ἐμπίπτων		ἐμπεσόμε- νος	ἐμπεσών	ἐμπεπτωκώς	
ἀποθνήσκει θάπτεται νικῶσι[ν] καταδιώκου- σι[ν]	ἀπέθνησκε[ν] ἐθάπτετο ἐνίκων κατεδίωκον	ἀποθανεῖται ταφήσεται νικήσουσι[ν] καταδιώξου- νται καταδιώξου- σι[ν]	ἀπέθανε[ν] ἐτάφη ἐνίκησαν κατεδίωξαν	τέθνηκε[ν] τέθαπται νενικήκασι[ν] καταδεδιώχα- σι[ν]	ἐτεθνήκει ἐνενικήκεσαν
ἀποθνήσκου- σι[ν] λαμβάνου- σι[ν]	ἀπέθνησκον ἐλάμβανον	ἀποθανοῦ- νται λήφονται	ἀπέθανον ἔλαβον	τεθνήκασι[ν] εἰλήφασι[ν]	ἐτεθνήκεσαν εἰλήφεσαν εἰληφότες ἦσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [n συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
σκυλεύουσι[v] γίγνεται	ἔσκυλευον ἐγίνετο	γενήσεται	ἔσκυλευσαν ἐγένετο	γέγονε γεγέννηται γεγονός ἐστί[v]	ἐγεγόνει γεγόνει ἐγεγέννητο γεγέννητο γεγονός ἦν γενενημέ- νον ἦν ἀπεδεδώκε- σαν ἀποδεδωκό- τες ἦσαν
ἀποδιδά- σι[v]	ἀπεδίδοσαν	ἀποδώσου- σι[v]	ἀπέδοσαν	ἀποδεδώκα- σι[v]	ἀπεδεδώκε- σαν ἀποδεδωκό- τες ἦσαν
προσιόντες		προσιόντες	προσελθόντες	προσεληλυ- θότες	
διαλέγονται	διελέγοντο	διαλέξονται διαλεχθήσο- νται	διελέχθησαν	διειλεγμένοι εἰσί[v]	διειλεγμένοι ἦσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔπεσε	πέσῃ	πέσοι	πεσέτω	πεσεῖν	πεσών, πεσοῦσα, πεσόν
ἐτρώθη	τρωθῇ	τρωθείη	τρωθήτω	τρωθῆναι	τρωθείς, τρωθεῖσα, τρωθέν
ἐγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -μένη, -μενον
ἡγησόμεθα		ἡγησοίμεθα		ἡγήσεσθαι	ἡγησόμενος, -μένη, -μενον

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔσται		ἔσοιτο		ἔσεσθαι	ἐσόμενος, -μένη,-μενον
δοκεῖ	δοκῇ	δοκοῖ δοκοίη	δοκεῖτω	δοκεῖν	δοκοῦν
ἐψεύσατο	ψεύσεται	ψεύσαιτο	ψευσάσθω	ψεύσασθαι	ψευσόμενος, -μένη, -μενον
ἀνέλαβον	ἀναλάβωσι[v]	ἀναλάβοιεν	ἀναλαβόντων	ἀναλαβεῖν	ἀναλαβών, ἀναλαβοῦσα, ἀναλαβόν
ἀποθνήσκει	ἀποθνήσκη	ἀποθνήσκοι	ἀποθνησκέτω	ἀποθνήσκειν	ἀποθνήσκων, ἀποθνήσκουσα ἀποθνήσκον
τέθαιπαι	τεθαμμένος ῆ	τεθαμμένος εῖη	τεθάφθω	τεθάφθαι	τεθαμμένος, -μένη, -μενον
κατεδίωξαν	καταδιώξω- σι[v]	καταδιώ- ξαιεν καταδιώ- ξειαν	καταδιώξά- ντων καταδιωξάτω- σαν	καταδιῶξαι	καταδιώξας, καταδιώξασα καταδιῶξαν
ἀπέθανον	ἀποθάνω- σι[v]	ἀποθάνοιεν	ἀποθανόντων	ἀποθανεῖν	ἀποθανών ἀποθανοῦσα ἀποθανόν
ἔλαβον	λάβωσι[v]	λάβοιεν	λαβόντων	λαβεῖν	λαβών, λαβοῦσα, λαβόν
ἐσκύλευσαν	σκυλεύσω- σι[v]	σκυλεύσαιεν σκυλεύσειαν	σκυλευσάντων σκυλευσάτω- σαν	σκυλεῦσαι	σκυλεύσας, σκυλεύσασα σκυλεῦσαν
ἐγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -μένη,-μενον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Ταῦτα δι' εἰπὼν καὶ μεταστραφεῖς πρὸς τοὺς ἐναντίους ἡσυχίαν εἶχε· κύρ. πρότ. [Θρασύβουλος: εννοείται]: υποκ. στο εἶχε [: το ρήμα της πρότασης] και στις μετοχές εἰπὼν - μεταστραφεῖς: χρονικές μτχ. ταῦτα: σύστ. αντικ. στη μτχ. εἰπὼν. πρὸς τοὺς ἐναντίους: εμπρόθ. προσδ. εκθρικής στάσης. ἡσυχίαν: αντικ. στο εἶχεν.
 2. καὶ γὰρ ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς μὴ πρότερον ἐπιτίθεσθαι: κύρ. πρότ. ὁ μάντις: υποκ. στο παρήγγελλεν [: το ρήμα της πρότασης]. αὐτοῖς: άμεσο αντικ. στο παρήγγελλεν. πρότερον: επιρρ. προσδ. χρόνου. μὴ ἐπιτίθεσθαι: τελικό απαρέμφ. έμμεσο αντικ. στο παρήγγελλεν. [αὐτούς: ενν.]: υποκ. στο απαρέμφ. [: ετεροπροσωπία].
 3. πρὶν [ἄν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείη: δύο δευτερ. χρον. προτάσεις σφετέρων: γεν. διαιρ. από το τις: υποκ. στα ρήματα πέσοι - τρωθείη. [ὑπὸ τῶν ἐναντίων: ενν.]: ποιντ. αίτιο.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Οι χρονικές αυτές προτάσεις εκφέρονται με ευκτική του πλάγιου λόγου - πέσοι -τρωθείη, γιατί εξαρτώνται από τον ιστορικό χρόνο παρήγγελλεν της κύριας πρότασης. Εδώ η ευκτική του πλάγιου λόγου, έχει τεθεί αντί της υποτακτικής με το αοριστολογικό μόριο ἄν. Η εκφορά με ευκτική του πλάγιου λόγου στις χρονικές με τον πρὶν είναι σπάνια. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 388].
4. ἐπειδάν μέντοι τοῦτο γένηται: δευτ. χρονικοῦποθετική πρότ. τοῦτο: υποκ. στο γένηται [: το ρήμα της πρότασης].
 5. ἡγησόμεθα μὲν ἡμεῖς: κύρ. πρότ. ἡμεῖς: υποκ. στο ἡγησόμεθα [: το ρήμα της πρότασης].
 6. ἔφη: κύρια παρενθετική πρόταση.
 7. νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις: κύρ. πρότ. νίκη: υποκ. στο ἔσται. ἐπομένοις: επιθ. μτχ. επιθετ. προσδ. στο ὑμῖν: δοτ. προσ. κτητ. από το ἔσται [ἐμοί: ενν.]: αντικ. στη μτχ.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Δοτική προσωπική κτητική συνοδεύει το εἰμι, μόνο, όταν το ρήμα αυτό είναι υπαρκτικό, όπως εδώ].
8. ἐμοὶ μέντοι θάνατος [ἔσται]: κύρ. πρότ. θάνατος: υποκ. στο [ἔσται: ενν.]: το ρήμα της πρότασης. ἐμοί: δοτ. προσωπική κτητική από το [ἔσται].
 9. ὥς γέ μοι δοκεῖ: δευτ. αναφορ. παραβολική πρότ. μοι: δοτ. προσ. στο απρόσωπο δοκεῖ [: το ρήμα της πρότασης]. [θάνατον: ενν.]: υποκ. στο [ἔσσεσθαι: ενν.]: ειδ. απαρέμ. υποκ. στο δοκεῖ.
 10. καὶ οὐκ ἐψεύσατο: κύρ. πρότ. [ὁ μάντις: ενν.]: υποκ. στο οὐκ ἐψεύσατο [: το ρήμα της πρότασης].
 11. ἀλλ' αὐτός μὲν ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινός ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος, ἔμπε-

σών τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει: κύρ. πρότ. αὐτός: υποκ. στο ἀποθνήσκει και στις μετοχές: ἐκπηδήσας [: χρον. μτχ.] - ἔμπεσών [: χρον. μτχ.] - ὥσπερ ἀγόμενος: αιτιολ. μτχ. ψεύτικης αιτιολογίας.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Ψεύτικη αιτιολογία [μη πραγματική, όχι αληθινή]. Η μετοχή στην περίπτωση αυτή έχει πάντα μπροστά της το ὥσπερ και μεταφράζεται με: σαν να + υποτακτική ή σαν να + ιστορικό χρόνο οριστικής].

πρῶτος: επιρρ. κατηγ. τάξης [σειράς]. τοῖς πολεμίοις: αντικ. στη μτχ. ἔμπεσών. ὑπό μοίρας: ποιητ. αίτιο. τινός: επιθ. προσδ. στο μοίρας.

12. ἐπεὶ ἀνέλαβον τά ὄπλα: δευτ. χρον. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἀνέλαβον [: το ρήμα της πρότασης]. τά ὄπλα: αντικ.

13. καὶ τέθαιπαι ἐν τῇ διαβάσει τοῦ Κηφισοῦ: κύρ. πρότ. [ὁ μάντις: ενν.]: υποκ. στο τέθαιπαι [: το ρήμα της πρότασης]. ἐν τῇ διαβάσει: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. τοῦ Κηφισοῦ: γεν. αντικ. από το διαβάσει.

14. οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων [τούς ἐναντίους]: κύρ. πρότ. οἱ ἄλλοι: υποκ. στο ἐνίκων [: το ρήμα της πρότασης]. [τούς ἐναντίους: ενν.]: αντικ.

15. καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ [τούς ἐναντίους]: κύρ. πρότ. [οἱ ἄλλοι: ενν.]: υποκ. στο κατεδίωξαν [: το ρήμα της πρότασης]. μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο [δηλώνει τέρμα τοπικό]. [τούς ἐναντίους: ενν.]: αντικ.

16. Ἀπέθανον δ' ἐνταῦθα τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος, τῶν δὲ ἐν Πειραιεῖ δέκα ἀρχόντων Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, τῶν δ' ἄλλων περὶ ἑβδομήκοντα: κύρ. πρότ. Κριτίας - Ἰππόμαχος - Χαρμίδης - περὶ ἑβδομήκοντα: υποκείμενα στο ἀπέθανον [: το ρήμα της πρότασης].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Όταν πρόκειται να δηλωθεί ένα ποσό κατά προσέγγιση, τότε το υποκείμενο τίθεται σε πτώση αιτιατική με μια από τις προθέσεις ἀμφί, περί, όπως εδώ με το ἑβδομήκοντα [ἄνδρας], εἰς, κατά, πρὸς ή με το μόριο ὥς + αιτιατική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 32].

ὁ Γλαύκωνος: παράθεσης στο Χαρμίδην. τῶν τριάκοντα - τῶν ἀρχόντων - τῶν ἄλλων: γενικές διαιρ. στα υποκείμενα. ἐν Πειραιεῖ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. ἐνταῦθα: επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. δέκα: επιθ. προσδ. στο ἀρχόντων.

17. καὶ τά μὲν ὄπλα ἔλαβον: κύρ. πρότ. [οἱ τοῦ Θρασυβούλου: ενν.]: υποκ. στο ἔλαβον: τά ὄπλα: αντικ. [τῶν ἐναντίων: ενν.]: γεν. κτητ. στο ὄπλα.

18. τούς δὲ χιτῶνας οὐδενός τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν: κύρ. πρότ. [οἱ τοῦ Θρασυβούλου: ενν.]: υποκ. στο ἐσκύλευσαν. τούς χιτῶνας [: ἄμεσο] - οὐδενός [: ἑμμεσο]: αντικείμενα στο ἐσκύλευσαν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα που έχουν τη σημασία του αποστερώ, όπως εδώ το ἐσκύλευσαν, δέχονται πολλές φορές δύο αντικείμενα, το ένα σε αιτιατική και το άλλο σε γενική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 187].

τῶν πολιτῶν: γεν. διαιρ. από το οὐδενός.

19. Ἐπεὶ δέ τοῦτο ἐγένετο: δευτ. χρον. πρότ. τοῦτο: υποκ. στο ἐγένετο [: το ρῆμα της πρότασης].
20. καὶ [ἐπεὶ] τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν: δευτ. χρον. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη χρονική με τον καί. [οἱ ἐνάντιοι: ενν.]: υποκ. στο ἀπεδίδοσαν [: το ρῆμα της πρότασης]. τοὺς νεκροὺς [: ἄμεσο] - [ἀλλήλοις: ενν.: ἑμμεσο]: αντικείμενα στο ἀπεδίδοσαν. ὑποσπόνδους: επιρρ. κατηγ. τρόπου.
21. προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο: κύρ. πρότ. πολλοί: υποκ. στο διελέγοντο [: το ρῆμα της πρότασης] και στη μτχ. προσιόντες: τροπ. μτχ. ἀλλήλοις: αντικ στη μτχ.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. μεταστραφείς: όσο μιλούσε ο Θρασύβουλος ήταν στραμμένος προς το μέρος των στρατιωτών του· όταν όμως τελείωσε την ομιλία του γύρισε πάλι προς τους αντιπάλους παίρνοντας θέση στις πρώτες γραμμές της παράταξης.
2. μάντις: το στρατό συνόδευε πάντα ένας μάντης ο οποίος καθόριζε με τις μαντείες του τις πολεμικές εξελίξεις. Η λέξη παράγεται από το ρῆμα **μαίνομαι** και σημαίνει αυτόν που προφητεύει, όσα πρόκειται να συμβούν στο μέλλον.
3. μή πρότερον επιτίθεσθαι, πρίν [ἄν] τῶν σφετέρων ἢ πέσοι τις ἢ τρωθείν: η συμβουλή του μάντη ήταν να μην επιτεθούν οι δημοκρατικοί προτού κάποιος φονευθεί ή πληγωθεί. Ἐτσι η ευθύνη της συμπλοκής θα έπεφτε στους ολιγαρχικούς, που, ως επιτιθέμενοι, θα έχυναν το πρώτο αίμα.
4. "ἐπειδάν μέντοι τοῦτο γένηται": ο μάντης εννοεί το θάνατο ή τον τραυματισμό κάποιου δημοκρατικού.
5. ἐμοί μέντοι θάνατος: ο μάντης προαισθάνεται το τέλος του· στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για πράξη αυτοθυσίας, που θυμίζει την ανάλογη περίπτωση του μάντη Μεγιστία στις Θερμοπύλες, ο οποίος, παρ' ότι προαισθανόταν το θάνατό του και διατάχθηκε από τον Λεωνίδα να φύγει, προτίμησε να θυσιαστεί μαζί με τους άλλους Έλληνες.
6. Καί οὐκ ἐψεύσατο: και πράγματι δε διαψεύστηκε.
7. αὐτός μέν ὥσπερ ὑπό μοίρας τινός ἀγόμενος ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει: ο μάντης προφήτευσε ότι θα νικήσουν οι δημοκρατικοί, αν κάποιος απ' αυτούς φονευθεί ή πληγωθεί πρώτος. Επειδή όμως είχε προαισθανθεί το θάνατό του, ορμά πρώτος κατά των ολιγαρχικών και σκοτώνει

ται για να επαληθευτεί η προφητεία του. Η αυτοθυσία του μάντη εξόργισε τους στρατιώτες του Θρασύβουλου, αφού ήταν ιερό πρόσωπο, και εξορμώντας για να τον εκδικηθούν οδηγούνται στη νίκη.

8. **ὥσπερ ὑπὸ μοίρας τινὸς ἀγόμενος:** φαίνεται καθαρά και σ' αυτό το σημείο η θεϊκή παρέμβαση που εμπνέει και ωθεί το μάντη προς το θάνατο [μοῖρα]: η ορισμένη για τον άνθρωπο μοίρα, ο θάνατος. Τρεις ήταν οι Μοίρες που θεωρούνταν θυγατέρες του Δία και της Θέμιδας: η Κλωθώ, η Λάχεση και η Ἄτροπος.
9. **καί τέθαιπται ἐν τῇ διαβάσει του Κηφισοῦ:** τον έθαψαν στο πέραςμα του Κηφισού για να βλέπουν το τάφο του οι περαστικοί και να θυμούνται τη θυσία του.
10. **οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καί κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ:** οι προβλέψεις του μάντη βγήκαν αληθινές· μπορεί ο ίδιος να θυσιάστηκε για χάρη του συνόλου, όμως η θυσία αυτή δεν ήταν μάταιη.
11. **Κριτίας:** στη μάχη σκοτώθηκε και ο Κριτίας που ήταν η ψυχή του τυραννικού καθεστώτος· όταν έπεσε οι ολιγαρχικοί, παρόλο που ήταν περισσότεροι, πανικοβλήθηκαν και υποχώρησαν. Η παράδοση αναφέρει ότι ο Κριτίας σκοτώθηκε, πολεμώντας γενναία, από τον ίδιο το Θρασύβουλο.
12. **δέκα ἀρχόντων:** ο Λύσανδρος παράλληλα με τους τριάκοντα τυράννους είχε διορίσει και δέκα άρχοντες στον Πειραιά για να στηρίζουν το ολιγαρχικό καθεστώς.
13. **Χαρμίδης ὁ Γλαῦκωνος:** ήταν εξάδελφος του Κριτία και θεῖος του Πλάτωνα, περίφημος για το σωματικό του κάλλος.
14. **τούς δέ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν:** οι δημοκρατικοί, σε αντίθεση με τη συμπεριφορά των τριάκοντα, δεν πήραν, εκτός από τα όπλα, τίποτε άλλο. Αυτό δείχνει πως δε θέλησαν να τους ατιμάσουν και γι' αυτό άλλωστε επέτρεψαν την περισυλλογή των πτωμάτων για να ταφούν.
15. **προσιόντες ἀλλήλοις πολλοὶ διελέγοντο:** μετά τη συμπλοκή οι αντίπαλοι συμπολίτες πλησίαζαν ο ένας τον άλλον και συζητούσαν μεταξύ τους.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

Ο Ξενοφών με θαυμαστή πυκνότητα περιγράφει τη στάση που πήρε ο Θρασύβουλος, την ερμηνεύει [και γάρ] με τη συμβουλή του μάντη, συνδυάζοντας τον πλάγιο και τον ευθύ λόγο. Τα λόγια του μάντη ["ἐπειδάν ... δοκεῖ"] έχουν το αινιγματικό ύφος της μαντικής: ἐπειδάν μέντοι τοῦτο γέννηται [= όταν όμως συμβεί αυτό, δηλ. κάποιος απ' τους δικούς μας πέσει νεκρός ή πληγωθεί] ἡγησόμεθα μέν ἡμεῖς [= θα προχωρή-

σουμε εμείς μπροστά, χωρίς να διευκρινίζει ποιον ή ποιους εννοεί με την αντων. **ἡμεῖς]** **νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένοις** [και σεις που θα ακολουθείτε έχετε τη νίκη] **ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γε μοι δοκεῖ** [εγώ όμως τον θάνατο, καθώς το προαισθάνομαι].

Η περίπτωση του θυμίζει τον μάντη Μεγιστία που είχε προβλέψει τον θάνατό του, αλλά έμεινε και θυσιάστηκε· τη στάση του περιέγραψε με θαυμασμό ο Ηρόδοτος και τη δόξασε ο Σιμωνίδης ο Κεῖος με το επίγραμμα του:

**Μνηῖμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε Κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἠγεμόνας προλιπεῖν.**

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο μάντης, που συνόδευε τους δημοκρατικούς επαναστάτες, συμβούλεψε να μην επιτεθούν αν πρώτα δε κτυπηθεί κάποιος δικός τους· μόνο μ' αυτή την προϋπόθεση θα υπάρξει νίκη, ενώ ταυτόχρονα προφήτευε και το δικό του θάνατο. Πράγματι οι προβλέψεις του μάντη επαληθεύτηκαν· πρώτος επιτίθεται κατά των αντιπάλων και πέφτει ηρωικά. Όμως η αυτοθυσία του, οδήγησε τους δημοκρατικούς σε περίλαμπρη νίκη, αφού πρώτα σκότωσαν αρκετούς από τους Τριάκοντα και μάλιστα τον ίδιο τον Κριτία. Οι νικητές σέβονται τους νεκρούς και επιτρέπουν τη ταφή τους, ενώ πολλοί, και από τις δύο παρατάξεις, πλησιάζουν ο ένας τον άλλον και συνομιλούν.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: μεταστρέφομαι, ἔχω, επιτίθεμαι, πίπτω, φημί.*

Απάντηση:

Λέξεις:

μεταστρέφομαι

ἔχω

επιτίθεμαι

πίπτω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

στροφή

έξη

θέση

πτώση

– αποστροφή

– μέθεξη [συμμετοχή]

– κατάθεση

– παράπτωμα

φημί

φάση

- απόφαση

Ερώτηση 2η *Η λέξη πτώση παράγεται από το:*

α] πίπτω

β] πῶμα

γ] ῥίπτω

Απάντηση:

Η λέξη πτώση παράγεται από το **πίπτω**.

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

α] εἰπών: μετοχή ενεστώτα του λέγω.

β] εἶχε: οριστική παρατατικού του ἔχομαι.

γ] παρήγγελλεν: οριστική παρατατικού του παραγγέλλω.

δ] πέσοι: ευκτική αορίστου β' του πίπτω.

ε] ἔφη: οριστική ενεστώτα του φημί.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, δ.

Ερώτηση 4η *Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

α] μεταστραφεῖς: αιτιολογική μετοχή

β] ἐπιτίθεσθαι: απαρέμφατο του σκοπού

γ] ὑμῖν: δοτική προσωπική κτητική

δ] ἐκπηδήσας: χρονική μετοχή

ε] τοῦ Κηφισοῦ: γενική υποκειμενική

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, δ.

Ερώτηση 5η *Τι είναι συντακτικά η λέξη πρότερον;*

α] επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού.

β] επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

γ] επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου.

Απάντηση:

Η λέξη **πρότερον** είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του **χρόνου** [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η *Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη*

Β στήλη:

Α

1. μεταστρέφωμαι

2. πρότερον

3. πίπτω

Β

α. σκοτώνομαι

β. πληγώνομαι

γ. γυρίζω το πρόσωπό μου

4. τιρώσκομαι

δ. πεθαίνω

5. αποθνήσκω

ε. πρωτύτερα

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ.

Ερώτηση 7η Ποια η συμβολή του μάντη στη νίκη των δημοκρατικών του Θρασύβουλου;

Απάντηση: Ο μάντης προφήτευσε ότι θα νικήσουν οι δημοκρατικοί, αν κάποιος απ' αυτούς φονευθεί ή πληγωθεί πρώτος. Επειδή όμως είχε προαισθανθεί το θάνατό του, ορμά πρώτος κατά των ολιγαρχικών και σκοτώνεται για να επαληθευτεί η προφητεία του. Η αυτοθυσία του μάντη εξόργισε τους στρατιώτες του Θρασύβουλου, αφού ήταν ιερό πρόσωπο, και εξορμώντας για να τον εκδικηθούν οδηγούνται στη νίκη.

Ερώτηση 8η Πώς συμπεριφέρθηκαν οι δημοκρατικοί του Θρασύβουλου απέναντι στους πτημένους ολιγαρχικούς του Κριτία;

Απάντηση: Οι δημοκρατικοί, σε αντίθεση με τη συμπεριφορά των τριάκοντα, δεν πήραν, εκτός από τα όπλα, τίποτε άλλο. Αυτό δείχνει πως δε θέλησαν να τους ατιμάσουν και γι' αυτό άλλωστε επέτρεψαν την περισυλλογή των πτωμάτων για να ταφούν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 28n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 20

Κλεόκριτος δέ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὐφω-
νος, ὢν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν· "Ἄνδρες πολῖ-
ται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε;
Ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς κακόν μὲν οὐδέν πώποτε ἐποιήσα-
μεν, μετεσχήκαμεν δέ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτά-
των καὶ θυσιῶν καὶ ἐορτῶν τῶν καλλίστων καὶ συγ-
χορευταί καὶ συμφοιτηταί γεγενήμεθα καὶ συστρα-
τιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμφο-
τέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ του ΣΚΟΠΟΥ ή της ΑΙΤΙΑΣ

[Όπως το τί του παραπάνω κειμένου]

Αιτιατική του σκοπού ή της αιτίας είναι συνήθως η αιτιατική της αναφορικής ή δεικτικής ή ερωτηματικής αντωνυμίας σε ουδέτερο γένος.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἑρωτῶντο ὅ,τι ἥκοιεν [= τους ρωτούσαν για ποιο σκοπό ή γιατί είχαν έρθει].
2. Αὐτά ταῦτα νῦν ἥκω παρά σε [= γι' αυτούς τους λόγους τώρα έχω έρθει σε σένα].
3. Τί τνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; [= για ποιο σκοπό ή γιατί έχεις έρθει τόσο νωρίς, Κρίτων;].

- Συνήθεις αιτιατικές του σκοπού ή της αιτίας είναι: τί [= για πιο λόγο], ταῦτα [= γι' αυτό], τοῦτο [= γι' αυτό], ὅ,τι [= για ποιο λόγο].
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 103.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Κλεόκριτος δέ ὁ κῆρυξ
 τῶν μυστῶν
 ὧν μάλ' εὖφωνος,
 κατασιωπησάμενος ἔλεξεν·
 "Ἄνδρες πολῖται,
 τί ἐξελαύνετε ἡμᾶς;
 τί βούλεσθε ἀποκτεῖναι;
 Ἴμεῖς μὲν γάρ πώποτε
 οὐδέν κακόν ὑμᾶς ἐποιήσαμεν,
 μετεσχήκαμεν δέ ὑμῖν
 καί τῶν σεμνοτάτων ἱερῶν καί θυσιῶν
 καί τῶν καλλίστων ἑορτῶν
 καί γεγενήμεθα συγχορευταί
 καί συμφοιτηταί
 καί συστρατιῶται,
 καί κεκινδυνεύκαμεν πολλὰ
 μεθ' ὑμῶν
 καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν
 ὑπὲρ τῆς κοινῆς
 σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας
 ἀμφοτέρων ἡμῶν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ο Κλεόκριτος ο κήρυκας
 τῶν μνημένων στα Ελευσίνια μυστήρια
 ο οποίος είχε πολύ δυνατή φωνή,
 αφού επέβαλε σιωπή, εἶπε·
 "ἄνδρες συμπολίτες,
 γιατί μας εξορίζετε;
 Γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε;
 Εμείς βέβαια ποτέ μέχρι τώρα
 κανένα κακό δε σας κάναμε,
 αντίθετα πήραμε μέρος μαζί σας
 και στις πιο σεβαστές τελετές και στις θυσίες
 και στις πιο λαμπρές γιορτές
 και έχουμε χορέψει μαζί σας
 και έχουμε φοιτήσει στα ίδια σχολεία
 και έχουμε πολεμήσει μαζί
 και έχουμε περάσει πολλούς κινδύνους
 μαζί με σας
 και στη στεριά και στη θάλασσα
 για την κοινή
 σωτηρία και την ελευθερία
 και των δύο μας.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

κατασιωπησάμενος: μετχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του κατασιωπῶμαι
 = επιβάλλω σιωπή. ΧΡΟΝΟΙ: μέλλ. κατασιωπηθήσομαι, αορ. κατεσιωπησά-
 μην - κατεσιωπήθην.

ἔλεξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω - μιλάω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ.
 ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αορ. ἔλεξα - εἶπα, αορ. β' εἶπον, παρκμ. εἴρηκα,
 υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

ἐξελαύνετε: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του ἐξελαύνω = εκδιώκω. ΧΡΟΝΟΙ:
 παρτ. ἐξήλαυνον, μέλλ. ἐξελῶ, αορ. ἐξήλασα, παρκμ. ἐξελήλακα.

ἀποκτεῖναι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του ἀποκτείνω - ἀποκτινύω - ἀποκτίννυμι

= σκοτώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέκτεινον - ἀπεκτίγγουν - ἀπεκτίγγουν, μέλλ. ἀποκτενῶ, αόρ. ἀπέκτεινα, παρκμ. ἀπέκτονα, υπερσ. ἀπεκτόνειν - ἀπεκτονώς ἦν.

βούλεσθε: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. β' πληθ. του βούλομαι = θέλω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβουλόμην - ἠβουλόμην, μέλλ. βουλήσομαι, αόρ. ἐβουλήθην - ἠβουλήθην, παρκμ. βεβούλημαι.

ἐποιήσαμεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του ποιέω - ῶ = κάνω, ενεργώ. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐποιοῦν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

μετεσχίκαμεν: οριστ. παρκμ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του μετέχω = λαμβάνω μέρος, συμμετέχω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. μετείχον, μέλλ. μεθέξω - μετασχίσω, αόρ. β' μετέσχον, παρκμ. μετέσχηκα.

γεγενήμεθα: οριστ. παρκμ. μέσ. φων. του γίγνομαι = γίνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐγίγνομην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β' ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγενῆμαι - γεγονώς εἰμί, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγενημένος ἦν, τ. μέλλ. γεγονώς ἔσομαι - γεγενημένος ἔσομαι.

κεκινδυνεύκαμεν: οριστ. παρκμ. ενεργ. φων. του κινδυνεύω = διακινδυνεύω, διατρέχω κίνδυνο. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐκινδύνεουν, μέλλ. κινδυνεύσω, αόρ. ἐκινδύνευσα, παρκμ. κεκινδύνευκα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
ὦν κατασιωπώ- μενος		ἐσόμενος	γενόμενος κατασιωπη- σάμενος κατασιω- πηθείς	γεγονώς	
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει ἔρει	ἔλεξε[ν] εἶπε[ν]	εἶρηκε[ν]	εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
ἐξελαύνετε ἀποκτείνειν βούλεσθε	ἐξηλαύνετε ἐβούλεσθε ἠβούλεσθε	ἐξελάτε ἀποκτενεῖν βουλήσεσθε	ἐξηλάσατε ἀποκτεῖναι ἐβουλήθητε ἠβουλήθητε	ἐξεληλάκατε ἀπεκτονέναι βεβούλησθε	
ποιοῦμεν	ἐποιοῦμεν	ποιήσομεν	ἐποίησαμεν	πεποιήκαμεν πεποικότες ἐσμέν	ἐπεποιήκαμεν πεποικότες ἦμεν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
μετέχομεν γιγνόμεθα	μετείχομεν μεν ἐγιγνόμεθα	μεθέξομεν μετασχήσο- μεν γενησόμεθα	μετέσχομεν ἐγενόμεθα	μετεσχέκαμεν γεγόναμεν γεγενήμεθα γεγονότες ἐσμέν	ἐγεγόνεμεν γεγόνεμεν ἐγεγενήμεθα γεγενήμεθα γεγονότες ἦμεν γεγεννημένοι ἦμεν
κινδυνεύομεν	ἐκινδυνεύο- μεν	κινδυνεύσο- μεν	ἐκινδυνεύ- σαμεν	κεκινδυνεύ- καμεν	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔλεξεν	λέξη	λέξαι λέξειε[ν]	λεξάτω	λέξαι	λέξας, λέξασα, λέξαν
ἐξελαύνετε	ἐξελαύνητε	ἐξελαύνοιτε	ἐξελαύνετε	ἐξελαύνειν	ἐξελαύνων, ἐξελαύνουσα ἐξελαῦνον
βούλεσθε	βούλησθε	βούλοισθε	βούλεσθε	βούλεσθαι	βουλόμενος, -μένη, -μενον
ἐποιήσαμεν	ποιήσωμεν	ποιήσαιμεν		ποιήσασθαι	ποιησάμενος, -μένη, -μενον
μετεσχέκα- μεν	μετεσχηκό- τες ὦμεν	μετεσχηκότες εἴημεν-εἴμεν		μετεσχηκέναι	μετεσχηκώς, -υῖα, -ός

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
γεγενήμεθα	γεγενημέ- νοι ᾶμεν	γεγενημένοι εἴημεν - εἶμεν		γεγενῆσθαι	γεγενημένος, -μένη, -μένον
κεκινδυνεύ- καμεν	κεκινδυνευ- κότες ᾶμεν	κεκινδυνευ- κότες εἴημεν-εἶμεν		κεκινδυνευ- κέναι	κεκινδυνευκός, -κυῖα, -κός

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Κλεόκριτος δέ ὁ τῶν μυστῶν κῆρυξ, μάλ' εὖφωνος, ὧν, κατασιωπησάμενος ἔλεξεν: κύρ. πρότ. Κλεόκριτος: υποκ. στο ἔλεξεν [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. ὧν [: επιθ. μτχ. παράθεση] και κατασιωπησάμενος [: χρον. μτχ.]. τῶν μυστῶν: γεν. κλητ. από το κῆρυξ: παράθεση στο Κλεόκριτος. ὁ τῶν μυστῶν [με το άρθρο ὁ]: επιθ. προσδ. στο κῆρυξ. μάλαι: επιρρ. προσδ. του ποσού. εὖφωνος: κατηγ. στο Κλεόκριτος.
2. Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο ἐξελαύνετε [το ρήματος πρότασης]. ἡμᾶς: αντικ. τί: αιτιατ. της αιτίας. ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για την αιτιατική της αιτίας ή του σκοπού συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής]. πολῖται: επιθ. προσδ. στο ἄνδρες: κλητ. προσφώνηση.
3. Τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. ὑμεῖς: υποκ. στο βούλεσθε [: το ρήμα της πρότασης] και στο ἀποκτεῖναι: [ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο βούλεσθε. τι: αιτιατ. της αιτίας.
4. Ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς κακόν μέν οὐδέν πώποτε ἐποιήσαμεν: κύρ. πρότ. ἡμεῖς: υποκ. στο ἐποιήσαμεν [: το ρήμα της πρότασης]. ὑμᾶς: αντικ. οὐδέν: επιθ. προσδ. στο κακόν: σύστ. αντικ. πώποτε: επιρρ. προσδ. χρόνου.
5. μετεσχέκαμεν δέ ὑμῖν καί ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καί θυσιῶν καί ἑορτῶν τῶν καλλίστων: κύρ. πρότ. ἡμεῖς: υποκ. στο μετεσχέκαμεν [: το ρήμα της πρότασης]. ἱερῶν - θυσιῶν - ἑορτῶν [: ἄμεσα] - ὑμῖν [: ἔμμεσα]: αντικείμενα. τῶν σεμνοτάτων - τῶν καλλίστων: επιθετικοί προσδ.
6. καί συγχορευταί καί συμφοιτηταί γεγενήμεθα καί συστρατιῶται: κύρ. πρότ. συγχορευταί - συμφοιτηταί - συστρατιῶται: κατηγορούμενα στο [ἡμεῖς: ενν.]: υποκ. στο γεγενήμεθα [ρήμα συνδετικό].

7. **καί πολλά μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν καί κατά γῆν καί κατά θάλατταν ὑπέρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας:** κύρ. πρότ. [ἡμεῖς: ενν.]: υποκ. στο **κεκινδυνεύκαμεν** [: το ρῆμα της πρότασης]. **πολλά** [: πολλούς κινδύνους]: σύστ. αντικ. **μεθ' ὑμῶν:** εμπρόθ. προσδ. συνεργασίας. **κατά γῆν - κατά θάλατταν:** εμπρόθετοι προσδ. στάσης σε τόπο. **ὑπέρ τῆς σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας:** εμπρόθ. προσδ. υπεράσπισης. **ἀμφοτέρων:** επιθ. προσδ. στο **ἡμῶν:** γεν. αντικ. στα σωτηρίας - ἐλευθερίας. **κοινῆς:** επιθ. προσδ.

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. Ο Ξενοφών δε δίνει λεπτομερή περιγραφή της μάχης, αλλά επικεντρώνει την προσοχή του σε δύο πρόσωπα, στο μάντη και στον κήρυκα των μυστών, στον Κλεόκριτο. Στην ολοζώντανη παρουσίαση των δύο αυτών προσώπων φαίνεται καθαρά ότι στις καλές στιγμές της η αρχαία κοινωνία ήταν μια πραγματική κοινωνία πολιτών. Το πρώτο δείγμα ήταν η εθελούσια θυσία του μάντη. Το δεύτερο, η ομιλία του Κρεοκρίτου προς τους αντιπάλους, με τον πλούτο των λέξεων και των όρων που σημαίνουν κοινωνία, μέθεξη, συμμετοχή.
2. **μυστών:** [από το μυνέω -ῶ]: έτσι ονομάζονταν οι μυημένοι στα Ελευσίνια μυστήρια, τα οποία τελούνταν προς τιμή της Δήμητρας και τῆς Κόρης [: Περσεφόνη]. Τα πρόσωπα που τελούσαν τα μυστήρια αυτά ήταν τέσσερα: ο ιεροφάντης, ο δαδούχος, ο ιερο[κήρυκας] και ὁ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· προέρχονταν μάλιστα ἀπὸ τα δύο ιερατικά γένη, των Ευμολπιδών και των Κηρύκων.
3. **κατασιωπησάμενος:** ο Κλεόκριτος, που ήταν κι αυτός πολιτικός εξόριστος, ζήτησε ἀπ' ὅλους να σωπάσουν, ὥστε να ἀκούγεται και στα δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα.
4. **μετεσχέκαμεν δέ ὑμῖν καί ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καί θυσιῶν καί ἐορτῶν:** ο κήρυκας υπενθυμίζει τη συμμετοχή των Αθηναίων, ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων, στις θρησκευτικές εκδηλώσεις και στις τελετές της πόλης. Οι θρησκευτικοί αυτοί δεσμοί των πολιτών είναι αρκετοί για να δικαιολογήσουν τις δύο προηγούμενες ρητορικές απορίες του κήρυκα: τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε;
5. **καί συγχορευταί καί συμφοιτηταί γεγενήμεθα καί συστρατιῶται:** εκτός ἀπὸ τις θρησκευτικές τελετές, οι αντιμαχόμενοι Αθηναῖοι πολῖτες, ἔχουν ἀπὸ κοινού συμμετάσχει σε χορούς, σε εκπαιδευτήρια και σε στρατιωτικές ασκήσεις, στοιχεῖα σύνδεσης για μια πολιτισμένη κοινωνία.

6. ὑπέρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καὶ ἐλευθερίας: τόσο οι ολιγαρχικοί όσο και οι δημοκρατικοί είχαν αγωνιστεί μαζί στο παρελθόν διατρέχοντας κοινούς κινδύνους για την προστασία της πατρίδας. Τις κοινές αυτές προσπάθειες, που σφυρηλατούν την ενότητα και την ομοψυχία, κανείς δεν έχει δικαίωμα να τις αγνοήσει.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. Σχήμα υπερβατό: ὑπέρ τῆς κοινῆς ... ἐλευθερίας.
2. Σχήμα πολυσύνδετο: και συγκορευταὶ καὶ συμφοιτηταί ... καὶ συστρατιῶται.
Ο Κλεόκριτος στον σύντομο λόγο του κάνει ἐκκλήση στους οπαδούς των ολιγαρχικών να αναλογιστούν τι εἶδους δεσμοὶ τους ενώνουν με τους σημερινούς εχθρούς τους, τους δημοκρατικούς της "Φυλῆς": δεσμοὶ μεταξύ ανθρώπων μιας πολιτισμένης κοινωνίας, μεταξύ πολιτῶν ενός εἰρηνικοῦ - δημοκρατικοῦ κράτους.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Κάποια στιγμή, μετά τη νίκη των δημοκρατικών, ο Κήρυκας Κλεόκριτος, υψώνοντας τη δυνατή του φωνή, απευθύνεται στους ηττημένους ολιγαρχικούς και τους ρωτά γιατί αυτοὶ εκδιώκουν και θέλουν να σκοτώσουν συμπολίτες. Θυμίζοντας τους δεσμούς που τους ενώνουν, πάνω από τις ὅποιες πολιτικές διαφορές τους, προσπαθεῖ να τους συγκινήσει και να αποδείξει τον παραλογισμό των διώξεων.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: λέγω, ποιῶ, μετέχω, γίγνομαι, κινδυνεύω.

Απάντηση:

Λέξεις:

λέγω

ποιῶ

μετέχω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

λόγος

ποίησις

έξῃ

- κατάλογος

- παραποίηση

- συμμετοχή

γίγνομαι	γεγονός	-	συγγένεια
κινδυνεύω	κίνδυνος	-	παρακινδυνευμένο

Ερώτηση 2η Η λέξη *συμμετοχή* παράγεται από το:

- α] ἔχω
- β] μετέχω
- γ] συμμετέχω

Απάντηση:

Η λέξη *συμμετοχή* παράγεται από το *συμμετέχω* [: σύν + μετά + ἔχω].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] κατασιωπησάμενος: μετοχή αορίστου του *κατασιωπῶμαι*.
- β] ἀποκτεῖναι: ἀπαρέμφατο ενεστώτα του *ἀποκτείνω*.
- γ] βούλεσθε: οριστική ενεστώτα του *βούλομαι*.
- δ] μετεσχέκαμεν: οριστική παρακειμένου του *μετέχω*.
- ε] γεγενήμεθα: οριστική αορίστου β' του *γίγνομαι*.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] τῶν μυστῶν: γενική κτητική από το *κῆρυξ*.
- β] μάλα: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού.
- γ] τί: αιτιατική της αναφοράς.
- δ] οὐδέν: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *κακόν*.
- ε] τῶν σεμνοτάτων: επιθετικός προσδιορισμός στο *ἱερῶν* - *θυσιῶν* - *ἐορτῶν*.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά το *τί*;

- α] αιτιατική του τρόπου
- β] αιτιατική της αναφοράς
- γ] αιτιατική της αιτίας

Απάντηση:

Η λέξη *τί* είναι αιτιατική της αιτίας [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A	B
1. μύστης	α. τελετές
2. εὐφωνος	β. λαμβάνω μέρος

3. ιερά

γ. μνημένος

4. μετέχω

δ. ο έχων δυνατή φωνή

5. αποκτείνω

ε. σκοτώνω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-δ, 3-α, 4-β, 5-ε.

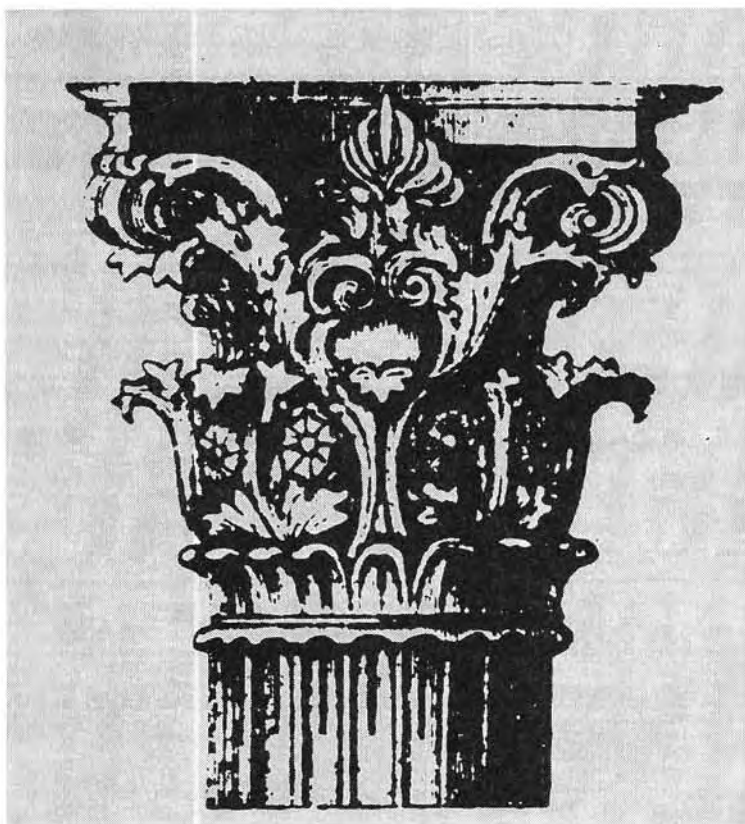
Ερώτηση 7η Τι γνωρίζετε για τους μύστες των Ελευσινίων μυστηρίων;

Απάντηση: Μύστες ονομάζονταν οι μνημένοι στα Ελευσίνια μυστήρια, τα οποία τελούνταν προς τιμή της Δήμητρας και της Κόρης [: Περσεφόνη]. Τα πρόσωπα που τελούσαν τα μυστήρια αυτά ήταν τέσσερα: ο ιεροφάντης, ο δαδούχος, ο ιερο[κήρυκας] και ο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· προέρχονταν μάλιστα από τα δύο ιερατικά γένη, των Ευμολπιδών και των Κηρύκων.

Ερώτηση 8η Με ποιο τρόπο ο Ξενοφών περιγράφει την μάχη;

Απάντηση: Ο Ξενοφών δε δίνει λεπτομερή περιγραφή της μάχης, αλλά επικεντρώνει την προσοχή του σε δύο πρόσωπα, στο μάντη και στον κήρυκα των μυστών, στον Κλεόκριτο. Στην ολοζώντανη παρουσίαση των δύο αυτών προσώπων φαίνεται καθαρά ότι στις καλές στιγμές της η αρχαία κοινωνία ήταν μια πραγματική κοινωνία πολιτών. Το πρώτο δείγμα ήταν η εθελούσια θυσία του μάντη. Το δεύτερο, η ομιλία του Κρεοκρίτου προς τους αντιπάλους, με τον πλούτο των λέξεων και των όρων που σημαίνουν κοινωνία, μέθεξη, συμμετοχή.

Κορινθιακό κιονόκρανο του Λυσικρατείου μουσείου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 29n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 4, 21-22

Πρός θεῶν πατρώων καί μητρώων καί συγγενείας καί κηδεστίας καί εταιρίας, πάντων γάρ τούτων πολλοί κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις, αἰδούμενοι καί θεούς καί ἀνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα, καί μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα, οἱ ἰδίων κερδέων ἔνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτώ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες.

Ἐξόν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τὸν πάντων αἰσχιστόν τε καί χαλεπώτατον καί ἀνοσιώτατον καί ἔχθιστον καί θεοῖς καί ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε ὅτι καί τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθάνοντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καί ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδακρύσαμεν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ**

[Όπως το δεῖν του παραπάνω κειμένου]

1. Πολλές φορές το ἀναρθρο, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνάρθρο ἀπαρέμφατο χρησιμοποιοῦνται **ἀπόλυτα** σε στερεότυπες ἐκφράσεις, που υπάρχουν στην πρόταση, καὶ δεν ἔχουν καμιά συντακτικὴ σχέση με κανένα ὄρο της πρότασης.

• Το ἀπόλυτο ἀπαρέμφατο μπορεῖ νὰ συνοεῦεται ἀπὸ προσδιορισμούς που κι αὐτοὶ δεν ἔχουν καμιά συντακτικὴ σχέση με τοὺς ὀρους της πρότασης.

2. Το ἀπόλυτο ἀπαρέμφατο δηλώνει **αναφορά** ἢ **σκοπὸ**.

• Οἱ πιο συνήθεις ἀπὸ τις ἐκφάσεις αὐτὲς εἶναι:

Ὡς εἰπεῖν ἢ ὥς ἔπος εἰπεῖν = γιὰ νὰ μιλήσει κανεὶς ἔτσι.

Τό νῦν εἶναι = ὅσο γιὰ τώρα, γιὰ τὴν ὥρα.

Ἐμοὶ δοκεῖν ἢ ὥς ἐμοὶ δοκεῖν = κατὰ τὴ γνώμη μου, σύμφωνα με τὴ γνώμη μου.

Κατὰ δύναμιν εἶναι = ὅσο εἶναι δυνατό.

Τό κατὰ τοῦτο εἶναι = ὅσο ἀφορὰ σ' αὐτό, ὡς πρὸς αὐτό.

• Βλέπε λεπτομερὴ περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας Ἐλ. Κ. Βολονάκη σελ. 203.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Πρός θεῶν
πατρῶν καί μητρῶν

καί συγγενείας
καί κηδεστίας
καί ἑταιρίας,
πολλοί γάρ
κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις
πάντων τούτων,
αἰδούμενοι καί θεοὺς καί ἀνθρώπους
παύσασθε
ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα,
καί μὴ πείθεσθε
τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα,
οἱ ὀλίγου δεῖν ἀπεκτόνασιν
πλείους Ἀθηναίων
ἕνεκα ἰδίων κερδῶν
ἐν ὁκτῷ μηνὶ
ἢ πάντες Πελοποννήσιοι
πολεμοῦντες δέκα ἔτη.
Ἐξόν δ' ἡμῖν
πολιτεύεσθαι ἐν εἰρήνῃ,
οὔτοι παρέχουσιν ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους
τόν τε αἰσχιστον πάντων
καί χαλεπώτατον καί ἀνοσιώτατον
καί ἔχθιστον πόλεμον
καί θεοῖς καί ἀνθρώποις.
Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε
ὅτι οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καί ἡμεῖς
ἔστιν οὗς
τῶν ἀποθανόντων νῦν ὑφ' ἡμῶν
κατεδακρύσαμεν πολλὰ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Στο ὄνομα τῶν θεῶν
που προστάτευσαν τὴν οἰκογένεια τοῦ πατέ-
ρα καὶ τῆς μητέρας
καὶ στο ὄνομα τῆς συγγένειας ἐξ αἵματος
καὶ τῆς συγγένειας ἐξ ἀγχιστείας
καὶ τῆς φιλίας,
γιατί πολλοί
συμμετέχουμε ὁ ἕνας με τὸν ἄλλο
σε ὅλα αὐτά,
σεβόμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους
σταματήσετε
να κάνετε κακὰ στὴν πατρίδα
καὶ νὰ μὴν υπακούετε
στοὺς πολὺ ἀσεβεῖς τριάκοντα,
οἱ ὁποῖοι λίγο ἔλειψε νὰ ἔχουν σκοτώσει
περισσότερους Ἀθηναίους
για τὸ ατομικὸ τοὺς συμφέρον
σε διάστημα ὀκτῶ μηνῶν
ἀπ' ὅσους ὅλοι οἱ Πελοποννήσιοι
πολεμώντας δέκα χρόνια.
Καὶ ἐνῶ ἦταν δυνατό σε μας
νὰ ζοῦμε ὡς συμπολίτες εἰρηνικά,
αὐτοὶ προκάλεσαν μετὰς μας
τὸν πιο αἰσχρὸ ἀπ' ὅλους
καὶ τὸν πιο φοβερὸ καὶ τὸ πιο ἀσεβὴ
καὶ τὸν πιο μισητὸ πόλεμο
καὶ στοὺς θεοὺς καὶ στοὺς ἀνθρώπους.
Ἀλλὰ βέβαια γνωρίζετε καλὰ
ὅτι ὄχι μόνο ἐσεῖς ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς
για μερικοὺς
ἀπὸ αὐτοὺς που σκοτώθηκαν τῶρα ἀπὸ μας
χύσαμε πολλὰ δάκρυα.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά

Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

κοινωνούμεν: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του **κοινωνέω** -**ῶ** = συμμετέχω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐκοινωνουν**, μέλλ. **κοινωνήσω**, αόρ. **ἐκοινωνήσα**, παρκμ. **κεκοινωνήκα**.

αἰδούμενοι: μετχ. ενεστ. μέσ. φων. γέν. αρσενικ. ονομ. πληθ. του **αἰδέομαι** -**οὔμαι** = σέβομαι.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἠδούμην**, μέλλ. **αἰδέσομαι**, αόρ. **ἠδεσάμην** - **ἠδέσθην**, παρκμ. **ἠδεσμαι**.

παύσασθε: προστ. αορ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του **παύομαι** = σταματώ.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπαυόμην**, μέλλ. **παύσομαι** - **πauσθήσομαι**, αόρ. **ἐπαυσάμην** - **ἐπαύσθην**, παρκμ. **πέπαυμαι**, υπερσ. **ἐπεπαύμην**.

ἁμαρτάνοντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **ἁμαρτάνω** = διαπράττω αδίκημα.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἡμάρτανον**, μέλλ. **ἁμαρτήσομαι**, αόρ. β' **ἥμαρτον**, παρκμ. **ἡμάρτηκα**, υπερσ. **ἡμαρτήκειν**.

πείθεσθε: προστ. ενεστ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του **πείθομαι** = υπακούω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπειθόμην**, μέλλ. **πείσομαι** - **πεισθήσομαι**, αόρ. **ἐπείσθην**, αόρ. β' **ἐπιθόμην**, παρκμ. **πέπεισμαι** - **πέποιθα**, υπερσ. **ἐπεπείσμην** - **ἐπεποιθείν**, τ. μέλλ. **πεπεισμένος ἔσομαι**.

δεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του απροσ. **δεῖ** [ὀλίγου] = σχεδόν, παρά λίγο.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔδει**, μέλλ. **δεήσει**, αόρ. **έδέσσε**.

ἀπεκτόνασιν: οριστ. παρκμ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ἀποκτείνω** - **ἀποκτινύω** - **ἀποκτίννυμι** = φονεύω - σκοτώνω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀπέκτεινον** - **ἀπεκτινύουν** - **ἀπεκτινύνουν**, μέλλ. **ἀποκτενῶ**, αόρ. **ἀπέκτεινα**, παρκμ. **ἀπέκτονα**, υπερσ. **ἀπεκτόνειν** - **ἀπεκτονώς ἦν**.

πολεμοῦντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **πολεμέω** -**ῶ** = πολεμώ.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπολέμουν**, μέλλ. **πολεμήσω**, αόρ. **ἐπολέμησα**, παρκμ. **πεπολέμηκα**.

ἐξόν: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. ουδετ. αιτιατ. ενικ. του απροσώπου **ἔξεστι** = είναι δυνατό, είναι επιτρεπτό.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐξῆν**, μέλλ. **ἐξέσται** - **ἐκγενήσεται**, αόρ. **ἐξεγένετο**.

πολιτεύεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του **πολιτεύομαι** = ζω σαν πολίτης, ζω ελεύθερος.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπολιτευόμην**, μέλλ. **πολιτεύσομαι**, αόρ. **ἐπολιτεύσάμην** - **ἐπολιτεύθην**, παρκμ. **πεπολίτευμαι**, υπερσ. **πεπολιτευμένοι ἦσαν**.

παρέχουσιν: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **παρέχω** = προκαλώ, επιφέρω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **παρέιχον**, μέλλ. **παρέξω** - **παρασχήσω**, αόρ. β' **παρέσχον**, παρκμ. **παρέσχηκα**.

ἐπίστασθε: προστ. ενεστ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του ἐπίσταμαι = γνωρίζω καλά.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἡπιστάμην, μέλλ. ἐπιστήσομαι, αόρ. ἡπιστήθην.

ἀποθανόντων: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του ἀποθνήσκω =

φονεύομαι, θανατώνομαι από κάποιον. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπέθνησκον, μέλλ.

ἀποθανοῦμαι, αόρ. β' ἀπέθανον, παρκμ. τέθνηκα, υπερσ. ἐτεθνήκειν, τ. μέλλ.

τεθνήξω - τεθνηκώς ἔσομαι.

κατεδακρύσαμεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του **καταδακρύω** = χύνω

πολλά δάκρυα, κλαίω πικρά. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **κατεδάκρυον**, μέλλ. **καταδακρύ-**

σω, αόρ. κατεδάκρυσα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
κοινωνοῦμεν αἰδοῦμενοι παύεσθε ἁμαρτάνο- ντες πείθεσθε δεῖν ἀποκτείνου- σι[ν] ἀποκτινύου- σι[ν] ἀποκτινύα- σι[ν] πολεμοῦντες ἔξόν	ἐκοινωνοῦ- μεν ἀπέκτεινον ἀπεκτίννουν ἀπεκτίννυσαν ἀπεκτίοντες ἦσαν	κοινωνήσο- μεν αἰδεσόμενοι ἁμαρτησό- μενοι δεήσειν ἀποκτενοῦ- σι[ν] πολεμήσο- ντες ἐξεσόμενον ἐκγενησόμε- νον	ἐκοινωνήσα- μεν αἰδεσάμενοι αἰδεσθέντες παύσασθε παύσθητε ἁμαρτήσα- ντες πείσθητε πίθεσθε δεῖν ἀπέκτειναν πολεμήσα- ντες	κεκοινωνήκα- μεν ῥηδεσμένοι πέπαυσθε ἡμαρτηκότες πέπεισθε πεποιθότες ἔστε ἀπεκτόνα- σι[ν] πεπολεμηκό- τες	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
πολιτεύεσθαι		πολιτεύσε- σθαι	πολιτεύσα- σθαι	πεπολιτεύ- σθαι πολιτευθῆναι	
παρέχουσι[ν]	παρεῖχον	παρέξουσι[ν] παρασχίσου- σι[ν]	παρέσχον	παρεσχέκα- σι[ν]	
ἐπίστασθε ἀποθησκό- ντων καταδακρύ- μεν	κατεδακρύο- μεν	ἀποθανου- μένων καταδακρύ- σομεν	ἐπιστήθητε ἀποθανό- ντων κατεδακρύ- σαμεν	τεθνηκότων τεθνεώτων	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
κοινωνοῦμεν	κοινωνῶμεν	κοινωνοῖμεν		κοινωνεῖν	κοινωνῶν, -οῦσα, -οῦν
ἐπαύσασθε	παύσασθε	παύσαισθε	παύσαθε	παύσασθαι	πανσάμενος, -μένη, -μενον
πείθεσθε	πείθισθε	πείθοισθε	πείθεσθε	πείθεσθαι	πειθόμενος, -μένη, -μενον
ἀπεκτόνα- σι[ν]	ἀπεκτονότες ᾧσι[ν]	ἀπεκτονότες εἴησαν-εἶεν	ἀπεκτονότες ἔστων ὄντων ἔστωσαν	ἀπεκτονέναι	ἀπεκτονώς, -υῖα, -ός
παρέχουσι[ν]	παρέχωσι[ν]	παρέχοιεν	παρεχόντων παρεχέτωσαν	παρέχειν	παρέχων, παρέχουσα, παρέχον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Πρὸς θεῶν πατρώων καὶ μητρῶων καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας, αἰδούμενοι καὶ θεοὺς καὶ ἄνθρώπους παύσασθε ἁμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα: κύρ. πρότ. πρὸς θεῶν καὶ συγγενείας καὶ κηδεστίας καὶ ἑταιρίας: ομοτική προσφώνηση [προσφώνηση ὅρκου]. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο παύσασθε [: το ρῆμα της πρότασης] και στις μετοχές αἰδούμενοι [: τροπ. μτχ.] και ἁμαρτάνοντες [: κατηγ. μτχ.] ἀπὸ το παύσασθε.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Απὸ τα ρήματα που σημαίνουν ἑναρξη και λήξη, ὅπως ἐδὼ το παύσασθε [ρῆμα λήξης], εξαρτάται κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται μόνο στο υποκείμενο των ρημάτων αυτών. Συνήθη ρήματα ἑναρξης και λήξης εἶναι τα: ἄρχομαι, ἄρχω, ὑπάρχω [με τη σημασία του αρχίζω πρώτος], παύομαι, λήγω [= σταματώ, τελειώνω], ἀπαλλάττομαι, ἀπολείπω [= παύω], ἐπιλείπω [= αφήνω], διαλείπω [= σταματώ, παύω].]

• Παρατήρηση. Το ενεργητικό παύω συντάσσεται με κατηγορηματική μετοχή που αναφέρεται μόνο στο αντικείμενό του. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 243].

θεοὺς - ἄνθρώπους: αντικ. στη μτχ. αἰδούμενοι. πατρώων - μητρῶων: επιθετικοί προσδ. στο θεῶν. εἰς τὴν πατρίδα: εμπρόθ. προσδ. εχθρικής στάσης.

2. πάντων γάρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις: κύρ. παρενθετική πρότ. πολλοί: υποκ. στο κοινωνοῦμεν [: το ρῆμα της πρότασης]. τούτων [: ἄμεσο] - ἀλλήλοις [: ἕμμεσο]: αντικείμενα. πάντων: κατηγ. προσδ. στο τούτων.

3. καὶ μὴ πείθεσθε τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα: κύρ. πρότ. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο πείθεσθε [: το ρῆμα της πρότασης]. τοῖς ἀνοσιωτάτοις: επιθ. προσδ. στο [τοῖς] τριάκοντα: αντικ.

4. οἱ ἰδίων κερδέων ἕνεκα ὀλίγου δεῖν πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὅκτῳ μηνὶ ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. επιθετικός προσδ. στο τριάκοντα της προηγούμενης πρότασης. οἱ - Πελοποννήσιοι: υποκείμενα στο ἀπεκτόνασιν [και ταυτόχρονα α' και β' ὅρος σύγκρισης αντίστοιχα] και στη μτχ. πολεμοῦντες: τροπ. μτχ. κερδέων ἕνεκα [ἀντὶ ἕνεκα κερδέων]: εμπρόθ. προσδ. σκοπού [αναστροφή της πρόθεσης].

ΠΡΟΣΕΞΕ [Αναστροφή της πρόθεσης. Πολλές φορές στους ποιητές [στους πεζογράφους μόνο οι: περί, ἕνεκα και ἄνευ] οι δυσύλλαβες και οι τρισύλλαβες προσθέσεις τίθενται ὕστερα ἀπὸ τα προσδιοριζόμενα ουσιαστικά [ή τις ουσιαστικοποιημένες λέξεις]. Οι δυσύλλαβες προθέσεις στην περίπτωση αυτή αναβιβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα. Το φαινόμενο αυτό λέγεται αναστροφή της πρόθεσης. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 289].

ἰδίων: επιθ. προσδ. στο κερδέων. ὀλίγου δεῖν: ἀπόλυτο ἀπαρέμφατο. ὀλίγου:

αντικ. στο δεῖν [εδώ ετο δεῖν εἶνα προσωπικό]

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για το απόλυτο απαρέμφατο **συντακτική παρατήρηση** της ενότητας αυτής].

πλείους: αντικ. στο **ἀπεκτόνασιν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐν μισίν**: εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **ὀκτώ**: επιθ. προσδ. στο μισίν. **πάντες**: κατηγ. προσδ. στο Πελοποννήσιοι. **δέκα**: επιθ. προσδ. στο ἔτη: αιτιατ. του χρόνου.

5. Ἐξόν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὗτοι τόν πάντων αἰσχιστόν τε καί χαλεπώτατον καί ἀνοσιώτατον καί ἔχθιστον καί θεοῖς καί ἀνθρώποις πόλεμον ἡμῖν πρός ἀλλήλους παρέχουσιν: κύρ. πρότ. **πολιτεύεσθαι**: τελ. απαρέμφ. υποκ. στο ἐξόν [: μετοχή του απρόσωπου ἔξεστι]: αιτιατ. απόλυτη, εναντιωμ. μτχ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Αιτιατική απόλυτη. Η απόλυτη μετοχή των απροσώπων ρημάτων και απροσώπων εκφράσεων τίθεται σε **αιτιατική** πτώση **ουδετέρου γένους** κυρίως ενικού και σπάνια πληθυντικού αριθμού και έχει την ἴσια σύνταξη με τα απρόσωπα ρήματα. Η αιτιατική απόλυτη είναι συνήθως εναντιωματική μετοχή και πιο σπάνια χρονική ή υποθετική ή αιτιολογική. Το υποκείμενο της αιτιατικής απόλυτης είναι κυρίως **απαρέμφατο** καιελάχιστες φορές αντωνυμία ουδετέρου γένους. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 268].

ἡμῖν: δοτ. προσ. στη μτχ. [**ἡμᾶς**: εννοείται από τη δοτ. προσ.]: υποκ. του πολιτεύεσθαι. **ἐν εἰρήνῃ**: εμπρόθ. προσδ. κατάστασης. **οὗτοι**: υποκ. στο **παρέχουσιν** [: το ρήμα της πρότασης]. **πόλεμον** [: ἄμεσο] - **ἡμῖν** [: ἑμμεσο]: αντικείμενα στο παρέχουσιν. **αἰσχιστόν** - **χαλεπώτατον** - **ἀνοσιώτατον** - **ἔχθιστον**: επιθετικοί προσδιορισμοί στο πόλεμον. **πάντων**: γεν. διαιρ. **θεοῖς** - **ἀνθρώποις**: δοτικές αντικ. από το πόλεμον. **πρός ἀλλήλους**: εμπρόθ. προσδ. εχθρικής στάσης.

6. Ἄλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστασθε: κύρ. πρότ. [**ὕμεῖς**: ενν.]: υποκ. στο ἐπίστασθε [: το ρήμα της πρότασης]. **εὖ**: επιρρ. προσδ. του τρόπου.

7. ὅτι καί τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων οὐ μόνον ὑμεῖς ἀλλὰ καί ἡμεῖς ἔστιν οὓς πολλά κατεδακρύσαμεν: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο ἐπίστασθε της κύριας πρότασης. **ἡμεῖς** - **ὕμεῖς**: υποκείμενα στο **κατεδακρύσαμεν**. **ἔστιν οὓς**: αντικ.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Η φράση ἔστιν οὓς δεν αποτελεί πρόταση. Το **ἐστί** σε φράσεις με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα [βλέπε πίνακα στο **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 421], δε λαμβάνεται υπόψη ως ρήμα: συντακτική θέση έχει το **αναφορικό** και με βάση αυτό ολόκληρη, φράση· αν δηλ. το αναφορικό είναι υποκείμενο ή αντικείμενο κ.λπ. τότε και η φράση είναι υποκείμενο ή αντικείμενο κ.λπ.].

πολλά: σύστ. αντικ. στο ρήμα. **ὑφ' ἡμῶν**: ποιητ. αίτιο από τη μτχ. **τῶν ἀποθανόντων**: επιθ. μτχ. γεν. διαιρ. από το ἔστιν οὓς. **νῦν**: επιρρ. προσδ. χρόνου. **τῶν νῦν** [με το άρθρο **τῶν**]: επιθ. προσδ. στη μτχ.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **πρός θεῶν πατρώων:** τέτοιος ήταν ο Ἑρκείος Ζεύς.
2. **συγγενείας καί κηδεστίας:** ο Κλεόκριτος εξορκίζει τους αντιμαχόμενους στη συγγένεια εξ αίματος [συγγενείας] ή στη συγγένεια εξ αγχιστείας [κηδεστίας], γεγονός που συμβαίνει σε εμφύλιους πολέμους, να είναι δηλαδή συγγενείς και αντίπαλοι συγχρόνως.
3. **ἑταιρίας:** η ἑταιρία [< ἑταῖρος = σύντροφος] ήταν έννοια βασική για τους αρχαίους Έλληνες ήδη από τα ομηρικά κείμενα: προοίμιο Οδύσσειας.
ἀρνύμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἑταίρων
ἀλλ' οὐδ' ὥς ἑτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ.
Στην Αθήνα του 5ου αιώνα υπήρχαν "ἑταιρίαί" δηλαδή τοπικοί σύλλογοι, λέσχες για πολίτες της ίδιας, συνήθως, πολιτικής παράταξης.
4. **αἰδούμενοι:** ὅλοι οι προαναφερόμενοι δεσμοί πρέπει να οδηγήσουν τους ολιγαρχικούς να εγκαταλείψουν τους τριάκοντα [αἰδούμενοι] από σεβασμό σε θεούς και ανθρώπους: Σ' αυτό το πλαίσιο το ρήμα **αἰδοῦμαι** σημαίνει σέβομαι, ντρέπομαι κάποιον μήπως σχηματίσει κακή γνώμη για μένα και το ουσ. **αἰδώς**, φιλότιμο, σεβασμό προς την κοινή γνώμη.
5. **πλείους ἀπεκτόνασιν Ἀθηναίων ἐν ὀκτώ μηνσὶν ἢ πάντες Πελοποννήσιοι δέκα ἔτη πολεμοῦντες:** σύμφωνα με αρχαίες πηγές στους οκτώ μήνες της τυραννίας, Σεπτ. 404 - Απρίλ. 403 π.Χ., εκτελέστηκαν 1500 Αθηναίοι και μέτοικοι, ενώ περίπου 5000 πολίτες αναγκάστηκαν να αυτοεξοριστούν.
6. **δέκα ἔτη:** τόσα περίπου χρόνια διήρκησε η τελευταία φάση του Πελοποννησιακού πολέμου γνωστή ως Δεκελεικός πόλεμος [413-404 π.Χ.]. Ονομάστηκε έτσι διότι επίκεντρο των πολεμικών επιχειρήσεων ήταν η Δεκέλεια, την οποία οχύρωσαν οι Λακεδαιμόνιοι κατόπιν συμβουλής του φυγά Αλκιβιάδη.
7. **πόλεμον ἡμῖν παρέχουσιν:** οι εγγάθετοι, από τη Σπάρτη, τριάκοντα καθώς επίσης και η, γύρω απ' αυτούς, συμμορία των ολιγαρχικών προκάλεσαν τον εμφύλιο σπαραγμό.
8. **πολλά κατεδακρῶσαμεν:** πρόκειται για συγγενείς και φίλους των δημοκρατικών που έπεσαν θύματα αυτού του παράλογου πολέμου.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. Σχήμα πολυσύνδετο: α] πατρώων καί μητρώων καί συγγενείας καί κηδεστίας καί εταιρίας.

β] αἰσχιστον τε καί χαλεπώτατον καί ἀνοσιώτατον καί ἔχθιστον.

2. περίφραση: πόλεμον παρέχουσιν.

Οι πολλαπλοί δεσμοί των αντιπάλων δηλώνονται στο κείμενο του Ξενοφώντα με το ρήμα **μετέχω**, σύνθετες λέξεις με την πρόθεση **συν-**, τον εμπρόθετο προσδιορισμό **μεθ' ὑμῶν** και με τις καίριες λέξεις **κοινωνοῦμεν** και **αἰδοῦμαι**.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Συνεχίζοντας το λόγο του ο κήρυκας, κάνει έκκληση στο όνομα των θεών, της συγγένειας και της φιλίας, να πάψουν οι ολιγαρχικοί να είναι υπήκοοι των Τριάκοντα, οι οποίοι, σε διάστημα οκτώ μηνών, παραλίγο να φονεύσουν περισσότερους από όσους σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια του δεκελεικού πολέμου. Τέλος εκφράζει την οδύνη του για τα θύματα αυτής της παράλογης εμφύλιας διαμάχης, που πρέπει οπωσδήποτε να σταματήσει.

Π Ρ Ο Σ Θ Ε Τ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ και Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: **κοινωνῶ, παύομαι, πείθομαι, πολιτεύομαι, ἐπίσταμαι**.

Απάντηση:

Λέξεις:

κοινωνῶ

παύομαι

πείθομαι

πολιτεύομαι

ἐπίσταμαι

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

κοινωνία - συγκοινωνία

παύση - κατάπαυση

πειθώ - απίθανος

πολιτεία - συμπολιτεία

στάση - επιστήμη

Ερώτηση 2η Η λέξη *ἐπιστήμη* παράγεται από το:

- α) ἰστός
- β) ἐπίσταμαι
- γ) οἶδα

Απάντηση:

Η λέξη *ἐπιστήμη* παράγεται από το *ἐπίσταμαι* [: ἐπί + ἴσταμαι].

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) *κοινωνοῦμεν*: οριστική μέλλοντα του *κοινωνῶ*.
- β) *ἁμαρτάνοντες*: μετοχή ενεστώτα του *ἁμαρτάνω*.
- γ) *πείθεσθε*: προστακτική ενεστώτα του *πείθω*.
- δ) *δεῖν*: απαρέμφατο ενεστώτα του απροσώπου *δεῖ*.
- ε) *ἔξόν*: μετοχή ενεστώτα του απροσώπου *ἔξεστι*.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: β, δ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) *ἁμαρτάνοντες*: κατηγορηματική μετοχή από το *παύσασθε*.
- β) *πάντων*: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *τούτων*.
- γ) *τοῖς ἀνοσιωτάτοις*: παράθεση στο *τριάκοντα*.
- δ) *πολεμοῦντες*: εναντιωματική μετοχή.
- ε) *ἔξόν*: εναντιωματική απόλυτη μετοχή.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, β, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά το απαρέμφατο *δεῖν*;

- α) απαρέμφατο του σκοπού.
- β) απόλυτο απαρέμφατο.
- γ) απαρέμφατο της αναφοράς.

Απάντηση:

Το απαρέμφατο *δεῖν* είναι απόλυτο [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

Α

1. κηδεσία
2. αἰδοῦμαι
3. πείθομαι
4. ἔξεστι

Β

- α. σέβομαι
- β. είναι δυνατό
- γ. συγγένεια εξ αγχιστείας
- δ. γνωρίζω καλά

5. ἐπίσταμαι

ε. υπακούω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-α, 3-ε, 4-β, 5-δ..

Ερώτηση 7η Τι γνωρίζετε για τον δεκαετή [Δεκελεικό] πόλεμο;

Απάντηση: Τόσα περίπου χρόνια διήρκησε η τελευταία φάση του Πελοποννησιακού πολέμου γνωστή ως Δεκελεικός πόλεμος [413-404 π.Χ.]. Ονομάστηκε έτσι διότι επίκεντρο των πολεμικών επιχειρήσεων ήταν η Δεκέλεια, την οποία οχύρωσαν οι Λακεδαιμόνιοι κατόπιν συμβουλής του φυγά Αλκιβιάδη.

Ερώτηση 8η Με ποιο τρόπο δηλώνονται οι δεσμοί των αντιπάλων παρατάξεων;

Απάντηση: Οι πολλαπλοί δεσμοί των αντιπάλων δηλώνονται στο κείμενο του Ξενοφώντα με το ρήμα **μετέχω**, σύνθετες λέξεις με την πρόθεση **συν-**, τον εμπρόθετο προσδιορισμό **μεθ' ὑμῶν** και με τις καίριες λέξεις **κοινωνοῦμεν** και **αἰδοῦμαι**.

Θεμιστοκλής

ΕΝΟΤΗΤΑ 30n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 4, 23

Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγε· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα **προσακούειν** τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ. Τῇ δ' ὑστεραία οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅσοι μὲν γάρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον καὶ ἐφοβοῦντο, ἐντόνως ἔλεγον ὥς οὐ χρεῖη καθυφίσθαι τοῖς ἐν Περσίδεσσι· ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἡδίκηκεναι, αὐτοῖ τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὥς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν,

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΕΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

[Ὅπως το **προσακούειν** του παραπάνω κειμένου]

1. Το ἐνάρθρο ἀπαρέμφατο ἔχει τὸ ἄρθρο **τό** σε ὅλες τις πτώσεις του ἐνικού καὶ ἔτσι παίρνει θέση ἀφηρημένου οὐσιαστικού, χωρὶς ὅμως νὰ χάνει τις ρηματικές του ιδιότητες [δηλ. δέχεται, ὅπως καὶ τὸ ἀνάρθρο, υποκείμενο, ἀντικείμενο καὶ γενικά κάθε εἶδους προσδιορισμό].
2. Επειδὴ τὸ ἐνάρθρο ἀπαρέμφατο παίρνει θέση οὐσιαστικού, ἔχει διάφορες συντακτικές θέσεις, ὅπως καὶ τὸ οὐσιαστικό καὶ τίθεται συνήθως ὡς: **υποκείμενο** σε προσωπικά ῥήματα [παράδ. 1], **ἀντικείμενο** σε κάθε τύπο προσωπικοῦ ῥήματος [παράδ. 2], **ἐπεξήγηση** καὶ κυρίως στο σὺνδεσμο τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας **τοῦτο** [παράδ. 3], καὶ γενικά κάθε εἶδους προσδιορισμός, ὅπως: **προσδιορισμός τῆς ἀναφορᾶς** [παράδ. 4], **γενικὴ τῆς αἰτίας** [παράδ. 5], **γενικὴ διαιρετική** [παράδ. 6], **ἐμπρόθετος προσδ. χρόνου** [παράδ. 7] κ.λπ.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ο μὲν ἔλεγε τοιαῦτα·

οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες

ἀπήγαγον εἰς τό ἄστν
τούς μεθ' ἑαυτῶν
καὶ διὰ τό προσακούειν,

τοιαῦτα.

Τῆς δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα
πάνν ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι
συνεκάθηντο δὴ ἐν τῷ συνεδρίῳ·

τῶν δὲ τρισχιλίων
ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν,
πανταχοῦ
διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους.
Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν
τι βιαιότερον
καὶ ἐφοβοῦντο,
ἔλεγον ἐντόνως
ὥς οὐ χρεῖν καθυφίσσθαι
τοῖς ἐν Πειραιεῖ·
ὅσοι δὲ ἐπίστευον
ἡδικηκέναι μηδέν,
αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο
καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον
ὥς οὐδέν δέοιντο
τούτων τῶν κακῶν,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Αὐτός [δηλ. ο κήρυκας] λοιπόν τέτοια λό-
για ἔλεγε·

ὅσοι ἄρχοντες εἶχαν μείνει ἀκόμη στο χώρο
τῶν συγκρούσεων,

οδήγησαν ξανά στην πόλη της Αθήνας
αυτοὺς που ἦταν μαζί τους

καὶ ἐξαιτίας του ὅτι [οι στρατιῶτες τους]
ἀκούγαν ἐπίσης

τέτοια λόγια.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ τριάκοντα
πολύ ταπεινωμένοι καὶ χωρὶς οπαδούς
συγκεντρώνονταν στην αἴθουσα τῶν συ-
νεδριάσεων·

καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς χιλιάδες,
ὅπου ο καθένας τοὺς εἶχε τοποθετηθεῖ

σε ὅλα τα μέρη τῆς πόλης

διαφωνοῦσαν μεταξύ τους.

Γιατί ὅσοι βέβαια εἶχαν διαπράξει

κάποιο σοβαρὸ ἀδίκημα

καὶ [γὶ' αὐτό] φοβοῦνταν

υποστήριζαν ἔντονα

ὅτι δεν ἔπρεπε νὰ υποχωροῦν

σ' ἐκείνους στον Πειραιά·

ὅσοι ὁμως πίστευαν

ὅτι δεν εἶχαν διαπράξει καμιά ἀδικία,

καὶ οἱ ἴδιοι σκέφτονταν

καὶ στοὺς ἄλλους ἐξηγοῦσαν

ὅτι δεν υπήρχε καμιά ἀνάγκη

γὶ' αὐτές τὶς συμφορές·

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 4, 23
[η συνέχεια]

καί τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τήν πόλιν. Καί τό τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μέν καταπαῦσαι, ἄλλους δέ ἐλέεσθαι. Καί εἶλοντο δέκα, ἕνα ἀπό φυλῆς.

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ**ΤΟ ΕΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ [η συνέχεια]****Παραδείγματα - Μετάφραση**

1. Νέοις τό σιγᾶν κρεῖττον ἐστι τοῦ λαλεῖν [= στους νέους η σιωπή είναι καλύτερη από τη φλυαρία].
2. Τοῦ ζῆν αὐτόν ἀπεστέρῃσε [= του στέρῃσε τη ζωή].
3. Τοῦτό ἐστι τό ἀδικεῖν, τό πλεόν τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν [= αυτό είναι η αδικία, δηλαδή το να ζητάει -κάνεις- να έχει πιο πολλά από τους άλλους].
4. Τό δέ βία πολιτῶν δρᾶν ἔφυν ἀμήχανος [= δεν είμαι από την φύση μου ικανός να ενεργώ παρά τη θέληση των πολιτῶν].
5. Κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ μή πάλαι ἀποδεδόσθαι τόν μισθόν [= καταράστηκε τον αἰτίο για το ότι από παλιά δεν είχε αποδοθεῖ ο μισθός ή επειδή δεν είχε αποδοθεῖ ο μισθός].
6. Οὐδέν οὔτε ἀναιδείας οὔτε τοῦ ψεύδεσθαι παραλείπει [= τίποτε δε θα παραλείπει ούτε από την αναίδεια ούτε από το ψεύδος].
7. Ἔδει πρό τοῦ πολεμεῖν ἐσκεφθαι [= ἔπρεπε να ἔχετε σκεφτεῖ πριν από τον πόλεμο].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

καί ἔφασαν οὐ χρῆναι
 πείθεσθαι τοῖς τριάκοντα
 οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τήν πόλιν.

Καί τό τελευταῖον ἐψηφίσαντο
 καταπαῦσαι μέν ἐκείνους,
 ἐλέσθαι δέ ἄλλους.
 Καί εἶλοντο δέκα,
 ἕνα ἀπό φυλῆς.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

κι ἀκόμα ἔλεγαν ὅτι δεν πρέπει
 να υπακούουν στους τριάκοντα
 ούτε να [τους] επιτρέπουν να καταστρέ-
 φουν την πόλη.

Και στο τέλος πήραν την απόφαση
 να αφαιρέσουν την εξουσία από εκείνους
 και να εκλέξουν άλλους [άρχοντες].
 Πράγματι εξέλεξαν δέκα,
 έναν από κάθε φυλή.

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η
--

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ἔλεγεν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω - μιλώ. **ΧΡΟΝΟΙ**:
 παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β' εἶπον, παρκμ.
 εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

προσακούειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του προσακούω = ακούω επίσης [εκτός
 από τ' ἄλλα]. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. προσήκουον, μέλλ. προσακούσομαι, αόρ. προ-
 σήκουσα, παρκμ. προσακήκοα, υπερσ. προσακηκόμεν - προσπηκόμεν - προ-
 σακηκώως ἦν.

ἀπήγαγον: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἀπάγω = οδηγώ - φέρνω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἀπῆγον, μέλλ. ἀπάξω, αόρ. β' ἀπήγαγον, παρκμ. ἀπῆχα.

συνεκάθηντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του συγκάθηναι = κάθομαι μαζί
 με άλλους, συνεδριάζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. συνεκαθήμην.

τεταγμένοι ἦσαν: οριστ. υπερσ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του τάττομαι = τάσσομαι,
 τοποθετούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. ἐταττόμην, μέλλ. τάξομαι - ταχθήσομαι, αόρ.
 ἐταξάμην - ἐτάχθην, παρκμ. τέταγμα, υπερσ. ἐτετάγμην, τ. μέλλ. τετάξομαι.

διεφέροντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του διαφέρω = διαφωνώ, φιλονι-
 κώ. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. διεφερόμην, μέλλ. διοίσομαι - διοισθήσομαι - διενεχθή-
 σομαι, αόρ. διηνεγκάμην - διηνέχθην, παρκμ. διενήνεγμα, υπερσ. διην-
 νέγμην.

ἐπεποιήκεσαν: οριστ. υπερσ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ποιέω - ῶ = κάνω, διαπράτ-
 τω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα -
 πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

ἐφοβοῦντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του φοβέομαι - οὔμαι = φοβάμαι.

- ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έφοβούμην*, μέλλ. *φοθήσομαι*, αόρ. *έφοβήθην*, παρκμ. *πεφόβημαι*, υπερσ. *έπεφοβήμην*.
- καθυφίεσθαι:** απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του *καθυφίεμαι* [: κατά + υπό + ἔμαι] = υποχωρώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *καθυφιέμην*, μέλλ. *καθυφήσομαι*, αόρ. *καθυφείμην*, παρκμ. *καθυφεῖμαι*, υπερσ. *καθυφείμην*.
- έπίστευον:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *πιστεύω* = πιστεύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έπίστευον*, μέλλ. *πιστεύσω*, αόρ. *έπίστευσα*, παρκμ. *πεπίστευκα*.
- ήδίκηκέναι:** απαρέμφ. παρκμ. ενεργ. φων. του *άδικέω* -*ω* = αδικώ, διαπράττω αδικημα. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *ήδίκουν*, μέλλ. *άδικήσω*, αόρ. *ήδίκησα*, παρκμ. *ήδίκηκα*, υπερσ. *ήδίκηκειν*.
- άνελογίζοντο:** οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *άναλογίζομαι* = σκέπτομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *άνελογιζόμην*, μέλλ. *άναλογοῦμαι*, αόρ. *άνελογισάμην* - *άνελογίσθην*, παρκμ. *άναλελόγισμαι*.
- έδιδασκον:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *διδάσκω* = διδάσκω, επεξηγώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έδιδασκον*, μέλλ. *διδάξω*, αόρ. *έδίδαξα*, παρκμ. *δεδίδαχα*.
- δέοιντο:** ευκτ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *δέομαι* = έχω ανάγκη. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έδεόμην*, μέλλ. *δεήσομαι*, αόρ. *έδεήθην*, παρκμ. *δεδήναι*.
- έφασαν:** οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *φημί* = λέγω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έφην*, μέλλ. *φήσω*, αόρ. *έφησα*.
- χρῆναι:** απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του απροσ. *χρή* - *χρεών* έστι = πρέπει. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έχρῆν* - *χρῆν*, μέλλ. *[άπο]χρήσει*, αόρ. *[άπ]έχρησε*.
- πείθεσθαι:** απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του *πείθομαι* = υπακούω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έπειθόμην*, μέλλ. *πείσομαι* - *πεισθήσομαι*, αόρ. *έπείσθην*, αόρ. β' *έπιθόμην*, παρκμ. *πέπεισμαι* - *πέποιθα*, υπερσ. *έπεπείσμην* - *έπεποιθέιν*, τ. μέλλ. *πεπεισμένος* έσομαι.
- έπιτρέπειν:** απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του *έπιτρέπω* = αφήνω, επιτρέπω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έπέτρεπον*, μέλλ. *έπιτρέψω*, αόρ. *έπέτρεψα*, παρκμ. *έπιτέτροφα*.
- άπολλύναι:** απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του *άπολλυμι* - *άπολλύω* = καταστρέφω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *άπώλλυν* - *άπώλλυον*, μέλλ. *άπολῶ*, αόρ. *άπώλεσα*, παρκμ. *άπολώλεκα*, υπερσ. *άπωλωλέκειν*.
- έψηφίσαντο:** οριστ. αορ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του *ψηφίζομαι* = αποφασίζω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *έψηφιζόμην*, μέλλ. *ψηφιοῦμαι* - *ψηφισθήσομαι*, αόρ. *έψηφισάμην* - *έψηφίσθην*, παρκμ. *έψηφισμαι*, υπερσ. *έψηφίσμην* - *έψηφισμένος* ἦν, τ. μέλλ. *έψηφισμένος* έσομαι.
- καταπαῦσαι:** απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του *καταπαύω* = απολύω [κάποιον], του αφαιρώ το αξίωμα [ή την εξουσία]. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *κατέπαυον*, μέλλ. *καταπαύσω*, αόρ. *κατέπαυσα*, παρκμ. *καταπέπαυκα*.
- έλέσθαι:** απαρέμφ. αορ. β' μέσ. φων. του *αίρέομαι* - *οῦμαι* = εκλέγω - προτιμώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. *ήρούμην* μέλλ. *αίρήσομαι*, αόρ. β' *είλόμην*, παρκμ. *ἤρημαι*, υπερσ. *ήρήμην*.
- είλονται:** οριστ. αορ. β' μέσ. φων. του *αίρέομαι* - *οῦμαι*.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει - ἔρει	ἔλεξε[ν] -εἶπε[ν]	εἶρηκε[ν]	εἰρήκει εἰρηκώς ἦν
προσακούειν		προσακού- σεσθαι	προσακού- σαι	προσακη- κοέναι	
ἀπάγουσι[ν] συγκάθηνται τάττονται	ἀπῆγον συνεκάθηντο ἐτάττοντο	ἀπάξουσι[ν]	ἀπήγαγον	ἀπήχασι[ν]	
διαφέρονται	διεφέροντο	τάζονται ταχθήσονται διοίσονται διοισθήσο- νται διενεχθήσο- νται	ἐτάξαντο ἐτάχθησαν διηνέγκαντο διηνέχθη- σαν	τεταγμένοι εἰσί[ν] διενηνεγμέ- νοι εἰσί[ν]	τεταγμένοι ἦσαν διενηνεγμέ- νοι ἦσαν
ποιοῦσι[ν]	ἐποίουν	ποιήσου- σι[ν]	ἐποίησαν	πεποιήκασι[ν] πεποιηκότες εἰσί[ν]	ἐπεποιήκεσαν πεποιηκότες ἦσαν
φοβοῦνται λέγουσι[ν]	ἐφοβοῦντο ἔλεγον	φοβήσονται λέξουσι[ν] ἐροῦσι[ν]	ἐφοβήθησαν ἔλεξαν εἶπον	πεφόβηνται εἰρήκασι[ν]	ἐπεφόβηντο εἰρήκεσαν εἰρηκότες ἦσαν
καθυφίεσθαι		καθυφήσε- σθαι	καθυφέσθαι	καθυφεῖ- σθαι	
πιστεύουσι[ν]	ἐπίστευον	πιστεύσου- σι[ν]	ἐπίστευσαν	πεπιστεύκα- σι[ν]	
ἀδικεῖν ἀναλογίζο- νται	ἀνελογίζο- ντο	ἀδικήσειν ἀναλογιού- νται	ἀδικῆσαι ἀνελογίσα- ντο ἀνελογί- σθησαν	ἠδικηκέναι ἀναλελογι- σμένοι εἰσί[ν]	
διδάσκουσι[ν] χρεῖν χρεῶν εἶν δέοιντο	ἐδίδασκον	διδάξουσι[ν] χρήσοι δεήσονται	ἐδίδαξαν [ἀπο]χρήσαι δεσθεῖν	δεδιδάκασι[ν] δεδενημένοι εἶεν	

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
φασί[ν] χρῆναι - χρεών εἶναι πείθεσθαι ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι ψηφίζονται καταπαύειν αἰρεῖσθαι αἰροῦνται	ἔφασαν ἐψηφίζοντο ἥρουντο	φήσουσι[ν] πείσεσθαι πεισθήσεσθαι ἐπιτρέψειν ἀπολεῖν ψηφιοῦνται ψηφισθήσο- νται καταπαύ- σειν αἰρήσεσθαι αἰρήσονται	ἔφησαν πεισθῆναι πιθέσθαι ἐπιτρέψαι ἀπολέσαι ἐψηφίσαντο ἐψηφίσθη- σαν καταπαῦσαι ἐλέσθαι εἶλοντο	 πεπεῖσθαι πεποιθέναι ἐπιτετροφέναι ἀπολωλέκηναι ἐψηφισμένοι εἰσί[ν] καταπεπαυ- κέναι ἥρῃσθαι ἥρηνται	 ἐψηφισμένοι ἦσαν ἥρηντο

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἀπήγαγον χρή χρεών ἐσσι δέονται ἐψηφίσαντο εἶλοντο	ἀπαγάγω- σι[ν] δέννται ψηφίσωνται ἔλωνται	ἀπαγάγοιεν χρεῖν χρεών εἴη δέοιντο ψηφίσαιντο ἔλοιντο	ἀπαγαγόν- των χρεών ἔστω δείσθων ψηφισάσθων ψηφισάσθω- σαν ἐλέσθων	ἀπαγαγεῖν χρῆναι χρεών εἶναι δεῖσθαι ψηφίσασθαι ἐλέσθαι	ἀπαγαγών, -οῦσα, -όν χρεών δεόμενος, -μένη, -μενον ψηφισάμενος, -μένη, -μενον ἐλόμενος, -μένη, -μενον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. **Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν:** κύρ. πρότ. **ὁ μὲν:** υποκ. στο **ἔλεγεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοιαῦτα:** σύστ. αντικ.
2. **οἱ δέ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ διὰ τὸ τοιαῦτα προσακούειν τοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἀπήγαγον εἰς τὸ ἄστυ:** κύρ. πρότ. **οἱ λοιποὶ:** επιθ. προσδ. στο **ἄρχοντες:** υποκ. στο **ἀπήγαγον** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοὺς μεθ' ἑαυτῶν:** αντικ. στο **ἀπήγαγον** και υποκ. στο **ἐναρθρο** **απαρέμφ.**
- ΠΡΟΣΕΞΕ** [Οποιαδήποτε φράση, όπως εδώ ο εμπρόθετος προσδιορισμός **μεθ' ἑαυτῶν**, όταν ουσιαστικοποιηθεί με άρθρο, παίρνει τη συντακτική θέση που παίρνει κάθε ουσιαστικό].
τὸ προσακούειν. εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. **διὰ τὸ προσακούειν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας. **τοιαῦτα:** σύστ. αντικ. στο **απαρέμφ.**
3. **τῇ δ' ὕστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα πάνυ δὴ ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι συνεκάθηντο ἐν τῷ συνεδρίῳ:** κύρ. πρότ. **οἱ τριάκοντα:** υποκ. στο **συνεκάθηντο** [: το ρήμα της πρότασης]. **ταπεινοὶ - ἔρημοι:** επιρρ. κατηγ. τρόπου. **τῇ ὕστεραίᾳ:** δοτ. του χρόνου. ἐν τῷ συνεδρίῳ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.
4. **τῶν δέ τρισχιλίων πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους:** κύρ. πρότ. **[ἕκαστοι: ενν.]:** υποκ. στο **διεφέροντο.** **τῶν τρισχιλίων:** γεν. διαιρ. **πανταχοῦ:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. **πρὸς ἀλλήλους:** εμπρόθ. προσδ. εχθρικής στάσης.
5. **ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν:** δευτ. αναφ. προσδιορ. πρότ. στο **πανταχοῦ** της κύριας πρότασης ως επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἕκαστοι:** υποκ. στο **τεταγμένοι ἦσαν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ὅπου:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
- ΠΡΟΣΕΞΕ** [Όταν το προσδιοριζόμενο παραλείπεται, ο κατηγορηματικός προσδιορισμός παίρνει τη συντακτική θέση του προσδιοριζόμενου που παραλείπεται, όπως εδώ το **ἕκαστοι**].
6. **Ὅσοι μὲν γὰρ ἐπεποιήκεσάν τι βιαιότερον:** δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. υποκ. στο **ἔλεγον** της κύριας πρότασης που ακολουθεί. **ὅσοι:** υποκ. στο **ἐπεπεποιήκεσαν** **βιαιότερον:** επιθ. προσδ. στο **τι:** σύστ. αντικ.
7. **καὶ ἐφοβοῦντο:** δευτ. αναφ. πρότ. **ὅτι** και η προηγούμενη που συνδέονται συμπλεκτικά με τον **καί.** **[ὅσοι: ενν.]:** υποκ. στο **ἐφοβοῦντο.**
8. **ἐντόνως ἔλεγον:** κύρ. πρότ. **ἐντόνως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
9. **ὥς οὐ χρὴν καθυφίσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ:** δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο **ἔλεγον** της κύριας πρότασης. **[αὐτούς: ενν.]:** υποκ. στο **καθυφίσθαι:** τελ. **απαρέμφ.** υποκ. στο **απρόσ.** **χρὴν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῖς ἐν Πειραιεῖ:** αντικ. στο **απαρέμφ.**
10. **ὅσοι δέ ἐπίστευον μὴδὲν ἡδίκηκέναι:** δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. στο **αὐτοῖς** της πρότασης που ακολουθεί. **ὅσοι:** υποκ. στο **ἐπίστευο** και στο **ἡδίκηκέναι** [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. **απαρέμφ.** αντικ. στο ρήμα. **μὴδὲν:** σύστ. αντικ. στο **απαρέμφ.**
11. **αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο:** κύρ. πρότ. **αὐτοί:** υποκ. στο **ἀνελογίζοντο** [: το ρήμα της

πρότασης].

12. **καί τούς ἄλλους ἐδίδασκον**: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο **ἐδίδασκον** [: το ρήμα της πρότασης]. **τούς ἄλλους**: αντικ.
13. **ὥς οὐδέν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν**: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. ἔμμεσο στο **ἀνελογίζοντο**. Η ειδική πρόταση εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου [**δέοιντο**], γιατί εξαρτάται από χρόνο ιστορικό [: **ἀνελογίζοντο** - **ἐδίδασκον**] στο **ἐδίδασκον**. [**αὐτοί**: ενν.]: υποκ. στο **δέοιντο** [: το ρήμα της πρότασης]. **τούτων**: επιθ. προσδ. στο **κακῶν**: αντικ. στο **δέοιντο**. **οὐδέν**: σύστ. αντικ. στο **δέοιντο**.
14. **καί τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τήν πόλιν**: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο **ἔφασαν** [: το ρήμα της πρότασης]. [**τούτους**: ενν.]: υποκ. στα **πείθεσθαι** - **ἐπιτρέπειν**: τελικά απαρέμφ. υποκείμενα στο απρόσωπο **χρῆναι**: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο **ἔφασαν**. **τοῖς τριάκοντα**: αντικ. στο **πείθεσθαι**. [**τούς τριάκοντα**: ενν.]: υποκ. στο **ἀπολλύναι**: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο **ἐπιτρέπειν**. **τήν πόλιν**: αντικ. στο **ἀπολλύναι**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το τελικό απαρέμφατο δέχεται άρνηση **μή** και σπάνια **οὐ** την άρνηση **οὐ** δέχεται, όταν εξαρτάται από ρηματικό τύπο που κι αυτός έχει άρνηση **οὐ**, όπως εδώ τα δύο τελικά απαρέμφατα **πείθεσθαι** και **ἐπιτρέπειν** συνδέονται με τον **οὐδέ** [και όχι με το **μήτε**], γιατί ο ρηματικός τύπος από τον οποίο εξαρτώνται, **οὐ χρῆναι**, έχει άρνηση **οὐ**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 234]

15. **Καί τό τελευταῖον ἐψηφίσαντο ἐκείνους μέν καταπαῦσαι, ἄλλους δέ ἐλέσθαι**: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο **ἐψηφίσαντο** και στα **καταπαῦσαι** - **ἐλέσθαι** [: ταυτοπροσωπία]: τελικά απαρέμφ. αντικ. στο **ἐψηφίσαντο**. **ἐκείνους**: αντικ. στο **καταπαῦσαι**. **ἄλλους**: αντικ. στο **ἐλέσθαι**. **τό τελευταῖον**: αιτιατ. του χρόνου.
16. **Καί εἶλοντο δέκα, ἕνα ἀπό φυλῆς**: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο **εἶλοντο** [: το ρήμα της πρότασης]. **δέκα**: αντικ. στο **εἶλοντο**. **ἕνα**: επεξηγήηση στο **δέκα**.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το **δέκα**, αν και είναι άκλιτο αριθμητικό, τίθεται εδώ ως αντικείμενο στο **εἶλοντο**, γιατί ήτα επιθετικός προσδιορισμός στο **ἄνδρας**, που ήταν αντικείμενο· ύστερα από την παράλειψη του αντικειμένου **ἄνδρας**, ο επιθετικός προσδιορισμός **δέκα**, πήρε τη συντακτική θέση του αντικειμένου αυτού που παραλείφθηκε].

Ε	Ρ	Μ	Η	Ν	Ε	Υ	Τ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι	Σ	Η	

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **οἱ δέ λοιποὶ ἄρχοντες**: δηλαδή όσοι επέζησαν από τους τριάκοντα και τους υπόλοιπους νγέτες των ολιγαρχικών.
2. **ταπεινοὶ καὶ ἔρημοι**: στην πρώτη συνεδρίαση μετά την ήττα οι τριάκοντα, ταπεινωμένοι και έρημοι, αγωνιούν για το μέλλον, διότι ξέρουν καλά πως πλέον κανείς

δε θα τους συμπαρασταθεί.

3. **τρισχιλίων:** πρόκειται για τους γνωστούς τρεις χιλιάδες ολιγαρχικούς, γραμμένους στον κυβερνητικό κατάλογο των έμπιστων οπαδών των Τριάκοντα.
4. **διεφέροντο προς ἀλλήλους:** φυσικό είναι μετά την απρόσμενη ήττα να παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις και διαφωνίες τόσο μεταξύ των τρισχιλίων όσο και των υπολοίπων τριάκοντα· η πώση του τυραννικού καθεστώτος είναι πλέον υπόθεση χρόνου.
5. **ἐφοβούντο:** όσοι από τους ολιγαρχικούς είχαν πρωτοστατήσει σε εγκλήματα φοβούνταν τώρα τις αντεκδικήσεις και τα αντίποινα· έτσι είχαν κάθε λόγο να μην επιθυμούν τη συμφιλίωση με τους δημοκρατικούς του Θρασύβουλου και να αντιδρούν πεισματικά σε κάθε ιδέα συνδιαλλαγής.
6. **ὅσοι δὲ ἐπίστευον μηδὲν ἡδίκηκεναι, αὐτοὶ τε ἀνελογίζοντο καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδασκον ὥς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τοῖς τριάκοντα οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν:** οι μετριοπαθείς ολιγαρχικοί, οι οπαδοί δηλαδή του Θηραμένη, πίστευαν ότι πρέπει να δοθεί τέλος στον εμφύλιο αλληλοσπαραγμό· ἄλλωστε δεν είχαν αναμειχθεί σε αδικοπραγίες εις βάρος συμπολιτών τους και γι' αυτό προτείνουν την καθάιρεση των τριάκοντα.
7. **εἶλοντο δέκα:** αυτοὶ συγκρότησαν τη λεγόμενη δεκαρχία που είχαν ως κύριο μέλημα να δώσουν τέλος στην εμφύλια διαμάχη και να συμφιλιώσουν τους αντιπάλους. Μερικοί απ' αυτούς προέρχονταν από τους τριάκοντα όπως ο Ερατοσθένης και ο Φαίδων.
8. **ἓνα ἀπὸ Φυλῆς:** ο Κλεισθένης με τη νομοθεσία του [508 π.Χ.] διεύρυνε τα πολιτικά δικαιώματα και έκανε το αθηναϊκό πολίτευμα πιο δημοκρατικό. Διαίρεσε τους κατοίκους της Αττικής σε δέκα νέες φυλές. Κάθε φυλή αποτελέστηκε από δέκα δήμους. Στη συγκρότηση κάθε φυλής εφάρμοσε το σύστημα των τριττύων. Κάθε δηλαδή φυλή περιέλαβε δήμους από την πόλη, την παραλία και την ύπαιθρο, ώστε να μειωθούν οι τοπικές διακρίσεις..

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Η ήττα στον Πειραιά και η συγκινητική ομιλία του Κλεόκριτου, ανάγκασαν τους εναπομείναντες ηγέτες των ολιγαρχικών να οδηγήσουν τα στρατεύματά τους βιαστικά στην Αθήνα. Στη συνεδρίαση που ακολουθεί την επόμενη μέρα, οι τριάκοντα παρουσιάζονται ταπεινωμένοι ενώ οι τρισχίλιοι οπαδοί του τυραννικού καθεστώτος διχασμένοι για το τι έπρεπε να γίνει. Όσοι απ' αυτούς είχαν λόγους να φοβούνται παρέμειναν ασυμβίβαστοι, ενώ οι μετριοπαθείς και όσοι δεν είχαν αναμειχθεί σε εγκλήματα ήταν πρόθυμοι να συνδιαλεχθούν με τους δημοκρατικούς. Τελικά υπερί-

σχυσε η θέση των μετριοπαθών οι οποίοι με ψηφοφορία αποφάσισαν την καθαίρεση των Τριάκοντα, αντικαθιστώντας τους με εκλεγμένη δεκαρχία αντιπροσωπευτική κάθε φυλής.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1η Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: λέγω, προσακούω, άπάγω, τάττομαι, ποιῶ.

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική
λέγω	λέξη - παράλογος
προσακούω	ακοή - παρακοή
άπάγω	αγωγή - προαγωγή
τάττομαι	τάξη - παράταξη
ποιῶ	ποίηση - κλωνοποίηση

Ερώτηση 2η Η λέξη *τάξις* παράγεται από το:

- α) προστάζω
- β) τάττω
- γ) ταγός

Απάντηση:

Η λέξη *τάξις* παράγεται από το *τάττω*.

Ερώτηση 3η Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) προσακούειν: απαρέμφατο μέλλοντα του *ἀκούω*.
- β) ἀπήγαγον: οριστική παρατατικού του *άπάγω*.
- γ) διεφέροντο: οριστική παρατατικού του *διαφέρωμαι*.
- δ) ἐφοβοῦντο: οριστική αορίστου του *φοβοῦμαι*.
- ε) ἡδίκηκέναι: απαρέμφατο παρακειμένου του *ἀδικῶ*.

Απάντηση:

Οι σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, ε.

Ερώτηση 4η Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α) τοιαῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο *ἔλεγεν*.
- β) οἱ λοιποί: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *ἄρχοντες*.
- γ) ἔρημοι: προληπτικό κατηγορούμενο στο *οἱ τριάκοντα*.
- δ) πρὸς ἀλλήλους: εμπρόθ. προσδ. εκθρικής στάσης.
- ε) ἐντόνως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά ο προσδιορισμός *διά τό προσακούειν*;

α] επιρρηματικός προσδ. του χρόνου.

β] επιρρηματικός προσδ. της αιτίας.

γ] επιρρηματικός προσδ. του ποσού.

Απάντηση:

Ο προσδιορισμός [*διά*] **τό προσκούειν** είναι της αιτίας [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη Β στήλη:

A

1. ἄστν

2. τῇ ὕστεραία

3. πανταχοῦ

4. καθυφίεμαι

5. χρή

B

α. σε όλα τα μέρη [της πόλης]

β. υποχωρώ

γ. πόλη

δ. πρέπει

ε. την άλλη μέρα

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ.

Ερώτηση 7η Σε ποια ψυχολογική κατάσταση βρίσκονται οι ολιγαρχικοί μετά την ήττα τους;

Απάντηση: Όσοι από τους ολιγαρχικούς είχαν πρωτοστατήσει σε εγκλήματα φοβούνταν τώρα τις αντεκδικήσεις και τα αντίποινα· έτσι είχαν κάθε λόγο να μην επιθυμούν τη συμφιλίωση με τους δημοκρατικούς του Θρασύβουλου και να αντιδρούν πεισματικά σε κάθε ιδέα συνδιαλλαγής.

Ερώτηση 8η Τι γνωρίζετε για τις δέκα φυλές της Αττικής;

Απάντηση: Ο Κλεισθένης με τη νομοθεσία του [508 π.Χ.] διεύρυνε τα πολιτικά δικαιώματα και έκανε το αθηναϊκό πολίτευμα πιο δημοκρατικό. Διαίρεσε τους κατοίκους της Αττικής σε δέκα νέες φυλές. Κάθε φυλή αποτελέστηκε από δέκα δήμους. Στη συγκρότηση κάθε φυλής εφάρμοσε το σύστημα των τριτύκων. Κάθε δηλαδή φυλή περιέλαβε δήμους από την πόλη, την παραλία και την ύπαιθρο, ώστε να μειωθούν οι τοπικές διακρίσεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 113]

Ερώτηση 1η – Ποιοι είναι οι δεσμοί που δένουν τους Αθηναίους μεταξύ τους, σύμφωνα με όσα είπε ο Κλεόκριτος;

- Πώς χαρακτήρισε τους Τριάκοντα;
- Ποια ήταν η αντίδραση των ηγετών των αντιπάλων;

Απάντηση:

- Η δεσμοί που δένουν τους Αθηναίους μεταξύ τους, σύμφωνα με όσα είπε ο Κλεόκριτος, είναι:

α] θρησκευτικοί [μετασχέκαμεν δέ ὑμῖν καὶ ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν...,

β] πολιτιστικοί [καὶ συγχορευταί... γεγενήμεθα],

γ] πατριωτικοί/εθνικοί [καὶ συστρατιῶται, καὶ πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν... καὶ ἐλευθερίας],

δ] συγγένειας,

ε] φιλίας.

- Ο Κλεόκριτος χαρακτήρισε τους Τριάκοντα "ἀνοσιωτάτους" [τοῖς ἀνοσιωτάτοις τριάκοντα], γιατί δεν ήταν τίποτε περισσότερο από κοινοί εγκληματίες, αφού μέσα σε λίγους μήνες σκότωσαν πιο πολλούς απ' όσους είχαν σκοτωθεί σε δέκα χρόνια πολέμου με τη Σπάρτη.

- Οι ηγέτες των ολιγαρχικών, για να πάψουν να ακούνε οι στρατιώτες τους τον Κλεόκριτο, πήραν τις δυνάμεις που τους είχαν απομείνει και γύρισαν στην Αθήνα.

Ερώτηση 2η Υπογραμμίστε τη σωστή ανάλυση σε δευτερεύουσα πρόταση της μετοχής **μεταστραφείς** [§ 18]

ἐπεὶ μετεστράφη

ὅταν μεταστραφῇ

ἵνα μεταστραφείν

ὅτι μετεστράφη

Απάντηση:

Η ανάλυση της μετ. **μεταστραφείς** είναι **ἐπεὶ μετεστράφη**.

Ερώτηση 3η Να συνδέσετε κάθε λέξη-φράση της στήλης Α με την αντίστοιχη της νέας ελληνικής της στήλης Β.

A

1. ἡσυχία ἔχω

2. ἐτρώθη

3. ἡγησόμεθα

4. τέθαιπαι

5. διάβασις

6. ὑπόσπονδος

7. προσιόντες

8. διελέγοντο

Απάντηση:

[1-γ], [2-ε], [3-z], [4-δ], [5-η], [6-α], [7-στ], [8-θ].

B

α. προστατευόμενος από συνθήκη

β. συζητούσαν

γ. περιμένω/δεν κάνω τίποτα

δ. έχει ταφεί

ε. τραυματίστηκε

στ. πλησιάζοντας

z. θα προηγηθούμε

η. πέρασμα

Ε ρ ώ τ η σ η 4η Να καταγραφούν οι ρηματικοί τύποι που δηλώνουν τις δραστηριότητες των πολεμιστών στις διάφορες φάσεις της μάχης [ὁ 10ῆ9] και να γραφούν στο α' πληθ. πρόσ. του αορίστου της οριστικής.

Α π ά ν τ η σ η :

α] ανέλαβον τά ὅπλα	→	ἀνελάβομεν
β] ἐκπηδήσας	→	ἐξεπηδήσαμεν
γ] ἐμπεσών τοῖς πολεμίοις	→	ἐνεπέσομεν
δ] κατεδίωξαν	→	κατεδιώξαμεν
ε] τά ὅπλα ἔλαβον	→	ἐλάβομεν
στ] ἐσκύλευσαν	→	ἐσκυλεύσαμεν
ζ] τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν	→	ἀπέδομεν
η] προσιόντες	→	προσήλθομεν
θ] διελέγοντο	→	διελέχθημεν
ι] ἐνίκων	→	ἐνίκησαμεν

Ε ρ ώ τ η σ η 5η Κάνετε τις κατάλληλες συνδέσεις της στήλης Α με τις στήλες Β και Γ [σύμφωνα με το παράδειγμα]:

Α	Β	Γ
[Η λέξη]	[είναι]	[συμπληρώνει/προσδιορίζει]
1. κῆρυξ	α. προσδ. του σκοπού	I. μετεσχέκανεν
2. κῆρυξ	β. υποκείμενο	II. κοινωνοῦμεν
3. ὑπέρ τῆς σωτηρίας	γ. επιθ. προσδ.	III. πόλεμον
4. ἀλλήλοισ	δ. αντικείμενο	IV. κεκινδυνεύκαμεν
5. αἰσχιστον	ε. αντικείμενο	V. ἔλεξεν

Α π ά ν τ η σ η :

[2-δ-I], [3-α-IV], [4-ε-II], [5-γ-III].

* [1-β-V] η λέξη κῆρυξ είναι παράθεση.

Ε ρ ώ τ η σ η 6η Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την αντίστοιχη σχέση που δηλώνεται στη στήλη Β.

Α	Β
Η λέξη/φράση	δηλώνει σχέση:
1. μετεσχέκαμεν	α. με τους θεούς
2. θυσία	β. συμμετοχής
3. συγχορευταί	γ. συγγένειας
4. συμφοιτηταί	δ. φιλική
5. συστρατιῶται	ε. εργασιακού χώρου
6. συγγένεια	στ. πολιτική
7. κηδεστία	ζ. εχθρική
8. ἐταιρία	

9. κοινωνοῦμεν
10. αἰδοῦμαι
11. πείθομαι τοῖς τριάκοντα
12. πολεμῶ
13. πολιτεύομαι
14. ἀνοσιώτατος

Απάντησιν: Οι σωστές συνδέσεις είναι: [1-8], [2-α], [3-8], [4-8], [5-8], [6-γ], [7-γ], [8-δ], [9-8], [10-α], [11-στ], [12-ζ], [13-στ], [14-α].

Ερώτησιν 7η Ο λόγος του Κλεόκριτου [§§ 20-21] να γραφεί με τις αλλαγές: *ἡμεῖς = ἐγώ, ὑμεῖς = σύ.*

Απάντησιν: "Ανερ πολῖται, τί ἐμέ ἐξελαύνεις; τί ἀποκτεῖναι βούλει. Ἐγώ γάρ σέ κακόν μ'ν οὐδέν πώποτε ἐποίησα, μετέσχηκα δέ σοι καί ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων καί θυσιῶν καί ἑορτῶν τῶν καλλίστων καί συγχορευτῆς καί συμφοιτητῆς γεγέννημαι καί συστρατιώτης, καί πολλὰ μετὰ σοῦ κεκινδύνευκα καί κατὰ γῆν καί κατὰ θάλατταν ὑπέρ τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἡμῶν σωτηρίας τε καί ἐλευθερίας. Προς θεῶν... ἀλλήλοισι, αἰδούμενος καί θεοῦ καί ἀνθρώπους παῦσαι ἀμαρτάνων εἰς τὴν πατρίδα καί μὴ πείθου τοῖς ἀνοσιώτατοις τριάκοντα... πολεμοῦντες. Ἐξόδον δ' ἐμοί ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι, οὔτοι... παρέχουσιν. Ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπίστω ὅτι καί τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ ἀποθανόντων οὐ μόνον σύ ἀλλὰ καί ἐγώ ἔστιν οὓς πολλὰ κατεδάκρυσα."

Ερώτησιν 8η *ἀμαρτάνοντες ἐς τὴν πατρίδα [= εἰς βάρος τῆς πατρίδας]. Ποιο συγκεκριμένο νόημα δίνει ο Κλεόκριτος στη λέξη "πατρίς";*

Απάντησιν: Με τη λέξη "πατρίδα" ο Κλεόκριτος δεν εννοεί μόνο τη χώρα ή τους κατοίκους της αλλά και ό,τι υψηλό και ευγενές έχει δημιουργήσει αυτή η χώρα. Η ιερή πόλη των Αθηνών με τους ρήτορες, τους φιλοσόφους και τους ποιητές της ανέπτυξε υψηλές ιδέες, όπως είναι η έννοια της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της αρετής.

Ερώτησιν 9η *Πώς χαρακτηρίζει ο Κλεόκριτος τον εμφύλιο πόλεμο και γιατί; Να γράψετε τα επίθετα που χρησιμοποιεί στις πλάγιες πτώσεις του πληθυντικού στα τρία γένη και στους τρεις βαθμούς.*

Απάντησιν: Ο Κλεόκριτος αποδίδει βαρύτατους χαρακτηρισμούς στον εμφύλιο πόλεμο, ονομάζοντάς τον αἰσχιστον [: αἰσχροτάτο], χαλεπώτατον [: ολεθριότατο], ἀνοσιώτατον [: μιαινότατο] και ἔχθιστον [: πολυμίσητο]. Δικαιολογημένα ο κήρυκας χαρακτηρίζει με τέτοια επίθετα τον εμφύλιο σπαραγμό διότι τα πάθη, τα μίσση και η μανία ανταρσίας ξεπέρασαν κάθε όριο· και όλα αυτά μεταξύ συμπολιτῶν που συνδέονται με στενούς δεσμούς συγγένειας και φιλίας.

ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. αἰσχιστος [αἰσχρός, αἰσχρά, αἰσχρόν]

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
θετικός:	αἰσχροῶν	αἰσχροῶν	αἰσχροῶν

	αἰσχροῖς αἰσχροῦς	αἰσκραῖς αἰσchrάς	αἰσχροῖς αἰσchrά
συγκριτικός:	αἰσχρόνων αἰσχίοσι[ν] αἰσχίονας και αἰσχίους	αἰσχρόνων αἰσχίοσι[ν] αἰσχίονας αἰσχίους	αἰσχρόνων αἰσχίοσι[ν] αἰσχίονα αἰσχίω
υπερθετικός:	αἰσχίστων αἰσχίστοις αἰσχίστους	αἰσχίστων αἰσχίσταις αἰσχίστας	αἰσχίστων αἰσχίστοις αἰσχίστα

2. χαλεπώτατος [χαλεπός, χαλεπή, χαλεπόν]

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
θετικός:	χαλεπῶν χαλεποῖς χαλεπούς	χαλεπῶν χαλεπαῖς χαλεπάς	χαλεπῶν χαλεποῖς χαλεπά
συγκριτικός:	χαλεπωτέρων χαλεπωτέροις χαλεπωτέρους	χαλεπωτέρων χαλεπωτέραις χαλεπωτέρας	χαλεπωτέρων χαλεπωτέροις χαλεπώτερα
υπερθετικός:	χαλεπωτάτων χαλεπωτάτοις χαλεπωτάτους	χαλεπωτάτων χαλεπωτάταις χαλεπωτάτας	χαλεπωτάτων χαλεπωτάτοις χαλεπώτατα

3. ἀνοσιώτατος [ἀνόσιος, ἀνόσιος, ἀνόσιον]

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
θετικός:	ἀνοσίων ἀνοσίους ἀνοσίους	ἀνοσίων ἀνοσίους ἀνοσίους	ἀνοσίων ἀνοσίους ἀνόσια
συγκριτικός:	ἀνοσιωτέρων ἀνοσιωτέροις ἀνοσιωτέρους	ἀνοσιωτέρων ἀνοσιωτέραις ἀνοσιωτέρας	ἀνοσιωτέρων ἀνοσιωτέροις ἀνοσιώτερα
υπερθετικός:	ἀνοσιωτάτων ἀνοσιωτάτοις ἀνοσιωτάτους	ἀνοσιωτάτων ἀνοσιωτάταις ἀνοσιωτάτας	ἀνοσιωτάτων ἀνοσιωτάτοις ἀνοσιώτατα

4. ἔχθιστος [ἐχθρός, ἐχθρά, ἐχθρόν]

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
θετικός:	ἐχθρῶν ἐχθροῖς ἐχθρούς	ἐχθρῶν ἐχθραῖς ἐχθράς	ἐχθρῶν ἐχθροῖς ἐχθρά
συγκριτικός:	ἐχθιόνων ἐχθίοσι[ν] ἐχθίονας και ἐχθίους	ἐχθιόνων ἐχθίοσι[ν] ἐχθίονας ἐχθίους	ἐχθιόνων ἐχθίοσι[ν] ἐχθίονα ἐχθίω
υπερθετικός:	ἐχθίστων ἐχθίστοις ἐχθίστους	ἐχθίστων ἐχθίσταις ἐχθίστας	ἐχθίστων ἐχθίστοις ἐχθίστα

Ερώτησιν 10η *Να δικαιολογήσετε τη χρήση των προσωπικών αντωνυμιών της παραγράφου 22. Σε ποιους αναφέρεται ο κάθε τύπος; Τι πετυχαίνει ο Κλεόκριτος χρησιμοποιώντας τόσο εύστοχα τις αντωνυμίες;*

Απάντησιν:

- α. ἐξόν ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι [: δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς]
- β. πόλεμον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους παρέχουσιν [: δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς]
- γ. τῶν νῦν ὑφ' ἡμῶν ἀποθανόντων [: δημοκρατικούς]
- δ. οὐ μόνον ὑμεῖς [: ολιγαρχικούς]
- ε. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς [: δημοκρατικούς].

Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ προσωπικὲς αντωνυμίες χρησιμοποιοῦνται ἀντὶ ὀνομάτων. Ο Κλεόκριτος, με τὴν εύστοχὴν χρῆσιν τους, πετυχαίνει νὰ ἀποδείξει ὅτι οἱ τριάκοντα εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ὡδήγησαν, καὶ τοὺς δημοκρατικούς καὶ τοὺς ολιγαρχικούς, στὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸν· συνεπὲς ἔχουν διαπράξει ἐγκλήματα εἰς βάρος τοῦ συνόλου τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καὶ δικαιολογημένα θὰ πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν.

Ερώτησιν 11η *Να συνδέσετε τοὺς ἐπιρρηματικούς προσδιορισμούς τῆς στήλης Α με τοὺς χαρακτηρισμούς τῆς στήλης Β.*

Α

1. τῇ ὑστεραίᾳ
2. πάνυ
3. ἐν τῷ συνεδρίῳ
4. ὅπου
5. πανταχοῦ
6. ἐντόνως
7. ἐν Περαιεῖ
8. ἀπὸ φυλῆς

Β

- α. τοῦ τόπου [στάση]
- β. τοῦ τόπου [κατεύθυνση]
- γ. τοῦ τόπου [προέλευση]
- δ. τρόπου
- ε. χρόνου
- στ. αἰτίας
- ζ. ποσοῦ
- η. σκοποῦ

Απάντησιν: [1-ε], [2-ζ], [3-α], [4-α], [5-α], [6-δ], [7-α], [8-γ].

Ερώτηση 12n *Να συνδέσεται τους ρηματικούς τύπους της στήλης Α με τους γραμματικούς χακτηρισμούς της στήλης Β.*

1. τεταγμένοι	α. γ' πληθ. πρόσ. αορίστου μέσης φωνής
2. ἐπεποιήκεσαν	β. απαρέμφ. ενεστώτα ενεργητικής φωνής
3. διεφέροντο	γ. απαρέμφ. αορίστου μέσης φωνής
4. καθυφίσσθαι	δ. μετοχή παρακειμένου παθητικής φωνής
5. ἐπίστευον	ε. γ' πληθ. πρόσ. παρατατικού μέσης φωνής
6. ἡδίκηκέναι	στ. απαρέμφ. ενεστώτα μέσης φωνής
7. δέοιντο	ζ. γ' πληθ. πρόσ. παρατατικού ενεργητικής φωνής
8. πείθεσθαι	η. γ' πληθ. πρόσ. ευκτικής ενεστώτα μέσης φωνής
9. ἀπολλύναι	θ. απαρέμφ. ενεστώτα μέσης φωνής
10. ἐψηφίσαντο	ι. γ' πληθ. πρόσ. υπερσυντελικού ενεργητικής φωνής
11. ἐλέσθαι	ια. απαρέμφ. παρακειμένου ενεργητικής φωνής

Απάντηση:

[1-δ], [2-ι], [3-ε], [4-στ], [5-ζ], [6-ια], [7-η], [8-9], [9-θ], [10-α], [11-γ].

Ερώτηση 13n *Η § 23 να γραφεί με τις αλλαγές: Οἱ τριάκοντα = Ἀριστοτέλης, ὅσοι = ὅστις:*

Απάντηση: Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πάνυ δὴ ταπεινὸς καὶ ἔρημος συνεκάθητο ἐν τῷ συνεδρίῳ· τῶν δὲ τρισχιλίων ὅπου ἕκαστοι τεταγμένοι ἦσαν, πανταχοῦ διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους. Ὅστις μὲν γὰρ ἐπεποιήκει τι βιαιότερον καὶ ἐφοβεῖτο, ἐντόνως ἔλεγεν ὡς οὐ χρεῖν καθυφίσσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ· ὅστις δὲ ἐπίστευε μηδὲν ἡδίκηκέναι, αὐτὸς τε ἀνελογίζετο καὶ τοὺς ἄλλου ἐδίδασκεν ὡς οὐδὲν δέοιντο τούτων τῶν κακῶν, καὶ τῷ Ἀριστοτέλει οὐκ ἔφη χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τὴν πόλιν. Καὶ τό τελευταῖον... ἀπὸ φυλῆς.

Ερώτηση 14n *Ποια κατάσταση επικράτησε στην ηγετική ομάδα του τυραννικού καθεστώτος και σ' αυτούς που το στήριζαν μετά την ήττα στον Πειραιά;*

Απάντηση: Οι τριάκοντα την επόμενη μέρα, μετά την ήττα τους στον Πειραιά, συνεδρίασαν ταπεινωμένοι και εγκαταλελειμμένοι από τους ολιγαρχικούς οι οποίοι στο παρελθόν τους στήριζαν. Ακόμα και μεταξύ των τρισχιλίων παρουσιάστηκαν διαφωνίες, αν δηλαδή θα έπρεπε και στο εξής να βοηθούν το τυραννικό σχήμα στο οποίο μετείχαν. Ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν διαπράξει σοβαρά ἀδικήματα ἀρνοῦνταν τὴ συνδιαλλαγὴ με τοὺς δημοκρατικούς, ἐνῶ οἱ μετριοπαθεῖς στρέφονταν ἀνοικτὰ πλέον κατὰ τοῦ δικτατορικοῦ καθεστώτος τοῦ Κριτία καὶ τῆς συμμορίας τοῦ. Τέλος επικράτησε ἡ γνώμη τῶν μετριοπαθῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀφού καθαίρεσαν τοὺς τριάκοντα, τοὺς ἀντικατέστησαν με μιὰ δεκαρχία ἀντιπροσώπων κάθε φυλῆς.

Ερώτηση 15n *Με ποιες λέξεις των παραγράφων 20-22 έχουν ετυμολογική σχέση οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: απέλαση, γένος, επικερδής, επιστήμη,*

μέτοχος, πατέρας, φοιτώ, χορός;

Απάντηση:

απέλαση	-	ἐξελαύνετε
γένος	-	γενενημέθα / συγγενείας
επικερδής	-	κερδέων
επιστήμη	-	ἐπίστασθε
μέτοχος	-	μετεσχέκαμεν
πατέρας	-	πατρῶων
φοιτώ	-	συμφοιτηταί
χορός	-	συγχορευταί

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 116]

Ερώτηση 1η Ποιο νόημα θα μπορούσαμε να δώσουμε στη φράση "ἁμαρτάνειν εἰς τὴν πατρίδα" [§ 21];

Απάντηση:

Ο Κλεόκριτος με τη λέξη "πατρίδα" εννοεί την πόλη-κράτος της Αθήνας, η οποία ταυτίζεται με ό,τι υψηλό και ευγενές έχει δημιουργήσει η ιερή αυτή πόλη. Όμως τώρα η εμφύλια διαμάχη έχει ισοπεδώσει το σύνολο των αξιών, που ενώνουν και στηρίζουν μια πόλη. Το γεγονός αυτό, επιβεβαιώνεται από την επίκληση του κήρυκα, να σεβαστούν τις αρχές και τις αξίες εκείνες πάνω στις οποίες ἐγκείται η ουσία της πατρίδας.

Ερώτηση 2η Ἐχοντας υπόψη τις ευκαιρίες "κοινωνικοποιήσεως" ενός νεαρού Αθηναίου, να σχολιάσετε τα λόγια του μάντη;

Απάντηση:

Οι ευκαιρίες που παρέχονται στους νεαρούς Αθηναίους για τη σωστή κοινωνικοποίηση τους ήταν οι εξής:

- α. Η καθημερινή συναναστροφή με τους συνομηλίκους τους.
- β. Η συμμετοχή του σε αθλητικούς αγώνες/γυμναστήρια.
- γ. Η παρακολούθηση θρησκευτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- δ. Η σχολική παιδεία, οι φιλοσοφικές και ρητορικές σχολές.
- ε. Η εγγραφή του σε πολιτικούς συλλόγους και λέσχες.
- στ. Η στρατιωτική εκγύμναση και αγωγή.

Όλα αυτά ήταν, όπως και σήμερα, συντελεστές της κοινωνικοποίησης των νέων.

Ο μάντης αναφέρεται σ' αυτά τα στοιχεία προκειμένου να κάνει πιο πειστική την έκκληση για συμφιλίωση που απευθύνει στους αντιμαχομένους. Θέλει, έτσι, να τονίσει τους δεσμούς που τους ενώνουν και να υποβαθμίσει τις διαφορές τους.

24 έως 36
του τέταρτου
κεφαλαίου
του 2 Βιβλίου

Οι τριάντα τύραννοι καταφεύγουν στην Ελευσίνα· οι δέκα που είχαν εκλέξει για να κυβερνήσουν την πόλη δεν έχουν εμπιστοσύνη μεταξύ τους και βρίσκονται σε φοβερή ταραχή· φοβούνται πολύ μήπως τους επιτεθούν μερικοί από τον Πειραιά.

Όσοι βρίσκονται στον Πειραιά κατασκευάζουν όπλα και εξοπλίζονται.

Στην πόλη διαπράττονται φοβερά εγκλήματα από το καθεστώ σε βάρος των πολιτών, ενώ το φρόνημα αυτών που βρίσκονται στον Πειραιά έχει αναπτρωθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να κάνουν και επιθέσεις ακόμη εναντίον των τειχών της πόλης.

Οι τριάντα τύραννοι από την Ελευσίνα και όσοι δικοί τους βρίσκονται στην πόλη, ζητούν βοήθεια από τη Σπάρτη. Τότε ο Λύσανδρος αποστέλλεται ως αρμοστής στη στεριά και ο αδελφός του Λίβυς ως ναύαρχος.

Στο μεταξύ ο Πausanίας, ο ένας από τους δύο βασιλιάδες της Σπάρτης, φθόνησε το Λύσανδρο για το κύρος και για την εξουσία που θα αποκτούσε, αν κατόρθωνε αυτά, πείθει τους εφόρους και εκστρατεύει ο ίδιος. Έτσι δύο στρατεύματα Πελοποννησιακά το ένα με αρχηγό το Λύσανδρο και το άλλο με αρχηγό το Πausanία στρατοπεδεύουν κοντά στην πόλη.

Ο Πausanίας συγκρούεται με τους αντιπάλους, αλλά μόνο φαινομενικά, γιατί στην πραγματικότητα έχει πάρει θέση ευνοϊκή γι' αυτούς. Πείθει κι αυτούς που βρίσκονται στον Πειραιά, αλλά κι αυτούς που βρίσκονται στην πόλη να στέλνουν απεσταλμένους σ' αυτόν [δηλ. τον ίδιο τον Πausanία] και στους δύο Εφόρους της Σπάρτης που τον ακολουθούσαν στην εκστρατεία, για να πουν ότι όλοι και αυτοί στον Πειραιά και αυτοί στην πόλη, θέλουν να συμφιλιωθούν μεταξύ τους και να είναι φίλοι με τους Λακεδαιμονίους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 31n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 4, 37-38

Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ᾤχοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως **λέγοντας** ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασιν καὶ τὰ τεῖχνη ἃ ἔχουσι καὶ σφᾶς αὐτούς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὃ τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίοις, παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν. Ἀκούσαντες δέ πάντων αὐτῶν οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπέταξαν σὺν Πausanία διαλλάξαι ὅπῃ δύναιντο κάλλιπτα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

[Ὅπως το **λέγοντας** του παραπάνω κειμένου]

1. Η τελική μετοχή λέγεται και μετοχή του σκοπού και τίθεται κυρίως σε χρόνο **μέλλοντα** αλλά και σε **ενεστώτα** [σπάνια παράδ. 4].
2. Ισοδυναμεί με τελική πρόταση και μεταφράζεται με: **για να** ή **με σκοπό να** + **υποτακτική**.
3. Συντάσσεται με πολλών ειδών ρήματα και κυρίως με ρήματα **κίνησης**, όπως **εἶμι, ἔρχομαι, πέμπω, ἵκω, πλέω** κ.λπ.
4. Πολλές φορές συνοδεύεται από το **ὥς**, το οποίο πάντα προηγείται από τη μετοχή, και συνήθως, όταν δεν εξαρτάται από ρήμα κίνησης [παράδ. 1].
Ὅταν το **ὥς** συνοδεύει την τελική μετοχή, δηλώνεται υποκειμενικότητα, όπως το **ὥς** με την αιτιολογική, που δηλώνεται υποκειμενική αιτιολογία, και επιτείνεται έτσι η έννοια του σκοπού [παραραδείγ. 1, 3].
5. Δέχεται άρνηση **μή**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Οἱ Ἀθηναῖοι **παρασκευάζοντο** ὥς **πολεμήσοντες** [= οἱ Ἀθηναῖοι προετοιμάζονταν, **για να** **πολεμήσουν** ή **με σκοπό να** **πολεμήσουν**].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ὄχοντο
 εἰς Λακεδαίμονα,
 ἔπεμπον δὴ ἐκ τοῦ ἄστεως
 καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ
 λέγοντας
 ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδόασι Λακεδαιμονίοις
 καὶ τὰ τείχη ἃ ἔχουσι
 καὶ σφᾶς αὐτοὺς
 χρῆσθαι ὅ,τι βούλονται·
 ἔφασαν δέ αἰσιῶν
 καὶ τοὺς ἐν Πειραιῇ
 παραδιδόναι
 τὸν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν,

εἴ φασιν εἶναι
 φίλοι Λακεδαιμονίοις.
 Οἱ ἔφοροι δέ καὶ οἱ ἔκκλητοι

ἀκούσαντες πάντων αὐτῶν,
 ἐξέπεμψαν εἰς τὰς Ἀθήνας
 πεντεκαίδεκα ἄνδρας,
 καὶ ἐπέταξαν διαλλάξαι

σὺν Πausανίᾳ
 ὅπη δύναιντο κάλλιστα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια τοῦ σχολ. βιβλ.]

Ὅταν λοιπὸν αὐτοὶ αναχώρησαν
 γιὰ τὴ Λακεδαίμονα,
 ἐστελναν αντιπροσώπους ἀπὸ τὴν Ἀθήνα
 καὶ οἱ ἀρμόδιοι τοῦ ἐπίσημου κράτους,
 γιὰ νὰ πουν
 ὅτι αὐτοὶ παραδίδουν στους Λακεδαιμονίους
 καὶ τὰ τείχη, τὰ ὁποῖα κρατοῦν,
 καὶ τοὺς εαυτοὺς τοὺς
 γιὰ νὰ τοὺς κάνουν ὅ,τι θέλουν·
 ἔλεγαν ἀκόμα ὅτι εἶχαν τὴν ἀξίωση
 καὶ αὐτοὶ ποὺ ἦταν στὸν Πειραιᾶ
 νὰ παραδώσουν
 καὶ τὴν πόλιν τοῦ Πειραιᾶ καὶ τὴν οχυρὴ
 θέσιν τῆς Μουνιχίας,
 ἀν ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι
 φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων.
 Αἰσῶν λοιπὸν οἱ ἔφοροι καὶ ἡ μικρὴ συνέ-
 λευση
 ἀκούσαν ὅλους αὐτοὺς,
 ἐστελναν στὴν Ἀθήνα
 δεκαπέντε ἄνδρες
 καὶ [τοὺς] ἔδωσαν ἐντολὴ νὰ συμφιλιώ-
 σουν [τοὺς ἀντιπάλους]
 με τὴ συνεργασία τοῦ Πausανία,
 ὅπως μπορούσαν καλύτερα.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2',
Κ ε φ. 4, 37-38
[η συνέχεια]

Οἱ δέ διήλλαξαν ἐφ' ᾧτε εἰρήνην μέν ἔχειν ὡς πρὸς ἀλλήλους, ἀπιέναι δέ ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον πλήν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα. Εἰ δέ τινες φοβοῦντο τῶν ἐξ ἄστεως, ἔδοξεν αὐτοὺς Ἐλευσίνα κατοικεῖν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ [η συνέχεια]

2. Ἐπεμψέ τινα ἐροῦντα [= ἐστειλε κάποιον, για να πει ή με σκοπό να πει].
 3. Τριήρεις ἐξέπεμπον ὡς γῆς καὶ θαλάσσης ἄρξοντες [= ἐστελλαν τριήρεις, για να γίνουν κυρίαρχοι και στην στεριά και θάλασσα].
 4. Ἦκε δ' ἀγγέλλων τις ὡς Ἐλάτεια κατήληπται [= εἶχε ἔρθει κάποιος, για να φέρει ή με σκοπό να φέρει την είδηση ότι η Ελάτεια είχε καταληφθεῖ].
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή της τελικής μετοχής **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 342.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Οἱ δέ διήλλαξαν
 ἐφ' ὧτε ἔχειν μέν εἰρήνην
 ὡς πρὸς ἀλλήλους,
 ἀπιέναι δέ ἕκαστον
 ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν
 πλήν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα
 καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα.
 Εἰ δέ τινες
 τῶν ἐξ ἄστεως φοβοῖντο,
 ἔδοξε
 κατοικεῖν αὐτοὺς Ἐλευσίνα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Αυτοί πραγματικά [τους] συμφιλίωσαν,
 με τον όρο να ζουν ειρηνικά
 μεταξύ τους
 και ο καθένας να επιστρέψει
 στο σπίτι του
 εκτός από τους τριάκοντα και τους ένδεκα
 και τους δέκα άρχοντες του Πειραιά.
 Αν όμως μερικοί
 απ' αυτούς που βρίσκονταν στην Αθήνα
 [δηλ. οι ολιγαρχικοί] φοβούνταν,
 αποφασίστηκε
 να εγκατασταθούν αυτοί στην Ελευσίνα.

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

ῥχοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του οἴχομαι = αναχωρώ - φεύγω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ῥχόμεν, μέλλ. οἰκήσομαι.

ἔπεμπον: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του πέμπω = στέλνω [αντιπροσώπους]. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔπεμπον, μέλλ. πέμψω, αόρ. ἔπεμψα, παρκμ. πέπομψα, υπερσ. ἐπεπόμψειν - [ἐκ]πεπομψώς ἦν.

λέγοντας: μετκ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του λέγω = λέγω, μιλώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β' εἶπον, παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

παραδιδάσι: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του παραδίδωμι = παραδίνω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεδίδουν, μέλλ. παραδώσω, αόρ. παρέδωκα, παρκμ. παραδédωκα, υπερσ. παρεδεδώκειν - παραδεδωκώς ἦν, τ. μέλλ. παραδεδωκώς ἔσομαι.

ἔχουσι: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἔχω = κατέχω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. εἶχον, μέλλ. ἔξω - σχήσω, αόρ. β' ἔσχον, παρκμ. ἔσχηκα.

χρῆσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του χρήομαι - ὦμαι = μεταχειρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐχρώμην, μέλλ. χρήσομαι, αόρ. ἐχρησάμην - ἐχρήσθην, παρκμ. κέχρημαι, υπερσ. ἐκεχρήμην.

βούλονται: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του βούλομαι = θέλω - επιθυμώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐβουλόμην - ἡβουλόμην, μέλλ. βουλήσομαι, αόρ. ἐβουλήθην - ἡβουλήθην, παρκμ. βεβούλημαι.

ἀξιοῦν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἀξιώω - ῶ = προβάλλω την αξίωση. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἡξίουں, μέλλ. ἀξιώσω, αόρ. ἡξίωσα, παρκμ. ἡξίωκα.

ἔφασαν: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του φημί = λέγω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟ-**
ΝΟΙ: παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα.

παραδιδόναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του παραδίδωμι = παραδίνω.

Ἀκούσαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του ἀκούω = ακούω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤκουον, μέλλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἤκουσα, παρκμ. ἀκήκοα, υπερσ. ἀκηκόειν - ἤκηκόειν - ἀκηκόως ἦν.

ἐξέπεμψαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐκπέμπω = στέλνω.

ἐπέταξαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του ἐπιτάττω - ἐπιτάσσω = διατάζω, δίνω εντολή. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐπέταττον, μέλλ. ἐπιτάξω, αόρ. ἐπέταξα, παρκμ. ἐπιτέταχα, υπερσ. ἐπετετάχειν.

διαλλάξαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του διαλλάσσω - διαλλάττω = συμφιλιώνω.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. διήλλαττον - διήλλασσον, μέλλ. διαλλάξω, αόρ. διήλλαξα, παρκμ. διήλλαχα.

δύναιντο: ευκτ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του δύναμαι = μπορώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐδυνάμην - ἡδυνάμην, μέλλ. δυνήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην - ἡδυνήθην - ἐδυνάσθην, παρκμ. δεδύνημαι.

διήλλαξαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του διαλλάττω - διαλλάσσω = συμφιλιώνω.

ἀπιέναι: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἄπειμι - ἀπέρχομαι = επιστρέφω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπῆα - ἀπῆειν, μέλλ. ἄπειμι, αόρ. β' ἀπῆλθον, παρκμ. ἀπελήλυθα, υπερσ. ἀπεληλύθειν - ἀπεληλυθώς ἦν.

ἀρξάντων: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. γενικ. πληθ. του ἄρχω = εἶμαι ἀρχοντας, εξουσιάζω, κυβερνώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἤρχον, μέλλ. ἄρξω, αόρ. ἤρξα.

φοβοῖντο: ευκτ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του φοβέομαι - οὔμαι = φοβάμαι, πτοούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐφοβούμην, μέλλ. φοβήσομαι, αόρ. ἐφοβήθην, παρκμ. πεφόβημαι, υπερσ. ἐπεφοβήμην.

ἔδοξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. του απροσ. δοκεῖ = αποφασίζω, φαίνεται σωστό. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, παρκμ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο.

κατοικεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του κατοικέω - ῶ = κατοικώ. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. κατώκουν, μέλλ. κατοικήσω, αόρ. κατώκησα, παρκμ. κατώκηκα, υπερσ. κατώκκειν.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
οἶχονται πέμπουσι[ν] λέγοντας	ῥχοντο ἐπεμπον	οἰκήσονται πέμπουσι[ν] λέγοντας ἐροῦντας	ἔπεμψαν λέξαντας εἰπόντας	πεπόμψασι[ν] εἰρηκότας	ἐπεπόμψεσαν
παραδιδόα- σι[ν]	παραδίδοσαν	παραδώσου- σι[ν]	παρέδοσαν	παραδεδώκα- σι[ν]	παραδεδώκε- σαν παραδεδωκό- τες ἦσαν
ἔχουσι[ν] χρῆσθαι	εἶχον	ἔξουσι[ν] σχήσουσι[ν] χρήσεσθαι	ἔσχον χρήσασθαι χρησθῆναι	ἐσχήκασι[ν] κεχρηῆσθαι	
βούλονται	ἐβούλοντο ἠβούλοντο	βουλήσο- νται	ἐβουλήθησαν ἠβουλήθη- σαν	βεβούληνται	
ἄξιον φασί[ν] παραδιδόναι	ἔφασαν	ἄξιώσειν φήσουσι[ν] παραδώσειν	ἄξιῶσαι ἔφησαν παραδοῦναι	ἠξιωκέναι παραδεδω- κέναι	
ἀκούοντες ἐκπέμπουσι[ν]	ἐξέπεμπον	ἀκουσόμενοι ἐκπέμπου- σι[ν]	ἀκούσαντες ἐξέπεμψαν	ἀκηκοότες ἐκπεπόμψα- σι[ν]	ἐξεπεπόμφε- σαν ἐκπεπομφότες ἦσαν
ἐπιτάττουσι[ν] ἐπιτάσσουσι[ν] διαλλάσσειν διαλλάττειν δύναιντο	ἐπέττατον	ἐπιτάξου- σι[ν] διαλλάξειν δυνήσονται	ἐπέταξαν διαλλάξαι δυνηθείησαν δυνηθεῖεν δυνασθῆιν- σαν δυνασθεῖεν	ἐπιτετάχασι[ν] διπλάχεναι	ἐπετετάχεσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
διαλλάττου- σι[ν] διαλλάσσου- σι[ν] ἔχειν ἀπιέναι ἀρχόντων φοβοῖντο κατοικεῖν	διήλλαττον διήλλασσον	διαλλάξου- σι[ν] ἔξειν σχήσειν ἀπιέναι ἀρχόντων φοβήσονται κατοικήσειν	διήλλαξαν σχεῖν ἀπελθεῖν ἀρχάντων φοβηθείησαν φοβηθεῖεν κατοικῆσαι	διηλλάχασι[ν] ἔσχηκέναι ἀπεληλυθέναι πεφοβημένοι εἶησαν-εἶεν κατωκηκέναι	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
παραδιδόα- σι[ν] ἔχουσι[ν] βούλονται φασί[ν] ἐξέπεμψαν ἐπέταξαν	παραδιδῶ- σι[ν] ἔχωσι[ν] βούλονται φῶσι[ν] ἐκπέμψω- σι[ν] ἐπιτάξωσι[ν]	παραδιδοίη- σαν παραδιδοῖεν ἔχοιεν βούλοιντο φαίησαν φαῖεν ἐκπέμψαιεν ἐκπέμψαιεν ἐπιτάξαιεν ἐπιτάξαιεν	παραδιδό- ντων ἐχόντων βουλέσθων βουλέσθωσαν φάντων φάτωσαν ἐκπεμψάντων ἐκπεμψάτωσαν ἐπιταξάντων ἐπιταξάτωσαν	παραδιδόναι ἔχειν βούλεσθαι φάναι ἐκπέμψαι ἐπιτάξαι	παραδιδούς, παραδιδούσα παραδιδόν ἔχων, ἔχουσα, ἔχον βουλόμενος, -μένη, -μενον φάσκων, φάσκουσα, φάσκον ἐκπέμψας, ἐκπέμψασα ἐκπέμψαν ἐπιτάξας, -τάξασα, -τάξαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
δύνανται	δύνωνται	δύναιντο	δυνάσθωσαν	δύνασθαι	δυνάμενος, -μένη, -μενον
διήλλαξαν	διαλλάξω- σι[v]	διαλλάξαιεν διαλλάξειαν	διαλλάξαντων διαλλάξά- τωσαν	διαλλάξαι	διαλλάξας, διαλλάξασα, διαλλάξαν
φοβοῦνται	φοβῶνται	φοβοῖντο	φοβεῖσθων	φοβεῖσθαι	φοβούμενος, -μένη, -μενον
ἔδοξε	δόξη	δόξαι δόξειε	δοξάτω	δόξαι	δόξαν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Ἐπεὶ μέντοι οὗτοι ὄκνοντο εἰς Λακεδαίμονα: δευτ. χρον. πρότ. οὗτοι: υποκ. στο ὄκνοντο [: το ρήμα της πρότασης]. εἰς Λακεδαίμονα: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
2. ἔπεμπον δὴ δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως λέγοντας: κύρ. πρότ. οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ: υποκ. στο ἔπεμπον.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Οποιαδήποτε φράση, όπως εδώ ο εμπρόθετος προσδιορισμός ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, όταν ουσιαστικοποιηθεῖ με ἄρθρο, παίρνει τη συντακτική θέση που παίρνει κάθε ουσιαστικό].
λέγοντας: τελική μτχ. [κατ' ἄλλη ἄποψη επιθετική μτχ.] που προσδιορίζει το [πρέσβεις: ενν.]: αντικ. στο ἔπεμπον.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε για την τελική μετοχή συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].
ἐκ τοῦ ἄστεως: εμπρόθ. προσδ. κίνησης ἀπὸ τόπο.
3. ὅτι αὐτοὶ μὲν παραδιδάσσι καὶ τὰ τείχη καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μετοχή λέγοντας της κύριας πρότασης. αὐτοί: υποκ. στο παραδιδάσσι [: το ρήμα της πρότασης]. τὰ τείχη - σφᾶς αὐτοὺς [: ἄμεσα] - Λακεδαιμονίοις [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στο παραδιδάσσι. χρῆσθαι: απαρέμφ. του σκοποῦ ἀπὸ το παραδιδάσσι.
ΠΡΟΣΕΞΕ [Απαρέμφατο του σκοποῦ ἢ τοῦ αποτελέσματος. Το απαρέμφατο αὐτὸ μεταφράζεται με την προσθήκη των φράσεων για να ἢ με σκοπὸ να ἢ ὥστε να

και εξαρτάται από ρήμα που σημαίνουν:

A. Κίνηση, όπως: **βαίνω, ἵκω, ἔρχομαι, πέμπω** κ.λπ.

• Με τα ρήματα κίνησης συντάσσεται συνήθως τελική μετοχή ή επιρρηματικό κατηγορούμενο, για να δηλώσουν σκοπό.

B. Δίδωμι, καταλείπω, αἰρούμαι [= εκλέγομαι, ορίζομαι], **ἐκλέγω, ποιῶ** [= ενεργώ, κάνω παρασκευάζω], **φέρω** [και όσα έχουν παρόμοια σημασία μ' αυτό] ή τα **αντίθετά τους**, όπως: **λαμβάνω, ἔχω, μισθοῦμαι** [= παίρνω κάτι με μισθό], **διορίζω, τάττω** [= διορίζω, προσδιορίζω], **στέλλω**.

[τούς Λακεδαιμονίους: ενν.]: υποκ. στο χρῆσθαι. [αὐτοῖς: ενν.]: αντικ. στο χρῆσθαι.

4. ἄχουσι: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. ως επιθ. προσδ. στο **τά τείχη** της προηγούμενης πρότασης. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἔχουσι [: το ρήμα της πρότασης]. ἄ: αντικ.

5. ὅ,τι βούλονται: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. κατηγ. στο [αὐτοῖς: εννοείται] που είναι αντικείμενο στο χρῆσθαι της προηγούμενης ειδικής πρότασης. [οὔτοι: ενν. δηλ. οἱ Λακεδαιμόνιοι]: υποκ. στο βούλονται [: το ρήμα της πρότασης]. ἄ: αντικ.

6. ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τούς ἐν Πειραιεῖ παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καὶ τήν Μουνιχίαν: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἔφασαν και στο ἀξιοῦν [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο ἔφασαν. τούς ἐν Πειραιεῖ: υποκ. στο παραδιδόναι. τόν Πειραιᾶ - τήν Μουνιχίαν: αντικείμενα στο παραδιδόναι: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἀξιοῦν.

7. εἰ φίλοι φασίν εἶναι Λακεδαιμονίοις: δευτ. υποθ. πρότ. φίλοι: κατηγ. στο [οἱ ἐν Πειραιεῖ: ενν.]: υποκ. στο φασίν [: το ρήμα της πρότασης] και στο εἶναι [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φασίν. Λακεδαιμονίοις: δοτ. αντικ. στο φίλοι.

• εἰ φασίν [: υπόθ.] - ἀξιοῦν [: απόδοση]: εξαρτημένος υποθετικός λόγος από το ἔφασαν με απόδοση το ειδικό απαρέμφατο ἀξιοῦν· δηλώνει το πραγματικό.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Εξαρτημένος [ή πλάγιος] λέγεται ο υποθετικός λόγος, ο οποίος εξαρτάται από ρήματα αισθητικά, γνωστικά, λεκτικά, δοξαστικά, βουλευτικά [= επιθυμίας], κελευστικά, προτρεπτικά, αποτρεπτικά, ερωτηματικά ή από άλλα ρήματα ή και φράσεις συγγενικής σημασίας μ' αυτά.

• **Η απόδοση των εξαρτ. υποθ. λόγων.** Τα ρήματα, από τα οποία εξαρτώνται οι υποθετικοί αυτοί λόγοι, δεν είναι οι αποδόσεις τους· αποδόσεις των υποθετικών αυτών λόγων είναι ή η πρόταση ή το απαρέμφατο ή η κατηγορηματική μετοχή, που εξαρτώνται απ' αυτά. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 400].

8. Ἀκούσαντες δὲ πάντων αὐτῶν οἱ ἔξφοροι καὶ οἱ ἑκκλητοί, ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας: κύρ. πρότ. οἱ ἔξφοροι - οἱ ἑκκλητοί: υποκ. στο ἐξέπεμψαν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. ἀκούσαντες: χρον. μτχ. πεντεκαίδεκα: επιθ. προσδ. στο ἄνδρας: αντικ. στο ἐξέπεμψαν. εἰς τὰς Ἀθήνας: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο. πάντων: κατηγ. προσδ. στο αὐτῶν: αντικ. της μτχ.

9. καί ἐπέταξαν σύν Πausανία διαλλάξαι: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἐπέταξαν [: το ρήμα της πρότασης]. [τούς ἄνδρας: ενν.]: υποκ. στο διαλλάξαι [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐπέταξαν. σύν Πausανία: εμπρόθ. προσδ. συνεργασίας.

10. ὅπῃ δύναιτο κάλλιστα: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. ως επιρρηματικός προσδ. του τρόπου. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο δύναιτο και στο [διαλλάξαι: ενν.]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο δύναιτο. ὅπῃ - κάλλιστα: επιρρ. προσδιορισμοί τρόπου.

11. Οἱ δέ διήλλαξαν: κύρ. πρότ. οἱ δέ: υποκ. στο διήλλαξαν.

12. ἐφ' ᾧτε εἰρήνην μέν ἔχειν ὥς πρὸς ἀλλήλους: δευτ. συμπερασματική πρότ. που εκφέρεται με απαρέμφατο ἔχειν και δηλώνει ὄρο.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Οἱ συμπερασματικές προτάσεις, όταν δηλώνουν ὄρο ή συμφωνία ή προϋπόθεση. Στις περιπτώσεις αυτές εκφέρονται συνήθως με απαρέμφατο, αλλά και με μέλλοντα οριστικής. Με τη σημασία αυτή εισάγονται κυρίως με τα: ἐφ' ᾧ ή ἐφ' ᾧτε και πιο σπάνια με τον ὥστε [= με τον ὄρο να, με τη συμφωνία να, με την προϋπόθεση να].

Συνήθως προηγούνται οι δεικτικές φράσεις ἐπὶ τούτῳ ή ἐπὶ τοῖσδε και τότε οι συμπερασματικές προτάσεις είναι επεξηγήσεις σ' αυτές.

Μετάφραση. Οι δεικτικές φράσεις ἐπὶ τούτῳ ή ἐπὶ τοῖσδε μεταφράζονται: με τον ὄρο ή με τη συμφωνία ή με την προϋπόθεση. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 359]. [αυτούς: ενν.]: υποκ. στο ἔχειν: τελικό απαρέμφ. σε θέση ρήματος. εἰρήνην: αντικ. ὥς πρὸς ἀλλήλους: εμπρόθετος προσδ. φιλικής στάσης.

13. [ἐφ' ᾧτε] δέ ἀπιέναιδ' ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα: δευτ. συμπερασματική πρότ. ὅ,τι και η προηγούμενη. ἕκαστον: υποκ. στο ἀπιέναι: τελικό απαρέμφ. σε θέση ρήματος. ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν: εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης. πλὴν τῶν τριάκοντα - τῶν ἑνδεκα - τῶν δέκα: εμπρόθετοι προσδ. εξαίρεσης. τῶν δέκα: υποκ. στη μτχ. ἀρξάντων: επιθ. μτχ. ἐν Πειραιεῖ: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

14. Εἰ δέ τινες τῶν ἐξ ἄστεως φοβοῖντο: δευτ. υποθ. πρότ. τινες: υποκ. στο φοβοῖντο. τῶν ἐξ ἄστεως: γεν. διαίρ. από το τινες.

15. ἔδοξεν αὐτούς Ἐλευσίνα κατοικεῖν: κύρ. πρότ. αὐτούς: υποκ. στο κατοικεῖν: τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο ἔδοξεν. Ἐλευσίνα: αντικ. στο κατοικεῖν.

• εἰ φοβοῖντο [: υπόθ.] - κατοικεῖν [: απόδοση]: εξαρτημένος υποθετικός λόγος από το ἔδοξεν με απόδοση το τελικό απαρέμφατο κατοικεῖν· δηλώνει το προσδοκώμενο· εκφέρεται η υπόθεση με ευκτική του πлагίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο [: ἔδοξεν].

• Ευθύς λόγος [: χωρίς εξάρτηση]: ἐάν φοβῶνται - κατοικούντων.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

- 1. οὔτοι:** πρόκειται για τους πρέσβεις που έστειλαν στη Σπάρτη οι δημοκρατικοί, ύστερα από μυστική συνεννόηση με το Βασιλιά των Λακεδαιμονίων Πausanias. Πρέσβεις επίσης είχαν στείλει και οι τριάκοντα από την Ελευσίνα, όπως και οι ολιγαρχικοί της Αθήνας· όλοι ήταν εξουσιοδοτημένοι να κάνουν τις σχετικές διαπραγματεύσεις προς όφελος βέβαια της παράταξης που εκπροσωπούσαν.
- 2. οἱ ἀπό τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως:** πρόκειται για τους Δέκα εκλεγμένους ολιγαρχικούς της Αθήνας οι οποίοι αντικατέστησαν τους τριάκοντα και εκπροσωπούσαν το επίσημο, υποτίθεται, κράτος.
- 3. λέγοντας ὅτι αὐτοί μὲν παραδιδόασι καὶ τὰ τεῖχῃ ἃ ἔχουσι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Λακεδαιμονίοις χρῆσθαι ὃ τι βούλονται· ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καὶ τοὺς ἐν Πειραιῇ, εἰ φίλοι φασὶν εἶναι Λακεδαιμονίους, παραδίδοναι τὸν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν:** ο Ξενοφών δεν αναφέρει τι προτάθηκε στη Σπάρτη από τους εκπροσώπους των δημοκρατικών. Πάντως οι επίσημοι εκπρόσωποι των Δέκα αρχόντων προχώρησαν σε ακραίες μειοδοτικές προσφορές "χρῆσθαι ὃ,τι βούλονται": παραδίδονταν δηλαδή άνευ όρων στους Λακεδαιμονίους και ακόμη υπόσχονταν να παραδώσουν ό,τι είχαν καταλάβει οι αντίπαλοί τους δημοκρατικοί του Θρασύβουλου. "τόν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνιχίαν".
- 4. οἱ ἔφοροι:** οι πέντε έφοροι αποτελούσαν την ανώτατη εξουσία στη Σπάρτη ελέγχοντας ακόμη και τους βασιλείς.
- 5. ἔκκλητοι:** είναι οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι της Απέλλας και ειδικοί, ώστε να αποφασίσουν για το συγκεκριμένο θέμα που προέκυψε. "εμπειρογνώμονες".
- 6. ἐξέπεμψαν πεντεκαίδεκα ἄνδρας:** οι δεκαπέντε ειδικοί απεσταλμένοι της Σπάρτης, υπό την επίβλεψη του Pausanias και όλοι μαζί υπό την επίβλεψη των 2 εφόρων που συνόδευαν τον Pausanias, εκτέλεσαν τη γενική, αλλά σαφή, εντολή των εφόρων: διαλλάξαι ὅπῃ δύναιντο κάλλιστα [να συμφιλιώσουν τους αντιπάλους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο].
- 7. ἀπιέναι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον:** με τον όρο αυτό της συμφιλίωσης ακυρώνονται οι κατασχέσεις και οι καταπατήσεις των περιουσιών, που είχαν γίνει κατά τη διάρκεια του καθεστώτος των τριάκοντα.
- 8. πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιῇ ἀρξάντων δέκα:** η

αμνηστία είχε για το λαό γενικό χαρακτήρα, όμως, από τα μέτρα ειρήνευσης, εξαιρέθηκαν όσοι από τους τριάκοντα είχαν απομείνει και είχαν καταφύγει στην Ελευσίνα, οι **ένδεκα** εκτελεστές των θανατικών ποινών και οι δέκα έμπιστοι των τριάκοντα που κυβερνούσαν τον Πειραιά κατά τη διάρκεια της τυραννίας.

9. **Ελευσίνα κατοικεῖν**: όσοι εξαιρέθηκαν από τα μέτρα ειρήνευσης ή και όσοι ολιγαρχικοί φοβούνταν τώρα τις αντεκδικήσεις των δημοκρατικών, μπορούσαν να μετακομίσουν στην Ελευσίνα για μεγαλύτερη ασφάλεια.

**Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η**

1. **Σχήμα πολυσύνδετο**: πλήν τῶν τριάκοντα καί τῶν ἑνδεκα καί τῶν ...
2. **Σχήμα υπερβατό**: Εἰ δέ τινές ... τῶν ἐξ ἄστεως.

**Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η**

Οι δυο αντιμαχόμενες παρατάξεις αποφασίζουν να στείλουν πρέσβεις στη Σπάρτη και ζητούν τη βοήθεια και τη διαμεσολάβηση των Λακεδαιμονίων. Οι ολιγαρχικοί κοινοποιούν ότι θα παραδώσουν την Αθήνα και θα παραδοθούν και οι ίδιοι με τον όρο, οι δημοκρατικοί να παραδώσουν τον Πειραιά. Οι έφοροι της Σπάρτης ακούν όλους τους πρέσβεις και αποφασίζουν να στείλουν στην Αθήνα τον Πausanias με δεκαπέντε άνδρες για να συμφιλιώσει και τις δύο πλευρές. Τελικά συμφωνούν να γίνει ειρήνη με τον όρο να μπορεί να πάει ο καθένας στην κατοικία του ελεύθερα εκτός από τους Τριάκοντα, τους Έντεκα και τους δέκα άρχοντες του Πειραιά. Όποιος ακόμα από τους ολιγαρχικούς φοβάται, έχει το δικαίωμα να εγκατασταθεί στην Ελευσίνα.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1n. Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: *πέμπω, παραδίδωμι, χρώμαι, ἀξιῶ, κατοικῶ*.

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική
πέμπω	πομπή - παραπομπή
παραδίδωμι	δόση - προδότης
χρῶμαι	χρήση - κατάχρηση
ἀξιῶ	αξία - καταξίωση
κατοικῶ	οικία - συγκατοίκηση

Ερώτηση 2η *Η λέξη **χρήση** παράγεται από το:*

- α) **χρή**
- β) **χρῶμαι**
- γ) **κρήμα**

Απάντηση:

Η λέξη **χρήση** παράγεται από το **χρῶμαι**.

Ερώτηση 3η *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α) **ῶχοντο:** οριστική αορίστου του **οἴχομαι**.
- β) **λέγοντας:** μτχ. ενεστώτα του **λέγομαι**.
- γ) **χρῆσθαι:** απαρέμφατο ενεστώτα του **χρῶμαι**.
- δ) **ἀξιοῦν:** απαρέμφατο μέλλοντα του **ἀξιῶ**.
- ε) **ἀκούσαντες:** μετοχή αορίστου του **ἀκούω**.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, ε.

Ερώτηση 4η *Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α) **εἰς Λακεδαίμονα:** εμπρόθετος προσδ. στάσης σε τόπο.
- β) **λέγοντας:** χρονική μετοχή.
- γ) **χρῆσθαι:** απαρέμφατο του σκοπού.
- δ) **ἀξιοῦν:** αντικείμενο στο **ἔφασαν**.
- ε) **παραδιδόναι:** απαρέμφατο της αναφοράς.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: γ, δ.

Ερώτηση 5η *Τι είναι συντακτικά η μετοχή **λέγοντας**;*

- α) χρονική
- β) αιτιολογική
- γ) τελική

Απάντηση:

Η μετοχή **λέγοντας** είναι τελική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6n Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη Β στήλη:

A

1. οΐχομαι
2. χρώμαι
3. επιτάττω
4. διαλλάττω
5. δοκεῖ

B

- α. διατάζω
- β. φαίνεται σωστό
- γ. αναχωρώ
- δ. συμφιλιώνω
- ε. μεταχειρίζομαι

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-δ, 5-β.

Ερώτηση 7n Ποιος ο ρόλος των 15 ειδικών απεσταλμένων της Σπάρτης;

Απάντηση: Οι δεκαπέντε ειδικοί απεσταλμένοι της Σπάρτης, υπό την επίβλεψη του Πausanία και όλοι μαζί υπό την επίβλεψη των 2 εφόρων που συνόδευαν τον Πausanία, εκτέλεσαν τη γενική, αλλά σαφή, εντολή των εφόρων: διαλλάξαι ὅπη δύναιντο κάλλιστα [να συμφιλιώσουν τους αντιπάλους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο].

Ερώτηση 8n Ποιοι εξαιρέθηκαν από την γενική αμνηστία;

Απάντηση: Η αμνηστία είχε για το λαό γενικό χαρακτήρα, όμως, από τα μέτρα ειρήνευσης, εξαιρέθηκαν όσοι από τους τριάκοντα είχαν απομείνει και είχαν καταφύγει στην Ελευσίνα, οι ένδεκα εκτελεστές των θανατικών ποινών και οι δέκα έμπιστοι των τριάκοντα που κυβερνούσαν τον Πειραιά κατά τη διάρκεια της τυραννίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 32n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 4, 39-40

Τούτων δέ περανθέντων Πausανίας μέν διῆκε τό στράτευμα, οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σύν τοῖς ὅπλοις εἰς τήν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ. Ἐπεὶ δέ κατέβησαν ἑκκλησίαν ἐποίησαν οἱ στρατηγοί, ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν·

Ὑμῖν, ἔφη, ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες, συμβουλεύω ἐγὼ γινῶναι ὑμᾶς αὐτούς. Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε **ἐπὶ τίνι** ὑμῖν μέγα φρονιτέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιοτέροί ἐστε;

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

[Ὅπως το **ἐπὶ τίνι** του παραπάνω κειμένου]

1. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση που έγινε ή πρόκειται να γίνει σε κάποιον, **ὅχι κατευθείαν** σ' αυτόν, αλλά με τη μεσολάβηση ενός ρήματος εξάρτησης.
2. Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ανάλογα με το περιεχόμενό τους είναι άλλοτε προτάσεις **κρίσης** και άλλοτε προτάσεις **επιθυμίας**.
3. Στο τέλος των προτάσεων αυτών **δεν τίθεται ποτέ ερωτηματικό**.
4. Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, όπως και οι ευθείες ερωτηματικές, διακρίνονται σε προτάσεις **ολικής άγνοιας** και σε προτάσεις **μερικής άγνοιας**.
5. Οι ολικής άγνοιας είναι **μονομερείς** [έχουν δηλ. μόνο ένα μέρος] ή **διμερείς** [έχουν δύο μέρη, που είναι αντίθετα μεταξύ τους ή διαφορετικά], ενώ οι μερικής άγνοιας είναι μόνο **μονομερείς**.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις εισάγονται:

1. Οι **μονομερείς ολικής άγνοιας**. Οι προτάσεις αυτές εισάγονται με το **εἰ** [= αν] και πολύ σπάνια με το **ἄν** ή το **ἐάν**.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Τούτων δέ περανθέντων
 Πausανίας μὲν διῆκε τό στράτευμα,
 οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς
 ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις
 εἰς τὴν ἀκρόπολιν
 ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ.
 Ἐπεὶ δέ κατέβησαν
 οἱ στρατηγοί
 "ἐποίησαν ἐκκλησίαν",
 ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν·
 "ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες, ἔφη,
 ἐγὼ συμβουλεύω ὑμῖν
 γινῶναι ὑμᾶς αὐτοὺς.
 Μάλιστα δ' ἂν γνοίητε,

εἰ ἀναλογίσαισθε
 ἐπὶ τίνι
 φρονητέον ἐστὶν ὑμῖν μέγα,
 ὥστε ἐπιχειρεῖν ἄρχειν ἡμῶν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Ὄταν αὐτὰ τέλειωσαν,
 ὁ Πausανίας διέλυσε τὸ στράτευμα,
 ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ βρίσκονταν στὸν Πειραιά,
 ἀφοῦ ἀνέβηκαν ἐνοπλοὶ
 στὴν ἀκρόπολη
 προσέφεραν θυσιά στὴν Ἀθηνά.
 Καὶ ὅταν κατέβηκαν,
 οἱ στρατηγοὶ
 συγκάλεσαν συνέλευση,
 στὴν ὁποία ὁ Θρασύβουλος εἶπε·
 "Ἄνδρες τῆς Ἀθήνας[: ὀλιγαρχικοί] εἶπε,
 ἐγὼ σας συμβουλεύω
 νὰ γνωρίσετε τὸν εαυτὸ σας.
 Καὶ πολὺ καλὰ θὰ γνωρίζατε [τὸν εαυτὸ
 σας],
 ἀνὰ ἀναλογιστείτε
 γιὰ ποιο λόγο
 πρέπει νὰ σκέφτεσθε ἐσεῖς ἀλαζονικά,
 ὥστε νὰ ἐπιχειρεῖτε νὰ μας κυβερνάτε.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 4, 39-40
[η συνέχεια]

Ἄλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ὑμῶν ὧν οὐδέν πώποτε ἔνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἠδίκησεν· ὑμεῖς δέ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλὰ καὶ αἰσχρά ἔνεκα κερδέων πεποιήκατε. Ἐπεὶ δέ δικαιοσύνης οὐδέν ὑμῖν προσήκει, σκέψασθε εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία ὑμῖν μέγα φρονιτέον.

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ**ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

- 2. Οι διμερείς ολικής άγνοιας.** Οι προτάσεις αυτές εισάγονται [στο πρώτο και στο δεύτερο μέρος αντίστοιχα] με τα: εἴ - ἤ, εἰ - εἴτε, εἵτε - εἵτε, πότερον [= ποιο από τα δύο] - ἢ, πότερα [= ποιο από τα δύο] - ἢ.
- Όταν παραλείπεται το ρήμα του δεύτερου μέρους των διμερών προτάσεων ολικής άγνοιας, εννοείται το ρήμα του πρώτου μέρους.
- 3. Οι μερικής άγνοιας,** όπως αναφέραμε, είναι μόνο μονομερείς και εισάγονται:
- α. Με τις ερωτηματικές αντωνυμίες και με τα ερωτηματικά επιρρήματα.**
 - β. Με τις αναφορικές αντωνυμίες και με τα αναφορικά επιρρήματα,** που μεταφράζονται αντίστοιχα με ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα.
 - γ. Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μερικής άγνοιας εισάγονται και με εμπρόθετες ερωτηματικές ή αναφορικές αντωνυμίες.**
- Βλέπε λεπτομερή περιγραφή των πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 367.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Πότερόν ἐστε δικαιοτέροι;
ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος
ὦν πενέστερος ὑμῶν
οὐδέν πώποτε ἠδίκησεν ὑμᾶς

ἔνεκα χρημάτων·
ὕμεῖς δέ πεποιήκατε
πολλά καὶ αἰσχροῖα
ἔνεκα κερδέων
ὄντες πλουσιώτεροι πάντων.
Ἐπεὶ δέ
οὐδέν δικαιοσύνης προσήκει ὑμῖν,
σκέψασθε
εἰ ἄρα φρονητέον ὑμῖν μέγα
ἐπ' ἀνδρεία·

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Εἴστε πιο δίκαιοι [από εμάς];
Αλλά ο λαός,
αν και είναι πιο φτωχός από σας
ποτέ μέχρι τώρα δε έκανε σε βάρος σας
καμιά αδικία
με σκοπό τα χρήματα·
αντίθετα εσείς έχετε κάνει
πολλές και αισχρές πράξεις
για το κέρδος,
παρ' ὅλο που εἴστε πιο πλούσιοι απ' όλους.
Αφού λοιπόν
δεν έχετε καμιά σχέση με τη δικαιοσύνη,
εξετάσετε
αν πρέπει να καυχιέστε πολύ
για παλικάριά·

Γ	Λ	Ω	Σ	Σ	Ι	Κ	Η
Π	Ρ	Ο	Σ	Ε	Γ	Γ	Ι
Σ	Η						

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά**Αρχικοί χρόνοι ρημάτων**

περανθέντων: μετχ. παθ. αορ. μέσ. φων. γέν. ουδετ. γενικ. πληθ. του **περαίνομαι** = τελειώνω, ολοκληρώνω κάτι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπεραίνομην**, μέλλ. **περανοῦμαι**, αόρ. **ἐπερανάμην** - **ἐπεράνθην**, παρκμ. **πεπέρασμαι**.

διῆκε: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **διίημι** = διαλύω, απολύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **διήην**, μέλλ. **διήσω**, αόρ. **διῆκα**, παρκμ. **διεῖκα**.

ἀνελθόντες: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **ἄνειμι** - **ἀνέρχομαι** = ανεβαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀνῆα** - **ἀνήειν**, μέλλ. **ἄνειμι**, αόρ. β' **ἀνῆλθον**, παρκμ. **ἀνελήλυθα**, υπερσ. **ἀνεληλύθειν** - **ἀνεληλυθώς ἦν**.

ἔθυσαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **θύω** = θυσιάζω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔθυσον**, μέλλ. **θύσω**, αόρ. **ἔθυσα**, παρκμ. **τέθυκα**.

κατέβησαν: οριστ. αορ. β' ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **καταβαίνω** = κατεβαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **κατέβαινον**, μέλλ. **καταβήσομαι**, αόρ. β' **κατέβην**, παρκμ. **καταβέβηκα**, υπερσ. **κατεβεβήκειν**.

ἐποίψαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ποιέω** - **ῶ** [ἐκκλησιάν] = κάνω - συγκαλῶ συνέλευση.

ἔλεξεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του λέγω = λέγω, μιλώ. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β' εἶπον, παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

ἔφη: οριστ. παρτ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του φημί = λέγω, ισχυρίζομαι. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα.

συμβουλεύω: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του συμβουλεύω = συμβουλεύω - συνιστώ. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. συνεβούλευον, μέλλ. συμβουλεύσω, αόρ. συνεβούλευσα, παρκμ. συμβεβούλευκα, υπερσ. συνεβεβουλεύκειν.

γινῶναι: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. του γινώσκω = γνωρίζω. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἐγίνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β' ἔγνων, παρκμ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν - ἐγνωκώς ἦν, τ. μέλλ. ἐγνωκώς ἔσομαι.

γνοίπτε: ευκτ. αορ. β' ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του γινώσκω.

ἀναλογίσαισθε: ευκτ. αορ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του ἀναλογίζομαι = αναλογίζομαι, σκέπτομαι. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἀνελογιζόμεν, μέλλ. ἀναλογιούμαι, αόρ. ἀνελογισάμην - ἀνελογίσθην, παρκμ. ἀναλελόγισμαι.

φρονητέον: ρηματικό επίθετο του φρονέω - ῶ [μέγα] = καυχίεμαι, σκέπτομαι αλαζονικά.

ἄρχειν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἄρχω = κυβερνώ, εξουσιάζω. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἤρχον, μέλλ. ἄρξω, αόρ. ἤρξα.

ἐπιχειρεῖν: απαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του ἐπιχειρέω - ῶ = επιχειρώ. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἐπεχείρουν, μέλλ. ἐπιχειρήσω, αόρ. ἐπεχείρησα, παρκμ. ἐπικεχείρηκα.

ἠδίκησεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἀδικέω - ῶ = αδικώ, διαπράττω αδίκημα. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἠδίκουν, μέλλ. ἀδικήσω, αόρ. ἠδίκησα, παρκμ. ἠδίκηκα, υπερσ. ἠδικήκειν.

πεποιήκατε: οριστ. παρκμ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του ποιέω - ῶ = κάνω, διαπράττω. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, παρκμ. πεποίηκα - πεποικώς εἰμί, υπερσ. ἐπεποιήκειν - πεποικώς ἦν.

προσῆκει: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. του απροσώπου προσῆκει - προσῆκον. ἐστί = έχω έρθει. οὐδέν δικαιοσύνης προσῆκει ὑμῖν = δεν έχετε καμιά σχέση με τη δικαιοσύνη.

σκέψασθε: προστ. αορ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του σκοπέομαι - οὔμαι = σκέπτομαι - εξετάζω. ΧΡ(Ο)Ν(Ο)Ι παρτ. ἐσκοπούμην, μέλλ. σκέψομαι, αόρ. ἐσκεψάμην, παρκμ. ἔσκεμμαι, υπερσ. ἐσκέμην, τ. μέλλ. ἐσκέψομαι.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
περαινομένων		περανουμέ- νων	περαναμένων περανθέντων	πεπερασμέ- νων	
δίησι[ν]	δίει	δίησει	διῆκε[ν]	διεῖκε[ν]	
ἀνιόντες		ἀνιόντες	ἀνελθόντες	ἀνελθούτες	
θύουσι[ν]	ἔθουον	θύσουσι[ν]	ἔθυσαν	τεθύκασι[ν]	
καταβαίνου- σι[ν]	κατέβαινον	καταβήσο- νται	κατέβησαν	καταβέβηκα- σι[ν]	κατεβεβήκε- σαν
ποιούσι[ν]	ἐποίουν	ποιήσουσι[ν]	ἐποίησαν	πεποιήκασι[ν]	ἐπεποιήκεσαν
				πεποιηκότες	πεποιηκότες
				εἰσί[ν]	ἦσαν
λέγει	ἔλεγε[ν]	λέξει-ἔρεῖ	ἔλεξε[ν]	εἴρηκε[ν]	εἰρήκει
			εἶπε[ν]		εἰρηκώς ἦν
φησί[ν]	ἔφη	φήσει	ἔφησε[ν]		
γινώσκειν		γνώσεσθαι	γῶναι	ἐγνώκηναι	
γινώσκοιτε		γνώσοιθε	γνοίτε	γῶτε	
			γνοῖτε		
ἀναλογίζοι- σθε		ἀναλογιοῖ- σθε	ἀναλογίσαι- σθε	ἀναλελογισ- μένοι	
			ἀναλογι- σθεῖν	εἵντε-εἶτε	
			ἀναλογισθεῖτε		
ἄρχειν		ἄρξειν	ἄρξαι		
ἐπιχειρεῖν		ἐπιχειρήσειν	ἐπιχειρῆσαι	ἐπικεχειρη- κέναι	
ὦν		ἐσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	
ἀδικεῖ	ἠδίκηει	ἀδικήσει	ἠδίκησε[ν]	ἠδίκηκε[ν]	ἠδικήκει
ποιεῖτε	ἐποιεῖτε	ποιήσετε	ἐποίησατε	πεποιήκατε	ἐπεποιήκατε
				πεποιηκότες	πεποιηκότες
				ἐστέ	ἦτε
σκοπεῖσθε			σκέψασθε	ἔσκεψθε	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
διῆκε	διῆ	διείη	διέτω	διεῖναι	διείς, διεῖσα, διέν
ἔθυσαν	θύσωσι[ν]	θύσαιεν θύσειαν	θυσάντων θυσάτωσαν	θύσαι θύσειαν	θύσας, θύσασα, θύσαν θυσάτωσαν
κατέβησαν	καταβῶσι[ν]	καταβαίησαν καταβαῖεν	καταβάντων καταβήτωσαν	καταβῆναι	καταβάς, -βάσα, -βάν
ἐποίησαν	ποιήσωσι[ν]	ποιήσαιεν ποιήσειαν	ποιησάντων ποιησάτωσαν	καταβαῖεν ποιῆσαι	καταβήτωσαν ποιήσας, ποιήσασα ποιῆσαν
ἔλεξε[ν]	λέξη	λέξαι λέξειε[ν]	λεξάτω	λέξαι	λέξας, λέξασα, λέξαν
συμβουλεύω	συμβου- λεύω	συμβου- λεύοιμι		συμβουλεύειν	συμβουλεύων, συμβουλεύουσα συμβουλεύον
ἔγνωτε	γνῶτε	γνοίητε γνοῖτε	γνῶτε	γνῶναι	γνούς, γνοῦσα, γνόν
ἀνελογίσα- σθε	ἀναλογίση- σθε	ἀναλογί- σαισθε	ἀναλογίσα- σθε	ἀναλογίσα- σθαι	ἀναλογισάμε- νος, -μένη, -μενον
ἡδίκησε[ν]	ἀδικήση	ἀδικήσαι ἀδικήσειε[ν]	ἀδικησάτω	ἀδικῆσαι	ἀδικήσας, ἀδικήσασα ἀδικῆσαν
πεποιήκατε	πεποιηκότες ἦτε	πεποιηκότες εἴητε-εἴτε	πεποιηκότες ἔστε	πεποιηκέναι	πεποιηκώς, πεποιηκυῖα πεποιηκός
προσῆκει	προσῆκον ἦ			προσῆκιν	προσῆκον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Τούτων δέ περανθέντων Πausανίας μέν διῆκε τό στράτευμα: κύρ. πρότ. Πausανίας: υποκ. στο διῆκε [: το ρήμα της πρότασης]. τό στράτευμα: αντικ. στο διῆκε. τούτων: υποκ. στη μτχ. περανθέντων: γεν. απόλυτη χρον. μτχ.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Μετοχή απόλυτη λέγεται η μετοχή της οποίας το υποκείμενο δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, δηλ. δεν είναι υποκείμενο ή αντικείμενο ή κάποιος προσδιορισμός σε άλλο ρηματικό τύπο. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 255 και 265].
2. οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σύν τοῖς ὅπλοις εἰς τήν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾷ: οἱ ἐκ τοῦ Πειραιῶς: υποκ. στο ἔθυσαν και στη μτχ. ἀνελθόντες: χρον. μτχ. τῇ Ἀθηνᾷ: αντικ. στο ἔθυσαν. σύν τοῖς ὅπλοις: εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει ὄργανο. [Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 300] εἰς τήν ἀκρόπολιν: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
3. Ἐπεὶ δέ κατέβησαν οἱ στρατηγοί: δευτ. χρον. πρότ. οἱ στρατηγοί: υποκ. στο κατέβησαν.
4. ἐκκλησίαν ἐποίησαν: κύρ. πρότ. ἐκκλησίαν: αντικ. στο ἐποίησαν.
5. ἔνθα δὴ ὁ Θρασύβουλος ἔλεξεν: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. σε θέση επιρρηματικού προσδ. που δηλώνει στάση σε τόπο. ὁ Θρασύβουλος: υποκ. στο ἔλεξεν. ἔνθα: επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο.
6. ὑμῖν, ὧς ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες, συμβουλεύω ἐγὼ γνῶναι ὑμᾶς αὐτούς: κύρ. πρότ. ἐγὼ: υποκ. στο συμβουλεύω. ὑμῖν - γνῶναι [: τελ. απαρέμφ.]: αντικείμενα στο συμβουλεύω. [ὑμᾶς: ενν.]: υποκ. στο γνῶναι. ὑμᾶς αὐτούς: αντικ. στο γνῶναι.
7. ἔφη: κύρ. παρενθετική πρότ. [ὁ Θρασύβουλος: ενν.]: υποκ. στο ἔφη.
8. Μάλιστα δ' ἂν γνοίτε: κύρ. πρότ. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο ἂν γνοίτε. μάλιστα: επιρρ. προσδ. του ποσού.
9. εἰ ἀναλογίσαισθε: δευτ. υποθ. πρότ. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. του ἀναλογίσαισθε.
- εἰ ἀναλογίσαισθε [: υπόθ.] - γνοίτε ἂν [: απόδ.]: υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.
10. ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονιτέον ἐστίν: δευτ. πλάγια ερωτηματική πρότ. μερικής άγνοιας αντικείμενο στο ἀναλογίσαισθε της υποθετικής πρότασης.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].
φρονιτέον ἐστί: απρόσωπη ρηματική σύνταξη. ἐστί: ρήμα [δεν έχει υποκείμενο ούτε είναι συνδετικό]. φρονιτέον: ρηματικό επιθ. χωρίς συντακτική θέση. ὑμῖν: δοτική του ενεργούντος προσώπου [ή του ποιητικού αιτίου] από το φρονιτέον. μέγα: σύστ. αντικ. στο φρονιτέον. ανάλυση: δεῖ ὑμᾶς φρονεῖν μέγα. ἐπὶ τίνι:

εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε **συντακτική παρατήρηση** της 22η ενότητας για τα **ρηματικά επίθετα**].

11. **ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν**: δευτ. συμπερ. απαρεμφατική πρότ. που δηλώνει το αποτέλεσμα. **ενδεχόμενο και δυνατό**. [ὕμεῖς: ενν.]: υποκ. στο **ἐπιχειρεῖν** [: τελικό απαρέμφατο σε θέση ρήματος] και στο **ἄρχειν**: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐπιχειρεῖν. **ἡμῶν**: αντικ. στο ἄρχειν.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Τα ρήματα που δηλώνουν **ἐναρξην**, όπως εδώ το **ἄρχειν** [: του ἄρχω], δέχονται αντικείμενο σε πτώση δοτική].

12. **πότερον δικαιοτέροί ἐστε**:: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. **δικαιοτέροι**: κατηγ. στο [ὕμεῖς: ενν.]: υποκ. στο **ἐστε** [: το ρήμα της πρότασης].

13. **Ἄλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος ὑμῶν ὢν οὐδὲν πώποτε ἔνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἡδίκησεν**: κύρ. πρότ. **ὁ δῆμος**: υποκ. [και ταυτόχρονα α' ὅρος σύγκρισης] στο **ἡδίκησεν** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ὢν**: εναντ. μτχ. **ὑμᾶς**: αντικ. στο ἡδίκησεν. **οὐδὲν**: σύστ. αντικ. στο ἡδίκησεν. **πώποτε**: επιρρ. προσδ. του χρόνου. **ἔνεκα χρημάτων**: εμπρόθ. προσδ. σκοπού [τελικό αίτιο]. **ὑμῶν**: β' ὅρος σύγκρισης από το **πενέστερος**: κατηγ. στο ὁ δῆμος.

14. **ὕμεῖς δέ πλουσιώτεροι πάντων ὄντες πολλά καὶ αἰσχρά ἔνεκα κερδέων πεποιήκατε**: κύρ. πρότ. **ὕμεῖς**: υποκ. [και ταυτόχρονα α' ὅρος σύγκρισης] στο **πεποιήκατε** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ὄντες**: εναντ. μτχ. **πολλά και αἰσχρά**: σύστ. αντικ. στο πεποιήκατε. **ἔνεκα κερδέων**: εμπρόθ. προσδ. του σκοπού [τελικό αίτιο]. **πάντων**: γεν. συγκριτική από το **πλουσιώτεροι**: κατηγ. στο ὑμεῖς.

15. **Ἐπεὶ δέ δικαιοσύνης οὐδὲν ὑμῖν προσήκει**: δευτ. αιτιολ. πρότ. **οὐδὲν**: υποκ. στο **προσήκει** [εδώ είναι ρήμα προσωπικό και δέχεται αντικείμενο σε πτώση δοτική. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 179]. **ὑμῖν**: αντικ. στο προσήκει. **δικαιοσύνης**: γεν. διαιρ. από το οὐδὲν.

16. **σκέψασθε**: κύρια πρότ. επιθυμίας. [ὕμεῖς: ενν.]: υποκ. στο **σκέψασθε**.

17. **εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία ὑμῖν μέγα φρονητέον** [ἐστίν]: πλάγια ερωτημ. πρότ. ολικής άγνοιας μονομερής αντικ. στο **σκέψασθε**. **φρονητέον** [ἐστίν]: απρόσωπη ρηματική σύνταξη. [ἐστίν: ρήμα που δεν έχει υποκείμενο ούτε είναι συνδετικό]. **φρονητέον**: ρηματικό επίθετο χωρίς συντακτική θέση. **ὑμῖν**: δοτική του ενεργούντος προσώπου [ή του ποιητικού αίτιου] από το φρονητέον. **μέγα**: σύστ. αντικ. στο φρονητέον [ανάλυση: **δεῖ ὑμᾶς φρονεῖν μέγα**]. **ἐπ' ἀνδρεία**: εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. **Παυσανίας μέν διῆκε τό στράτευμα:** ο Παυσανίας για την πράξη αυτή κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο.
2. **οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σύν τοῖς ὅπλοις εἰς τήν ἀκρόπολιν:** οι επαναστατημένοι δημοκράτες παρελαύνουν με τον οπλισμό τους από τον Πειραιά προς την Αθήνα· η άνοδός τους στην Ακρόπολη καταλήγει σε ευχαριστήρια θυσία στην Αθηνά Πολιάδα, την πολιούχο. Η ημέρα αυτή της ανόδου των νικητών στην Ακρόπολη, [21 Σεπτ. 403] καθιερώθηκε ως επέτειος για την αποκατάσταση της δημοκρατίας, που πήρε την ονομασία "Χαριστήρια ελευθερίας".
3. **οἱ στρατηγοί:** πρόκειται για το Θρασύβουλο, τον Αρχίνο και τον Άνυτο.
4. **ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονιτέον ἐστίν:** ο Θρασύβουλος επιχειρεί να συγκρίνει τους ολιγαρχικούς με τους δημοκρατικούς ζητώντας από τους πρώτους να αναλογιστούν, να σκεφτούν δηλαδή καλά τα αίτια του κομباسμού τους, τι είναι εκείνο που τους κάνει τόσο υπεροπτικούς. Η σύγκριση γίνεται με βάση τέσσερις αρετές: δικαιοσύνη, ανδρεία, ευφυΐα και φιλία προς τους Λακεδαιμόνιους.
5. **πότερον δικαιότεροί ἐστε;:** για τον αρχαίο κόσμο η δικαιοσύνη ήταν βασική αρετή, γι' αυτό στο λόγο του ο Θρασύβουλος την αναφέρει τέσσερις φορές: δικαιότεροι, ἡδίκησεν, δικαιοσύνη, ἡδικημένω.
6. **Ἄλλ' ὁ μέν δήμος πενέστερος ὑμῶν ὢν οὐδέν πώποτε ἔνεκα χρημάτων ὑμᾶς ἡδίκησεν:** δυνατός και εύστοχος ο αντιθετικός λόγος του Θρασύβουλου· ο λαός αν και "πενέστερος", δεν αδίκησε κανένα ἔνεκα χρημάτων, αντίθετα οι ολιγαρχικοί αν και πλούσιοι, διακρίθηκαν για την απληστία και την ιδιοτέλειά τους.
7. **ἔνεκα κερδέων:** βασικό αίτιο όλων των εγκλημάτων των τριάκοντα ήταν φυσικά και το κέρδος.
8. **ἐπ' ἀνδρεία:** οι ολιγαρχικοί δεν μπορούν πλέον να καυχώνται για ανδρεία διότι νττήθηκαν, αν και περισσότεροι, από τους δημοκρατικούς.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Μετά την επίτευξη της συμφωνίας, ο Παυσανίας διέλυσε το στράτευμα. Οι δημοκρατικοί οπλισμένοι έφθασαν στην Αθήνα και θυσίασαν στην

θεά Αθηνά στην Ακρόπολη. Συγκαλούν συνέλευση και πρώτος μιλά ο Θρασύβουλος, ο οποίος απευθυνόμενος στους ολιγαρχικούς τους προτρέπει να γνωρίσουν καλά τον εαυτό τους γιατί δεν υπάρχει καμμία δικαιολογία στην επιθυμία που έχουν να εξουσιάζουν τους υπολοίπους.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1n Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: **καταβαίνω, ποιῶ, φημί, συμβουλευώ, γινώσκω.**

Απάντηση:

Λέξεις:

καταβαίνω

ποιῶ

φημί

συμβουλευώ

γινώσκω

Ομόρριζα στη Νεοελληνική

βάση - απόβαση

ποίηση - διαφοροποίηση

φάση - απόφαση

βουλή - συμβουλή

γνώση - απόγνωση

Ερώτηση 2n Η λέξη **βάση** παράγεται από το:

α] βῆμα

β] βαίνω

γ] βαδίζω

Απάντηση:

Η λέξη **βάση** παράγεται από το **βαίνω**.

Ερώτηση 3n Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] περανθέντων: μετοχή παθητικού αορίστου του **περαίνομαι**.

β] ἔθυσαν: οριστική ενεστώτα του **θύω**.

γ] ἔφη: οριστική παρατατικού του **φημί**.

δ] γνῶναι: απαρέμφατο παρακειμένου του **γινώσκω**.

ε] ἄρχειν: απαρέμφατο ενεστώτα του **ἄρχω**.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: **α, γ, ε**.

Ερώτηση 4n Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

α] τό στράτευμα: αντικείμενο στο **διῆκε**.

β] ἀνεληθόντες: αιτιολογική μετοχή.

γ] γνῶναι: απαρέμφατο της αναφοράς.

δ] ὑμῖν: δοτική του ενεργούντος προσώπου

ε] ἡμῶν: αντικείμενο στο ἄρχειν.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, δ, ε.

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά η πρόταση ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονιτέον ἐστίν;

α] δευτερεύουσα αναφορική

β] δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική

γ] δευτερεύουσα χρονική

Απάντηση:

Η πρόταση ἐπὶ τίνι ὑμῖν μέγα φρονιτέον ἐστίν είναι δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A	B
1. περαίνομαι	α. θυσιάζω
2. δίημι	β. σκέπτομαι
3. θύω	γ. τελειώνω
4. ἄρχω	δ. κυβερνώ
5. σκοποῦμαι	ε. διαλύω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-δ, 5-β.

Ερώτηση 7η Με βάση ποιες αρετές κάνει ο Θρασύβουλος σύγκριση ανάμεσα στους ολιγαρχικούς και στους δημοκρατικούς;

Απάντηση: Ο Θρασύβουλος επιχειρεί να συγκρίνει τους ολιγαρχικούς με τους δημοκρατικούς ζητώντας από τους πρώτους να αναλογιστούν, να σκεφτούν δηλαδή καλά τα αίτια του κομπασμού τους, τι είναι εκείνο που τους κάνει τόσο υπεροπτικούς. Η σύγκριση γίνεται με βάση τέσσερις αρετές: δικαιοσύνη, ανδρεία, ευφυΐα και φιλία προς τους Λακεδαιμόνιους.

Ερώτηση 8η Σε ποια αρετή ο Θρασύβουλος δίνει μεγαλύτερη έμφαση;

Απάντηση: Για τον αρχαίο κόσμο η δικαιοσύνη ήταν βασική αρετή, γι' αυτό στο λόγο του ο Θρασύβουλος την αναφέρει τέσσερις φορές: δικαιοτέροι, ἡδίκησεν, δικαιοσύνη, ἡδίκημένω.

ΕΝΟΤΗΤΑ 33n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κεφ. 4, 41-42

Καί τίς ἄν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο ἢ ὥς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; Ἀλλὰ γνώμη φαίητ' ἄν προέχειν, οἳ ἔχοντες καὶ τεῖχος καὶ ὄπλα καὶ χρήματα καὶ συμμάχους Πελοποννησίους ὑπὸ τῶν οὐδέν τούτων ἐχόντων περιελήλασθε; Ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονητέον εἶναι; Πῶς, οἷγε ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῶ δήσαντες παραδιδόασιν, οὕτω κἀκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ ἡδικομένῳ τούτῳ δήμῳ οἴχονται ἀπιόντες;

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ

[Όπως: ἄν γένοιτο του παραπάνω κειμένου]

1. Είναι η ευκτική όλων των χρόνων με το δυνητικό ἄν εκτός από το μέλλοντα.
2. Δηλώνει κάτι που είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί στο παρόν ή στο μέλλον κατά τη γνώμη αυτού που μιλάει.
3. Βρίσκεται σε προτάσεις κρίσεως, κύριες και δευτερεύουσες.
4. Μεταφράζεται με: α] θα + παρατατικό, β] μπορώ + υποτακτική ή είναι δυνατό + υποτακτική ή θα μπορούσα + υποτακτική.
5. Άρνηση οὐ.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Ἴδοι τις ἄν [= θα ἐβλεπε κανείς ή μπορεί να δει κανείς ή θα μπορούσε να δει κανείς].
2. Ἴσως εἴποιεν ἄν οἱ πολλοί ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο [= ἴσως θα ἔλεγαν ή μπορούν να πουν οι πολλοί ότι δεν θα γινόταν ή δεν μπορεί να γίνει ποτέ ο δίκαιος άδικος].
3. Πολλὰς ἄν εὗροις μηχανάς· γυνή γάρ εἴ [= θα εὕρισκες ή μπορείς να βρεις πολλά τεχνάσματα· γιατί είσαι γυναίκα].
6. Οι αττικοί χρησιμοποιούν πολλές φορές την δυνητική ευκτική.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Καί τίς κρίσις τούτου

ἂν γένοιτο καλλίων
ἢ ὥς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους;
ἀλλὰ φαίητ' ἂν
προέχειν γνῶμη,
οἳ ἔχοντες
καί τεῖχος καί ὄπλα καί χρήματα
καί συμμάχους Πελοποννησίους
περιελήλασθε
ὑπὸ τῶν ἐχόντων οὐδέν τούτων;
ἀλλὰ δὴ οἴεσθε
φρονιτέον εἶναι μέγα
ἐπὶ Λακεδαιμονίοις;
πῶς,

οἶγε
ὥσπερ παραδιδόασιν
τούς δάκνοντας κύνας
δήσαντες κλοιῷ,

οὕτω κάκεῖνοι
παραδόντες ὑμᾶς
τῷ ἡδίκημένῳ τούτῳ δήμῳ
οἴχονται ἀπιόντες;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Και ποια κρίση γι' αυτό [δηλ. για την αν-
δρεία σας]
θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερη
από το πώς πολεμήσαμε μεταξύ μας;
Αλλά θα μπορούσατε να ισχυριστείτε
ότι [σεις] υπερέχετε ως προς ευφυΐα
οι οποίοι, αν και είχατε
και τεῖχος και ὄπλα και χρήματα
και τους Πελοποννησίους συμμάχους,
έχετε νικηθεί
από εκείνους που δεν είχαν τίποτε απ' αυτά;
Αλλά μήπως νομίζετε
ότι πρέπει να καυχιέσθε πολύ
για τους Λακεδαιμονίους;
Πώς όμως [νομίζετε ότι πρέπει να καυχιέ-
σθε γι' αυτούς],
οι οποίοι βέβαια,
ὅπως ακριβῶς παραδίδουν
τα σκυλιά που δαγκώνουν,
αφού τα δέσουν με περιλαίμιο [οι άνθρω-
ποι],
έτσι και εκείνοι [δηλ. οι Λακεδαιμόνιοι],
αφού σας παρέδωσαν
στον αδικημένο αυτό λαό
έφυγαν βιαστικά;

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κ ε φ. 4, 41-42
[η συνέχεια]

*Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ ὧν ὁμωμό-
κατε παραβῆναι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλ-
λοις καλοῖς ἐπιδείξαι, ὅτι καὶ εὖορκοι καὶ ὅσιοί ἐστε.*

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ε Σ Π Α Ρ Α Τ Η Ρ Η Σ Ε Ι Σ**Η ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ [η συνέχεια]**

- α.** αντί **ενεσιώτα** ή **μέλλοντα** οριστικής, όταν πρόκειται να διατυπωθεί και να γίνει αποδεκτή μια άποψη με διπλωματική λεπτότητα και όχι με τρόπο κατηγορηματικό και εγωιστικό.
- β.** αντί **υποτακτικής** ή **προστατικής**, όταν πρόκειται να διατυπωθεί μια άποψη με φιλοφροσύνη και όχι με τρόπο που δείχνει διαταγή.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Ἐγὼ δ' οὐδέν ἂν εἴποιμι* [αντί: λέξω] τοιοῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀληθείαις χρήσομαι περὶ αὐτῶν [= ἐγὼ ὅμως δε **θα** ἔλεγα τίποτε· αντί: ἐγὼ **θα** πω].
2. *Σὺ μέν **κομίζεις** ἂν* [αντί: **κόμιζε**] σεαυτὸν ἢ θέλεις [= **συ θα πήγαινες**, ὅπου θέλεις
- αντί: **πήγαινε**, ὅπου θέλεις].

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Ἐγὼ μέντοι, ὦ ἄνδρες,
οὐκ ἀξιῶ γε
ὑμᾶς παραβῆναι οὐδέν
ὧν ὁμωμόκατε,
ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς
[ἀξιῶ]
ἐπιδεῖξαι καὶ τοῦτο
ὅτι ἐστέ καὶ εὐορκοί
καὶ ὅσιοι".

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατὰ τὰ σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Εγώ όμως, ἄνδρες,
δεν ἔχω βέβαια τὴν ἀξίωση
εσεῖς νὰ παραβεῖτε τίποτε
ἀπὸ ὅσα ἔχετε ὀρκιστεῖ
ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα καλὰ
[ἔχω τὴν ἀξίωση]
νὰ δεῖξετε κι αὐτὸ
ὅτι δηλαδὴ καὶ τηρεῖτε τὸν ὄρκο σας
καὶ σέβεσθε τοὺς θεοὺς".

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

καλλίων: ονομ. ενικ. γέν. θηλ. γ' κλίσ. συγκρ. βαθμ. του επιθ. θετ. ὁ καλός, ἡ καλή, τό καλόν. συγκρ. καλλίων, καλλίων, κάλλιον. υπερθ. κάλλιστος, καλλίστη, κάλλιστον

γένοιντο: ευκτ. αορ. β' μέσ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του γίγνομαι = γίνομαι - υπάρχω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐγίγνομην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. ἐγενόμην, παρκμ. γέγονα - γεγονώς εἰμί - γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν - γεγόνειν - ἐγεγενήμην - γεγενήμην - γεγονώς ἦν - γεγεννημένος ἦν, τ. μέλλ. γεγονώς ἔσομαι - γεγεννημένος ἔσομαι.

ἐπολεμήσαμεν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. α' πληθ. πρόσ. του πολεμέω - ὦ = πολεμῶ, κάνω πόλεμο. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. ἐπολέμουν, μέλλ. πολεμήσω, αόρ. ἐπολέμῃσα, παρκμ. πεπολέμηκα.

φαίπτε: ευκτ. ενεστ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του φημί = λέγω, ισχυρίζομαι. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφῃσα.

προέχειν: ἀπαρέμφ. ενεστ. ενεργ. φων. του προέχω = υπερέχω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. προεῖχον, μέλλ. προέξω - προσκήσω, αόρ. β' προέσχον, παρκμ. προέσχηκα.

περιεπλάσθε: οριστ. παρκμ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του περιεπλάυνομαι = περικυκλώνω καὶ συλλαμβάνω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. περιπλάυνομην, αόρ. περιπλάσάμην - περιπλάθην, παρκμ. περιεπλάμαι.

οἷσθε: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. β' πληθ. πρόσ. του οἶσμαι - οἶμαι = νομίζω. **ΧΡΟΝΟΙ**: παρτ. ὥομην - ὦμην, μέλλ. οἰήσομαι, αόρ. ὥθην.

δάκνοντας: μετκ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του δάκνω = δαγκώνω.

- ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἔδακνον, μέλλ. δήξομαι, αόρ. β' ἔδακον.
δήσαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του δέω - ὤ = δένω. **ΧΡΟ-**
ΝΟΙ: παρτ. ἔδουν, μέλλ. δήσω, αόρ. ἔδησα, παρκμ. δέδεκα - δέδηκα, υπερσ.
 ἐδεδέκειν - ἐδεδήκειν.
παραδιδόασιν: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του παραδίδωμι = παραδίνω.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. παρεδίδουν, μέλλ. παραδώσω, αόρ. β' παρέδωκα, παρκμ.
 παραδέδωκα, υπερσ. παρεδεδώκειν - παραδεδωκώς ἦν, τ. μελλ. παραδεδωκώς
 ἔσομαι.
ἡδίκημένω: μετχ. παρκμ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. δοτικ. ενικ. του ἀδικέομαι - οὔμαι =
 αδικούμαι. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἡδικούμην, μέλλ. ἀδικήσομαι, αόρ. ἡδικήθην, παρκμ.
 ἡδίκημαι, υπερσ. ἡδικήμην - ἡδικημένος ἦν.
οἴχονται: οριστ. ενεστ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του οἴχομαι = ἔχω φύγει. **ΧΡΟΝΟΙ:**
 παρτ. ὠχόμην, μέλλ. οἰχήσομαι.
ἀπιόντες: μετχ. ενεστ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του ἄπειμι - ἀπέρχομαι =
 φεύγω βιαστικά. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. ἀπῆα - ἀπήειν, μέλλ. ἄπειμι, αόρ. β' ἀπῆλ-
 θον, παρκμ. ἀπελήλυθα, υπερσ. ἀπεληλύθειν - ἀπεληλυθώς ἦν.
ἀξιῶ: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. α' ενικ. πρόσ. του ἀξιόω - ὤ = προβάλλω την αξίωση.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἤξιουν, μέλλ. ἀξιώσω, αόρ. ἤξιωσα, παρκμ. ἤξιωκα.
ὁμωμόκατε: οριστ. παρκμ. ενεργ. φων. β' πληθ. πρόσ. του ὁμνυμι - ὁμνύω = ορκίζομαι.
ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ὤμνυν - ὤμνουν, μέλλ. ὁμοῦμαι, αόρ. ὤμοσα, παρκμ. ὁμώμο-
 κα, υπερσ. ὠμωμόκειν.
παραβῆναι: απαρέμφ. αορ. β' ενεργ. φων. του παραβαίνω = παραβαίνω. **ΧΡΟΝΟΙ:**
 παρτ. παρέβαινον, μέλλ. παραβήσομαι, αόρ. β' παρέβην, παρκμ. παραβέβηκα,
 υπερσ. παρεβεβήκειν.
ἐπιδεῖξαι: απαρέμφ. αορ. ενεργ. φων. του ἐπιδείκνυμι = επιδεικνύω. **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ.
 ἐπεδείκνυν, μέλλ. ἐπιδείξω, αόρ. ἐπέδειξα, παρκμ. ἐπιδέδειχα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
γίγνοιτο		γενήσοιτο	γένοιτο	γεγεννημένη - γεγονυῖα εἶη	
πολεμοῦμεν	ἐπολεμοῦ- μεν	πολεμήσομεν	ἐπολεμήσα- μεν	πεπολεμήκα- μεν	
φαίητε φαῖτε		φήσοιτε	φήσαιτε		

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [n συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
προέχειν ἔχοντες ἐχόντων		προέξειν προσχήσειν ἔξοντες σχήσοντες ἐξόντων σχησόντων	προσχεῖν σχόντων	προεσχηκέναι σχόντες ἐσχηκόντων	ἔσχηκότες
· περιελαύνε- σθε	περιπλάυνε- σθε		περιπλάσασθε περιπλάθητε	περιελήλα- σθε	
οἶεσθε δάκνοντας δοῦντες παραδιδόα- σι[v]	ῥεσθε παρεδίδοσαν	οἴησεσθε δηξομένους δήσαντες παραδώσου- σι[v]	ῥήθητε δακόντας δήσαντες παρέδοσαν	δεδεκότες παραδεδώκα- σι[v]	παρεδεδώκε- σαν παραδεδωκό- τες ἦσαν
παραδιδόντες		παραδώσο- ντες	παραδόντες	παραδεδωκό- τες	
ἀδικουμένω οἰχονται ἀπιόντες ῥμνυτε ῥμνύετε παραβαίνειν ἐπιδεικνύναι	ῥχοντο ῥμνυτε ῥμνύετε	ἀδικησομένω οἰκήσονται ἀπιόντες ῥμεῖσθε παραβήσε- σθαι ἐπιδείξειν	ἀδικηθέντι ἀπελθόντες ῥμόςατε παραβῆναι ἐπιδεῖξαι	ἠδικημένω ἀπεληλυθότες ῥμωμόκατε παραβεβηκέ- ναι ἐπιδεδειχέναι	ῥμωμόκετε

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐγένετο	γένηται	γένοιτο	γενέσθω	γενέσθαι	γενόμενος, -μένη, -μενον
ἐπολεμήσαμεν	πολεμήσω- μεν	πολεμήσαιμεν		πολεμήσαι	πολεμήσας, πολεμήσασα πολεμήσαν
φατέ	φῆτε	φαίητε φαῖτε	φάτε	φάναι	φάσκων, φάσκουσα φάσκον
περιελήλασθε	περιεληλαμέ- νοι ἦτε	περιεληλαμέ- νοι εἴητε-εἴτε	περιελήλασθε	περιεληλά- σθαι	περιεληλαμέ- νος, -μένη, -μενον
οἴεσθε	οἴησθε	οἴοισθε	οἴεσθε	οἴεσθαι	οιόμενος, -μένη, -μενον
παραδιδόσ- σι[ν]	παραδιδῶσιν	παραδιδοίη- σαν παραδιδοῖεν	παραδιδόντων	παραδιδόναι	παραδιδούς, παραδιδούσα, παραδιδόν
οἴχονται	οἴχονται	οἴχοιντο	οἰχέσθων οἰχέσθωσαν	οἴχεσθαι	οιχόμενος, -μένη, -μενον
ἀξιῶ	ἀξιῶ	ἀξιοῖμι ἀξιοῖν		ἀξιοῦν	ἀξιῶν, ἀξιοῦσα, ἀξιοῦν
ὁμωμόκατε	ὁμωμοκότες ἦτε	ὁμωμοκότες εἴητε-εἴτε	ὁμωμοκότες ἔστε	ὁμωμοκέναι	ὁμωμοκώς, -υῖα, -ός
ἐστέ	ἦτε	εἴητε - εἴτε	ἔστε	εἶναι	ὦν, οὔσα, ὄν

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ**

1. Καί τις ἂν καλλίων τούτου γένοιτο: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση. τίς - καλλίων: επιθετικό προσδ. στο κρίσις: υποκ. στο ἂν γένοιτο [: το ρήμα της πρότασης]. τούτου: γεν. αντικ. από το κρίσις.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Το **εἰμί** και το **γίγνομαι**, όταν έχουν υποκείμενο άναρθρο αφηρημένο ουσιαστικό έχουν τη σημασία του **υπάρχω** αν, στην περίπτωση αυτή, τα συνοδεύει επίθετο, δεν είναι κατηγορούμενο, αλλά επιθετικός [όπως εδώ το **τίς** και το **καλλίων** που είναι επιθετικοί προσδιορισμοί στο άναρθρο αφηρημένο ουσιαστικό **κρίσις**] ή κατηγορηματικός προσδιορισμός στο υποκείμενό τους.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Ἐλπίς μεγίστη ἦν* [= υπήρχε πολύ μεγάλη ελπίδα].
μεγίστη: επιθετικός προσδιορισμός και το *ἦν* υπαρκτικό.
2. *Ἡ ἐλπίς ἦν μεγίστη* [= η ελπίδα ήταν πολύ μεγάλη].
μεγίστη: κατηγορούμενο και το *ἦν* συνδετικό.

Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 43].

2. ἢ ὥς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους;: δευτ. αναφ. παραβολική πρόταση ως β' όρος σύγκρισης με α' όρο το **κρίσις** της κύριας πρότασης. [**ἡμεῖς**: ενν.]: υποκ. στο **ἐπολεμήσαμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **πρὸς ἀλλήλους**: εμπρόθ. προσδ. εκθρικής στάσης.
3. Ἀλλὰ γνώμη φαίητ' ἄν προέχειν: κύρια πρότ. ευθεία ερώτηση. [**ὑμεῖς**: ενν.]: υποκ. στο **φαίητε** [: το ρήμα της πρότασης] ἄν και στο **προέχειν** [: ταυτοπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φαίητε ἄν. γνώμη: δοτ. της αναφοράς ή του κατά τι.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Δοτική της αναφοράς ή του κατά τι. Μεταφράζεται με την προσθήκη των λέξεων: **ως πρὸς, κατά..., σχετικά με..., στον ή στο..., σ' αυτόν κ.λπ.** Η δοτική της αναφοράς συντάσσεται κυρίως με **ρήματα ή με επίθετα** που σημαίνουν σύγκριση ή υπεροχή ή διαφορά].

4. οἱ ἔχοντες καὶ τείχος καὶ ὄπλα καὶ χρήματα καὶ συμμάχους Πελοποννησίους ὑπὸ τῶν οὐδέν τούτων ἐχόντων περιελήλασθε: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. στο [**ὑμεῖς**] της κύριας πρότασης: υποκ. στο **περιελήλασθε** [: το ρήμα της πρότασης] και στη **μτχ. ἔχοντες**: εναντ. **μτχ. τείχος - ὄπλα - χρήματα - Πελοποννησίους**: αντικείμενα στη **μτχ. ἔχοντες. ὑπὸ τῶν ἐχόντων**: ποιητ. αίτιο από το **περιελήλασθε. συμμάχους**: κατηγ. στο Πελοποννησίους. **τούτων**: γεν. διαιρ. από το **οὐδέν**: αντικ. στη **μτχ. τῶν ἐχόντων**: επιθετική **μτχ. με υποκ. το άρθρο της τῶν**.
5. Ἀλλ' ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονιτέον εἶναι: κύρια πρότ. ευθεία ερώτηση. [**ὑμεῖς**: ενν.]: υποκ. στο **οἴεσθε. εἶναι**: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο **οἴεσθε. φρονιτέον εἶναι**: απρόσωπη ρηματική σύνταξη [το **εἶναι** δεν έχει υποκείμενο ούτε είναι συνδετικό.

ΠΡΟΣΕΞΕ [Βλέπε ενότητα 22 **συντακτική παρατήρηση** για την απρόσωπη σύνταξη των ρηματικών επιθέτων].

φρονιτέον: ρηματικό επίθετο χωρίς συντακτική θέση [**ὑμῖν**: ενν.]: δοτ. του ενεργούτος προσώπου [ή του ποιητικού αίτιου] από το **φρονιτέον** [ανάλυση: **δεῖ ὑμᾶς φρονεῖν μέγα**]. **ἐπὶ Λακεδαιμονίοις**: εμπρόθ. προσδ. της αίτίας.

6. Πῶς [ἐπὶ Λακεδαιμονίοις δὴ οἴεσθε μέγα φρονιτεόν εἶναι]: κύρια πρόταση ευθεία ερώτηση.
7. οἳ γε οὕτω κάκεῖνοι ὑμᾶς παραδόντες τῷ ἡδίκημένῳ τούτῳ δῆμῳ οἴχονται ἀπιόντες: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. στο ἐπὶ Λακεδαιμονίοις [της 5ης πρότασης]. κάκεῖνοι: υποκ. στο οἴχονται [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. ἀπιόντες [: κατηγ. μτχ. από το οἴχονται] και παραδόντες: χρον. μτχ. ὑμᾶς [: ἄμεσο] - τῷ δῆμῳ [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στη μτχ. παραδόντες. τῷ ἡδίκημένῳ: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. τούτῳ: επιθ. προσδ. στο δῆμῳ.
8. ὥσπερ τοὺς δάκνοντας κύνας κλοιῶ δῆσαντες παραδιδόασιν: δευτ. αναφ. παραβ. πρότ. που δηλώνει τρόπο. [τινές: ενν.]: υποκ. στο παραδιδόασιν [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. δῆσαντες: χρον. μτχ. τοὺς δάκνοντας: επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο κύνας: αντικ. στο παραδιδόασιν. κλοιῶ: δοτ. του οργάνου.
- ΠΡΟΣΕΞΕ [Δοτική του οργάνου. Δηλώνει το ὄργανο [πράγμα ή πρόσωπο] που με τη βοήθειά του γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ ἔκρουε [= κρυπούσε την πόρτα με το μπαστούνι].
 2. Ἐβαλλέ με λίθοις [= με κτυπούσε με πέτρες].
- Παρατήρηση. Δεν πρέπει να συγχέονται η δοτική του μέσου και η δοτική του οργάνου· η δοτική του μέσου είναι έννοια αφηρημένη [δηλ. κάτι που δεν πιάνεται ως ὄργανο για να γίνει κάτι], ενώ η δοτική του οργάνου είναι συγκεκριμένο ουσιαστικό. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 104].
9. Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, ἀξιῶ ἐγὼ παραβῆναι οὐδέν: κύρ. πρότ. ἐγώ: υποκ. στο ἀξιῶ. ὑμᾶς: υποκ. στο παραβῆναι: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἀξιῶ. οὐδέν:
 10. ὧν ὁμωμόκατε: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. ως γενική διαιρετική από το οὐδέν της προηγούμενης κύριας πρότασης ὑστερα από την παράλειψη της δεικτικής αντωνυμίας τούτων. [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο ὁμωμόκατε [: το ρήμα της πρότασης]. ὧν [αντί ἃ]: σύστ. αντικ. στο ὁμωμόκατε [εδώ έχουμε ἔλξη του αναφορικού από τη δεικτική αντωνυμία τούτων που παραλείφθηκε: οὐδέν τούτων ὧν: με ἔλξη: οὐδέν τούτων ἃ: χωρίς ἔλξη].
 11. ἀλλὰ καὶ τοῦτο [ἀξιῶ] πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς ἐπιδεῖξαι: κύρ. πρότ. [ἐγώ: ενν.]: υποκ. στο [ἀξιῶ: ενν. το ρήμα της πρότασης]. [ὑμᾶς: ενν.]: υποκ. στο ἐπιδεῖξαι: [ετεροπροσώπια] τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἀξιῶ. τοῦτο: αντικ. στο ἐπιδεῖξαι. πρὸς τοῖς καλοῖς: εμπρόθ. προσδ. προσθήκης. ἄλλοις: επιθ. προσδ. στο καλοῖς.
 12. ὅτι καὶ εὖορκοι καὶ ὅσιοί ἐστε: δευτ. ειδ. πρότ. επεξήγηση στο τοῦτο προηγούμενης κύριας πρότασης. εὖορκοι - ὅσιοι: κατηγορούμενα στο [ὑμεῖς: ενν.]: υποκ. στο ἐστε.

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Υ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. καί τίς ἄν καλλίων κρίσις τούτου γένοιτο ἢ ὥς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους; η ανδρεία και των ολιγαρχικών και των δημοκρατικών κρίθηκε έμπρακτα στο πεδίο της μάχης: βέβαια δεν αναφέρεται ρητά από το Θρασύβουλο η υπεροχή των δημοκρατικών, όμως οπωσδήποτε υπονοείται πως οι ολιγαρχικοί δεν πρέπει πλέον να καυχώνται για ανδρεία.
2. ὥς ἐπολεμήσαμεν: είναι γεγονός ότι οι δημοκρατικοί επαναστάτες, κατά τη διάρκεια του τυραννικού καθεστώτος, πολέμησαν με γενναιότητα για την καθαίρεση των εγκάθετων τριάκοντα. Βέβαια η ανδρεία και η αυταπάρνηση μπορεί να είναι έμφυτες αρετές σε κάθε άνθρωπο, όμως η υπέρβαση των αξιών αυτών, είναι σίγουρα καρπός υφισταμένης αδικίας.
3. ὥσπερ τούς δάκνοντας κύνας κλοιῶ δήσαντες παραδιδόασιν: η παρομοίωση, που χρησιμοποιεί εύστοχα ο Θρασύβουλος, αναφέρεται σε νόμο του Σόλωνος σύμφωνα με τον οποίο "σκύλος που δαγκώνει πρέπει να δένεται με περιλαίμιο και να παραδίνεται προς φύλαξη".
4. Οὐ μέντοι γε ὑμᾶς: στο εξής ο Θρασύβουλος απευθύνεται στους δημοκρατικούς οπαδούς του, οι οποίοι πολέμησαν με γενναιότητα για την αποτίναξη του τυραννικού καθεστώτος και την επαναφορά της δημοκρατίας.

Α Ι Σ Θ Η Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

1. Σχήμα πολυσύνδετο: καί τείχος καί ὄπλα καί χρήματα καί συμμάχους.
2. παρομοίωση: ὥσπερ τούς δάκνοντας κύνας.

Ν Ο Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Α Π Ο Δ Ο Σ Η

Ο Θρασύβουλος συνεχίζοντας την ομιλία του προβάλλει επιχειρήματα εναντίον των ολιγαρχικών που αποδεικνύουν ότι ποτέ οι ολιγαρχικοί δεν ήταν πιο γενναίοι, πιο ανδρείοι, πιο ευφυείς από τους δημοκρατικούς. Είναι λογικό λοιπόν ότι δεν θα πρέπει να περιμένουν βοήθεια από τους

Λακεδαιμονίους. Στη συνέχεια προτρέπει τους δημοκρατικούς να μην παραβούν τους όρκους τους και να αποδείξουν ότι γνωρίζουν καλά να σέβονται και να τηρούν το θείο και ανθρώπινο νόμο.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1n *Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: **φημί, προέχω, δῶ, ἀδικοῦμαι, ἀξιῶ***

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική	
φημί	φήμη	- προφήτης
προέχω	έξη	- συμμετοχή
δῶ	δέμα	- σύνδεση
ἀδικοῦμαι	αδικία	- σύνδικος
ἀξιῶ	αξία	- καταξίωση

Ερώτηση 2n *Η λέξη **δέμα** παράγεται από το:*

- α) δεῖ
- β) δῶ
- γ) δοκῶ

Απάντηση:

Η λέξη **δέμα** παράγεται από το **δέω -ῶ**.

Ερώτηση 3n *Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α) καλλίων: ονομαστική πληθυντικού του **φημί**.
- β) φαίιντε: ευκτική ενεστώτα του **φημί**.
- γ) οἴεσθε: οριστική ενεστώτα του **οἶμαι**.
- δ) δάκνοντας: μετοχή αορίστου του **δάκνω**.
- ε) ἀπιόντες: μετοχή ενεστώτα του **ἄπειμι**.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: **β, γ, ε**.

Ερώτηση 4n *Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;*

- α) τούτου: γενική αντικειμενική από το **κρίσις**.
- β) πρὸς ἀλλήλους: εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
- γ) γνώμη: δοτική της αναφοράς.
- δ) **συμμάχους**: επιρρ. κατηγορούμενο τρόπου.

ε] ἐπὶ Λακεδαιμονίοις: εμπρόθ. προσδ. της αιτίας

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: α, γ, ε.

Ερώτηση 5n Τι είναι συντακτικά η ευκτική ἂν γένοιτο;

α] δυνητική ευκτική

β] ευχετική ευκτική

γ] ευκτική του πλάγιου λόγου

Απάντηση:

Η ευκτική ἂν γένοιτο είναι δυνητική [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6n Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A	B
1. φημί	α. υπερέχω
2. προέχω	β. δένω
3. δάκνω	γ. ισχυρίζομαι
4. δῶ	δ. ορκίζομαι
5. ὄμνυμι	ε. δαγκώνω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίσεις είναι: 1-γ, 2-α, 3-ε, 4-β, 5-δ.

Ερώτηση 7n Για ποιο λόγο δεν πρέπει να καυχώνται οι ολιγαρχικοί;

Απάντηση: Η ανδρεία και των ολιγαρχικών και των δημοκρατικών κρίθηκε έμπρακτα στο πεδίο της μάχης· βέβαια δεν αναφέρεται ρητά από το Θρασύβουλο η υπεροχή των δημοκρατικών, όμως οπωσδήποτε υπονοείται πως οι ολιγαρχικοί δεν πρέπει πλέον να καυχώνται για ανδρεία.

Ερώτηση 8n Ποια είναι τα αίτια εκείνα που έκαναν τους δημοκρατικούς να ξεπεράσουν τους εαυτούς τους;

Απάντηση: Είναι γεγονός ότι οι δημοκρατικοί επαναστάτες, κατά τη διάρκεια του τυραννικού καθεστώτος, πολέμησαν με γενναιότητα για την καθαίρεση των εγκάθετων τριάκοντα. Βέβαια η ανδρεία και η αυταπάρνηση μπορεί να είναι έμφυτες αρετές σε κάθε άνθρωπο, όμως η υπέρβαση των αξιών αυτών, είναι σίγουρα καρπός υφισταμένης αδικίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 34n

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ 2,
Κε φ. 4, 42-43

Εἰπὼν δέ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὅτι οὐδέν
δέοι ταραττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις
χρηῖσθαι, ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ τότε μὲν ἀρ-
χὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο· ὑστέρῳ δέ χρό-
νῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς Ἐλευσῖνι,
στρατευσάμενοι **πανδημεῖ** ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρα-
τηγούς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν, τοῖς
δὲ ἄλλοις εἰσπέμπσαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους
ἔπεισαν συναλλαγῆναι. Καὶ ὁμόσαντες ὅρκους ἦ
μήν μή μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολι-
τεύονται καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ

[Όπως το **πανδημεῖ** του παραπάνω κειμένου]

Ο επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου εκφέρεται:

1. Με **τροπικά επιρρήματα**, όπως: ἄλλως [= με άλλο τρόπο], δικαίως, ἡδέως [= ευχάριστα], καλῶς, σαφῶς, ταχέως, εἰκότως [= εύλογα, φυσικά], ὥδε [= έτσι, με τον τρόπο αυτό].
2. Με **εμπρόθετους προσδιορισμούς**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Βουλεύου μὲν **βραδέως**, ἐπιτέλει δὲ **ταχέως** τὰ δόξαντα [= να σκέφτεσαι αργά, αλλά να εκτελείς γρήγορα αυτά που σου φάνηκαν καλά].
2. Ἔφευγον **ἀνά κράτος** [= ἔφευγαν με όλες τις δυνάμεις].

3. Με **δοτική του τρόπου** και **αιτιατική του τρόπου**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. Τούτῳ **τῷ τρόπῳ** ἐμάχοντο [= πολεμοῦσαν μ' αὐτόν τον τρόπο].
2. Στράτευμα συνελέγετο τόνδε **τόν τρόπον** [= συγκεντρωνόταν στράτευμα μ' αὐτόν τον τρόπο].

4. Με **επιρρηματικό κατηγορούμενο** τρόπου και με **τροπική μετοχή**.

ΚΕΙΜΕΝΟ [με συντακτική σειρά]

Εἰπὼν δέ ταῦτα
καί ἄλλα τοιαῦτα,
καί ὅτι οὐδέν δέοι ταραττεσθαι,

ἀλλὰ χρῆσθαι
τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις,
ἀνέστησε τὴν ἐκκλησίαν.
Καί τότε μέν ἐπολιτεύοντο

καταστησάμενοι ἀρχάς·
ὕστερῳ δέ χρόνῳ ἀκούσαντες
τοῦς Ἐλευσῖνι

μισθοῦσθαι ξένους,
στρατευσάμενοι ἐπ' αὐτούς
πανδημί
ἀπέκτειναν μέν τούς στρατηγούς αὐτῶν
ἐλθόντας εἰς λόγους,
τοῖς δέ ἄλλοις εἰσπέμψαντες
τούς φίλους καί ἀναγκαίους,
ἔπεισαν συναλλαγῆναι.
Καί ὁμόσαντες ὅρκους
ἦ μὴν μὴ μνησικακήσιν,
ἔτι καί νῦν
ομοῦ τε πολιτεύονται
καί ὁ δῆμος ἐμμένει τοῖς ὅρκοις.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ [κατά τα σχόλια του σχολ. βιβλ.]

Αφού [ο Θρασύβουλος] λοιπόν είπε αυτά
κι άλλα παρόμοια
και ότι δεν πρέπει να προκαλέσουν καμιά
ταραχή,
αλλά να εφαρμόζουν νόμους του παλαιού
πολιτεύματος [δηλ. του δημοκρατικού],
έλυσε τη συνεδρίαση της εκκλησίας.
Και τότε ζούσαν ως πολίτες με ελεύθερο
πολίτευμα,
αφού διόρισαν [νέους] άρχοντες·
αργότερα όμως, όταν έμαθαν
ότι αυτοί που ήταν στην Ελευσίνα [δηλ. οι
ολιγαρχικοί]
προσλάμβαναν ξένους μισθοφόρους,
αφού εκστράτευσαν εναντίον τους
με όλες τις [διαθέσιμες] δυνάμεις,
σκότωσαν τους στρατηγούς τους,
όταν ήλθαν για διαπραγματεύσεις·
και στους άλλους, αφού έστειλαν
τους φίλους και τους συγγενείς τους,
[τους] έπεισαν να συμφιλιωθούν.
Και αφού έδωσαν όρκους
ότι αληθινά δε θα κρατήσουν κακία
ακόμα και σήμερα
και ζουν μαζί [αρμονικά] ως πολίτες
και ο λαός μένει πιστός στους όρκους του.

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Σ Ε Γ Γ Ι Σ Η

Α' Γραμματικά - Σημασιολογικά Αρχικοί χρόνοι ρημάτων

εἰπὼν: μετκ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. ενικ. του λέγω = λέγω, μιλώ.

ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω - ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα - εἶπα, αόρ. β εἶπον,
παρκμ. εἶρηκα, υπερσ. εἰρήκειν - εἰρηκώς ἦν.

δέοι: ευκτικ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του δεῖ = είναι ανάγκη - πρέπει. **ΧΡΟΝΟΙ:**
παρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέσσε.

ταράττεσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του **ταράττομαι** = ταράζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐταραττόμην**, μέλλ. **ταράξομαι**, αόρ. **ἐταράχθην**, παρκμ. **τετάραγμα**, υπερσ. **ἐτεταράγμην**.

χρῆσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του **χρήομαι** - **ῶμαι** = χρησιμοποιοῦ, μεταχειρίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐχρώμην**, μέλλ. **χρήσομαι**, αόρ. **ἐχρησάμην** - **ἐχρήσθην**, παρκμ. **κέκρημαι**, υπερσ. **ἐκεκρήμην**.

ἀνέστησε: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του **ἀνίστημι** [τὴν ἐκκλησίαν] = λύω τη συνεδρίαση της ἐκκλησίας. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀνίστην**, μέλλ. **ἀναστήσω**, αόρ. **ἀνέστησα**.

καταστησάμενοι: μετχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **καθίσταμαι** = εγκαθίσταμαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **καθιστάμην**, μέλλ. **καταστήσομαι** - **κατασταθήσομαι**, αόρ. **κατεστησάμην** - **κατέστην** - **κατεστήθην**, παρκμ. **καθέστηκα**, υπερσ. **καθειστήκειν** - **καθεστήκειν**.

ἐπολιτεύοντο: οριστ. παρτ. μέσ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **πολιτεύομαι** = ζω σαν ελεύθερος πολίτης. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐπολιτεύομην**, μέλλ. **πολιτεύσομαι**, αόρ. **ἐπολιτευσάμην** - **ἐπολιτεύθην**, παρκμ. **πεπολίτευμαι**, υπερσ. **πεπολιτευμένοι ἦσαν**.

ἀκούσαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **ἀκούω** = ακούω, μαθαίνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἤκουον**, μέλλ. **ἀκούσομαι**, αόρ. **ἤκουσα**, παρκμ. **ἀκήκοα**, υπερσ. **ἀκηκόειν** - **ἤκηκόειν** - **ἀκηκόως ἦν**.

μισθοῦσθαι: απαρέμφ. ενεστ. μέσ. φων. του **μισθόομαι** - **οὔμαι** = εκμισθώνομαι, προσλαμβάνομαι με μισθό. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐμισθούμην**, μέλλ. **μισθώσομαι**, αόρ. **ἐμισθωσάμην** - **ἐμισθώθην**, παρκμ. **μεμίσθωμαι**, υπερσ. **ἐμεμισθώμην**.

στρατευσάμενοι: μετχ. αορ. μέσ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του **στρατεύομαι** = εκστρατεύω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἐστρατευόμην**, μέλλ. **στρατεύσομαι**, αόρ. **ἐστρατευσάμην**, παρκμ. **ἐστράτευμαι**, υπερσ. **ἐστρατεύμην**.

ἐλθόντας: μετχ. αορ. β' ενεργ. φων. γέν. αρσεν. αιτιατ. πληθ. του **εἶμι** - **ἔρχομαι** = ἔρχομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἦα** - **ἦειν**, μέλλ. **εἶμι**, αόρ. β **ἤλθον**, παρκμ. **ἐλήλυθα**, υπερσ. **ἐληλύθειν** - **ἐληλυθώς ἦν**.

ἀπέκτειναν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **ἀποκτείνω** - **ἀποκτινύω** - **ἀποκτίννυμι** = σκοτώνω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἀπέκτεινον** - **ἀπεκτινύουν** - **ἀπεκτίννυν**, μέλλ. **ἀποκτενῶ**, αόρ. **ἀπέκτεινα**, υπερσ. **ἀπεκτόνειν** - **ἀπεκτονώς ἦν**.

εἰσπέμψαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομαστ. πληθ. του **εἰσπέμπω** = **ΧΡΟΝΟΙ:** παρτ. **εἰσέπεμπον**, μέλλ. **εἰσπέμψω**, αόρ. **εἰσέπεμψα**, παρκμ. **εἰσέπομψα**, υπερσ. **εἰσεπεπόμψην** - **[εἰς]πεπομφώς ἦν**.

ἔπεισαν: οριστ. αορ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του **πείθω** = πείθω. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **ἔπειθον**, μέλλ. **πέισω**, αόρ. **ἔπεισα**, παρκμ. **πέπεικα**, υπερσ. **ἐπεπείκειν**.

συναλλαγῆναι: απαρέμφ. παθ. αορ. β' μέσ. φων. του **συναλλάττομαι** - **συναλλάσσομαι** = συμφιλιώνομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. **συνηλλαττόμην** - **συνηλλάσσομην**, μέλλ. **συναλλάξομαι** - **συναλλαγῆσομαι**, αόρ. **συνηλλαξάμην** - **συνηλλάχθην** - **συνηλλάγην**, παρκμ. **συνήλλαγμα**, υπερσ. **συνηλλάγμην** - **συνηλλαγμένος ἦν**.

ὀμόσαντες: μετχ. αορ. ενεργ. φων. γέν. αρσεν. ονομ. πληθ. του ὀμνυμι - ὀμνύω = ορκίζομαι. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ὤμνυν - ὤμνουν, μέλλ. ὀμοῦμαι, αόρ. ὤμοσα, παρκμ. ὀμώμοκα, υπερσ. ὤμωμόκειν.

μνησικακήσειν: απαρέμφ. μέλλ. ενεργ. φων. του μνησικακέω - ὦ = θυμάμαι αδικήματα που έπαθα από κάποιον - μνησικακῶ. ΧΡΟΝΟΙ: μέλλ. μνησικακήσω, αόρ. ἐμνησικάκησα.

πολιτεύονται: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' πληθ. πρόσ. του πολιτεύομαι.

ἐμμένει: οριστ. ενεστ. ενεργ. φων. γ' ενικ. πρόσ. του ἐμμένω = μένω πιστός. ΧΡΟΝΟΙ: παρτ. ἐνέμενον, μέλλ. ἐμμενῶ, αόρ. ἐνέμεινα, παρκμ. ἐμμεμένηκα.

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
λέγων	δέοι	λέξων-έρῶν	λέξας-εἰπὼν δεήσοι	εἰρηκώς δεήσαι	
ταράττεσθαι ἀνίστησι[ν] καθιστάμενοι	ἀνίστη	ταράξεσθαι ἀναστήσει καταστησόμενοι κατασταθισόμενοι	ταραχθῆναι ἀνέστησε[ν] καταστησάμενοι καταστάντες κατασταθέντες	τεταράχθαι καθεστηκότες καθεστῶτες	
πολιτεύονται	ἐπολιτεύοντο	πολιτεύσονται	ἐπολιτεύσαντο ἐπολιτεύθησαν	πεπολίτευνται	πεπολιτευμένοι ἦσαν
ἀκούοντες μισθοῦσθαι		ἀκουσόμενοι μισθώσεσθαι	ἀκούσαντες μισθώσασθαι μισθωθῆναι	ἀκηκοότες μεμισθῶσθαι	
στρατευόμενοι		στρατευσόμενοι	στρατευσάμενοι	ἐστρατευμένοι	
ἰόντας ἀποκτείνουσι[ν] ἀποκτινύουσι[ν] ἀποκτινύουσι[ν]	ἀπέκτεινον ἀπεκτίννουν ἀπεκτίννυσαν	ἰόντας ἀποκτενοῦσι[ν]	ἐλθόντας ἀπέκτειναν	ἐληλυθότας ἀπεκτόνασι[ν]	ἀπεκτόνεσαν ἀπεκτονότες ἦσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ [η συνέχεια]

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος
εἰσπέμποντες πείθουσι[ν] συναλλάττε- σθαι συναλλάσσε- σθαι	ἔπειθον	εἰσπέμποντες πείσουσι[ν] συναλλάξε- σθαι συναλλαγή- σεσθαι	εἰσπέμπαντες ἔπεισαν συναλλάξα- σθαι συναλλα- χθῆναι συναλλαγή- ναι	εἰσπεπομφοτές πεπείκασι[ν] συνηλλάχθαι	ἔπεπείκεσαν
ὀμνύντες μνησικακεῖν		ὀμούμενοι μνησικακή- σειν	ὀμόσαντες μνησικακή- σαι	ὀμωμοκότες	
ἐμμένει	ἐνέμενε[ν]	ἐμμενεῖ	ἐνέμεινε[ν]	ἐμμεμένηκε[ν]	

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
δεῖ ἀνέστησε[ν]	δέη ἀναστήσῃ	δέοι ἀναστήσῃ ἀναστή- σειε[ν]	ἀναστησάτω	δεῖν ἀναστήσαι	δέον-δεῖν ἀναστήσας, ἀναστήσασα ἀναστήσαν
ἀπέκτειναν	ἀποκτείνω- σι[ν]	ἀποκτείναιεν ἀποκτείνειαν	ἀποκτεινάντων ἀποκτεινά- τωσαν	ἀποκτεῖναι	ἀποκτείνας, ἀποκτείνασα ἀποκτεῖναν
ἔπεισαν	πείσωσι[ν]	πείσαιεν πείσειαν	πεισάντων πεισάτωσαν	πειῖσαι	πείσας, πείσασα, πειῖσαν
πολιτεύονται	πολιτεύω- νται	πολιτεύοιντο	πολιτευέσθων πολιτευέ- σθωσαν	πολιτεύεσθαι	πολιτευόμενος, πολιτευομένη πολιτευόμενον
ἐμμένει	ἐμμένῃ	ἐμμένοι	ἐμμενέτω	ἐμμίμενιν	ἐμμένων, ἐμμένουσα, ἐμμένον

Β' ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

και ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

1. Εἰπὼν δέ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀνέστησεν τὴν ἐκκλησίαν: κύρ. πρότ. [ὁ Θρασύβουλος: ενν.]: υποκ. στο ἀνέστησεν [: το ρῆμα της πρότασης] και στη μτχ. εἰπὼν: χρον. μτχ. ταῦτα - τοιαῦτα: σύστοιχα αντικ. στη μτχ. ἄλλα: επιθ. προσδ. στο τοιαῦτα. τὴν ἐκκλησίαν: αντικ. στο ἀνέστησεν.
 2. καὶ ὅτι οὐδέν δέοι ταραττεσθαι, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη μτχ. εἰπὼν της κύριας πρότασης. [αὐτοῦς: ενν.]: υποκ. στα ταραττεσθαι - χρῆσθαι: τελικά απαρέμφ. υποκ. στο δέοι [: το ρῆμα της πρότασης]. οὐδέν: σύστ. αντικ. στο ταραττεσθαι. τοῖς ἀρχαίοις: επιθ. προσδ. στο νόμοις: αντικ. στο χρῆσθαι.
 3. Καί τότε μὲν ἀρχὰς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἐπολιτεύοντο [: το ρῆμα της πρότασης] και στη μτχ. καταστησάμενοι: χρον. μτχ. ἀρχὰς: αντικ. στη μτχ.
 4. ὑστέρῳ δέ χρόνῳ ἀκούσαντες ξένους μισθοῦσθαι τοὺς Ἐλευσῖνι, στρατευσάμενοι πανδημεῖ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς μὲν στρατηγούς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἀπέκτειναν [: το ρῆμα της πρότασης] και στις μτχ. ἀκούσαντες - στρατευσάμενοι: χρονικές μετοχές. ὑστέρῳ: επιθ. προσδ. στο χρόνῳ: δοτ. του χρόνου.
- ΠΡΟΣΕΞΕ** [Δοτική του χρόνου. Δηλώνει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου γίνεται αυτό που σημαίνει το ρῆμα.
- Συνήθεις δοτικές του χρόνου είναι: Λέξεις που σημαίνουν χρονική διάρκεια [μικρή ή μεγάλη]: νυκτί, ἡμέρα, μηνί, ἔτει, χρόνῳ, θέρει κ.λπ. και συνοδεύονται σχεδόν πάντα από επιθετικό προσδιορισμό. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 100]. τοὺς ἐν Ἐλευσῖνι: υποκ. στο μισθοῦσθαι [: ετεροπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. ἀκούσαντες. ξένους: αντικ. στο μισθοῦσθαι. πανδημεῖ: επιρρ. προσδ. του τρόπου. ἐπ' αὐτοὺς: εμπρόθ. προσδ. εκθρικής στάσης. αὐτῶν: γεν. κτητ. στο στρατηγούς: αντικ. στο ἀπέκτειναν και υποκ. της μτχ. ἐλθόντας: χρον. μτχ. εἰς λόγους: εμπρόθ. προσδ. του σκοπού.
5. τοῖς δέ ἄλλοις εἰσπέμψαντες τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισαν συναλλαγῆναι: κύρ. πρότ. [οὔτοι: ενν.]: υποκ. στο ἔπεισαν [: το ρῆμα της πρότασης] και στη μτχ. εἰσπέμψαντες: χρον. μτχ. τοὺς φίλους - ἀναγκαίους [: ἄμεσα] - τοῖς ἄλλοις [: ἔμμεσο]: αντικείμενα στη μτχ. [τοὺς ἄλλους: ενν.]: υποκ. στο συναλλαγῆναι [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἔπεισαν. [τοὺς ἄλλους: ενν. είναι ταυτόχρονα και αντικ. στο ἔπεισαν].
 6. Καὶ ὁμόσαντες ὄρκους ἢ μὴν μὴ μνησικακήσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύονται: κύρ. πρότ. [οἱ Ἀθηναῖοι: ενν.]: υποκ. στο πολιτεύονται, στη μτχ. ὁμόσαντες [: χρον. μτχ.] και στο μνησικακήσειν: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. ὄρκους:

σύστ. αντικ. στη μτχ. ἤ - μὴν: βεβαιωτικά μόρια. νῦν: επιρρ. προσδ. του χρόνου.
 ἔτι: επιρρ. προσδ. του ποσού. ὁμοῦ: επιρρ. προσδ. του τρόπου.

7. καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος: κύρ. πρότ. ὁ δῆμος: υποκ. στο ἐμμένει [: το ρῆμα της πρότασης]. τοῖς ὅρκοις: αντικ.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΣΧΟΛΙΑ: Πραγματολογικά - Ιδεολογικά- Πολιτισμικά

1. τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι: πρόκειται για τους δημοκρατικούς νόμους και θεσμούς πριν αυτοί καταλυθούν από το άναρχο καθεστώς των τριάκοντα.
2. καὶ τότε μὲν: δηλαδή στα τέλη Σεπτ. του 403 π.Χ.
3. ἀρχάς καταστησάμενοι ἐπολιτεύοντο: αφού εγκατέστησαν άρχοντες, σύμφωνα με τους δημοκρατικούς θεσμούς και τους πατροπαράδοτους νόμους, ζούσαν ομαλή πολιτική ζωή· αυτό το επιβεβαιώνει και ο Πλάτων στο έργο του Μενέξενος.
4. τοὺς στρατηγούς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτειναν: όσοι από τους τριάκοντα είχαν διασωθεί, κατέφυγαν στην Ελευσίνα· οι δημοκρατικοί φανερά οργανωμένοι, σκότωσαν τους 25 εναπομείναντες.
5. Καὶ ὁμόσαντες ὅρκους ἢ μὴν μὴ μνησικακήσειν: πρόκειται για τον διασωθέντα όρκο [Ανδοκίδης - Περί Μυστηρίων] σύμφωνα με τον οποίο δε θα θυμούνται πλέον τα δεινά τα οποία υπέστησαν κατά τη διάρκεια της οκτάμηνης τυραννίας.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ
ΑΠΟΔΟΣΗ

Σταδιακά η πολιτική ζωή ομαλοποιείται και αρχίζουν να εφαρμόζονται οι παλαιοί νόμοι που ίσχυαν στην περίοδο της δημοκρατίας. Μετά από όλα αυτά, κάποια στιγμή ακούστηκε ότι οι ολιγαρχικοί συγκέντρωσαν στρατό μισθοφορικό στην Ελευσίνα. Οι Αθηναίοι εκστράτευσαν εναντίον τους, σκότωσαν τους αρχηγούς και έπεισαν τους ολιγαρχικούς να ζήσουν ειρηνικά με τους δημοκρατικούς. Μετά και από αυτό το περιστατικό, όλοι έζησαν ειρηνικά σε δημοκρατικό καθεστώς και ο λαός εξακολουθεί να μένει πιστός στους όρκους ειρήνης που έδωσε.

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ και ΑΣΚΗΣΕΙΣ

σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

Ερώτηση 1n | Να γράψετε δύο ομόρριζα [ένα απλό και ένα σύνθετο] της Νεοελληνικής για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις: **χρῶμαι, ἀνίστημι, καθίσταμαι, πολιτεύομαι, μισθοῦμαι.**

Απάντηση:

Λέξεις:	Ομόρριζα στη Νεοελληνική
χρῶμαι	χρήση – κατάχρηση
ἀνίστημι	στάση – ανάσταση
καθίσταμαι	σταθμός – επανάσταση
πολιτεύομαι	πολιτεία – συμπολίτευση
μισθοῦμαι	μισθός – μισθοφόρος

Ερώτηση 2n | Η λέξη **πολιτεία** παράγεται από το:

- α] πολιτεύομαι
- β] πολίτευμα
- γ] πόλις

Απάντηση:

Η λέξη **πολιτεία** παράγεται από το **πόλις**.

Ερώτηση 3n | Ποιες από τις παρακάτω γραμματικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] εἰπών: μετοχή αορίστου β' του λέγω.
- β] δέοι: υποτακτική ενεστώτα του δεῖ.
- γ] ἀνέστησε: οριστική αορίστου του ἀνίστημι.
- δ] ἐλθόντας: μετοχή αορίστου β' του ἔρχομαι.
- ε] συναλλαγῆναι: απαρέμφατο παθητ. αορ. β' του συναλλάττω.

Απάντηση:

Σωστές γραμματικές παρατηρήσεις είναι οι: **α, γ, δ.**

Ερώτηση 4n | Ποιες από τις παρακάτω συντακτικές παρατηρήσεις είναι σωστές;

- α] εἰπών: χρονική μετοχή.
- β] χρῆσθαι: αντικείμενο στο δέοι.
- γ] χρόνῳ: δοτική του χρόνου.
- δ] συναλλαγῆναι: απαρέμφατο του σκοπού.
- ε] μμῆσι κακῆσιν: απαρέμφατο της αναφοράς.

Απάντηση:

Οι σωστές συντακτικές παρατηρήσεις είναι οι: **α, γ.**

Ερώτηση 5η Τι είναι συντακτικά το *πανδημεί*;

- α) επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.
- β) επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου.
- γ) επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου.

Απάντηση:

Η λέξη *πανδημεί* είναι επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου [: βλέπε συντακτική παρατήρηση της ενότητας αυτής].

Ερώτηση 6η Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις σημασίες τους στη

Β στήλη:

A

- 1. δεῖ
- 2. πολιτεύομαι
- 3. μισθοῦμαι
- 4. ἀποκτείνω
- 5. ἐμμένω

B

- α. ζω ως ελεύθερος πολίτης
- β. προσλαμβάνω με μισθό
- γ. μένω πιστός
- δ. πρέπει
- ε. σκοτώνω

Απάντηση:

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-δ, 2-α, 3-β, 4-ε, 5-γ.

Ερώτηση 7η Ποιο το πολιτικό σκηνικό ύστερα από την πτώση των τριάκοντα;

Απάντηση: Οι Αθηναίοι αφού εγκατέστησαν άρχοντες, σύμφωνα με τους δημοκρατικούς θεσμούς και τους πατροπαράδοτους νόμους, ζούσαν ομαλή πολιτική ζωή· αυτό το επιβεβαιώνει και ο Πλάτων στο έργο του Μενέξενος.

Ερώτηση 8η Τι απέγιναν οι τριάκοντα ύστερα από την αλλαγή του πολιτεύματος;

Απάντηση: Όσοι από τους τριάκοντα είχαν διασωθεί, κατέφυγαν στην Ελευσίνα· οι δημοκρατικοί φανερά οργισμένοι, σκότωσαν τους 25 εναπομείναντες.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 124]

Ερώτηση 1η Τι απαίτησαν οι "ἐκ τοῦ ἄστεως" [οι ολιγαρχικοί] από τους "ἐν Πειραιεῖ" [τους δημοκρατικούς];

Απάντηση:

Οι "ἐκ τοῦ ἄστεως" ολιγαρχικοί απαίτησαν από τους "ἐν Πειραιεῖ" δημοκρατικούς να παραδώσουν στους Λακεδαιμονίους και την πόλη του Πειραιά και την οχυρή θέση της Μουνικίας.

Ε ρ ώ τ η σ η 2n | Ποιες ήταν οι πρώτες ενέργειες των δημοκρατικών;

Ως προς τι συγκρίνει ο Θρασύβουλος δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς;

Α π ά ν τ η σ η:

• Οι δημοκρατικοί του Πειραιά διέσχισαν θριαμβευτικά την πόλη παρελαύνοντας ένοπλοι, ανέβηκαν στην ακρόπολη και πρόσφεραν ευχαριστήρια θυσία στην πολιούχο θεά Αθηνά, αναγνωρίζοντας έτσι τη συμβολή της στον αγώνα για την αποκατάσταση της δημοκρατίας [§ 39].

• Η σύγκριση που κάνει ο Θρασύβουλος ανάμεσα στους ολιγαρχικούς και τους δημοκρατικούς στηρίζεται στα εξής κριτήρια: Τη δικαιοσύνη, την αντρεία, την ευφυΐα και τη φιλία με τους Λακεδαιμόνιους.

Σε όλα αυτά με το λόγο του αποδεικνύει ότι οι ολιγαρχικοί υστερούν και δε δικαιούνται να προβάλλουν την υπεροχή τους για να εξουσιάζουν τους δημοκρατικούς. Η αυτοκριτική θα τους οδηγήσει στην αυτογνωσία και έτσι χωρίς υπεροψία θα ζουν ειρηνικά με τους δημοκρατικούς πολίτες [§40-41].

Ε ρ ώ τ η σ η 3n | Κάνετε τις κατάλληλες συνδέσεις της στήλης Α με τις στήλες Β και Γ [όπως στο παράδειγμα]:

Ως προς τι συγκρίνει ο Θρασύβουλος δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς;

Α	Β	Γ
[η λέξη/φράση]	[είναι]	[συμπληρώνει/προσδιορίζει]
1. σφᾶς αὐτούς	α. αντικείμενο	Α. παραδιδόασι
2. χρῆσθαι	β. υποκείμενο	Β. ἐπέταξαν
3. ἀξιῶν	γ. αντικείμενο	Γ. παραδιδόναι
4. τὴν Μουνιχίαν	δ. προσδ. σκοπού	Δ. ἔφασαν
5. διαλλάξαι	ε. αντικείμενο	Ε. ἔδοξεν
6. κατοικεῖν	στ. αντικείμενο	ΣΤ. παραδιδόασι

Α π ά ν τ η σ η:

[1-α-Α], [2-δ-ΣΤ], [3-ε-Δ], [4-γ-Γ], [5-στ-Β], [6-β-Ε].

Ε ρ ώ τ η σ η 4n | Να αποδώσετε στις λέξεις της στήλης Α το σωστό γραμματικό χαρακτηριστικό από τη στήλη Β.

Α	Β
1. ἐπεὶ	α. ουσ. α' κλίσεως
2. ἄστεως	β. ουσ. γ' κλίσεως
3. σφᾶς αὐτούς	γ. απαρέμφ. αορίστου
4. ἀξιῶν	δ. απαρέμφ. μέλλοντα
5. χρῆσθαι	ε. χρονικός σύνδεσμος
6. ὅ,τι	στ. αιτιολογικός σύνδεσμος
7. ὅπη	ζ. αυτοπαθητική αντων.
8. εἰρήνην	η. αναφορικό επίρρ.
9. ἕκαστον	θ. αόριστη αντων.

- ι. αναφορική αντων.
- ια. υποθετικός σύνδεσμος
- ιβ. μετοχή
- ιγ. οριστική αντων.

Απάντηση:

[1-ε], [2-β], [3-ζ], [4*-;], [5*-;], [6-ι], [7-ν], [8-α], [9-θ].

* Για τα απαρέμφατα άξιουν - χρῆσθαι, δεν υπάρχει γραμματικός χαρακτηρισμός.

Ερώτηση 5η | α] Με ποιες ενέργειες επιδίωξαν οι Λακεδαιμόνιοι τη συμφιλίωση των αντιπάλων παρατάξεων στην Αθήνα;

β] Να γράψετε τους ρητορικούς τύπους που δηλώνουν τις ενέργειες αυτές στο γ' πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της οριστικής, χρησιμοποιώντας φράσεις του κειμένου, π.χ. *ἐκπέμπουσι πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας*.

Απάντηση:

- α. Οι ενέργειες με τις οποίες οι Λακεδαιμόνιοι επιδίωξαν τη συμφιλίωση των αντιπάλων παρατάξεων ήταν οι ακόλουθες:
 - Δέχτηκαν εκπροσώπους των Αθηναίων από όλες τις παρατάξεις και άκουσαν τα αιτήματά τους.
 - Έστειλαν δεκαπενταμελή αντιπροσωπεία στην Αθήνα με εντολή να συμφιλιώσουν τις αντιμαχόμενες παρατάξεις με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.
 - Αφού έλαβαν τέλος οι ειρηνευτικές διαδικασίες ο Πausanías διέλυσε τα στρατεύματά του και επέτρεψε την αποκατάσταση της Δημοκρατίας.

β.

- ακούουσι δέ πάντων οἱ ἔφοροι καὶ οἱ ἔκκλητοι.
- ἐκπέμπουσι πεντεκαίδεκα ἄνδρας εἰς τὰς Ἀθήνας.
- Πausanías δίησι τό στράτευμα.

Ερώτηση 6η | Αποδώστε στις αντωνυμίες της στήλης Α τους χαρακτηρισμούς της στήλης Β.

Α

1. τούτων
2. ὑμῖν
3. ἐγώ
4. ὑμᾶς αὐτούς
5. τίνι
6. ἡμῶν
7. οὐδέν
8. ὑμεῖς
9. πάντων
10. ἀλλήλους

Β

- α. προσωπική
- β. δεικτική
- γ. οριστική/επαναληπτική
- δ. αυτοπαθητική
- ε. αλληλοπαθητική
- στ. κτητική
- ζ. ερωτηματική
- η. αόριστη/επιμεριστική
- θ. αναφορική

11. ἐκεῖνοι

12. ὧν

13. τοῖς ἄλλοις

14. τοιαῦτα

Α π ά ν τ η σ η:

[1-β], [2-α], [3-α], [4-δ], [5-ζ], [6-α], [7-ν], [8-α], [9-ν], [10-ε], [11-β], [12-θ], [13-ν], [14-β].

Ε ρ ώ τ η σ η 7n Να συνδέσετε τις μετοχές της στήλης Α με τη σωστή ανάλυσή τους σε δευτερεύουσα πρόταση στη στήλη Β:

Α

Β

1. παρανθέντων [§ 39]

α. οἱ παρέδωσαν

2. πενέστερος ὧν [§ 40]

β. εἰ καὶ παρέδωσαν

3. τοὺς δάκνοντας [§ 41]

γ. ὅτι ἐπεράνθησαν

4. παραδόντες [§ 41]

δ. οἱ δάκνουσι

στ. εἰ καὶ πενέστερός ἐστι

ζ. ἐπεὶ πενέστερός ἐστι

η. εἰ δάκνουσι

θ. εἰ περανθείησαν

Α π ά ν τ η σ η:

[1-γ*], [2-ε], [3-δ], [4-στ]

* Στη Β στήλη στο γ ο σύνδεσμος ὅτι ἔπρεπε να είναι ὅτε.

Ε ρ ώ τ η σ η 8n Να γραφεί το κείμενο της § 40 με την αλλαγή:

ὕμῃν = σοί.

Α π ά ν τ η σ η:

Σοί, ἔφη, ὧ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνερ, συμβουλεύω ἐγὼ γινῶναι σεαυτόν. Μάλιστα δ' ἂν γνοίης, εἰ ἀναλογίσαιο ἐπὶ τίνι σοι μέγα φρονιτέον ἐστίν, ὥστε ἡμῶν ἄρχειν ἐπιχειρεῖν. Πότερον δικαιοτέρος εἶ; Ἀλλ' ὁ μὲν δῆμος πενέστερος σοῦ ὧν οὐδέν πάποτε ἔνεκα χρημάτων ἠδίκησέ σε· σύ δέ πλουσιώτερος πάντων ὧν πολλὰ καὶ αἰσχρά ἔνεκα κερδέων πεποίηκας. Ἐπεὶ δέ δικαιοσύνης οὐδέν σοι προσήκει, σκέψαι εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία σοι μέγα φρονιτέον.

Ε ρ ώ τ η σ η 9n Με ποια επιχειρήματα ανατρέπει ο Θρασύβουλος την άποψη των ολιγαρχικών ότι έχουν τις αρετές για τις οποίες καυχώνται;

Α π ά ν τ η σ η:

Ο Θρασύβουλος με επιχειρήματα απορρίπτει την άποψη των ολιγαρχικών ότι έχουν αρετές τις οποίες στερούνται οι δημοκρατικοί· και πιο ειδικά.

- Δεν είναι **δικαιοτέροι**, διότι μολονότι πλούσιοι διέπραξαν εγκλήματα για το κέρδος· αντίθετα ο λαός αν και φτωχότερος δεν έγινε άπληστος.
- Δεν είναι **ανδρειότεροι**, διότι, όπως έμπρακτα αποδείχτηκε στο πεδίο της μάχης,

υστέρησαν των δημοκρατικών.

- Δεν είναι **ευφύστεροι**, διότι δεν αξιοποίησαν την υλική τους υπεροχή, όπως θα έπρεπε, και γι' αυτό ηττήθηκαν από τους ενδεέστερους δημοκρατικούς.
- Τέλος, δε διαθέτουν **πολιτική οξυδέρκεια**, διότι συνεργάστηκαν με τους νικητές Σπαρτιάτες, οι οποίοι τώρα τους εγκαταλείπουν γιατί δε συμφέρει πλέον να τους στηρίζουν.

Ε ρ ώ τ η σ η 10n | "Μάλιστα δ' ἂν γνοίετε... ἐπιχειρεῖν": Τι δηλώνει ο υποθετικός λόγος; Να γραφεί και στα άλλη είδη.

Α π ά ν τ η σ η:

εἰ ἀναλογίσαισθε - ἂν γνοίετε: απλή σκέψη του λέγοντος.

Υπόθεση

εἰ ἀναλογίσασθε

εἰ ἀνελογίσασθε

ἐάν [ἂν - ἥν] ἀναλογίσσθε

ἐάν [ἂν - ἥν] ἀναλογίσσθε

εἰ ἀναλογίσαισθε

Απόδοση

ἔγνωτε

ἔγνωτε ἂν

γνοίετε ἂν [γνώσεσθε]

γιγνώσκετε

[ἔγνωτε: γνωμ. αορ.]

ἔγνωτε [ἂν]

εἶδος

: πραγματικό

: μη πραγματικό

: προσδοκώμενο

: αόριστη επανάληψη στο

παρόν και μέλλον

: αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

Ε ρ ώ τ η σ η 11n | Συνδέστε τις λέξεις-φράσεις της στήλης Α με τους χαρακτηρι-
σμούς που βρίσκονται στη στήλη Β.

Α

1. ἀρχάς

2. πανδημεί

3. ἐπ' αὐτούς

4. τοὺς στρατηγούς

5. εἰσπέψαντες

6. ὁμόσαντες

7. τοῖς ὅρκους

Β

α. επίρρ. προσδ. τρόπου

β. αντικείμενο

γ. αντικείμενο

δ. χρονική μετοχή

ε. επιρρ. προσδ. τόπου

στ. αντικείμενο

ζ. χρονική μετοχή

η. αιτιολογική μετοχή

θ. υποκείμενο

ι. προσδ. της αιτίας

Α π ά ν τ η σ η:

[1-β], [2-α], [3-ε], [4-γ], [5-δ], [6-ζ], [7-στ].

Ε ρ ώ τ η σ η 12n | Να γραφεί η § 43 με την αλλαγή: οἱ δημοκρατικοί = ὁ Θρασύβουλος.

Α π ά ν τ η σ η:

Καί τότε μέν ἀρχάς καταστησάμενος ἐπολιτεύετο· ὑστέρω δέ χρόνῳ ἀκούσας ξέ-

νους μισθοῦσθαι τοὺς Ἑλευσῖνι, στρατευσάμενος πανδημεῖ ἐπ' αὐτούς, τοὺς μὲν στρατηγούς αὐτῶν εἰς λόγους ἐλθόντας ἀπέκτεινε, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰσπέμψας τοὺς φίλους καὶ ἀναγκαίους ἔπεισεν συναλλαγῆναι. Καὶ ὁμόσας ὄρκους ἦ μὲν μὴ μνησικαῆσειν, ἔτι καὶ νῦν ὁμοῦ τε πολιτεύεται καὶ τοῖς ὄρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ [σελ. 126]

Ερώτησιν 1n Ποιος ήταν ο βασικός στόχος της εξωτερικής πολιτικής της Σπάρτης στη διαμάχη δημοκρατικών-ολιγαρχικών της Αθήνας; Εξηγήστε τη στάση της.

Απάντησιν:

Στη διαμάχη μεταξύ δημοκρατικών και ολιγαρχικών της Αθήνας, η εξωτερική πολιτική της Σπάρτης προτίμησε τη συνδιαλλαγή και τη συμφιλίωση των αντιμαχόμενων μερών· και τούτο για δύο λόγους, έναν εσωτερικό και έναν εξωτερικό, και συγκεκριμένα.

Την εποχή αυτή ο Λύσανδρος επιδιώκει την καθυπόταξη της Αθήνας, με σκοπό να προβληθεί σαν ο μοναδικός άνθρωπος που ξέρει να τα βγάζει πέρα στις δύσκολες περιστάσεις. Προκειμένου, λοιπόν, να μειωθεί το κύρος του Λύσανδρου μέσα στη Σπάρτη, οι έφοροι και ο Πausanías αποφασίζουν να συμβιβάσουν τις δύο πολιτικές μερίδες, και με τον τρόπο αυτό να ανατρέψουν τα δυναμικά σχέδια του ανερχόμενου ηγέτη.

Έτσι, βοηθώντας την Αθήνα, παραγκωνίζουν το Λύσανδρο ο οποίος δεν μπόρεσε να αντιδράσει, διότι το κόμμα του Πausanías φαίνεται να ήταν ισχυρότερο αυτό το καιρό στη Σπάρτη.

Επιπλέον οι Λακεδαιμόνιοι κυβερνήτες, που έβλεπαν τους Βοιωτούς και τους Κορίνθιους να εφαρμόζουν αντισπαρτιατική πολιτική, σκέφτηκαν πως δε συνέφερε να ρίξουν τους δημοκρατικούς Αθηναίους, που ήταν η μεγάλη πλειοψηφία του λαού της Αττικής, στην αγκαλιά των νέων τους εχθρών.

Έτσι λοιπόν, με το να συμφιλιώσουν και τις δύο παρατάξεις, κερδίζουν τη συμπάθεια της κοινής γνώμης και εμφανίζονται ως δίκαιοι κριτές.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 131]

Ερώτησιν 1n Στο κείμενο του Πλάτωνος αναφέρεται ότι το προ των Τριάκοντα πολίτευμα "ἐλοιδορεῖτο ὑπὸ πολλῶν". Είχαν κάποια βάση αυτές οι λοιδορίες;

Απάντησιν:

Πριν ακόμα τελειώσει ο Πελοποννησιακός πόλεμος, η Αθήνα αντίκρυζε μια πολύ-

μορφή κοινωνική, ηθική και οικονομική κρίση. Πρώτα απ' όλα ο πόλεμος έφερε μεγάλες καταστροφές στην αγροτική οικονομία της Αττικής. Ύστερα αυξάνονταν οι άνεργοι και οι δουλειές σταμάτησαν. Όταν όμως τελείωσε ο πόλεμος το κακό παράγινε· ο Λύσανδρος, ναύαρχος των Πελοποννησίων, ύστερα από την καταστροφή του Αθηναϊκού στόλου, έδωσε από παντού τους κληρούχους Αθηναίους και τους έστειλε στην Αθήνα. Έτσι τώρα ο πληθυσμός μεγάλωσε πολύ, ενώ δουλειές δεν υπήρχαν και τα τρόφιμα ήταν λιγοστά. Το μεγαλύτερο όμως κακό ήταν ότι ο πόλεμος έκανε μερικούς πολύ πλούσιους κι άλλους, τους πολλούς, πολύ φτωχούς. Η τοκογλυφία, η αισχροκέρδεια, οι πολεμικοί φόροι έκαναν αρκετούς να χάσουν τα χτήματά τους κι άλλους να καταχρεωθούν. Εκείνο που απασχολούσε βέβαια τους πολιτικούς αρχηγούς ήταν το δημογραφικό πρόβλημα. Η Αττική δεν μπορούσε πια να θρέψει τον πληθυσμό της. Και κάτι άλλο ακόμα. Ο αθηναϊκός δήμος τώρα αποτελούνταν από άνεργους και ξεσπιτωμένους πρώην αγρότες και τεχνίτες. Τούτο το πλήθος των απόκληρων της κοινωνίας, έπρεπε να τραφεί για να μην κατηγορεί τους πολιτικούς άρχοντες. Όμως οι ακτήμονες μέσα στην Αττική ήταν πολλοί. Και φυσικά δεν ήταν καθόλου λίγοι εκείνοι, που δεν είχαν ούτε το καθημερινό τους από την αναδουλειά· δεν έβγαζαν ούτε το ψωμί τους. Όσο κι αν ευθυνόταν το δημοκρατικό πολίτευμα και οι δημαγωγοί, πριν τους Τριάκοντα, γι' αυτήν την κατάσταση, πάλι δε θα ήταν σωστό να αποδίδονται όλα σ' αυτούς. Αλλά όταν ο κόσμος δεν έχει να φάει, φωνάζει εκβιάζει, λοιδορεί, υβρίζει την εξουσία. Η πείνα είναι πάντα κακός σύμβουλος και η κατηγορία πηγάζει εύκολα, αρκεί να εφευρεθεί ένα κομψό πρόσχημα· και το πρόσχημα δε θα μπορούσε να είναι άλλο, παρά μόνο η δημοκρατία, η οποία χρεώθηκε τα παραπάνω αποτελέσματα του Πελοποννησιακού πολέμου.

Ε ρ ώ τ η σ η 2η Πού οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η επιείκεια που επέδειξε η αθηναϊκή δημοκρατία στους αντιπάλους της;

Α π ά ν τ η σ η:

Η επιείκεια, που επέδειξε η αθηναϊκή δημοκρατία στους αντιπάλους της, ήταν αποτέλεσμα κυρίως της διαμεσολάβησης της Σπάρτης, η οποία προέτρεψε τους δεκαπέντε ειδικούς απεσταλμένους της και τον Πausανία να συμβιβάσουν τις δύο πολιτικές μερίδες.

Έτσι, υπό την απειλή των Σπαρτιατικών στρατευμάτων του Pausανία, συμφιλιώθηκαν οι δημοκρατικοί με τους ολιγαρχικούς και συμφωνήθηκε να επιστρέψουν οι εξόριστοι δημοκρατικοί και να μη γίνουν διώξεις των ολιγαρχικών. Ωστόσο, αν και δόθηκε αμνηστία, δεν πούχασαν ολότελα τα πράγματα· τα πάθη ήταν μεγάλα και δεν ήταν καθόλου εύκολο να γίνει συμφιλίωση. Δεν πέρασε και πολύς καιρός από την υπογραφή της συμφωνίας για ειρήνευση, κι άρχισαν πάλι οι ολιγαρχικοί να συνωμοτούν και να μαζεύουν μισθοφόρους για να εισέλθουν στην Αθήνα ξαφνικά. Η συνωμοσία αυτή μαθεύτηκε στο Άστυ και γι' αυτό οι αρχηγοί των δημοκρατικών, αποφάσισαν να διαλύσουν μια για πάντα την ολιγαρχική σφηκοφωλιά της Ελευσίνας· και το πέτυχαν. Ύστερα από το πάθημά τους αυτό, οι ολιγαρχικοί της Ελευσίνας φαίνεται να έπесαν

στα πόδια των δημοκρατικών και με παρακάλια κατάφεραν να τους χαριστεί η ζωή. Αυτή τη φορά στους δημοκρατικούς αξίζουν συγχαρητήρια, διότι χωρίς πιέσεις και εξωτερικές απειλές φάνηκαν πραγματικά μεγαλόψυχοι και έδωσαν αμνηστία στους εναπομείναντες ολιγαρχικούς.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ [σελ. 132]

Ι Ε ρ ώ τ η σ η Στα κεφάλαια του Β' βιβλίου των "Ελληνικών" του Ξενοφώντος καταγράφονται: α] η καταστροφή της ναυτικής δύναμης της Αθήνας, β] οι αγωνιώδεις διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό του πολέμου και η τελική συμφωνία την παράδοση της Αθήνας, γ] η κατάληψη της εξουσίας από τους τριάκοντα τυράννους, η οκτάμηνη τυραννία και η αποκατάσταση της δημοκρατίας.

α] Ποιοι ήταν οι λόγοι της καταστροφής του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός ποταμούς;

β] Γιατί κράτησαν τόσο πολύ οι διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό του πολέμου και γιατί κατέληξαν σε όρους τόσο δυσμενείς για την Αθήνα;

γ] Πως εξηγείται η αρχική ανοχή των πολιτών της Αθήνας προς το καθεστώς των τριάκοντα και η εντεινόμενη αντίδραση που ακολούθησε;

Α π ά ν τ η σ η :

α. Όταν ανατέθηκε στο Λύσανδρο η αρχιστρατηγία, άρχισε να εφαρμόζει την παλιά και γνωστή του τακτική: κάλεσε όλους τους ολιγαρχικούς Αθηναίους, που είχαν εκδιώξει οι δημοκρατικοί, και τους ζήτησε να βοηθήσουν στο έργο του. Μαζί μ' αυτούς που έγιναν όργανά του ήταν και ο Αριστοτέλης, πολιτικός εξόριστος, άνθρωπος καταχθόνιος και προδότης. Στην περίοδο αυτή πρέπει να υποθέσουμε πως ο Λύσανδρος ήλθε σε επαφή κρυφά με το Θηραμένη και τον Κριτία και μαζί καταστρώσανε κοινό σχέδιο ενέργειας. Ο Θηραμένης προσποιούμενος το Θρήσκο και τον πονόψυχο κατόρθωσε να παρασύρει τον αθηναϊκό λαό στα σχέδιά του. Οι πιο καλοί και πιστοί στη δημοκρατία στρατηγοί θανατώθηκαν μετά τη ναυμαχία στις Αργινούσες διότι τάχα δεν περισυνέλεξαν τους νεκρούς. Εκείνοι που τους αντικατέστησαν, οι περισσότεροι ήταν όχι μόνο ανίκανοι αλλά και όργανα των ολιγαρχικών. Αυτά έγιναν το καλοκαίρι του 405. Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς ο Αδείμαντος έχοντας κρυφές οδηγίες από τους συνωμότες ολιγαρχικούς, παράσυρε τον αθηναϊκό στόλο στον Ελλήσποντο. Αντί να πάρει ο Αθηναίος στρατηγός όλα τα μέτρα που απαιτούσε η περίπτωση, πήγε τον αθηναϊκό στόλο στο μέρος του Ελλησπόντου που λεγόταν Αιγός Ποταμοί. Ήταν το πιο ακατάλληλο μέρος. Λιμάνι δεν είχε και ούτε εκεί κοντά ήταν κάποια πόλη για να προμηθεύονται τρόφιμα. Επιπλέον δε τοποθέτησαν προφυλακές και οι στρατιώτες άφηναν τα πλοία και πήγαιναν στα γύρω χωριά. Έτσι ο αθηναϊκός στόλος ουσιαστικά ήταν αφοπλισμένος, γι' αυτό ο Λύσανδρος ετοιμάστηκε για αιφνιδιαστική επίθεση. Ο Αλκι-

βιάδης που τα έβλεπε όλα αυτά, πήγε ο ίδιος προσωπικά και ειδοποίησε τους Αθηναίους στρατηγούς πως ο πελοποννησιακός στόλος ετοιμάζεται για επίθεση και πρέπει να πάρουν τα μέτρα τους γιατί κινδύνευαν. Αυτοί όμως αδιαφόρησαν, με αποτέλεσμα ο Λύσανδρος να κερδίσει μια μάχη χωρίς ουσιαστικά να υπάρχει αντίπαλος. Όλοι οι αθηναίοι αιχμάλωτοι σφαγιάστηκαν· τον Αδείμοντο όμως δεν τον πείραξε κανείς.

Β. Στην περίοδο αυτή οι ηγέτες της ολιγαρχικής παράταξης ήταν ο Θηραμένης και ο Κριτίας, που αναπτύξανε μεγάλη δραστηριότητα. Ο πρώτος μάλιστα υποσχέθηκε στους Αθηναίους πως αν τον εκλέξουν αντιπρόσωπό τους με απεριόριστη εξουσία, θα καταφέρει να κλείσει ειρήνη χωρίς να πάθει καμμία ζημιά η πολιτεία και επιπλέον είπε, πως πιστεύει να τα καταφέρει ώστε από την μεριά των Λακεδαιμονίων καλό να δει η πόλη και όχι κακό [Λυσία, "Κατά Αγοράτου" 8-9].

Η πλειοψηφία του λαού έδωσε πίστη στα λόγια του και του ανάθεσε να πάει στη Σπάρτη να διαπραγματευθεί τους όρους της ειρήνης.

Ο Θηραμένης όμως άρχισε να εφαρμόζει τα σχέδια των ολιγαρχικών· πηγαίνοντας στη Σπάρτη παρέμεινε εκεί για αρκετό διάστημα, σκοπώντας, ενώ ο Λύσανδρος εξακολουθούσε τον αποκλεισμό της Αττικής και του Πειραιά, με άμεσο επακόλουθο η πείνα να εξαθλιώσει τους Αθηναίους. Στο διάστημα αυτό η κατάσταση μέσα στην Αθήνα χειρότερει. Πολλοί δημοκρατικοί προσχώρησαν στην παράταξη των ολιγαρχικών.

Όταν πια οι ολιγαρχικοί σταθεροποίησαν την πολιτική τους ισχύ, ο Θηραμένης γύρισε από τη Σπάρτη με άδεια χέρια. Έδωσε όμως υποσχέσεις και ξαναπέρα την εντολή να πάει πάλι στη Σπάρτη μαζί με άλλους 9 πρέσβεις που είχαν εξουσιοδότηση να δεχτούν τους όρους της Σπάρτης. Ο Θηραμένης έμεινε στη Σπάρτη 3 μήνες προσπαθώντας να αλλάξει προς το καλύτερο τους όρους της ειρήνης. Όταν κατάλαβε πως δεν μπορεί να γίνει τίποτα περισσότερο επέστρεψε στην Αθήνα με τους ταπεινωτικούς όρους των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους. Ύστερα από διαπραγματεύσεις και ραδιουργίες οι τριάκοντα υπέγραψαν με έλαφριά συνείδηση την ατιμωτική ειρήνη, δηλαδή τους δυσμενείς όρους που επέβαλαν οι Σπαρτιάτες και όχι μόνο:

– Όταν ο Θηραμένης πήγε για δεύτερη φορά στη Σπάρτη είχε βρει εκεί και τους αντιπροσώπους της πελοποννησιακής ομοσπονδίας, τους οποίους είχε καλέσει η Σπάρτη για να συναποφασίσουν σχετικά με τους όρους που θα επέβαλαν στην Αθήνα. Όταν άρχισε η συζήτηση οι Κορίνθιοι και οι Θηβαίοι ήταν πέρα για πέρα αδιάλλακτοι· ήθελαν να καταστραφεί ολοκληρωτικά η Αθήνα και ο Πειραιάς. Αυτή τη φορά όμως οι Σπαρτιάτες δε συμφώνησαν μαζί τους· όχι βέβαια από μεγαλοψυχία αλλά από υπολογισμό, γιατί κατάλαβαν ποιος ήταν ο βαθύτερος σκοπός των Θηβαίων και Κορινθίων ολιγαρχικών: αν καταστρεφόταν η Αθήνα και ο Πειραιάς, η Κόρινθος και η Θήβα θα ισχυροποιούσαν επικίνδυνα τη θέση τους· κι αν συμμαχούσαν οι δύο αυτές πόλεις η Σπάρτη δε θα είχε τα πρωτεία. Γι' αυτό λοιπόν οι Σπαρτιάτες αντιτάχθηκαν στις εκδικητικές τάχα προτάσεις των Θηβαίων και των Κορινθίων. Όμως οι αντιθέσεις αυτές της Σπάρτης και των συμμάχων της ωφέλησαν εντέλλει την ίδια την Αθήνα· ό,τι δηλαδή δεν μπόρεσε να πετύχει ο αμφίβολος Θηραμένης, το πέτυχε η συγκυρία και η σύμπτωση του υπολογιστικού συμφέροντος, ώστε οι όροι να είναι δυσμενείς και όχι

δυσμενέστεροι.

γ. Οι Αθηναίοι αρχικά ανέχθηκαν τους Τριάκοντα, διότι πίστευαν σε κάτι καλύτερο· τους υποσχέθηκαν ότι θα κυβερνούσαν δίκαια, αφού πρώτα απ' όλα θεσπίσουν νόμους σύμφωνα με τους οποίους θα πολιτεύονταν, και επιπλέον θα τιμωρούσαν τη μάστιγα της δημοκρατίας που ονομαζόταν συκοφάντες. Όμως πίσω από την επιφανειακή αυτή νομιμότητα, οι Τριάκοντα εγκατέστησαν μια εξουσία τυραννική κάτω από τη μάσκα της τάξης και της ασφάλειας. Καταδίκαζαν, χωρίς καμιά αιτία, σε θάνατο τους ισχυρούς πολιτικούς τους αντιπάλους, δήμευαν τις περιουσίες πλουσίων πολιτών και εξανάγκαζαν πολλούς συμπολίτες τους να αυτοεξοριστούν. Αρχικά οι πολίτες της Αθήνας δεν αντιδρούσαν διότι φοβούνταν για τη ζωή τους· όταν όμως συνειδητοποίησαν, πως η ζωή τους δεν είχε πια κανένα νόημα μέσα στο φόβο και στην αδικία, προκλήθηκε η δυναμική αντίδραση των εξόριστων δημοκρατικών, οι οποίοι είχαν πια καταλάβει τις προθέσεις και τις επιδιώξεις των νέων αρχόντων.

Π Ε ρ ώ τ η σ η Ο Ξενοφών έχει επαινεθεί από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας για τη σαφήνεια του λόγου του και για τη ζωντάνια, με την οποία παρουσιάζει το "ἥθος" των ιστορικών προσώπων.

1. Να περιγράψετε με συντομία τρία σημεία, όπου ο χώρος, οι θέσεις ή οι κινήσεις των προσώπων δίνονται με παραστατικότητα και ακρίβεια.

2. Να επισημάνετε περιπτώσεις, όπου οι λόγοι των προσώπων, οι σύντομες φράσεις που κατέγραψε ο Ξενοφών, αποκαλύπτουν α] τη λακωνικότητα, β] το χιούμορ, γ] την ιταμότητα, δ] τη δολιότητα, ε] τον κυνισμό, στ] τη μεγαλοψυχία του προσώπου που μιλάει.

3. Πώς έβλεπε ο Ξενοφών τα πρόσωπα και τις πράξεις τους στην περίοδο που εξιστορεί; Ποιες αρετές τους φαίνεται να εκτιμά και ποια ελαττώματα να αποδοκιμάζει;

Α π ά ν τ η σ η :

1. [ενότ. Ι]

α. Οί δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως κακῶς ἐποιοῦν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἑφεσον ἐπέπλεον.

β. Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον.

γ. Ἀνήγοντο δέ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι.

Και στα τρία αυτά σημεία ο συγγραφέας παρουσιάζει το χώρο και τις κινήσεις των αντιπάλων με παραστατικότητα και ακρίβεια.

2. α. λακωνικότητα: Καί τοῦτον, ἔφη, ἡμεῖς θανατοῦμεν [ενότ. 15].

β. χιούμορ: Κριτὶὰ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ [ενότ. 17].

γ. ιταμότητα [: θράσος]: Οἱ δέ στρατηγοὶ ... ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γάρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκεῖνον [ενότ. 3].

δ. δολιότητα: αἰρεθέντες δέ ἐφ' ᾧτε συγγράψαι νόμους, καθ' οὔστινας ... ὥς ἐδόκει αὐτοῖς [ενότ. 12].

ε. κυνισμό: οὐκ ἐγχωροῖν ... εὐνηθῆς εἶ [ενότ. 14].

στ. μεγαλοψυχία: Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν ... τῇ Ἑλλάδι [ενότ. 10].

3. Συνεχίζοντας τον προκάτοχό του, Θουκιδίδη, ο Ξενοφώντας θεώρησε σωστό να έχει αυτόν ως πρότυπο. Υπολογίζει όπως εκείνος τις χρονολογίες, τις εποχές και τα έτη, τοποθετεί στο στόμα των προσώπων της ιστορίας του ρητορικούς λόγους και απλουστεύει τολμηρά την πολυπλοκότητα των πραγμάτων· προσπαθεί μάλιστα να είναι αντικειμενικός και να αποφεύγει κάθε προσωπική σκέψη. Βεβαίως σε πολλά σημεία δεν φθάνει το ύψος του Θουκιδίδη· όμως έχει άλλα χαρίσματα, με τα οποία υπερέχει του προκατόχου του: γλαφυρότητα και ευχέρεια σε ζωηρές αναπαραστάσεις. Αφηγείται π.χ. τη ναυμαχία στους Αιγός ποταμούς χωρίς ρητορεία, αλλά με ζωντάνια, μεγάλη σαφήνεια και ακρίβεια. Η πολιορκία και η παράδοση της Αθήνας το 404 π.Χ. συγκινούν με την ακριβολογία και τη λιτότητα της διήγησης. Φωτίζει διακριτικά την ασάθεια του πλήθους και την ευμετάβλητη διάθεση του στη μάχη του Πειραιά.

– Επίσης αποδίδει μεγάλη σημασία στα πρόσωπα και στις πράξεις τους, εκτιμώντας τις στρατιωτικές ικανότητες, την ανδρεία, τη φιλοπατρία, τη δικαιοσύνη, το χιούμορ [πνεύμα], την αυτοθυσία για το κοινωνικό σύνολο και τη συμφιλιωτική διάθεση.

Αποδοκιμάζει, άλλες φορές έμμεσα και άλλες άμεσα, ελαττώματα που δεικνύουν μικροψυχία, όπως η αδικία, η βαρβαρότητα και η απανθρωπιά, το αντεκδικητικό πνεύμα, την αισχροκέρδεια και την ιδιοτέλεια, που είναι γνωρίσματα φαύλων και πονηρών χαρακτήρων.

III Ε ρ ώ τ η σ η Στην Ελληνική Νομαρχία [Αωνύμου του Έλληνας, 1806], χαρακτηριστικό κείμενο του νεοελληνικού "διαφωτισμού" εικονογραφείται και σχολιάζεται το καθεστώς των τυράννων ως εξής: "Η Αθήνα αφού ἐνίκηθη ἀπὸ τοὺς Λάκωνας, τὴν ὑποχρέωσαν νὰ δεχθῇ διὰ κυβερνητὰς τῆς τριάκοντα πολίτας. Ἀλλ' αὐτοί, εἰς μικρὸν διάστημα καιροῦ, ἐκαταστήθησαν τριάκοντα τύραννοι, ἀπὸ τοὺς πλέον σκληροὺς καὶ αἰμοβόρους, ὥστε εἰς ὅκτῳ μῆνας μόνον ὅπου ἐδυνάστευσαν, ἐφόνευσαν ἕως χιλίους πεντακοσίους πολίτας, τοὺς πλέον δικαίους καὶ ἐνάρετους. Οἱ πολῖται ὅμως, ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν ἐγνώρισαν τό χρέος τῶν, καὶ λαβόντες τὰ ἄρματα τῆς δικαιοσύνης ἠλευθέρωσαν τὴν πατρίδα τοὺς ἀπὸ τὴν δυναστείαν τῶν τριάκοντα τυράννων, οἱ ὅποιοι, τρέμοντες ἔρριπτον τὰ ἀνάξια ἄρματα τῶν καὶ μὲ τὴν συνηθισμένην τῶν δειλίαν καὶ οὐτιδανότητα γονυκλινεῖς ἐζητοῦσαν ἔλκος".

1. Ποια κεφάλαια των "Ελληνικῶν" συμπυκνώνει ο συγγραφέας της "Ελληνικῆς Νομαρχίας" στην περιληπτική του αναφορά στο καθεστώς;

Να τοποθετήσετε δίπλα στις φράσεις του νεοελληνικού κειμένου τις παραπομπές στα κεφάλαια των "Ελληνικῶν".

2. Ποια ἦταν τα πιο "αντικοινωνικά", τα πιο επικίνδυνα άτομα κατά την περίοδο της δημοκρατίας [πριν ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Αθήνας] και ποια κατά την περίοδο τῆς τυραννίας;

3. Πως ἐξηγεῖτε τὸ γεγονός ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι παρέδωσαν τοὺς συνεργούς και

αφοσιωμένους φίλους τους, τους τριάκοντα, "σα σκυλιά δεμένα σε κλοιό", στους αντιπάλους τους και μάλιστα στον Θρασύβουλο, επιφανή αντίπαλο της Σπάρτης σε όλες τις συγκρούσεις του πολέμου στο Αιγαίο;

Α π ά ν τ η σ η:

1. α. Ἡ Ἀθήνα, ἀφοῦ ἐνίκηθη ἀπὸ τοὺς Λάκωνας [2,1,27-29/2,2,23]
 β. τὴν ὑποχρέωσαν ... τριάκοντα πολίτας [2,3,11]
 γ. Ἀλλ' αὐτοὶ ... ἐναρέτους [2,3,14/2,3,51/2,4,8-10/2,4,13-14/2,4,21]
 δ. οἱ πολῖται ... ἔλεος [2,4,11-17/2,4,19/2,4,23]

2. Τα πιο "αντικοινωνικά" άτομα στην περίοδο της δημοκρατίας ήταν κυρίως οι συκοφάντες που είχαν κάνει τη συκοφαντία βιοποριστικό επάγγελμα, ενώ στην περίοδο της τυραννίας ο Κριτίας και η ολιγαρχική συμμορία του, οι οποίοι κατέλυσαν κάθε έννοια δικαίου για να σταθεροποιήσουν την εξουσία τους.

3. Οι Λακεδαιμόνιοι κυβερνήτες, που έβλεπαν τους Βοιωτούς και τους Κορίνθιους να εφαρμόζουν αντισπαρτιατική πολιτική, σκέφτηκαν πως δε θα συνέφερε σε καμμία περίπτωση να ρίξουν τους δημοκρατικούς Αθηναίους, που ήταν η μεγάλη πλειοψηφία του λαού της Αττικής, στην αγκαλιά των νέων τους εχθρών. Για να το κατορθώσουν αυτό έπρεπε να φύγουν από τη μέση εκείνοι που, με τα νέα δεδομένα, δε τους ήταν πια χρήσιμοι.

Ι V Ε ρ ώ τ η σ η: Με εξαίρεση λίγους, φανατικούς οπαδούς του τυραννικού καθεστώτος [βλ. σχόλια, κεφ. III 11-16], η αποδοκιμασία των ενεργειών των τριάκοντα ήταν γενική και έντονη.

1. Που οφείλεται η σκληρότητα του καθεστώτος των τριάκοντα;
2. Να αναφέρετε από τα κεφάλαια των "Ἑλληνικῶν" που μελετήσατε, ακραίες περιπτώσεις απάνθρωπης συμπεριφοράς των Αθηναίων, των Λακεδαιμονίων, των τριάκοντα.
3. Ως προς τί διαφέρει [και γι' αυτό είναι ακόμη πιο αξιοκατάκριτη] η ωμότητα του καθεστώτος αυτού σε σύγκριση με απάνθρωπες αποφάσεις και των Αθηναίων [επί δημοκρατίας] και των Λακεδαιμονίων;
4. Πως εξηγείτε το γεγονός ότι σκεπτόμενοι άνθρωποι, συγγραφείς και φιλόσοφοι, και μάλιστα όχι θαυμαστές ή οπαδοί του δημοκρατικού πολιτεύματος, όπως είχε εξελιχθεί στην Αθήνα του τέλους του 5ου αιώνα [Ξενοφών, Πλάτων, Αριστοτέλης] αποδοκιμάζουν έντονα το καθεστώς των τριάκοντα και επαινούν αποφάσεις της αποκαταστημένης δημοκρατίας;

Α π ά ν τ η σ η:

1. Μέρα με την ημέρα η τρομοκρατία είχε καταντήσει βραχνάς όχι μόνο στους δημοκρατικούς αλλά και σε όσους από τους αριστοκράτες διαφωνούσαν με την ψυχή του τυραννικού καθεστώτος, τον Κριτία, ο οποίος συνέταξε κατάλογο προγραφών και

εξόρισε πολλούς, όπως το Θρασύβουλο και τον Άνυτο. Καταδίωξε ακόμα και πολλούς μετοίκους και δήμευε τις περιουσίες τους. Φυσικά έβγαλε από τη μέση και όσους από τους αριστοκράτες δε συμφωνούσαν μαζί του. Απ' αυτούς ο Λέων ο Σαλαμίνιος και ο Νικήρατος, ο γιος του Νικία, εκτελέστηκαν μαζί με άλλους. Οι πιο πολλοί από τους τριάκοντα με επικεφαλής τον Κριτία ήθελαν να εξοντώσουν κάθε δημοκρατικό και αντιπολιτευόμενο, ελπίζοντας πως θα κρατούσαν για χρόνια την εξουσία. Γι' αυτό λοιπόν όταν δεν είχαν πια να φοβηθούν κανένα, άρχισαν τους διωγμούς, τις φυλακίσεις και τις εκτελέσεις. "Όταν σταθεροποιήθηκαν στην εξουσία – γράφει ο Αριστοτέλης – δε σεβάστηκαν κανένα από τους πολίτες· αντίθετα θανάτωσαν όσους είχαν μεγάλες περιουσίες και όσους κατάγονταν από καλή γενιά ή είχαν μεγάλη επιρροή έτσι, ώστε να βγάλουν από τη μέση τους επικίνδυνους, για να τους πάρουν την περιουσία τους". [Άθην. Πολιτ.]

2. α. των Αθηναίων

- Πέταξαν στη θάλασσα τα πληρώματα δύο πλοίων – ένα από την Κόρινθο και ένα από την Άνδρο.
- Αποφάσισαν στην εκκλησία του δήμου να αποκόψουν το δεξί χέρι όλων των αιχμαλώτων, αν νικήσουν στη ναυμαχία.

β. των Λακεδαιμονίων

- Μετά τη νίκης τους στους Αιγός ποταμούς κατέσφαξαν όλους τους Αθηναίους – 3.000-4.000 – που συνέλαβαν αιχμαλώτους.
- Ο Λύσανδρος, από πνεύμα αντεκδίκησης, έσφαξε με τα ίδια του τα χέρια τον Αθηναίο στρατηγό Φιλοκλή.

γ. των Τριάκοντα

- Θανάτωσαν το Θηραμένη γιατί τάχα έσπασε τη συνοχή του ολιγαρχικού κόμματος και το διαίρεσε.
- Καταδίκασαν σε θάνατο τους ανύποπτους Ελευσίνιους για να εξασφαλίσουν καταφύγιο στη πόλη τους.

3. Το καθεστώς των τριάκοντα επέδειξε ωμότητα σε συμπολίτες με κοινούς δεσμούς φιλίας και συγγένειας καθώς επίσης και σε ενάρετους πολίτες που δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα, ενώ οι απάνθρωπες αποφάσεις, τόσο των Αθηναίων όσο και των Λακεδαιμονίων, αφορούσαν αντιπάλους στο πολεμικό πεδίο. Ο πόλεμος μπορεί να έχει τους δικούς του σκληρούς νόμους και να συμπλέει με αποφάσεις απάνθρωπες, οι οποίες λαμβάνονται για το κοινό συμφέρον της κάθε πατρίδας· όμως τα εγκλήματα σε καιρό ειρήνης και μάλιστα κινούμενα από ατομικό υπολογισμό, δεν είναι δυνατό ούτε να συγκριθούν ούτε να δικαιολογηθούν.

4. Αν κάθε πολιτικό καθεστώς κρίνεται με βάση τις αρχές του, την τήρηση των νόμων, τους λόγους και τις πράξεις του, τότε σε καμμία περίπτωση, άνθρωποι σκεπτό-

μενοι, δε θα μπορούσαν να μην αποδοκιμάσουν έντονα το αυθαίρετο και τυραννικό καθεστώς των Τριάκοντα. Ένα καθεστώς εγκληματικό στην κυριολεξία, που το αρνήθηκαν οι απλοί πολίτες, είναι αυτονόητο, προσωπικότητες όπως ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης, ο Ξενοφών, να μείνουν απαθείς και αμέριμνοι χωρίς να το καυτηριάσουν με την πένα τους. Έστω και αν ιδεολογικά δε συμπαθούσαν το δημοκρατικό πολίτευμα, όπως είχε εξελιχθεί στην Αθήνα του 5ου αιώνα, στην πραγματικότητα όμως η παιδεία των παραπάνω στόχαστών, ήταν καρπός της ελευθερίας της σκέψης, που γαλουχήθηκε σε περιβάλλον δημοκρατικό· επομένως, είναι πλέον σε θέση να εκτιμήσουν τις διαφορές και να επικροτήσουν την αποκατάσταση της δημοκρατίας με τις ατέλειές της.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΒΟΛΟΝΑΚΗ"

Σύμφωνα με το νέο σύστημα διδασκαλίας και αξιολόγησης

ΒΙΒΛΙΑ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

- ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ [Νέα Έκδοση]
- ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΙΣΤΟΡΙΑ [Νέα Έκδοση]
- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή των συντακτικών φαινομένων].
- ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ της ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή Γραμμ. Φαινομένων].
- ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ [Για την Αρχαία Ελληνική]
- ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ [Για υποψήφιους Θεωρητικής κατεύθυνσης].
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Α'.
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Β'.

ΒΙΒΛΙΑ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

- ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ.
- ΛΥΣΙΑ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ
- ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΡΟΔΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
- ΙΣΟΚΡΑΤΗ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ
- ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΕΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ
- ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ [Για υποψήφιους Θεωρητικής κατεύθυνσης].
- ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ [Για υποψήφιους Θεωρητικής κατεύθυνσης].
- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή των συντακτικών φαινομένων].
- ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ της ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή Γραμμ. Φαινομένων].
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Α'.
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Β'.
- ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ
- ΛΑΤΙΝΙΚΑ
- ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

- ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ [Νέα Έκδοση]
- ΠΛΑΤΩΝΑ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΑ
- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή των συντακτικών φαινομένων].
- ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ της ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ [Λεπτομερής περιγραφή Γραμμ. Φαινομένων].
- ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ [Για υποψήφιους Θεωρητικής κατεύθυνσης].
- ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ, Τόμος Α'.
- ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ, Τόμος Β'.
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Α'.
- ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, Τόμος Β'.
- ΕΚΘΕΣΗ - ΕΚΦΡΑΣΗ
- ΛΑΤΙΝΙΚΑ
- ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΒΟΛΟΝΑΚΗ"

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 41 και ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ

ΤΗΛ. 3608065 - 3608197 - 4116165

FAX. 3608197

ΑΘΗΝΑ

ΕΛ. Κ. ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΙΛΕΚΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Για μαθητές

Β' τάξης Ενιαίου ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Κείμενο • Μετάφραση • Γραμματικά • Σημασιολογικά • Ετυμολογικά
• Συντακτικά • ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ • Λεπτομερής
Συντακτική Ανάλυση • ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ Συντακτικών Φαινομένων •
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ και ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ • Λ ε ξ ι λ ό γ ι ο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΕΛ. Κ. ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- Λεπτομερής περιγραφή των συντακτικών φαινομένων
- Ασκήσεις • Απαντήσεις στις Ασκήσεις
- Το βιβλίο περιέχει 3.500 μεταφρασμένα παραδείγματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ

**Βιβλία για την Α΄ τάξη
Ενιαίου Λυκείου
ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΒΟΛΟΝΑΚΗ"**

1. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
(λεπτομερής περιγραφή των συντακτικών φαινομένων)
2. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
3. ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
4. ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
5. ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (τόμος Α΄)
6. ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (τόμος Β΄)
7. ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ
8. ΕΚΘΕΣΗ - ΕΚΦΡΑΣΗ
9. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
10. ΙΣΤΟΡΙΑ
11. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Σύμφωνα με το νέο σύστημα
διδασκαλίας και αξιολόγησης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΛΟΝΑΚΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 41 και ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ
ΤΗΛ. 3608065 - 3608197
FAX. 3608197

